A TAN KAPUJA BUDDHISTA GIMNÁZIUM ÉS ÁLTALÁNOS ISKOLA

PEDAGÓGIAI PROGRAMJA

2025.

Készítette: Harmat Mária

igazgató

Érvényesség

2025. szeptember 01-től 2029. augusztus 31-ig tart.

Hatályos: 2025. szeptember 01-től

Tartalom

I. Az iskola küldetésnyilatkozata ... 5

II. Az intézmény jogi státusza ... 7

III. Az iskola vallási jellege, erkölcsi értékrendje ... 9

IV. Működési alapelveink a pedagógia terén ... 11

1. Az innováció szükségessége az oktatásban – Innováció az intézményünkben ... 12

2. A TKB Gimnázium, mint a Második esély gimnáziuma ... 13

3. A TKB Általános Iskola ... 13

V. Célcsoportjaink ... 15

VI. A célcsoportok hatékony oktatását biztosító pedagógiai és nevelési alapelveink, módszereink ... 17

1. Gimnáziumi oktatásban résztvevő tanulók esetében ... 17

2. Általános iskolai oktatásunkban, iskolarendszerű felnőttoktatásban résztvevő tanulók esetében ... 18

VII. Az egyéni képességekhez igazodó oktatási szerkezet ... 20

1. Tanulóink oktatásának főbb jellemzői ... 20

2. Célok és követelmények ... 22

3. Az oktatás szerkezete ... 25

4. Tevékenységformák ... 26

5. Az iskolai idő ... 31

6. A tanulás terei ... 34

7. Preferált pedagógiai módszerek ... 35

8. Az ellenőrzés, a mérés, az értékelés és a motiváció eszközei ... 35

a) Az oktató - nevelő munka ellenőrzésének fontosabb területei ... 35

b) A tanulók iskolai munkájának értékelése – tanulmányok alatti vizsgák rendje ... 36

c) Az ellenőrzés és az ismeretek számonkérésének formái ... 39

9. Az iskola szervezete, az oktató - nevelő munkával kapcsolatos szervezeti egységek feladatai ... 40

a) Az igazgató feladatai ... 40

b) Az igazgatóhelyettes feladatai ... 41

c) Szakmai és módszertani csoport feladatai ... 41

d) A pedagógus feladatai ... 42

e) Az osztályfőnök feladatai, az osztályfőnöki munka tartalma ... 43

f) Gyermek – és ifjúságvédelemmel kapcsolatos feladatok ... 44

g) Mentortanári feladatok ... 47

h) Tehetség- és képességkibontakoztatásra irányuló tevékenységünk ... 48

i) Speciális segítségre szoruló iskolaköteles kismamák oktatása, nevelése ... 49

j) A beilleszkedési, magatartási nehézségekkel összefüggő pedagógiai tevékenységünk 49
k) Személyiségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatok ... 51
l) Környezeti és egészségnevelési programunk ... 53
m) A környezeti és egészségnevelés színterei iskolánkban ... 56
n) Iskolai tanulói közösségek megszervezése, nevelői irányítása ... 59
VIII. A tanulói jogviszony szabályozása ... 62
a) Gimnázium – nappali tagozat ... 62
b) Gimnázium – esti tagozat ... 65
c) Általános iskola – esti tagozat ... 65
d) Felvétel – átvétel helyi szabályai ... 65
e) A továbblépés feltételei ... 66
f) A tanulói jogviszony megszűnése ... 67
IX. Pályaorientáció, továbbtanuló diákjaink utókövetése ... 68
X. Az iskola külső kapcsolatrendszere ... 70
XI. Az iskolahasználók együttműködésének formái az iskola közéletében, továbbfejlesztésének lehetőségei ... 71
Helyi tanterv ... 73
I. Fejlesztési feladatok, nevelési célok ... 74
II. Kulcskompetenciák, kompetenciafejlesztés ... 79
III. Az alap- és középfokú nevelés-oktatás szakaszai – A tantervkészítés szempontjai ... 82
1. Bevezető ... 82
2. Fejlesztési feladatok szerkezete az általános iskola 1-8. évfolyamán, valamint a gimnázium 9-12. évfolyamán – a NAT 2020-ra épülő kerettantervek alapján ... 85
2.1. ÁLTALÁNOS ISKOLA 1-4. ÉVFOLYAM – ISKOLARENDSZERŰ FELNŐTTOKTATÁS (NAT 2020) ... 86
2.2. ÁLTALÁNOS ISKOLA 5-8. ÉVFOLYAM – ISKOLARENDSZERŰ FELNŐTTOKTATÁS (NAT 2020) ... 112
2.3. GIMNÁZIUM 9-12. ÉVFOLYAM - ISKOLARENDSZERŰ FELNŐTTOKTATÁS (NAT2020) ... 173
2.4. GIMNÁZIUM 9-12. ÉVFOLYAM – NAPPALI TAGOZATOS OKTATÁS (NAT 2020) ... 241
3. Az intézmény tantárgyi rendszere, órakerete (NAT 2020 szerint) ... 333
3.1. ÓRAKERET AZ ÁLTALÁNOS ISKOLA 1-4. ÉVFOLYAM ISKOLARENDSZERŰ FELNŐTTOKTATÁS, ESTI MUNKAREND SZÁMÁRA (NAT 2020) ... 333
3.2. ÓRAKERET AZ ÁLTALÁNOS ISKOLA 5-8. ÉVFOLYAM ISKOLARENDSZERŰ FELNŐTTOKTATÁS, ESTI MUNKAREND SZÁMÁRA (NAT 2020) ... 335
3.3. ÓRAKERET A GIMNÁZIUM 9-12. ÉVFOLYAM ISKOLARENDSZERŰ FELNŐTTOKTATÁS, ESTI MUNKAREND SZÁMÁRA (NAT 2020) ... 338
3.4. ÓRAKERET A GIMNÁZIUM 9-12. ÉVFOLYAM NAPPALI TAGOZATOS MUNKAREND SZÁMÁRA (NAT 2020) ... 341

4. Érettségi vizsga 345
5. Csoportbontások és egyéb foglalkozások szervezésének elvei 346
6. A tanulók fizikai állapotának méréséhez szükséges módszerek 347
7. Egészségnevelési és környezeti nevelési elvek 347
8. A tanulók esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések 347
9. Iskolai közösségi szolgálat 347
IV. A pedagógiai program végrehajtásához szükséges nevelő-oktató munkát segítő eszközök és felszerelések 348
V. A Pedagógiai Program legitimációja, érvényessége, elhelyezése 349
VI. Függelék 350

I. Az iskola küldetésnyilatkozata

Az intézményünket 2004 júniusában alapította A Tan Kapuja Buddhista Egyház. Iskolánk létrehozásának legfőbb célja, hogy a hagyományos iskolarendszerből kihulló, többségében roma/cigány fiatalokat felzárkóztassa, érettségihez, ettől függő piacképes szakmához, lehetőség szerint minél magasabb számban a felsőoktatásban folytatott továbbtanuláshoz juttassa. 2018-tól a fenntartó egyházunk – A Tan Kapuja Buddhista Egyház – döntése alapján, az alapműveltségre épülő általános alapműveltség közvetítésével bővül oktatási kínálatunk.

Amíg a hagyományos iskolarendszer általában eleve a családi háttere vagy személyes adottságai miatt átlagos készségszintű diákokkal számol, addig a TKBG pedagógiai programja a többségében izolált közösségekben, alacsony státuszú, mélyszegénységben élő diákokat célozza meg, akik nehezen, vagy akár el sem jutottak a hagyományos alapfokú vagy középszintű oktatásig, illetve abban kudarcot vallottak, abból kihullottak. Továbbá azokat a családokat, akik értékálló tudást szeretnének adni – általános- vagy középiskolás – gyermekük számára intézményünk segítségével.
Az általános alapműveltségre épülő, valamint a gimnáziumi felnőttoktatásunkkal meg kívánjuk szólítani azokat a felnőtteket is, akik korábban, valamilyen okból kifolyólag, megszakították alap- vagy középfokú tanulmányaikat. Az ő élettapasztalatukra építve, oktatási kínálatunkkal megteremthető ezen felnőttek számára egyrészt a munkaerő-piaci szakképzés vagy a szakiskolai és a középiskolai vagy felsőfokú továbbtanulás lehetősége, másrészt pedig az élethosszig tartó tanulás igényének és az erre való képességnek a kifejlődése.

Célunk, hogy második esélyt teremtsünk ezen fiatalok és felnőttek számára. Az Alapító okiratban és a küldetésnyilatkozatban meghatározott tartalmakkal és formában a roma és nem roma származású tanulók számára olyan konvertálható tudás átadására törekszünk, amely a társadalomba történő integrációjukhoz az esélyegyenlőséget megteremti. Intézményünkben az oktatást és a nevelést integráltan kívánjuk megjeleníteni, jelesül az a célunk, hogy a nálunk tanult, alap- és/vagy középfokú végzettséget szerzett tanulók továbbtanulása és munkába állása előtt ne legyenek társadalmi korlátok. Alkalmat adunk a tanulóink életvitelének, társadalmi létformáiknak, a világban való tájékozottságuknak a továbbfejlesztésére. Rehabilitációs lehetőséget biztosítunk korábbi iskolai kudarcaik kompenzálására, valamint módot nyújtunk diákjaink személyiségének minél átfogóbb fejlesztésére, szocializálására.

Dél-Baranya határ menti szegletében Alsószentmártonban – és több telephelyen – működő intézményünk az egyetlen felemelkedési és integrációs lehetőséget jelenti a roma/cigány lakosságú izolált településeknek.

Intézményünk egyházi fenntartású köznevelési intézmény lévén *„a Buddha tanításának kapuját az érdeklődők előtt kitárja. Ez a Tanítás átadásában és annak megvalósításában nyilvánul meg. (...) Hűen a buddhizmus két és fél évezredes gyakorlatához, az élő Tanítást a jelen kor körülményei között (hely, kor, kultúra, nyelv, alkat) valósítjuk meg."* – részlet Intézményünk és fenntartó egyházunk Etikai Szabályzatából (lásd: 14. számú melléklet).

II. Az intézmény jogi státusza

A pedagógiai program törvényi háttere

- A Nemzeti Köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény
- 229/2012. (VIII. 28.) Kormányrendelet A nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtásáról
- A Kormány 5/2020. (I. 31.) Korm. rendelete a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet módosításáról
- A nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 20/2012. (VIII.31.) EMMI rendelet
- A 2020-as NAT-hoz illeszkedő tartalmi szabályozók (kerettantervek):
    - Kerettanterv a gimnáziumok 9–12. évfolyamára
    - Kerettantervek az iskolarendszerű felnőttoktatás 1–12. évfolyamára
- Irányelvek a nemzetiségi oktatáshoz (NAT 2020)
    - A nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei 1-12. évfolyam
- A 2011. évi CLXXIX törvény a nemzetiségek jogairól
- A sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve
- Kerettantervek a sajátos nevelési igényű tanulók oktatásához (NAT2020)
- A nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról szóló 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet tankönyvellátást szabályozó részei (hatályos 2019. 10. 1-től)
- Egyházi törvény, illetve minden más aktuálisan vonatkozó törvény és rendelet.
- Státusztörvény: 2023. évi LII. trv. A pedagógusok új életpályájáról
- 401/2023. (VIII.30.) Korm.rendelet a Púétv. végrehajtásáról

Intézményünk működésének törvényi alapja az Alapító Okirat, melyben foglaltak szerint:

Intézményünk neve:	A Tan Kapuja Buddhista Gimnázium és Általános Iskola
Alapító:	A Tan Kapuja Buddhista Egyház
	1098 Budapest, Börzsöny u. 11.
Az alapítás éve:	2004.

Az intézmény felügyeleti szervei:

Fenntartói felügyelet:	A Tan Kapuja Buddhista Egyház
Törvényességi felügyelet:	Baranya Vármegyei Kormányhivatal

Az intézmény típusa:	Gimnázium és Általános Iskola egységes, többcélú intézmény
Évfolyamok:	4 évfolyamos gimnázium (9-12. évfolyam) felnőttek általános iskolája (1-8. évfolyam)
Az intézmény jogállása:	önálló jogi intézmény
Gazdálkodása:	önálló gazdálkodású
Az intézmény munkarendje:	nappali és esti tagozat
Székhelye:	7621 Pécs, Váradi Antal utca 4.
Telephelyek	7826 Alsószentmárton, Petőfi u. 4/a
	7300 Komló, Gagarin utca 4.
Telephelyek létszámadatai:	Pécs – gimnázium: 80 fő
	Komló – gimnázium: 80 fő
	Alsószentmárton – gimnázium: 60+80 = 140 fő
	Alsószentmárton – általános iskola: 40 fő

Maximálisan felevehető tanulólétszám: 340 fő

III. Az iskola vallási jellege, erkölcsi értékrendje

A buddhizmus nem térítő vallás, ennek megfelelően sem a diákoktól, sem a tanároktól nem követeli meg a világnézeti elkötelezettséget, sőt tiszteletben tartja azok vallási meggyőződését. Erre építkezik a buddhista hitoktatás, mely részletesen kitér a nyugati vallások tanaira, tudatosítja azoknak a minden vallásokban közös erkölcsi alapelveit. A buddhizmus így főként etikai és nem elvont filozófiai doktrínák formájában jelenik meg. Az oktatásban szervesen integrálódik minden, erre alkalmas tantárgyban. A buddhizmus etikai alapvetése – a magától értetődő erkölcsi alapelvek képviseletén túl – a következő, az iskola jellegéből adódó lelki-szellemi irányulásokat szorgalmazza úgy a munkatársak, mint a tanulók irányába:

- az erőszak minden szintű elvetése az oktatás és nevelés terén, beleértve az erőszakos hangvételű kommunikációt is
- a tudás, megismerés és bölcsesség erényeinek alapozása
- együttérző attitűd a szociális és kulturális szempontból alávetett, illetve kirekesztett embertársakkal
- megértő figyelem, törekvő megismerés a másik kultúrájának irányába
- büntetés helyett a jutalmazás a motiváció eszköze
- a különböző vallások, világnézeti különbségek összehangolása, közös értékeik felmutatása
- az elfogadás és a tolerancia alapelvének szorgalmazása a diák-diák, diák-tanár és a tanár-tanár kapcsolatokban
- az erkölcsi és szellemi példamutatás minden kapcsolatrendszerben

Iskolánk egyházi fenntartású köznevelési intézményként *„a Buddha tanításának kapuját az érdeklődők előtt kitárja. Ez a Tanítás átadásában és annak megvalósításában nyilvánul meg. (...) Hűen a buddhizmus két és fél évezredes gyakorlatához, az élő Tanítást a jelen kor körülményei között (hely, kor, kultúra, nyelv, alkat) valósítjuk meg."* – részlet az Etikai Szabályzatból, mely minden iskolahasználóra nézve meghatározza az alapvető és elvárt erkölcsi, etikai értékrendet és normarendszert, melyek mentén szerveződnek mindennapjaink.

A Tan Kapuja Buddhista Gimnázium és Általános Iskola pedagógusaiként, tanulóiként és alkalmazottjaiként ez a „megvalósítás a buddhista értékek és elvek szerinti hozzáállást, megfelelő törekvést, helyes beszédet, viselkedést és életmódot is jelenti, amely a vonatkozó magyar törvényekkel teljes összhangban van. A buddhista hitoktatásunk révén, Buddha tanítása szellemében ahhoz szeretnénk segítséget nyújtani, hogy gyökereink ebben a világban is sértetlenek maradjanak. Etikai szabályzatunk, iskolánk vallási jellege és erkölcsi értékrendje ajánlás mindazoknak, akik bizalmat és érdeklődést éreznek ez iránt a tanítás iránt, legyenek akár kezdők, akár haladók ezen az úton." – idézet az Etikai Szabályzatból.

IV. Működési alapelveink a pedagógia terén

Iskolánkat, pedagógiai munkánkat a folyamatos önreflexió és megújulás jellemzi. A módosításoknak természetes okai voltak, vannak. A korábbi évek nyertes pályázataival (TÁMOP 3.1.4., TÁMOP 3.2.1., TÁMOP 3.3.9., TÁMOP 3.1.4.C, EFOP 3.1.10) vállaltuk a kompetencia alapú oktatás bevezetését, valamint a középiskolai végzettséggel nem rendelkező, az iskolarendszerből lemorzsolódott vagy azt korábban elhagyó tanköteles, illetve nem tanköteles korú fiatalok és felnőttek oktatását, segítését az alapfokú és/vagy középfokú végzettség, valamint az érettségi megszerzésében. Ezzel együtt jár pedagógusaink szakmai fejlesztése, oktatási, módszertani gyakorlatunk tárházának kibővítése. Fontos szempont a tantárgyak közti átjárhatóság biztosítása. Tantervünkben a tananyagtartalom a lehető legnagyobb mértékben integrált és interdiszciplináris módon jelenik meg. Ennek célja, hogy az oktatás holisztikus világképet építsen fel diákjainkban, melyben saját kultúrájuk és hétköznapi életük az egyetemes kultúra integrált részeként jelenik meg. A kézenfekvő magyar-történelem párhuzam mellett eddigi tapasztalataink alapján bevált a roma/cigány nemzetiségi népismeret–történelem, idegen nyelv–magyar nyelvtan, matematika–történelem és a matematika–művészetek–angol nyelvi párosítás is. Mindezen elemeknek fontos humánerőforrás feltétele - a lehetőség szerinti - többdiplomás tanárok jelenléte, az átlagosnál gyakoribb hospitáció és tantestületi műhelymunkák, melyek során folyamatosan egyeztetésre kerül az egyes szaktantárgyak tananyaga. Hatékonyságunk növelése céljából különös gondot fordítunk a rendszeres team-építő tréningekre, a módszertani negyedórákra, valamint a folyamatos továbbképzésekre. Módszertanunk fokozottan épít a multimédiás eszközök (film, internet, vetített demonstrációk, tablet, okoseszközök) használatára, a felmerülő témák kerekasztal-jellegű átbeszélésére és a kooperatív tanulás technikáira. Az oktatásban kiemelt szerepet kap a roma/cigány kultúra, nyelv és hagyomány ápolása, különös tekintettel az alsószentmártoni, helyi muncsán tradíciókra, valamint a buddhista hitoktatás.

Az intézmény 2020-ban bekapcsolódott a Pécsi Tudományegyetem és konzorciumi partnerei által megvalósított *Köznevelés módszertani megújítása a végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentése céljából – EFOP-3.1.2-16-2016-00001* c. pályázati program fejlesztő munkájába. A projekt célja a differenciált, személyközpontú nevelést-oktatást lehetővé tevő módszertani kultúra megerősítése a köznevelési intézményekben, a nyitottságra ösztönző intézményi nevelés-oktatás pedagógiai eszköztárának fejlesztése, valamint a kidolgozott módszertan a pedagógusok körében történő országos elterjesztése. Az intézmény pedagógusai a projekt

keretében pedagógus-továbbképzéseken vettek részt, az intézmény a képzések során megismert, a program megvalósításához illeszkedő új módszertani fejlesztéseket, a végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentését, ill. a lemorzsolódás megakadályozását támogató pedagógiai módszertani eszközöket folyamatosan beépíti az oktató-nevelő munkájába.

1. Az innováció szükségessége az oktatásban – Innováció az intézményünkben

Minden iskola találkozik azzal a problémával, hogy egyre kevesebb a diáklétszám, és a tanulók képessége szórt, több a gyengén teljesítő diák. Ezért az iskoláknak érdekük, hogy minél több diákjuk legyen, érdekük, hogy teljesítményüket növelni tudják, eredményeikben sikereket tudjanak elérni.

Egy iskolának mérője, hogy tanulói részt vesznek-e helyi, megyei vagy országos versenyeken, és hogy ott milyen helyezéseket érnek el. Mérője továbbá, hogy az országos kompetenciaméréseken hogyan szerepelnek, valamint a szakmai és az érettségi vizsgákon milyen eredmények születnek. A továbbtanuló diákok esetében, akár általános iskolás, akár középiskolás, fontos egy intézmény megítélésében az is, hova nyernek felvételt volt tanulóik.

Mindezen dolgok és ismeretek egy „egészséges" versenyhelyzetet is kialakíthatnak az egyes iskolák között. Viszont ahhoz, hogy egy gyermek szeressen abba az intézménybe járni, ahova szülei beíratják, az iskolának és az ott dolgozóknak nagy felelőssége van. Nála kell, hogy legyenek a legjobb tanárok, a legjobb eszközök, a legjobban felszerelt termek, és a legtöbb/leghasznosabb plusz szolgáltatást ő tudja nyújtani nekik.

Ebben a versenyhelyzetben a fenntartó egyházunk és a TKBG vezetése mindenben segíti, támogatja az iskolahasználókat. Lehetőség van a *pedagógusok továbbképzésére*, hogy minél korszerűbb oktatási, módszertani kultúrával rendelkezzenek, elsajátítsák az IKT eszközök alkalmazásának trükkjeit, lehetőségeit, mert a MA gyereke a digitális eszközökön szocializálódik, ezért az iskolák is rá vannak szorulva a digitális, multifunkcionális és infókommunikációs technológiák alkalmazására, elsajátítására. A fenntartói támogatással és különféle EU-s pályázatok elnyerésével volt lehetősége a Intézményünknek is arra, hogy előbb *kompetencia alapú oktatási intézménnyé,* majd *második esélyt nyújtó gimnáziummá* váljon. A jövőben is folyamatos lesz az Intézményünk azon törekvése, hogy innovatív módszertannal, megfelelő szervezeti kultúrával, a tanulószervezetünk permanens fenntartásával és megújításával megvalósítsuk tanulóink fejlesztését, tehetséggondozását, és a legújabb pedagógiai, módszertani eszközök hatékony alkalmazását a mindennapi

praxisunkban. Fontosnak tartjuk a folyamatos – önreflexióval kísért – modern oktatási módszertanok, tevékenységek és folyamatok megjelenését intézményünkben, mert ezzel látjuk biztosítottnak tanítványaink hatékony fejlesztését, mobilitásuk és társadalmi beilleszkedésük elősegítését.

2. A TKB Gimnázium, mint a Második esély gimnáziuma

A „Második esély" gimnáziumi programunkat Európai Uniós pályázati törekvések mentén hoztuk létre. *„A pályázat célja volt, hogy a középiskolai végzettséggel nem rendelkező, az iskolarendszerből lemorzsolódott vagy azt korábban elhagyó tanköteles, illetve nem tanköteles korú fiatalokat a középfokú végzettség, illetve az érettségi megszerzésében segítsük. Az új tanulási formák bevezetésével célunk, hogy csökkentsük a tanulási kudarcokat, ezáltal a tanulói célcsoport lemorzsolódását, valamint képessé tegyük az intézményünket és pedagógusainkat arra, hogy a tanulás világától már eltávolodott tanulókat újból, eredményesen be tudjuk vonni az oktatásba. Mindezt legfőképp annak érdekében, hogy az érintettek saját tanulási pályára állva sajátítsák el a további életük alakításához nélkülözhetetlen kompetenciákat."* – részlet az intézményünk honlapjáról.

A Pedagógiai Programunkat – a nyertes pályázatoknak köszönhetően – kibővítettük a nappali tagozatos *vizsgarendszer* bevezetésével, az *iskolai demokrácia* kiépítésével, éves *tanulmányutak* szervezésével, a *mentorrendszer, a szociális segítő-* és az *iskolapszichológusi rendszer* teljes kiépítésével esti és nappali tagozaton egyaránt. Elkészítettünk több szakanyagot is, amelyek legfőképpen a mentortanárok munkáját segítik: készség- és képességfejlesztő anyagok a szövegértés, szövegalkotás, valamint a matematika kompetencia területeihez, a tanulmányutak „mankójául" elkészítettük a Nyitni a világra című, és a Szülőföldem segítő szakanyagokat, továbbá a környezeti és egészségnevelési programunkhoz kapcsolódóan elkészült az Egészséges életre nevelés című szakanyagunk is. Ezek mind a Pedagógiai Programunk mellékletét képezik.

3. A TKB Általános Iskola

Alapfokú nevelési-oktatási szakaszainkban is arra a több tényezős rendszerre kívánunk építeni, melyben a tanítók és szakos tanárok mellett hangsúlyos szerep jut a mentortanárok munkájának, valamint az iskolapszichológusnak. Ezen szakemberek együttes munkája alapozhatja meg egyrészt azt a tanulói, tanulási attitűdöt, mely a tanulás iránti érdeklődéshez, és a nyitott felnőtt léthez az utat jelentheti. Az alapfokú oktatásunkban résztvevő,

mélyszegénységből, alacsony státuszú családból származó felnőtt tanulóink számára buddhista oktatási-nevelési programunk lehetőséget teremt arra is, hogy fogékonnyá váljanak saját környezetük, a természet, a társas kapcsolataik, és a tágabb társadalom értékei iránt is. Mindamellett, hogy az általános iskolai nevelés-oktatásunk a tanítási tartalmak feldolgozásának folyamatában – élményszerű tanulással, problémahelyzetekből kiinduló izgalmas tevékenységekkel, kreativitást ösztönző feladatokkal – fejleszti diákjaink alapvető képességeit, alapkészségeit, közvetítjük az elemi ismereteket is. A többkomponensű oktatásunk szereplőivel képesek leszünk megerősíteni a humánus magatartásformákat, szokásokat, és a tanulók jellemét formálva elősegíthetjük a személyiségük érését, fejlődését is. Támogatni tudjuk az egyéni képességek kibontakozását, segíteni tudjuk a tanulási nehézségekkel való megküzdés folyamatait is. A buddhista oktatási-nevelési programunk törődik azoknak a hátrányoknak a csökkentésével, kompenzálásával, amelyek a tanulóink szocio-kulturális környezetéből vagy a szokásostól eltérő ütemű éréséből, fejlődési szükségleteiből fakadhatnak.

V. Célcsoportjaink

Célcsoportjaink változatos társadalmi és szociális közegből kerülnek ki. A küldetésnyilatkozatban foglaltak alapján legfontosabb csoportunk a nappali tagozatunkon tanuló diákok közössége. Az alsószentmártoni telephelyünkön tanuló fiatalok zömében hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű családokból kerülnek ki, izolált településeken élnek. Bemeneti alapkompetenciáik messze alatta maradnak az országos átlagénak. Ennek oka az elégtelen minőségű korábbi óvodai, iskolai oktatás, a tanulás iránti motivációhiány, a származásukból adódó nem magyar anyanyelvűség, a biztonságos anyagi háttér hiánya, a szellemi háttér és kultúra mássága. Esetükben általánosan jellemző a kudarc-orientáltság, nem hisznek abban, hogy sikereket érhetnek el tanulmányaik során, és hogy ezek a sikerek az életminőségeiken is javíthatnak.
A pécsi feladatellátási hely nappali tagozatán olyan fiatalok oktatását és nevelését tűztük ki célul, akik többségében nem az alacsony státusz vagy marginális helyzet miatt választják intézményünket, hanem számukra és családjuk számára a buddhista hitéleti oktatás alapelvei jelentik a kiindulópontot.

Gimnazista diákjaink az *alsószentmártoni telephelyen* már fiatal korban aktívan részt vesznek a családfenntartásban, ez is hátráltatja őket a tanulmányaik előrehaladásban. Számos leánytanulónk fiatalkorúan vállal gyermeket, ezért sokat hiányoznak, kimaradnak az iskolából. Az említett jelenség fiúk esetében is fenn áll. E fiatalok gyakran szembesülnek a diszkrimináció legkülönbözőbb formáival. Mindezek következtében az iskolát nem érzik biztonságos, jövőjüket, sikereiket előmozdító intézménynek. Családjukban igen ritkán lelhető fel továbbtanuló, magasabb végzettséget elért szülő, így otthonról sem kapnak követhető példát. A tanulási kultúrát nem sajátították el megfelelően korábbi iskolájukban, tanszereiket beszerezni és azokról gondoskodni csak nagy nehézségek árán képesek.

Általános iskolai tanulóink mélyszegénységben élő, hátrányos/halmozottan hátrányos helyzetű fiatalok és felnőttek. Túlnyomó többségük nem rendelkezik befejezett alapfokú végzettséggel, és szüleik is legfeljebb csupán a 8 általános iskolai osztályt végezték el. Tanulási tapasztalataikban többnyire a negatív élmények domináltak. Mindemellett a 21. század olyan kihívásokat támaszt ezen fiatalok és családjaik számára, amit iskolaként nem hagyhatunk figyelmen kívül. A technológiai újdonságok, a tudományos kutatások legfrissebb eredményei, a társadalmi viszonyokban bekövetkezett változások mind-mind kiindulópontjai

és erőforrásai lehetnek az oktatási-nevelési programjainknak velük kapcsolatban. Ezek együttesen hatással lehetnek a fiatal, új generációk eltérő tanulási útjaira, gondolkodásmódjaikra és ismeretszerzési technikáikra. Ezekben az érintett alacsony szociális háttérrel rendelkező családokban felnövekvő roma/cigány gyerekek és fiatalok számára kívánjuk megteremteni az alapfokú oktatást és nevelést Alsószentmártonban, és az ehhez a folyamathoz szükséges tanulás, tanítás fókuszát az ismeretanyagról a kompetenciafejlesztésre, a problémamegoldó gondolkodásra és az erkölcsi, etikai értékek érvényesítésére helyezni.
Harmadik célcsoportunk az **alsószentmártoni esti tagozat**, ahol felnőttoktatásban két oktatási területen lehet végzettséget szerezni:

a) általános iskola 1-8. évfolyam, esti tagozatos munkarend
b) gimnázium 9-12. évfolyam, esti tagozatos munkarend

A korábban említett készség-, illetve motivációhiány az ő esetükben is fennáll. Legfontosabb motivációjuk a gyermekeiknek adott példa lehet, ezért is szorgalmazzuk azt, hogy szülők és gyermekeik együtt törekedjenek az alapfokú végzettség és/vagy az érettségi megszerzésére. Anyagi helyzetük nekik sem teszi lehetővé a taneszközök, illetve az otthoni tanulás feltételeinek megteremtését. Az alsószentmártoni telephelyünk azért kiemelkedően fontos oktatási helyszínünk, mert alapítása óta (2004.) itt valósul meg folyamatosan a *fordított integráció* folyamata. Több éves tapasztalatunkra építve, ezen a területen igen nagy eredményeket értünk el, és ezt kívánjuk a jövőben is folytatni. Rendkívül sikeres munkát végzünk a többségi társadalom azon tagjaival, akik az alsószentmártoni telephelyünkön vesznek részt alap- vagy középfokú oktatásunkban.

Negyedik célcsoportunk **a városokban oktatott, gimnáziumi** oktatásban résztvevő **esti tagozatos diákok**. Az ő esetükben a fenti hátrányok kevésbé vagy nem állnak fent. Ezekben az osztályokban valósul meg többnyire az integrált oktatás, ahol is a roma/cigány és nem roma/cigány, alsó középosztálybeli és mélyszegénységben élő diákok együtt tanulnak. Az integrációt olyan tantárgyak és tananyagtartalmak oktatásával is segítjük, melyek hozzájárulnak a magyarországi cigányság kultúrájának, nyelvének, történelmének, hagyományainak a megismeréséhez.

A fenti feltételek, valamint a tanulóink sokszínűsége miatt iskolánk felvételi vizsgát – amíg jogszabály nem írja elő –, nem tesz kötelezővé, és lehetősége szerint a taneszközöket is biztosítja az iskolahasználók részére.

VI. A célcsoportok hatékony oktatását biztosító pedagógiai és nevelési alapelveink, módszereink

1. Gimnáziumi oktatásban résztvevő tanulók esetében

Tanulóink esetében elsődleges a készség- és képességfejlesztések megvalósítása a kezdő szakaszban (9 – 10. évfolyam). Az iskolánkba érkező tanulókkal bemeneti mérést végzünk, amit minden félév végén megismétlünk (II. és IV. negyedéves vizsgaeredmények), folyamatosan felmérendő pedagógiai munkánk hatékonyságát. Úgy az oktatás, mint a nevelés terén a diákcentrikusság az alapelvünk, a diákot tanítjuk és nem a tananyagot. A tananyagot az aktuális készségszinthez integráljuk, így tesszük diákjainkat lépésről-lépésre alkalmassá a középiskolai ismeretek és készségek elsajátítására. Ezért tartjuk fontosnak a kisebb csoportokban való óratartásokat, új módszerek felhasználásával. Az oktatás nem hagyományos osztálytermekben, hanem 15 - 20 fős tanulócsoportokban és tanulószobákban történik. Magukat a helyiségeket is úgy rendeztük be (körbe ülhető asztalok, ill. több kiscsoport párhuzamos munkáját biztosító asztalok), hogy az kiküszöbölje a dominánsan frontális oktatást. Erről bebizonyosodott, hogy alkalmatlan olyan készséghátrányos fiatalok oktatására, akiknek túlnyomó többsége a gimnázium elkezdésekor nem rendelkezik a szaktantárgyak több ezres szakszókincsével. Ezért törekszünk minden egyes tanulmányi szakaszban az egy tanóra alatt elhangzó idegen kifejezések számának csökkentésére. A szakterminusok szókincsben való szervesülését a szaktanárok folyamatosan kontrollálják. A görög – latin szakszavak mellett gondot fordítunk a - számukra ismeretlen - magyar szakkifejezések átadására is.

Előny diákjaink számára, hogy a nemzeti köznevelési törvény értelmében, élhetnek az előrehozott érettségi vizsga lehetőségével. Ez leveszi a vállukról az öt kötelező érettségi tárgy egyidejű teljesítésének súlyát. Ennek feltétele egyrészt az, hogy a megcélzott érettségi tantárgyak a célcsoport számára magasabb óraszámban kerülnek oktatásra, másrészt a társítható tantárgyak folyamatosan kitérnek a leendő érettségi tantárgy adott témaköreire. Célunk, hogy tanulóink az idegen nyelvekből és a nemzetiségi nyelvből nyelvvizsgát és érettségi vizsgát is szerezzenek. Célunk továbbá, hogy a fenntarthatóság tárgy is megjelenjen az érettségi vizsgatárgyak között, minél magasabb számban.

Oktatásunk egyik fontos eleme a buddhista hittan tárgy tanítása, mely alkalmas arra, hogy fejlesszük a tanulók erkölcsi, etikai értékrendjét, normarendszerét, formáljuk attitűdjüket és szemléletüket.

Nyertes pályázatainkkal (TÁMOP és EFOP) a legfontosabb elérendő cél, hogy a lemorzsolódott vagy a lemorzsolódásnak kitett tanulók körében megerősödjön az érettségihez, ezen keresztül a további életpálya építéshez fűződő ambíció.

További cél, hogy az új esélyt biztosító keretek között minimálisra csökkenjen a kifejezetten tanulási kudarc miatt újbóli lemorzsolódók aránya.
Cél, hogy a Második Esély Gimnáziumi programok újszerű pedagógiai módszereit, és tanulásszervezési eljárásait alkalmazzuk intézményünkben, mint például:

- az egyéni tanulói igényeknek megfelelő előrehaladás biztosítása a mentorrendszer kiépítésével, a rugalmas vizsgáztatási rend és a szöveges értékelés (szóbeli) alkalmazásának bevezetésével;
- kooperatív tanítási technikák, projektmódszer, drámapedagógia alkalmazása;
- tanulás-módszertani ismeretek átadása, önismereti foglalkozások szervezése (iskolapszichológusok, szociális munkások folyamatos jelenlétének biztosításával) és csoportos foglalkozások a közösségfejlesztés érdekében.

Fontos alapelvünk a diákokkal való együtt-tanulás. Tanárainkat folyamatosan továbbképezzük, technikai dolgozóink alkalmazásának feltétele pedig, hogy beiratkozzanak az esti tagozatra és letegyék az érettségi vizsgát. Ezzel is példát kívánunk mutatni a továbbtanulásra, permanens önképzésre.

2. Általános iskolai oktatásunkban, iskolarendszerű felnőttoktatásban résztvevő tanulók esetében

Az alapfokú nevelés-oktatás 1-8. évfolyamán - Célok és feladatok

A felnőttek általános iskolája 1-8. osztályával kapcsolatos célunk és feladatunk az alapműveltségre épülő általános műveltség és ismeretek közvetítése.
Olyan ismereteket és képességeket nyújtunk, amelyek átfogják az általános alapműveltség általános iskolai körét, tekintetbe véve a tanulók élettapasztalatait és korábbi (megszakított) iskolai tanulmányait, eredményeit, rendezve és kiegészítve ezeket. Ebből kiindulva megteremti a munkaerő-piaci szakképzés vagy a szakiskolai és a középiskolai továbbtanulás lehetőségét.
A tananyag tantárgyi tartalmai, tevékenységformái segítségével közvetíthetők és tovább fejleszthetők a tanulói kommunikációs és a tanulási képességek annak érdekében, hogy az

élethosszig tartó tanulás igénye és az erre való képesség tovább fejlődhessen. Alkalmat adnak a tanulók életvitelének, társadalmi létformáiknak, a világban való tájékozottságuk továbbfejlesztésére is, továbbá rehabilitációs lehetőséget is biztosítanak korábbi iskolai kudarcaik kompenzálására. Módot nyújtanak a tanulók személyiségének minél átfogóbb fejlesztésére, szocializálására.

A helyitanterv hangsúlyt helyez arra, hogy a tananyag nemcsak ismeretek rendszere, hanem ezzel együtt bevált megismerési-tanulási és cselekvési módszerek elsajátítási eszköze is, az ismeretelsajátítástól elválaszthatatlan gondolkodási és cselekvési műveletek kifejlesztője. Ily módon törekszünk a műveltség elvontabb elméleti és konkrétabb gyakorlati szintjeinek egyensúlyára, az elméleti és a gyakorlati gondolkodás közti átmenetek létrehozására. Hangsúlyt helyezünk a reproduktív gondolkodás továbbfejlesztési lehetőségeinek biztosítására, a problémamegoldó és a kreatív működés irányába elmozdítva a tanulókat. Mindezek a felnőttek általános iskolája 1-8. osztályának kiemelt feladataihoz kapcsolódnak.

VII. Az egyéni képességekhez igazodó oktatási szerkezet

A TKB Gimnázium négy évfolyamos (9 – 12.) gimnáziumi oktatása mellett lehetőség van az esti tagozaton a tanulmányok rövidebb idő alatti elvégzésére is, attól függően, hogy milyen előképzettséggel rendelkezik az iskolánkba beiratkozó diák.

A TKB Általános Iskola esetében lehetősége van azon felnőtteknek is tanulnia, akik ez idáig valamilyen okból kifolyólag nem fejezték be általános iskolai tanulmányaikat. Számukra az alsó tagozat 1-4. évfolyamán összevont osztályban, valamint felső tagozaton (5-6-7-8.évf.), esti tagozatos munkarend mellett, lehetőségük van az alapfokú iskolai végzettség megszerzésére.

1. Tanulóink oktatásának főbb jellemzői

- Tanulóink stabil munkarenddel, projektnapokkal, témahetekkel találkoznak a tanév során.
- Kiemelt hangsúlyt kapnak a gyakorlati, készség- és képességfejlesztő foglalkozások, melyet a szakmai és módszertani csoport irányításával, segítségével végeznek a pedagógusok.
- Fontos az iskolai tanulás és az egyéni tanulás összekapcsolása, a tevékenységorientált oktatás, az egyéni, „otthoni" tanulás nagy részét is behozzuk az iskolába. A szóbeli vizsgákra/érettségire a tanulók az iskolában készülhetnek fel tanári segítséggel, nem csupán egyedül, otthon.
- Tanulmányutakat szervezünk a *Nyitni világra* és a *Szülőföldem* című programjaink szellemében. *(lsd. Mentorrendszer függelékei)*
- Együttműködési megállapodások kötése a helyi szervezetekkel (kórházak, rendőrség, tűzoltóság, fogyasztóvédelem, könyvtár, rádió…), melyek segítői a pályaorientációs, a közösségi szolgálat, valamint a többségi társadalomhoz való integrációs tevékenységeinknek.
- Iskolánkban két idegen nyelvet oktatunk a tagozatainkon. Az oktatott első idegen nyelvünk az angol nyelv, második idegen nyelvünk pedig a beás nyelv. Utóbbi nyelv a nemzetiségi oktatás irányelveinek megfelelően szerveződik.
- Nyelvvizsga: Az oktatott idegen nyelvek mindegyike esetében nyelvvizsgára is felkészítjük diákjainkat, akár már az általános iskolai tanulóinkat is. Az alapfokú oktatás végére a tanulóinknál elsődleges cél a beás alapfokú komplex nyelvvizsga

megszerzése, gimnáziumi tanulóink esetében pedig a 11. és 12. évfolyamon a középfokú és/vagy felsőfokú komplex nyelvvizsga megszerzése a legfőbb cél. Ezzel is hozzájárul intézményünk az élő idegen nyelvek mellett a nemzetiségi nyelvek (roma/cigány) ápoláshoz.

- 12. évfolyam nappali tagozatán az érettségi, valamint valamelyik típusú és fokú nyelvvizsga megszerzésével párhuzamosan, a mindenkori anyagi lehetőségeinek megfelelően, támogatjuk a végzős, nappali tagozatos tanítványainkat a B kategóriájú jogosítvány megszerzésében is.
- Tehetséggondozás:
    - szakkörök és fakultációs foglalkozások
    - tanulmányi versenyek szervezése
    - roma/cigány hagyományok ápolását célzó foglalkozások szervezése
    - sportkör szervezése
- Családi napok szervezése minden oktatási-nevelési szakaszunkban, mely azt a célt szolgálja, hogy a szülők és az iskola kapcsolata baráti, partneri viszonnyá alakuljon. Segítő, támogató részesei legyenek a szülők az iskolai életnek, munkának egyaránt.
- A *mentorrendszer* folyamatos továbbépítése, erősítése. *(lsd. 4.számú melléklet)*
- Az oktatásunkban gyógypedagógiai végzettséggel rendelkező pedagógusok alkalmazása a fejlesztések és tanulmányi eredmények fokozása érdekében.
- Átfogó műveltségterületek oktatására törekszünk. (pl.: magyar – történelem - földrajz)
- A különböző tárgyak céljainak, szakmai tartalmának megfelelő tevékenységformákat biztosítsunk (projektnapok, témahét, IKT alapú oktatás), többfajta tevékenységre szervezzük az iskolát.
- Kiemelt fontosságú a kompetencia alapú oktatás a nappali tagozatainkon, az ehhez alkalmas tanítási módszerek, differenciált tevékenységformák alkalmazása.
- IKT alapú oktatás, iskolánk sajátos feltételeire elkészített szakanyagok alapján.
- *Vizsgarendszer* működtetése a gimnáziumi nappali és esti tagozaton, valamint az általános iskola 1-8. évfolyamain. *(lsd. 12. melléklet)*
- *Nemzetiségi oktatás* megvalósítása a roma/cigány nemzetiségi népismeret és a beás nyelv és irodalom tantárgyak oktatásával, minden oktatási-nevelési szakaszunkban.
- *Hitoktatás* megvalósítása minden oktatási-nevelési szakasz és minden telephely tagozatán.

2. Célok és követelmények

a) Az iskolánkba bekerülő diákok öröklött, szerzett és kialakult adottságokkal, tanult ismeretekkel már rendelkeznek, de ezeket még fejleszteni szükséges, hogy ezen adottságok képességgé bontakozhassanak ki. Az iskolai oktatás minden tagozatunkon kiegészíti, összehangolja az értékek és normák kialakításának, a roma/cigány nemzetiségi kultúra, és a műveltség fejlődésének, az információszerzésnek más forrásait, így mindenekelőtt a családét, és figyelembe veszi a kortárscsoport, s más iskolán kívüli szervezetek hatásait.

b) Az iskolánk tudjon a nagyon különböző gyerekek, tanulók számára – tudás és képességbeli szinten – differenciált programok meghirdetésével, a kooperatív, differenciált módszerek tantárgyi programokba való beépítésével, az eltérő haladási ütem lehetőségének biztosításával, a gyógypedagógusi és mentorrendszer kiépítésével, *iskolapszichológusok* és szociálismunkások alkalmazásával, megfelelő életstratégiákat, illetve az ezekhez illeszkedő alternatívákat nyújtani.

c) Egységes alapú, személyre szóló oktatást alakítunk ki, de az egységes tananyagon, tantárgyi követelményeken belül a tanulók szándékainak, adottságainak, felkészültségének, munkabírásának megfelelő programokat, oktatási irányokat kínálunk.

d) A TKB Gimnázium és Általános Iskola vállalja a törvényben rögzült elvárásokból eredő feladatokat is. Felkészíti tanulóit a középfokú iskolákba való felvételekre, az érettségi vizsgára, a szakmaszerzésre, a felsőoktatási tanulmányokra, a sikeres nyelvvizsgák megszerzésére. Mindehhez az egyik legnagyobb segítséget a vizsgarendszer, a mentorrendszer, a szociálismunkás és az iskolapszichológusi rendszer működtetése jelenti.

e) Alapvető célunk olyan iskola működtetése, amelyben a diák és a tanár egyaránt jól érzi magát, ahol biztosított tanulóink egyéni képességeinek a kibontakoztatása, a tehetségek érvényesülése, a szociokulturális hátrányok kompenzálása, és a társadalmi integráció lehetősége.

f) Biztosítani kívánjuk a roma/cigány kultúra és beás nyelv és irodalom ápolását, tanítását, valamint megismertetjük tanítványainkkal a többségi társadalom kulturális értékeit és szocializációs szokásait. Az alap-, és középfokú roma/cigány nemzetiségi népismereti oktatás legfőbb célja, hogy a roma/cigány nemzetiségi kultúrát más kultúrákkal egyenrangú, azokat átható és gazdagító kultúraként mutassa be.

Tanmenetében ezért kiemelt fontosságú a roma/cigány származású művészek bemutatása, az autentikus folklór, illetve annak más nemzetek kultúrájára gyakorolt hatásának részletes ismertetése, a cigányság mai helyzetének, illetve eme szociális helyzet okainak feltárása, a nemzetiségi identitástudat megerősítése.

g) A buddhista hitoktatásunk megszervezésével az iskolánk egy olyan komplex nevelési környezetet kíván létrehozni, amely egyszerre támogatja a diákok egyéni fejlődését és a közösség erősödését, miközben a modern világ kihívásaira is választ ad. Legfőbb céljaink a hitoktatás terén:

   - Érték-alapú nevelés erősítése: A buddhista tanítások középpontjában olyan univerzális értékek állnak, mint az együttérzés, a tisztelet, az őszinteség, és a felelősségvállalás. Ezek az értékek segíthetik a tanulókat abban, hogy pozitívabb és tudatosabb hozzáállást alakítsanak ki az életük különböző területein. A tanítások arra ösztönzik a diákokat, hogy megértsék mások nézőpontját, és aktívan hozzájáruljanak a közösség harmóniájához.

   - Személyiségfejlődés elősegítése: A buddhista gyakorlatok, mint a meditáció vagy a tudatos jelenlét segíthetik a diákokat abban, hogy mélyebb kapcsolatot alakítsanak ki saját érzéseikkel és gondolataikkal. A stresszkezelésre és a belső béke megtalálására irányuló tanítások hozzájárulhatnak a tanulók lelki és érzelmi jólétéhez, amely pozitív hatással lehet a tanulmányi teljesítményükre is.

   - Közösségépítés: A buddhista hitoktatásunk révén hozzájárulhatunk egy támogató, befogadó és együttműködő iskolai közösség létrehozásához. Az ünnepek, meditációs gyakorlatok, vagy közösségi projektek segíthetik a diákokat, tanárokat és szülőket abban, hogy jobban kapcsolódjanak egymáshoz.

   - Többdimenziós oktatás és szemléletmód: A buddhista tanítások bevezetése gazdagítja az iskolai tantervet, hiszen az intellektuális, érzelmi, erkölcsi és spirituális fejlődést egyaránt támogatja. A buddhista filozófia központi eleme a természet tisztelete és a fenntarthatóság, melyek segíthetnek a diákoknak a felelős gondolkodás és életmód kialakításában.

- A szülők és a tágabb közösség bevonása: A hitoktatás lehetőséget teremt arra, hogy a szülők is bekapcsolódjanak az iskolai életbe, és részt vegyenek a közös meditációkban, ünnepekben vagy egyéb programokban. Hitoktatásunk és a hozzá kapcsolódó ünnepek, programok kiemelhetik az iskolánkat a többi intézmény közül, és vonzóbbá tehetik a családok számára, akik érték-alapú nevelést keresnek gyermekeiknek.

h) Iskolánk sajátossága megköveteli, hogy tanítványainkat olyan kompetenciákkal ruházzuk fel, amely az alábbi lehetőségeket biztosítja számukra tanulmányaik befejeztével:

- továbbtanulás lehetősége középfokú intézményekben (szakképzés, szakgimnázium, gimnázium)
- továbbtanulás lehetősége főiskolán, egyetemen
- érettségire épülő további szakma megszerzése
- felkészítés az önálló életkezdésre
- felkészítés a pályaváltásra, mobilitási készségek fejlesztése (felnőttoktatásban résztvevők esetén)
- legyen reális lehetőségük a munkaerőpiacon
- valós önismerettel rendelkezzenek
- világnyelvek használható szintű elsajátítása, mely előnyt jelent a hazai és külföldi munkavállalás terén
- általános alapműveltség megszerzése
- általános alapkompetenciák elsajátítása
- erkölcsi, etikai értékek és normák elsajátítása a hitoktatásunk révén

A TKB Gimnázium és Általános Iskola a céljaihoz igazította *az oktatás szerkezetét*, a *tevékenységformákat, az iskolai időt, tanulás tereit, a preferált pedagógiai módszereket, az ellenőrzés, mérés, értékelés és a motiváció eszközeit, az iskola szervezetét és a pedagógusok feladatait.*

3. Az oktatás szerkezete

A TKB **Gimnázium** 4 évfolyamos gimnáziumi oktatást folytat nappali és esti tagozaton. Mindkét oktatási szakasz lezárt képzést nyújt. A 4 évfolyamos gimnáziumi oktatás érettségi vizsgával zárul, a központi követelményeknek megfelelően. Az iskola arra törekszik, hogy a szakképzettséget szerzett diákok továbbra is tanuljanak, szerezzék meg az érettségi bizonyítványt is. A már szakmunkás-bizonyítvánnyal vagy szakiskolai végzettséggel rendelkező diákjaink a törvény adta lehetőséggel élve, kevesebb tanév alatt is eljuthatnak az érettségi vizsga megszerzéséig. Ezek feltételei a következők:

(1) A szakiskolai vagy szakmunkás végzettséggel rendelkező tanulók esetében az érettségi vizsgára felkészítő gimnáziumi oktatás 3 éves.
(2) A szakközépiskolai/szakgimnáziumi vagy gimnáziumi bizonyítvánnyal rendelkező tanulók esetében az érettségi vizsgára felkészítő gimnáziumi oktatás attól az évfolyamtól folytatódik, amely évfolyamban lezárt tanévvel rendelkezik a tanuló, és a továbbhaladása záradékolva van a bizonyítványában.
(3) Az a szakiskolai vagy szakmunkás bizonyítvánnyal rendelkező tanuló, aki – a Köznevelési törvényre hivatkozva – szeretné az érettségi vizsgára felkészítő gimnáziumi tanulmányait 2 tanév alatt teljesíteni, annak kötelező *az adott tanév szeptember hónap utolsó hetében* osztályozó vizsgát tennie a gimnáziumi 9. évfolyam és 10. évfolyam követelményeiből. Amennyiben sikeres az osztályozó vizsga, úgy 11. évfolyamban megkezdheti a tanulmányait. Amennyiben sikertelen az osztályozó vizsga, úgy a gimnáziumi oktatásban 10. évfolyamtól vehet részt.
(4) Az a tanuló, aki a tanulmányi idő megrövidítését írásban kérelmezi az intézmény vezetője felé, abban az esetben kaphat pozitív elbírálást, amennyiben vállalja, hogy egy tanéven belül, félévkor és tanév végén osztályozó vizsgát tesz az adott évfolyam összes tantárgyából. Ha félévkor sikeres az osztályozó vizsga, akkor magasabb évfolyamba lép, ha nem, akkor értelem szerűen az alacsonyabb évfolyamon folytatja a tanulmányait, és elveszti a megrövidített tanulmányi időre vonatkozó engedélyét.
(5) Azokkal a hozzánk jelentkező – a fenti esetek valamelyikében érintett – tanulókkal, akik a fent leírtakat nem fogadják el, nem létesítünk tanulói jogviszonyt.

A TKB **Általános Iskola** 8 évfolyamos alapfokú oktatást nyújt felnőttoktatás keretében, esti tagozatos munkarendben. Az alapfokú nevelés-oktatás első szakaszában 1-4. évfolyamon összevont osztályban, a második szakaszban pedig külön évfolyamonként oktatjuk, neveljük a tanulóinkat. Az iskolánk arra törekszik, hogy az általános iskolai felnőttoktatásban résztvevő tanulóinkat az érdeklődésüknek, képességüknek és tehetségüknek megfelelően felkészítsük a középfokú iskolai továbbtanulásra, OKJ-s szakmaszerzésre vagy a munkába állásra.

Alapvető céljaink közé tartoznak az alábbiak

- A tanulóink oktatási eredményének javítása, a társadalmi integráció és esélyegyenlőség megvalósítása.
- Az oktatásunkban nagy hangsúlyt kell helyezni a kulturális- (roma/cigány nemzetiségi nevelés, oktatás, nyelv- és kultúraápolás, valamint hagyományőrzés), a diákjóléti- (ingyenes tankönyv és taneszköz ellátás, ingyenes étkezési támogatás, ingyenes táborozási és kirándulási programok…), és a sport szolgáltatások nyújtására.
- Tehetséggondozás, felzárkózás, személyiség gazdagítás; Tanulási kudarcok csökkentése; Iskolai konfliktusok számának csökkentése; Tanulással kapcsolatos motiváció erősítése; Szülők bevonása – társadalmi befogadás

A felnőttoktatásban résztvevő, esti tagozatos általános iskolai tanulóink alapfokú végzettséget szerezhetnek Intézményünkben, vagyis a 8. évfolyam sikeres elvégzéséről kiállított bizonyítvány alapfokú iskolai végzettséget tanúsít a diákjaink számára.

4. Tevékenységformák

A TKB Gimnázium és Általános Iskola pedagógusai a szakmai céljaink megvalósítása érdekében a 2009/2010-es tanévtől kezdődően a mindenkori törvényi szabályozás figyelembevételével átalakította az iskolákban megszokott tantárgyakra szervezett homogén oktatási technológiát. A hagyományos oktatási módszereket a tanulás kiterjesztett értelmezésével és differenciált tevékenységformákkal váltottuk fel, köszönhetően a TÁMOP 3.1.4. valamint a TÁMOP 3.2.1. és TÁMOP 3.3.9. pályázatoknak. A 2010/2011-es tanévtől iskolánk egymástól jelentősen eltérő tevékenységformákban szervezi a tanulás hétköznapi munkarendjét. Ezt az oktatási szervezettséget az általános iskolai oktatásunkban is követjük. A kiterjesztett tanulási funkciónak, az összetett személyiség-, készség- és képességfejlesztést támogató feladatoknak csak nagyon eltérő tanulási formák feleltethetők meg. Egy-egy feladathoz hozzárendeltük az iskolai keretek között leginkább alkalmazható oktatási formát, igazodni igyekeztünk a tanulók életkorához, sajátos élethelyzetükhöz. Lehetőséget kívánunk biztosítani ahhoz, hogy tanítványaink eltérő feladatokban találkozzanak társaikkal, minél többféle tevékenységben élhessék át a közösségi lét élményét. A változatos, sokszor önálló választáson alapuló tanulás erősebb motivációt teremt, növeli tanulóink aktivitását,

intenzívebb részvételt követel tőlük, feloldja a monotóniát, s mindezen keresztül, növeli a tanulás hatékonyságát, és nem utolsó sorban visszaszorítja a hiányzások számát.

A megfelelő tevékenységformák kiválasztásánál fontos szempont volt, hogy milyen tantárgyról van szó, hogy a különféle csoportalakítási technikák, hogyan segítik az egyes tananyagtartalmak elsajátítását, a differenciálás megjelenítése, módozatai hogyan befolyásolják a tanulók teljesítményét, sikerességét, fejlődését.

A *vizsgarendszer* bevezetése az általános iskola 1-8. évfolyamain, valamint a gimnáziumi oktatásunk nappali és esti tagozatain (9-12.évf.) negyedéves vizsgahetekben zajlik. A tanulók írásban is és szóban is számot adnak a tudásukról. Vizsgabizottságok előtt szóbeliznek, amely bizottságokban a tanulók szülei is részt vehetnek.

Az egyes osztályokkal, tanulócsoportokkal már a tanév kezdetekor ismertetjük a tervezett tananyagot, illetve a hozzá társított módszertani eszközöket. A tanév végén pedig velük együtt értékeljük a lezárt pedagógiai szakasz sikerességét.

A korszerű tanulás- és oktatásszervezési eljárások alkalmazása:

- projekt, ezen belül a témahetek
- problémaalapú oktatás
- tantárgyi integráció
- IKT technikák

<u>Projekt</u>

A projektoktatás, pedagógiai projekt valamely összetett, komplex, gyakran a mindennapi életből származó témáról, a téma feldolgozáshoz kapcsolódó célok, feladatok meghatározásáról, a munkamenet és az eredmények megtervezéséről, az eredmények bemutatásáról szól.

A projektmódszer egy sajátos tanulási egység, amelynek középpontjában egy probléma áll. A feladat nem egyszerűen a probléma megoldása vagy megválasztása, hanem a lehető legtöbb vonatkozásnak és összefüggésnek a feltárása, amely a való világban az adott problémához organikusan kapcsolódik. (Pl. Romák/cigányok a médiában, Polgár a társadalomban, Egészség-projekt, A többségi társadalom és a kisebbség/nemzetiségek viszonya, Ahány nyelv,

annyi ember, Ép testben, ép lélek, Az én huszadik/huszonegyedik századom, Mesék világa, azok szereplői, jellemrajzai, Buddhista tanmesék stb.)

A projektmódszer a tanulói tevékenységek tudatos tervezését igényli. A tervezés két fő szinten történik:

Az első az egész folyamatra vonatkozik, amely során meghatározott ismeretekhez és képességekhez kívánjuk juttatni a tanulókat. A másik szint az egyes projektek megtervezését jelenti, amelyhez a tanári motiváció és segítség tudatos jelenléte szükséges.

Lényeges vonása, hogy megszűnik a verbális képességek fölényhelyzete, az eltérő képességek egyenértékű szerephez jutnak a közösen választott feladat közös megoldása során. Kooperativitása a tanári és tanulói szerepek különbözőségének érvényesülése mellett valósul meg, a tanár irányító szerepe az együttműködésben szinte észrevétlenül működik, a közös tervezésben, cselekvésben és ellenőrzésben érvényesül. A végrehajtandó feladat sokszínűsége biztosítja a közös alkotáshoz való hozzájárulás sokféleségét. Lehetővé teszi, hogy a résztvevők a korábbi élményeik, tapasztalataik, tehetségük és ambícióik szerint válasszanak részfeladatot.

A projektmódszer átlép az iskolai oktatás hagyományos időkeretein, falain, életközeli problémákból indít, és minden résztvevő mindenféle tapasztalataira épít. Ezért tartjuk fontosnak a váltást iskolánk pedagógiai, módszertani életében, mert a hozzánk járó készség és képességhátrányos gyerekek tanításának, felzárkóztatásának ez lehet az egyik leghatékonyabb módja. A projektmódszer különösen alkalmas a tananyagban elveszett, a számonkérés során sikertelen, ezért kudarc-orientálttá vált tanulók motivációinak újraélesztésére.

Témahét

A tananyag komplex elsajátításának egyik lehetséges alternatívája a témahét. Az egyes tárgyköröket a diákok 3-5 tanítási napon, esetleg hosszabb időkeretben iskolai és iskolán kívüli helyszíneken, rugalmas időkeretek között, változatos tevékenységtípusokkal és sokszínű módszertani eszközök segítségével dolgozzák fel. Szervezhető évfolyamszinten, vagy egész iskolára vonatkozóan is. (Pl. Ép testben, ép lélek; Otthonunk a Föld; Karácsony-várás, népszokások, népek karácsonya, idegen nyelvi hét, Van számodra versem, meseíró/rajzoló témahét, természettudományos, fenntarthatósági, pályaorientációs és városismereti, mobilitást segítő stb. témakörökben, feladatokban.)

Az évfolyamszintű tanulásszervezés a hagyományostól eltérő csoportalkotási módokat is lehetővé tesz. Így az egyéni fejlesztés szempontjából hatékonyan épülnek egymásra az alapkövetelményekhez kapcsolódó kötelező és az egyes részterületekhez kötődő, kutatást és alkotó tevékenységet biztosító választható programok. A témahét elsősorban az egy témára való összpontosítás képességét erősíti, mely aztán a tanuló számára segítséget jelent más, hagyományosabb oktatási formák esetében is.

Problémaalapú oktatás

A problémaalapú tanulási környezetben a tanulók szakértők, és a problémákkal abban a formában szembesülnek, amelyben azok az ő számukra felmerülnek. Az adott problémát, illetve annak feltételezett okait és megoldási alternatíváik stratégiáját a diákok dolgozzák ki határidőre. A hagyományos tanulási módszerekkel folyó tanulást követően a tanulóknak minimális ismeretük marad meg, és azt is csak nehezen tudják más összefüggésekben alkalmazni. Ezzel a módszerrel viszont a tanulók feltárhatják az előzetes tudásukat, életközeli összefüggésekben tanulhatnak, és egyéni vagy kiscsoportos munkában fejleszthetik tudásukat.

Problémaalapú oktatás gyakorlati problémákkal állítja szembe a tanulókat, ezzel tanulási késztetést ébresztve bennük. Kihívást is jelent a diákok számára a tanulás megtanulására, a csoportban való munkavégzésre, a valós problémák megoldására. Felkészíti a tanulókat a kritikus és elemző gondolkodásra, az alkalmas tanulási források felkutatására.

A problémaalapú oktatás tehát olyan bonyolult problémák köré épül, amelyek természetüknél fogva többoldalúak és komplexek, kutatást, információszerzést, elemzést igényelnek, változó és kísérletező, és nem rendelkezik előre meghatározott, megformált „helyes" megoldásokkal. Jó terepet biztosít a szituációs játékoknak/feladatoknak is. A problémaalapú oktatás fejleszti az önálló ismeretszerzés képességét.

Tantárgyi integráció

A tantárgyi integráció olyan tartalom-kiválasztási, tananyag-elrendezési módszer, amelyik két vagy több diszciplináris tantárgyat von össze egy új tárgy keretei közé úgy, hogy az eredeti tantárgyak határvonalai részben vagy teljesen feloldódnak, bár azok önálló arculata nem mosódik el. Az érintett diszciplínáktól származó ismeretek közös struktúráihoz tartozó alapfogalmakat és összefüggéseket egységes szemlélettel tárgyalja úgy, hogy a tananyag tartalmai, a módszerek és a tevékenységek valamilyen elv alapján rendeződnek a tantervben és a tanítási-tanulási folyamatban egyaránt.

Iskolánkban ilyennek kell lennie a roma/cigány nemzetiségi népismeret bevonásának a humán tárgyakba, illetve a társadalomismeretnek a történelemmel való együtt tanításába. Kipróbált és sikeres integrációs formák a matematika – történelem, matematika – művészetek, roma/cigány nemzetiségi népismeret – történelem, magyar – történelem, beás nyelv és más idegen nyelv, biológia és földrajz, földrajz és történelem, biológia – kémia – fizika, számítástechnika (hatékony információszerzés az interneten, a Word használata a szövegalkotás során), illetve bármely más tantárgy. A tantárgyi integráció révén a diákok világszemléletében összekapcsolódnak az addig izolált, és ezért számukra érdektelennek, feleslegesnek ítélt ismeretek.

A tantárgyi integráció talán legfontosabb területe a beás nyelv és a párhuzamosan oktatott világnyelvek integrációja. Ennek révén a diákokban tudatosul, hogy anyanyelvük nem egy kirekesztett kisebbség többségi kultúrában semmire sem használható nyelve, hanem a világnyelvekkel rokon. A beás nyelv és a magyar nyelv oktatását is integráljuk, kimutatandó a két nyelv nyelvtanának hasonlóságait és különbségeit. Ez a nyelvtani szakkifejezések hatékonyabb elsajátítását is segíti.

Infokommunikációs technológiák alkalmazása az oktató-nevelő munka során

A TKB Gimnázium és Általános Iskola pedagógusai és tanulói számára igyekszünk a minél modernebb oktatástechnikai eszközök használatát, alkalmazását megvalósítani. Iskolai gépparkunkat ennek függvényében folyamatosan fejlesztjük. Tantermeink 100%-a digitális táblával ellátott. Jól felszerelt számítógép-tanteremmel, laptopokkal, notebookokkal, valamint a csoportos és az egyéni oktatást is segítő – minden tanuló részére biztosított – tabletekkel rendelkezünk, melyek szerves részét képezik az oktató-nevelő munkánknak. Mindemellett a reáltantárgyak tanítását is segítjük saját tulajdonú számológépek és oktatóprogramok beszerzésével. Az alsó tagozatos munkát segítik a diszlexiát és diszgráfiát fejlesztő oktatócsomagjaink (Varázsbetű programcsalád), melyet jelenleg 10 számítógépre tudunk telepíteni, lehetőséget nyújtva ezzel, több tanuló egyszeri fejlesztésére.

Szempontok a fent említett tevékenységformák számára

- Egy tárgy kialakításának megállapodott menete: közösen elfogadott és elvárt prioritási rendje, adott műveltségi terület kiemelt kompetenciafejlesztési funkciói, tantárgy helye az oktatás rendszerében, a tanulók életkori sajátosságai, speciális szakmai követelményei, a tanulók személyes motivációi, adottságai, a tárgy

módszertani sajátosságai, a rendelkezésre álló feltételek, a szaktanár módszertani felkészültsége a speciális feladatra.

- Olyan szakmai programokat alakítsunk ki, melyekben nem csak az a feladat, hogy azt tanítsuk, amit az érintett szaktudomány követel, inkább a tanulhatóság, a célzott fejlesztési feladatok biztosítsák a tananyag kiválasztásának alapját. Feladat, hogy olyan módon alakuljon ki az egyes tevékenységformák tudásanyaga, olyan módszereket válasszunk, melyek az adott célcsoport sikeres fejlesztését szolgálják.
- Az egyes tantárgyak, tevékenységformák tananyag kiválasztási szempontjaiban elsősorban a személyiségfejlesztési, szemléletformálási célok dominálnak. Ehhez illeszkedik a megszerezhető lexikális és szaktárgyi ismeret.
- A tananyagtartalom és a közvetítés módja igazodjon a tanulók életkorához.
- A tananyagtartalmak feleljenek meg az érintett szaktudomány minőségi és központilag elvárt követelményeinek.
- Minden oktatási formának, programnak biztosítania kell, hogy rövidebb távon is átlátható sikert, motivációt biztosító legyen a gyerekek számára. (Kényszerű feladatmegoldás helyett folyamatos sikerélmény.)
- A tanulás elsősorban tanulói aktivitásra, alsó tagozaton – különösen – játékra, tevékenykedtetésre, mesékre épüljön.
- A tantárgynak tartalmaznia kell az adott terület alapfokú kimeneti, valamint érettségi követelményeit, tanulóink legyenek képesek a középfokú és felsőfokú intézményekbe felvételt nyerni, továbbá a közép- vagy emelt szintű érettségi vagy a különféle szakmai vizsgák teljesítésére.
- A tantárgyi programok tervezésének egyik legfontosabb kritériuma a folyamatos önkorrekció követelménye kell, hogy legyen. A tanulási folyamat során a visszajelző rendszer eredményeit szisztematikusan be kell építeni az egyes tantárgyi programokba.

5. Az iskolai idő

A differenciált célok elérését, a hétköznapokat leginkább meghatározó feltétel az idő felhasználása, szerkezete. Az időkeretek meghatározását, ütemezését, a napi, heti, éves, teljes időszakot egyaránt figyelembe vevő időfelhasználást számos szempont határozta meg. Fontos figyelembe venni, az iskola pedagógiai céljait, az egyes tevékenységformákhoz szakmailag

szükséges időmennyiséget, ezek jellegét, a pedagógusok és a tanulók terhelhetőségét, a tanév rendjét és éves munkatervünket.

Az iskola épületének nyitvatartását az SZMSZ szabályozza. A tanítás 45 perces vagy 35 perces tanórák keretében bonyolódik, a projekt és a témahetes időszakokban ettől eltérő időbeosztású foglalkozások is lehetnek, akár iskolán belül, akár azon kívül megszervezve.
Az általános iskolában az esti tagozaton a tanítási rend 14^{00} órától 19^{15} óráig tart.

A TKB Gimnázium és Általános Iskola éves munkarendjének irányelvei

A tanév munkarendjét a mindenkori oktatásért felelős miniszter által – minden évben – kiadott Tanév rendje rendelet alapján, valamint az egyéb törvényi és jogszabályi előírásoknak megfelelően alakítjuk ki, figyelembe véve az SZMSZ előírásait is.
Az iskola sajátos munkarendjét az igazgató, valamint a szakmai és módszertani csoport által közösen elkészített részletes munkaterv foglalja magába, figyelembe véve a Diákönkormányzat véleményét. A munkatervet a nevelőtestület és az iskolahasználók közössége az augusztusi alakuló héten fogadja el.
A tanítás rendjét az órarend tartalmazza, mely az Intézményünk órakeretrendszerére és a tantárgyfelosztásra épül.

A szorgalmi időszak tervezése

Időszak	**Tevékenység**
Augusztus	Alakuló értekezlet
	Javítóvizsgák
	Családlátogatások
Szeptember	Tanévnyitó ünnepély
	Nevelőtestületi értekezlet
	Bementi mérések
	Téma hét – gimnázium 9-10.évf.
Október	Aradi vértanuk napja, (ünnepély osztályon belül), 1956-os forradalom megünneplése iskolai ünnepély – felelősök: gimnáziumban - 11. évfolyam;
	I.Vizsgahét a gimnázium nappali és esti tagozatán, valamint az általános iskola 1-8. évfolyamán
November	Őszi szünet
	Téma hét – gimnázium 11-12.évf.
	Szent-Márton napi vigasságok
	Szülői értekezlet, Fogadó óra
December	Nyílt nap – a gimnáziumban
	Nemzetiségek ünnepe – dec. 18.
	Karácsonyvárás – karácsonyi vásár – ádventi

	koszorúk
	Népek karácsonya, Van számodra versem szavalóverseny
	Társadalmi szerepvállalás – adományozások, rászorulók segítése, ételosztás hajléktalanszállón, öregotthonában műsor előadása
	Téli szünet
Január	II.Vizsgahét a gimnázium nappali és esti tagozatán, valamint az általános iskola 1-8. évfolyamán
	Szorgalmi időszak vége
	1. évközi mérés
	Félévi osztályozó értekezlet, Nevelőtestületi értekezlet
	Félévi értesítők
	Félévzáró értekezlet
Február	Szülői értekezlet
	Szalagavató ünnepség és bál
	Február 25. - Kommunizmus Áldozatainak Emléknapját
Március	03.15. - Nemzeti ünnep – felelősök: gimnáziumban a 9. évfolyam
	Gimnáziumi felvételi nyilvánosságra hozása
	III.Vizsgahét a gimnázium nappali és esti tagozatán, valamint az általános iskola 1-8. évfolyamán
	2. évközi mérés
Április	Tavaszi szünet
	előrehozott érettségi vizsgát tevő tanulók osztályozó vizsgája
	Osztályozó értekezlet – gimnáziumi végzős évfolyamok
	Szerenád, Ballagás a gimnáziumban
Május	Érettségi vizsgaidőszak kezdete
Június	IV.Vizsgahét a gimnázium nappali és esti tagozatán, valamint az általános iskola 1-8. évfolyamán
	Kimeneti mérések
	Osztályozó értekezlet
	Június 4. – Nemzeti Összetartozás Emléknapja
	Vészák ünneplés
	Tanévzáró ünnepély Ballagás – végzős általános iskolások
	Leendő 9. osztályosok beiratkozása (nappali tagozat)
	Tantestületi záró értekezlet

6. A tanulás terei

A nappali tagozatos tanulóink oktatása 15 - 20 fős termekben zajlik. A tanórák alatt - a tananyag feldolgozása során - törekszünk a csoportfoglalkozások megszervezésére, valamint a maximális begyakorlottsági szint elérésére. Ez a munkaforma jó lehetőséget biztosít arra, hogy az új módszertani technikákat alkalmazhassuk. Tanulóink pedig így könnyebben elsajátíthatják a tananyagot.

A projektek és a témahetek jó alkalmak az iskola épületén kívüli oktatásra is. Ezek során a diákok irányított szempontok alapján ismerik meg szűkebb kulturális és természeti környezetüket. Az iskola – évenként – legalább egy alkalommal egy nagyobb, távolibb, egész napos tanulmányi utat is szervez amellett, hogy a tanév során törekszünk az Alsószentmárton környéki tanulmányi utak megszervezésére, mindehhez a DÖK véleményét ki kell kérni.

A felzárkóztatást vagy tehetséggondozást igénylő tanulókkal, vagy akinek a vizsgájához segítség kell, azzal külön foglalkozik a mentortanár, a gyógypedagógus, ifjúságsegítő és laboráns, illetve a tanórák alatt segítik a pedagógus munkáját.

A mentorok, gyógypedagógusok és a tanárok mellett a tanulókkal iskolapszichológus, szociális munkások, családsegítő munkatárs is foglalkozik heti, illetve napi rendszerességgel.

Az előrehozott érettségire készülő alsóbb évfolyamos gimnáziumi tanulóinknak lehetősége van - a fakultációs órákon kívül - beülniük az esti tagozatosok előadásaira is.

A végzős, rendes érettségi vizsga előtt álló diákjaink az írásbeli érettségi vizsgák után az iskolában is segítséget kapnak a szóbeli tételek feldolgozásához, megtanulásához. Számukra tehát a tanév nem ér véget április végén.

A felnőttoktatásban résztvevő diákok oktatása esti tagozatos munkarendben történik mind az általános iskolában, mind pedig a gimnáziumban. Tanóráik száma a köznevelési törvény értelmében (minimum a nappali tagozat óraszámának 50%-ában) van megszervezve. A tanulás tere – a gimnáziumi oktatás esetében – több telephelyre van kiszervezve (lsd: Alapító okirat), ideje pedig az SZMSZ-ben meghatározottak szerint zajlik, valamint a bérleti szerződések függvényében változik. Az általános iskolai esti tagozatos oktatásunk (1-8. évfolyamon) csak egy helyszínen, Alsószentmártonban érhető el.

7. Preferált pedagógiai módszerek

Az *1. számú* mellékletben felsorolt módszerek a diákok aktivitásának fokozására, interaktív és reflektív tanulási technikák elsajátítására, a kritikai gondolkodás fejlesztésére, a szociális kompetenciák fejlesztésére, az önálló ismeretszerzéshez szükséges képességek kialakítására, az önismeret és a céltudatosság kialakítására, a tanulásban való egymásrautaltság, szolidaritás fejlesztésére, a megismerés, a tanulás, mint örömforrás tudatosítására irányulnak.

A fenti mellékleten kívül az általános iskolában külön fejlesztési módszerekkel is kívánunk élni, melyeket a *11. számú mellékletben* részleteztünk.

8. Az ellenőrzés, a mérés, az értékelés és a motiváció eszközei

Az iskolánknak ezen tevékenysége komplex feladat, amely nemcsak a tanulókra, hanem az iskolában dolgozó tanárokra, technikai, ügyviteli, és a nevelő-oktató munkát segítő dolgozókra is egyaránt kiterjed.

Az ellenőrzéseket az igazgató, igazgatóhelyettesek, valamint a szakmai és módszertani csoport végzi, de fontos elvárás a diákok és a pedagógusok önellenőrzése is.

a) Az oktató - nevelő munka ellenőrzésének fontosabb területei

- az oktató – nevelő munka színvonala, hatékonysága az egyes tanórákon
- a pedagógus szakmai és módszertani felkészülése, a pedagógiai programban ismertetett és elvárt módszerek alkalmazása
- a tanár – diák kapcsolata a foglalkozások alatt és azon kívül
- a fegyelmezési, valamint jutalmazási módszerek és azok eredményessége
- a helyi tanterv követelményeinek teljesítése
- az osztályfőnöki feladatok ellátása
- a mentori tevékenység, illetve annak hatékonysága
- gyógypedagógusi tevékenység, illetve annak hatékonysága
- belső team-építő tréningek szervezése az esetleges problémák orvoslására, permanens önképzésre, önfejlesztésre
- iskolapszichológus(ok) tanárt-diákot segítő jelenléte
- szakmai és módszertani csoport vezetésével hospitálások szervezése, oktató-nevelő munka irányítása, segítő vezetése

b) A tanulók iskolai munkájának értékelése – tanulmányok alatti vizsgák rendje

Iskolánkban már a kezdetek óta szokás a nappali tagozatos tanulók *szöveges értékelése* félévkor és tanév végén. A szöveges értékelés fontossága, hogy nem csupán egy jegy minősíti a tanuló féléves munkáját, eredményességét vagy eredménytelenségét. A pedagógusnak lehetősége van szóban kifejteni, hogy miért úgy értékelte a diákját, ahogy az az érdemjegyben megfogalmazódik. Mi az a többlet, amit még hozzá kellene, lehetne tennie a tanulónak, a szülőnek az iskolai sikerek érdekében. Az értékeléseknél figyelembe kell venni a tanulók egyéni képességeit, ki, mihez viszonyítva fejlődött vagy éppen rontott a tanulmányi eredményein.

A tanulóink teljesítményének értékelése tanév közben valamennyi tantárgyból érdemjegyekkel, félévkor és tanév végén osztályzatokkal történik a matematikai kerekítés szabályait alkalmazva. Ezek meghatározása a Vizsgaszabályzatunkban meghatározottak szerint történik. A tanév során négy negyedéves vizsgán vesznek részt a tanulók, minden tagozaton. Ezeken a vizsgákon minden tárgyból érdemjeggyel értékeljük a tanulókat, melyek 200%-ot érnek. A vizsgajegyek a naplóba piros színnel kerülnek beírása, a vizsgákról jegyzőkönyv készül, melyből az eredeti példány a tanulóé, a másolat az iskoláé, melyet lefűzve, elzártan tárolunk. A vizsgadolgozatok őrzési ideje 1 év.

Az iskolában alkalmazható érdemjegyek: 1, 2, 3, 4, 5. Az érdemjegyeket mindig a naplóba / elektronikus naplóba írjuk be. Az évközi- és a vizsgaérdemjegyek alapján a szaktanár félévkor és tanév végén osztályzattal is értékeli a tanulók ismereteinek a helyi tanterv követelményeihez viszonyított szintjét. Az osztályzat megállapításánál figyelembe kell venni a tanuló teljesítményének vonatkozásában érzékelhető tendenciát, a tanórákon nyújtott teljesítményt. Ennek megfelelően a tanuló év végi érdemjegyét nem feltétlenül határozza meg a félévi, ill. évközi eredménye. Amennyiben a diák rossz érdemjegyet kap, és ennek javítására vállalkozik, erre a lehetőséget biztosítani kell. A félévi, ill. tanév végi érdemjegyek kialakításánál a vizsgaeredmények hangsúlyozottabb szerepet kapnak. A vizsgarend részletes leírását lásd a *Vizsgaszabályzatban* (12.számú melléklet).

Az érdemjegyek tanulmányi rendszerben történő rögzítésével kapcsolatos értesítési kötelezettség szakmailag indokolható határideje: legfeljebb 5 munkanap. A tanuló félévi osztályzatáról a szülőt a tanulmányi rendszeren keresztül kell tájékoztatni.

Ha a tanuló egy vagy több tantárgy több évfolyamra megállapított követelményeit egy tanévben teljesíti, osztályzatait minden érintett évfolyamra meg kell állapítani. Ha a tanuló több iskolai évfolyam valamennyi követelményét teljesíti, az osztályzatokat a tanulmányi rendszerben történő rögzítés mellett, valamennyi elvégzett évfolyam bizonyítványába be kell jegyezni. Ha a tanuló nem teljesíti az iskolai évfolyam valamennyi követelményét, az egyes tantárgyak osztályzatát a törzslapján valamennyi elvégzett évfolyamon fel kell tüntetni, és a vizsga évében, ezt követően az adott évben kiállításra kerülő év végi bizonyítványba be kell írni, és rögzíteni kell a tanulmányi rendszerben is.

A tanórai magatartás nem lehet szempont az osztályzat megállapításakor. A bukott, vagy hiányzásai miatt javító, vagy osztályozó vizsgára kötelezett tanulók a vizsgákat augusztus 21. és 31-e között tehetik le, az iskola által meghatározott napokon.

Fontos szempont az is, hogy tanulóink értékelési rendszere legyen egységes és áttekinthető. Legyen differenciált, személyre szóló, és az eltérő képességű gyerekeknek eltérő sikereket hozzon. Fontos, hogy pozitívan álljanak a pedagógusok a diákokhoz. El kell ismerni a tanulók tehetségét és szorgalmát. Fontos, hogy az osztályzatokra épülő értékelési rendszert kiegészítsük, gazdagítsuk a szöveges értékelésekkel is, akár szóban, akár írásban.
A pedagógusoknak tudatosan és rendszeresen kell értékelniük a tanulókat egy-egy közösen végzett munka során is. Célszerű a diákok írásbeli munkáját az osztályzat mellett szövegesen is értékelni.

A magatartás és a szorgalom értékelésekor nem adunk jegyet, hanem a példás, jó, változó és rossz, valamint példás, jó, változó és hanyag visszajelzésekkel értékeljük diákjaink magatartását, illetve szorgalmát. A felnőttoktatásban résztvevő diákjaink magatartását és szorgalmát nem értékeljük.

A tanuló és a tanár munkájának értékelése kölcsönös. A tanulócsoportoknak, illetve osztályoknak évente legalább egy alkalommal biztosítani kell azt a jogot, hogy az adott szaktanár, tantárgy munkáját, illetve eredményességét visszajelezhessék úgy a nappali, mint az esti tagozaton. Ennek mikéntjét az SZMSZ erre vonatkozó pontja szabályozza. Az egyes érdemjegyek kritériumait a *2. számú* melléklet tartalmazza.

Az értékelések – az új törvényi változásoknak megfelelően – kiegészülnek a pedagógus teljesítményértékelés (PP *3. számú melléklete*), valamint a belső intézményi önértékelési rendszer elemeivel, melyet a weboldalunkon[1] is elérhetővé tettünk.

Kapcsolat a szülői házzal - értékelések

Iskolánkban alapelv, hogy olyan kapcsolatrendszert építsünk ki a szülői házzal, mely biztos alapja lehet az iskolai munkának. Fontos, hogy a szülők minél több információval rendelkezzenek gyermekük iskolai munkájáról, eredményéről, sikereiről, kudarcairól, hiányzásairól, értékeléséről. Ezért tesszük rendszeressé a szóbeli tájékoztatásokat a mentortanár, valamint a laboránson, ifjúságsegítőn keresztül, és ezért válik fontossá az osztálytanítók családlátogatása. Félévkor és tanév végén írásban is közöljük a tanulók előrehaladását a szülők felé a nappali tagozaton. Iskolánk igyekszik minden olyan dologban a szülői ház segítségére lenni, ami a gyermeke fejlődését szolgálja. Pedagógiai elveink között nem szerepel az a büntetésforma, hogy szaktanári vagy intő beírását szorgalmazzuk a gyereknek.

Fontos, hogy a szülők is tudják, a mi iskolánk munkája eredménytelen az ő segítségük, együttműködésük nélkül. Részt kell, hogy vállaljanak gyermekük középiskolai életében, még akkor is, ha erre látszólag nincs idejük, energiájuk. Fontos a jó szülő-iskola kapcsolat, mert ez viszi előre a gyerekek munkáját, ez segíti őket hozzá az iskolai sikerek eléréshez. Ennek megerősítésére az iskola alkalmanként közös programot szervez a szülőkkel. A jó kapcsolatot támogatja az a törekvésünk is, hogy lehetőség szerint minél több szülőt inspirálunk arra, hogy tanuljon az esti tagozaton, gyermekével együtt ő is tegye le az érettségi vizsgát.

Ahhoz, hogy a szülők elfogadják a tanárok véleményét – legyen az jó vagy rossz minősítés a gyerekekről -, pedagógusainknak megfelelő partneri viszonyt kell kialakítaniuk a szülői házzal. Ezért fontos és elsődleges a családlátogatás szerepe az intézményünkben.

A jó tanár – szülő kapcsolat biztosítéka lesz a szülői értekezleteknek, fogadóóráknak is.

Mindezekkel együtt biztosítani kell azt is, hogy a tanulók és szüleik megtudják, hogyan vélekednek róluk, munkájukról a tanáraik. Az értékelések megfogalmazásakor ügyelnie kell a pedagógusnak arra, hogy visszajelzései nem lehetnek büntető jellegűek, negatív emóciókat keltő hatásúak vagy éppen megszégyenítőek.

[1] https://tkbg.hu/onertekelesi-program/

c) Az ellenőrzés és az ismeretek számonkérésének formái

Nappali tagozatos gimnazista diákjaink, minden tanévben negyedéves vizsgaheteken adnak számot tudásukról. Ezeken a heteken gyakorlati, írásbeli és szóbeli komplex vizsgát tesznek minden tárgyból a tanulók.

Esti tagozaton tanuló általános iskolai, valamint gimnazista tanulóink számára is negyedéves vizsgaheteket szervezünk, ahol szintén a gyakorlati, a szóbeli és írásbeli vizsga szolgálja az ismeretek számonkérését (szaktanári döntés, illetve Vizsgaszabályzat alapján).

A vizsgákon alkalomhoz illő öltözetben kell megjelenni tanárnak és diáknak egyaránt. A vizsgarend részletes kidolgozását lásd a *Vizsgaszabályzatunkban (12. számú melléklet).*

Különös kitételek

A tanulók fegyelmezetlensége miatt írásbeli felelet nem rendelhető el, ha mégis „kisdolgozatra" kerül sor, akkor a kérdések az utolsó két tanóra anyagára vonatkozhatnak, időtartama nem haladhatja meg a 15 percet.

Osztályzatot csak tényleges tudásért kaphatnak a tanulók, ezért, a házi feladat hiánya (teljes vagy részleges) nem büntethető elégtelen osztályzattal. Valamint, ha a tanuló felszerelése hiányzik, nem adható szaktanári figyelmeztetés. Ekkor a taneszközét valamilyen módon (pl. az iskolánk rendelkezik füzet és íróeszköz csomagokkal) pótolni szükséges, hogy részt tudjon venni a foglalkozáson.

A negyedéveket lezáró írásbeli vizsga időpontját és témáját a tanulóknak a megírás előtt legalább egy héttel korábban ismerniük kell.

A vizsgahetek első két napja az írásbeli vizsgákkal kezdődik, ahol egy-egy napon 4-5 tantárgyból mérjük fel tanulóinkat.

Az általános iskolai és a gimnáziumi esti tagozatokon az órarend szerint történik a vizsgák megszervezése, kivéve, ha a szakmai és módszertani csoport nem szervez hospitálásokat, vizsgabizottságokat az adott telephelyek és tagozatok vizsgáira.

A vizsgadolgozatok megírását megelőzheti egy diagnosztizáló mérés vagy próbavizsga megszervezése az adott szaktanár által, az adott tanórán, amelyből kiderülhet, hogy a tanulók milyen szinten sajátították el, értették meg a számonkérendő tananyagot.

Az írásbeli vizsgák után szóbeli vizsgák következnek, tantárgyi bizottságok, csoportbontások szerint. Ezek megszervezése a szakmai és módszertani csoport feladata.

Az SNI-s tanulókkal a szakértői véleményben rögzítettek szerint foglalkozunk, előrehaladásukat – a szaktanárok mellett – az iskolapszichológus és a mentortanárok, valamint az általános iskolában a gyógypedagógus segítik. A számonkérésekhez azonban, a tanulónak biztosítani kell az iskolán belüli felkészülés lehetőségét. Mind a szaktanárnak, mind a mentortanárnak kötelessége gondoskodni a tanuló vizsgára való felkészítéséről.
Nem osztályozható a tanuló, ha igazolt, vagy igazolatlan hiányzásai meghaladják a jogszabályban meghatározott mértéket (250 óra vagy legalább 30% hiányzás/tantárgy). Az osztályozóvizsga engedélyezéséről a jogszabály előírásait figyelembe véve az osztályban tanító tanárok közössége dönt.

A félévi és tanév végi érdemjegyek megállapítása az osztályozó értekezleten történik. A szaktanárok legkésőbb az értekezletet megelőző napon a napló megfelelő rovatába beírják a félévi, tanév végi javasolt osztályzatot. Az osztályzatok megállapítása a matematikai kerekítés szabályai szerint történik, ugyanakkor figyelembevehető a szerzett érdemjegyek minőségi alakulása. Az osztályfőnök meggyőződik az érdemjegyek beírásának tényéről, illetve arról, hogy a javasolt eredmény és az osztályzatok összhangban vannak –e. Az osztályozó értekezlet akkor kezdődhet meg, ha az osztályfőnök megállapítja, hogy minden szaktanár eleget tett az érdemjegy beírási kötelezettségének. Az osztályozó értekezlet dönt - az osztályfőnök észrevétele alapján - az érdemjegyről abban az esetben, ha a javasolt érdemjegy és az osztályzatok összhangja nem biztosított.

A magatartás és szorgalom minősítésének elveit lásd a *2. számú mellékletben.*

9. Az iskola szervezete, az oktató - nevelő munkával kapcsolatos szervezeti egységek feladatai

a) Az igazgató feladatai

Az igazgató a feladatait a vonatkozó törvényekben, jogszabályokban foglaltak szerint látja el. Ezen túlmenően ügyel a pedagógiai programban foglalt sajátos – nemzetiségi és hitéleti – alapelvek megvalósulására. Kiemelt feladata emellett az állami oktatásügyi intézményekkel, a hivatalokkal, a partnerintézményekkel való kapcsolattartás, az iskola PR-jának, menedzsmentjének felügyelete és irányítása.

Mindezek mellett, a külső és belső elvárásoknak megfelelve, elvégzi a tanulás és tanítás stratégiai vezetését és operatív irányítását; a változások stratégiai vezetését és operatív irányítását; önmaga és mások stratégiai vezetését és operatív irányítását, valamint az intézmény stratégiai vezetését és operatív irányítását. (*Bővebben: SZMSZ munkaköri leírások résznél*)

b) Az igazgatóhelyettes feladatai

Az igazgatóhelyettes a feladatait szintén a vonatkozó jogszabályok alapján látja el. Ezen felül segíti a szakmai és módszertani csoport munkáját, illetve részt vesz abban. (*Bővebben: SZMSZ munkaköri leírások résznél*)

c) Szakmai és módszertani csoport feladatai

A csoportot feladata, hogy folyamatosan ellenőrizze a pedagógiai és nevelési munkát, ezen belül a pedagógiai programban megfogalmazott pedagógiai, módszertani és erkölcsi alapelvek megvalósulását.

Munkarendje: problémafeltárás, azok okainak elemzése, javaslat a problémák megszüntetésének eszközeire. Ennek során rövidebb és hosszabbtávú célokat tűzhet ki, melyek sikerességéről, megvalósulásáról úgy az iskola igazgatója, mint a tantestület felé beszámol. A tantestület irányába elsősorban nem ellenőriz és számonkér, hanem inspirál, támogat és javaslatokat tesz. Fokozott figyelmet fordít a team-építésre. A szaktanároknál egyeztetett formában, illetve gyakorisággal hospitál. Szorosan együttműködik a laboránssal, a mentortanárokkal, a gyógypedagógussal és a diákönkormányzattal is. Részt vesz az esetleges tanári továbbképzések és módszertani negyedórák megszervezésében, az iskola munkáját segítő pedagógiai szakanyagok és belső tananyagok elkészítésében. Szempontokat ad a szaktanárnak az éves tanmenet felépítéséhez, tematikájának és módszertanának kidolgozásához. Összehangolja a tanári munkacsoportok tevékenységét. Megszervezi az iskola éves munkarendje szerinti programokat, vizsgákat.

A szakcsoport tagjai maguk is szaktanárok, akik részt vesznek a mindennapi oktatási és nevelési munkában.

A szakmai és módszertani csoport tagjai a korábbi munkaközösség vezetők. Mivel kis létszámú tantestülettel dolgozunk, így több tantárgy esetében nem beszélhetünk munkaközösségről. Ezért hoztuk létre a szakmai és módszertani csoportot, melynek tagjai a pedagógusok közül kerülnek ki. Az ő irányításukkal az iskola pedagógusai egyeztetik

feladataikat az éves munkarend szerint. Ezt a munkát összehangolja, segíti és irányítja, a főbb feladatokat szervezi a szakmai és módszertani csoport.

Iskolánkban az alábbi pedagógiai-szakmai csoportok működnek:

- Humán közösség: magyar nyelv és irodalom, történelem, cigány nemzetiségi népismeret, rajz és vizuális kultúra, ének-zene, buddhista hittan
- Nyelvi közösség: magyar, angol, beás nyelv
- Természettudományi közösség: matematika, fizika, kémia, biológia, földrajz, informatika, testnevelés és sport
- Osztályfőnöki közösség

Az integrált és interdiszciplináris pedagógiai alapelvnek megfelelően egy-egy szaktanár több közösség munkájában is részt vehet. A szakmai és módszertani csoport tagjainak a feladata a témahetek, projektek, vizsgahetek kidolgozása, megszervezése. A tagok a szakmai és módszertani csoporttal összehangoltan ellenőrzik és segítik a pedagógiai programban kitűzött célok és a hozzájuk kapcsolódó módszertani elvek megvalósulását, részt vesznek az intézményi belső értékelések és önértékelések lebonyolításában. A szakmai és módszertani csoport tagjait az igazgató bízza meg, megbízásuk egy tanévre szól. A csoport tagjait tantestületi jelöléssel, vagy ön jelelöléssel, vagy a szakmai és módszertani csoport ajánlásával lehet kijelölni. A szakmai és módszertani csoport tagjai folyamatosan beszámolnak az iskola vezetőségének és a tantestületnek célkitűzéseikről, és azok megvalósításának sikerességéről. Munkájukról minden tanév elején éves munkatervet készítenek, valamint félévkor és tanév végén beszámolót kötelesek leadni az elvégzett munkájukról, és azok eredményeiről. (Bővebben: SZMSZ munkaköri leírások résznél; Intézményi Önértékelési Program)

d) A pedagógus feladatai

Oktató – nevelő munkánk során elfogadjuk, s egyfajta alapnak tekintjük, hogy a hozzánk érkezett tanulók nagy része tudásbeli hátrányokkal rendelkeznek, így intézményünkben a pedagógusok munkájának hozzáadott értéke magasabb, mint más intézményekben. A pedagógus feladata a vonatkozó jogszabályi előírásokon felül, a pedagógiai programban megfogalmazott sajátos szempontok, alapelvek megvalósítása, úgy az oktatás, mint a nevelés terén. A szaktanárok különös figyelmet kell, hogy fordítsanak a kollégáikkal való szakmai együttműködésre. Az iskola elvárja, hogy munkájuk ne merüljön ki a tanórák leadásában, illetve a diákok értékelésében. Hatékony kapcsolatot és együttműködést kell, hogy

kiépítsenek úgy a diákokkal, mint azok családjával. Segítik a mentortanár, az iskolapszichológus, a szociálismunkás, a gyógypedagógus és a laboráns munkáját. A tananyag átadása mellett figyelmet fordít a diákok sajátos lelki és szellemi fejlődésére, beleértve ebbe a tanácsadást, az egyéni segítségnyújtást, a tehetséggondozást, a felzárkóztatást és a hitéleti támogatást. Törekszik kollégái munkájának megismerésére, munkaideje egy részét az órarend alapján való lekötöttségéhez igazítva óralátogatással, családlátogatással tölti. Sajátos elvárás az is, hogy a munkaszerződésében/kinevezési okmányában foglalt időkereten belül részt vegyen belső csoportmegbeszéléseken, tréningeken, valamint nagy hangsúlyt fektessen a permanens önképzésére is. (*Bővebben: SZMSZ munkaköri leírások résznél*)

e) Az osztályfőnök feladatai, az osztályfőnöki munka tartalma

Az osztályfőnök a tanulók fejlődését figyelemmel kíséri és elősegíti. A szülőket és tanulókat - az őket érintő kérdésekről - tájékoztatja, a szülőket figyelmezteti, ha a gyermekük jogainak megóvása vagy fejlődésének elősegítése érdekében intézkedést tart szükségesnek. Érdemi választ ad a szülők és tanulók iskolai élettel kapcsolatos kérdéseire. A tanulók tanulmányi eredményeit figyelemmel kíséri. Az osztályban tanító tanárok munkáját segíti és óralátogatásai során figyelemmel kíséri. A tanulók hiányzásait nyomon követi, a mulasztási naplót vezeti, illetve havonként összesíti, értesíti a szülőt (szóban vagy írásban), ha a gyermeke igazolatlanul mulaszt, és annak jogkövetkezményeiről is. A haladási naplót havonként ellenőrzi; a naplóvezetésben található hiányosságok esetén felhívja az osztályban tanító tanárok, illetve szükség esetén az iskolavezetés figyelmét. Az osztályozási naplót havonként egybeveti, a hiányokat pótolja. A bukásra álló vagy a lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók szüleit időben, de legkésőbb a félév vége és tanév vége előtt legalább egy hónappal értesíti. Ha a tanuló tanulmányi kötelezettségeinek nem tesz eleget, a szülőket tájékoztatja a tanuló továbbhaladásának feltételeiről. Figyelemmel kíséri a tanulók egészségi állapotát (tartós betegségek, fogyatékosságok, gyógyszerérzékenység, terhesség). A szülők figyelmét felhívja a pályázatok lehetőségeire, a szociális és egyéb juttatásokra. Félévenként az osztály előmeneteléről statisztikai adatokat szolgáltat és osztályfőnöki beszámolót készít. Félévente egyszer – az éves munkatervben meghatározott időpontban – team-értekezletet, esti fogadóórát, illetve szülői értekezletet tart. Eleget tesz a vonatkozó szabályokban előírt adminisztratív kötelességeknek. Évente legalább kétszer egynapos kiránduláson részt vesz, a kirándulás megszervezését a tanulók és szüleik igényeinek figyelembe vételével irányítja. A szülők vagy az osztályban tanító pedagógusok vagy diákok 50%-ának kérésére soron kívül –

a szülők és diákok képviselőinek bevonásával – osztályértekezlet összehívását kezdeményezi. Minden tanévben, félévente egyszer családlátogatáson vesz részt.

(*Bővebben: SZMSZ munkaköri leírások résznél*)

f) Gyermek – és ifjúságvédelemmel kapcsolatos feladatok

Iskolánk speciális helyzetéből adódóan a laboránsi, a gyermek- és ifjúságvédelmi, iskolapszichológusi és hitéleti feladatok hangsúlyos szerepet kapnak mind az általános iskolában, mind pedig a gimnáziumban. A veszélyeztetett fiatalokra különös gondot kell fordítson az intézményünk, a különböző tanulói célcsoportok sajátos szükségleteihez igazított intézkedések, feladatok és tevékenységek megfogalmazásával. Mindemellett folyamatosan biztosítani szükséges az Intézményünkben az esélyegyenlőséget, az inkluzív oktatást és a kulturális identitás támogatására való fókuszálást is. A gyermek- és ifjúságvédelemmel kapcsolatos intézményi intézkedéseink:

- Oktatási és nevelési intézkedések:

- Egyéni fejlesztési tervek készítése a tanulók előzetes tudásának és tanulási tempójának figyelembevételével, a mentori mérések eredményeinek rögzítésével.
- Felzárkóztató és tehetséggondozó programok szervezése a mentori programunkon keresztül.
- Differenciált oktatási módszerek alkalmazása, kooperatív tanulási technikák, projektmódszer alkalmazása a tanórákon.
- Roma kulturális elemek integrálása a különböző tárgyak tananyagaiba, pl. irodalom, történelem, zene, művészet.
- A konfliktuskezelés és az erőszakmentes kommunikáció módszereinek beépítése a nevelési programunkba, a szervezeti kultúránk részeként.
- Alternatív konfliktuskezelési stratégiák alkalmazása(pl. mediáció, beszélgetőkörök).
- Stresszkezelési és tudatossági technikák, pl. mindfulness, meditáció lehetőségének biztosítása.

- Szociális és közösségi intézkedések:

- Szoros együttműködés kialakítása a családokkal és a közösség tagjaival.
- Mentori és kortárs segítő programok folyamatos működtetése az intézményünkben.

- Iskolán kívüli programok szervezése (pl. táborok, kulturális események, közösségi programok, vallási események, ünnepek).
- Pályaorientációs és továbbtanulást segítő tanácsadások és programok biztosítása.

  - Hátránykompenzáció és támogatás:

- Tanulmányi ösztöndíjak, szociális támogatások biztosítása.
- Ingyenes vagy kedvezményes tankönyv- és étkeztetési lehetőségek, tornafelszerelések és a tanulást támogató taneszközök biztosítása.
- Iskolai szociális munkás, iskolapszichológus, hitoktató és mentor biztosítása a tanulók tanulásának támogatására, mentális egészségének megőrzésére, fejlesztésére.
- Egyéni szükségletek figyelembevétele.

Mindegyik célcsoportunk esetében fontos, hogy az iskolánk biztosítsa az egyenlő bánásmódot, a kulturális és vallási sokszínűség elfogadását, és olyan légkört teremtsen, ahol minden tanuló biztonságban érezheti magát.

A TKBG egyik fő prioritása a második esély biztosítása a tanulóink részére. Ehhez komplex oktatási-nevelési programot dolgozott ki az intézményünk pedagógusközössége. A tanulóink többsége alacsony státuszú, marginális helyzetben élő családokból érkezik hozzánk, így különös hangsúlyt kell helyezzünk a gyermek- és ifjúságvédelemre. A fenti intézkedések mellett több olyan elem is részét képezi a mindennapi praxisunknak, melyekkel további hatékony támogatást biztosíthatunk a diákjaink számára.

A TÁMOP pályázataink kapcsán kiépítettük az iskolai demokráciát, aminek legfőbb erénye, hogy nem csupán a diáksággal számol, hanem a családokkal is. A szülők tagjai lehetnek a negyedévben megszervezett vizsgabizottságoknak, kérdezhetnek a vizsgázótól, szóban értékelhetik a hallott feleleteket. A tanulók diákönkormányzatba tömörülhetnek, saját vezetőt és képviselőket választhatnak maguknak. Véleményezik az intézmény alapdokumentumait, rendelkezhetnek a tanulmányi utak megszervezéséről és a jogszabályban meghatározott feladataikról is.

A laboránsi, gyermekvédelmi munkával kapcsolatos feladataink közül a legfontosabb, hogy a szülői házzal folyamatos kapcsolatban legyünk. Ezt szolgálják majd pl. a családi napok, vagy az oktatásba, vizsgáztatásba bevont szülők egy-egy csoportja.

Fontos, hogy az érintett tanulókkal kapcsolatban felmerült problémák okait feltárjuk. Minden tanév elején a kollégák környezettanulmányt készítenek az új belépő tanulókról. Ezeket az adatokat bizalmasan kezeljük, viszont a munkánk hatékonyságához elengedhetetlenül fontos eszközt jelentenek az itt nyert információk. Az oktató-nevelő feladatunkon túlmenően lehetőséget ad - a környezettanulmány során szerzett információ - arra is, hogy a szociális hátrányok kompenzálásában is segítségükre lehessünk a tanulóinknak és családjaiknak. A laboráns és az ifjúságvédelmi felelős munkája során fontos az együttműködés az alábbi szervekkel: nevelési tanácsadó, családsegítő szolgálat, iskolaorvos (háziorvos) szolgálat, gyermekjóléti szolgálat, rendőrség, helyi önkormányzat, helyi roma/cigány nemzetiségi önkormányzat, a térségben működő roma/cigány szervezetek, a helyi katolikus plébánia. (*Bővebben: SZMSZ munkaköri leírások résznél*)

A laboráns és az ifjúságvédelmi felelős munkája alapjában két nagyobb részterületre bontható:

A veszélyeztetett tanulókkal való foglalkozás:

- felmérés az osztályfőnök és a szaktanárok segítségével
- a veszélyeztetettség mértékének megállapítása
- javaslat a további teendőkre
- a gyermekek tanulmányi eredményének figyelemmel kísérése
- DADA program és bűnmegelőzési program szervezése
- tanácsadás a szülőknek, tanulóknak
- a terápia meghatározása

A hátrányos helyzetű és a halmozottan hátrányos helyzetű tanulókkal való foglalkozás:

- felmérés az osztályfőnök és a szaktanárok segítségével
- kapcsolatfelvétel a családdal, jegyzővel
- a hátrányos helyzet okának feltárása (anyagi, mentális, szocializációs, szociokulturális stb.)
- a segítség formáinak meghatározása
- az intézkedések megszervezése, s azok gyakorlatának irányítása, felügyelete
- környezettanulmányok elvégzése

A laboránsi és ifjúságvédelmi felelős feladatok ütemezése kapcsán a felméréseket a tanév elején végezzük el, így döntünk arról, hogy mely tanulók tartoznak a fentebb felsorolt kategóriákba. Ezek után kerülhet sor a tevékenységformák megszervezésére.

A laboránsi és ifjúságvédelmi felelős feladatok eredményes megoldása nem csupán a laboráns munkáját jelenti, hanem a tantestület egészének, a mentortanárnak / gyógypedagógusnak / iskolapszichológusnak / tanároknak és az iskolavezetésnek is ki kell vennie a részét belőle, mert csak egy egészséges, jól működő csoportmunka lehet eredményes.

g) Mentortanári feladatok

A mentortanár a tantestület egyenrangú tagja általános iskolában és gimnáziumban egyaránt. Iskolánk, működése kezdete óta alkalmaz mentortanárokat. Feladatuk, hogy segítsék azon diákjaink iskolai, tanulmányi munkáját, akik nehezebben, lassabban haladnak, vagy valamilyen területen lemaradtak, valamint részt vegyenek a tehetséggondozásban.

A mentortanár munkáját az osztályfőnökök, a szaktanárok segítik, velük egyeztetve dolgozik. Továbbá a mentortanár az iskolai értékek, feladatok egyik közvetítője is. Intézményesülés hiányában, a szülők, a tanulók számára a mentortanár „maga az iskola".

A TÁMOP 3.2.1. és TÁMOP 3.3.9. pályázatok kapcsán részletesen kidolgoztuk a TKBG mentorálási rendszerét. Ezt adaptáltuk a felnőttoktatásunkra (gimnázium, általános iskola), és minden nappali tagozatunkra is. Bővebben lásd *4. számú mellékletekben.* (Bővebben: SZMSZ munkaköri leírások résznél)

A mentortanár feladatai (gimnáziumban és általános iskolában egyaránt)

1. Az első félévben minél alaposabban megismeri a tanuló személyiségjegyeit, életét, szociális körülményeit, a család anyagi, kulturális viszonyait, a tanuló adottságait, érdeklődési körét, motivációs bázisát.
2. Tartja a kapcsolatot a szülőkkel. Tájékoztatja őket a tanuló iskolai, valamint a mentorálás alatti munkájáról.
3. A szülőkkel egyeztetve, közös megbeszélések, egyéni tapasztalatok alapján személyre szóló fejlesztési programot alakít ki a szaktanárok segítségével, melyet folyamatosan korrigál. Egyéni fejlesztési tervet vezet.
4. Az egyéni fejlesztési terv igazodik a tanuló életkori sajátosságaihoz, adottságaihoz, körülményeihez. Figyelembe veszi a szaktanárok véleményét, a gyerek változásait. Tartalmazza a tanuló hatékony tanulása, sikeres iskolai élete érdekében elvégzendő feladatokat, a pedagógiai eljárásokat, teendőket.
5. Munkáját vagy a tanteremben a szaktanárral végzi, vagy külön erre a célra kialakított fejlesztő szobában.

6. Feladata a tanulók személyiségfejlesztése. Ez az egyik legfontosabb elérendő cél a munkájában.
7. Feladata, a tevékenységekben és verbálisan is megjeleníthető közvetlen és közvetett érték- és normaközvetítés, az életkorhoz igazodó mentálhigiénés, önismereti és kommunikációs fejlesztés.
8. Mintaként áll a tanulók előtt. Személyes példamutatással, ráhatással, egyéni és közös beszélgetésekkel és programokkal, rendszeres kapcsolattartással – mind a szaktanárokkal, mind a szülőkkel –, folyamatos ellenőrzéssel, rendszeres írásbeli és szóbeli értékeléssel, törekszik a gyerekeket a számukra leginkább megfelelő úton tartani. Élet- és munkarendjüket, szabály és normatudatukat, tanulásukat segíteni, alakítani.
9. Képviseli az iskolában a tanulókat. Képviseli érdekeiket, közvetíti – ha szükséges – problémáikat.
10. A mentortanár félévkor és évvégén részletesen értékeli a tanulók fejlődését, személyiségének változásait, munkáját, s javaslatot tesz a feladatokra, a további időszakra. Ezt az értékelést a tanulóval egyezteti, s megismerteti a szülőkkel, más szaktanárokkal, a szakmai és módszertani csoporttal.
11. Ellenőrzi a mentorált tanulók hiányzásait, nyilvántartja azokat. Információ hiányában azonnal tájékoztatja a szülőket, ill. tájékoztatást kér tőlük.

h) Tehetség- és képességkibontakoztatásra irányuló tevékenységünk

A TKB Gimnáziumban és Általános Iskolában is vannak az átlagosnál jobb képességű diákok, akik a tanulmányi, sport vagy kulturális, vallási területeken kimagasló teljesítményeket érnek el. Így kötelességünk, hogy számukra biztosítsuk az előrehaladás, a fejlődés lehetőségét. A tehetséges tanulóinkat jó példaként állíthatjuk társaik elé, s ezzel a pozitív példával véleményünk szerint jó hatással lesznek a többiek iskolai munkájára. A differenciált foglalkozások, órák tartása, a szakkörök és fakultációs foglalkozások, versenyek szervezése, ahol tanulóink megméretnek, mind azt a célt szolgálják, hogy a tehetséges tanulóinkra mások is felfigyeljenek.

Mit tekintünk tehetségnek?

- jó, vagy kiemelkedő tanulmányi eredmény
- egyfajta művészeti tevékenység (éneklés, zenélés, rajz, vers- és prózamondás stb.)
- szervezőképesség és készség
- szociális segítőképesség, szociális érzékenység

- problémamegoldó képesség
- valamilyen sportágban nyújtott kiemelkedő teljesítmény

i) Speciális segítségre szoruló iskolaköteles kismamák oktatása, nevelése

Azon diákjaink, akik korán válnak kismamákká, lehetőséget kapnak arra, hogy egyéni órabeosztással tanulhassanak. Feladatunk, hogy bent tartsuk őket az oktatási rendszerben. Iskolánkban – kísérleti jelleggel –, 2010-ben kidolgoztunk egy programot azon diákjaink részére, akik korán válnak kismamákká. Erre azért volt szükség, mert azokban a rétegekben, ahonnan a nappalis tanulóink érkeznek, nagy számban fordul elő a tanköteles, kiskorú leánytanulók korai gyermekvállalása. A korábbi oktatási törvényi szabályozás értelmében, ha betölti a tanuló a 16. életévét és gyermeket nevel, kérheti, hogy magántanulóként vagy akár esti tagozatosként folytassa tovább tanulmányait. (Az új Köznevelési Törvény - a 16 éves tankötelezettség bevezetésével - már úgymond „leveszi" a kezét ezekről a gyerekekről, és az iskolákra bízza a helyzet megoldását.) Minden kiskorú kismamánk esetében – a korábbi évek tapasztalatai azt mutatják –, hogy ők mindannyian kihullottak az oktatási rendszerből. Magántanulóként nem képesek egyedül, otthon felkészülni a vizsgáikra, nem tudják a tananyagot, az ismereteket egyedül elsajátítani. Az esti tagozatos jogviszonnyal pedig elveszítik a szociális támogatásokra való jogosultságot, ami az esetükben létbizonytalanságot eredményezhet.

Ezen diákjaink számára lehetőséget adunk arra, hogy egyéni órabeosztással tanulhassanak. Legfontosabb feladatunk, hogy benntartsuk őket az oktatási rendszerben. A tanulókkal és szüleikkel tanulmányi szerződést kötünk, melyben vállalják, hogy a számukra kijelölt konzultációkon a tanulók pontosan, és minden alkalommal megjelennek, valamint a megjelölt vizsganapokon a tanuló leteszi a vizsgát. Az érintett tanulókat mentortanárok, valamint iskolapszichológusok segítik.

j) A beilleszkedési, magatartási nehézségekkel összefüggő pedagógiai tevékenységünk

Mivel iskolánk nappalis tanulóinak zöme Alsószentmártonból, Siklósnagyfaluból, Egyházasharasztiból jár be, így 99 %-ban roma/cigány származásúak. Elszigeteltségükből adódóan, ha kikerülnek szűkebb környezetükből, bizonytalanná, félszeggé válnak, ezért kiemelt feladatunknak tekintjük a társadalmi integrációjuk és mobilitásuk elősegítését.

Tanulóink jó része olyan dolgoktól is tart, amitől a hasonló korosztályú, de városban élő diáktársaik nem. Félnek a hivatalokba, más intézménybe bemenni, így sokszor a legegyszerűbb személyes ügyeiket sem képesek elintézni. (pl.: hivatalos dokumentumok kérése, gépjármű vezetői tanfolyam hivatalos részének elindítása stb). Esetükben igen fontos az önbizalom erősítése. Sokszor kitartás hiányában a tanulmányaikat is szeretnék idő előtt befejezni.

Érdekükben az alábbiakat kívánjuk megtenni:

- az érintett tanulóink esetében az osztályfőnök/mentortanár/laboráns – kapcsolatot igyekszünk még szorosabbá tenni, középpontba állítva a családlátogatások szerepét;
- indokolt, hogy az osztályfőnök e tanulókra személyesen is felhívja a szaktanárok figyelmét, kérje az ő segítségüket is;
- részükre egyéni felzárkóztatást, önismereti tréninget tartunk;
- egyéni iskolapszichológusi foglalkozásokat biztosítunk számukra;
- a diákok közül – önkéntes alapon – patronáló diákot választunk a tanuló mellé;
- a Nevelési Tanácsadó segítségét igénybe vesszük;
- fordított integrációs tevékenységeket, valamint érzékenyítés végzünk (Pl.: pályaorientációs tevékenységnél, Nyitni a világra programunk esetében, társadalmi szerepvállalások szervezésekor…)

Általánosságban megfogalmazva, az intézményünk minden tanulójára érvényesen az iskolai beilleszkedési és magatartási nehézségekkel küzdő tanulók támogatása érdekében számos pedagógiai tevékenységet végzünk, amelyek segíthetnek a társas kapcsolatok fejlesztésében, a szabályok megértésében és az önszabályozás erősítésében. Az alábbi tevékenységeinkkel különböző célokat szolgálhatunk, például a szociális készségek fejlesztését, a konfliktuskezelést és a pozitív viselkedés erősítését.

Közösségépítő és beilleszkedést segítő tevékenységeink

- Ismerkedős játékok – például névkör, közös tulajdonságokat kereső játékok.
- Csoportos projektek – ahol minden tanulónak van szerepe, így együttműködésre ösztönöznek.
- Párban vagy kis csoportban végzett feladatok – a szociális interakció gyakorlására.
- Drámajátékok – segítenek a helyzetek átélésében, empátia fejlesztésében.

Szociális és érzelmi készségeket fejlesztő foglalkozások

- Érzelmek felismerését segítő gyakorlatok – arckifejezések felismerése, érzelemkerék használata.
- Konfliktuskezelési szituációs játékok – például „Mit tennél, ha...?" helyzetgyakorlatok.
- Pozitív kommunikációs készségek gyakorlása – például asszertív kommunikációs tréning.
- Önkontrollt fejlesztő játékok – például "piros lámpa – zöld lámpa", impulzuskontroll fejlesztése.
- A foglalkozások tervezése iskolapszichológus/családsegítő/osztályfőnök bevonásával történhet.

Magatartási nehézségek kezelésére irányuló programok

- Viselkedésmegerősítő rendszerek – pl. token gazdaság (pontgyűjtés jó viselkedésért).
- Egyéni viselkedési tervek – célok kitűzése és visszacsatolás a tanuló számára.
- Jutalmazási rendszerek – egyéni vagy csoportszintű megerősítés pozitív magatartásért.

Speciális módszerek a tanítási órákon

- Strukturált napirend és vizuális támpontok – például képek, piktogramok használata.
- Alternatív munkaformák – mozgásos tanulás, kooperatív tanulási módszerek.
- Differenciált tanítás – a tanulók egyéni szükségleteihez igazított feladatokkal.

Együttműködés és érzékenyítés

- Osztályszintű érzékenyítő programok – a másság elfogadásának segítésére.
- Családi együttműködés – szülői tréningek, közös események szervezése.
- Pályaorientáció és motivációs programok – hogy a tanulók hosszú távú célokat találjanak.

k) Személyiségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatok

A NAT a gyerekek, a serdülők és az ifjak képességeinek fejlődéséhez szükséges követelmények meghatározásával ösztönzi a személyiségfejlesztő oktatást. A TKB Gimnáziumban a 2009/2010-es tanévben elindított módszertani változások megkövetelik, hogy

az egyes tanulók összehangolt fejlesztéséről szóljon a pedagógiai munkánk nagy része. Ezt a folyamatot az induló Általános Iskolánkban is folytatni kívánjuk. Az évszázadok óta érvényben lévő „poroszos", frontális oktatási rendszer tanulóinkkal kudarcot vallott. Egy rájuk erőltetett, tanári diktatúrára épülő, a tananyagot – a gyerek helyett – tanító tanárokból építkező rendszer „áldozatai" lettek diákjaink. Nagyon kevesen tudtak csak érvényesülni, többségük elemi készség- és képességhiánnyal küzd/küzdött.

A kompetencia alapú oktatás olyan módszerekkel történő oktatási forma, mely előre meghatározott kompetenciák megszerzését célozza meg. A kompetencia azon elvárható ismeretek, képességek, magatartási és viselkedésjegyek összessége, amelyek által a személyiség képes lesz egy adott feladat eredményes teljesítésére. Az oktatás során a képességek, készségek fejlesztése, az alkalmazásképes tudás középpontba helyezése történik. Az új oktatási forma bevezetését az tette szükségessé, hogy felkészítsük a tanulókat az élethosszig tartó tanulás kihívásaira, hiszen a társadalmi, kulturális változások rugalmas, folyamatosan képezhető és átképezhető munkaerőt követelnek meg. Ehhez meg kell változtatni a tananyag tartalmát, a tanulásszervezés módját, az oktatás struktúráját, és biztosítani kell hozzá a szükséges infrastruktúrát. Így a jellemző frontális és zömmel lexikális ismeretközlő eljárásokat fel kell váltani a kompetencia alapú nevelési, oktatási módszereknek.

A szocioökonómiai helyzetükből fakadóan sérülékeny tanulói csoportjaink számára csakis egy olyan új program, oktatási rendszer, személyközpontú pedagógia bevezetése lehet a megoldás, mellyel egyenlő esélyt teremtve számukra, a többségi társadalomba való integrációjuk és mobilitásuk is elindulhat. A magasabb státuszú családokból érkező tanítványaink számára is a hasonlóan érzékeny, a másikra odafigyelő, folyamatos támogatást biztosító oktatási programunkat kínáljuk, és adaptáljuk a tanítási-tanulási és fejlesztési folyamataikba.

Alapelvünk, hogy támogatnunk kell minden tanulónk optimális fejlődését. Ehhez viszont a pedagógusainktól olyan hozzáállást várunk el, amelyben maximálisan a tanuló és annak pozitív fejlődése van előtérbe helyezve. Nem lehet a pedagógus távolságtartó, tekintélyt parancsoló elveket valló. Munkáját csakis a tanulókkal való folyamatos együttlét, a szoros személyes nexus, a napi kapcsolat határozhatja meg. Így tudja a leghatékonyabban a tanuló személyiségét fejleszteni, és ez a tanári magatartás közvetlen közelbe hozza a pedagógust a gyerekekkel, szülőkkel, valamint az iskolát a szülői házzal is. Csak az a tanár képes hitelesen közvetíteni az értelmiségi normákat, elvárásokat, ismeretket, elfogadtatni magát az iskolát

használókkal, aki maga is rendelkezik pozitív, belső értékekkel. *A pedagógiánk kulcsa a hitelesség és a szerethetőség*, ennek hiányában rendkívül alacsony a kisgyermekek, és a serdülők elfogadási készsége. Az ember az életében elért sikereit csupán 12-15%-ban köszönheti a szakmai ismereteinek. A többi 85-88%-ért, az egyéb személyes tulajdonságainak, képességeinek és jártasságainak lehet hálás.[2] Nekünk feladatunk, hogy kiemelten foglalkozzunk diákjaink személyiségfejlesztésével nap, mint nap. A motiváció, a céltudatosság, a kitartás, az összpontosítás, a stressztűrés, a talpraállás, és az empatikus kommunikáció mind az érzelmi intelligencia készségei. Ezek kulcsa alapjában véve abban áll, mennyire vagyunk képesek az érzelmekre "intelligensen", azaz hozzáértően építeni. Roma/cigány gyerekeket tanító pedagógusként a felelősségünk - s ezzel együtt lehetőségünk - még nagyobb: biztosítanunk kell azt, hogy diákjaink előnyösen érezzék magukat a feladattal, velünk és az iskolával kapcsolatosan, ha a teljesítmény fenntartható fokozása, a készségek-, képességek fejlesztése a cél. A tanulók személyiségének fejlődésére nagy hatással van, önértékelésüket erősíti, ha a pedagógus jó jegyeket ad, dicsér írásban, szóban és nyilvánosan is. Időt kell szánni a tanulókra, meg kell őket hallgatni, a problémáikat komolyan kell venni, gondolataikat értékelni kell, és alkalmat kell teremteni arra, hogy egyéni sajátosságaikat kifejezhessék, és ki kell mutatni, hogy szeretjük őket.

Nem engedheti meg egy tanár sem magának, hogy a tanulókkal szemben felületesen ítélkezzen, az osztályzatokkal „szorongasson". Nem lehet a teljesítmény felett elsiklani, a gyengébbeknek az erősebbel példálózni, szóban vagy nem-verbális módon lenézően megnyilatkozni.

I) Környezeti és egészségnevelési programunk

Iskolánk Alsószentmártoni telephelyének nappali tagozatos tanulói többségében mélyszegénységben élő, hátrányos helyzetű diákok, akiknek nincs módjuk a minden napos egészséges táplálkozás betartására vagy a rendszeres testmozgásra, testedzésre. Nem járnak uszodába, úszni is csak kevesen tudnak. Ezért kiemelt fontosságú, hogy megoldjuk azt a feladatot, mely az egészségük megőrzését szolgálja, a mozgás igényét vagy a minden napos tisztálkodás és higiénés szokásokat kialakítja. A TÁMOP 3.2.1. pályázat keretében kidolgoztuk a speciális szakanyagát is a programnak, mely *Egészséges életre nevelés* címmel megtalálható a Pedagógiai Programunk 5. *számú mellékletében.* Az *elsősegély-nyújtási alapismeretek*

[2] „Harvard Kutatás" néven ismertté vált elmélet nyomán

elsajátításával kapcsolatos iskolai tervet lásd a *8. számú mellékletben. A tanulók fizikai-, edzettségi állapotának mérése* elnevezésű szakanyag a PP *7. számú mellékletében* található. Ezen szakanyagaink az alsószentmártoni és pécsi nappali tagozatok mellett az általános iskolai és a gimnáziumi felnőttoktatásunkra nézve is irányadóak.

A *környezeti nevelésünkkel* a tanulóink kezébe „eszközöket" kívánunk adni, amelyekkel a környezeti problémákat legalább részben orvosolhatják, ezáltal saját életminőségükön is javíthatnak. Olyan eszközöket, amelyek lehetővé teszik, hogy otthonunkat a Földet, a természeti környezetünket rendbe hozzuk és megóvjuk, hogy nyugodtan maradhassunk, fejlődhessünk ezen a bolygón. A környezeti nevelésünk egyben kultúrára, világképre és életmódra nevelés is. Információkat, motivációt, értéket közvetítünk, de elsősorban azt a szerepvállalást is erősítjük, ami szükséges a természeti erőforrások hatékony felhasználásához, valamint a felelősségvállalást a környezet állapotának megőrzéséért. A környezeti nevelésünk főbb célkitűzései: őrizzük meg, és javítsuk a környezetünk állapotát, előzzük meg a jövőbeli környezeti problémákat. Tudatosítja a problémákat, felismerteti a saját, személyes értékeket, segít a tanulók önértékelésében és hozzájárul a környezeti problémákkal szembeni felelősség kialakításához. Minden embernek segít a másik egyénileg változó értékrendjének elfogadásában és arra törekszik, hogy az emberek közti konfliktusok megoldása, megelőzése a környezet értékeivel összhangban valósuljon meg. Legfontosabb feladatunk tehát, hogy megismertessük a tanulókkal az élővilág szépségét és sokféleségét, felébresszük bennük a szeretetet és a felelősséget, hogy felnőttként ne pusztítsák majd, hanem védjék és becsüljék azt. Környezeti nevelésünk főbb területei: környezeti nevelés, természeti nevelés, fenntarthatóságra nevelés és a globális nevelés.

Általánosságban megfogalmazva, célcsoportjaink bármelyikét tekintve, a „Környezeti és egészségnevelési programunk" célja, hogy a tanulóink tudatosan és felelősen viszonyuljanak saját egészségükhöz és a környezetükhöz. Ehhez számos iskolai tevékenységet tudunk társítani, amelyek élményszerűek, interaktívak és hosszú távon is hatással lehetnek a diákjaink szemléletére.

Környezetvédelemmel kapcsolatos tevékenységek

Szelektív hulladékgyűjtés és újrahasznosítás

- Osztályokon belüli hulladékgyűjtés (pl. PET palackok)
- Kreatív újrahasznosító műhely (PET-palackból virágcserép, régi pólókból táskák stb.)

Fenntarthatósági projektek

- Iskolai „zöld nap" faültetéssel, kertészkedéssel
- Öko-suli programhoz való csatlakozás
- Komposztáló vagy tankert kialakítása az iskolaudvaron

Energiatakarékossági akciók

- "Zöld kihívás" – egy hétig minden osztály figyel az energiatakarékosságra (lekapcsolt lámpák, takarékos vízhasználat)
- Napelemes vagy alternatív energiával kapcsolatos kísérletek, bemutatók, ismeretek nyújtása, az intézmény ellátása napenergiával.

Természetjárás és környezetismereti túrák szervezése (lehetőségeinkhez mérten)

- Erdei kirándulások, madármegfigyelések szervezése
- Víztisztasági vizsgálatok végzése helyi patakokban
- Felelős állattartásról szóló programok, menhelylátogatás

Egészségnevelési programok

Egészséges táplálkozás népszerűsítése

- „Egészség-nap" – közös gyümölcs- és zöldségsaláta-készítés a kijelölt projektnapon
- Táplálkozási piramis megismerése játékos formában (tanórába integráltan, tanórán kívüli tevékenységekben)

Mozgásos programok

- Iskolai sportnap, a sportkörökbe tervezett sportversenyek szervezése
- Jógafoglalkozások vagy relaxációs gyakorlatok a stressz csökkentésére
- Kerékpáros közlekedés népszerűsítése
- Az intézményi kirándulások alkalmával 1-1 túra beépítése a programelemekbe (pl. hegymászás, vízitúra, kajak-kenu túra, városismerettel egybekötött gyalogtúrás foglalkozások szervezése…)

Higiéniai és prevenciós foglalkozások

- Elsősegély-oktatás, újraélesztési gyakorlatok
- Egészségügyi szűrések elvégzése az osztályokban
- Előadások szervezése a témában

Egészségtudatosság és káros szenvedélyek elleni programok

- Dohányzásellenes kampány
- Pszichológiai előadások a stresszkezelésről és mentális egészségről
- Alkohol- és drogprevenció interaktív beszélgetésekkel, tréningekkel, előadások szervezésével

Interaktív programok és versenyek

- Környezetvédelmi és egészségnevelési vetélkedők
- Plakátkészítő verseny a fenntarthatóságról
- Fenntarthatósági kihívások (pl.: „Egy hét műanyagmentesen")
- ÖKO-iskola pályázat megvalósítása

m) A környezeti és egészségnevelés színterei iskolánkban

A környezeti és egészségnevelésre bármely tanórán lehetőségünk van. Az osztályfőnöki órákon szintén fontos ezeknek a témáknak, problémáknak a megbeszélése. Lehetőséget kell teremtenünk egy erdei iskola megtekintésére is, mert feladatunk a környezettudatos életre és a fenntarthatóságra nevelés. Ehhez remek helyszínt tud biztosítani iskolánk fenntartója, A Tan Kapuja Buddhista Egyház: Úszó Buddhista Oktatási, Kulturális és Elvonulási Központ, valamint Mánfa Buddhista Oktatási, Kulturális és Elvonulási Központ helyszínekkel.

Folytatni kell az elsősegélynyújtás terén elkezdett munkákat is, melynek eredményeként kistérségi és/vagy megyei versenyeken vehetünk részt. A tanév során megvalósított projektjeink egyikének az egészségnevelésről kell szólnia, bevonva olyan egészségügyi szervezetet, akivel együttműködési megállapodásunk van, akik az egészségnap keretében három témát beszélnek meg tanulóinkkal: egészséges táplálkozás, szexuális élet, valamint a káros szenvedélyek (drog, alkohol, dohányzás…).

A környezeti és egészségnevelés témái, területei:

- önmagunk és egészségi állapotunk ismerete

- a mozgás fontossága
- délutáni sportköri foglalkozások
- a testi higiénia
- az étkezés, táplálkozás egészséget befolyásoló szerepe
- a barátság, a párkapcsolatok, a szexualitás szerepe az egészségmegőrzésben, AIDS prevenció
- személyes krízishelyzetek felismerése és stratégiák ismerete
- a szenvedélybetegségek elkerülése (dohányzás, alkoholfogyasztás, kábítószer használatának megelőzése)
- személyes biztonság (közlekedés)
- a tanulási környezet alakítása
- a természethez való viszony, az egészséges környezet jelentősége, a környezeti ártalmak elkerülése
- a betegség és a gyógyulást segítő magatartás (elsősegélynyújtás, gyógyszerhasználat)
- környezeti, természeti nevelés
- fenntarthatóságra nevelés
- globális nevelés

A program megvalósításának személyi feltételei, a közreműködők feladatai:

Az egészségnevelés és a környezeti nevelés iskolánk minden tanárának és minden nevelő-oktató munkát segítő kollégájának feladata. A leghangsúlyosabb pedig a biológia, a földrajz, a fenntarthatóság, valamint a testnevelés szakos kollégáké, az iskolapszichológusé, az iskolaorvosé, a védőnőé, a családsegítő munkatársé, valamint a laboránsé és az ifjúságsegítőé. Fontos a kapcsolattartás a Nevelési Tanácsadókkal, ahol lehetőség van – további – pszichológus segítségét is kérni. A szülők és az iskola együttműködése is elengedhetetlen. A szülők véleményét a szülői értekezleten, fogadóórák alkalmával ismerhetjük meg. Ezen alkalmakkor gyűjthetjük össze a szülők által megfogalmazott problémákat, majd ezeket a felmerülő problémákat közösen – szülők, pedagógusok, diákok és más szakemberek együttműködésével – oldhatjuk meg.

Feladatunk:

- meg kell ismertetnünk tanulóinkat a káros szenvedélyek egészség – és személyiségromboló hatásaival, valamint alternatív lehetőséget kell kínáljunk a szabadidő kulturált és egészséges eltöltésére
- meg kell adnunk a szükséges tájékoztatást ahhoz, hogy súlyos problémáikkal - a családon és az iskolán kívül - hova fordulhatnak hathatós segítségért
- a fiatalkorú terhes kismamákat fel kell készíteni az alapvető gyermekgondozási feladatokra
- fel kell kelteni a tanulókban az egészség megőrzés igényét
- foglalkozni kell az életrend, az életritmus, az életvezetés, a céltudatosság kérdéseivel
- meg kell ismertetni a tanulókkal a testi és a lelki egészség összefüggéseit, a betegségek és balesetek megelőzésének módjait, szervezetünk működését, mint az egészség megőrzés alapvető feltételét
- következetes megelőző munkát kell folytatni a káros szenvedélyek megakadályozásához
- mindenki feladata a rendszeres testedzésre nevelés
- egészségfejlesztő iskolai testmozgás, sportkör lehetősége
- környezettudatos életvitel, hogy a jövő nemzedékének példát tudjunk mutatni a környezet védelmére
- a világ globális problémáinak megismertetése, közöttük jelesül a környezetvédelem szükségessége
- ökológiai szemléletű gondolkodásmód kialakítása
- problémaérzékenység az ökológia területén
- vitakészség kialakítása és kritikus véleménynyilvánítás ökológiai kérdésekben
- a fenntarthatóságra nevelés fontossága
- szelektív hulladékgyűjtés fontossága, szerepe a mindennapi életünkben
- önkéntes segítőkészség és mozgósítás az ökológiai problémák elhárításában.

Az egészségfejlesztő iskolai testmozgás program célja a gyermekek egészséges testi-lelki fejlődésének elősegítése a testmozgás eszközeivel, hiszen a modernkor az embert olyan életmódba kényszerítheti, amely mozgásszegény életmódhoz, a fizikai képességek hanyatlásához vezethet, áttételesen előidézve ezzel a szellemi teljesítmény romlását is.

Célunk olyan iskolai pedagógiai munka megvalósítása, amelyben a tanulók tudásának, képességeinek, egész személyiségének fejlődése, fejlesztése áll a középpontban, figyelembe

véve, hogy az oktatás, a nevelés színtere nemcsak az iskola, hanem a társadalmi élet és tevékenység számos egyéb fóruma is. Ezért fontos az egészséges iskola megteremtése, mely nem csak külső körülményeiben, hanem szocializációs szerepében is olyan hely, ahol a diák otthon van, ahol gondjait megbeszélheti.

A fenntarthatóságra nevelés elvének lényege iskolánkban, hogy tanulóink megértsék, hogy úgy kell élnünk, hogy ne korlátozzuk az eljövendő generációk létfeltételeit, ne vonjuk meg tőlük azt a lehetőséget, hogy ők is legalább olyan minőségű életet élhessenek, vagy talán még jobbat, mint mi. Ehhez a maitól eltérő módon kell élni a mindennapjainkat, és alapvetően át kell gondolnunk, meg kell változtatnunk az ember és környezete közötti kapcsolatot. Vagyis „törődni" kell azzal, hogy mi lesz cselekedeteink következménye embertársainkra, a környezetre, az eljövendő generációkra vonatkozóan; valamint „meg kell osztanunk" amit tudunk, hogy ne halmozzuk fel, és aztán ne dobjuk el, ami nem szükséges.

n) Iskolai tanulói közösségek megszervezése, nevelői irányítása

Minden osztályfőnök, mentor és szaktanár feladata, hogy az iskolai élet egyes területeihez (tanórákhoz, tanórán kívüli tevékenységekhez) kapcsolódó tanulói közösségeket alakítsunk ki, tudatosan, tervszerűen fejlesszük őket, tevékenységüket megszervezzük. A tanulói közösségek irányításánál a pedagógusoknak alkalmazkodniuk kell a gyerekek életkori sajátosságaihoz, az egyes közösségek egyéni arculatának kialakítását, valamint hagyományaik megőrzését segíteniük kell. Két fő színtere van ennek a munkának: az osztályközösségek szintje, és az önkormányzás szintje (DÖK).

1. Osztályközösségek kialakítása

A különböző motiváltságú és érdeklődésű diákok közösséggé kovácsolásának első lépése az, ha közösen megoldandó feladatot (feladatokat) kapnak, amelyben mindenki megfelelő szerephez jut. A feladat kiosztásában nagy szerepe van az osztályfőnöknek, akik a közösség kialakításának legfőbb kovácsai. A közösségeket irányító osztályfőnök, osztálytanító és más pedagógusok fontos feladata továbbá a közösségek tevékenységének tudatos tervezése és szervezése. A közösségi nevelés akkor a leghatékonyabb, ha a tanulók az egyes tevékenységekben önként és aktívan vesznek részt. Ezt az attitűdöt fogják finomítani, fejleszteni a projektjeink, melyekben pontosan a tanulónak kell eldönteni, hogy mely részfeladatokban, milyen témákban dolgozzon, dolgozzunk.

A pedagógusok legfőbb szervezési, tervezési feladatai az osztályközösségek kialakításában:

- Osztálydekoráció
- Tisztségviselők megválasztása (ha szükségesnek tartják)
- Műsorok betanítása
- Versenyek, vetélkedők szervezése
- Túrák, kirándulások szervezése
- Teadélutánok, születés és névnapok szervezése igény szerint
- Közösségépítő foglalkozások szervezése
- Mentális egészség megőrzését támogató programok szervezése, segítő szakemberek bevonásával
- Félévi és év végi értékelés
- Színjátszó kör megszervezése, Fakultációs csoportok szervezése
- Énekkarszervezés, Sportcsoportok kialakítása
- Az önkormányzás képességének kialakítása – diákönkormányzat
- Rituálék kialakítása (reggeli beszélgetések, meseolvasások, buddhista hittanórai szertartások…)

2. Diákönkormányzat

A tanulói közösségek fejlesztése során ki kell alakítani az osztályközösségekben, hogy nevelői segítséggel tudjanak maguknak tartalmas célt meghatározni és összehangolt tevékenységgel munkálkodni a cél eléréséért. A demokratikus iskolai élet egyik mozgatója tehát a jól működő diákönkormányzat. Intézményünkben a diákönkormányzat működését, munkáját egy patronáló tanár segíti. A diákönkormányzat a saját maga által készített, a nevelőtestülettel egyeztetett szervezeti szabályzat alapján működik. A TÁMOP 3.2.1. pályázat keretében kidolgoztuk az *Iskolai demokrácia* megvalósításának programját. Ezen program része a DÖK szervezeti és működési szabályzatának. A DÖK alapvető feladata a diákok érdekeinek védelme, jogainak érvényesítése. Ide tartozik a problémafeltárás, a diákság képviselete, részvétel fegyelmi eljárásokban, részvétel az iskolai élet szabályainak alakításában.

A diákönkormányzat fontos feladata:

- készítse fel a tanulókat a közéletben való részvételre, az állampolgári jogok gyakorlására
- a diákvezetők képviseljék az osztályközösségek érdekeit helyi vagy régiós diákgyűléseken
- érdekérvényesítés,
- programszervezés,
- gazdálkodás,
- kapcsolattartás, marketing.

VIII. A tanulói jogviszony szabályozása

Tanulói jogviszony létesítése, felvétel az intézménybe

a) Gimnázium – nappali tagozat

A tanulói jogviszony létesítését a Nemzeti Köznevelési törvény szabályozza. Iskolánk **nappali tagozat**ára minden normál vagy tagozatos általános iskola nyolcadik osztályát eredményesen befejezett tanulót felveszünk szabályos beiratkozás után. A jelentkezéssel kapcsolatos tudnivalók minden évben megjelennek az Oktatási Hivatal felvételi tájékoztatójában, valamint a honlapunkon (www.buddhistagimnazium.hu).

A felvételi eljárásról

1. A nappali tagozat 9. évfolyamára jelentkező végzős általános iskolásoknak a beiskolázás során felvételt hirdetünk. A felvétel az általános iskolai tanulmányi eredmények rangsorolása alapján történik. Ez a pont addig van érvényben, amíg jogszabály kötelezővé nem teszi a központi szóbeli és/vagy írásbeli felvételi eljárás meghirdetését.

Felvétel a tanulmányi eredmények alapján:

Minden jegy az értékének megfelelő pontszámot eredményez, amelynek következtében maximálisan 50 pont gyűjthető. Amennyiben egy tanuló nem rendelkezik minden évben jeggyel valamilyen tantárgyból, akkor az adott tárgyból szerzett jegyek átlagának megfelelően képezünk számára pontszámot. A számítás során, amennyiben a jegyek átlagából képzett pontszám nem egész szám, a kerekítés szabályait alkalmazzuk (0,5-től felfelé kerekítve). Ha a pontszámításhoz figyelembe vett tantárgyak közül nem rendelkezik a tanuló osztályzattal – például mentesség miatt – akkor a 7. és 8. évfolyamon tanult tárgyak közül a legjobb osztályzatú érdemjegy kerül beszámításra.

A tanulmányi eredmények esetén a pontszámításhoz figyelembe vett tantárgyak:

7. évfolyam tanév végi eredmény: magyar nyelvtan, irodalom, idegen nyelv, matematika, történelem. Szerezhető maximális pontszám: 25 pont.
8. évfolyam félévi eredmény: magyar nyelvtan, irodalom, idegen nyelv, matematika, történelem. Szerezhető maximális pontszám: 25 pont.
Tanulmányi eredmények pontszáma összesen: 50 pont.

Azonos tanulmányi pontszám esetén a tanuló 8. évfolyamon elért félévi átlaga alapján kerül rangsorba.

2. Amennyiben központilag kötelező lesz a gimnáziumba jelentkezők szóbeli és/vagy írásbeli felvételiztetése, úgy a nappali tagozat 9. évfolyamára jelentkező végzős általános iskolásoknak a beiskolázás során felvételi vizsgát tartunk majd az alábbiak szerint:

a) központilag kiadott egységes feladatlapokkal megszervezett írásbeli vizsga: Alsószentmártoni telephely nappali tagozatán: *matematika* írásbeli vizsga, valamint a központi magyar nyelvi írásbeli vizsga helyett *nemzetiségi nyelvű szövegértési feladatsor* (nemzetiségi nyelv: beás nyelv) figyelembevételével.

Központilag kiadott egységes feladatlapokkal megszervezett írásbeli vizsga a Pécsi telephely nappali tagozatán: *matematika* írásbeli vizsga, valamint a központi magyar nyelvi írásbeli vizsga figyelembevételével.

b) tanulmányi eredmények beszámításával. A felvételnél a 7. év végi, valamint a 8. osztályos félévi eredményeket vesszük figyelembe, az alábbi tantárgyak esetében: magyar nyelvtan, irodalom, történelem, matematika, idegen nyelv.

3. A felvételi vizsga értékelése

A vizsgázó teljesítményének értékelése a következő arányban történik (összesen 200 pont szerezhető):

Alsószentmárton telephely esetén:

a) Központi írásbeli feladatsorokkal összesen 100 pont szerezhető

Matematika központi írásbeli feladatsor – 25% (50 pont)
Nemzetiségi nyelvű feladatsor – 50% (100 pont)
A helyi felvételi írásbeli vizsga nemzetiségi feladatlapjának eredményét duplán számítjuk (100 pont).

b) Tanulmányi eredmények – 25% (50 pont)

Minden jegy az értékének megfelelő pontszámot eredményez, amelynek következtében maximálisan 50 pont gyűjthető. Amennyiben egy tanuló nem rendelkezik minden évben jeggyel valamilyen tantárgyból, akkor az adott tárgyból szerzett jegyek átlagának megfelelően

képezünk számára pontszámot. A számítás során, amennyiben a jegyek átlagából képzett pontszám nem egész szám, a kerekítés szabályait alkalmazzuk (0,5-től felfelé kerekítve).

c) A sajátos nevelési igényű tanulók jelentkezése esetén a szakvéleményben szereplő kedvezményeket biztosítjuk.

4. Az a tanuló, amelyik nem rendelkezik minden tárgyból érdemjeggyel, azokból a jegyekből szerzi a pontszámát, amelyekkel a felsoroltak közül rendelkezik oly módon, hogy a szerzett pontjait fel kell szorozni, mintha minden tárgyból lenne eredménye. Amennyiben a tanuló eredményei nem alkalmasak a fenti eljárás lefolytatására – különösen a külföldi tanulmányok eltérő jellegű jegyei, vagy ekvivalencia-eljárás alkalmazhatatlansága miatt -, a tanuló felvételéről külön eljárás (személyes elbeszélgetés, kompetencia-alapú képességfelmérés) lefolytatásával az igazgató dönt.

A felvételi döntés

1. A felvételhez szükséges minimális teljesítmény meghatározása a megadott keretszámon belül ponthatár alkalmazásával történik. A megállapított ponthatár fölött és ponthatáron mindenkit fel kell venni, a ponthatár alatti teljesítményt nyújtók nem vehetők fel.

2. Nem vehető fel az a jelentkező, akit az általa megadott intézményi jelentkezési sorrendben megelőző középfokú intézmény felvesz.

3. A felvételről vagy az elutasításról a TKB Gimnázium értesíti a jelentkezőket a jogszabályban meghatározott formában és módon. Ezekről az igazgató dönt.

Egyéb információ a felvétellel kapcsolatban:

Saját általános iskolánkból felvételi vizsga nélkül, csak az év végi eredmények alapján vesszük fel a diákokat. Az eredményeket (lásd fent) pontszámra váltjuk és ez alapján kerülnek a diákok a külsősökkel közös felvételi ranglistába. A felvételről az igazgató dönt.

Írásbeli és szóbeli felvételit nem szervezünk. Iskolánkba jelentkezni minden év január – február havában lehet, a törvényben meghatározott rend szerint. Tanulóinkat a megye, valamint az ország egész területéről szívesen fogadjuk és várjuk.

Ha valaki más intézményből (pl. szakiskola) akar iskolánkba jönni, és azokat a tantárgyakat nem tanulta, amit mi tanítunk (gimnáziumi tantervi követelmény), akkor a sikeres felvételi érdekében különbözeti vizsgát kell tennie. A vizsga sikere után nyerhet csak felvételt a tanuló.

A sikeres felvételi érdekében egy alkalommal nyílt napot szervezünk iskolánkban, valamint ingyenes felvételi előkészítőket tartunk 5 alkalommal a központi írásbeli vizsgák előtti hónapokban.

b) Gimnázium – esti tagozat

Az esti tagozaton a 4 évfolyamos gimnáziumi oktatásra felveszünk minden olyan nem tanköteles korú tanulót, aki rendelkezik 8 osztályos általános iskolai bizonyítvánnyal. A 3 évfolyamos oktatásra azok jelentkezhetnek, akik szakmunkás vagy szakiskolai bizonyítvánnyal rendelkeznek, vagy a szakközépiskolai/gimnáziumi 10. évfolyamot már sikeresen befejezték. A jelentkezésre, beiratkozásra minden év szeptember közepéig van lehetősége a tanulóknak. A beiratkozáshoz be kell mutatni a jelentkező nevére kiállított személyi azonosítót és a lakcímet igazoló hatósági igazolványt, valamint a jelentkező által elvégzett iskolai évfolyamokról kiállított bizonyítványt.

A TKB Gimnáziumba való jelentkezés előtt mind az esti tagozatos, mind pedig a nappali tagozatos tanulóknak, a szülőknek személyesen is lehetőségük van megismerni iskolánkat, tanárainkat, dolgozóinkat. Alapdokumentumaink megismerésére személyesen vagy a honlapunkról való letöltés útján is lehetősége van minden érdeklődőnek.

c) Általános iskola – esti tagozat

Az esti tagozaton a 8 évfolyamos alapfokú oktatásra felveszünk minden 16. életévét betöltött, nem tanköteles korú tanulót. A jelentkezésre, beiratkozásra minden év szeptember közepéig van lehetősége a tanulóknak. A beiratkozáshoz be kell mutatni a jelentkező nevére kiállított személyi azonosítót és a lakcímet igazoló hatósági igazolványt, TAJ kártyát, valamint a jelentkező által elvégzett iskolai évfolyamokról kiállított bizonyítványt, amennyiben van ilyen.

A TKB Általános Iskolájába való jelentkezés előtt a tanulóknak személyesen is lehetőségük van megismerni iskolánkat, tanárainkat, dolgozóinkat. Alapdokumentumaink megismerésére személyesen vagy a honlapunkról való letöltés útján is lehetősége van minden érdeklődőnek.

d) Felvétel – átvétel helyi szabályai

Iskolánk minden nem tanköteles korú tanuló számára biztosítja az átiratkozás lehetőségét az általános iskola 1-8. évfolyamán, valamint tanköteles és/vagy nem tanköteles korú tanuló esetében a gimnázium 9-12. évfolyamán. A tanuló felvételénél figyelembe vesszük az iskolák

közötti átjárhatóság biztosítása jegyében - az eddigi tanulmányi előmenetelét, az előző évfolyamokon tanult tantárgyakat, azok tanulási szintjét (pl.: idegen nyelv tanulása, normál vagy emelt szint). Szintmérésekkel győződünk meg a tanuló tantárgyi tudásáról. A tanulók sikeres tanulmányi munkájának folytatása érdekében felzárkóztatást, fejlesztést szervezünk. A felzárkóztatás egyéni segítségadással, a szakmai és módszertani csoport által kidolgozott útmutatás szerint történik. A minimum teljesítése esetén a tanuló az adott évfolyamon folytathatja tanulmányait. Sikertelenség esetén - egyedi elbírálással - türelmi idő biztosításával a tudásszint mérés megismételhető.

Az átvételhez szükséges egyéb dokumentumok

- előző iskola által kiállított távozási értesítő (szorgalmi időben szerzett érdemjegyekkel, értékeléssel)
- az elvégzett évfolyamokat tanúsító bizonyítvány, illetve lakcím bejelentő lap, a szülő v. gondozó személyi igazolványának bemutatása szükséges.

e) A továbblépés feltételei

A továbbhaladás általános feltétele az egyes évfolyamok sikeres (legalább elégséges, alsó tagozatban legalább megfelelt minősítés) szintű elvégzése. A tanulóknak kötelező részt venniük a negyedévenként megszervezett évközi vizsgákon. A tanulók félévi és év végi osztályzatait e vizsgák eredményei súlyozottan adják. Ha valaki félévkor vagy év végén egy vagy több elégtelen osztályzatot kap, vagy valamilyen objektív oknál fogva – betegség, hosszabb külföldi tartózkodás stb. – nem kap osztályzatot, lehetősége van augusztus végén javító, vagy a félév és/vagy tanév végén osztályozó vizsgát letenni, a jogszabályi előírások megtartásával. Ha az érintettek ezeken a vizsgákon eredményesen számolnak be, a felsőbb osztályba léphetnek.

Az esti tagozatokon (gimnázium, általános iskola) a továbbhaladás feltétele, hogy a negyedéves vizsgák átlagolt jegye legalább elégséges szintű legyen. Lehetősége van minden esti tagozaton tanuló diáknak a vizsgahetek után javítani az elégtelen érdemjegyeiket. A vizsgákról jegyzőkönyv készül. Az év végi (augusztusi) javítóvizsga lehetősége ugyanúgy adott az esti tagozatos tanulóknak is, mint a nappalisoknak. Sikeres javítóvizsga után az érintett diákok a felsőbb évfolyamba léphetnek. Ha a felnőttoktatásban résztvevő tanuló a tanórai foglalkozások több mint ötven százalékáról távol maradt, félévkor és év végén minden

esetben osztályozó vizsgán köteles számot adni a tudásáról. Az osztályozó vizsga alól felmentés nem adható.

f) A tanulói jogviszony megszűnése

Az érvényes jogszabályok értelmében, a tanulói jogviszonya megszűnik annak a tanulónak, aki általános iskolai tanulmányait vagy középiskolai tanulmányait sikeresen befejezte. Továbbá, ha magatartása révén érdemtelenné válik a tanulói jogviszonyra – durván megszegi az iskolai szabályokat -, vagy szabad akaratából kiiratkozik úgy, hogy nem érintett a tankötelezettség szempontjából. (Ez vonatkozik az esti tagozatra is.)

Megszűnik a tanulói jogviszony:

- ha a tanulót másik oktatási intézmény átvette, az átvétel napján;
- az általános iskola utolsó évfolyamának elvégzéséről szóló bizonyítvány kiállításának napján (Ez a nap az utolsó tanítási nappal azonos.);
- gimnáziumi tanulmányok esetén az utolsó évfolyam elvégzését követő első érettségi vizsgaidőszak utolsó napján;
- a tankötelezettség megszűnése után, - ha a szülő a tanuló egyetértésével, nagykorú tanuló esetén a tanuló írásban bejelenti, hogy kimarad -, a bejelentés tudomásulvételének napján;
- nem tanköteles tanuló esetében, ha az iskolai kötelező foglalkozásokról a jogszabályban meghatározott időnél igazolatlanul többet mulasztott;
- Megszűnik a tanulói jogviszony a kizárás az iskolából fegyelmi határozat jogerőre emelkedésének napján.
- Az iskola a tanítási év utolsó napján egyoldalú nyilatkozattal is megszűntetheti a nem tanköteles tanuló jogviszonyát, ha ugyanannak az évfolyamnak a tanulmányi követelményeit második alkalommal nem teljesítette.
- A felnőttoktatásban résztvevő tanulónak megszűnik a tanulói jogviszonya, ha a szorgalmi időszakban húsz tanóránál többet mulaszt igazolatlanul.

IX. Pályaorientáció, továbbtanuló diákjaink utókövetése

1. Pályaorientáció

Az oktató – nevelő munka fontos részét képezi diákjaink pályaorientációja. Erről már az alsóbb évfolyamokban is szó esik elsősorban az osztályfőnöki órákon. A pályaorientáció az általános iskolában a 7. és 8., valamint gimnáziumban a 11. és a 12. osztályban kap dominánsabb szerepet. Ennek során meghívott előadókkal tartunk előadásokat egyes szakképző iskolák, illetve felsőoktatási intézmények, rendvédelmi szervek megismertetése céljából. Meghívott előadók között szerepet szánunk a nálunk végzett, és más oktatási (középfokú vagy felsőfokú) intézményben tanuló volt tanítványainknak is. A lehetséges továbbtanulási alternatívák kiválasztásában az alábbi szempontok érvényesülnek:

- a pedagógus és a diák közös munkája
- a diák, illetve a szülők egyéni vágyai, elképzelései
- a diák képességei, esélyei
- szakmák választása esetén az adott szakma aktuális piacképessége
- a választott oktatási intézmény előzetes megismerése (pl. óralátogatás, nyíltnapokon való részvétel)
- egyéni foglalkozás és fejlesztés a választott szakma, illetve hivatás követelményeinek, jellegének megismertetése céljából
- szociális munkásaink segítségével tanulói pályakép(ek) felállítása

Az EFOP 3.1.10.-17- Lépj egy fokkal feljebb- Továbbtanulást erősítő kezdeményezések elnevezésű pályázatunkban nagy hangsúlyt fektettünk tanítványaink továbbtanulási lehetőségeinek fejlesztésére, kidolgozására, megtámogatására.

A pályázati tartalomnak megfelelően alapvető vállalási elemként kezeljük a diákok tanulmányi eredményeinek javítását a továbbtanulásban kulcsfontosságú tantárgyak körében. Ilyen tantárgyak a magyar nyelv és irodalom, történelem, matematika, idegen nyelv és egy választott természettudományos tantárgy. A mentorok és az intézményben dolgozó szaktanárok közös és együttműködő munkájának eredményeképpen vállaljuk az évközi eredmények negyedévente történő felülvizsgálatát, az egyéni fejlesztési tervek alapján történő kompetenciafejlesztést, és folyamatos, heti rendszerességgel történő mentorálás biztosítását.

Az egyéni fejlesztési tervek felülvizsgálatát időben az iskolai vizsgaalkalmakhoz fogjuk igazítani. A kulcskompetenciák (szövegértés, matematika, kommunikációs készség) fejlesztése mellett hangsúlyt helyezünk olyan kompetenciaelemekre, amelyek fejlesztésével az iskolai munka hatékonyabban tud reagálni a munkaerő-piaci tendenciákra, és a felgyorsult, információs társadalom kihívásaira.

Ilyen hangsúlyozott készségek:

- a kritikus gondolkodás és problémamegoldás (problémaérzékenység);
- rugalmasság és alkalmazkodó készség;
- együttműködés csoportban;
- kreativitás és innovációs készség;
- hatékony kommunikációs készség;
- önfejlesztés (egész életen át tartó tanulás) készsége.

A bevont tanulók mindegyikével a mentorok elkészítik a tanulóra vonatkozó egyéni fejlesztési tervet. Ez a fejlesztési terv egy közös produktuma a mentornak és a tanulónak, ami tartalmazza a tanuló célkitűzéseit, és a saját maga által megfogalmazott elérni kívánt eredményeket. Ezeken kívül tartalmazza a mentor célkitűzéseit és a fejlesztésre vonatkozó elképzeléseit, egy minden tanév során 4 alkalommal megismételt mérésre alapozva.
A mérések között egy tanéven belül megkülönböztetünk egy bemeneti, kettő évközi, és egy kimeneti mérést. A mérések, tartalmuk szerint szövegértés-szövegalkotás és kommunikációs, valamint matematikai és digitális kompetenciákat mérnek. A mérőlapokat a mentorok készítik el, és ők is értékelik.

2. A felsőoktatásba vagy szakképzésbe bejutott tanulóink utókövetése, utógondozása

Sikeresen végzett és felsőoktatási vagy szakképzési intézményekbe felvételt nyert diákjaink a célcsoport meghatározásánál ismertetett okok és feltételek miatt továbbra is hátrányos helyzetűek, segítségre, támogatásra van szükségük. Ennek megfelelően iskolánk pedagógiai munkája túlmutat a sikeres alapfokú végzettség vagy az érettségi bizonyítvány megszerzésén, folyamatosan követi a végzett és továbbtanuló diákok életútját, tanulmányait. Ez a segítség részben személyes, részben szakmai jellegű. Szaktanáraink szabályozott keretű fogadóórákon szakmai segítséget adnak, ugyanakkor minden pedagógusunk, beleértve ebbe a mentortanárokat is, a lehetőségek szerint személyes kapcsolatban maradnak a végzett diákokkal. Együttműködünk az egyetemek már kiépült mentorhálózataival, olyan civil szervezetekkel, melyek hátrányos helyzetű fiatalok továbbtanulását támogatják, segítséget nyújtunk tanulmányi pályázatok elkészítésében. A továbbtanulásban sikeres diákok példaképül szolgálnak az utánuk következő évfolyamok számára, ezért szorgalmazzuk, hogy kapcsolatban maradjanak az iskolánkkal.
Tanulmányaik sikeres elvégzésében taneszköz-csomaggal, bérlettel, korrepetálással, nyelvvizsga felkészítőkkel, korrepetálásokkal, illetve egyéb szükséges eszközökkel támogatjuk volt tanítványainkat.

X. Az iskola külső kapcsolatrendszere

Az iskola sajátos jellegének megfelelően széleskörű kapcsolatrendszert épít ki, az alábbi szervezetekkel:

- hasonló pedagógiai munkát végző és célokat kitűző oktatási intézmények (tanodák, általános iskolák, középiskolák, második esély gimnáziumok)
- a térségben működő felsőoktatási intézmények
- roma/cigány fiatalokat támogató, illetve számukra programokat kínáló civil szerveztek, alapítványok, diákegyesületek
- helyi önkormányzatok, nemzetiségi önkormányzatok
- az illetékes nevelési tanácsadó, gyermekjóléti szolgálat, családsegítő szolgálat
- iskolaorvos, védőnő
- az országos diákönkormányzat
- pályaorientációs és bűnmegelőzés szempontjából a helyi rendőrség
- megyei iparkamara – pályaorientációval foglalkozó munkatársai
- rendőrség, tűzoltóság, katasztrófavédelem, magyar honvédség, fogyasztóvédelem
- helyi, térségi kórház,
- könyvtárak és kulturális intézmények a térségben
- a fenntartó egyház, valamint annak egyeteme
- a mánfai elvonulási központ
- partnerintézményeink: PTE, NKE
- Iskolai közösségi szolgálatok szervezésében együttműködő partnereink: idősotthonok (Beremend, Máriagyűd, Illocska, Bóly), Fogd a kezem alapítvány, TÁMASZ alapítvány, Pécsi hajléktalanszálló, nappali melegedő; Siklósi Tűzoltóság, MEKA – Mánfa, Máltai Szeretetszolgálat, Adni jó program szervezői, Elvonulási központok.
- Oktatási Hivatal Bázisintézményi partneri hálózata
- Oktatási Hivatal Pécsi POK

XI. Az iskolahasználók együttműködésének formái az iskola közéletében, továbbfejlesztésének lehetőségei

Tanulói szempontból

A tanulók vélemény nyilvánításának lehetőségei és formái iskolánkban többfélék. Ilyen lehetőségnek minősül a tanóra, az osztályfőnöki óra, diák önkormányzati ülések, felmérések, pedagógus és óra értékelések, de megengedett az igazgatóhoz vagy helyettesekhez való közvetlen fordulás is. A tanulók véleményét az iskolavezetés és a tantestület mindig figyelembe veszi, ha azok építő jellegűek.

Tanári szempontból

A tanárok vélemény nyilvánításának legfontosabb formái az értekezletek, team-megbeszélések, valamint a belső önértékelést szolgáló dokumentumok kitöltése. A tanárok véleményét az iskolavezetés minden szinten figyelembe veszi. Fontos szempont az intézményünk különböző vezetési szintjein a demokratikus filozófia, problémaérzékenység megjelenése.

Szülői szempontból

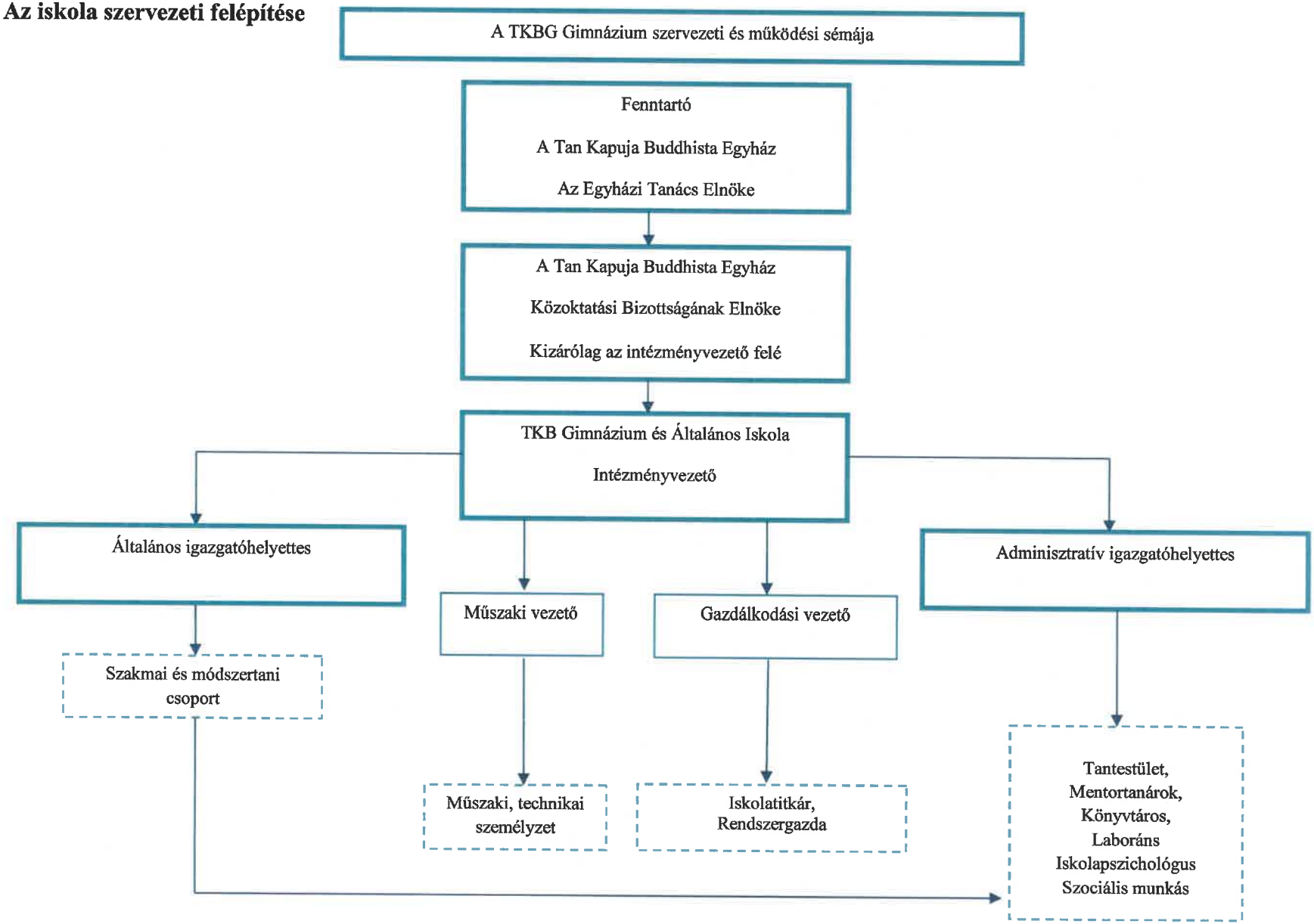
A szülők a véleményüket fogadóórákon, szülői értekezleten és az intézményi értékelő lapok kitöltésével mondhatják el elsősorban. De az iskola ajtaja mindig nyitva áll a szülők előtt. Az SZMSZ választudománya legfőbb összekötő kapocs a szülők közössége és az iskola között, véleményezik a pedagógiai programunkat is.

A „második esély"-es oktató – nevelő munka hatékonysága elképzelhetetlen a szülőkkel való együttműködés nélkül. Így a szülők a tanítási napokon mindig bizalommal fordulhatnak a vezetéshez, és az iskola dolgozóihoz.

Egyéb

A programjainkról bárki véleményt nyilváníthat online kérdőívek kitöltésével, melyet a weboldalunkon érhetnek el az érdeklődők. Pl. bázisintézményi programjaink véleményezése elégedettségmérési kérdőívvel – elérhetőség: https://tkbg.hu/elegedettsegmero-kerdoiv/, egyéb programjaink elégedettségmérési kérdőívének elérhetősége: https://tkbg.hu/

XII. Az iskola szervezeti felépítése

Helyi tanterv

Általános iskolai oktatás

1-8. évfolyam

Gimnáziumi oktatás

9-12. évfolyam

I. Fejlesztési feladatok, nevelési célok

Az erkölcsi nevelés

A tanulók erkölcsi érzékének fejlesztése, a cselekedeteikért és azok következményeiért viselt felelősségtudatuk elmélyítése, igazságérzetük kibontakoztatása, közösségi beilleszkedésük elősegítése, az önálló gondolkodásra és a majdani önálló, felelős életvitelre történő felkészülésük segítése mindannyiunk közös feladata. Az erkölcsi nevelés életszerű kell legyen, fel kell készítsen az elkerülhetetlen értékkonfliktusokra, segítenie kell választ találni a tanulók erkölcsi és életvezetési problémáira. Az erkölcsi nevelés lehetőséget nyújt az emberi lét és az embert körülvevő világ lényegi kérdéseinek különböző megközelítési módokat felölelő megértésére, megvitatására. Az iskolai közösség élete, tanáraink példamutatása támogatja a tanulóink életében olyan nélkülözhetetlen készségek megalapozását és fejlesztését, mint a kötelességtudat, a munka megbecsülése, a mértéktartás, az együttérzés, a segítőkészség, a tisztelet és a tisztesség, a korrupció elleni fellépés, a türelem, a megértés, az elfogadás. A tanulást elősegítő beállítódások kialakítása – az önfegyelemtől a képzelőtehetségen át intellektuális érdeklődésük felkeltéséig – hatással lesz egész felnőtt életükre, és elősegíti helytállásukat a munka világában is, ha ezen feladatainkat jól végezzük.

Nemzeti öntudat, hazafias nevelés

A tanulóinknak meg kell ismerniük a nemzeti, a roma/cigány nemzetiségi, a népi kultúránk értékeit, hagyományait. Szükséges elsajátítaniuk ismereteket, melyekkel gyakorolni tudják azokat az egyéni és közösségi tevékenységeket, amelyek megalapozzák az otthon, a lakóhely, a szülőföld, a haza és népei megismerését, megbecsülését. Ki kell alakuljon bennük a közösséghez tartozás, a hazaszeretet érzése, a roma/cigány identitástudat. Európa a magyarság tágabb hazája, ezért magyarságtudatukat és cigányságtudatukat megőrizve meg kell ismerjék történelmüket, sokszínű kultúrájukat.

Nemzetiségi oktatásunk alapelvei

A hazai cigány nemzetiség számára a kultúra, az identitás fenntartásának és megerősödésének alapvető feltétele. Intézményünk a roma/cigány nemzetiségi nevelés és oktatás, valamint a kultúra közvetítésében, az identitás tudatosításában nagy szerepet vállal. A nevelés és oktatás feladatai éppen ezért nem korlátozódhatnak csak az ismeretek átadására és a készségek fejlesztésére. Gyakorlati és sokrétűen felhasználható tudásra és a képességek fejlesztésére kell törekednünk, amelyek egyben feltételei az értékeken alapuló cselekvésnek. Az önmeghatározás, az ítélőképesség, a tudomány és művészet iránti nyitottság és a mindenkori személyes adottságok és lehetőségek határain belüli teljesítmény elérése a célunk. Ez a feltételrendszer nyit utat a felelősségteljes élet felé. Az élethosszig tartó tanulás jegyében a magyarországi nemzetiségek legfontosabb oktatáspolitikai célja egy olyan nevelési és oktatási kínálat fenntartása és fejlesztése, amely mindenki számára elérhető és átjárható. A szokások ápolása, a történelem és a jelen ismerete – mindezek az identitás nélkülözhetetlen részét képezik. Modern világunkban az emberi kapcsolatokon keresztül történő tanulás éppoly fontos, mint a tudás és az információ megszerzése, valamint a cselekvési stratégiák kifejlesztése. A cigány nemzetiségi nevelést, oktatást vállaló iskolák tanulói először

élményszerű helyzetekben találkoznak a legfontosabb hagyományokkal, az életmódbeli szokásokkal és a nemzetiség kultúrájával, nyelvével. Ezekre az élményekre építve cselekvés- és projektorientált oktatási formákban a fokozatosság elve alapján szereznek ismereteket a nemzetiség történeleméről, néprajzáról, nyelvéről, irodalmáról és a médiáról.

Állampolgárságra, demokráciára nevelés

A tanulónak meg kell értenie az egyén felelősségét a közösség fenntartásában és a normakövetésben. Ismernie kell alapvető állampolgári jogait és kötelességeit. Ismerni szükséges a normaszegések társadalmi jelentőségét, képesnek kell lenniük az antidemokratikus eljárások, a korrupció és a hatalmi visszaélések veszélyével kapcsolatban érvelni. Meg kell ismertetnünk tanulóinkat a demokratikus jogok fenntartásáért küzdő szervezetekkel, az ENSZ és az Európai Unió ezzel kapcsolatos tevékenységeivel. Diákjainknak képesnek kell lenniük arra, hogy gyakorolják jogaikat és kötelességeiket szűkebb környezetükben, ismerniük és tisztelniük szükséges szűkebb közösségeik tagjait, törekedniük kell a jó együttműködésre az együttélésben. A helyi közösségekkel együtt kell tudjanak működni, meg kell ismerjék a civil szervezetek működési formáit és lehetőségeit. Érzékennyé kell váljanak a helyi közösségek problémái iránt, és ismerniük kell beavatkozási lehetőségeket, ezek megoldás keresési folyamataiba. Tisztában kell legyenek a civil társadalmi aktivitás értékével, jelentőségével.

A cselekvő állampolgári magatartást a törvénytisztelet, az együttélés szabályainak betartása, az emberi méltóság és az emberi jogok tisztelete, az erőszak- és előítélet-mentesség, a méltányosság jellemzi. Az iskolánk megteremti annak lehetőségét, hogy a tanulóink megismerjék a főbb állampolgári jogokat és kötelezettségeket. A felelősség, az önálló cselekvés, a megbízhatóság, a kölcsönös elfogadás elsajátítását hatékonyan támogatjuk a tanulók tevékeny részvételére építő tanítás- és tanulásszervezési eljárásaink során.

Önismeret és a társas kapcsolati kultúra fejlesztése

Fontos elérendő célunk, hogy tanulóink képesek legyenek különbséget tenni az ideális és a reális énkép között és tisztában legyenek azzal, hogyan befolyásolhatják a társas környezet az önmagukról alkotott képet. Fontos tudatosítani, hogy az önismeret természetes szükségleteink közé tartozik. Segítenünk kell a tanulóinkat abban, tisztában legyenek, hogyan aknázhatják ki saját erőforrásaikat a mindennapi életükben, és hogyan létesíthetnek, tarthatnak fenn kiegyensúlyozott társas kapcsolatokat.

A családi életre nevelés

Az ember magatartását szocializációja, társas környezete befolyásolja. Diákjainkat tudatosan kell felkészítenünk az örömteli, felelősségteljes párkapcsolatra, a családi életre. Jártasságot kell szerezzenek iskolai tanulmányaik során a munkaeszközök célszerű, gazdaságos használatában, ki kell alakítani az egyéni, eredményes munkamódszereket. Megismertetjük tanulóinkat a háztartásban, és annak közvetlen környezetében alkalmazott, felhasznált anyagokat (különös tekintettel az egészségkárosító anyagokra). A tanulmányaik során a diákok képesek kell legyenek szükségleteik tudatos rendszerezésére, rangsorolására, meg kell ismerniük a takarékosság-takarékoskodás alapvető technikáit. Fontos az információszerzés a

szexuális problémákkal kapcsolatban. Fontos megérteniük a diákjainknak a családok társadalomban betöltött szerepét, a családtagok felelősségét a család egységének megtartásában, családon belüli szerepek és feladatok megosztásának módjait, jelentőségét.

A testi és lelki egészségre nevelés

A tanulóinknak fontos tudniuk, hogy környezetünk is hatással van testi és lelki egészségünkre, ezért igényévé kell váljon a környezetének tisztán tartása, szépítése és a személyes higiéné. El kell sajátítsa az egészséges étrend összeállításával kapcsolatos ismereteket, ismernie kell a mennyiségi és minőségi éhezés, valamint az elhízás kockázatait. Tájékozottságot kell szerezzenek az e témakörben meglévő elemi lakossági szolgáltatásokról, azok használatáról. Ismerni szükséges a kultúra szerepét a lelki egészség megőrzésében is. El kell tudjon sajátítani stresszoldó módszereket, azok alkalmazását, kiválasztását. Megismertetjük diákjainkat az egészségre káros, szenvedélybetegségek kialakulásához vezető élvezeti szerek használatának kockázataival, és hogy milyen szakemberekhez fordulhatunk testi és lelki egészségünk megőrzésének és helyreállításának érdekében. Fontos ismereteket kell szerezzenek a nálunk töltött iskolai éveik során a védőoltások szerepéről, ezek alapvető hatásmechanizmusairól.

Felelősségvállalás másokért, önkéntesség

A tanulóinkat el kívánjuk juttatni oda, hogy felismerjék, ha szűkebb vagy tágabb környezetükben egyes emberek vagy csoportok segítségre szorulnak. Az adott helyzethez és lehetőségeihez mérten kötelességének érezze a segítségnyújtást és próbálja ebbe társait is bevonni. Egyes helyzetekben legyen képes felelősséget vállalni másokért (társaiért, a környezetében élő rászorultakért), és vállalásaiért helyt is álljon. Felismeri, hogy a beteg, sérült, fogyatékkal élő embereken egyes helyzetekben kötelessége segíteni. Tisztában kell legyenek az önkéntesség értékével, jelentőségével, formáival. Intézményünk társadalmi szerepvállalásaiban, közösségi szolgálataiban aktívan részt kell vegyenek tanulóink.

Fenntarthatóság, környezettudatosság

A tanulóinknak érteniük kell a fenntarthatóság, illetve a fenntartható fejlődés különbözőségeit, képesek kell legyenek az ezzel kapcsolatos különböző szakpolitikák, törekvések és folyamatok egyes hatásainak megértésére. A roma/cigány nemzetiségek is nagy szerepet kell vállaljanak ezen területeken. Konkrét példákon keresztül kell elsajátítsa, meg kell értse, hogyan függ össze a fenntarthatóság három vetülete (a gazdaságossági, a környezeti és a szociális fenntarthatóság) globális problémákkal. Értenie szükséges, hogyan vezetett az emberiség tevékenysége környezeti problémák kialakulásához, érti ezek kockázatát, és látja ezzel kapcsolatos felelősségét. Tanulóinknak fokozatosan meg kell érteniük és értelmezniük szükséges az egyes globális problémák és a lokális cselevések, valamint az egyéni életvitel közötti összefüggéseket. Értenie szükséges a hagyományok szerepét a harmonikus és fenntartható életvitel megalapozásában.

Pályaorientáció

Tudatosulni kell a tanulóinkban, hogy életük során többször pályamódosításra kerülhet sor, ezért is van jelentősége a folyamatos tanulásnak, önképzésnek. Reális ismeretekkel kell

rendelkezzenek saját képességeikről, adottságaikról, tervezett szakmájukkal, hivatásukkal összefüggésben, továbbá munkaerő-piaci lehetőségeikről, munkavállalói szerepükről.

Gazdasági és pénzügyi nevelés
Célunk, hogy a tanulóink rendelkezzenek ismeretekkel az euroövezetről, a valutaforgalomról, a tőzsdeindexről, a GDP-ről és ezek hatásairól az ő személyes életükben. Törekedniük célszerű arra, hogy a fejlődési, megélhetési, biztonsági, önérvényesítési, társas szükségleteiket minél magasabb szinten, tartalmasabb életvitelben elégíthessék ki.

Médiatudatosságra nevelés
Elérendő célunk, hogy tanulóink tudatosan válasszanak a tanulásukat, művelődésüket és szórakozásukat segítő médiumok között. Hogy képesek legyenek a média által alkalmazott figyelemfelkeltő eszközöket, képi és hangzó kifejezőeszközöket értelmezni, médiatartalmakat használni, megfelelő kommunikációs stratégiával rendelkezni a nem kívánatos tartalmak elhárítására.
Célunk, hogy a tanulóink a mediatizált, globális nyilvánosság felelős résztvevőivé váljanak: értsék az új és a hagyományos médiumok nyelvét. A médiatudatosságra nevelésünk az értelmező, kritikai beállítódás kialakítása és tevékenység-központúsága révén felkészíti tanulóinkat a demokrácia részvételi kultúrájára és a médiumoktól is befolyásolt mindennapi élet értelmes és értékelvű megszervezésére, tudatos alakítására.

A tanulás tanítása
A tanulóink oktatása-nevelése terén fontos célunk, hogy megtanuljanak jegyzetelni, rendszeresen használni az önálló, áttekinthető, lényegkiemelő jegyzetelési technikát hallott vagy olvasott szövegek alapján. Képessé kell váljanak saját tanulási stílusuknak, erősségeiknek és gyengeségeiknek megfelelő tanulási stratégiák kialakításával az önálló tanulásra. A tanulásuk folyamatában gyakorolják a szóbeli, az írásbeli és a képi kifejezés különböző formáit.

Egységesség és differenciálás
A nevelési-oktatási folyamat egyszerre egységes és differenciált: megvalósítja az egyéni sajátosságokra tekintettel levő differenciálást és az egyéni sajátosságok ismeretében az egységes oktatást.
Az egyéni különbségek figyelembevételének fontos területe a tehetséggondozás, amelynek feladata, hogy felismerje a kiemelkedő teljesítményre képes tanulókat, segítse őket, hogy képességeiknek megfelelő szintű eredményeket érjenek el és alkotó egyénekké váljanak. A tanuló csak akkor képes erre, ha lehetőséget és bátorítást kap. A megfelelő oktatási módszerek, munka- és tanulásszervezési formák serkenthetik az egyéni különbségek kibontakozását. Az egyéni fejlesztési programok, a differenciálás különböző lehetőségei során a pedagógusok megfelelő feladatokkal fejlesztik a tehetséges tanulókat, figyelik fejlődésüket, és az adott szakasznak megfelelő kihívások elé állítják őket.
A differenciált – egyéni és csoportos – eljárások biztosítják az egyes területeken alulteljesítő tanulók felzárkóztatását, a lemaradás egyéni okainak felderítésén alapuló csökkentését, megszüntetését.

A sajátos nevelési igényű tanulók eredményes szocializációját, iskolai pályafutását elősegítheti a nem sajátos nevelési igényű tanulókkal együtt történő – integrált – oktatásunk. Esetükben a tartalmi szabályozás és a gyermeki sajátosságok összhangja ugyanolyan fontos, mint más gyermekeknél. Iskolai nevelés-oktatásuknak alapvető célja a felnőtt élet sikerességét megalapozó kulcskompetenciák fejlesztése, az egész életen át tartó tanulásra való felkészítés.
A sajátos nevelési igényű tanulók nevelés-oktatása során a NAT-ban meghatározott és a kerettantervben részletezett kiemelt fejlesztési feladatok megvalósítása javarészt lehetséges, de mindenkor figyelembe kell venni az Irányelv (2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről) fogyatékossági kategóriákra vonatkozó ajánlásait. Ezért a fejlesztés a számukra megfelelő tartalmak közvetítése során valósul meg és segíti a minél teljesebb önállóság elérését. A fejlesztési követelmények igazodnak a fejlődés egyéni üteméhez. A tartalmak kijelölésekor lehetőség van egyes területek módosítására, elhagyására vagy egyszerűsítésére, illetve új területek bevonására.
A sajátos nevelési igényű tanulók együttnevelésében, oktatásában, fejlesztésében részt vevő pedagógus megközelítése az elfogadás, tolerancia, empátia, és az együtteneveléshez szükséges kompetenciák megléte. Pedagógusaink a differenciálás során figyelembe veszik a tantárgyi tartalmak – egyes sajátos nevelési igényű tanulók csoportjaira jellemző – módosulásait. Egyéni fejlesztési tervet készítünk, ennek alapján egyéni haladási ütemet tudunk biztosítani. A differenciált nevelés, oktatás céljából individuális módszereket, technikákat alkalmazunk; egy-egy tanulási, nevelési helyzet, probléma megoldásához alternatívákat keresünk. Együttműködünk különböző szakemberekkel, a gyógypedagógus iránymutatásait, javaslatait beépíti a pedagógiai folyamatokba. A sajátos nevelési igényű tanulók számára szükséges többletszolgáltatásokhoz tartozik a speciális tankönyvekhez és tanulási segédletekhez, továbbá a speciális gyógyászati, valamint tanulást, életvitelt segítő eszközökhöz való hozzáférés.

II. Kulcskompetenciák, kompetenciafejlesztés

A tanulás kompetenciái

A tanuló rendelkezik a hatékony tanuláshoz szükséges alapvető készségekkel, azaz eszközhasználat szintjén tud írni, olvasni, számolni, továbbá a tanulási folyamatban sokoldalúan tudja használni az IKT-eszközöket. Képes kitartóan tanulni, a figyelmét összpontosítani, képes saját tanulását megszervezni egyénileg és csoportban egyaránt, ideértve az idővel és az információval való hatékony gazdálkodást is. Képes a figyelem és a motiváció folyamatos fenntartására, elég magabiztos az önálló tanuláshoz. A tanulás iránti attitűdje pozitív, ismeri és érti saját tanulási stratégiáit, felismeri szükségleteit és lehetőségeit, készségeinek erős és gyenge pontjait, valamint képes megtalálni a számára elérhető oktatási és képzési lehetőségeket, útmutatásokat, támogatásokat. Képes arra, hogy saját munkáját tárgyilagosan értékelje, és szükség esetén tanácsot, információt, támogatást kérjen.

A kommunikációs kompetenciák: Anyanyelvi kommunikáció

A tanuló hétköznapi kommunikációs helyzetekben alkalmazza a különféle beszédműfajok kommunikációs technikáit. Beszélgetés, vita során képes mások álláspontjának értelmezésére, saját véleménye megvédésére vagy korrekciójára. Önállóan olvas és megért nyomtatott és elektronikus formájú irodalmi, ismeretterjesztő, publicisztikai szövegeket. Képes különböző műfajú és rendeltetésű szóbeli és írásbeli szövegek szerkezetének, jelentésrétegeinek feltárására, értelmezésére és értékelésére. Kritikus és kreatív módon vesz részt az infokommunikációs társadalom műfajainak megfelelő információszerzésben és információátadásban. Felismeri és tudja értelmezni a szépirodalmi és nem szépirodalmi szövegekben megjelenített üzenetrétegeket. Képes szövegalkotásra a társadalmi (közösségi) élet minden fontos területén a papíralapú és az elektronikus műfajokban. Törekszik a nagyobb anyaggyűjtést, önálló munkát igénylő szövegek alkotására. Képes a normakövető helyesírásra, képes az önálló kézikönyvhasználatra. Képes az anyanyelvhez és az idegen nyelvhez kötődő sajátosságok összevetésére az általános nyelvészeti ismereteinek felhasználásával. Képes nem verbális természetű információk adekvát verbális leírására, értelmezésére.

A kommunikációs kompetenciák: Idegen nyelvi kommunikáció

A tanuló képes tudatos nyelvtanulóként tanulni a nyelvet, és törekszik a célnyelvi kultúra megismerésére. Képes nyelvtudását önállóan fenntartani és fejleszteni, képes az idegen nyelvet saját céljaira is felhasználni utazásai, tanulmányai során. Törekszik arra, hogy egy második idegen nyelven is képes legyen az alapszintű kommunikációra, így teljesíti a többnyelvűség igényét. Valós élethelyzetekben is tudja használni a nyelvet a produktív készségek (írás és beszéd) alkalmazásával is. Megérti a fontosabb információkat a világos, mindennapi szövegekben. Önállóan elboldogul a legtöbb olyan helyzetben, amely a nyelvterületre történő utazás során adódik. Egyszerű, összefüggő szöveget tud alkotni ismert vagy az érdeklődési körébe tartozó témában. Le tudja írni az élményeit, a különböző eseményeket, az érzéseit, reményeit és törekvéseit, továbbá röviden meg tudja indokolni a különböző álláspontokat és terveket.

A digitális kompetenciák

A tanuló ismeretei birtokában megérti a természettudományos-technikai eredmények alkalmazásának szerepét a társadalmi-gazdasági és környezeti folyamatok, jelenségek formálódásában. A technikai fejlődés fontosságának felismerése mellett belátja az alkalmazott technikák és technológiák előnyeit, korlátait és kockázatait. Bővülő ismeretei segítségével, illetve a megfelelő módszerek, algoritmusok kiválasztásával és alkalmazásával képes leírni és magyarázni a természet jelenségeit és folyamatait, felismeri a folyamatok közötti összefüggéseket. Természettudományos tanulmányai végére a tanuló képessé válik arra is, hogy bizonyos feltételek mellett megfogalmazza a természeti-környezeti folyamatok várható kimenetelét. Képes meghatározott szempontoknak megfelelően megtervezni és végrehajtani megfigyeléseket, kísérleteket, és azok eredményeiből reális és helyes következtetéseket levonni. Képes mozgósítani és alkalmazni természettudományos és műszaki műveltségét a tanulásban és a hétköznapi életben felmerülő problémák megoldása során. Belátja a fenntarthatóságot középpontba állító környezeti szemlélet fontosságát, képes és akar is cselekedni ennek megvalósulása érdekében. Egyre jobban megérti a lokális folyamatok és döntések egyes regionális és globális következményeit.

A gimnáziumban és az általános iskolában a tanuló képes a számítógép nyújtotta lehetőségek (pl. szövegszerkesztés, táblázatkezelés, prezentációkészítés) igényes, esztétikus, önálló alkalmazására a tanulásban és a mindennapi életben. Nyitott és motivált az IKT nyújtotta lehetőségek kihasználásában. Gyakorlottan kapcsolódik be az információ megosztásába, képes részt venni az érdeklődési körének megfelelő együttműködő hálózatokban a tanulás, a művészetek és a kutatás terén. Felismeri és ki is használja az IKT nyújtotta lehetőségeket a kreativitást és innovációt igénylő feladatok, problémák megoldásában. Kialakul a tanulóban az IKT alkalmazásához kapcsolódó helyes magatartás, elfogadja és betartja a kommunikáció és az információ felhasználás etikai elveit. Felismeri az IKT interaktív használatához kapcsolódó veszélyeket, tudatosan törekszik mindezek mérséklésére. Ismeri a szerzői jogból és a szoftvertulajdonjogból a felhasználókra vonatkozó jogi elveket, figyelembe veszi ezeket a digitális tartalmak felhasználása során.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák

A tanuló követni és értékelni tudja az érvek láncolatát, matematikai úton képes indokolni az eredményeket. Kialakul az absztrakciós, analizáló és szintetizáló képessége. Megérti a matematikai bizonyítást, képes a matematikai szakkifejezéseket szabatosan használni, biztonsággal alkalmazza a megfelelő segédeszközöket. Képes megérteni egyes természeti és társadalmi-gazdasági folyamatokra alkalmazott matematikai modelleket, és ezt tudja alkalmazni a jelenségek megértésében, a problémák megoldásában a mindennapi élet különböző területein is. Felismeri a matematikai műveltség szerepét és fontosságát a valós tények feltárásában, más tudományokban és a mindennapi gyakorlatban is.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák

A tanuló nyitott a személyek és kultúrák közötti párbeszédre. Él a véleménynyilvánítás lehetőségével a közösségét, a társadalmat érintő kérdésekben. Képes érveit megfogalmazni és

vitahelyzetben is kulturáltan kifejezni, meghallgatni és elfogadni mások véleményét. Figyelembe veszi és megérti a különböző nézőpontokat, tárgyalópartnereiben bizalmat kelt, és empátiával fordul feléjük. Képes helyes döntéseket hozni, illetve segítséget elfogadni konfliktushelyzetekben. Képes a stressz és a frusztráció megfelelő kezelésére. Tudatosan készül a munka világához kapcsolódó döntéshelyzetek megismerésére. Igyekszik a társadalmi folyamatokról, struktúrákról és a demokráciáról kialakult tudását felhasználva aktívan részt venni az őt érintő közügyekben. Nyitott és érdeklődő a helyi és a tágabb közösségeket érintő problémák iránt, képes a különböző szinteken hozott döntések kritikus és kreatív elemzésére. Pozitív attitűdje alakul ki az emberi jogok teljes körű tisztelete, ideértve az egyenlőség, a demokrácia, a vallási és etnikai sokszínűség tiszteletben tartása iránt, törekszik a személyes előítéletek leküzdésére, képes a kompromisszumra. Kialakul a reális alapokon és ismereteken nyugvó nemzeti identitástudata, a hazához, illetve az Európához való kötődése.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái

A tanuló felismeri, hogy a művészetek érzelmi, gondolati, erkölcsi, esztétikai élmények, a tapasztalatszerzés forrásai. Tudatosul benne a helyi, a nemzeti, az európai és az egyetemes kulturális örökség jelentősége. Megérti az európai országok, nemzetek és a kisebbségek kulturális sokféleségét, valamint az esztétikum mindennapokban betöltött szerepét. Nyitott műalkotások befogadására, képes a koncertélmények, színházi előadások, filmek és képzőművészeti események önálló feldolgozására, életkorának megfelelő szintű értelmezésére, ennek során a művekben megjelenített témák, élethelyzetek, motívumok, formai megoldások közötti kapcsolódási pontokat azonosítani, többféle értelmezési kontextusban elhelyezni. A tanuló képes képi, plasztikai, zenei és dramatikus megjelenítésre. Képes makettek, modellek konstruálására, belső terek különböző funkciókra történő önálló átrendezésére. Hajlandó kísérletezni új technikákkal, módszerekkel és anyagokkal.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák

A tanuló képes csoportos munkavégzésben részt venni, a közös feladatok, az iskolai élethez kapcsolódó problémák megoldása során képes a munka megtervezésére és irányítására, társai vezetésére. Együttműködik társaival, igényli és képes a feladatmegoldást segítő információk megosztására. Vannak elképzelései az egyén társadalmi-gazdasági feladataival, boldogulásával kapcsolatban. Nyitott a gazdaság működéséhez, az egyén gazdasági szerepéhez (pl. vállalkozás) kapcsolódó témák iránt, egyre reálisabb elképzelései vannak saját jövőjét illetően. A pénz, a gazdaság, a vállalkozások világához kapcsolódó témákról szóló vitákban képes ismereteit felhasználva érvelni. Nyitott és érdeklődő a mindennapi életét érintő pénzügyi és jogi kérdések iránt. Mind reálisabban méri fel tevékenysége kockázatait, adott esetben képes ezek vállalására. Problémamegoldó tevékenységét egyre inkább a függetlenség, a kreativitás és az innováció jellemzi.

III. Az alap- és középfokú nevelés-oktatás szakaszai – A tantervkészítés szempontjai

1. Bevezető

Helyi tanterveink az állam által kiadott NAT 2020 kerettantervek alapján készülnek. Alkalmazott kerettanterveink megnevezése:

a) Kerettanterv a gimnáziumok 9-12. évfolyama számára – elérhetőség: https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/kerettanterv_gimn_9_12_evf

b) A nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei – A cigány, beás, romani nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei 1-12. évfolyam – elérhetőség: https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/nemzetisegi_neveles_oktatas_kerettantervei/cigany_beas_romani

c) Irányelvek és alapprogramok:

- Irányelvek a nemzetiségi oktatáshoz – Cigány, beás és romani nemzetiségi nevelés-oktatás, elérhetősége:

  https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/iranyelvek_nemzetisegi_oktatashoz

- Irányelvek az SNI tanulók oktatásához, elérhetőség: https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/iranyelvek_alapprogramok

- Szakmai ajánlás a BTMN tanulók neveléséhez-oktatásához, elérhetőség: https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/iranyelvek_alapprogramok

d) Kerettantervek egyes iskolatípusra, pedagógiai szakaszra, tantárgyra, vagy sajátos köznevelési feladat teljesítéséhez:

- Fenntarthatóság (9 vagy 10) és Fenntarthatóság 11-12. évfolyam, elérhetőség: https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/kerettanterv_7_melleklet

e) Kerettantervek az iskolarendszerű felnőttoktatás 1-12. évfolyamára – elérhetőség: https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/iskolarendszeru_felnottoktatas

- Kerettanterv az 1-4. évfolyam számára, elérhetőség: https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/iskolarendszeru_felnottoktatas/1_4_evfolyam
- Kerettanterv az 5-8. évfolyam számára, elérhetőség: https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/iskolarendszeru_felnottoktatas/5_8_evfolyam
- Kerettanterv a 9-12 évfolyam számára, elérhetőség: https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/iskolarendszeru_felnottoktatas/9_12_evfolyam

Kerettantervek elérhetősége:

https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat

Tanmenetek

A helyi tanmenetek összeállítását a szaktanárok végzik, melyhez ajánlásokat az oktatas.hu weboldalon is találnak:

https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/mintatanmenetek.

A pedagógusaink az előírt kötelező órakeretek alapján határozzák meg, hogy az egyes témaköröket milyen mélységben és óraszámban fogják tanítani úgy, hogy azzal az általános iskola sikeresen befejezhető legyen, valamint a középszintű érettségi követelményrendszereit a gimnazista tanulók feltétlenül elsajátíthassák. A tantárgyak tematikájának egyes órákra való lebontása a tanmenetekben realizálódik. Ugyancsak a tanmenetekben jelölik meg a kollégák a tantárgyak tanításához feltétlenül szükséges taneszközöket is.

Az esti tagozaton is ezeket a tanterveket használjuk, de tekintettel az alacsonyabb óraszámokra, más a súlyozás, de itt is fő szempont az alapfokú oktatás eredményes elvégzése, valamint a középfokú végzettséghez szükséges alapvető tudnivalók maradéktalan elsajátítása.

Az érettségi vizsga:

Iskolánkban közép- és emelt szintű érettségi vizsgákra készítjük fel tanulóinkat. A jogszabályi feltételeknek megfelelően, a helyi tantervünk biztosítja a *középszintű érettségi* vizsgára történő *felkészítés esetén a legalább 138 órát, emelt szintű érettségi* vizsgára való *felkészítés esetén* pedig a *legalább 276 órát minden tanulónk részére.* Gimnáziumunk legalább két vizsgatárgyból lehetővé teszi - a helyi tantervünkben meghatározottak szerint – az emelt szintű érettségi vizsgára történő felkészítést (pl. beás nyelv, angol nyelv, történelem, matematika, magyar nyelv és irodalom). E döntéshez a DÖK véleménye is szükséges. A középszintű érettségi vizsgára történő felkészülést minden, az általunk oktatott vizsgatárgyból lehetővé tesszük a tanulóinknak tagozattól függetlenül. Intézményünk az emelt szintű érettségi vizsgák megszervezésében nem vesz részt, csupán a vizsgarögzítésekkel kapcsolatos feladatokat látjuk el. Az érintett tanulóinknak az illetékes hatósági szervek jelölik ki azt az intézményt, ahol az írásbeli és szóbeli vizsgáikat letehetik.

A tankönyvek, taneszközök kiválasztásának elvei, szempontjai

Az oktatási segédeszközök közül az egyik legfontosabb alapelv, hogy ki tudjuk választani a fejlesztéshez szükséges legmegfelelőbb eszközöket, mert a különböző oktatási, módszertani formáknak eltérő a tankönyv és taneszköz igénye. A hagyományos taneszközök mellett (tankönyv, példatár, munkafüzet, atlaszok…) más típusú információhordozókat is igénybe vehetnek tanáraink, tanulóink. Ilyen például a CD-ROM, a hangkazetták, a számítógépes hagyományos szoftver, videóanyag, fejhallgatók, digitális tananyagok, elektronikus könyvek, okostábla, projektor, tablet-ek (minden tanuló számára), számológépek (minden tanuló számára), fejlesztő programok és egyéb IKT eszközök. A tantárgyi programok alapján a munkacsoportok is meghatározhatják a szükséges taneszközöket. A közösen kiválasztott taneszközök mellett, minden tanár jogosult egyéni döntésre is, hogy melyik az a tankönyvcsalád, fejlesztőcsomag, amit alkalmazna a tanórákon, fejlesztéseken. A szakkörök, külön foglalkozások taneszköz igényének meghatározója maga a foglalkozást vezető pedagógus.

A tankönyv és taneszköz kiválasztásának alapszempontjait a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról szóló 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet tankönyvellátást szabályozó részei (hatályos 2019. 10. 1-től) alapján határozzuk meg.

Az oktatásban alkalmazható tankönyvek, tanulmányi segédletek és taneszközök kiválasztásánál a KELLO által biztosított taneszközöket vesszük igénybe.

Tanulóink részére a tankönyvek és taneszközök térítésmentes igénybevétele biztosítva van.

2. Fejlesztési feladatok szerkezete az általános iskola 1-8. évfolyamán, valamint a gimnázium 9-12. évfolyamán – a NAT 2020-ra épülő kerettantervek alapján

A 2020-ban bevezetett Nemzeti alaptantervre épülő kerettantervek 2020. szeptember 1-jétől felmenő rendszerben (1., 5., 9. évfolyamokon) kerülnek bevezetésre. A jogszabályi előírások alapján iskolánk pedagógiai programjának része a miniszter által kiadott kerettanterveket kiegészítő helyi új tantervünk.

Az oktatott idegen nyelveink az angol és a beás nyelv, melyek közül az angol nyelvre a központilag elkészített kerettantervet alkalmazzuk. A beás nyelv esetén a helyi tantervünk készítésének alapja az angol nyelv kerettanterve lett, azt vettük mintaként.

A helyi tantervünk elkészítéséhez a rendelkezésre álló, az 1-8. évfolyamok és a 9-12. évfolyamok számára központilag készült tantárgyi kerettanterveket vettük alapul.

Az emelt szintű érettségi vizsgára való felkészítéshez a részletes érettségi vizsgakövetelmények az irányadóak.

A 2020/2021. tanévtől felmenő rendszerben alkalmazzuk a nemzetiség iskolai oktatásának irányelvét, valamint a sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelvét is.

2.1. ÁLTALÁNOS ISKOLA 1-4. ÉVFOLYAM – ISKOLARENDSZERŰ FELNŐTTOKTATÁS (NAT 2020)

Bevezetés

A felnőttek általános iskolája 1-4. évfolyamának feladata az analfabetizmus és a félanalfabetizmus hátrányaival küzdő felnőttek számára az alapműveltség közvetítése. Az alapműveltség az általános műveltségnek az a része, amely nélkülözhetetlen ahhoz, hogy az egyén eligazodjon a kultúra legfontosabb összetevőiben, képes legyen további tanulásra, művelődésre: az általános műveltség további tartományainak megszerzésére és a szakképzettség elsajátítására. Korszerű értelmezése szerint az alapműveltség már nem csupán az elemi, minimális, gyakorlatias tudás zárt köre, hanem olyan ismeretek és műveletek komplex rendszere, amelyre a társadalomban való eligazodás, a társadalmi magatartások eredményessége érdekében alapszinten mindenkinek szüksége van, és amelyhez értékrendszer kapcsolódik.

Ennek megfelelően az 1-4. évfolyam művelődési anyaga a hangsúlyt az alfabetizációs programra helyezi el, amely az írni-olvasni-számolni tudást erősíti, de erre építve a kommunikációs képességek, illetve az alapvető társadalmi-gazdasági, továbbá biológiai, életviteli ismeretek is kifejtésre kerülnek olyan művelődési összefüggések között, amelyek képesek az egyének gondolkodási, cselekvési (viselkedési), érzelmi rehabilitációjára, fejlesztésére. A korábbiakhoz képest erőteljesebben jelennek meg azok a tantárgyak, amelyek a különféle művészeti területek (zene, képzőművészet) iránti érdeklődésre irányítják a figyelmet. Emellett az idegen nyelv(ek) és a digitális műveltség alapelemeit közvetítő tantárgyak is az első szakasz részét képezik, amelyek – idővel és továbbfejlesztve – a társadalmi és munkaerőpiaci integrációt hivatottak erősíteni. Új elemként van jelen a programban az Etika tantárgy, amely – a nappali tagozathoz hasonlóan – kiválható a felnőttek számára is, ha rendelkeznek igazolással hitoktatásukról.

Összefoglalva, az alapfokú szakasznak ki kell fejlesztenie az írni-olvasni tudás képességeit olyan szinten, hogy azok az írásbeli és olvasási feladatok ellátására alapszinten alkalmasak és továbbfejleszthetők legyenek, illetve meg kell tanítania a számolás alapképességeire a tanulókat. Ezzel együtt a kommunikáció alapvető készségeit is ki kell fejlesztenünk, és ismereteket kell adnunk a tanulóink életvitelének fejlesztéséhez.

A tanítást esti munkarendben szervezzük meg heti 3 tanítási nappal. A programunkban az egyes tantárgyak tanítása során a megújított Nemzeti alaptanterv (Nat2020) tartalmait tartjuk szem előtt. Fejlesztendő kompetenciák és célok:

A kommunikációs kompetenciák kialakításának és fejlesztésének az a célja, hogy az egyes tantárgyak tanulása során a tanuló elképzeléseit, terveit megoszthatja társaival, véleményét ütközteti, a különbségek tisztázásával konszenzusra jut. A tanórákon (és az iskolán kívüli kapcsolatokban) a csoportban végzett feladatmegoldás során a tanulónak együttműködési készségeit fejlesztve lehetősége nyílik építő jellegű párbeszédre, az emberi kapcsolatok kommunikáción keresztül történő alakítására.

A digitális kompetenciák fejlesztésével olyan értékrendet igyekszünk közvetíteni, melynek szerves része a környezet folyamatos észlelése, az információhoz jutás, az információk értékelése, beépülése a hétköznapokba.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák kialakításának és fejlesztésnek az a célja jelen oktatási szakaszunkban, hogy az iskolai és az iskolán kívüli világban a felnőtt tanulóink a tanult ismeretek szintetizálásával és gyakorlati alkalmazásával képesek legyenek megoldani minden olyan feladatot, amely hozzájárulhat a sikeres életpálya megvalósításához. Emellett a célok eléréséhez széles körű, differenciált tevékenységrendszert alkalmazunk, mellyel megalapozzuk a tanulók természettudományos és műszaki műveltségét és érdeklődését, s végül segítjük a mindennapi életben felmerülő problémák megoldását.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák fejlesztésének a legfontosabb célja az, hogy a tanuló a másokkal közösen végzett csoportos gyakorlati alkotótevékenységek révén szerezzen tapasztalatot a csoporttagokkal (családtagokkal, barátokkal, munkatársakkal) tervezett együttműködés kialakításának lehetőségeiről és a csoporton belüli vezetői, illetve végrehajtói szerepekről.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciák fejlesztésével a cél, hogy a felnőtt tanulóinkban az iskolai tevékenységek során erősödjön a cselekvő tudatosság, amely hozzájárul a munkájukra vonatkozó igényességhez, saját (és családjuk) életvitelének aktív alakításához, fejlesztéséhez.

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM, KOMMUNIKÁCIÓ 1–4. évfolyam
(Iskolarendszerű felnőttoktatás, esti tagozat)

A tantárgy tanításának célja, hogy segítse a felnőtt praktikus és ösztönös kommunikációjának bázisán működtetett nyelvhasználatát és nem nyelvi megnyilvánulásait tudatossá és pontossá formálni; a kommunikációs funkcióknak megfelelő közlések, kifejezések, szándéknyilvánítások információkérések és -adások céljának megfelelően, hogy gondolatait, érzéseit, véleményét pontosan, a kommunikációs helyzetnek megfelelően jelenítse meg szóban és írásban. A különböző életkorú és motivációjú jelölteket a hagyományos és a korszerű ismeretszerzéshez egyaránt nélkülözhetetlen eszköz, az olvasás technikájának és tudatos alkalmazásának elsajátítására késztetni.

A nyelvi eszközrendszer bővítésével, különböző technikák elsajátításával, az információfelvétel és -feldolgozás gondolkodási műveleteinek fejlesztésével a tanulás képességének megalapozása is a céljaink közé tartozik. Fejleszteni kívánjuk és kondicionálni az anyanyelvi képességeket, amelyek meghatározóak a tanulók gondolkodásmódjára, ismeretszerzési lehetőségeire, önmegvalósításukra és nélkülözhetetlenek az önálló tanulásuk eredményességéhez. A tanulás = élettevékenység alapelv elfogadtatása. A diákok ismereteire, tapasztalataira alapozva ismeretközpontúság helyett tevékenység- és alkalmazásközpontú (önálló) tanulási eljárások, technikák, módszerek elsajátíttatására törekszünk.

A nyelvi és az irodalmi értékek megismertetésével, tudatosításával ízlésformálásra, a nyelvi igényességre való törekvés lehetőségének biztosítása a célunk.

A tanulási tevékenység általában, így a különböző tantárgyak tanulása sem képzelhető el a szóbeli és írásbeli szövegértés-szövegalkotás megfelelő színvonala nélkül. Az írás, az olvasás esetében is alapvetően kommunikációs eszközrendszerről van szó, ezért fejlesztésük nélkülözhetetlen a teljes oktatási-nevelési folyamat során. A tanulási folyamatban megjelenő törvényszerűségek tudatosítása segíti a felnőtt önálló tanulási tevékenységének kialakítását. Az elemzés feltárja azokat az alaptételeket és összefüggéseket, amelyek minden tantárgy (téma) feldolgozásánál meghatározóak (az ismert tények, adatok, az ismeretlen, és a hozzá vezető utat, a megismerés módszerét). A különböző szövegek elemzése ezt az utat teszi járhatóvá a felnőtt tanuló számára. Ezzel függ össze a megismerés, a gondolkodás egyfajta tapasztalati (gyakorlati és képi) dominanciájának és az olvasás (írás) segítségével történő tanulás összehangolása a köznapi, a szépirodalmi, ismeretterjesztő, és egyéb forrásból származó szövegek felhasználásával. A szövegértés fejlesztése még felnőttkorban is hat a mentális képességekre.

Fontos feladatunk a nyelvhasználat különböző megjelenési formáinak automatizált tevékenység szintű alkalmazására történő folyamatos felkészítés. Egymás hatását erősítő tevékenységekről van szó, amelyek a fejlesztés során kommunikációs (funkcionális) tevékenységrendszerré állnak össze (élőbeszéd, néma és hangos olvasás, memorizálás, szerephelyzetek megoldása, játék, írás-tevékenységek, szókincsbővítés) erősítve a felnőtt személyiség nyelvi tudatosságát.

A helyes tanulási szokások kiépítése, az eredményes tanulási technikák megerősítése felnőtt korban is nélkülözhetetlen, így ezt a folyamatot kívánjuk erősíteni az önálló tanulást támogató eszközök és lehetőségek feltárásával és biztosításával.

Tanítandó témakörök:

- Kommunikáció
- Magyar nyelv – olvasás, szövegértés
- Tanulási képességfejlesztés, könyv-, könyvtár és forrásközpont használat
- Írás, íráshasználat – nyelv
- A tanulók teljesítményének a mérése

MATEMATIKA 1–4. évfolyam (Iskolarendszerű felnőttoktatás, esti tagozat)

A tantárgy tanításának célja a konkrét tapasztalatszerzésen alapuló megfigyelőképesség, és a tudatos, tartós figyelem fejlesztése. A valóság, és az élet kérdésfeltevéseit megválaszoló gyakorlati tevékenységhez nélkülözhetetlen matematikai szemléletű gondolkodás kialakítása, kondicionálása. Meghatározó feladat a gondolkodás eljárásainak (formáinak) tanulása és fejlesztése matematikai környezetben feladatmegoldásokkal. Fontos célunk, a gyakorlati tevékenységre épülő, biztonságosan kezelhető számfogalom kialakítása és használata, az alapműveletek készségszintű (eszközjellegű) alkalmazása. Alapozó szintű felkészítést kívánunk folytatni a matematika nyelvének és fogalom rendszerének felismerésére, alkalmazási lehetőségeire és használatára. A gyakorlottság megalapozása a matematikai

problémák és feladatok megoldásában kiemelt feladatunk. A matematika tanulása az alapismeretei fokozat időszakában egyszerre alapozó, megerősítő és korrekciós funkciókat lát el. Nemcsak a kognitív képességek fejlesztését segíti, hanem lehetőséget teremt a matematikai gondolkodás, a problémakezelés megoldás-centrikus és gyakorlat-orientált lehetőségeinek elsajátítására. A felnőtt tanuló életkori sajátosságainak figyelembevételével a munka és az életvezetés területén alkalmazott racionális, rendszeres és eredményes tevékenységek tanulás adaptációjának támogatása. A gyakorlati tevékenység bázisán működtetett tanulási folyamat feladatai: az alapvető matematikai kommunikáció fejlesztése, a gondolkodási tevékenység műveleteinek és formáinak kondicionálása, a matematikai ismeretek bővítése, az ismeretek alkalmazásához szükséges műveletek tanulásának segítése, a helyes tanulási technikák és szokások kiépítésének és megerősítésének támogatása, a problémakezelés és megoldás tanulásának fejlesztése és gyakorlása, az önálló ismeretszerzés és tanulás fejlesztése.

Tanítandó témakörök:

- Számfogalom a húszas, százas, ezres, tízezres számkörben.
- Műveletek értelmezése, műveletvégzés
- Összefüggések szöveges feladatokban
- Sorozatok, függvények
- Geometria, mérés
- Valószínűség-számítás, statisztika

ETIKA 1-4. évfolyam (Iskolarendszerű felnőttoktatás, esti tagozat)

Az iskolarendszerű felnőttoktatás tantárgyai között első alkalommal jelenik meg az etika tantárgy, amelyet a felnőtt tanulók 1-8. évfolyamon tanulnak. A tantárgy tartalmi elemei a nappali tagozatok számára készült programra épülnek, de figyelembe veszik egyrészt az életkori sajátosságokat, a felnőtt tanulócsoportok életkor szempontjából való heterogén jellegét, másrészt azt a tényt, a felnőtt tanulók többsége munka mellett folytatja tanulmányait, ezért a követelmények elsajátítására kevesebb személyes jelenlétet igénylő foglalkozások megtartására van lehetőség mind az esti, mind pedig a levelező tagozaton, vagy az egyéb jellegű (pl. távoktatás) képzési formákban. A kevesebb számú kontaktórák mellett a felnőtt tanulók önálló tanulással készülhetnek fel a követelmények teljesítésére. Az etika tantárgy alapvető célja az egyéni és közösségi identitás formálása, stabilizálása, az egyének és a csoportok közti együttműködés megteremtése. Ehhez járulnak hozzá a kulturális hagyományokban gyökerező erkölcsi elvek, társas szabályok megismertetése, az egyén gondolkodásában formálódó, a szocio-emocionális készségek fejlesztése. A tantárgy magába foglalja az ember fontos viszonyulásait társaihoz, közösségeihez, környezetéhez és önmagához. Ezzel olyan szintézist kínál a felnőtt tanulónak, amelyben eddigi személyes tapasztalatait és a más területeken megszerzett ismereteket reflektív módon vizsgálja. A tartalom szorosan kötődik más tantárgyak fejlesztési területeihez is. A tantárgy fő célja a felnőtt tanuló erkölcsi érzületének és erkölcsi gondolkodásának fejlesztése és támogatása a társas szabályok, a viselkedésminták azonosításában és saját értékrendjének tudatosításában. Az egyént és a közösségeket érintő etikai elvek és az ezekből következő kérdések felismerése az árnyalt, a másik ember vagy csoport szempontjait is megértő gondolkodást fejleszti. Az etika tantárgy felkészíti vagy támogatja a felnőtt tanulót az egyéni életvezetésének és társas

környezetének erkölcsi szempontból történő mérlegelésére, miközben saját tudását vizsgálja és fejleszti. Eszközei a kérdezés, a rejtett nézetek és a dilemmák feltárása, az érvelés, a meggyőzés, a meggyőződés, a társadalmi normák és közösségi értékek értelmezése. A tananyag alapvető értékeket közvetít. Ezek a segítés, megértés, együttérzés, törődés, szabadság, felelősség igazságosság, becsületesség, méltányosság, tolerancia, önazonosság. Ezek a tanuló lelkiismeretének fejlődését szolgálják. A témák feldolgozása a tanulót megfontolt döntésre, kulturált véleményalkotásra és felelős tevékenységre készteti. Az egyes témák tárgyalása során nem szabad figyelmen kívül hagyni azt a tényt, a felnőttek egy része számára az írás/olvasás (újra)tanulása ebben a szakaszban kezdődik, így a témák feldolgozása során a tantárgy az igényes nyelvi megformálásra való törekvéshez is jelentős támogatást nyújthat. Az etika tantárgy a Nemzeti alaptantervben rögzített kulcskompetenciákat az alábbi módon fejleszti:

A tanulás kompetenciái: A tantárgy keretében alkalmazott módszerek elősegítik az aktív tanulóvá válást, a tanulás tervezését, az egyéni tanulási stílus kialakítását és a tanulási útvonalak felfedezését, a mérlegelő gondolkodást, a belső motiváción nyugvó cselekvést, a célok elérése iránti elkötelezettséget, a metakognitív stratégiák alkalmazását.

A kommunikációs kompetenciák: A kommunikációs kompetenciák formálása során a tanuló gyakorolja az érzelmek kommunikálásának, az empátián nyugvó értő figyelemnek, az álláspontok asszertív megjelenésének, az erőszakmentes kommunikációnak, valamint a társas konfliktusok kezelésének kommunikációs technikákat igénylő változatait.

A digitális kompetenciák: A digitális kompetenciák fejlesztését támogatja a projektmunkák szervezése, megvalósítása, az elvégzett feladatok digitális eszközökkel történő bemutatása. A virtuális térben kialakult közösségek tagjainak viselkedését befolyásoló etikai szabályok felismerése. A digitális önkifejezés, a közösségi oldalakon történő önmegjelenítés, az információk kezelése. A tartalom digitális megosztásával kapcsolatos etikai kérdések köre számtalan fejlesztési lehetőséget rejt magában. A digitális kompetenciák fejlesztése ebben a programban a 3-4. évfolyamon kezdődik, ennek ellenére célszerű figyelembe venni a felnőtt tanulók előzetes kompetenciáit.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák: A tantárgy támogatja az önismereten alapuló önszabályozás és önfejlesztés megvalósítását, a lelkiismeretesség, az alkalmazkodóképesség, a kezdeményezőkészség, az elkötelezettség kialakulását, és a teljesítmény javítására való törekvést. A gyakorlatok során az érzelmek felismerésének és kifejezésének, az érzelmi állapotok szabályozásának, a társas helyzetek észlelésének, a konfliktusok kezelésének és a döntéshozatali készségeknek a fejlesztése válik hangsúlyossá.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: A tanulók önállóan vagy csoportosan lehetőséget kapnak kreatív alkotások tervezésére, készítésére, projektfeladatok szervezésére, kivitelezésére. A szocio-emocionális készségek fejlesztése drámajátékkal, szerepjátékkal valósul meg, az érzelmek kifejeződése zenei produkciókban, vizuális alkotásokban ölt testet. A tudatosság erősítését segítik elő azok a feladatok, amelyekben kulturális hagyományok megismerésére kerül sor.

Az etika kerettanterv főbb pedagógiai alapelvei:

- A felnőtt tanulók komplex személyiségfejlesztése, értelmi, érzelmi, társas-lelkületi formálás és a cselekvő magatartásra, viselkedésre buzdítás.
- A teljes személyiség aktivizálása a belső motiváció felkeltése és ébren tartása.
- Célrendszere és ajánlásai élményt adók, személyiséget, meggyőződést formálók.
- A tananyagok kiválasztása és annak megvalósítása során figyelembe veszi az a felnőtt tanulók életkori sajátosságait és lehetséges élethelyzeteit. Valamint lehetőséget kíván adni a tanulók és tanulócsoportok egyéni sajátosságai szerinti differenciálásra.
- Az aktív, cselekvő viselkedés, magatartás megélésére ösztönzi a felnőtt tanulókat a különböző élethelyzeteiben.
- Fontosnak tartja a nevelés három színterét (család, iskola, társadalom).
- A nevelés mindig egy társadalmi közegben történik, így a nemzeti értékeink megismerése és megőrzése alapfeladat.

Az etika tanítása nagyfokú empátiát, sokirányú ismeretet, adaptivitási készséget és rugalmasságot igényel a pedagógustól, aki szakmailag is felkészült személy, fejlődés-lélektani, pedagógiai, szakdidaktikai és módszertani ismeretekkel rendelkezik. Tisztában van az alapelvekkel, melyeknek szellemiségében tanít. Együttműködik azokkal, akikkel munkatársi kapcsolatban van (szülők, osztályfőnök, igazgató, tanárok).

Etika 1-2. évfolyam

Az iskolarendszerű felnőttoktatás első két évfolyamán az etika tantárgy elsődleges feladata az öntudatos erkölcsi-etikai gondolkodás kialakítása, valamint a felnőtt tanuló önmagáról és közvetlen környezetéről szerzett ismereteinek tudatossá tétele, a legalapvetőbb szocio-emocionális eszköztárának létrehozása és a szokásszintű viselkedések belsővé válása.

Fontos szempont a tanító nyitott, válaszkész, az őszinte véleménynyilvánítást folyamatosan fenntartó, támogató és tiszteletben tartó pedagógiai attitűdje a felnőtt tanulók életkori sajátosságainak figyelembevételével. A tanórákon a felnőtt korosztály képességeihez alkalmazkodva nagyobb súllyal jelennek meg a szóbeli kommunikációra (beszélgetés, vita stb.) épülő helyzetgyakorlatok. Új elem az önmagára figyelő magatartás fejlesztése, az érzések, gondolatok pontos megfogalmazása. A programban a felnőtt tanulók az első két évfolyamon társadalmunk kulturális életét alapvetően meghatározó zsidó-keresztény kultúra világképével és szokásrendszerével ismerkednek meg. Ezek az egyházi ünnepkörök és hagyományok közös feldolgozásával valósulnak meg. A tevékenységközpontú, tanulási tapasztalatokra épülő módszerek lehetőséget nyújtanak a személyes véleményalkotásra, a közösséghez tartozás élményének megélésére. Az egyes témakörök feldolgozása során a fejlesztési feladatok és ismeretek esetében is célszerű figyelembe venni a csoport életkori sajátosságait, munkaerőpiaci tapasztalatait, valamint családi helyzetét.

Etika 3-4. évfolyam

Az iskolarendszerű felnőttoktatás 3–4. évfolyamán az etika tantárgy célkitűzése a korábbi években megalapozott ismeretek elmélyítése, a készségek továbbfejlesztése; a felvetett témákban való alaposabb elmélyülés. A reális énkép kialakítására építve megkezdődhet a személyes erősségek és hiányosságok feltérképezése és alakítása; a szocio-emocionális készségek tudatos fejlesztése és a tanulót közvetlenül körülvevő társadalmi közegek után a tágabb környezet etikai szempontú vizsgálata és megértése. A 3–4. évfolyamon folytatódik a zsidó-keresztén-keresztyén erkölcsi értékrend alapozása, a felnőtt tanulók által képviselt értékek személyre szabott mintázatának kialakulása. A lelki én, a lelkiismeret kialakulása révén a tanulók már képesek megérteni viszonylag ellentmondásos érzelmeket és tulajdonságokat is; empatikus képességük fejlődésével pedig egyre inkább képesek mások élethelyzetének megértésére. A pedagógus feladata ebben az időszakban a csoportok értékrendbeli azonosítása a szélsőségek elkerülése, valamint a tanulókkal együtt a megismert közegek kereteinek kibővítése, az eddig alapszinten ismert és alkalmazott viselkedési minták szélesebb körben való alkalmazhatósága. Az alkalmazott pedagógiai módszerekben a szóbeli kifejezőkészség és az öntudatosság fejlődésével fokozatosan bővül a szóbeli, majd írásbeli feladatok köre, ugyanakkor fontos, hogy legyenek cselekedeteken alapuló, dramatikus és kreativitást igénylő, alkotó feladatok is a tanórákon. A 3–4. évfolyamokon előtérbe kerül a hithez kapcsolódó alapvető erkölcsi értékrend megismerése, megértése és belsővé tétele is. Lényege, hogy a felnőtt tanulók számára nyilvánvalóvá váljon: az alapvető értékek eredete, forrásai és ezek belsővé válása tovább formálhatja spirituális világképüket is. A pedagógiai munka fontos eleme a tanulók önálló kötelezettségtudatának, akaraterejének és öntevékenységének fejlesztése; a szorgalom, kitartás és felelősségvállalás autonóm erkölcsi értékrendbe való beépülésének előmozdítása. A 3–4. évfolyamon a korábbi években megalapozott normatív erkölcsi gondolkodás, önismeret, érzelmi intellektus, spirituális világkép és társas felelősségvállalás tovább fejlődik, elmélyül, az értékrend stabilizálódik, ennek következtében a tanulók egyre határozottabban nyilvánítják ki saját véleményüket, egyre megalapozottabban hoznak döntéseket.

Tanítandó témakörök az 1-4. évfolyamon:

- Éntudat – Önismeret
- Család – Helyem a családban
- Helyem az osztály közösségében
- A társas együttélés kulturális gyökerei: Nemzet – Helyem a társadalomban
- A természet rendjének megőrzése a fenntarthatóság érdekében
- Az európai kultúra hatása az egyén értékrendjére

IDEGEN NYELV - BEÁS NYELV ÉS IRODALOM 1-4. évfolyam (Iskolarendszerű felnőttoktatás, esti tagozat)

Mivel intézményünk nemzetiségi feladatokat is ellát, így az idegen nyelvi oktatásunkba a beás nyelv tanítását vezetjük be, hiszen iskolánkban a nemzetiség nyelvét egészen 12. évfolyam végéig van lehetősége tanulni a diákoknak.

A beás nyelv tantárgy tanításának célja a tanulók beás nyelvi kommunikatív kompetenciájának megalapozása és fejlesztése. A beás nyelvet tanulók könnyen kerülhetnek autentikus célnyelvi környezetbe, hisz a nyelvet tanulók közül sokan lehetnek olyanok, akik részesei ennek a kultúrának. Így a kapcsolatteremtés a beás nyelven beszélőkkel komoly motivációs forrás lehet, és nagyban elősegítheti az autonóm tanulóvá válást. A beás nyelvű kommunikáció során meghatározó jelentőségű a nyelvekkel, a nyelvtanulással, az idegen nyelveket beszélő emberekkel és a más kultúrákkal kapcsolatos pozitív attitűd kialakítása, ami magában foglalja a kulturális sokféleség tiszteletben tartását és a nyelvek, kultúrák közötti kommunikáció iránti nyitottságot.

A beás nyelv tanulásának feladatai:

- a nyelvi ismeretek olyan szintű elsajátítása, mely lehetővé teszi a tanulók anyanyelvű olvasókká, írókká válását
- a beás nyelvi ismeretek tudatosítása és beszédkészséggé fejlődésének biztosítása
- az anyanyelven olvasható művek megismerésével a beás nép kultúrájának megismertetése, az olvasási kedv felébresztésével az olvasói szokások kialakítása
- a nyelvi gazdagság előnyeinek nyilvánvalóvá tétele
- iskolai rendezvények, amatőr művészeti produkciók színesítése anyanyelvi anyaggal
- a tanulók érzelmi motiválásának segítése a hagyományápolás és a beás kultúra megismerése érdekében
- nyelvi eszköz biztosítása a határainkon túl élő beás nyelvi közösségekkel való kapcsolatok kiépítéséhez.

Beás nyelv és irodalom 1-2. évfolyam

Ebben az életkori csoportban alakul ki a tanulók tudatos nyelvhasználatának képessége, amikor is elsődleges cél a nyelvtanulás megszerettetése a tanulókkal. Az 1-2. évfolyam legfontosabb feladata az olvasás és az írás megtanítása. E két évfolyam során nagy hangsúlyt kell fektetni a játékos tudásátadásra. Mondókák, versek, gyerekdalok és körjátékok elsajátításával szükséges fejleszteni a beszédértést és beszédkészséget. Figyelembe kell venni a tanuló otthonról hozott beás nyelvismeretét. A beszédértés fejlesztésének főbb irányai: a rövid szövegek lényegének felismerése és az egyszerű szóbeli közlések, utasítások megértése. A beszédkészség fejlesztése egyszerű mondókák, versek memorizálásán keresztül történik. Az olvasásértés fejlesztése párhuzamos az íráskészséggel. A beás nyelv helyesírása eltér a magyar nyelv helyesírási szabályaitól. Az anyanyelvi írástanulás védelme érdekében az idegen nyelven történő írás csak a második évfolyamon lép életbe. A nyelvtanulás során alkalmazott szemléltető eszközök (pl. szókártya) az önálló tanulás képességének megalapozásához szükségesek. Érdemes bevonni a pedagógiai folyamatba a differenciált és csoportos tevékenységtípusokat.

A második év az elsőben elsajátított ismeretek begyakorlására szolgál. Az első két év valójában egységet alkot. Az olvasással és az írással párhuzamosan történik a beszédfejlesztés. A tanulók megtanulnak igazodni a kommunikációs helyzethez, a beszédben pontosabbá válik gondolataik, érzéseik, véleményük kifejezése, kialakulnak bennük az udvarias nyelvi viselkedés szokásai, eredményesebb lesz együttműködésük társaikkal és a

felnőttekkel. Az oktatás kiemelkedő feladata az olvasás révén való tájékozódás készségének és az írásbeli nyelvhasználat alapjainak fejlesztése. A témakörök és tartalmak ismétlődően visszatérnek és koncentrikusan bővülnek a két év során. Az egyes részterületek egymást kiegészítik, egymásra épülnek, ezért a nyelvi órákon a domináns tevékenységek mellett a többi tevékenység is szerepet kap, így fejleszthető egységbe kerül az anyanyelv használatával is. A játékos, aprólékos nyelvtanítással fokozott figyelmet szentelünk a beszéd-, illetve a később kialakuló szövegértésre és arra, hogy a kommunikációs kompetenciák a beszédhelyzetnek megfelelő módon fejlődjenek ki.

Beás nyelv és irodalom 3-4. évfolyam

Fontos cél a beás nyelv iránti pozitív attitűd kialakítása, felismerve, hogy az anyanyelv/idegen nyelv a személyes és a kulturális gazdagodás egyik lehetséges forrása. A különféle kommunikációs helyzetekben elhangzó különböző szóbeli üzenetek meghallgatása és megértése, valamint a tömör és világos beszéd elsajátítása beás nyelven. A kommunikáció a gondolatok, érzések és tények szóbeli és írásbeli formában történő kifejezésének és értelmezésének képessége a– formális és informális tereken egyaránt.
A beás nyelvi kommunikáció a gondolatok, érzések és tények szóban és írásban történő megértésének, kifejezésének és értelmezésének képessége a társadalmi és kulturális kontextusok megfelelő skáláján –, otthon, a szabadidőben és az iskolában

Tematikai egységek:

Beszédértés: A beszédlégzés, beszédfejlesztés spontán megnyilatkozásokkal. A helyes artikuláció fokozatos elsajátítása. A beás nyelv hangzókészletének megismerése, a nyelv hanglejtésének, ritmusának érzékeltetése auditív és vizuális eszközök felhasználásával. A napszaknak megfelelő s a napszaktól függetlenül használatos üdvözlési és búcsúzkodási formák. Bemutatkozás, bemutatás.

Beszédkészség: Törekszik arra, hogy a célnyelvet eszközként alkalmazza információszerzésre. Tanári segítséggel elsajátítja a célnyelvi normához közelítő kiejtést. A beszédszándék kifejezése egyszerű nyelvi eszközökkel és nonverbális elemekkel támogatva. Érzéseit egy-két szóval vagy begyakorolt nyelvi fordulat segítségével kifejezi. Egyszerű kérdések feltevése ismert témákról, illetve válaszadás egyszerű nyelvi eszközökkel a hozzá intézett kérdésekre. Rövid, egyszerű szövegek közös előadása; az ismert szöveg célnyelvi normákhoz közelítő kiejtése. Alapvető nyelvi elemek visszaadása.

Olvasásértés: Felismeri és megkülönbözteti az anyanyelvi és a célnyelvi betű- és jelkészlet közti különbséget. Megtapasztalja a közös célnyelvi olvasás élményét. Csendes olvasással feldolgozva megért ismert szavakat tartalmazó, legfeljebb pár mondatból álló szöveget (pl. képeslap, sms). A tanuló felismeri és megérti az egyszerű szövegekben- hirdetés, felirat, dalszöveg, - az ismert neveket, szavakat. Az egyszerű, autentikus szövegekből néhány alapvető információ kiszűrése. Érdeklődés kialakítása a célnyelvi kultúra irodalmi, művészeti alkotásai iránt. Az értő olvasás és annak fejlesztése. Az életkoroknak megfelelő szöveg néma olvasása. A megértés ellenőrzése egyszerű feladatokkal. A folyamatos olvasás.

Írás: A beás nyelv ABC-jének megismerése, illetve az idegen- és anyanyelve betűkészlete közötti különbségek felismerése. Szavak, szószerkezetek; egyszerű, rövid mondatok, esetleg szövegek lemásolása, leírása. Rövid mondatok másolása. Írott szöveg másolása. Nyomtatott szöveg másolása. Írás tollbamondás után. Írás emlékezetből. A helyes vonalvezetés és betűkötés. Képekről szavak, kifejezések írása. Sorba rendezés, mondatalkotás, központozás. Egyszerű hétköznapi események leírása. Ismeretközlő szövegek leírása. A levél, a levélforma, a levélírás módjaival való megismerkedés. Rövid üdvözletek, jókívánságok kifejezése írásban.

Témakörök:

- Család, barátok
- Én és a családom. Emberek bemutatásának megértése.
- Otthon
- Otthon, lakhely bemutatása. Közvetlen környezeti szituációk.
- Szabadidő, hobbi
- Szabadidős tevékenységek, kedvenc időtöltés, szórakozás.
- Sport
- Alapsportágak; sportversenyek, sportközvetítések.
- Utazás, pihenés.
- Egy nyaralás/utazás szófordulatainak megismerése. Személyes élményekhez kapcsolódó szövegek.
- Az adott idegen nyelv országa, kultúrája.

TECHNIKA ÉS TERVEZÉS 1-4. évfolyam (Iskolarendszerű felnőttoktatás, esti tagozat)

A Technika és tervezés tantárgy első alkalommal 4. évfolyamon szerepel az iskolarendszerű felnőttoktatás tantárgyai között. A tantárgy tanítása során célszerű a felnőttek előzetes tudására, élet- és munkatapasztalataira támaszkodni. A program tervezése során arra is gondolni kell, hogy az eltérő életkorú csoportokban nemcsak a tanulási kultúra, hanem az alapvető készségek (írás, olvasás, számolás) szintje is jelentősen különbözhet. A technika és tervezés tantárgy a problémamegoldó gondolkodást, a saját tapasztalás útján történő ismeretszerzést helyezi a középpontba, melynek eszköze a tanórákon megvalósuló kreatív tervező és alkotó munka, a hagyományos kézműves és a legmodernebb digitális technológiák felhasználásával. A tantervben kiemelt szerepet kap a tanulni tudás, az alkalmazás, a problémamegoldáson alapuló alkotás. Ezt szolgálják a kínált tevékenységek, a nevelés, a kompetenciafejlesztés és a műveltségtartalom leírt rendszere, az egyes elemek arányos megjelenítése. A technika és tervezés tantárgy a Nemzeti alaptantervben rögzített kulcskompetenciákat az alábbi módon fejleszti:

A kommunikációs kompetenciák: A tantárgy tanulása során a tanuló elképzeléseit, terveit megoszthatja társaival, véleményét ütközteti, a különbségek tisztázásával konszenzusra jut. A tanórákon a csoportban végzett feladatmegoldás során a tanulónak együttműködési készségeit fejlesztve lehetősége nyílik építő jellegű párbeszédre. A tantárgy technikatörténeti ismeretei hozzájárulnak a régi korok – esetleg tájegységenként eltérő – elnevezéseinek megismeréséhez

és elsajátításához, amin keresztül bemutatható a gyakorlati tevékenységhez kapcsolódó nyelvhasználat gazdagsága, árnyaltsága és a tájnyelvi értékek.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák: A felnőtt tanuló a másokkal közösen végzett csoportos gyakorlati alkotótevékenységek révén szerez tapasztalatot a csoporttagokkal tervezett együttműködés kialakításának lehetőségeiről és a csoporton belüli vezetői, illetve végrehajtói szerepekről.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: A tanulóban az iskolai tevékenysége során erősödik a cselekvő tudatosság, amely hozzájárul a munkára vonatkozó igényességhez, az életvitel aktív alakításához, fejlesztéséhez.

A tantárgy tanításának célja, hogy a tanulók életében felmerülő komplex gyakorlati problémák megoldási készségének fejlesztése/erősítése, a cselekvés általi tanulás és fejlődés támogatása. A tantárgy sajátossága, hogy a tanórai tevékenység gyakorlatközpontú; kiemelkedő jellemzője, hogy a tanulási folyamatban központi szerepet kap az ismereteken túlmutató tudásalkalmazás, ezért az értékelés elsősorban az alkotó folyamatra, a munkavégzési szokásokra, az elkészült produktumra irányul, és jelentős szerepet kap benne az elért sikerek, eredmények kiemelése, a pozitív megerősítés. A tantárgy tanulása és tanítása során célszerű alkalmazni azokat a közismereti tárgyak keretében elsajátított ismereteket, amelyek segíthetnek a mindennapi életben felmerülő problémák megoldásában. Olyan cselekvőképesség kialakítása a cél, amelynek mozgatója a felelősségérzet és az elköteleződés, alapja pedig a megfelelő autonómia és nyitottság, megoldási komplexitás. A tantárgy struktúrájában rugalmas, cselekvésre építő, tanulás- és tanulócentrikus. A megszerezhető tudás alkalmazható, s ezzel lehetővé teszi a tanuló számára a mindennapi életben használható és hasznos készségek kialakítását.

Technika és tervezés 4. évfolyam

Az ember környezetet is átalakító tevékenységének, felelősségének megismerése, megértése nem új feladat a felnőtt tanulók számára, hiszen ezekkel életük korábbi szakaszaiban – többnyire nem iskolai körülmények – már találkozhattak. Erre a motivációs bázisra építve tervezhető a technika és tervezés tantárgy programja, középpontba helyezve az alkotótevékenységet, a munkát. Az ismeretek szervezője az a környezeti tapasztalások során már kialakult szokásrend, amelyhez életvitelünkkel alkalmazkodunk, s amelynek szervező ismeretei és eseményei a néphagyományok, az ünnepek, a jeles napok. Kiemelt feladat a kézügyesség életkori sajátosságoknak megfelelő fejlesztése. A tanórákon végzett tudatos, tervszerűen átalakító, megmunkáló tevékenységek magukba foglalják a különböző anyagok megismerését, a megmunkálhatóság megtapasztalását, a tervező és technológiai folyamatok alkalmazását, a munka során keletkező hulladékok környezettudatos elhelyezését. Ezeknél a feladatoknál különösen fontos a felnőttek előzetes élet –és munkatapasztalataira támaszkodni, és azt a tananyag elsajátítása mellett az egymástól történő tanulás erősítésére is felhasználni.

A kerettantervi ajánlások közül az A programot valósítjuk meg.

Tanítandó témakörök:

- Anyagok a környezetünkben
- Tárgykészítés különböző anyagokból, építés, szerelés
- Közlekedés

KÖRNYEZETISMERET 1-4. évfolyam (Iskolarendszerű felnőttoktatás, esti tagozat)

A környezetismeret tantárgy a Természettudomány és földrajz tanulási terület bevezető tantárgya, mely az iskolarendszerű felnőttoktatás **4. évfolyamán** jelenik meg először.

A tantárgy legfontosabb célja, hogy a felnőtt tanulók életkori sajátosságaira, kognitív fejlődésére, valamint kíváncsiságára építve képessé tegye őket szűkebb és tágabb környezetük, valamint saját testük megismerésére, a változások megértésére, alapvető ok-okozati összefüggések meglátására. A felnőtt tanulók a természettudományos ismeretszerzés és –feldolgozás módszereire épülő tevékenységek révén, cselekvő úton szereznek tapasztalatokat, aktívan vesznek részt a fejlesztés folyamatában. A megismerési módszerek (megfigyelés, leírás, összehasonlítás, csoportosítás, mérés és kísérlet) elsajátításán és alkalmazásán keresztül fejlődnek azon alapvető képességeik (megfigyelő, leíró, azonosító, megkülönböztető képesség, mérési technika, kísérletezéshez szükséges képességek), melyek a természettudományos megismeréshez szükségesek, valamint kialakulnak az ezekhez nélkülözhetetlen alapvető szokásaik is. Alapvető fontossággal jelenik meg a tantárgy céljai között az egészség megőrzése és az egészséges életvitel összetevői közötti összefüggés felismerése, az egészséges életmód szokásainak alakítása, valamint az egészséget károsító hatások tudatos kerülésére való nevelés.

A tantárgy céljaiból következik, hogy szükségszerűen szervesen kötődik a hétköznapi élethez, s így erősen gyakorlatorientált. Nem ismereteket tanít meg a felnőtt tanulók számára, hanem saját tevékenységeinek tapasztalatai által készíti elő a fogalomalkotást. A tevékenységek végzése során szerzett élmények biztosítják a megismerés és felfedezés örömét, ezáltal hozzájárulnak ahhoz, hogy folyamatos legyen a felnőtt tanulók motivációja arra, hogy a természettudományok és a földrajz tárgykörébe tartozó problémákat minél mélyebben megismerhessék, megérthessék. Eközben a tanulók a mindenki által elérhető és alkalmazható természettudományos műveltség alapjainak birtokába jutnak.

A környezetismeret tantárgy a Nemzeti alaptantervben rögzített kulcskompetenciákat az alábbi módon fejleszti:

A tanulás kompetenciái: A megfigyelések algoritmusának követésével, összehasonlítások, csoportosítások végzésével, valamint a mérés és a kísérletezés algoritmusának megvalósításával a tanuló aktív tanulási utat jár be, eközben fejlődnek megismerési képességei. Vizsgálatainak eredményeit összeveti hipotéziseivel, ezzel fejlődik problémamegoldó, valamint mérlegelő gondolkodása. Tanulási stratégiákat használ fel: tapasztalatai rögzítéséhez egyszerű ábrákat, grafikus szervezőket használ, készít.

A kommunikációs kompetenciák: A tanuló a megismerő tevékenységek során tapasztalatait lejegyzi vagy szóban megfogalmazza, így fejlődik azon készsége, hogy érthetően és pontosan

fejezze ki gondolatait. Eközben törekszik a természettudományos szaknyelv pontos használatára. A vizsgálatok végzésekor információkat gyűjt, rendszerez. A megfigyelés, összehasonlítás, csoportosítás, mérés és kísérletezés során fejlődik a szöveges módon, a táblázattal és a grafikonokkal megadott információk megértésének képessége.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák: A környezetismeret tanulása cselekvő tapasztalatszerzésre épül, melynek során a tanuló csoporttagként, társaival együtt végzi tevékenységét. A gyakorlati feladatok végzésekor döntéseket hoz, időbeosztást készít.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: A környezetismeret tanulása során a tanuló megismeri hazánk kulturális örökségének egyes elemeit.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák: A környezetismeret tanulása során végzett tevékenységekkel a felnőtt tanuló képessé válik arra, hogy társaival együttműködjön. Megtanul a csoporton belül különböző szerepekben feladatot végezni és munkájáért felelősséget vállalni. Mindehhez korábbi élet és munkaerő-piaci tapasztalatai támogatják.

Környezetismeret 4. évfolyam

A környezetismeret tanításának legfontosabb célja a 4. évfolyamon azoknak a képességeknek a fejlesztése, valamint azoknak a szokásoknak az alakítása, melyeket a felnőtt tanulók számára a szűkebb és tágabb környezetük megismeréséhez és a felsőbb évfolyamokon a természettudományos tárgyak tanulásához szükségesek.

A felnőtt tanulók eltérő életkorából és a fejlesztési feladatokból következően biztosítani kell, hogy a felnőtt tanulók cselekvő tapasztalatszerzés útján elemi szinten sajátítsák el a természettudományos ismeretszerzés alapvető módszereit, nem pedig biológiai, földrajzi, kémiai, fizikai ismeretek tanítására van szükség. A tanulási folyamat során az ismeretszerző módszerek elsajátításán keresztül a megismerési képességek fejlesztése a fő cél, az ismeretanyag pedig a célok elérését szolgáló eszköz.

A megfigyelés, leírás, összehasonlítás, csoportosítás, mérés, valamint a kísérletezés módszereit gyakorolva fejlődik a tanulók megfigyelő, leíró, azonosító, megkülönböztető képessége, mérési technikája, valamint a kísérletezéshez szükséges képességeik.

A megértéshez, fogalomalkotáshoz szükség van a célzott és folyamatos megfigyelésre. Fontos kiemelni, hogy a puszta érzékelés nem azonos a megfigyeléssel. A megfigyelés során az érzékelt jelenség lényeges jellemzőit kell kiemelni a lényegtelenek közül.

Az összehasonlítás vezet el a lényeges jegyek kiemelésén túl az összefüggések meglátásához, az ugyanabba a fogalmi csoportba tartozó jellemzők megismeréséhez. Ha a felnőtt tanulók felismerik az azonos és különböző tulajdonságokat, képessé válnak a megfigyelt jellemzők rendezésére, csoportosítására. Fontos az alapvető mennyiségi tulajdonságok megismerése, mérésük megbízható szinten történő elsajátítása, mert a mérés módszerét mindegyik természettudományos tantárgy alkalmazza. Egyszerű kísérletek végzésével készítjük elő a későbbi természettudományos kísérletezést, mely a legmagasabb szintű természettudományos megismerési módszer. Az összehasonlítás, csoportosítás, rendezés, mérés a matematikai

készségfejlesztést is segíti, a leírás módszerével fejleszthetők a kommunikációs képességek is. A környezetismeret-órán végzett tevékenységek többsége társak közötti kooperációt igényel.

Tanítandó témakörök:

- Megfigyelés, mérés
- Az élettelen környezet kölcsönhatásai
- Tájékozódás az időben
- Tájékozódás a térben
- Hazánk, Magyarország
- Életközösségek lakóhelyünk környezetében
- Testünk, egészségünk

ÉNEK-ZENE 1–3. évfolyam (Iskolarendszerű felnőttoktatás, esti tagozat)

Az Ének-zene tantárgy új tantárgyként került az iskolarendszerű felnőttoktatás tantárgyi rendszerébe a NAT2020 és az új kerettantervek alapján. Abban a szakaszban ismerkednek meg a tantárgy anyagával a tanulók, amikor többségük számára a legfontosabb az, hogy az alapvető, a mindennapokban történő tájékozódáshoz, valamint a munkavállaláshoz szükséges alapkészségeket (írás, olvasás, számolás) megszerezzék, vagy megerősítsék. Többségük számára az ének és a zene többnyire a hétköznapok során hallott vagy gyakorolt élmény volt, de erre a műveltségterületre irányuló iskolai jellegű képzésben nem részesültek. A program ezt a hiányt igyekszik pótolni. Szemben az iskolát elkezdő gyerekekkel, itt a hangsúlyt nem az elméleti jellegű zenei ismeretekre helyezzük, hanem a zenehallgatás élményére. Mivel a felnőtt tanulók többsége számára az írás és olvasás még problémát jelent, ezért az ismeretanyag feldolgozásának a legfontosabb módszere a közös beszélgetés, a hallottak megvitatás, értékelése lesz. Az ének-zenei nevelés a felnőtt tanulók esetében is identitástudatuk kialakításában és személyiségfejlődésük szempontjából kiemelkedő fontosságú. Az ének-zenei nevelés speciálisan olyan készségeket, képességeket, kompetenciákat is fejleszt, melyek hatással vannak egyéb, nem zenei képességekre is (transzferhatás). Az ének-zene tantárgy a következő módon fejleszti a Nemzeti alaptantervben megfogalmazott kulcskompetenciákat:

A tanulás kompetenciái: A tanár és a tanuló együttműködésének kiemelt szerepe van az aktív tanulás kompetenciáinak kialakításában és fenntartásában, megerősítésében és továbbfejlesztésében. Ebben az ének-zenére különösen fontos szerep hárul. Az ének-zene tanulását nem a hagyományosnak tekintett tanulási módok, hanem a ráérzés, a gyakorlás (ismétlés) és az önreflexivitás támogatja. Ebből adódik, hogy a tanulásból adódó sikeresség élményként jelenik meg. Ennek az élménynek a megtapasztalása más tárgyak tanulásához is pozitívan járul hozzá.

A kommunikációs kompetenciák: Az írott és a beszélt nyelvhez hasonlóan létezik zenei anyanyelv is, mely saját szintaktikával rendelkező, hierarchikus rendszer. Ezek feldolgozása azonos agyi struktúrák által történik, ezért a zene kiválóan alkalmas az anyanyelvi és az idegen nyelvi kompetenciák fejlesztésére, illetve a beszédnehézségek enyhítésére, melyekre hatékony eszköz a ritmus és a hallásfejlesztés. Lényeges a szöveges éneklés mint verbális kommunikáció, valamint a saját, alkotó gondolatokat kifejező improvizáció. A tanuló

megismeri a zene mindennapi funkcióját, és megtanulja értelmezni a zene médiában történő használatát is.

A digitális kompetenciák: A tanuló a digitális világban él és annak eszközeit használja mindennapjaihoz, ezért az oktatás hatékonyságát növeli, ha a pedagógus épít a tanuló ilyen irányú jártasságára. A tanuló kezében lévő mindennapos digitális eszközök alkalmasak arra is, hogy használójuk számára a zenei kommunikáció eszközei legyenek. A zenei szoftverek, alkalmazások játékosan fejlesztik az infokommunikációs kompetenciákat.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák: A tanuló megtapasztalja az együttműködés hatékonyságát a csoportos zenei tevékenységeken keresztül (pl. kórus), és lehetősége van véleményének, gondolatainak kinyilvánítására. Mások produkciójának tisztelettel való figyelése a különböző nézőpontok iránti toleranciáját formálja.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: Az önkifejezés, a kreativitás és a szépérzék fejlesztése keretében a tanuló a zenét sajátos nyelvként ismeri fel, mellyel képessé válik gondolatai, érzései tolmácsolására, használva az improvizáció adta lehetőségeket is.

A tananyag feldolgozása során célszerű támaszkodni a felnőtt tanulók élet – és munkatapasztalataira, amelyekbe beépülhettek – nyilván különböző szinten és mértékben – olyan, a zenével, az énekléssel kapcsolatos elemek is, amelyek az iskolai jellegű tanulás során felhasználhatóvá válnak.

Ének-zene 1–3. évfolyam

Az egyes témaköröknél megjelölt minimum óraszámok, csak arányaiban segítik a tájékozódást. A témakörök és a fejlesztési feladatok átfedik egymást, egy-egy fejlesztési feladat több különböző témakörben is megjelenik, ezáltal a tanórákon belül is érvényesül a komplexitás. Ebben a szakaszban a kiemelt nevelési-oktatási cél, az éneklés és a zenehallgatás megszerettetése. A zenei anyanyelv megismerése, elsajátítása és használata segít megalapozni az értékőrzést, a tanulók nemzeti identitását. A népdalok tanítása számtalan élethelyzetre ad példát és kínál megoldást. További cél, hogy az aktív éneklés és a zenehallgatás során a tanulók örömteli élményekhez jussanak. Fedezzék fel a zenei alkotás örömét, kifejező éneklésük, hangszeres játékuk, ritmikai alkotásaik, saját kis zenei kompozícióik által. Fejlődjön ritmikai készségük, zenei hallásuk, tanuljanak meg alapszinten kottát írni és olvasni. Ismerjenek meg zeneirodalmi alkotásokat, korosztályuknak megfelelő módon. Az egyes témák számára rendelkezésre álló óraszámok tömbösített formában is felhasználhatók, így az egyes nagyobb időtartamú zeneművek meghallgatására is lehetőség nyílik. Az elméleti jellegű ismereteket a felnőtt tanulók előképzettsége és érdeklődésük szerint célszerű közvetíteni.

Tanítandó témakörök:

A/ Zeneművek/Zenehallgatás

A megadott művek egy része olyan terjedelmű, hogy az ének-zene óra keretei között csak részletek meghallgatására van mód. A zeneművek élményszerű bemutatását előzze meg az egyik legfontosabb pedagógiai eszköz, a *motiváció*. (Célszerű ezeket az órákat tömbösített formában tartani.)

Zenehallgatásra javasolt művek a felnőtt tanulók érdeklődése szerint:

- Kodály Zoltán: Gergely-járás, részlet a gyermekkarból; Nyulacska – gyermekkar; Katalinka – gyermekkar;
- Bartók Béla: Gyermekeknek I./3. Szegény legény; I./12. Lánc, lánc, eszterlánc; Bartók Béla: Mikrokozmosz – részletek; 44 hegedűduó – I. füzet – Párnástánc (Elvesztettem zsebkendőmet);
- Bárdos Lajos: Karácsonyi bölcsődal – vegyeskar;
- Adriano Banchieri: Állatok rögtönzött ellenpontja;
- Leopold Mozart: Gyermekszimfónia – részlet;
- W.A. Mozart: Esz-dúr kürtverseny III. tétel – részlet;
- Saint-Saëns: Az állatok farsangja – részletek;
- Csajkovszkij: Diótörő - Játék katonák indulója;
- Szőnyi Erzsébet: 21 énekes játék – Sípkészítő (Szólj síp); Névcsúfolók- „Ádám kutya ül a hátán"
- Erkel Ferenc: Himnusz;
- Kodály: Méz, méz, méz – gyermekkar; Hajnövesztő – gyermekkar; Csillagoknak teremtője – duett; Nagyszalontai köszöntő – gyermekkar;
- Bartók Béla: Cipósütés – gyermekkar; Gyermekeknek I./1. Játszó gyermekek (Süssünk, süssünk valamit); I./4. Párnatánc (Elvesztettem zsebkendőmet); I./6. Balkéztanulmány (Hej, tulipán); I./7. Játékdal (Keresd meg a tűt); I./17. Körtánc (Kis kece lányom); II./23. Táncdal (Hopp, Juliska); II./27. Tréfa (A gúnárom elveszett);
- Bartók Béla: Mikrokozmosz – Mese a kis légyről;
- Antonio Scandelli: A tyúk;
- Vivaldi: Négy évszak – Tél II. tétel;
- W.A. Mozart: Német táncok – Utazás szánon;
- Saint-Saëns: Az állatok farsangja – részletek;
- Rimszkij–Korszakov: Dongó;
- Muszorgszkij: Egy kiállítás képei – Kiscsibék tánca a tojáshéjban; Állatos dalok; Betlehemes /A kis Jézus aranyalma
- Kodály Zoltán: Bicinia Hungarica – Volt nekem egy kecském; Túrót eszik a cigány – gyermekkar, részlet (Csipkefa bimbója), Pünkösdölő – gyermekkar, részlet (Elhozta az Isten); Háry János – A császári udvar bevonulása; Napóleon csatája; Sej, Nagyabonyban; Székely fonó: Kitrákotty mese
- Bartók Béla: Gyermekeknek I./5. Játék (Cickom, cickom); I./17. Körtánc (Kis kece lányom); II./ 29. Ötfokú dallam (Anyám, édesanyám)Bartók Béla: Mikrokozmosz – II./95. A kertemben uborka; 44 hegedűduó – II. füzet- Szúnyogtánc (Megfogtam egy szúnyogot); III. füzet Párosító (Ugyan édes komámasszony)
- Bárdos Lajos: Kicsinyek kórusa – Itt ül egy kis kosárba'; Ugyan, édes komámasszony; Elszaladt a kemence; Egy boszorka van, Szegény Bodri! - gyermekkar (Fáj a kutyámnak a lába)
- Josquin: A tücsök
- Leopold Mozart: Gyermekszimfónia – részlet
- Decsényi János: Kati dalai – Virágéknál ég a világ

- Csajkovszkij: Diótörő- Kínai tánc, Orosz tánc
- Johann Strauss: Tik-Tak polka
- Ránki György: Pomádé király új ruhája I. szvit III. tétel; *„Munkában a szemfényvesztők, készül a csodaruha"*
- Leonard Bernstein: Divertimento – pulyka tánc
- Szokolay Sándor: Hüvelyk Matyi
- Betlehemes / Csordapásztorok
- Erkel Ferenc: Himnusz
- Népzenei felvételek eredeti előadásban (Magyar népzene sorozat)
- Kodály Zoltán: Háry János – részletek – Ábécédé, A juhász – gyermekkar; Villő – gyermekkar, részlet (Ez ki háza); Pünkösdölő – gyermekkar, részlet (A pünkösdnek)
- Bartók Béla: Gyermekeknek I./11. Elvesztettem páromat; II./ 22. Debrecenbe kéne menni; II./ 37. Kanásznóta (Házasodik a tücsök)
- Bartók Béla: Mikrokozmosz – Dallam ködgomolyban
- Bárdos Lajos: Kocsi, szekér – vegyeskar
- Clément Janequin: A madarak éneke
- W.A. Mozart: Gyermekjáték – dal
- W.A. Mozart: Esz-dúr zongoraverseny K. 271 "Jeunehomme" III. tétel – részlet
- Csajkovszkij: Diótörő – Csokoládé tündér tánca
- Muszorgszkij: Egy kiállítás képei - Baba Yaga kunyhója
- Bizet: Carmen – gyermekkar (Mi is jöttünk felvonulni)
- Rossini: Macska-duett
- Prokofjev: Péter és a farkas – részletek
- Debussy: Gyermekkuckó – Néger baba tánca
- Betlehemes / Üdvözlégy, kis Jézuska

B/ Zenei ismeretek/Hallásfejlesztés

- A hangerő, hangszín, hangmagasság változásainak megfigyelése és megnevezése a környező világ hangjaiban, tanult dalokban, zeneművekben;
- Magas és mély hangok megfigyelése a tanult dalokban;
- Hangszínek és ellentétes dinamikai szintek gyakorlása hangutánzással, felelgetős játékokkal;
- Belső hallás fejlesztése dallambújtatással;
- A tanult énekelt zenei anyaghoz köthető szolmizációs hangok kézjelről történő éneklése;
- Kánon éneklése, gyakorlása egyszerű formában;
- Alkotói készség: Rövid dallamsorok rögtönzése pl. saját névre;
- A testhangszerek (pl. taps, csettintés, combütögetés, dobbantás), és a tanuló által készített hangkeltő eszközök hangszínének megfigyelése és azok improvizatív használata egy szó vagy érzelem kifejezésére;
- A pentaton hangkészlet hangjainak ismerete kiegészülve az alsó „lá"-val;
- A pentaton hangkészlet kézjeleinek ismerete és kézjelről történő éneklése;
- kánon éneklésmódjának elsajátítása.
- megfigyeli és azonosítja az alapvető zenei jelenségeket (hangmagasság, dallamvonal, és időbeli viszonyok) a kottában;
- kottaképről azonosítja a hallás után tanult dalokat;
- érzékeli, hogy ugyanaz a dallamrészlet különböző magasságokban írható, olvasható.
- tanári segítséggel képes leírni egyszerű ritmusokat a tanult értékekkel;
- tanári segítséggel képes leírni egyszerű dallamfordulatokat a tanult dallamhangokkal;

- képes egyszerű kottában tájékozódni;
- megtapasztalja a relatív szolmizáció jellemzőit, illetve előnyeit.
- A hallás után tanult dalok kottából való azonosításának előkészítése különböző eszközökkel (pl. a dallamvonal lerajzolásával, mozgással stb.);
- A hangmagasság, dallamvonal, és időbeli viszonyok megfigyelése és követése a kottában a tanult dalokon;
- A kottakép alapvető funkcionális elemeinek felismerése: ütemmutató, hangjegy, szünet, vonal – vonalköz, pótvonal, ütemvonal, kezdőhang-záróhang stb.;
- A figyelem, az összpontosítás fejlesztése egyszerű zenei írás – olvasási feladatok segítségével;
- A finommotorikus mozgások gyakorlása egyszerű zenei írás feladatok segítségével;
- Negyed, nyolcadpár, fél értékű kotta, a negyed és fél értékű szünet grafikai képe és írása
- Ütemvonal és záróvonal grafikai képe és írása;
- A lá - szó - mi - ré-dó- alsó lá szolmizációs hangok leírása fokozatos bevezetéssel, különböző hangmagasságokban.

MŰVÉSZETEK 1-4. évfolyam (Iskolarendszerű felnőttoktatás, esti tagozat)

A felnőttek általános iskolája 1–4. évfolyamában a művészetek tanításának legfontosabb célja, hogy segítse a tanulókat az őket körülvevő világ vizuálisan értelmezhető jelenségeinek megértésében, ezen belül a vizuális művészeti alkotások átélésében és értelmezésében, illetve ennek segítségével környezetünk tudatos alakításában. A tantárgy fontos célja, hogy a tanulók az iskolában megismerjék a magyarság által létrehozott legfontosabb képzőművészeti és építészeti műalkotásokat, nemzetünk hagyományos tárgykultúráját és díszítőművészetét. A tantárgy kulcsszerepet játszik a tanulók érzelmi fejlesztésében, mely az őket körülvevő világhoz való pozitív érzelmi viszonyulásuk kialakításának fontos eszköze. Ennek eredményeként elérendő cél, hogy a tanulók a magyar kultúrára büszkék legyenek, és kötődjenek szülőföldünk értékeihez. További fontos cél, hogy a tanulók ismerjék meg az európai és egyetemes vizuális kultúra legjelentősebb képzőművészeti és építészeti alkotásait, alakuljon ki bennük érdeklődés a vizuális jellegű művészetek iránt. Váljanak nyitottá a régmúlt korok, illetve az őket körülvevő XXI. század művészeti jelenségek befogadására.

A művészetek tantárgy tartalmát három részterület, a képzőművészet, a vizuális kommunikáció és a tárgy– és környezetkultúra képezi. A vizuális nevelés szempontjából a képzőművészet részterület az ábrázoló és kifejező szándékú, esetleg művészi élményt nyújtó képalkotással, illetve befogadással foglalkozik, a tárgy- és környezetkultúra részterület az ember tervezett tárgyi és épített környezetét jelenti, a vizuális kommunikáció pedig képekben, gyakran kép és szöveg egységében megjelenő, eleve kommunikációs célú képalkotással foglalkozik. E részterületek tartalmi elemei különböző hangsúllyal, de minden iskolaszakaszban jelen vannak a tantervi követelményekben. A Nemzeti alaptanterv alapelvei alapján a vizuális kultúra tantárgy gyakorlatközpontúsága a vizuális megismerés, a közvetlen tapasztalatszerzés, az elemző-szintetizáló gondolkodás egységében értelmezendő, és a tanulók ténylegesen megvalósuló alkotó munkáját szolgálja. A művészeti fejlesztés legfontosabb célja adott iskolaszakaszokban az életkornak megfelelő szinteken kreatív szemlélet kialakítása és alkalmazása. Fontos cél továbbá a minél változatosabb médiumok és megközelítési módok alkalmazása, a vizuális médiumok közötti átjárhatóság és a művészi gondolkodás szabadságának a kialakítása. Mindez segíti a tanulók tájékozódását az őket érő nagy

mennyiségű vizuális információ feldolgozásában, szelektálásában, s végül majd az önálló, mérlegelni képes szemlélet kialakításában. Jelen korunk jellemző képkészítési lehetőségeit is figyelembe véve további cél a vizuális kommunikáció digitális kultúrához is köthető mindennapi formáinak, illetve az épített környezet és a tárgyi világnak a vizsgálata, valamint a környezetalakítás tudatosságának fejlesztése.

A művészeti nevelés kiemelt feladatának tekinti a kreativitás fejlesztését, mely a vizuális problémamegoldás folyamatában fejleszthető. A tanulók kreativitása az élményekben gazdag, alkotótevékenység közben bontakozhat és teljesedhet ki, mely mind az egyén, mind pedig a közösség alkotó energiáinak a motorja lehet. Lényeges elem mindezekben a motiváció kialakítása az önmagát folytonosan építő, alkotói magatartás megteremtésére és a folyamatos önművelésre. Ezzel összefüggésben fontos a tanulók önértékelésének és önismeretének fejlesztése, a mérlegelő szemlélet kialakítása. A művészeti nevelés a tanulók személyiségfejlesztésének rendkívül fontos eleme, hiszen az itt alkalmazott tevékenységekre jellemző érzelmeket gazdagító, empátiát, intuíciót és minőségérzéket, valamint önmagukkal szembeni igényességet kialakító hatás a gyakorlati élet számos területén hasznos lehet.

A művészetek tantárgy a következő módon fejleszti a Nemzeti alaptantervben megfogalmazott kulcskompetenciákat:

A kommunikációs kompetenciák: A művészetek tantárgy célja, hogy a tanulók megismerjék és használják a vizuális kommunikáció lehetőségeinek minél szélesebb skáláját. A digitáliseszköz-használat – a kommunikációs csatornák átalakításával – folyamatosan hatást gyakorol a kommunikáció domináns formáira és minőségére. A vizuális kommunikációs formák értelmezése, értő és felelős használata – ami a vizuális kultúra tantárgy keretében fejleszthető leginkább – a mindennapi életben és a munka világában is elengedhetetlen. A vizuális kultúra a művészeti nevelés olyan átfogó megközelítésére törekszik, melynek keretében sokféle önkifejezési forma (vizuális megjelenítés, beszéd, mozgás) gyakorlására van mód, ami a kommunikációs lehetőségek körét is tágítja. A tanórákon (és az iskolán kívüli kapcsolatokban) a csoportban végzett feladatmegoldás során a tanulónak együttműködési készségeit fejlesztve lehetősége nyílik építő jellegű párbeszédre, az emberi kapcsolatok kommunikáción keresztül történő alakítására.

A személyes és társas kompetenciák: A művészettel nevelés elvének megfelelően a művészetek tantárgy kiemelt feladata a személyiség fejlesztése, különös tekintettel a személyes és társas kompetenciákra. A tantárgy egyik jellemzője a gazdag önkifejezési formák támogatása, ami segíti az önismeretet és a reális önértékelés kialakítását, miközben a változatos tevékenységi formák nagyobb esélyt adnak a sikerélmény elérésére. Az érzelmek kifejezéséhez, felismeréséhez és szabályozásához kapcsolódó készségek gyakorlása ugyanakkor szerepet játszik a társas viselkedésben is. A művészetek tantárgy – és ezen belül a kreatív problémamegoldás fejlesztésének – lehetősége, hogy csoportos (családtagokkal, barátokkal, munkatársakkal) együttműködésben valósuljon meg, azaz a feladatmegoldások sokféle nézőpont és sokféle tudás megjelenítésével, mindenki közreműködésével és megelégedésével jöjjön létre. A csoportos együttműködésen alapuló alkotó vagy befogadó feladatmegoldásokban lehetőség van a különböző szerepek (csoporton belüli vezetői, illetve

végrehajtói szerep) megtapasztalására, a közös döntések megvitatására és a konfliktushelyzetek megoldására, végül a legjobb megoldás érdekében a produktív tevékenység gyakorlására.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: A művészetek tantárgy, hagyományosan magába foglalja a műalkotások elemző vizsgálatát, így alapvető feladata a művészet kultúraközvetítésben elfoglalt helyének hangsúlyozása. Cél, hogy kontextusba helyezze a művészettörténeti változásokat, különös tekintettel kulturális örökségünk jelentőségére, ugyanakkor a tantárgy feladata a kortárs kulturális jelenségek értelmezése is. A tantárgy fontos célja, hogy a tanulók az iskolában megismerjék a magyarság által létrehozott legfontosabb képzőművészeti és építészeti alkotásokat, nemzetünk hagyományos tárgykultúráját és díszítőművészetét, ezáltal büszkék legyenek a magyar kultúrára, és kötődjenek szülőföldünk értékeihez. A befogadó tevékenység aktív alkotótevékenységgel támogatva a kreativitásfejlesztés egyedülálló lehetőségeként működik. A kreatív gazdaság a világ leggyorsabban fejlődő ága, hisz a mindennapos kihívásokkal szemben mindig új megoldásokra van szükség. A művészetek tantárgy az alkotó feladataiban olyan megoldásra váró problémákat tud meghatározni, amelyek kreatív megoldásokra várnak, a megoldások pedig produktum formájában is bemutatásra kerülnek. Vagyis erősödjön a cselekvő tudatosság, amely hozzájárul a munkájára vonatkozó igényességhez, saját (és családja) életvitelének aktív alakításához, fejlesztéséhez.

Művészetek 1–3. évfolyam

A vizuális nevelésnek legfontosabb feladata, hogy az alkotás örömét, motiváltságát megőrizze, fenntartsa. Ehhez érdeklődésüket, személyes tapasztalataikat figyelembe vevő feladatrendszerre van szükség. A vizuális nevelés gyakorlata ugyanakkor képességfejlesztő célú feladatrendszerben jelenik meg. Ezen kívül fontos feladata a vizuális műveltség megalapozása, mely motiváló, jól válogatott képanyag formájában rejlik. Fontos, hogy az eléjük kerülő képanyag, hozzájáruljanak magyar kultúrájuk és magyar műveltségük kialakulásához, mely fontos alapja más kultúrák elfogadásának. A magyar népi ünnepek kellékei, nemzeti jelképeink ismerete és a magyar népi tárgykultúrából építkező tárgy- és környezetkultúra témakörök közösen járulnak hozzá, hogy természetesnek éljék meg nemzeti sajátosságaink ismeretét. Az adott korosztály mindennapi digitális eszközfelhasználó. Ezért fontos a digitális képkészítés lehetőségeivel, a környezetében egyre hangsúlyosabbá váló médiajelenségekkel iskolai keretek között zajló foglalkozás is. A művészeteken belül a médianevelés kiemelt célja a saját médiaélmények feldolgozásán keresztül a reflektív médiahasználat fejlesztése, annak tudatosítása, hogy az élményfeldolgozás során a médiaélmények átalakíthatóak. Az élményfeldolgozás hozzájárul a médiatartalmak közötti tudatosabb választás igényének megalapozásához, illetve megerősítéséhez is. A médiaszövegek kifejezőeszközeivel való ismerkedés nemcsak a médiaszövegek olvasási készségét mélyíti el, hanem megalapozza azt a felismerést is, hogy a médiaszövegek mesterségesen előállított termékek, konvenciókra alapozó nyelvi konstrukciók, melyek

üzeneteket közvetítenek. Ezen keresztül a valóság és fikció közötti különbségtétel képessége is fejlődik

Tanítandó ismeretek

- Kifejezés, képzőművészet - Valós és képzelt
- Vizuális kommunikáció - Vizuális jelek a környezetünkben
- Vizuális kommunikáció - Vizuális hatáskeltés
- Médiahasználat – Valós és virtuális információk
- A média kifejezőeszközei - Kép, hang, cselekmény
- Tárgy- és környezetkultúra - Környezetünk, környezettudatosság
- Tárgy- és környezetkultúra - Valós és kitalált tárgyak

DIGITÁLIS KULTÚRA 1-4. évfolyam (Iskolarendszerű felnőttoktatás, esti tagozat)

A felnőttek általános iskolája 1–4. évfolyamának feladata az analfabetizmus és a félanalfabetizmus hátrányaival küzdő felnőttek számára az alapműveltség közvetítése. Az alapműveltség az általános műveltségnek az a része, amely nélkülözhetetlen ahhoz, hogy az egyén eligazodjon a kultúra legfontosabb összetevőiben, képes legyen további tanulásra, művelődésre: az általános műveltség további tartományainak megszerzésére és a szakképzettség elsajátítására. A digitális műveltség tantárgy is az első szakasz részét képezi, melynek oktatása a *3-4. évfolyamon kezdődik* meg, és a társadalmi és munkaerőpiaci integrációt hivatott erősíteni. A digitális kultúra tantárgy a Nemzeti alaptantervben rögzített kulcskompetenciákat az alábbi módon fejleszti:

A tanulás kompetenciái: A digitális kultúra tanulása során a felnőtt tanuló képessé válik a digitális környezetben, felhőalapú információmegosztó rendszerekben megszerezhető tudáselemek keresésére.

A kommunikációs kompetenciák: A digitális kultúra tantárgy fejleszti az eszközhasználatot, így különösen a kommunikációs eszközök használatát. A felnőtt tanuló elképzeléseit, terveit megoszthatja társaival, véleményét ütközteti, a különbségek tisztázásával konszenzusra jut. A tanórákon (és az iskolán kívüli kapcsolatokban) a csoportban végzett feladatmegoldás során a felnőtt tanulónak együttműködési készségeit fejlesztve lehetősége nyílik építő jellegű párbeszédre, az emberi kapcsolatok kommunikáción keresztül történő alakítására.

A digitális kompetenciák: A digitális kultúra tantárgy elsősorban a digitális kompetenciákat fejleszti. Ezeket a felnőtt tanuló képes lesz egyéb tudásterületeken, a mindennapi életben is alkalmazni. A tantárgy segíti a kreatív alkotótevékenységhez szükséges képességek kialakítását és fejlesztését is.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák: A digitális kultúra tantárgy keretében végzett tevékenység elősegíti az online térben való szerepelvárásoknak megfelelő kommunikációs stílus kialakítását: a felnőtt tanuló a másokkal közösen végzett csoportos gyakorlati alkotótevékenységek révén tapasztalatot szerez a csoporttagokkal (családtagokkal, barátokkal, munkatársakkal) tervezett együttműködés kialakításának lehetőségeiről és a csoporton belüli vezetői, illetve végrehajtói szerepekről.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: A cél, hogy a felnőtt tanulóban az iskolai tevékenysége során erősödjön a cselekvő tudatosság, amely hozzájárul a munkájára vonatkozó igényességhez, saját (és családja) életvitelének aktív alakításához, fejlesztéséhez.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák: A digitális kultúra tantárgy keretében végzett tevékenység fejleszti a felnőtt tanuló azon képességét, hogy alkalmazkodni tudjon a változó környezethez, képes legyen tudását folyamatosan felülvizsgálni és frissíteni, alkalmazni a problémák megoldására.

A digitális világ körülöttünk témakör a problémamegoldást tartja szem előtt. Elsősorban nem a tárgyi feltételekről, hanem a technológiai megoldásokról, digitális írástudásról, kultúráról, műveltségről van szó. A hangsúly itt nem a konkrét probléma technikai megoldásán van, hanem egy olyan szemléletmód kialakításán, melynek keretében a digitális környezet, az információs társadalom gyakran felmerülő problémáit, összefüggő problémacsoportjait tudják megérteni a felnőttek.

A digitális eszközök használata témakör tanításával elsősorban az a célunk, hogy a felnőtt tanulók átfogó képet kapjanak arról, milyen feladatok megoldására alkalmasak az élet minden területét behálózó digitális eszközök, és nem utolsósorban tisztában legyenek alkalmazásuk szükségességével. Megértik, hogy ezek az eszközök megkönnyítik az életünket, bizonyos tevékenységeket gyorsabbá tesznek, több ember számára földrajzi távolságokat, időbeni távolságokat hidalnak át, olcsóbbá teszik a kommunikációt, és nem utolsósorban mindenki számára elérhetővé teszik a feladatok megoldásának folyamatát.

Az *Alkotás digitális eszközökkel* témakör tanítása során áttekintjük azokat a területeket, ahol valamilyen digitális megoldást alkalmazunk, azonban ezt mindig problémaszituációban, a felnőttek életéből vett feladatok megoldása során végezzük. Rendkívül fontosnak tartjuk azt is, hogy nem önmagukban álló kész megoldásokat mutatunk be, hanem egy olyan repertoárt adunk a felnőttek kezébe, hogy a digitális eszközök segítségével inspiráló informatikai környezetben tudják megoldani a felmerülő problémákat.

Az *Információszerzés az e-Világban* témakörben az információval, annak megszerzésével, tárolásával, értékelésével és kreatív felhasználásával foglalkoznak a felnőtt tanulók. Betekintést nyernek a különböző infokommunikációs technológiákba, megtanulnak az őket érdeklő témakörökben, más tantárgyak tanulása során felmerülő kérdésekben egyszerű információkat keresni és felhasználni, pl. kiselőadások, gyűjtőmunka, projektek alkalmával.

A *Védekezés a digitális világ veszélyei ellen* témakörnél kerülnek szembe azzal a problémával, hogy a fellelhető információk között sok hamis és félrevezető is található, valamint, hogy a digitális térnek veszélyei is lehetnek. Kialakítjuk a digitális világ veszélyei elleni védekezést lehetővé tevő tudáselemeket és védekezési stratégiákat.

A robotika és a kódolás alapjai témakör újonnan jelenik meg az oktatásban. Megközelítésmódja egyértelműen problémacentrikus, középpontjában az áll, hogy hogyan lehet egy adott problémát felismerni, a problémához megfelelő megoldási módot találni, illetve más problémákhoz kidolgozott megoldási algoritmusokat az adott problémához alakítani, a probléma kisebb mértékű változása esetén az algoritmust hozzáigazítani. Ehhez a témakörhöz nem feltétlenül szükséges számítógép és informatikai környezet, legalábbis annak

alapozó szakaszában. Olyan problémákat és a problémák megoldásához szükséges algoritmusokat kell gyűjtenünk a felnőttek életéből, melyek segítségével jól felismerhetők az algoritmus ismérvei. Úgymint az elemi lépések egymásutánisága, a lépések kötött sorrendje, illetve az azonos bemenő adatok esetén az algoritmus rendre azonos kimenő adatainak létrehozása. Érdemes különböző tantárgyakban, cselekvésekben algoritmusokat keresni, miután az algoritmus természetével természetesen nem definíció szinten, hanem a tapasztalat alapján tisztában vannak a felnőtt tanulók.

A tanulási, a tanulásirányítási folyamat eredményes megvalósítása során célszerű figyelembe venni a felnőttek gyakorlat- és munkatapasztalatait, a már meglévő elméleti és módszertani ismereteit, vagyis a felnőtt tanulók előzetes tudás(bázis)át.

Tanítandó ismeretek a 3-4. évfolyamon:

- A digitális világ körülöttünk
- A digitális eszközök használata
- Alkotás digitális eszközökkel
- Információszerzés az e-Világban
- Védekezés a digitális világ veszélyei ellen
- A robotika és a kódolás alapjai

OSZTÁLYKÖZÖSSÉG-ÉPÍTÉS 1-4. évfolyam (Iskolarendszerű felnőttoktatás, esti tagozat)

Az alapfokú felnőttoktatás alsó tagozata számára készített osztályfőnöki program célja az, hogy elősegítse az iskolánk és a pedagógusaink számára azt, hogy az egyes évfolyamokra beiratkozott tanulókból az iskolai előrehaladás, a tanulás sikeressége érdekében felgyorsítsa az (osztály)közösség kialakulását. A tananyag elvégzése lehetővé teszi azt, hogy az osztályfőnök a tanulók sokszor csak formális (az adminisztráció szempontjából ugyan nem nélkülözhető) megismerése helyett magukról a tanulókról és a tanulóktól kaphassanak komplexebb információkat, amelyek elősegíthetik az idő előtti iskolaelhagyás, a tanulási kudarcok magas arányának a csökkenését. Többről és másról van szó ebben az esetben, mint a hagyományos osztályfőnöki órák esetében megszokhattuk. Ezeken az órákon is „tananyagot" kell feldolgozni, amelyeknek a célja részben eltér a többi tantárgy és műveltségterületétől. Amíg a többi esetben elsősorban a közismereti tananyag elsajátítása áll a középpontban, itt a hangsúly azoknak a kompetenciáknak a fejlesztésre irányul, amely erősíthetik e tanulók beilleszkedését az iskolai közösségekbe. A cél ezért alapvetően az, hogy az osztályba járó tanulók idővel valódi közösséget alkossanak, mert ennek a kialakulása /kialakítása nagymértékben hozzájárulhat ahhoz, hogy a tanulók iskolával és tanulással kapcsolatos kedvezőtlen attitűdjei megváltozzanak.

A tanulás kompetenciái: A felnőtt tanuló különféle jellegű tudástartalmakkal és különböző típusú feladatokkal találkozik, amelyek megtanulásához, illetve elvégzéséhez különféle módszereket kell választania. Az információk keresése és feldolgozása, a következtetések

levonása és egyéb gondolkodási műveletek közvetítő hatásuk révén általában fejlesztik a tanulási kompetenciákat.

Kommunikációs kompetenciák: A felnőtt tanuló a felmerülő problémákról beszélgetéseket folytat, érveket gyűjt, azokat írásban és szóban összefoglalja, digitális kommunikációs eszközök segítségével mutatja be.

Digitális kompetenciák: A tanulás során a digitális eszközök etikus, felelősségteljes használatával a tanuló információkezelési és -feldolgozási készségei fejlődnek, ami elősegíti elemző és mérlegelő gondolkodása kialakulását és elmélyítését is, aminek része a megszerzett információk ellenőrzése, hitelességének vizsgálata.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák: A felnőtt tanuló az információk feldolgozása során problémákat azonosít, magyarázatokat fogalmaz meg, kiemeli a lényeget, következtetéseket von le.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák: A felnőtt tanuló a mindennapi élet vizsgálatával, az életmód változatos formáinak, saját cselekedeteinek a megismerésével viszonyítási pontokat találhat, illetve követhető modelleket adaptálhat saját életútjának tervezéséhez és szervezéséhez. A felnőtt tanulóban tudatosul, hogy nehéz élethelyzetekben is kialakíthatók cselekvési tervek, lehetőségek. A tanuló arra törekszik, hogy az emberi cselekedeteket, életutakat, élethelyzeteket, társadalmi folyamatokat és jelenségeket árnyaltan értelmezze. A társadalmakra, közösségekre jellemző magatartási és kommunikációs szabályok felismerése a tanuló alkalmazkodóképességét fejleszti.

A kreativitás a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: A tanulás során a felnőtt tanuló megismeri a kulturális örökségének fő elemeit. Értékeli a kiemelkedő emberi alkotásokat és értelmezi azok technológiai, tudományos és művészeti szerepét.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák: A felnőtt tanuló megismeri és értékeli az alkotó emberi tevékenységek változatos formáit. Értelmezi és elismeri a tudósok, kutatók és művészek teljesítményét. Az életmódtörténeti témakörök feldolgozása révén a tanuló felismeri, hogy a munkavégzés az egyén, a család és a társadalom létfenntartását biztosítja; belátja, hogy a munka sokszor küzdelmekkel jár, ugyanakkor személyiségépítő, társadalmi összetartozást is erősítő tevékenység.

Az egyes témák tanításánál célszerű a felnőtt tanulók előzetes ismereteit, valamint az élet –és munkatapasztalatokat feltérképezni és azonosítani. Az egyes csoportjainkban ügyelnünk kell a felnőtt tanulóink életkori sajátosságaira, élethelyzetére, munkaerőpiaci pozíciójra /vagy annak hiányára/, és ezeknek a függvényében célszerű a programot megtervezni. A következő iskolafokozatokon a témák többségével ismét találkozhatnak a felnőtt tanulóink. Ott nyílik lehetőség az egyes témák mélységelvű tanítására.

Tanítandó témakörök:

- Ismerkedés az új tanulási környezettel

- Tanulás tanulása (tanulásmódszertan, kudarc és stresszkezelés
- Időfelhasználás /tervezés (időmérleg készítése)
- A család szerepe az életemben (a családon belüli szerepek megosztása) családi gazdálkodás
- Barátok és osztálytársak – Az érzelmek világa
- Felelős állampolgár /Felelősségvállalás
- Egészséges életmód kialakítása és megteremtése/fenntartása / Egészségvédelem
- Természetvédelem / Állatvédelem
- Háztartási alapismeretek balesetvédelem, elsősegély – nyújtás, KRESZ
- Környezet, amelyben élek – Eligazodás a mindennapokban

ROMA/CIGÁNY NEMZETISÉGI NÉPISMERET 1-4. évfolyam (Iskolarendszerű felnőttoktatás, esti tagozat)

A hazai cigány nemzetiség számára a kultúra az identitás fenntartásának és megerősödésének alapvető feltétele. Megnőtt a nemzetiségi nevelést és oktatást végző intézmények szerepe a kultúra közvetítésében, az identitás tudatosításában. A nevelés és oktatás feladatai éppen ezért nem korlátozódhatnak csak az ismeretek átadására és a készségek fejlesztésére. Gyakorlati és sokrétűen felhasználható tudásra és a képességek fejlesztésére kell törekedni, amelyek egyben feltételei az értékeken alapuló cselekvésnek. Az önmeghatározás, az ítélőképesség, a tudomány és művészet iránti nyitottság és a mindenkori személyes adottságok és lehetőségek határain belüli teljesítmény elérése a cél. Ez a feltételrendszer nyit utat a felelősségteljes élet felé. Az élethosszig tartó tanulás jegyében a magyarországi nemzetiségek legfontosabb oktatáspolitikai célja egy olyan nevelési és oktatási kínálat fenntartása és fejlesztése, amely mindenki számára elérhető és átjárható. A szokások ápolása, a történelem és a jelen ismerete – mindezek az identitás nélkülözhetetlen részét képezik. Modern világunkban az emberi kapcsolatokon keresztül történő tanulás éppoly fontos, mint a tudás és az információ megszerzése, valamint cselekvési stratégiák kifejlesztése. A tantárgy sajátosságából – miszerint a család érték- és hagyományközvetítő szerepét és azok tiszteletét egyre inkább át kell vállalnia, adódnak a célok és feladatok is. A cigány nemzetiségi nevelést, oktatást vállaló iskolák tanulói először élményszerű helyzetekben találkoznak a legfontosabb hagyományokkal, az életmódbeli szokásokkal és a nemzetiség kultúrájával. Ezekre az élményekre építve cselekvés- és projektorientált oktatási formákban a fokozatosság elve alapján szereznek ismereteket a nemzetiség történeleméről, néprajzáról, nyelvéről, irodalmáról és a médiáról. A tanulók tájékozottak abban, hogy a hagyományőrzés családon kívüli színterei különböző intézmények és szervezetek. A népismeret tantárgy tanulása a tanulók számára lehetővé teszi, hogy toleránsak és nyitottak legyenek a mássággal szemben, amely alkalmassá teszi őket más nemzetiségek és népek elfogadására. A heti egy tanítási óra tizenkét évfolyamon keresztül intenzív és alapos ismeretszerzést és képességfejlesztést tesz lehetővé. A tanterv a népismeretet önálló tantárgyként tervezte, így mi is önálló tárgyként oktatjuk.

A népismeret tantárgy feladata - identitás- és értékközvetítés - hatással van a módszerek megválasztására. A nyitott oktatási formákban történő tanítás olyan ismeretszerzést biztosít, amely az élménytől a cselekvésen és megértésen át a tapasztalathoz vezet. Így fokozatosan

kialakulnak a tanulókban azok a kompetenciák, amelyek alkalmassá teszik őket önálló projektek lebonyolítására.

Tanítandó témakörök:

- Szociális kapcsolatok
- Természeti és társadalmi környezet
- Múlt és jelen
- Kulturális élet
- Cigány nyelvek

2.2. ÁLTALÁNOS ISKOLA 5-8. ÉVFOLYAM – ISKOLARENDSZERŰ FELNŐTTOKTATÁS (NAT 2020)

Bevezető

A felnőttek általános iskolája 5-8. évfolyamának feladata az alapműveltségre épülő közműveltségi tartalmak közvetítése. Olyan ismereteket és képességeket nyújt, amelyek átfogják az általános alapműveltség általános iskolai körét, tekintetbe véve a tanulók élettapasztalatait és korábbi (megszakított) iskolai tanulmányait, elért eredményeit, rendezve és kiegészítve ezeket. Ebből kiindulva megteremti a szakképzésben, vagy az érettségi adó középiskolában történő továbbtanulás lehetőségét.

A tananyag tantárgyi tartalmai, tevékenységformái közvetítik és továbbfejlesztik

- a kommunikációs és a tanulási képességeket, az egész életen át tartó tanulás igényeinek és az erre való képességek kifejlődésének érdekében.
- Alkalmat adnak életvitelük, társadalmi létformáik, a világban való tájékozottságuk továbbfejlesztésére.
- Lehetőséget biztosítanak korábbi iskolai kudarcaik kompenzálására, törekednek a tanulási motiváció létrehozására, illetve megerősítésére, fenntartására.
- Továbbá pozitív irányba fordítja a korábbi (nagy valószínűséggel rossz eredményű) tanulmányaik során iskola kudarcokat szenvedett, hátrányos helyzetű fiatalok tanuláshoz való viszonyát, illetve a tanulás eredményességén keresztül kialakítja az egész életen át tartó tanulás attitűdjét.
- Módot nyújtanak a tanulók személyiségének minél átfogóbb fejlesztésére, szocializálására.

A helyitanterv hangsúlyt helyez arra, hogy a tananyag nemcsak ismeretek rendszere, hanem ezzel együtt bevált megismerési-tanulási és cselekvési módszerek elsajátítási eszköze is, az ismeretelsajátítástól elválaszthatatlan gondolkodási és cselekvési műveletek kifejlesztője. Ily módon törekszenek a műveltség elvontabb elméleti és konkrétabb gyakorlati szintjeinek egyensúlyára, az elméleti és a gyakorlati gondolkodás közti átmenetek létrehozására. Hangsúly került a reproduktív gondolkodás továbbfejlesztési lehetőségeinek biztosítására, a problémamegoldó és a kreatív működés irányába. Mindezek a felnőttek általános iskolája 5-8. évfolyamának kiemelt feladataihoz kapcsolódnak, valamint intézményünkben mindezen központi előírások kiegészülnek a nemzetiségi oktatás irányelveivel. A tantervünk a tananyagot az esti munkarendben történő tanításra tervezve tartalmazza. A helyi tantervünkben az egyes tantárgyak tanítása során a megújított Nemzeti alaptanterv (Nat) tartalmait tartjuk szem előtt:

a/ A kommunikációs kompetenciák kialakításának és fejlesztésének az a célja, hogy az egyes tantárgyak tanulása során a tanuló elképzeléseit, terveit megoszthatja társaival, véleményét ütközteti, a különbségek tisztázásával konszenzusra jut. A tanórákon (és az

iskolán kívüli kapcsolatokban) a csoportban végzett feladatmegoldás során a tanulónak együttműködési készségeit fejlesztve lehetősége nyílik építő jellegű párbeszédre, az emberi kapcsolatok kommunikáción keresztül történő alakítására. A fejlesztés során figyelembe kell venni

- egyrészt a tanulók előzetes ismereteit,
- másrészt azokat a követelményeket, amelyeket az 1-4. évfolyam tantárgyi rendszere meghatároz

b/ A digitális kompetenciák fejlesztésével olyan értékrendet közvetítünk, melynek szerves része a környezet folyamatos észlelése, az információhoz jutás, az információk értékelése, beépülése a hétköznapokba. A tanulók számára az 1-4. évfolyamon már elindult ennek a területnek a fejlesztése, ezért a tervezés során

- egyrészt figyelembe kell venni a korábban már tanított tartalmi elemeket,
- másrészt azok számára, akik korábban különböző okok miatt ilyen képzésben nem részesültek, célszerű a korábbi ismeretanyagot is beépíteni az oktatási folyamatba.

c/ A matematikai, gondolkodási kompetenciák kialakításának és fejlesztésnek az a célja, hogy az iskolai és az iskolán kívüli világban a (felnőtt)tanulók a tanult ismeretek szintetizálásával és gyakorlati alkalmazásával képesek legyenek megoldani minden olyan feladatot, amely hozzájárulhat a sikeres életpálya megvalósításához. Emellett a célok eléréséhez széles körű, differenciált tevékenységrendszert alkalmaz, mellyel megalapozza a tanulók természettudományos és műszaki műveltségét és érdeklődését s végül segíti a mindennapi életben felmerülő problémák megoldását. A fejlesztés során figyelembe kell venni

- egyrészt a tanulók előzetes ismereteit,
- másrészt azokat a követelményeket, amelyeket az 1-4. évfolyam tantárgyi rendszere meghatároz számunkra.

d/ A személyes és társas kapcsolati kompetenciák fejlesztésének a legfontosabb célja az, hogy a tanuló a másokkal közösen végzett csoportos gyakorlati alkotótevékenységek révén szerezzen tapasztalatot a csoporttagokkal (családtagokkal, barátokkal, munkatársakkal) tervezett együttműködés kialakításának lehetőségeiről és a csoporton belüli vezetői, illetve végrehajtói szerepekről.

e/ A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái:

A cél, hogy a (felnőtt) tanulóban az iskolai tevékenysége során erősödjön a cselekvő tudatosság, amely hozzájárul a munkájára vonatkozó igényességhez, saját (és családja) életvitelének aktív alakításához, fejlesztéséhez. Cél a tanulók életében felmerülő komplex gyakorlati problémák megoldási készségének kialakítása, a cselekvés általi tanulás és fejlődés támogatása.

A tantárgyi rendszer sajátosságai

A helyi tantervünk tantárgyi szerkezete a Nat szabályozásnak megfelel. Kivételt képez a testnevelés tantárgy, amelyen a felnőtt tanulónak nem kell részt vennie, és az iskolának nem kell ezt a tantárgyat biztosítania a köznevelési törvény 60. § (9) (c) pontja alapján. Az 1-4. évfolyamon már elkezdett etika, technika és tervezés, idegen nyelv, digitális kultúra, művészetek, osztályközösség építés tantárgyak továbbra is helyet kaptak a tantárgyaink sorában, tartalmukat a felnőttek élethelyzetéhez/életkorához igazítottuk. Új elemként jelenik meg a hon és népismeret, valamint a dráma és színház tantárgyak, amelyeknek a tartalmi elemi szintén figyelembe veszik a tanulók életkorát/élethelyzetét. A korábban tanult környezetismeret tantárgyra épül a komplex természettudomány, amelyet a tanulók 7-8. évfolyamon már – részben a középfokú (szakmai) tanulmányokra gondolva – négy diszciplínaterületre (kémia/fizika/biológia/földrajz) bontva tanulnak tovább.

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM 5–8. évfolyam (Iskolarendszerű felnőttoktatás, esti tagozat)

Az alapfokú oktatás második szakaszában, az 5–8. évfolyamon, a nevelésnek-oktatásnak a felnőttoktatásban is többszörös feladata és célja van:

- Cél, hogy a felnőtt diákok megértsék a nemzet, a szűkebb közösség és az egyes ember kapcsolatát. Megismerjék kultúrájukat, annak gondolati, erkölcsi tartalmait, esztétikai értékeit. Ennek révén szellemileg és érzelmileg is kötődjenek ahhoz. Korosztályuknak megfelelően tudják értelmezni múltjukat, jelen környezetüket, önmagukat. A tanulókat fel kell készíteni arra, hogy ennek a kulturális hagyománynak értői és később formálói legyenek.
- Elengedhetetlen, hogy ebben az oktatási szakaszban a felnőtt tanulók biztos szövegértésre tegyenek szert.
- Őrizzék meg kíváncsiságukat, nyitottságukat, s váljanak olvasó emberekké. Olyan olvasó emberekké, akik az oktatási szakasz végére már a művek elsődleges jelentése mögé látnak, azaz többféle olvasási és értelmezési stratégiával rendelkeznek, az általuk olvasott szövegeket képesek mérlegelve végiggondolni. Össze tudják kapcsolni a már meglévő ismereteiket az olvasott, a hallott vagy a digitális szövegek tartalmával, képesek meglátni és kiemelni az összefüggéseket.
- Cél a gondolkodásra tanítás a tanulók kíváncsiságának és alkotókedvének megtartásával.
- A tantárgy tanításának kiemelt célja a tanulók műveltségi szintjének folyamatos növelése, melynek révén korosztályuknak, érettségüknek megfelelő ismeretekkel rendelkeznek, s ezeket az ismereteket rendszerben látják, értelmezni tudják azokat.
- Kreativitásuk olyan szintű fejlesztése, hogy az általuk tanult műfajokban, szövegtípusokban – a magyar nyelv és helyesírás szabályait tudatosan alkalmazva – képesek legyenek rövid szövegeket alkotni. Fejlődjék szókincsük, kifejezőkészségük. Az egyéni képességeikhez mérten tagolt, rendezett, áttekinthető írásképpel, egyértelmű javításokkal alkossanak megfelelő tartalmú és szerkezetű, hagyományos és digitális fogalmazásokat. Fejlődjék digitális kompetenciájuk.
- Cél, hogy a felnőtt diákok különböző kommunikációs helyzetekben, szóban és írásban is helyesen, szabatosan ki tudják fejezni önmagukat. Az anyanyelvi ismeretek mindenekelőtt a nyelvhasználat tudatosítását és fejlesztését szolgálják, ide értve a

tudatos szövegértési stratégiák kialakítását és a kommunikációs helyzethez illő megnyilatkozást, a toleráns nyelvhasználatot.

- Ismerjék a tananyag által előírt memoritereket, azokat értőn elő tudják adni.
- Elérendő cél az önfejlesztés igényének kialakítása a tanulókban. Az irodalmi művek sokfélesége biztosítja kíváncsiságuk felkeltését és megtartását, önmaguk megértésének lehetőségét.
- Kiemelt feladat a tanulók segítése a tanulás tanulásában.

A magyar nyelv és irodalom tanítása nemcsak műveltségátadást, kompetenciafejlesztést jelent, hanem érzelmi nevelést is. A diákok személyes boldogulásának, együttműködési képességeinek, társadalmi beilleszkedésének, kulturált viselkedésének érzelmi fejlődésük az alapja. A felnőtt tanulók irodalmi fogalomtárának folyamatos bővítésekor, figyelembe kell venni a korosztály általános kognitív, érzelmi, érdeklődési sajátosságait. A magyar nyelv és irodalom más tantárgyakhoz, műveltségterületekhez is kötődik. A tantárgyi koncentráció kialakítása a tantárgyi struktúra egyik elve. Bizonyos irodalmi témakörök feldolgozásához ajánljuk a művek filmes vagy színházi adaptációjának beépítését az órai munkába vagy a házi feladatba.

Az órakeret minimum 80%-át a törzsanyagra kell fordítani. Az órakeret 20%-át a szaktanár választása alapján a tananyagok mélyebb, sokszínűbb tanítására, ismétlésre, gyakorlásra vagy a tanórán kívüli tudásszerzésre (múzeumlátogatás, színházi előadás megtekintése, előadó meghívása), kompetenciafejlesztésre, projektmunkák megalkotására lehet felhasználni. A magyar nyelv és irodalom tantárgy kötelező törzsanyagában csak lezárt, biztosan értékelhető életművek szerepelnek. Ezen felül, a választható órakeret terhére a tanár szabadon beilleszthet kortárs alkotókat, műveket a tananyagba. Ha a szaktanár úgy ítéli meg, hogy az órakeret 100%-át a törzsanyag tanítására kell fordítania, lemondhat a választás lehetőségéről. Mindezen lehetőségek konkretizálása a szaktanárok által összeállított tanmenetekben jelennek meg.

Az iskolarendszerű felnőttoktatás esti tagozatán az óraszámok lényegesen alacsonyabbak, mint a nappali tagozaton. Ezért a felnőtt tanulók számára különösen fontos az önálló (otthoni) tanulásra történő felkészítés, illetve e tevékenység folyamatos támogatása.

A törzsanyagot jelentő témákra, művekre, tevékenységekre szánt órák nem vonhatók össze a szabadon választott témák, művek értelmezésére szánt órákkal. Az ajánlott, illetve választott témákra szánt órakeretet a pedagógus akkor használhatja fel, ha a törzsanyagot már feldolgozta a diákokkal. A tananyag felépítésében is kettős szervező elv érvényesül. Az oktatási szakasz első felében (5–6. osztály) *témák, motívumok* uralják a tananyagot. Ezek biztosítják az egyes tanulási szakaszok közötti átmenetet, az alapkompetenciák és a gondolkodás fejlesztését. Cél, hogy a tanulók megismerjék a magyar és a világirodalom nagy korszakait, művelődéstörténeti szakaszait, az irodalmat a történelmi-társadalmi folyamatok részeként is lássák, és ismereteiket össze tudják kötni más tantárgyak tananyagaival. Ebben az oktatási szakaszban válik feladattá az irodalmi műfajok megismerése és a műfaji sajátosságok, elbeszélésmódok felismerése. Ekkor ismerkednek meg az alapvető verstani és stilisztikai jellegzetességekkel is.

Magyar nyelv és irodalom 5–6. évfolyam

Az 5–6. évfolyamon az anyanyelvi kultúra oktatásában alapvető cél és feladat az alsóbb évfolyamokon megalapozott szövegértés, szövegalkotás képességének továbbfejlesztése, újabb technikák, stratégiák megismerése és alkalmazása. Kiemelt cél a tanulók szövegalkotási képességének fejlesztése: tudjanak fogalmazni különböző kommunikációs helyzeteknek megfelelő szóhasználatú és jelentésű szövegtípusokban, gyakorolják a szövegalkotást. Folyamatosan fejlődjék íráskészségük, helyesírásuk. Fontos cél, hogy a tanítási szakasz két éve alatt megalapozó tudást szerezzenek anyanyelvükről, törekedjenek arra, hogy anyanyelvüket szóban és írásban színvonalasan, a szövegkörnyezetnek és korosztályuknak megfelelően használják. Továbbá fejlődjék ki az igényük a pontos és szabatos nyelvhasználatra.

A tudatos nyelvhasználat alapja az anyanyelv ismerete, a grammatikai ismeretek szövegközpontú elsajátítása. Ezek birtokában lehetséges a nyelvhasználattal kapcsolatos gyakorlati képességek fejlesztése. A hagyományos grammatikaoktatást szövegbe ágyazottan, a szövegek értelmezésében, a szövegalkotásban érdemes elsajátítaniuk. Az 5–6. évfolyam nyelvtanoktatása elsősorban a helyesírás tudatosítására, a szövegértésre, a hagyományos és digitális kommunikációfejlesztésre összpontosít, illetve a nyelvi rendszer megismerésének kezdeti szakaszára (hangok, szavak, szóelemek). A nyelvi oktatás középpontjában a szövegértés és a szövegalkotás tanítása áll. A nyelvi rendszer megismerése és tudatosítása tovább folytatódik. Kitüntetetett cél a magyar nyelv írásban és szóban történő helyes használatára való törekvés, továbbá a szövegértés és szövegalkotás gyakoroltatása.

Az 5–6. osztály irodalomoktatásának alapvető célja, hogy megőrizze és tovább szélesítse az alsó tagozaton megalapozott szépirodalmi érdeklődést és tudást. A tanulók olyan szövegekkel találkoznak, amelyek témáiknál fogva hozzájárulnak személyiségük kibontakozásához, fejlődéséhez, tudatosítják nemzetükhöz, kisebb közösségükhöz tartozásukat, továbbá, amelyek megőrzik kíváncsiságukat, játékosságukat s olvasó, gondolkodó, közösségük iránt elkötelezett emberekké teszik őket.

A témakörök tanításának célja a közvetlen személyes otthon fogalmán túl a tágabb értelemben vett kultúra mint otthon felfedeztetése. A tanulónak meg kell értenie és élnie a nemzeti, illetve a tágabb, saját kultúrkör ünnepeit (pl. egyéni és családi ünnepek, anyák napja, regionális ünnepek, karácsony). Fontos ismernie e kulturális hagyománynak alapvető műveit. A szövegek ilyen irányú megközelítése segíti a tanulót annak felismerésében is, hogy az irodalmi művek nem csupán távoli történetek, hanem ezek a szövegek saját élete kérdéseihez is kapcsolódnak. Továbbra is fontos cél, hogy kultúránkat, annak alapvető alkotásait, bennük példateremtő hőseit megismerje, olvasó, a szöveg több rétegét megértő diákká váljon. A képzési szakasz végén már elvárt néhány szakirodalmi kifejezés (műfaj, szókép, alakzat, verselés) biztonságos ismerete. A tanulónak – korosztályának megfelelő szinten – már értenie és értelmeznie kell ezeket a műveket. Véleményét írásban és szóban is meg kell tudnia fogalmazni. Az órákon feldolgozandó szövegek nemzeti kultúránk alapját képező művek, továbbá a kortárs gyermekirodalom alkotásai.

Irodalom témakörei az 5–6. évfolyamon:

- Család, otthon, nemzet
- Petőfi Sándor: János vitéz
- Szülőföld, táj
- Molnár Ferenc: A Pál utcai fiúk
- Választható magyar ifjúsági vagy meseregény
- Hősök az irodalomban
- Arany János: Toldi
- Szeretet, hazaszeretet, szerelem
- Gárdonyi Géza: Egri csillagok
- Választható világirodalmi ifjúsági regény

Magyar nyelv témakörei az 5-6. évfolyamon:

- Kommunikáció alapjai
- Helyesírás, nyelvhelyesség – játékosan
- Állandósult szókapcsolatok
- A nyelvi szintek: beszédhang, fonéma, szóelemek, szavak, szóösszetételek
- Hangalak és jelentés
- Szövegértés és szövegalkotás a gyakorlatban
- Könyv- és könyvtárhasználat, a kultúra helyszínei
- Szófajok a nagyobb nyelvi egységekben: a mondatokban és a szövegben. A szófajokhoz kapcsolódó helyesírási, nyelvhelyességi, szövegalkotási, szövegértési tudnivalók

Kötelező olvasmányok az 5-6. évfolyamon:

- Petőfi Sándor: János vitéz
- Molnár Ferenc: A Pál utcai fiúk
- Választható magyar ifjúsági vagy meseregény Arany János: Toldi
- Gárdonyi Géza: Egri csillagok
- Választható világirodalmi ifjúsági regény

Memoriterek az 5-6. évfolyamon:

- Weöres Sándor: Ó, ha cinke volnék
- Petőfi Sándor: János vitéz (részletek)
- Csokonai Vitéz Mihály: Tartózkodó kérelem
- Arany János: Rege a csodaszarvasról (részlet) Arany János: Családi kör (részlet) Arany János: A walesi bárdok (részlet) Arany János: Toldi (részletek)
- Kölcsey Ferenc: Himnusz (1–2. vsz.)
- Vörösmarty Mihály: Szózat (1–2. vsz. + 13–14. vsz.)

Magyar nyelv és irodalom 7–8. évfolyam

A 7–8. évfolyamon tovább folytatódik az ismeretek bővítése, a kompetenciák fejlesztése (azaz megerősítése, finomítása, hatékonyságuk, változékonyságuk növelése), és az érzelmi nevelés. Ennek a tanítási-tanulási szakasznak a végére a felnőtt tanulók biztos szövegértési készséggel rendelkeznek, szövegalkotási képességeiket folyamatosan bővíteni kell. Cél, hogy a 8. évfolyam végére a tanulók értőn alkalmazzák a nyelvi ismereteiket: értsék anyanyelvük szerkezetét, grammatikáját, össze tudják vetni anyanyelvük sajátosságait az általuk tanult idegen nyelv sajátosságaival. Ismerjék fel az adott kommunikációs helyzetet, ennek megfelelően az általuk tanult műfajokban, írásban és szóban helyesen és pontosan, a magyar nyelv szabályai szerint fejezzék ki magukat. Tudják alkalmazni a digitális szövegalkotás és -befogadás módjait. Képesek legyenek saját véleményüket logikusan kifejteni, érvelni, s tanulják meg a toleráns nyelvhasználatot. Ezek birtokában tudnak a tanulók egymással együttműködni, csapatban és párban dolgozni, így tudják megérteni egymás gondolatait, és saját gondolataikat a lehető legpontosabban elmondani, megértetni másokkal. Ez teremt lehetőséget a személyiségük fejlesztésére, érzelmi nevelésükre is.

A 7–8. évfolyamon a felnőtt tanulók a magyar nyelv rendszerének további szintjeit ismerik meg. A nyelvi oktatás középpontjában továbbra is a szövegértés és a szövegalkotás tanítása áll. A tanult nyelvi szintek nyelvtani ismereteit a diákok a szövegek értelmezésében, a szövegalkotásban és az idegen nyelv tanulásában betöltött szerepük szerint vizsgálják. Ennek a tananyagnak a középpontjában az egyszerű és összetett mondatok, az állandósult szókapcsolatok állnak. A funkcionális nyelvhasználati ismeretek mellett a tanulók elhelyezik a magyar nyelvet a világ nyelvei között, tájékozódnak a magyar nyelv történetének főbb állomásairól, közben többféle szövegépítő eljárással, kommunikációs technikával találkoznak. A nyelvoktatásban fontos szerepet kap az egyéni fejlesztés. A tanulás tanítása (elemző olvasás, kulcsszavak, lényegkiemelés, vázlatírás, gondolati váz elkészítése, szövegalkotás) a magyar nyelv és irodalom tanításának is lehetősége és feladata.

A 7–8. évfolyamon a felnőtt tanulók – életkori sajátosságaik, illetve korábbi tanulmányaik alapján képessé válnak arra, hogy megismerjék az európai és a magyar kultúra nagy korszakait, ezeknek a stílus- és művelődéstörténeti koroknak kiemelkedő alkotásait, és egyre hangsúlyosabbá válik a poétikai-retorikai ismeretek bővítése is. Ebben a szakaszban a felnőtt tanulók már képesek arra, hogy ne csak fabuláris szinten értelmezzenek egy-egy szöveget, hanem tanári irányítással jelentésteremtésre is vállalkozzanak, és megértsék saját kultúrájuk történelmi adottságait, irodalmi törekvéseit.

Magyar nyelvből a 8. évfolyamon félévkor a tanulók anyanyelvi ismereteit záró felméréssel kell mérni.

Irodalom témakörei az 7–8. évfolyamon:

- Korok és portrék,
- Magyar vagy világirodalmi regény,
- Kárpát-medencei irodalmunk a 20. század első felében,
- Kárpát-medencei irodalmunk a 20. század második felében,

- A 20. századi történelem az irodalomunkban,
- Szórakoztató irodalom.

Magyar nyelv témakörei az 7-8. évfolyamon:

- Kommunikáció, a digitális írásbeliség fejlesztése
- Mondat a szövegben – egyszerű mondat részei, az alá- és mellérendelő szószerkezetek, a szóösszetételek
- A magyar nyelv társadalmi és földrajzi változatai, ritkább szóalkotási módok – játékos feladatokkal
- Könyvtárhasználat
- Készüljünk a felvételire!
- Szövegértés és szövegalkotás a gyakorlatban
- Összetett mondat a szövegben
- Nyelvtörténet, a nyelvrokonság kérdései - játékosan

Kötelező olvasmányok az 7-8. évfolyamon:

- Jókai Mór: A nagyenyedi két fűzfa
- Mikszáth Kálmán: Szent Péter esernyője **vagy** A két koldusdiák
- Mikszáth Kálmán: A néhai bárány
- Móricz Zsigmond: Pillangó **vagy** a Légy jó mindhalálig
- William Shakespeare: Szentivánéji álom vagy Romeo és Júlia **vagy** Molière: A képzelt beteg Szabó Magda: Abigél

Memoriterek az 7-8. évfolyamon:

- Csokonai Vitéz Mihály: A Reményhez
- Kölcsey Ferenc: Himnusz – teljes szöveg
- Kölcsey Ferenc: Huszt
- Kölcsey Ferenc: Emléklapra
- Vörösmarty Mihály: Szózat – teljes szöveg
- Petőfi Sándor: Nemzeti dal
- Petőfi Sándor: Szabadság, szerelem
- Petőfi Sándor: Szeptember végén
- Ady Endre: Őrizem a szemed (részlet)
- Reményik Sándor: Templom és iskola (részlet)
- József Attila: Születésnapomra (részlet)
- József Attila: Mama
- Radnóti Miklós: Nem tudhatom (részlet)
- Kányádi Sándor: Két nyárfa (részlet)

MATEMATIKA 5-8. évfolyam (Iskolarendszerű felnőttoktatás, esti tagozat)

Az iskolai matematikatanítás célja, hogy hiteles képet nyújtson a matematikáról mint tudásrendszerről és mint sajátos emberi megismerési, gondolkodási, szellemi tevékenységről. A matematika tanulása érzelmi és motivációs vonatkozásokban is formálja, gazdagítja a személyiséget, fejleszti az önálló, rendszerezett gondolkodást, és alkalmazásra képes tudást hoz létre. A matematikai gondolkodás fejlesztése segíti a gondolkodás általános kultúrájának kiteljesedését. A matematikatanítás feladata a matematika különböző arculatainak bemutatása. A matematika: kulturális örökség; gondolkodásmód; alkotó tevékenység; a gondolkodás örömének forrása; a mintákban, struktúrákban tapasztalható rend és esztétikum megjelenítője; önálló tudomány; más tudományok segítője; a mindennapi élet része és a szakmák eszköze. A felnőtt tanulóknál hasznos és fontos, hogy élet- és munkatapasztalataikat, előzetes ismereteiket beépíthessék tanulásuk folyamatába. Erre a szaktanárnak lehetőséget kell adnia, ezeket értékelni és hasznosítani kell. A tanulók matematikai gondolkodásának fejlesztése során alapvető cél, hogy mindinkább ki tudják választani és alkalmazni tudják a természeti és társadalmi jelenségekhez illeszkedő modelleket, gondolkodásmódokat (analógiás, heurisztikus, becslésen alapuló, matematikai logikai, axiomatikus, valószínűségi, konstruktív, kreatív stb.), módszereket (aritmetikai, algebrai, geometriai, függvénytani, statisztikai stb.) és leírásokat. A matematikai nevelés sokoldalúan fejleszti a tanulók modellalkotó tevékenységét. Ugyanakkor fontos a modellek érvényességi körének és gyakorlati alkalmazhatóságának eldöntését segítő képességek fejlesztése. Egyaránt lényeges a reproduktív és a problémamegoldó, valamint az alkotó gondolkodásmód megismerése, elsajátítása, miközben nem szorulhat háttérbe az alapvető tevékenységek (pl. mérés, alapszerkesztések), műveletek (pl. aritmetikai, algebrai műveletek, transzformációk) automatizált végzése sem. A tanulás elvezethet a matematika szerepének megértésére a természet- és társadalomtudományokban, a humán kultúra számos ágában. Segít kialakítani a megfogalmazott összefüggések, hipotézisek bizonyításának igényét. Megmutathatja a matematika hasznosságát, belső szépségét, az emberi kultúrában betöltött szerepét. Fejleszti a tanulók térbeli tájékozódását, esztétikai érzékét. A tanulási folyamat során fokozatosan megismertetjük a tanulókkal a matematika belső struktúráját (fogalmak, axiómák, tételek, bizonyítások elsajátítása). Mindezzel fejlesztjük a tanulók absztrakciós és szintetizáló képességét. Az új fogalmak alkotása, az összefüggések felfedezése és az ismeretek feladatokban való alkalmazása fejleszti a kombinatív készséget, a kreativitást, az önálló gondolatok megfogalmazását, a felmerült problémák megfelelő önbizalommal történő megközelítését, megoldását. A diszkussziós képesség fejlesztése, a többféle megoldás keresése, megtalálása és megbeszélése a többféle nézőpont érvényesítését, a komplex problémakezelés képességét is fejleszti. A folyamat végén a tanulók eljutnak az önálló, rendszerezett, logikus gondolkodás bizonyos szintjére.

A műveltségi terület a különböző témakörök szerves egymásra épülésével kívánja feltárni a matematika és a matematikai gondolkodás világát. A fogalmak, összefüggések érlelése és a matematikai gondolkodásmód kialakítása egyre emelkedő szintű spirális felépítést indokol – az egyéni fejlődési és érdeklődési sajátosságoknak, a bonyolódó ismereteknek, a fejlődő absztrakciós képességnek megfelelően. Azonban a felnőttek esti tagozatos oktatásánál ez esetleg túlzottan elaprózná az ismereteket, tehát érdemes a kétéves ciklusokon belül inkább

tömbösítve dolgozni az egyes témákkal – ezt nem zárja ki sem a tanterv, sem más szabály, ezért is célszerű, hogy ne egy-egy tanévre bontsuk kötelezően a tantervet. A matematika tantárgy a Nemzeti alaptantervben rögzített kulcskompetenciákat az alábbi módon fejleszti:

A tanulás kompetenciái: A matematika tanulása során elengedhetetlen a tananyag alapos és átfogó megértése. A szöveges feladatok megoldása fejleszti az értő olvasás és a releváns információk kiválasztásának készségét. Az általánosítás és az analógiák adekvát használata, több szempont egyidejű figyelembevétele, a rendszerezési képesség, a megszerzett tudás új helyzetekben való alkalmazása elősegítik az aktív, önirányított tanulás kompetenciáinak kialakítását, fenntartását, megerősítését. A matematika tantárgy a matematikai logika és az algoritmikus gondolkodás fejlesztésével, az ok-okozati összefüggések megláttatásával hozzájárul a többi tantárgy tanulásához szükséges rendszerező, összefüggéseket felismerő, ezáltal hatékony önálló tanulási módszerek elsajátításához és megfelelő alkalmazásához is.

A kommunikációs kompetenciák: A matematika fejleszti a tanuló azon képességét, hogy világosan, röviden és pontosan fejezze ki gondolatait. A matematika tanulása során fokozatosan alakul ki a tanuló érvelési és vitakészsége. A szöveges problémák megoldása javítja a szöveg megértésének készségét: a tanulónak meg kell keresnie az információkat és fel kell ismernie egy adott információ jelentőségét a probléma megoldása során. A matematika tanulási folyamatában kialakul a különböző módon (szöveg, grafikon, táblázat, diagram és képlet) bemutatott tartalmak megértésének és alkotásának készségrendszere.

A digitális kompetenciák: A matematika tanulása során hangsúlyos szerepet kap a problémamegoldás és az algoritmikus gondolkodás, melyek elősegítik a tanuló digitális kompetenciáinak fejlesztését. A különböző matematikai tárgyú szoftverek, alkalmazások, applikációk és játékok alkalmazásán keresztül a matematika tanulása hozzájárul a tanuló digitális kultúrájának kialakításához.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák: A matematika tanulása során a tanuló gondolkodásának fejlesztése elsősorban konkrét problémák megoldásán keresztül történik. A tanuló előzetes tudása és tapasztalata alapján azonosítja a problémákat, majd ismert matematikai fogalmakra támaszkodva stratégiát tartalmaz ezek megoldására. Elfogadja, hogy a megoldás több különböző úton is elképzelhető, illetve találkozik olyan nyitott problémákkal is, amelyeknek több megoldása is lehetséges. Kellő kitartással próbál ki különböző matematikai módszereket, és felismeri azokat a problémákat is, amelyeknek nincs megoldása. A tanuló megtanul induktív úton példákat általánosítani és deduktív érvelést használni a matematikai állítások bizonyítására.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák: A matematika tanulása fejleszti a kitartás, a pontosság, a figyelem és a fegyelmezettség képességét. A matematika tanulásán keresztül erősödik a tanuló felelősségtudata, gazdagodik az önképe, fejlődik a kooperációs készsége. A tanuló matematikai ismereteit alkalmazni tudja az egyéni célok eléréséhez szükséges tervezésben, az életét befolyásoló döntései megalapozásában és meghozatalában, a várható következmények mérlegelésében. A matematika tanulása elősegíti annak belátását, hogy a személyes erősségekre építeni, a hibákból pedig tanulni lehet.

A tanuló a matematikai foglalkozások során megtanulja, hogyan oszthatja meg ötleteit másokkal, és hogyan segítheti társait a matematikai fogalmak megértése vagy azok alkalmazása során. Felelősséget vállal a közösen kitűzött feladatok elvégzéséért, s megtanulja tisztelni mások álláspontját, gondolkodásmódját.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: A matematika olyan tudomány, amely összeköti a különböző kultúrákat. A tanuló megismeri a gondolkodás logikai felépítésének eleganciáját, a matematikának a természethez, a művészetekhez és az épített környezethez fűződő viszonyát.

A tanuló konkrét vagy képi reprezentációval vagy szimbolikus modellekkel végzi a matematikai gondolatok vagy kapcsolatok feltárását, majd új kapcsolatokat alakít ki a matematikai fogalmak között.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák: A kompetencia fejlesztése valódi adatok felhasználásával összeállított mindennapi problémák megoldásán keresztül történik. Ennek során a különböző megoldási lehetőségek keresése fejleszti a gondolkodás rugalmasságát és az új ötletek megalkotásának képességét

Matematika 5–6. évfolyam

Az 5–6. évfolyamon tematikus elrendezésben követik egymást az egyes fejezetek. A témák egy része nemcsak az aktuális terület megalapozását jelentik a megadott óraszámban, hanem megjelenik más fejezetekben is, az eszközrendszer folyamatos gyarapodását biztosítva. Bővül a szöveggel megfogalmazott hétköznapi és matematikai problémák megoldása során alkalmazható modellek köre is. A szemléltetést és a megértést a tanulók által használható digitális eszközök, szoftverek és online felületek is támogatják.

Témakörök az 5-6. évfolyamon:

- Halmazok;
- Matematikai logika, kombinatorika;
- Természetes számok halmaza, számelméleti ismeretek;
- Alapműveletek természetes számokkal;
- Egész számok, alapműveletek egész számokkal;
- Közönséges törtek, tizedes törtek, racionális számok;
- Alapműveletek közönséges törtekkel;
- Alapműveletek tizedes törtekkel;
- Arányosság, százalékszámítás;
- Egyszerű szöveges feladatok;
- A függvény fogalmának előkészítése;
- Sorozatok;
- Mérés és mértékegységek;
- Síkbeli alakzatok;
- Transzformációk, szerkesztések;
- Térgeometria;
- Leíró statisztika;

- Valószínűség-számítás.

Matematika 7–8. évfolyam

A 7–8. évfolyamon nagyobb hangsúlyt kap az elvonatkoztatás és az absztrakció képességének fejlesztése, miközben továbbra is megmarad a szemléltetés és az eszközök használata. Elvárható a tapasztalatok általános megfogalmazása, a mindennapi életből vett szöveges problémák matematikai szempontú értelmezése, a megsejtett összefüggések indoklásának igénye és a tanult matematikai fogalmakat megnevező szakkifejezések helyes használata. Fejlődik a vitatkozás és az érvelés kultúrája az osztálytársakkal és a szaktanárral.

A 7–8. évfolyamon továbbra is tematikus elrendezésben követik egymást az egyes fejezetek. Az egyes területek ismeretanyaga jelen van más témakörökben is, folyamatosan gazdagítva a szakmai eszköztárat. A szöveggel megfogalmazott hétköznapi és matematikai problémák megoldása tervek, vázlatok alapján, általánosabb eljárási módokat, gyakran algoritmusokat alkalmazva történik. Az ismeretek bővülésével lehetővé válik a más tantárgyakhoz való kapcsolódás, a kitekintés lehetősége, a témák rendszerezése, több területen való megjelenése. A nevelési-oktatási szakasz során egyre komplexebbé válik a szemléletmód. A szemléltetést, a megértést, az órai vagy házi feladatok megoldását és a gondolatmenet bemutatását a tanulók által használható digitális eszközök, szoftverek és online felületek is támogatják.

Témakörök a 7-8. évfolyamon:

- Halmazok, számhalmazok;
- Matematikai logika, kombinatorika, gráfok;
- Számelméleti ismeretek, hatvány, négyzetgyök;
- Arányosság, százalékszámítás;
- Szöveges feladatok előkészítése;
- Szöveges feladatok;
- A függvény fogalmának előkészítése;
- Síkbeli alakzatok;
- Transzformációk, szerkesztések;
- Térgeometria;
- Leíró statisztika;
- Valószínűség-számítás.

TÖRTÉNELEM 5-8. évfolyam (Iskolarendszerű felnőttoktatás, esti tagozat)

Az általános iskolai történelemtanítás és –tanulás célja, hogy a felnőtt tanuló megismerkedjen a magyar és egyetemes történelem legalapvetőbb történeteivel, tényeivel, jelenségeivel, eseményeivel és szereplőivel. A magyar történelem eseményeiről és hőseiről kialakított kép, a büszkeségre okot adó történelmi cselekedetek, eredmények és emberi teljesítmények megismerése megalapozza a hazaszeretet érzését.

A tantárgy tanulása során bővülő ismeretei és a különböző tevékenységek által alakuljanak ki a tanulóban a történelemről és társadalmi kérdésekről való tájékozódás és gondolkodás legalapvetőbb kompetenciái, amelyek segítik, hogy megértse a múlt és jelen társadalmi, politikai, gazdasági és kulturális jelenségeit. Az általános iskolai történelemtanulás megalapozza a felnőtt tanulóban az aktív állampolgári léthez szükséges kompetenciákat.

Az általános iskolai történelemtanításnak egyszerre célja és feltétele a felnőtt tanuló kíváncsiságának és tudásvágyának felkeltése és ébren tartása a történelem, illetve a közéleti kérdések iránt. Az egyes témák, tanítási módszerek és tanulói tevékenységek kiválasztása során mindig szem előtt kell tartani a tanulás élményszerűségének követelményét. A tanuló képzeletét, fantáziáját és érzelmeit megragadó témák, történetek és tevékenységek révén válhat eredményessé a történelem tanulása. A különböző korok életmódját tárgyaló témakörök és a történelmi portrék jó alkalmat adnak a szemléletes és élményszerű megjelenítésre (pl. képek, filmek, modellek, zenék, hangdokumentumok), a felnőtt tanuló életéhez, érdeklődéséhez köthető témák tárgyalására, valamint érdekes, megrázó vagy éppen tréfás, de mindenképpen elgondolkodtató történetek elbeszélésére, illetve megjelenítésére.

A történelemtanulás ugyan az ötödik évfolyamon kezdődik, de iskolai előzményekre is támaszkodik; az 1–4. évfolyamon elsajátított kompetenciákra éppúgy, mint az alsó tagozat történelmi tárgyú olvasmányaira. Célszerű a felnőttek élet- és munkatapasztalatait, előzetes iskolai tudásukat feltárni és azonosítani, s ezek figyelembevételével tervezni a tantárgy programját.

Történelem 5–6. évfolyam

Az általános iskola 5–6. évfolyamán a történelemtanítás bevezeti a felnőtt tanulót a történelmi múlt megismerésébe. A tantárgy iránti érdeklődés felkeltése, a pozitív hozzáállás megteremtése és a legfontosabb ismeretek elsajátítása mellett ekkor kezdődik a történelemtanuláshoz szükséges alapvető tanulásmódszertani jártasságok, készségek kialakítása. A tanuló egyfelől megismerkedik az ókor, középkor, kora újkor és az újkor történelmének néhány jellemző vonásával, jelenségével, a magyar történelem legfontosabb fordulópontjaival, hőseivel és szereplőivel a 19. század közepéig. Elsajátítja, és alkalmazni kezdi a kulcsfogalmakat, gyakorolja a változatos tevékenységformákat – információszerzés és -feldolgozás; tájékozódás időben és térben; történetek megértése, elbeszélése, megvitatása stb. –, amelyek megalapozzák történelemtanulási készségeinek fejlődését, történelmi gondolkodásának kialakulását.

Ebben a szakaszban elsősorban konkrét történelmi események és élethelyzetek, szokások képszerű bemutatása, történetek elmesélése a jellemző. A tantervi témakörök egy jelentős részét történeti korok szerint beágyazott életmódtörténeti és portré témák adják. Előbbiek a régmúlt korok embereinek életét mutatják be egy-egy konkrét település és nép mikrovilágán, illetve az ezekhez kapcsolódó történeteken keresztül. A kerettanterv a települések esetében ajánlásokat fogalmaz meg, amelyektől a helyi tantervek összeállítása során a pedagógusok régiójuknak megfelelően eltérhetnek. További fontos alapelv a jelenségalapú megközelítés, vagyis a tanuló nem általános modelleken, hanem egyes települések/népek életén keresztül

ismerkedik meg az ókor, a középkor, a kora újkor és az újkor világával. A portré típusú témakörök a magyar történelem néhány kiemelkedő személyiségének, hősének életét, cselekedeteit és történelmi jelentőségét dolgozzák fel, miközben megismertetik a tanulót a hozzájuk fűződő történeti hagyománnyal.

Az általános iskolában a történettanításon alapuló történelemtanítás, vagyis a történetmesélés, a szemléletesség és a tevékenységközpontú megközelítés a témák kiválasztásának, illetve feldolgozásának egyaránt fontos vezérelve. Az egyes korszakok életmódját bemutató témakörök, témák, a kiemelkedő személyiségeket bemutató portrék eredményes bemutatásához a felnőtt tanuló képzeletét megragadó történeteken, a személyes életéhez kapcsolódó élményeken keresztül vezet a sikeres történelemtanítás útja. Ugyanakkor a történetek feldolgozásán keresztül fejlődik a tanulónak a történelemtanuláshoz elengedhetetlen narratív kompetenciája is.

Témakörök az 5-6. évfolyamon:

- Személyes történelem
- Fejezetek az ókor történetéből
- A kereszténység
- A középkor világai
- Képek és portrék az Árpád-kor történetéből
- Képek és portrék a középkori magyar állam virágkorából
- Új látóhatárok
- Portrék és történetek Magyarország kora újkori történetéből
- Élet a kora újkori Magyarországon
- Forradalmak kora
- A magyar nemzeti ébredés és polgárosodás kora

Történelem 7–8. évfolyam

Az általános iskola 7–8. évfolyamának történelemtanításánál már törekedni kell az események és folyamatok összetettebb bemutatására. A felnőtt tanuló ekkor már a magasabb szintű, elvontabb fogalmi gondolkodásra is képessé válik, ezért a képszerűség és a történettanításon alapuló történelemtanítás elvének alkalmazása mellett megkezdődik az elemző jellegű feldolgozás: összetett okok és következmények feltárása, az egyes történelmi jelenségek és folyamatok több szempontú értelmezése. A tevékenységalapú tanulásnak továbbra is meghatározó szerepe van, ezért a kerettantervi beosztás időt hagy és lehetőséget teremt a műveltető történelemtanulásra, az ismeretek szélesebb körű alkalmazására, a kooperatív technikák előtérbe helyezésére, a sokoldalú kompetenciafejlesztésre, amelyek már a középiskolai történelem tanulmányokra, követelményekre való felkészítést is kell, hogy szolgálják.

Mivel a 7–8. évfolyamra a felnőtt tanuló formálódó absztrakt gondolkodása a jellemző, ez megengedi, hogy a tananyag alapvetően kronologikus elrendezésű legyen, ami a legalkalmasabb a mai világot meghatározó 19–20. századi folyamatok értelmezésére. Az egyetemes és a magyar történeti témák vegyesen, korszakokhoz köthető témakörökbe

rendezve jelennek meg. Kisebb mértékben, de továbbra is jellemző, hogy a tanterv az általános jelenségeket a magyar történelem példáin keresztül dolgozza fel. Az eseménytörténetet két tematikus és négy szintetizáló témakör egészíti ki. Utóbbiak hosszmetszeti jellegűek: a demográfia, a demokrácia, az egyes kiemelt régiók történetét, valamint a nemzeti kultúránk és történelmünk eredményeit tekintik át a kezdetektől napjainkig. Legfőbb célunk a négy év alatt tanultak áttekintése, illetve ezeknek a témáknak magasabb szintű, integráló, szintetizáló értelmezése.

Témakörök a 7-8. évfolyamon:

- A modern kor születése
- A dualizmus kora: felzárkózás Európához
- Az első világháború és következményei
- Totális diktatúrák
- A Horthy-korszak
- A második világháború
- A megosztott világ
- Magyarország szovjetizálása
- A forradalomtól az ezredfordulóig
- Együttélés a Kárpát-medencében
- Népesedés és társadalom
- A demokratikus állam
- Régiók története
- Mérlegen a magyar történelem

HON- ÉS NÉPISMERET 5–8. évfolyam (Iskolarendszerű felnőttoktatás, esti tagozat)

A hon- és népismeret tartalmazza a népünk kulturális örökségére leginkább jellemző sajátosságokat, nemzeti kultúránk nagy múltú elemeit, a magyar néphagyományt. Teret biztosít azoknak az élményszerű egyéni és közösségi tevékenységeknek, amelyek a család, az otthon, a lakóhely, a szülőföld, a haza, a Kárpát-medence, a magyar nemzet és a Magyarországon élő népek megismeréséhez, megbecsüléséhez, velük való azonosuláshoz vezetnek. Segíti a közösségi, nemzeti azonosságtudat kialakítását.. Rendszerezett ismeretanyagként lehetőséget teremt a magyar népi kultúra értékeinek megismerésére, a különböző kultúrákat, a környezet értékeit megbecsülő és védő magatartás, illetve a szociális érzékenység kialakítására. A nemzedékeken át létrehozott közösségi hagyomány összeköt a múlttal, és segít eligazodni a jelenben. Az emberiség évezredek óta felhalmozódott tapasztalatai a legegyszerűbb és éppen ezért a legfontosabb mindennapi kérdésekre adott gyakorlati válaszok tárházai. A néphagyomány az általános emberi értékek hordozója, ezért ismerete az általános műveltség része. Először minden népnek a saját hagyományait, nemzeti értékeit kell megismernie, hogy azután a nemzetiségek, a szomszéd és rokon népek, valamint a világ többi népének kultúráját, az egyetemes értékeket, a köztük lévő kölcsönhatást is megérthesse. A tantárgy ösztönöz a szűkebb és tágabb szülőföld, a magyar nyelvterület és a Kárpát-medence hagyományainak és történelmi emlékeinek felfedezésére, a még

emlékezetből felidézhető vagy az élő néphagyományok gyűjtésére. Bővíti a művelődéstörténeti ismereteket, erősíti a hagyományőrzést, kultúránk, nemzeti értékeink megbecsülését, mindezekkel megalapozza a nemzeti önismeretet, nemzettudatot, a tevékeny hazaszeretet. A tanítás során – pedagógiai és néprajzi szempontok szerint kiválasztott hon- és népismereti, néprajzi forrásanyagok felhasználásával – minél több lehetőséget kell teremteni a néphagyományok élményszerű megismerésére.

A tananyag témakörei az ismeretek egymásra épülésével, rendszerben történő megjelenítésével lehetővé teszik a hagyományos gazdálkodó életmód szemléletének megismerését, amely a természettel való harmonikus együttélésen alapult, valamint a polgári értékekre épülő városi életforma sajátosságainak megértését is. A tananyag mintát ad a közösségi életforma működésére, az egymásnak nyújtott kölcsönös segítség megvalósítható formáira is. A tantárgy tanulási eredményeinek követésére a fejlesztő szöveges értékelés is alkalmazható a Nat-ban meghatározott szabályok szerint. Fontos szerepet kap az önértékelés, a társak értékelése, a csoportban történő reflektív értékelés, amelynek alapját képezi többek között az önálló ismeretelsajátítás keretében végzett gyűjtőmunka, forráselemzés, illetve a kooperatív tevékenységekben való részvétel is. Összegző értékelés a mindenkor hatályos jogszabályoknak megfelelően alkalmazható (ötfokozatú skálán értelmezett érdemjeggyel) a témakörökhöz kapcsolódó ismeretek elsajátítását ellenőrző feladatsorok esetében, amelyek nem tanórán teljesítendő felmérések, hanem otthoni kutatómunkára, az ismeretek önálló alkalmazására épülő, a tanulási motivációt élénkítő feladatok. A hon- és népismeret tantárgy a Nemzeti alaptantervben rögzített kulcskompetenciákat az alábbi módon fejleszti:

A tanulás kompetenciái: A felnőtt tanuló egyéni tanulási utakon, belső motivációval, önszabályozó stratégiák alkalmazásával jut el a nemzeti múlt, a szülőföld értékeinek megismeréséhez, a hagyományos népi élet és a népszokások megismeréséhez, a táji jellegzetességek felfedezéséhez. Az aktív tanulást önállóan, valamint másokkal is együttműködve alkalmazza céljai megvalósítása érdekében. Tanári iránymutatással, segítséggel képes a hiteles források feldolgozására, a lényegkiemelésre. Mások véleményének, egyéni tapasztalatainak megismerésével fejlődik vitakultúrája, hálózati csoportos tanulási képessége.

A kommunikációs kompetenciák: A felnőtt tanuló saját tapasztalatainak megosztása, önállóan gyűjtött információinak közvetítése, vitahelyzetekben való megszólalása, érvelése során a kommunikációs helyzetnek megfelelően alkalmazza anyanyelvi kompetenciáit, tanult viselkedési mintáit. Az információcsere változatos területeken valósulhat meg, a hagyományos auditív és vizuális csatornák mellett a digitális lehetőségek alkalmazásával. Kommunikációközpontú helyzetgyakorlatokban, játékszituációkban alkalmazni tudja az elsajátított kötött nyelvi formájú és improvizatív szövegeket.

A digitális kompetenciák: A felnőtt tanuló információk gyűjtéséhez és rendszerezéséhez a könyvtári dokumentumok mellett forrásként használja az elektronikusan elérhető szakirodalmat, képgyűjteményeket (múzeumok online adatbázisait). Digitális kompetenciáit változatos helyzetekben és szerepekben, önállóan és másokkal is együttműködve, céljai megvalósítása érdekében tudja alkalmazni.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák: A felnőtt tanuló elsajátítja a hon- és népismeret alapfogalmait; információkat, tényeket, adatokat gyűjt, válogat, önállóan vagy társaival együttműködve rendszerez. Összehasonlítja a természeti környezet által meghatározott életmódbeli különbségeket, a közösségi szerepeket, a kölcsönös segítségnyújtáson alapuló társas munkavégzés jelenségeit, összefüggéseket állapít meg, következtetéseket, magyarázatokat fogalmaz meg.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák: A felnőtt tanuló érveit, gondolatait, véleményét szabadon kifejti, ugyanakkor nyitott a pedagógus útmutatásaira, társai észrevételeire, amelyek hatására álláspontját rugalmasan kezeli, korábbi döntéseit felülbírálja, módosítja. Fejlődik, alakul az önismerete-énképe, nyitottá válik a másik ember élethelyzete iránt. A társas tanulás folyamatában együttműködve gyűjt információkat, elemez forrásszövegeket, készít bemutatókat, megosztja véleményét, érvel álláspontja mellett.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: A felnőtt tanuló megtanulja értékként kezelni, hogy saját gondolatai kifejezését és mások véleményének befogadását sokféle szempont alapján tudja megvalósítani. Önállóan és a társaival történő együttműködés során alkotója lesz a felfedezett lokális értékeket bemutató leírásoknak, képi illusztrációknak, maketteknek. Kreatív alkotásokat tud létrehozni, valamint alkalmazza a művészi önkifejezés elemeit a tanult népművészeti motívumok és alkotások segítségével a szülőföld értékeinek megörökítése során.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák: A felnőtt tanuló nyitottá válik a foglalkozások, mesterségek megismerésére, a munkavégzésben rejlő fejlődési folyamatok, az alkotó tevékenység személyiségfejlesztő hatásának felismerésére. Fejleszti kreativitását, képzeletét, problémamegoldó és mérlegelő gondolkodását a megismert hagyományos munkafolyamatok saját korának munkafolyamataival történő összehasonlító elemzése során. A tanuló felelősséget érez munkavégzésének eredményéért és minőségéért, értékesnek tartja a másokkal való együttműködést

Hon- és népismeret 5-8. évfolyam

A hon- és népismeret tantárgy a régebbi korok – különös tekintettel a 19-20. század fordulójára – jellemző városi és falusi életet mutatja be, középpontba helyezve a mindennapi tevékenységeket, az ünnepi szokásokat, valamint ezek táji eltéréseit. Ennek a tanulási folyamatnak a lokális értékek megismerése ad keretet. A szülőföld honismereti, népismereti jellemzőiből kiindulva körvonalazódik a magyar népi kultúra sokszínű világa, majd ismét visszatér a szülőföldhöz. A tanév során megszerzett sokféle tudás és tapasztalat tükrén keresztül nyílik lehetőség a helyi értékek, hagyományok újbóli értelmezésére. A tananyag a felnőtt tanulók előzetes tudásának figyelembevételével bővíti tovább a népi kultúra területeit. A rendszerbe foglalt ismeretanyag támogatja a meglévő tudáselemek aktivizálását, az új ismeretek rögzítését. A tananyag központi eleme a néphagyományok élményszerű megismerése, amelyben a tanulók cselekvő és alkotó módon vesznek részt, tapasztalati úton és személyes élményeken keresztül is jutnak el az elméleti ismeretekig, az összefüggések meglátásáig. A tanulói munkaformák között kiemelkedő szerepet kap a kooperatív

csoportokban történő együttműködés. A tanulási folyamat koordinálása mellett törekednünk kell az önszabályozó tanulás kiépítésére, a belső motiváció növelésére, melyben fontos szerepet játszik a személyes érintettség. Minden témakörben jelentős szerepe van a felnőtt tanulók önálló gyűjtőmunkájának és az erre épülő tudásmegosztási gyakorlat erősítésének, a prezentációs készség fejlesztésének, emiatt a központi előírások a tanévek során legalább egy alkalommal ajánlottá teszik a helyi vagy a közelben elérhető tájházba vagy szabadtéri néprajzi múzeumba való látogatást, hogy a tanulók autentikus környezetben találkozzanak a tárgyi kultúrával, és külső szakértői tudás igénybevételével részt vehessenek múzeumpedagógiai foglalkozáson.

Témakörök az 5-8. évfolyamon:

- Az én világom
- Találkozás a múlttal
- Örökségünk, hagyományaink, nagyjaink

ÁLLAMPOLGÁRI ISMERETEK 8. évfolyam (Iskolarendszerű felnőttoktatás, esti tagozat)

Az állampolgári ismeretek tantárgy a Nemzeti alaptantervben rögzített kulcskompetenciákat az alábbi módon fejleszti:

A tanulás kompetenciái: A felnőtt tanuló az információk gyűjtése, rendszerezése és feldolgozása közben megkülönbözteti a lényegest a lényegtelentől, és arra törekszik, hogy hiteles szövegeket használjon fel beszámolói elkészítéséhez. Önállóan vagy megadott szempontok alapján képes megkülönböztetni egymástól a megalapozott, tudományos hátterű és a hamis következtetéseket tartalmazó leírásokat, gondolatsorokat. Az érveléstechnikák alkalmazásával, mások véleményének megismerésével tovább fejlődik vitakultúrája.

A kommunikációs kompetenciák: A felnőtt tanuló véleménynyilvánításához, érveléséhez, a vitahelyzetekben való megszólalásaihoz a kommunikációs helyzetnek megfelelő nyelvhasználat és viselkedés társul. A véleménynyilvánítás és a vitakultúra fejlesztése az autonóm magatartás kialakulását és a másik ember iránti tiszteletet, a más vélemények mérlegelését egyaránt segíti.

A digitális kompetenciák: A felnőtt tanuló információk gyűjtéséhez és rendszerezéséhez használja a könyvtári dokumentumokat és az internetet, a beszámolók egy részéhez digitális tartalmakat készít. Az önálló és a társas tanulás folyamatában tanári segítséggel körültekintően választja ki az ismeretforrásokat, ha szükséges, tanácsot kér vagy tanácsot ad a médiahasználatról.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák: A felnőtt tanuló információkat, tényeket, adatokat gyűjt, válogat, önállóan vagy társaival együttműködve rendszerez. Társadalmi jelenségeket hasonlít össze, összefüggéseket állapít meg, következtetéseket, magyarázatokat fogalmaz meg. A társadalommal, a honvédelemmel és az állampolgári feladatokkal

kapcsolatban képes a problémák azonosítására, releváns kérdéseket alkot, javaslatokat tesz, társaival tervezeteket készít. Nyitott annak átgondolására, hogy a tudományos-technológiai fejlődés, a környezetvédelemmel kapcsolatos problémák és a fenntarthatóság kérdésköre miképpen hat életútjára, családjára és hazájára.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák: A pedagógus vagy a társak orientáló észrevételeit, javaslatait és tanácsait figyelembe véve a felnőtt tanuló képes korrigálni álláspontját, véleményét, valamint módosíthatja, átértékelheti, felülbírálhatja döntéseit. A társas tanulás közösségi élménye növeli önbizalmát, önbecsülését, egyúttal segíti reális énképének alakulását, és erősíti a közösségért történő felelősségvállalást.

A kooperatív tanulás révén az együttes tevékenység saját élménnyé válik. A tanuló társaival közös véleményt alakít ki, javaslatokat fogalmaz meg és terveket készít. A tanulás folyamán sok esetben társaival együttműködve dolgoz fel szövegeket, készít beszámolókat, gyűjt információkat, továbbá bekapcsolódik egy téma vagy probléma közös megbeszélésébe, ennek során érveket-ellenérveket fogalmaz meg. A tanulási tevékenységek jellege, a társas tanulás lehetőségei olyan szituációkat és légkört teremtenek, amelyek biztosítják a tanuló szorongásmentes önkifejezését, ezek révén támogatják véleményének, gondolatainak, érveinek szabad kifejtését, ugyanakkor tudatosítják, hogy saját szempontjai csak mások hasonló megnyilvánulásainak tiszteletben tartásával, érveinek megértésével, egyeztetésével érvényesülhetnek.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: A felnőtt tanuló lakóhelye történetét és a település kulturális, néprajzi értékeit megismerve arra törekszik, hogy gazdagítsa a helyi társadalom életét. Önállóan és társaival együttműködve újságcikket ír, weboldalt szerkeszt. Problémaérzékenység, egyúttal együttműködő, segítő szemlélet jellemzi a projektekben való tevékenységét.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák: A mindennapi élethez kapcsolódó készségfejlesztés, a hivatali ügyintézés intézményeinek és alapvető eljárásainak megismerése, a munkavállaláshoz szükséges ismeretek és készségek megszerzése, fejlesztése elősegíti a felnőtt tanulónak a mindennapi életben betöltött szerepekre való felkészülését. A tanuló javaslatokat fogalmaz meg, tervezeteket készít; mindez hozzájárul az innováció iránti nyitottság és igény, valamint a felelősségteljes munkamorál megalapozásához.

Állampolgári ismeretek 8. évfolyam

Az állampolgári ismeretek tantárgy tanulásával a felnőtt tanuló azokat az érvényes ismereteket sajátíthatja el és azon készségeket szerezheti meg, amelyeket a mindennapi életben hasznosíthat, tudatos és felelős állampolgárrá és egyben elkötelezett hazafivá válhat.

A témakörök struktúrájának kialakításakor két alapvető szempont érvényesült. A témák egymásra épülése koherens rendszert alkot: a család mint a társadalom legalapvetőbb intézménye, a tanuló településének megismerése, a lakóhely kulturális értékeinek kiemelése, az intézmények, szervezetek működésének, majd a nagyobb rendszerek funkciójának

vizsgálata, a nemzeti közösséghez tartozás feltételeinek számbavétele, a nemzeti identitás alkotóelemeinek megbeszélése, a haza iránti kötelezettségek megismerése, a nemzeti/etnikai kisebbségi jogok azonosítása. Ezen témakörök egymásra épülésével a felnőtt tanuló rendszerszemlélete is alakul: differenciált tudást szerezhet meg szűkebb és tágabb környezetéről, hazájáról és a társadalomról, amelyben él. A felnőtt tanuló elsajátítja a mindennapi életben alkalmazandó készségeket, tájékozódik a munka világában, megismeri a tudatos fogyasztóvá válás meghatározó és a fenntarthatóság alapvető szempontjait.

Az állampolgári ismeretek tantárgy épít a tanulók együttműködésére, az egyéni teljesítményre és érdeklődésre, valamint a tanulók csoportos tevékenységére. A pedagógus a nevelő – oktató munka során a tanulói tevékenységeket megszervező, irányító, illetve koordináló feladatai is megjelennek, a tanulási folyamatban a segítő-támogató szemléletmód jellemzi a tevékenységét. A tanuló teljesítményének értékelésében az önértékelés, a csoportos megbeszélés, a társak kölcsönös javaslatai is szerepet kaphatnak. A társas tanulás alkalmai révén a tanuló megtapasztalhatja a nézetek, vélemények sokféleségét, kifejezheti saját gondolatait, amelyekbe beépítheti mások értékes megnyilvánulásait, ezek révén fejlődhet önismerete és önértékelése is. Néhány, a felnőtt tanulók érdeklődését különösen felkeltő téma esetében a feldolgozását iskolai tematikus hetek, témahetek, projektnapok keretében valósíthatják meg a tanulócsoportok.

A tantárgy tanulási eredményeinek követésére alapvetően a tanulást támogató értékelés ajánlott, s ebben a felnőtt tanulót segítő, fejlesztő visszajelzések, amelyek között a pedagógus és a társak értékelése ugyanúgy szerepet játszik, mint a csoportos megbeszélés és önértékelés. Az értékelési folyamatban kiemelt szempont a tanuló bekapcsolódása a kooperatív tevékenységekbe, továbbá lényeges az önállóan vagy társaival közösen végzett digitális eszközhasználaton alapuló feladatok megoldása. Összegző-minősítő értékelés (ötfokozatú skálán értelmezett érdemjeggyel) javasolt a tanuló mindennapi életben való tájékozódásához kapcsolódó témakörök esetében. Az egyes témák feldolgozásánál célszerű a felnőttek élet- és munkaerőpiaci tapasztalataira, korábbi iskolai jellegű tanulmányaira támaszkodni.

Témakörök a 8. évfolyamon:

- Család; a családi szocializáció jellemzői, a hagyományos családmodell
- A család gazdálkodása és pénzügyei
- Településünk, lakóhelyünk megismerése
- Nemzet, nemzetiség; a haza iránti kötelezettségeink
- A magyar állam alapvető intézményei, az állam szerepe a gazdaságban
- Mindennapi ügyintézés
- A fogyasztóvédelem alapjai
- A nagy ellátórendszerek: köznevelés, egészségügy és szociális ellátás

IDEGEN NYELV – ANGOL NYELV 5-8. évfolyam (Iskolarendszerű felnőttoktatás, esti tagozat)

Az iskolarendszerű felnőttoktatás számára készült idegen nyelvi tanterv figyelembe veszi, hogy a fiatal felnőttek oktatásának módszerei eltérnek a nappali általános iskolás korosztályban alkalmazott módszerektől. Így fokozottan támaszkodik a tanterv a tanulók eddigi tapasztalataira, élményeire és gyakorlati ismereteire. A tanulók idegen nyelvi tanterveiben különösen fontos a *továbbépíthetőség, fejleszthetőség*. Ezért a nappali oktatásnál nagyobb mértékben és arányban javasol a tanterv olyan tevékenységi formákat, amelyek az idegennyelv-tudás továbbfejlesztését az iskolarendszerű oktatás lezárása után is lehetővé teszik és segítik. A fent felsoroltak következtében kiemelten fontos a *nyelvtanulási technikák elsajátíttatása*, a későbbi önálló illetve tanfolyami nyelvtanulás megalapozásaként. A tanulók magyar nyelvtani ismereteinek elmélyítése és a tantárgyak rendszerező szakaszainak összehangolása szükséges.

A használható nyelvtudás a felnőtt tanuló számára nemcsak azt jelenti, hogy jobb *esélyekkel* indul a *munkaerőpiacon*, hanem egyben kulcsot is ad a kezébe más népek, más *kultúrák*, s ezáltal önmaga, saját népe és saját kultúrája alaposabb megismeréséhez, jobb megértéséhez.

A korszerű idegennyelv-oktatás a nyelvhasználó valós szükségleteire épül, tevékenységközpontú. Olyan helyzetekre készíti fel a tanulót, amelyek már most vagy a későbbiek során várhatóan fontos szerepet játszanak életükben. A tantárgy tanításának *célja*, hogy a tanulóban kialakuljon az idegen nyelv megismerésének és használatának természetes igénye, az alapszituációkban való jártassága, az idegen nyelv más tantárgyakba való integrálásának képessége (pl. számítástechnika), és emellett a nyelvtanulás járuljon hozzá a felnőtt szocializációjának folyamatához.

A nyelvtanulás *tartalmára* vonatkozóan a NAT hangsúlyozza a tantárgyközi integráció jelentőségét. Fontos, hogy a tanulók az idegen nyelv tanulása során építeni tudjanak más tantárgyak keretében szerzett ismereteikre és személyes tapasztalataikra is. Ugyanakkor az idegen nyelvvel való foglalkozás olyan ismeretekkel, tapasztalatokkal gazdagíthatja a tanulókat, amelyeket más tantárgyak keretében is hasznosítani tudnak.

Az egész életen át tartó tanulás szempontjából kiemelkedő jelentősége van a *nyelvtanulási stratégiáknak*, amelyek ismerete és alkalmazása segíti a tanulókat abban, hogy nyelvtudásukat önállóan ápolják és fejlesszék, valamint újabb nyelveket sajátítsanak el.

A kerettanterv az elérendő célokat és nyelvi szinteket kétéves képzési szakaszokra bontva határozza meg.

	6. évfolyam	**8. évfolyam**
Első idegen nyelv	A1	A2

Az 5–6. osztályban a nyelvtanulás kiemelt célja a tanulók szókincsének bővítése. A nyelvtani szerkezeteket kontextusba ágyazva sajátítják el. A helyes nyelvhasználat elsajátításában nagy szerepe van a nyelvi input minőségének és mennyiségének, valamint a tanulói megnyilatkozások esetében a pozitív tanári visszajelzésnek. Fontos célkitűzés továbbá, hogy a tanulók idegen nyelvi kompetenciájának fejlesztése szoros összefonódásban és kölcsönhatásban történjen a fejlesztési szakaszra vonatkozó nevelési célokkal és más kulcskompetenciák fejlesztésével, elsősorban az anyanyelvi kommunikációval, a szociális kompetenciával, az esztétikai-művészeti tudatossággal és kifejezőképességgel, valamint az önálló tanulással. Fokozatosan egyre nagyobb szerepet kap a digitális kompetencia, hiszen az IKT-eszközök használata idegen nyelven is az információszerzés és információcsere korszerű és hatékony eszköze. A 7–8. évfolyamon folytatódó nyelvoktatás legfontosabb célja a tanulók idegen nyelvi kommunikatív kompetenciájának fejlesztése. Ez továbbra is szoros kölcsönhatásban történik az adott életkori szakaszra megfogalmazott nevelési célokkal, és más kulcskompetenciák fejlesztésével, elsősorban az anyanyelvi kommunikáció, a szociális kompetencia, valamint a hatékony, önálló tanulás területén. Felnőtt tanulókról van szó, tehát egyre nagyobb szerepet kap a tanulási folyamatban a digitális kompetencia fejlesztése.

A nyelvi készségek fejlesztése komplex módon történik, a tanulók egyre több autentikus szövegfajtával ismerkednek meg, bővül a szókincsük, egyre magabiztosabban tudják megvalósítani beszédszándékaikat. Az új nyelvtani szerkezetekkel a korábbi fejlesztési szakaszokhoz hasonlóan továbbra is kontextusba ágyazva ismerkednek meg. Javasolt ebben a fejlesztési szakaszban az önértékelés és a társértékelés módszereivel való megismerkedés, illetve ezen módszerek alkalmazása. A helyes nyelvhasználat elsajátításában változatlanul nagy szerepe van a nyelvi input minőségének és mennyiségének, valamint a tanulói megnyilatkozások esetében a pozitív tanári visszajelzésnek.

Tematikai egységek az 5-6. évfolyamon:

Beszédértés

A célnyelvi óravezetés követése: az osztálytermi tevékenységekhez kapcsolódó, rövid, egyszerű tanári utasítások megértése; az ismert témákhoz kapcsolódó, egy-egy rövid mondatból álló kérdések, néhány rövid mondatból álló megnyilatkozások megértése; a mindennapi témakörökben elhangzó rövid, egyszerű szövegekben az ismerős szavak, fordulatok felismerése, ezekből következtetés a szövegek témájára; néhány, a megértést segítő alapvető stratégia egyre önállóbb alkalmazása.

Szóbeli interakció

A beszédszándék kifejezése egyszerű nyelvi eszközökkel, bővülő szókinccsel és nonverbális elemekkel támogatva; egyszerű kérdések feltevése ismert témákról, illetve válaszadás egyszerű nyelvi eszközökkel a hozzá intézett kérdésekre; rövid beszélgetés folytatása ismert témákról, egyszerű nyelvi eszközökkel, begyakorolt beszédfordulatokkal; rövid beszélgetés folytatása a társakkal a tanult témákról; rövid, egyszerű szövegek közös előadása; az ismert szöveg célnyelvi normákhoz közelítő kiejtése, helyes intonációval és megfelelő beszédtempóban.

Összefüggő beszéd

Rövid, egyszerű szövegek elmondása, illetve párbeszéd előadása társaival közösen, tanári segítséggel. Fontos a fiatal felnőttek magabiztosságának megerősítése. Olyan feladatokat kell közösen feldolgozni, ami rövid, IKT eszközökkel közvetíthető. Fontos, hogy a korábbi tanulmányi sikertelenségek miatt keletkezett ellenállást érdeklődéssé alakítsuk át, sikerélmény útján. A tantárgy, az idegen nyelv iránt pozitív attitűd kialakítása. Leírás adása saját magáról és a környezetében előforduló tárgyakról, egyszerű nyelvi eszközökkel. Munkájának bemutatása egyszerű nyelvi eszközökkel. Ismert szöveg elmondása a célnyelvi normához közelítő kiejtéssel, intonációval és beszédtempóban.

Olvasott szöveg értése

A tanuló felismeri és megérti az egyszerű szövegekben – hirdetés, felirat, dalszöveg, – az ismert neveket, szavakat; az egyszerű autentikus szövegek lényegének megértése; az egyszerű, autentikus szövegekből néhány alapvető információ kiszűrése; az olvasott szövegre vonatkozó egyszerű feladatok elvégzése; a képek segítségével az olvasott szövegek értelmezése; érdeklődés kialakítása a célnyelvi kultúra irodalmi, művészeti alkotásai iránt.

Íráskészség

Ismert témáról rövid, egyszerű mondatok másolása, majd diktálás utáni írása. Megadott mintát követve különböző rövid szövegek alkotása. Írásbeli válaszadás személyes adatokra vonatkozó egyszerű kérdésekre. A közösen feldolgozott olvasott szöveghez kapcsolódó írásbeli feladatok elvégzése.

Témakörök az 5-6. évfolyamon:

- *Család*
  Én és a családom. Családtagok bemutatása. Napirend.
- *Otthon*
  Otthonom, lakóhelyiségek, bútorok, berendezési tárgyak.
- *Étkezés*
  Napi étkezések. Kedvenc ételeim, italaim.
- *Idő, időjárás*
  Az óraidő, a hét napjai, napszakok, évszakok és hónapok.
- *Öltözködés*
  Évszakok és ruhadarabok, kedvenc ruháim.
- *Sport*
  Testrészek és mozgás.
- *Iskola, barátok*
  Iskolám, osztálytermünk. Tantárgyaim, tanáraim.
- *Szabadidő, szórakozás*
  Szabadidős tevékenységek, kedvenc időtöltésem.
- *Utazás, pihenés*
  Vakáció, nyaralás. Közlekedési eszközök.

Tematikai egységek a 7-8. évfolyamon:

Beszédértés

Az osztályterni tevékenységekhez kapcsolódó tanári utasítások megértése; az ismert témákhoz kapcsolódó egyszerű kérdések és kijelentések megértése; a tanult témakörökben elhangzó szövegekben a tanult szavak, szó- és beszédfordulatok felismerése, és ezekből következtetés a szövegek témájára, tartalmára; a lényeg és néhány alapvető információ kiszűrése az ismert témakörökben elhangzó szövegekből; néhány, a megértést segítő alapvető stratégia egyre önállóbb alkalmazása.

Szóbeli interakció

Kommunikáció ismert témákról, egyszerű nyelvi eszközökkel, begyakorolt beszédfordulatokkal, egyszerű és közvetlen információcserét igénylő feladatokban; kérdésfeltevés kiszámítható, mindennapi helyzetekben, válaszadás a kérdésekre, illetve rövid párbeszédek folytatása; az első lépések megtétele a célnyelv spontán módon történő használata útján; törekvés a célnyelvi normához közelítő kiejtésre, intonációra és beszédtempóra.

Összefüggő beszéd

A tanuló képes önmagáról és közvetlen környezetéről összefüggően beszélni, egyszerű beszédfordulatok alkalmazásával. A tanuló képes munkája bemutatására egyszerű nyelvi eszközökkel. Tud rövid, egyszerű történetek elmesélni. Meg tud fogalmazni egyszerű állításokat; összehasonlítás, magyarázat, indoklás megfogalmazására képes. Tud egyszerű nyelvtani szerkezeteket és mondatfajtákat használni. Ismeri és alkalmazza a megértést segítő legfontosabb stratégiákat. A kiejtése, intonációja és beszédtempója közelít a célnyelvi normához.

Olvasott szöveg értése

A tanuló számára ismert témákban szóló rövid szövegek megértése; az alapvető információk megtalálása az egyszerű, hétköznapi szövegekben; autentikus szövegek lényegének megértése, az alapvető információk kiszűrése; az olvasott szövegekre vonatkozó feladatok elvégzése; tájékozódás a célnyelvi kultúráról.

Íráskészség A tanuló közvetlen környezetével kapcsolatos témákról összefüggő mondatok írása; az írás kommunikációs eszközként történő használata; gondolatok kifejtése egyszerű kötőszavakkal összekapcsolt mondatokban; egyszerű szövegek írása a tanulót érdeklő, ismert témákról.

Témakörök a 7-8. évfolyamon:

- *Család*
  Én és a családom. Családtagok bemutatása, családfa. Családi események, közös programok. Családi ünnepek. Nagyszüleim világa.
- *Otthon*
  Otthonom, szűkebb környezetem. Lakóhelyiségek, bútorok, berendezési tárgyak. Lakóhelyem, tágabb környezetem. Otthonok a célnyelvi országban és a nagyvilágban. Otthontalanok.

- *Étkezés*
  Napi étkezések. Kedvenc ételeim, italaim. Egészséges táplálkozás. Receptek, főzés, sütés, főzőműsorok. Étkezési szokások a célnyelvi kultúrában és a nagyvilágban.
- *Idő, időjárás*
  Az óra. Évszakok és hónapok. A hét napjai és a napszakok. Időjárás. Időjárási rekordok. Időjárási jelenségek. Természeti katasztrófák.
- *Öltözködés*
  Ruhadarabok. Kedvenc ruháim. Divat világa.
- *Sport*
  Testrészek és mozgás. Kedvenc sportom. Sportok, sportfelszerelések. Extrém sportok. Sportversenyek, olimpia.
- *Iskola, barátok*
  Iskolám, osztálytermünk. Tantárgyaim, tanáraim. Osztálytársaim, barátaim. Tanórán kívüli közös programjaink. Iskolai élet más országokban.
- *Szabadidő, szórakozás*
  Szabadidős tevékenységek, kedvenc időtöltésem. Internet, interaktív játékok. Mozi, színház, zenehallgatás, kiállítások. Közös időtöltés barátokkal.
- *Természet, állatok*
  Kedvenc állataim. Kisállatok, felelős állattartás. Kontinensek, tájegységek. Hazánk és más országok, más kontinensek élővilága.
- *Ünnepek és szokások*
  Az én ünnepeim. Ünnepek itthon és a nagyvilágban.
- *Város, bevásárlás*
  Városok, települések, falvak. Épületek, utcák. Tájékozódás, útbaigazítás. Üzletek, bevásárlóközpontok, piac. Vásárlás.
  Látnivalók, nevezetességek a lakóhelyemen.
  Híres városok és nevezetességeik.
- *Utazás, pihenés*
  Vakáció, nyaralás. Táborok, osztálykirándulás. Közlekedési eszközök. Utazás belföldön és külföldön.

IDEGEN NYELV– BEÁS NYELV ÉS IRODALOM 5-8. évfolyam (Iskolarendszerű felnőttoktatás, esti tagozat)

A beás nyelv tantárgy tanításának célja a tanulók beás nyelvi kommunikatív kompetenciájának megalapozása és fejlesztése. A beás nyelvet tanulók könnyen kerülhetnek autentikus célnyelvi környezetbe, hisz a nyelvet tanulók közül sokan lehetnek olyanok, akik részesei ennek a kultúrának. Így a kapcsolatteremtés a beás nyelven beszélőkkel komoly motivációs forrás lehet, és nagyban elősegítheti az autonóm tanulóvá válást. A beás nyelvű kommunikáció során meghatározó jelentőségű a nyelvekkel, a nyelvtanulással, az idegen nyelveket beszélő emberekkel és a más kultúrákkal kapcsolatos pozitív attitűd kialakítása, ami magában foglalja a kulturális sokféleség tiszteletben tartását és a nyelvek, kultúrák közötti kommunikáció iránti nyitottságot.

A beás nyelv tanulásának feladatai:

- a nyelvi ismeretek olyan szintű elsajátítása, mely lehetővé teszi a tanulók anyanyelvű olvasókká, írókká válását
- a beás nyelvi ismeretek tudatosítása és beszédkészséggé fejlődésének biztosítása
- az anyanyelven olvasható művek megismerésével a beás nép kultúrájának megismertetése, az olvasási kedv felébresztésével az olvasói szokások kialakítása
- a nyelvi gazdagság előnyeinek nyilvánvalóvá tétele
- iskolai rendezvények, amatőr művészeti produkciók színesítése anyanyelvi anyaggal
- a tanulók érzelmi motiválásának segítése a hagyományápolás és a beás kultúra megismerése érdekében
- nyelvi eszköz biztosítása a határainkon túl élő beás nyelvi közösségekkel való kapcsolatok kiépítéséhez.

Elérendő KER szintek az 5-8. évfolyamon:

	6. évfolyam	**8. évfolyam**
Első idegen nyelv	A1	A2

Beás nyelv és irodalom 5-6. évfolyam

A tanulók többéves nyelvtanulási tapasztalattal rendelkeznek, megértik a tanár kéréseit, óravezetését, ismerősek a feladattípusok, órai tevékenységek, motiváltak, bíznak magukban és néhány alapvető nyelvtanulási stratégiát már használnak.
E két évfolyamon legfontosabb cél a motiváció fenntartása, a tanulók sikerélményhez juttatása. Továbbra is a hallott és olvasott szöveg értése áll a középpontban, mivel ezek a produktív készségeket (beszéd, írás) közvetve fejlesztik. A készségek fejlesztése komplex módon történik, úgy, ahogy azok a valós kommunikációs helyzetekben természetes módon összekapcsolódnak. Az évek múlásával egyre fontosabb szerepet kap a beszédkészség.
E korosztály nyelvelsajátítása során jobban támaszkodik a memóriájára, mint a nyelv szabályrendszerére, de egyre inkább képessé válik a szabályszerűségek felismerésére. A nyelvhasználatban szükség van a legfontosabb nyelvtani és lexikai struktúrák automatizálására. Fontos megtanítani a tanulókat arra, hogy esetleges hibáikat maguk vegyék észre és javítsák, hogy egyre inkább tudatos és autonóm nyelvtanulóvá válhassanak.
A témakörök részben ugyanazok, mint az előző fejlesztési szakaszban, de bővülnek és mélyülnek, azzal párhuzamosan, ahogy a tanulók érdeklődése alakul, igényeik, szükségleteik változnak. Az beás nyelv és irodalom tanítása és elsajátítása továbbra is minden esetben kontextusba ágyazva, konkrét beszédhelyzetek során történik, melyekben a verbális és a nem verbális elemek természetes egységet alkotnak.

Tematikai egységek az 5-6. évfolyamon:
Beszédértés

Az írásbeli és szóbeli kommunikáció különböző formáinak gyakorlása a következő témakörökben:

- Én és a családom: személyi adatok; foglalkozások, otthoni teendők; kötelességek, családi ünnepek.
- Emberi kapcsolatok: barátság, emberek külső és belső jellemzése.
- Tágabb környezetünk: falu, kisváros, nagyváros, ország; a lakóhely bemutatása.
- Természeti környezetünk: a természet megóvása, növények, állatok a földön.
- Az iskola világa: az iskola bemutatása; az ideális órarend, az ideális iskola.
- Étkezés: étkezési szokások beás közösségekben, más családokban és más országokban; különleges ételek és ételreceptek.
- Vásárlás: mindennapi bevásárlás, ajándék az ünnepekre.
- Utazás: utazási előkészületek, a kedvenc közlekedési eszközeink.

Szabadidő és szórakozás: sport az iskolában és iskolán kívül; tv, videó, számítógép és olvasás.

Beszédkészség

Az írásbeli és szóbeli kommunikáció különböző formáinak gyakorlása a következő témakörökben:

- Az én világom.
- A család és barátok.
- Ház, lakás, berendezési tárgyak, állatok és növények a ház körül.
- Vadállatok.
- A mindennapi élet tevékenységei; napszakok.
- Szabadidős tevékenységeink.
- Az iskola: tanórai kérések, kérdések, utasítások, tantárgyak tanórai tevékenységek.
- Vásárlás – alapvető árucikkek.
- Étkezés.
- Időjárás, öltözködés, ruhadarabok, tetszés, nemtetszés.
- Egészség, betegség.
- Más népek élete, kultúrája.

Olvasásértés

Írott szövegekből fontos információk megtalálása. Rövid szövegek lényegének megértése. Különböző témakörök – különös tekintettel a cigány/roma nemzetiség életmódját bemutató történetek – szövegeinek feldolgozásával az értő olvasás és a szövegértés fejlesztése.
Jártasság a kétnyelvű szótár rendszeres, önálló használatában.
A folyékony, helyes, kifejező olvasás fokozatos elsajátításának és megfelelő használatának elősegítése.

Íráskészség

Szövegalkotási készségek fejlesztése. Egyszerű közlések és kérdések írásos megfogalmazása. Strukturált szövegek (baráti üzenet, képeslap) létrehozása. A kreatív írás gyakorlatának megismertetése és elsajátíttatása a tanulót érdeklő egyszerű szövegekben.

Beás nyelv és irodalom 7-8. évfolyam

7-8. osztály végére a tanuló jártas a beás nyelvű, alapvető, az ismert témák szókincsét alkalmazó szövegek megértésében írásban és szóban egyaránt. Képes egy szöveg önálló vagy csoportos értelmező feldolgozására irányított kérdések alapján is. Beás nyelvű szépirodalmi

szövegeket olvas (vers, regény, novella), ért és memorizál. Magabiztosan alkalmazza a tanult nyelvtani, helyesírási és nyelvhelyességi szabályokat írásban és szóban egyaránt. Bonyolultabb összetett mondatok alkotására is képes, valamint hosszabb párbeszédeket is képes folytatni a tanult témákban.
Írásképe kiforrott, tiszta, igényes, füzetvezetése gondos. Hosszabb, összetett, ok-okozati viszonyt is tartalmazó mondatokat képes lefordítani beás nyelvről magyarra és magyar nyelvről beásra.
Az elektronikus médiát is használja a nyelvtanulás során, beás nyelvű weblapokat, on-line újságokat olvas, értelmez. Szövegértési és fordítási feladatok során magabiztosan alkalmazza a szótárt.

Tematikai egységek az 5-6. évfolyamon:
Beszédértés

Az aktív beszédpartnerré válás elősegítése. A beszédértési feladatok során a magabiztos nyelvhasználat fejlesztése.

Beszédkészség

Az írásbeli és szóbeli kommunikáció különböző formáinak gyakorlása a következő témakörökben:

- Iskola: továbbtanulás.
- Munka: foglalkozások, munkahely.
- Kultúra: mozi, színház, könyvtár, múzeum, zene, képzőművészet.
- Egészséges életmód: étkezés, sport, testi-lelki egészség;
- utazások: jegyvásárlás, szállásfoglalás, kirándulás szervezése.
- Média: újság, tv, rádió, internet, blog.
- Országismeret: lakóhely, főváros, nevezetességek.
- A cigány/roma nemzetiség élete: hagyományos foglalkozások, nyelvjárások elnevezése.

Olvasásértés

A hétköznapi és irodalmi szövegek segítségével a szövegértési képesség fejlesztése különös tekintettel a szövegösszefüggést teremtő nyelvtani jelenségekre (szövegkohézió). Ösztönzés a szótárhasználatra a passzív szókincs gyarapítása során. A nyomtatott és elektronikus sajtó termékeinek megismertetése.

Íráskészség

Saját gondolatok egyszerű mondatokban való megfogalmazásának elősegítése. A beás nyelvi és nyelvhelyességi törvényszerűségek hibátlan alkalmazásának fejlesztése az írásbeli szövegekben. A szövegalkotási képesség fejlesztése különböző szövegtípusokban és műfajokban. A kreatív írás készségének fejlesztése egyszerű, a tanulót érdeklő témákban. Az alapvető műfaji sajátosságok megismertetése szépirodalmi szövegekben.

ROMA/CIGÁNY NEMZETISÉGI NÉPISMERET 5-8. évfolyam (Iskolarendszerű felnőttoktatás, esti tagozat)

A hazai cigány nemzetiség számára a kultúra az identitás fenntartásának és megerősödésének alapvető feltétele. Megnőtt a nemzetiségi nevelést és oktatást végző intézmények szerepe a kultúra közvetítésében, az identitás tudatosításában. A nevelés és oktatás feladatai éppen ezért nem korlátozódhatnak csak az ismeretek átadására és a készségek fejlesztésére. Gyakorlati és sokrétűen felhasználható tudásra és a képességek fejlesztésére kell törekedni, amelyek egyben feltételei az értékeken alapuló cselekvésnek. Az önmeghatározás, az ítélőképesség, a tudomány és művészet iránti nyitottság és a mindenkori személyes adottságok és lehetőségek határain belüli teljesítmény elérése a cél. Ez a feltételrendszer nyit utat a felelősségteljes élet felé. Az élethosszig tartó tanulás jegyében a magyarországi nemzetiségek legfontosabb oktatáspolitikai célja egy olyan nevelési és oktatási kínálat fenntartása és fejlesztése, amely mindenki számára elérhető és átjárható. A szokások ápolása, a történelem és a jelen ismerete – mindezek az identitás nélkülözhetetlen részét képezik. Modern világunkban az emberi kapcsolatokon keresztül történő tanulás éppoly fontos, mint a tudás és az információ megszerzése, valamint cselekvési stratégiák kifejlesztése. A tantárgy sajátosságából – miszerint a család érték- és hagyományközvetítő szerepét és azok tiszteletét egyre inkább át kell vállalnia – adódnak a célok és feladatok is. A cigány nemzetiségi nevelést, oktatást vállaló iskolák tanulói először élményszerű helyzetekben találkoznak a legfontosabb hagyományokkal, az életmódbeli szokásokkal és a nemzetiség kultúrájával. Ezekre az élményekre építve cselekvés- és projektorientált oktatási formákban a fokozatosság elve alapján szereznek ismereteket a nemzetiség történeleméről, néprajzáról, nyelvéről, irodalmáról és a médiáról. A tanulók tájékozottak abban, hogy a hagyományőrzés családon kívüli színterei különböző intézmények és szervezetek. A népismeret tantárgy tanulása a tanulók számára lehetővé teszi, hogy toleránsak és nyitottak legyenek a mássággal szemben, amely alkalmassá teszi őket más nemzetiségek és népek elfogadására. A heti egy tanítási óra tizenkét évfolyamon keresztül intenzív és alapos ismeretszerzést és képességfejlesztést tesz lehetővé. A kerettanterv a népismeretet önálló tantárgyként tervezte.
A népismeret tantárgy feladata - identitás- és értékközvetítés - hatással van a módszerek megválasztására. A nyitott oktatási formákban történő tanítás olyan ismeretszerzést biztosít, amely az élménytől a cselekvésen és megértésen át a tapasztalathoz vezet. Így fokozatosan kialakulnak a tanulókban azok a kompetenciák, amelyek alkalmassá teszik őket önálló projektek lebonyolítására.

Roma/cigány nemzetiségi népismeret 5-6. évfolyam
E két évfolyamon kibővül, megnövekszik az ismeretanyag. A kognitív kompetenciák fejlesztésének előtérbe kerülése mellett továbbra is központi szerepet játszik a tapasztaláson alapuló ismeretszerzés. Interjúk készítése, beszélgetések lefolytatása, információk szelektálása, történelmi időkifejezések alkalmazása és a földrajzi tájékozódási képesség fejlesztése veszi kezdetét. Körvonalazódnak a népcsoportra jellemző ismérvek

Roma/cigány nemzetiségi népismeret 7-8. évfolyam

Ezeken az évfolyamokon az előző szakaszokhoz kapcsolódva – a változó és egyre összetettebb tudástartalmakkal összefüggésben - a már megalapozott kompetenciák fejlesztése, megerősítése, bővítése, finomítása, hatékonyságának, variabilitásának növelése a feladat. A tantárgy fejleszti a véleményalkotások minőségét, a problémamegoldó gondolkodást. Segíti térben és időben a tájékozódási készséget. Erősíti a hovatartozás felismerését, az önazonosság vállalását.

Témakörök az 5-8. évfolyamon:

- Szociális kapcsolatok
- Természeti és társadalmi környezet
- Múlt és jelen
- Kulturális élet
- Cigány nyelvek

ETIKA / HIT- ÉS ERKÖLCSTAN 5-8. évfolyam (Iskolarendszerű felnőttoktatás, esti tagozat)

Az etika tantárgy új programként jelenik meg az iskolarendszerű felnőttoktatásban. A tantárgy tanulását 1-4. évfolyamon kezdik meg a felnőtt tanulók. Az 5-8. évfolyamon azoknak az esetében, akik már tanulták a tantárgyat, a tantárgyi előismeretekre célszerű támaszkodni a tanítás során. Ott, ahol ilyen jellegű előismeret nem áll rendelkezésre, a felnőtt tanulók élet- és munkaerőpiaci tapasztalataira építve kell a tantárgyat tanítani. Figyelembe kell venni a tanítási módszerek kiválasztása során a felnőtt tanulói csoportok tagjai közötti (akár jelentős) életkori és az alapvető készségekben (írás –olvasás) megmutatkozó különbségeket. Az etika tantárgy alapvető célja az egyéni és közösségi identitás formálása, stabilizálása, az egyének és a csoportok közti együttműködés megteremtése. Ehhez járulnak hozzá a kulturális hagyományokban gyökerező erkölcsi elvek, a társas szabályok megismertetése, az egyén gondolkodásában formálódó, szocio-emocionális készségek fejlesztése. Az erkölcsi nevelés fő célja a felnőtt tanuló erkölcsi érzületének és erkölcsi gondolkodásának fejlesztése, a felnőtt tanuló segítése a társas szabályok, a viselkedésminták azonosításában és saját alakuló értékrendjének tudatosításában.–A tantárgy - jellegénél fogva - elsősorban a személyes és társas képességeket, illetve a tudatos társadalmi részvételt és felelősségvállalást fejleszti. Fő feladata olyan ismeretek és értékek közvetítése, valamint kompetenciák elsajátíttatása, amelyek hozzásegítik a tanulót, hogy tájékozott, aktív és elkötelezett állampolgárrá, kisebb és nagyobb közösségeinek felelős tagjává váljék. A tantárgy tanulása folyamán a tanuló számos olyan történettel, konfliktussal, dilemmával, emberi magatartással és sorssal találkozik és foglalkozik, amely nemcsak tájékozottsága, életismerete és gondolkodási képessége kibontakozásához járul hozzá, hanem erkölcsi és érzelmi fejlődését is szolgálja. Az etika tantárgy támogatja a felnőtt tanulót az egyéni életvezetésének és társas környezetének erkölcsi szempontból történő mérlegelésére, miközben saját tudását vizsgálja és fejleszti. Eszközei a kérdezés, a rejtett nézetek és a dilemmák feltárása, az érvelés, a meggyőzés, a meggyőződés, a társadalmi normák és a közösségi értékek értelmezése.

A tanulóközösség tevékenységei mintát nyújtanak arra, hogy milyen értékek és viselkedésmódok segítik vagy akadályozzák az együttműködést, milyen érzelmi-, érték- vagy érdekkonfliktusok jelenhetnek meg, milyen megoldási módok a legmegfelelőbbek. Az ajánlott tantárgyi tartalmak és tanulói tevékenységek olyan képességeket is fejlesztenek, melyek a felnőtt tanulót az életvezetésében tudatosabbá, társai és környezete problémái iránt fogékonyabbá tehetik, erősítik identitását, aktív társadalmi cselekvésre késztetik és segítik a nehéz helyzetek megoldásában. Az etika tantárgy a kulcskompetenciákat az alábbi módon fejleszti:

A tanulás kompetenciái: A tantárgy keretében alkalmazott módszerek elősegítik az aktív tanulóvá válást, a tanulás tervezését, az egyéni tanulási stílus kialakítását és a tanulási útvonalak felfedezését, a mérlegelő gondolkodást, a belső motiváción nyugvó cselekvést, a célok elérése iránti elkötelezettséget, a metakognitív stratégiák alkalmazását.

A kommunikációs kompetenciák: A kommunikációs kompetenciák formálása során a tanuló gyakorolja az érzelmek kommunikálásának, az empátián nyugvó értő figyelemnek, az álláspontok asszertív megjelenésének, az erőszakmentes kommunikációnak, az adatokra támaszkodó érvelésnek és a megfelelő vitakultúrának, valamint a társas konfliktusok kezelésének kommunikációs technikákat igénylő változatait.

A digitális kompetenciák: A digitális kompetenciák fejlesztését támogatja a hiteles forrásokon alapuló kutatómunka végzése, a projektmunkák szervezése, megvalósítása, az elvégzett feladatok digitális eszközökkel történő bemutatása. A virtuális térben kialakult közösségek tagjainak viselkedését befolyásoló etikai szabályok felismerése és elemzése. A digitális önkifejezés, a közösségi oldalakon történő önmegjelenítés, az információk kezelése. A tartalom digitális megosztásával kapcsolatos etikai kérdések köre számtalan fejlesztési lehetőséget rejt magában.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák: A gondolkodási készségeket fejlesztik azok a tanulási tevékenységek, amelyek különböző élethelyzetek, információforrások, médiatartalmak elemzését igénylik. A különböző esettanulmányi példákban és a valóságos élethelyzetekben felmerülő etikai problémák, konfliktusok és a szabályok felismerése közben a tanuló elemző, problémamegoldó, mérlegelő gondolkodás alkalmazásával vizsgálja az események bekövetkezésének feltételeit. Átalakítja a szerzett információt, következtetéseket von le, magyarázatot keres, rendszerezést végez.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák: A tantárgy támogatja az önismereten alapuló önszabályozás és önfejlesztés megvalósítását, a lelkiismeretesség, az alkalmazkodóképesség, a kezdeményezőkészség, az elkötelezettség kialakulását, és a teljesítmény javítására való törekvést. A gyakorlatok során az érzelmek felismerésének és kifejezésének, az érzelmi állapotok szabályozásának, a társas helyzetek észlelésének, a konfliktusok kezelésének és a döntéshozatali készségeknek a fejlesztése válik hangsúlyossá.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: A tanulók önállóan vagy csoportosan lehetőséget kapnak a kreatív alkotások tervezésére, készítésére, projektfeladatok szervezésére, kivitelezésére. A szocio-emocionális készségek

fejlesztése drámajátékkal, szerepjátékkal valósul meg, az érzelmek kifejeződése zenei produkciókban, vizuális alkotásokban ölt testet. A tudatosság erősítését segítik elő azok a feladatok, amelyekben kulturális hagyományok megismerésére kerül sor.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák: A tantárgy az önismeret fejlesztése révén segíti a felnőtt tanulók jelen és jövőképének kialakítását, támogatja őket a munka világában történő eligazodásra. Ugyanakkor erősíti a hosszú távú célkitűzéseket, a személyes jövőtervezést, a további életpálya-építést, a döntéshozatalt, az életvezetést, a pénzügyi tudatosságot, és a tudatos önfejlesztést.

Főbb pedagógiai alapelvek:

- A felnőtt tanulók komplex személyiségfejlesztése, értelmi, érzelmi formálás és a cselekvésre buzdítás.
- A teljes személyiség aktivizálása a belső motiváció felkeltése és ébren tartása.
- Célrendszere és ajánlásai élményt adók, személyiséget, meggyőződést formálók.
- A tananyagok kiválasztása és annak megvalósítása során figyelembe veszi az egyes korosztályok tipikus életkori sajátosságait és lehetséges élethelyzeteit. Valamint lehetőséget kíván adni a tanulók és tanulócsoportok egyéni sajátosságai szerinti differenciálásra.
- Az aktív, cselekvő viselkedés, magatartás megélésére ösztönzi a felnőtt diákokat a különböző élethelyzeteiben.
- Fontosnak tartja a nevelés három színterét (család, iskola, társadalom).
- Ebben a tantervben elsődleges az érzelmi, érzületi nevelés, a morális fejlesztés, amely során a felnőtt tanulók tanórai cselekedtetése, meggyőződésének formálása elengedhetetlenül szükséges a lelkiismeretes magatartás megszilárdulása érdekében.
- A munkaformák között fontos szerepet tölt be a kooperatív csoportmunka, az egyéni és csoportos projektfeladatok szervezése, az egész csoportot bevonó beszélgetések. A hatékony munkavégzés érdekében közös szabályok felállítása javasolt. A felnőtt tanuló munkáiból összeállított portfólió is az értékelés alapja lehet. A feladatok megtervezésénél és kivitelezésénél a tanulók igénybe vehetik a digitális eszközöket is.

A tanulási tevékenység értékelése alapvetően a fejlesztő értékelésre épül. A kooperatív tanulási tevékenység alkalmával az önértékelésről a társértékelésre, illetve a csoport együttműködésének az értékelésére kerülhet a hangsúly. Az etika tanítása nagyfokú empátiát, sokirányú ismeretet, adaptivitási készséget és rugalmasságot igényel a pedagógustól, aki szakmailag kompetens személy, fejlődés-lélektani, pedagógiai, szakdidaktikai és módszertani felkészültséggel rendelkezik. Tisztában van az alapelvekkel, melyeknek szellemiségében tanít. Együttműködik azokkal, akikkel munkatársi kapcsolatban van (osztályfőnök, igazgató, tanárok, stb.)

Témakörök az 5-8. évfolyamon:

- Éntudat – Önismeret
- Család – Helyem a családban

- Társas tudatosság és társas kapcsolatok – Helyem a társas-lelkületi közösségekben
- A társas együttélés kulturális gyökerei: Nemzet – helyem a társadalomban
- A természet rendjének megőrzése, a fenntartható jövő
- Az európai kultúra emberképe, hatása az egyén értékrendjére

TERMÉSZETTUDOMÁNY 5-6. évfolyam (Iskolarendszerű felnőttoktatás, esti tagozat)

A természettudomány tantárgy alapvető szerepet játszik a tudományos és technológiai műveltség kialakításában a természettudományokkal való ismerkedés első szakaszában. Összekötő szerepet tölt be az alsó tagozatos környezetismeret és a 7. osztálytól diszciplináris keretek között oktatható természettudományos tárgyak (biológia, fizika, földrajz, kémia) között. Ugyanakkor a tantárgynak van egy horizontális vetülete is, hiszen a természettudományi tanulmányok sok esetben építenek a más tantárgyak (főleg a magyar, a matematika és a történelem) keretében megszerzett tudásra, készségekre, kompetenciákra. A fenti megállapításokból kiindulva a természettudomány tárgy négy olyan alapdiszciplína (biológia, fizika, földrajz és kémia) köré szerveződik, amelyek a természeti törvényszerűségek, rendszerek és folyamatok megismerésével foglalkoznak. Ennek megfelelően a természettudomány tárgy célja e komplex tudásanyag integrálása az egyes természeti rendszerek közötti alapvető összefüggésekre való rávilágítás révén. A természettudomány tanulási-tanítási folyamatában alapvető szerepe van a tanulók számára releváns problémák, életszerű helyzetek megismerésének, amit a felvetett probléma integrált szemléletű tárgyalásával, a tanulók aktív közreműködésével, egyszerű – akár otthon is elvégezhető – kísérletek tervezésével, végrehajtásával, megfigyelésével és elemzésével érhetünk el. Mindezeket nagyon fontos kiegészíteni terepi tevékenységekkel is, ami nem csupán a természetben történő vizsgálódást jelenti, hanem akár városi környezetben (pl. múzeum, állatkert, park stb.) is megvalósulhat. Az élményszerű, a tanulók gondolkodásához, problémáihoz közel álló, gyakorlatorientált, ún. kontextusalapú tananyag-feldolgozás jóval több sikerrel kecsegtet, mint a hagyományos, eddig megszokott tananyagszervezés, amennyiben az előbbi az ismeretek rendszerezésével zárul.

A természettudomány tananyaga tehát mindenkihez szól,. Szervesen kell, hogy kötődjön a hétköznapi élethez, és erősen gyakorlatorientált. Feltárja a természettudományok társadalmunkban és az egyén életében betöltött szerepét. Nem tartalmaz sok ismeretet és fogalmat, viszont annál több gyakorlati jellegű tevékenységet, megfigyelést, tapasztalást épít be. Kerüli a sok új információt tartalmazó témákat. Figyel a megfelelő, már részben szakmai nyelvhasználatra és kommunikációra. A tárgy célja inkább a fogalmi megértés, és nem az információk szigorú megtanítása; valódi problémamegoldást kínál. Előnyben részesíti az életszerű természettudományos problémák csoportmunkában (projektmódszerrel, kutatásalapú tanítással) történő feldolgozását. Megfelelően használja a kísérleteket, a terepi foglalkozásokat, megfigyeléseket, melyeknek mindig világos a célja, és a manuális készségek mellett a fogalmi megértést is fejlesztik. Hangsúlyozza a kísérleti problémamegoldás lépéseit, különös tekintettel a várható eredmény becslésére (hipotézisalkotásra). Az ellenőrzés során döntően a megértést, a logikus gondolkodást, és nem a tárgyi tudás eredményét méri. A

természettudomány tantárgy a Nemzeti alaptantervben rögzített kulcskompetenciákat az alábbi módon fejleszti:

A tanulás kompetenciái: A természettudomány tanulásának belső motivációs bázisa a természet, az élő és élettelen környezeti jelenségek iránti érdeklődés, amelyet a tantárgy tudatos ismeretszerzéssé alakít át. A kezdetben több támogatással, később egyre önállóbban végzett természettudományos megfigyelések és kísérletek alapján a tanuló átéli a tudásszerzés aktív folyamatát. A természettudomány vizsgálati témáit és módszereit a tanuló össze tudja kapcsolni a mindennapi élet kontextusaival, a tudás alkalmazhatósága az önirányító tanulás képességét is erősíti.

A kommunikációs kompetenciák: A természettudomány tantárgy és általában a természettudományok azon képességeket fejlesztik, amelyek révén a tanuló megtanulja világosan, röviden és pontosan kifejezni saját gondolatait, megfigyeléseit és tapasztalatait.

A digitális kompetenciák: A tantárgy által felölelt tudományterületek számos lehetőséget kínálnak a digitális kompetenciák fejlesztésére, hiszen a technológia jól alkalmazható a megismerés, az együttműködés, az információk mérlegelő értelmezése, az értékelés és alkotás során, illetve a természettudományos gondolkodás tanításakor.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák: A természettudományok alapvetően gyakorlatorientált, tapasztalatokon alapuló tudományok, ahol a minőségi tulajdonságok mellett a mennyiségi viszonyok vizsgálata is elengedhetetlen. Sok esetben ez csak statisztikus gondolkodással lehetséges. Ugyancsak fontos cél az elemző gondolkodás kialakítása is. Mivel a természettudomány tantárgy alapvetően integráló jellegű, ezért szinte minden témakör fejleszti a tanuló rendszerszintű, komplex gondolkodását. Ez az olyan problémakörök tárgyalásánál a leghangsúlyosabb, amelyeknek több diszciplínát is érintő vetülete van. Ilyen például a víz vagy a levegő témaköre, vagy akár a globális éghajlatváltozás. A kísérletek, terepi megfigyelések számos egyedi jelenséget tárnak fel, ezek tanulságainak levonásához az induktív gondolkodás képességét is fejleszteni kell.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák: Mivel a természettudomány alapvetően gyakorlatorientált tantárgy, a tudás elsajátításához alkalmazott módszerek között nagyon gyakran szerepel a társakkal együttműködést igénylő csoportmunka, amely során a tanuló felismeri feladatát, szerepét a csoportban, csoporttagként a társakkal együtt végez különböző tevékenységeket, illetve megfelelő készségek birtokában igény szerint csoportvezetői szerepet vállalhat.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: A természeti/környezeti nevelési célok eléréséhez az ismeretszerzés mellett kiemelt fontosságú a természetből érkező érzelmi hatások befogadása, amelyek akár a jövőt tekintve egy életre meghatározhatják a tanuló természettudományokhoz történő hozzáállását, attitűdjét. Gyakran ez az érzelmi hatás kreatív alkotásokban kerül kifejezésre, amit felerősíthetünk a természetben történő vizsgálódás, tapasztalás élményével.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák: A természettudományos diszciplínák közül szinte mindegyikre jellemző, hogy a nagyon komoly elméleti tudás mögött

a társadalmi hasznosulást nagyban segítő, gyakorlati alkalmazásuk is van. Ezt az adottságot remekül ki lehet használni a gazdasági élet szereplőivel, gyárakkal, cégekkel történő együttműködés kialakítására, amelynek a természettudomány tantárgy keretein belül még elsősorban gyakorlati ismeretszerző, közvetlen tapasztalást segítő szerepe lehet. A jövőbeni pályaorientáció, életpálya-tervezés és munkavállalás szempontjából az ilyen tapasztalatok kulcsfontosságú szerepet tölthetnek be.

Természettudomány 5-6. évfolyam

Az élettelen környezet, a természet iránti érdeklődésre alapozva kell biztosítani a tanulók számára azon készségeknek és képességeknek a fejlesztését, amelyek alkalmassá teszik majd őket a felsőbb évfolyamokon a magasabb szintű természettudományok világában történő eligazodásra. A természettudomány tanításának legfontosabb célja tehát azoknak a képességeknek, készségeknek, szokásoknak a fejlesztése, amelyeket alsó tagozaton a környezetismeret tantárgy alapozott meg, és amelyek a felsőbb évfolyamokon a természettudományos tárgyak tanulásához szükségesek.

Az életkorból és a fejlesztési feladatokból következően biztosítani kell, hogy a tanulók cselekvő tapasztalatszerzés útján már haladó szinten és integrált módon sajátítsák el a természettudományos ismeretszerzés módszereit, és ne diszciplináris természettudományos tárgyakat tanuljanak egymás mellett az összefüggések nélkülözésével. A tanulási folyamat során a későbbi diszciplináris tárgyakat megalapozó ismeretanyag megtanulása mellett az ismeretszerző módszerek elsajátítása, begyakorlása a fő cél.

A megfigyelés, leírás, összehasonlítás, csoportosítás, rendezés, mérés, módszereit önállóan gyakorolva fejlődik a tanulók megfigyelő-, leíró, azonosító és megkülönböztető képessége, mérési technikája, melyet tanári segítség nélkül is képesek megvalósítani. A megfigyelt jelenségeket ezután leírják valamilyen formában, ami egyéni adottságoktól függően nem csak írás lehet, hanem gyakran rajz vagy más manuális, illetve verbális készségeket igénylő forma. Az alapvető mennyiségek mérését a tanulók már alsó tagozaton megbízhatóan elsajátították, 5–6. osztályban ennek elmélyítése és begyakorlása, a mérendő mennyiségek körének kibővítése történik, hiszen a mérés módszerét a későbbiekben minden természettudományos tárgy alkalmazza. A tanulók egyszerű kísérletek megtervezésével, kivitelezésével és a következtetések levonásával készülnek fel a felsőbb évfolyamokon is jellemző természettudományos kísérletezésekre.

Az időben és térben történő tájékozódás képességének elsajátítása is alapvetően gyakorlati feladatok megoldásával történik. A tanulóknak fejlődik a szemléleti térképolvasási képessége, amit több, terepen töltött tanóra alkalmával tudnak begyakorolni. Az időbeli tájékozódás fejlesztése során a tanulók megismerik az időbeli dimenziókat a földtörténeti időskálától a másodperc tört része alatt lejátszódó kémiai reakciókig.

A kétéves ciklus során a tanulók megismerik a növények és állatok testfelépítését, jellemző tulajdonságait, a természetben és az ember szempontjából betöltött szerepüket. Tágítva a kört, az életközösségek vizsgálata során megértik az élő és élettelen környezet kölcsönhatásait, a szervezet és az életmód összefüggéseit. Részletesen foglalkoznak az élő és élettelen környezeti elemeket érintő környezet- és természetvédelmi problémákkal, valamint a

fenntartható fejlődés témakörével is. Külön témakör foglalkozik az emberi szervezet felépítésével és működésének megismerésével, amelyen belül nagy hangsúlyt kap a testi és lelki egészség megőrzésének és az egészséges életmódnak a kérdésköre.

Külön témakör foglalkozik az élettelen környezet elemeivel, ezek állandóságával és változásaival. Hangsúlyosan jelenik meg a rendszerek törvényszerűségeinek vizsgálata, a felépítés és az alkalmazhatóság összefüggései, az anyag és az energia témaköre. A témakör a természettudományos elgondolások mellett számos esetben a folyamatok olyan társadalmi vetületeire is rávilágít, mint például az energiatakarékosság, ezzel is hangsúlyozva az emberi felelősséget az egészség és a természeti-környezeti rendszerek védelmében.

Témakör az 5-6. évfolyamon:

- Anyagok és tulajdonságaik
- Mérések, mértékegységek, mérőeszközök
- Megfigyelés, kísérletezés, tapasztalás
- Tájékozódás az időben
- Alapvető térképészeti ismeretek
- Topográfiai alapismeretek
- Gyakorlati jellegű térképészeti ismeretek (Az iskola környékének megismerése során, terepi munkában)
- A növények testfelépítése
- Az állatok testfelépítése
- Az erdők életközössége és természeti-környezeti problémái
- A mezők és a szántóföldek életközössége, természeti-környezeti problémái
- Vízi és vízparti életközösségek és természeti-környezeti problémái
- Az emberi szervezet felépítése, működése, a testi-lelki egészség
- Az energia
- A Föld külső és belső erői, folyamatai
- Alapvető légköri jelenségek és folyamatok

FIZIKA 7-8. évfolyam (Iskolarendszerű felnőttoktatás, esti tagozat)

A fizika oktatásának célja egyfelől, hogy a tanuló aktív problémamegoldóként a legkorszerűbb fizikai, tudományos ismereteket és készségeket sajátítsa el, egyúttal megismerje és pozitívan értékelje saját hazája, nemzete kultúráját és hagyományait, valamint az egyetemes emberi kultúra legjelentősebb eredményeit. Fontos feladat továbbá a tanuláshoz és a munkához szükséges képességek, ismeretek és készségek együttes fejlesztése, az egyéni és a csoportos teljesítmény ösztönzése. A fentieken kívül kiemelkedően fontos feladat a fizika esetében, minden oktatási szakaszban a pozitív attitűd és a megfelelő motiváltság kialakítása.

Erre jó lehetőséget biztosít, hogy a tantárgy a szűken értelmezett szakmai ismeretanyag és a mindennapokban könnyen hasznosítható praktikus ismeretek átadásán túl olyan természettudományos módszerekkel vizsgálható kérdésekkel is foglalkozik, amelyek befolyásolják az egyén és a közösség életét, illetve kihatással vannak a jövő alakulására.

Ilyenek például az egészségmegőrzéssel, a globális környezeti problémákkal, a természeti erőforrások felelős felhasználásával összefüggő problémák vagy a világűr kutatása. A témaválasztás fontos szempontja a mindennapokban hasznosítható, releváns ismeretek nyújtása, valamint olyan készségek és képességek fejlesztése, mely a jövő ma még ismeretlen ismeretrendszereiben való eligazodást segítik. A fizika tantárgy fontos feladata a diákok természettudományos szemléletének kialakítása, mely alapvetően a fizika tudományában alakult ki, és amelyet később a többi természettudománnyal foglalkozó tudomány átvett. Azt az attitűdöt kell a diákokban kialakítani, hogy a természet megismerhető, működése a természeti törvények segítségével leírható. Világunk megismerésének vannak módszerei, szabályai, algoritmusai. Egyre több jelenséget tudunk megmagyarázni úgy, hogy alapvetőbb jelenségekre vezetjük azokat vissza. Ennek elengedhetetlen feltétele az, hogy különböző fogalmakat konstruáljunk meg, melyekkel jellemezni tudjuk az adott dolgot, jelenséget. Ezek minél nagyobb részéhez számértékeket is rendelünk az összehasonlíthatóság miatt. A felnőttoktatási fizika tanterv nem a hagyományos, sokszor öncélú, „begyakoroltató" számítási feladatokon alapul. Számításokat csak olyan esetekben várunk, amikor a számítás elvégzése a tananyag mélyebb megértését szolgálja, vagy a számértékek önmagukban érdekesek.

A tanterv témakörei, a megtanítandó ismeretek és fejlesztési feladatok egyfelől lehetővé teszik a Nat által az adott nevelési szakaszra előírt tanulási eredmények megvalósulását, másrészt a fizika oktatására vonatkozó általános alapelvek érvényesülését. Ennek megfelelően a témák szorosan kapcsolódnak a hétköznapi problémákhoz, természeti jelenségekhez és technikai alkalmazásokhoz. A tervezett oktatási, tanulási folyamat mélyíti a szükséges szakmai ismereteket, támogatja a tudásalkalmazást, összekapcsolja a tantárgyon belüli és a tantárgyak közötti releváns információkat és szervesen épít a jelenség és tevékenység alapú tudásszervezés alapelveire. Ezeknek a céloknak a megvalósulását szolgálják a fizika tudományával, annak munkamódszerével valamit a globális környezeti problémákkal foglalkozó témakörök.

A tanulók értékelésének módszerei ennek megfelelően nem korlátozódnak a hagyományos definíciók, törvények kimondásán és számítási feladatok elvégzésén alapuló számonkérésre. Az értékelés során megjelenhet a prezentációra alapuló szóbeli felelet, a teszt, az esszé, az önálló munka, az aktív tanulás közbeni tevékenység, illetve a csoportmunka csoportos értékelése is. A cél az, hogy a tanulók képesek legyenek megérteni a megismert jelenségek lényegét, az alapvető technikai eszközök működésének elvét, az időszerű társadalmi-gazdasági kérdések, problémák jelentőségét, s a fizika hozzájárulását a megoldási törekvésekhez.

Témakörök a 7-8. évfolyamon:

- Bevezetés a fizikába
- Az energia
- Mozgás közlekedés és sportolás közben
- Lendület és egyensúly
- Víz, levegő és szilárd anyagok a háztartásban és a környezetünkben
- Elektromosság a háztartásban
- Világítás, fény, optikai eszközök

- Hullámok
- Környezetünk globális problémái
- Égi jelenségek megfigyelése és magyarázata

KÉMIA 7-8. évfolyam (Iskolarendszerű felnőttoktatás, esti tagozat)

A kémia oktatása során egyrészt be kell mutatni a kémiának az élet minőségének javításában betöltött alapvető szerepét, az új anyagok előállításának szépségét és hasznosságát, másrészt maximálisan ki kell használni azt a lehetőséget, amit a kémia tárgyalásmódja (makro-, szimbólum- és részecskeszint) nyújt a tanulók absztrakciós készségének fejlesztésében. Az oktatás minden szakaszában törekedni kell az élményszerűségre, a tanulók számára releváns és érdekes problémák kémiai vonatkozásainak bemutatására, a gyakorlatban használható tudás elsajátításának fontosságára. Az élményközpontú tanításnak arra kell összpontosítania, hogy a tanulók tudatába beépüljön: a kémiai ismeretek szükségesek az élőlényekben zajló folyamatok megértéséhez, a mindennapokban használt tárgyaink előállításához, feladata a tudatos vásárlási és anyagfelhasználási szokások kialakítása, az egészségvédelemhez és az élhető környezet megóvásához szükséges ismeretek és szemlélet biztosítása. A kémia tanulása abban segít, hogy felnőttként is a tanuló életvezetésével, otthona és környezete állapotával kapcsolatban megalapozott döntéseket hozzon, tudatos fogyasztóvá és felelős állampolgárrá váljon, aki tudása révén védett az áltudományos, gyakran manipulatív információkkal, illetve a téves vagy hiányos tájékoztatással szemben. A kémiai alapműveltség révén érthető és értékelhető, hogy a kémiával kapcsolatos területek (egyebek mellett a kémiai alapkutatások, a vegyipar, a gyógyszer-, élelmiszer- és kozmetikai ipar) művelése milyen perspektívát jelent globális és nemzeti szinten, az egyéni életminőség változása, illetve a személyes karrier szempontjából.

Célunk és feladatunk, hogy a program végére a tanuló tudja, mivel foglalkozik a kémia tudománya, milyen kérdésekre, milyen módszerekkel keres válaszokat. Tanulmányai révén fogékonnyá válik arra, hogy egyes problémák kémiai vetületeivel foglalkozzon, mérlegelve közelít az ezekkel kapcsolatos információkra. Pozitív környezeti attitűdje révén aktívan gyakorolja közösségi szerepét, illetve állampolgári jogait abban, hogy kémiai tudását alkalmazva felelős döntéseket hozzon. Képes rendszerszemlélettel gondolkodni kémiai problémákról, igénye van az oksági kapcsolatok feltárására, megértésére. Saját élményei vannak az anyagok megismeréséről, alkalmazza az alapvető biztonsági előírásokat és szabályokat, képes szabatosan kifejezni tapasztalatait.

Ugyanakkor tisztában kell lennünk a fogalmi megértést nehezítő, valamint a kémiához viszonyuló pozitív attitűd ellen ható tényezőkkel (például kemofóbia, áltudományos nézetek) is. Elkerülhetetlen a tudományos ismeretek és a hétköznapi tapasztalatokon alapuló naiv elméletek, primitív axiómák ütköztetése. A fogalmi megértést nehezítő további tényező a kémiai fogalmak néhány sajátossága. Az anyagok és jelenségek többszintű (makro-, részecske- és szimbólumszintű) értelmezése, számos kémiai fogalom elnevezésének és korszerű jelentésének ellentmondásossága, bizonyos fogalmak definiálatlansága, kontextustól

függő jelentése, a tudományos és a köznyelvi jelentések különbözősége, valamint a kémia elméleti modelljeinek egymást kiegészítő, szimultán jellege miatt különösen fontos a tanuló gondolkodásának megismerése, a fogalmi megértési problémák feltárása és a metafogalmi tudás kialakítása. A kémia ismeretanyagát – a tanulók érdeklődési körétől függően – több szinten lehet megfogalmazni. Jelen kerettanterv a mindenki számára szükséges tartalmakat és fejlesztési célokat tartalmazza. A kémia tantárgy a Nemzeti alaptantervben rögzített kulcskompetenciákat az alábbi módon fejleszti:

A tanulás kompetenciái: A tanuló felismeri, összegyűjti, csoportosítja, rendszerezi és értékeli a hétköznapi életben, a tanulói kísérletezések során, illetve a szaknyelvi környezetben megjelenő, a kémiához kapcsolódó információkat. A rendszerezett és értékelt természettudományos információkat társaival megosztja.

A kommunikációs kompetenciák: A tanuló magabiztosan kommunikál írásban és szóban az anyanyelvén, ismeri és alkalmazza a legfontosabb természettudományos, különösen a kémiához kapcsolható legalapvetőbb szaknyelvi kifejezéseket. Egyszerű, a fizikai és kémiai tulajdonságokkal, a környezetvédelemmel, illetve a vegyipari tevékenységgel kapcsolatos médiatartalmakat, prezentációkat hoz létre, illetve szöveges feladatot old meg önállóan vagy csoportban dolgozva, annak érdekében, hogy általuk üzeneteket közvetítsen főként társai és korosztálya számára.

A digitális kompetenciák: A tanuló magabiztosan használja a digitális technológiát kémiai tárgyú tartalmak keresésére, értelmezésére, elemzésére, a vizsgálatai során meghatározott adatok kiértékelésére. Ismeri azokat a szempontokat, amelyek alapján kiszűrhetők és helyesen értelmezhetők az áltudományos tartalmak a világhálón. A technológia felhasználásával a tanuló különböző médiatartalmakat, prezentációkat, esetleg modelleket, animációkat készít különböző témakörökben. A tanulás része az együttműködés és a kommunikáció, korszerű eszközökkel, felelős és etikus módon.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák: A tanuló a kémiai tanulmányai során gyakorlatot szerez a bizonyítékokon alapuló következtetések levonásában és az ezekre alapozott döntések meghozatalában. A kémiai tárgyú problémák megoldása során hipotézist alkot, az elvégzendő kísérleteket megtervezi, miközben fejlődik absztrakciós készsége. Az elemzés során összefüggéseket vesz észre, ok-okozati viszonyokra jön rá, ami alapján egyszerűbb általánosításokat fogalmaz meg.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák: A kémiatanulás alapja az egyéni és a csoportos tevékenység. A tanulási tevékenységet vagy munkavégzést érintő csoportmunka során a tanuló felismeri feladatát, szerepét a csoportban, csoporttagként a társakkal együtt végez különböző tevékenységeket, illetve megfelelő készségek birtokában igény szerint csoportvezetői szerepet vállal.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: A tanuló a projektfeladatok megoldása során önállóan, illetve a csoporttagokkal közösen különböző médiatartalmakat, prezentációkat, rövidebb-hosszabb szöveges produktumokat hoz létre a tapasztalatok, eredmények, elemzések, illetve következtetések bemutatására.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák: A tanuló a kémiaórai tevékenysége során elsajátít számos olyan készséget, amely alkalmassá teszi arra, hogy képes legyen a feladatkörét érintő változó szerepekhez újító módon és rugalmasan alkalmazkodni. Felismeri a hétköznapi életben előforduló, kémiai tárgyú problémákban rejlő lehetőségeket, lehetőségeihez mérten hozzájárul a problémák megoldásához, az esélyeket és alternatívákat mérlegeli. Hatékonyan kommunikál másokkal, a többség álláspontját elfogadva vagy saját álláspontját megvédve érvel, mások érveit meghallgatja, azokat elfogadja vagy cáfolja.

A kémiatanítás első szakaszának fő csomópontja az elemek, a vegyületek és a keverékek, illetve az atomok, a molekulák és az ionok megkülönböztetése, valamint a periódusos rendszer jelentőségének és használhatóságának megismerése. A kémiai szimbólumok (vegyjelek, képletek, reakcióegyenletek) és azok jelentésének tanítása háttérbe szorul az anyagok és folyamatok makroszintű és részecskeszintű értelmezésével szemben. Ebben a szakaszban kezdődik el a részecskeszemlélet kialakítása, a tudományos ismeretek és a hétköznapi tapasztalatokon alapuló naiv elméletek ütköztetése is. A részecskeszemlélet kialakítása jól megválasztott, egyszerű kísérletekkel, valamint különböző modellek használatával történik. A modelleknek fontos szerepe van a részecskeszint és a makroszint kapcsolatának megértésében, valamint a szimbólumszint kialakításában. Már ebben a szakaszban is kiemelt figyelmet kell szentelni a tanulók gondolkodásának megismerésére, a fogalmi megértési problémák (tévképzetek, primitív axiómák) feltárására.

A 7–8. évfolyamon a kémia ismeretanyagának megközelítése elsősorban a tanulók előzetes tudására építve, jellemzően kísérleti tapasztalatok útján, illetve a mindennapi élet problémái felől történik. Ebben a szakaszban a tanulók által korábban megismert és gyakran pontatlanul használt fogalmakat pontosítjuk, egyértelműsítjük úgy, hogy az természettudományos szempontból is korrekt legyen. Kezdetben inkább a tanulók megfigyeléseire, kísérleti tapasztalataira adunk választ, folyamatosan bővítve ezzel a természettudományos ismereteket és készségeket. Később az addig megszerzett ismeretek birtokában lehetőség nyílik a mindennapi élet – gyakran bonyolult – problémáinak egyszerűsített magyarázatára is. Nagyon fontos, hogy mind a kémiai tanulmányok, mind az egyes témakörök tárgyalása ne száraz leírással, hanem érdekes, a tanulók számára is izgalmas kérdések, problémák felvetésével, kísérletek bemutatásával kezdődjön. A kémia életszerűségét erősíthetjük, a tanulók kémiai problémák iránti fogékonyságát növelhetjük, ha a kémiaórákon állandó figyelmet és időt szentelünk a médiában felbukkanó kémiai jellegű hírek (pl. szén-monoxid-, mustgáz-, metil-alkohol-mérgezés, kémiai Nobel-díj-átadás, környezetkárosítások stb.) megbeszélésére.

Témakörök a 7-8. évfolyamon:

- A kísérleti megfigyeléstől a modellalkotásig
- Az anyagi halmazok
- Atomok, molekulák és ionok
- Kémiai reakciók
- Kémia a természetben
- Kémia a mindennapokban

FÖLDRAJZ 7-8. évfolyam (Iskolarendszerű felnőttoktatás, esti tagozat)

A földrajztudomány a természeti és társadalmi-gazdasági környezet jelenségeit, folyamatait – a természet- és társadalomtudományok vizsgálati módszereire egyaránt építve – mutatja be, ezáltal sajátos helyet foglal el, és összekapcsolja a természet- és társadalomtudományokat. Ezen interdiszciplináris sajátosság alapján válik a földrajz szintetizáló, a természeti és társadalmi-gazdasági jelenségeket és folyamatokat összefüggéseiben, kölcsönhatásaiban feldolgozó tantárggyá.

A tanítás során különös hangsúlyt kap, hogy a tanulók megértsék Földünk, mint egységes rendszer sérülékenységét, ahol az ember természeti és társadalmi lényként él, létezése és tevékenysége növekvő mértékben átalakítja, és ezzel veszélyezteti ennek a rendszernek az egyensúlyát, amelynek következményei az emberiség jelene és jövője szempontjából igen súlyosak is lehetnek. A földrajz tantárgy komplex természet- és társadalomtudományi szemléletének köszönhetően feltárja az egyensúly megbomlásának természeti és társadalmi okait, megoldást keres az egyensúly helyreállítására. Szemléletformálásra képes, ezért kiemelkedően fontos szerepet tölt be a környezettudatosság kialakításában.

A földrajz az a tantárgy, amelyből a tanulók megismerhetik szűkebb és tágabb természeti, társadalmi-gazdasági környezetünk jellemzőit, a körülöttük zajló folyamatokat – melyeknek önmaguk is részesei – és ezek összefüggéseit, kölcsönhatásait, a környezetben való tájékozódást, a benne történő eligazodást segítő alapvető eszközöket és módszereket. A földrajz a természet- és társadalomföldrajz, valamint a regionális tudomány mellett számos földtudományágat képvisel a közoktatásban, integrálja a földtani, a légkörtani, a hidrológiai, a talajtani és a planetológiai-csillagászati tudást, valamint megjelenít gazdaságtudományi, szociológiai, demográfiai, etikai, néprajzi, politológiai ismereteket is.

Bolygónkról és annak természeti és társadalmi-gazdasági folyamatairól összegyűjtött, mind pontosabb és sokrétűbb ismereteink, egyre összetettebbé váló világunk komplex problémáinak megértetésére csak a megújult szemléletű földrajzoktatás képes. Az oktatási hagyományok újragondolását teszi szükségessé az információforrások, illetve az általuk közvetített adatmennyiség rohamos növekedése is. Ezért napjaink földrajzoktatása szakít a leíró jellegű, szigorúan ismeretközlő hagyományokkal, és a hangsúlyt az információk tudatos keresésére, értelmezésére, az összefüggések feltárására, a megszerzett információk alkalmazását lehetővé tevő képességek kialakítására helyezi. Az élményszerű, a hétköznapi megfigyeléseken, tapasztalatokon és információgyűjtésen alapuló földrajztanítás nem pusztán leírja a jelenséget, hanem annak okait és következményeit is feltárja. Mindez a természeti-környezeti és a társadalmi-gazdasági folyamatokat szintetizálva, a jelen eseményein túlmutatva értékelésre, problémamegoldásra, jövőképalkotásra ösztönöz. A földrajzoktatás a különböző geoszférákban zajló jelenségek, folyamatok természet- és társadalomtudományi szempontú vizsgálatával a komplexitást szem előtt tartó, szintetizáló gondolkodás kialakítására törekszik. Az önálló földrajzi ismeretszerzés és -feldolgozás, valamint a problémaorientált, elemző és értékelő gondolkodás fejlesztésével hozzájárul az információs társadalomra jellemző hír- és információáradatban történő eligazodáshoz, a felelős és tudatos állampolgári szerepvállalás kialakításához.

A földrajztanítás fontos feladata annak felismertetése és tudatosítása a tanulókban, hogy a környezettudatos, a fenntarthatóságot szem előtt tartó gondolkodás és cselekvés az élhető jövő, a fenntartható környezet feltétele. A Föld tűrőképességét veszélyeztető problémák felismertetése, a már észlelhető és várható következmények beláttatása, a lehetséges megoldások keresése és bemutatása döntő szerepet játszik a cselekvőképes, a környezetért felelősséggel tenni akaró magatartás kialakításában. A korszerű, a tanulók érdeklődését felkelteni képes földrajzoktatás alig képzelhető el a térinformatikai, illetve infokommunikációs eszközök használata nélkül, ez pedig hozzájárul a felnőtt tanulók digitális kompetenciájának fejlődéséhez, tudatos eszközhasználóvá válásukhoz.

Mindennapjainkat, életvitelünket, szokásainkat jelentősen átalakította és folyamatosan formálja a globalizáció. Ezért is fontos feladat, hogy a tanulók megértsék, hogyan válnak globális folyamatokká, jelenségekké az egyes regionális történések, és ez a folyamat hogyan befolyásolja mindennapi életünket. A globális világ nyújtotta lehetőségek mellett fontos a nemzeti és az európai önazonosság felvállalása és ezek értékeinek megőrzése. Hazánk nemzeti értékeinek és a globális világban betöltött szerepének megismertetésével a földrajzoktatás hozzájárul a szülőföldhöz és a magyarsághoz való kötődés kialakításához és elmélyítéséhez. A térbeli társadalmi egyenlőtlenségek által kiváltott folyamatok földrajzi okainak és lehetséges természeti és társadalmi-gazdasági következményeinek bemutatása révén a földrajzoktatás hozzájárul az empatikus, problémamegoldó gondolkodás, illetve az érvek ütköztetésére épülő vitakultúra kialakulásához. A földrajzoktatás a jelen folyamataira, történéseire és azok jövőbeli következményeire fókuszál, így hozzájárul az érdeklődés felkeltéséhez az aktuális, körülöttünk zajló társadalmi-gazdasági és környezeti folyamatok megismerése kapcsán. Napjaink társadalomföldrajzi, vallásföldrajzi és etnikai földrajzi folyamatainak bemutatása révén a tantárgy hozzájárul a toleráns és etikus, egymás tiszteletét szem előtt tartó felnőtt magatartás kialakulásához is. A földrajz a helyi, regionális és globális gazdasági-pénzügyi folyamatok megismertetésével elősegíti a gazdasági élet eseményeiben eligazodó aktív, kreatív, rugalmas és vállalkozóképes felnőtt állampolgári gondolkodás és viszonyulás kialakulását. Fontos feladatának tartja, hogy a mindennapi életben hasznosítható gazdasági és pénzügyi ismeretek bemutatásával hozzájáruljon az értő és felelős pénzügyi döntési képesség kialakításához. A földrajz tantárgy a Nemzeti alaptantervben rögzített kulcskompetenciákat az alábbi módon fejleszti:

A tanulás kompetenciái: Szüntelenül változó és globalizálódó világunk megismeréséhez, megértéséhez elengedhetetlen a folyamatos tájékozódás, információszerzés és a nyitott gondolkodás. A tanulás-tanítási folyamatnak hozzá kell járulnia az információszerzés és -feldolgozás készségének fejlesztéséhez, különös tekintettel a digitális világ nyújtotta lehetőségek mérlegelő felhasználására. A földrajztanulás célja, hogy elősegítse a megszerzett ismeretek alkalmazását a mindennapi élet különböző területein, támogassa a tanulók önálló tanulási képességének fejlődését. Cél, hogy a tanuló képes legyen a földrajzi-földtudományi, gazdasági, társadalmi és környezetvédelmi jellegű információk felismerésére és összegyűjtésére a valós térben (például terepen) csakúgy, mint különböző információhordozókból (például: újságcikkek, híradások, képek, ábrák elemzése révén).

A kommunikációs kompetenciák: A különféle szóbeli és írásbeli ismeretközvetítő, illetve értékelési módszerek alkalmazásával a földrajztanítás segíti az anyanyelvi kommunikáció fejlődését. A földrajzi információk értelmezése során fejlődik a tanuló érvelésen alapuló egészséges vitakészsége. A különböző forrásokból gyűjtött információk, leírások értelmezése és feldolgozása hozzájárul a szövegértési kompetencia fejlesztéséhez.

A digitális kompetenciák: A korszerű földrajzoktatás elképzelhetetlen a digitális világ nyújtotta aktuális információk tanításba való beépítése nélkül. Ehhez szükség van a tanuló digitális kompetenciáinak alkalmazására. A tanulási-tanítási folyamat tudatosan épít a digitális térképek, földrajzi összefüggések felismerésére és megértésére. A projektfeladatok fejlesztik a tudatos közösségi információáramlást, a tudás megosztásának képességét. A földrajztanítás tudatosan ösztönzi a földrajzi folyamatok digitális eszközökkel történő bemutatását.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák: A földrajztanítás fontos célja az analógiás gondolkodás, a sokféleségben rejlő azonosságok és különbségek összehasonlítási készségének fejlesztése. Előtérbe kerül a tanulók kreatív gondolkodásának fejlesztése, nagy hangsúlyt kap az alternatívák végiggondolása, az értékelés és a legjobb megoldási lehetőségek kiválasztása.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák: A földrajz elsősorban a társadalomföldrajzi témák feldolgozásával hozzájárul a világ társadalmi-kulturális sokszínűségének megismertetéséhez, ehhez társul a más kultúrák, szokások iránti érdeklődés és tisztelet kialakulásának támogatása. Az interaktív munkamódszerek alkalmazása során lehetőség nyílik az emberi felelősség tudatosítására. A tanuló szociális kompetenciáinak fejlesztése során, alkalmassá válik arra, hogy hatékony és konstruktív módon tudjon részt venni a társadalmi életben, és szükség esetén kezelni tudja a felmerülő konfliktusokat.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: A világ társadalmi, kulturális sokszínűségének bemutatásával a földrajzoktatás segíti a kulturális értékek megismerését, a kulturális értékeink és hagyományaink megőrzése iránti igény kialakítását. Az önállóan létrehozott produktumok hozzájárulnak a kreatív alkotás és önkifejezés képességének fejlődéséhez.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák: Modern földrajzoktatásunk révén napjaink társadalmi-gazdasági és környezeti folyamatainak megismerése nagymértékben hozzájárul a társadalmi-gazdasági élet eseményeiben történő eligazodáshoz. Az oktatás a gazdasági élet szereplőinek bemutatásával hozzájárul az innováció szerepének, a munkaerőpiac igényeinek megismeréséhez, ez pedig hatással van a munkavállalói és a vállalkozói kompetencia fejlődésére.

A 7–8. osztályos tananyag a földrajzi tartalmakat a földrajzi tér fokozatos kitágításával, a közelitől a távoli felé, azaz a közvetlen lakóhely (település) felől Magyarország földrajzán keresztül a kontinentális, majd végül a globális folyamatok felé haladva mutatja be, de mindvégig szem előtt tartja az életkori sajátosságoknak megfelelő, a tapasztalatokra, a konkrét jelenségekre, folyamatokra építő tananyag-felépítést. Az ismereteket a földrajzi szempontból

tipikus természet- és társadalomföldrajzi folyamatokra, összefüggésekre fűzi fel, és középpontba állítja a földrajzi eredetű problémák komplex bemutatását.

A földrajzoktatás a jelen folyamataira, jelenségeire és azok lehetséges következményeire helyezi a hangsúlyt, tudatosan épít a különböző digitális és hagyományos térképi, vizuális és szöveges adatforrásokból megszerezhető információkra. Ezáltal a tanulókat felkészíti az önálló információszerzésre és az információk mérlegelő értelmezésére, továbbá hozzájárul az önálló véleménynyilvánítás és a felelős döntéshozatal képességének kialakításához.

A földrajzoktatás ebben a képzési szakaszban kiemelten fontosnak tartja a személyes érdeklődés felkeltését a szűkebb, majd a tágabb környezetünk, illetve az alapfokú nevelési-oktatási szakasz végére a bolygónk egészét érintő földrajzi jelenségek, folyamatok, problémák megismerése és megértése iránt. További célja, hogy kialakítsa az önálló földrajzi tudásbővítés igényét és képességét, mert a tanulók egy jelentős részének nincs lehetősége a földrajzi ismeretek intézményi keretek között történő további bővítésére. Az egyes témák feldolgozásánál fontos szempont, hogy gyakorlati, a mindennapi életben hasznosítható ismeretek elsajátításával és képességek kialakításával történjen.

A földrajz szemléletformáló, szintetizáló tantárgyként olyan, a hétköznapokban használható ismereteket, eszközöket, módszereket ad a tanulók kezébe, amelyek segítik a tájékozódást mind összetettebbé váló világunkban, és hozzájárulnak ahhoz, hogy felnőtt életükben felelős, környezettudatos, aktív állampolgárrá váljanak.

A 7–8. évfolyamon kiemelt feladat a Föld megismertetésén keresztül a földrajzi gondolkodás tudatos fejlesztése. Ehhez kapcsolódóan a témakörök feldolgozása során a tanuló:

- megismeri hazánk és Európa, majd a távoli kontinensek legalapvetőbb természet- és társadalomföldrajzi jellemzőit, melynek során kialakul a Földről alkotott, a valóságot visszatükröző kognitív térképe;
- megadott szempontok alapján rendszerezi földrajzi ismereteit, megfogalmazza a tipikus tájak közös és eltérő földrajzi vonásait.

Ugyanígy minden témakör feldolgozásakor kiemelt figyelmet kell, hogy kapjon a földrajzi tartalmú információszerzés és -feldolgozás, a digitáliseszköz-használat. Ennek megfelelően a tanuló:

- megadott szempontok alapján információkat gyűjt hagyományos és digitális információforrásokból;
- digitális eszközök segítségével bemutatja szűkebb és tágabb környezetének földrajzi jellemzőit;
- megadott szempontok alapján tájakkal, országokkal kapcsolatos földrajzi tartalmú szövegeket, képi információhordozókat dolgoz fel.

Témakörök a 7-8. évfolyamon:

- Tájékozódás a földrajzi térben
- Közvetlen lakókörnyezetünk földrajza
- Magyarország földrajza
- A Kárpát-medence térsége

- Európa és a távoli kontinensek eltérő fejlettségű térségei, tipikus tájai
    - Európa földrajza
    - Az Európán kívüli kontinensek földrajza
- A földrajzi övezetesség rendszere
- Életünk és a gazdaság: a pénz és a munka világa

BIOLÓGIA 7-8. évfolyam (Iskolarendszerű felnőttoktatás, esti tagozat)

A biológia helye a természettudományos nevelésben: A biológia tanulása-tanítása továbbviszi a korábbi években elkezdett fogalmi fejlődés folyamatát, elmélyíti és rendszerezi a kulcsfogalmak köré szervezett elméleti tudást. Eszközöket ad a tanulók kezébe, amelyekkel a körülöttük lévő élővilágot tanulmányozhatják, meggyőzi őket az így szerzett tudás megbízhatóságáról. A tanulók önmagukat mint biológiai lényt is vizsgálják, a sejtektől a szervrendszereken át a szervezet egészéig felépítve az emberi testről és szellemi, lélektani működéséről alkotott képüket. A tanulók képet kapnak a biológia kulcsfogalmairól, alapvető elméleteiről, de lehetőségük van az érdeklődésüknek megfelelő, elmélyültebb vizsgálódásra is, ami utat nyit az élettudományok és a hozzájuk kapcsolódó életpályák felé. Ezt szolgálhatja egy-egy részterület pl. projektalapú vizsgálata az iskolai laboratórium eszközeivel, a tanulók lakóhelyi és természeti környezetének felfedezésével.

Fogalmi fejlődés, elmélet-gyakorlat viszonya

A kulcsfogalmak és elméletek fejlesztése a tapasztalati alapoktól a tudományos igényű értelmezésekig fokozatosan és differenciáltan történhet. Egy-egy bonyolultnak tűnő fogalom bevezethető az említés, ismerkedés szintjén, de a következő tanulási kör lehetőséget ad a tanulóknak az újabb elemek beépítésére vagy akár a fogalmi váltásra is. A műveltségi jellegű tudás esetében a tanulók a saját szavaikkal is hűen visszaadhatják a fogalmak jelentését, de a szakértői jellegű, továbbtanulást előkészítő tudás megkívánja a definíciók és tudományos elnevezések használatát. Az aktív tanulási módszerek alkalmazása több időt igényel, de a tanulók így azokat a vizsgálati és gondolkodási műveleteket is gyakorolhatják, amelyeknek az iskolán kívül a mindennapi életben is hasznát vehetik.

A tanulás-tanítás fejlesztési céljai és módszerei

A tanult ismereteket a tanulók olyan gondolkodási sémákba illeszthetik, mint pl. a törzsfejlődés, az egyedfejlődés, a felépítés és működés, az alkalmazkodás vagy az egyensúly. A gondolkodás fejlesztése magában foglalja a biológiai szerveződési szintek elemzését, a részekre bontás és egységben látás képességét, a változások és folyamatok azonosítását, a rendszer és környezete közötti kapcsolatok feltárását. A biológia jó lehetőséget ad a problémamegoldó gondolkodás fejlesztésére is, amiben egyszerre lehet jelen az elemzés, az alkalmazás és az alkotás készsége. A kutatási készségeket a tudományosan vizsgálható problémák felismerése, a kutatási kérdés megfogalmazása, a hipotézisalkotás, a kísérlettervezés és -kivitelezés, az eredmények rögzítése és értelmezése fejlesztheti. Ezek a

készségek a mindennapi életben is alkalmazhatóak, így a természettudományos műveltség részét is képezik. Az értékek és attitűdök formálásának fontos eszköze a kritikai gondolkodás, a több szempontú megközelítések alkalmazása. A természeti környezet védelme számos ponton kerül ellentétbe a rövid távon nyereséges, de önpusztító gazdálkodás haszonélvezőinek igényeivel. Természet és gazdálkodás összhangja vezethet a fenntartható életminőséghez. Az egészségnevelés sem hatékony csupán az elméleti megfontolásokra építve, szükség van az egészség értékként való kezelésére és az ennek megfelelő életvezetés kialakítására.

A hatékony tanulás interakciókra épül, ezért a kommunikáció és együttműködés fejlesztését is be kell illeszteni a tanulás-tanítás folyamatába. Ezt a rendszeres tanuló-tanuló, tanuló-tanár interakciók biztosíthatják. A meglévő tudás felszínre hozása és megosztása a tanórákon kívül a virtuális közösségekben, osztálytermi alkalmazásokban is történhet. A csoportos tanulási helyzetek fejleszthetik az együttműködési készségeket, erősíthetik a felelősség vállalásának képességét. A digitális készségek fejlesztését a biológiai vizsgálatokban alkalmazható mérő és adatbázis jellegű alkalmazások segíthetik, de a mobiltelefonnal történő fotózás vagy videózás is hasznos lehet. Ebben a tanulási környezetben a tanár szerepe is megváltozik; kiemelt célja a tanulók önszabályozó tanulási képességének erősítése és az ehhez szükséges megfelelő támogatás személyre szabott biztosítása. A biológia tantárgy a Nemzeti alaptantervben rögzített kulcskompetenciákat az alábbi módon fejleszti:

A tanulás kompetenciái: A biológiai megfigyelések és kísérletek alapján a tanuló átéli a tudásszerzés aktív folyamatát, míg a tudás alkalmazhatóságának tapasztalata az önirányító tanulás képességét erősíti. Tantárgyhoz kapcsolódó, napról napra frissülő információk keresése, az ezekre a forrásokra épített tanulás fejleszti az önálló tanulás képességét.

A kommunikációs kompetenciák: A természet megfigyelése és a tapasztalatok megfogalmazása fejleszti a tanuló szókincsét, anyanyelvi kifejezőkészségét. Az élő rendszerek és életjelenségek ábrák, képek, mozgóképek formájában is vizsgálhatók, ez fejleszti a képzeletet, a képek és a nyelvi kifejezésmódok közötti átalakítás képességét. A csoportos, interaktív tanulási helyzetek a vélemények felszínre hozását, a tudás közös építését és megosztását segítik.

A digitális kompetenciák: A közvetlen tapasztalatszerzés mellett a tanuló digitális forrásokból szerezhet információkat a természeti környezetéről. A könyvtári és egyéb adatbázisokban végzett célzott keresése kiegészül a tárolás, rendezés és átalakítás műveleteivel. Megfelelő tanári támogatással a tanuló maga is alkotóvá válhat, személyre szabott tananyagokat hozhat létre, eredményeit megoszthatja társaival.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák: A biológiai vizsgálatok során a tanuló alkalmazza az analitikus és a szintetizáló gondolkodás műveleteit, összehasonlítja a különféle állapotokat és következtet a változások, folyamatok és egyensúlyok kialakulására. Az elvégzett megfigyelések és kísérletek számos egyedi jelenséget tárnak fel, ezek tanulságainak levonásához az induktív gondolkodás képességét is fejleszteni kell. A megismert biológiai elméletek alkalmazása többféle kontextusban, pl. a fenntarthatóság, a biotechnológia vagy az egészség összefüggésében, deduktív gondolkodás útján történhet. A biológiai jelenségek

leírása gyakran csak statisztikai szemlélettel lehetséges, a sokféleségben rejlő azonosságok és különbségek összehasonlítása az analógiás gondolkodást fejleszti. Az élet egymásra épülő szerveződési szintjeinek megértése rendszerszintű, komplex gondolkodást igényel.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák: Az ember biológiai és társadalmi lény, a biológia tanulása hozzásegít e kettősség tudatos szemléletéhez. A tanuló felismeri az öröklött és a szerzett tulajdonságaiban rejlő lehetőségeit, a testi és szellemi képességek kibontakoztatásának személyes felelősségét. Az önismeret fejlesztését szolgálják az interaktív tanulási formák, a fejlesztő szemléletű ön- és társértékelés. A tanuláshoz nyújtott megfelelő tanári támogatás, az egymástól tanulás növeli a közösségi összetartozás érzését, a segítség adásának és elfogadásának képességét.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: Az élő természeti környezetből érkező érzelmi hatások befogadása, ezek kreatív alkotásokban történő kifejezése segíti a biológia nevelési céljainak elérését.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák: A mezőgazdaság, az élelmiszeripar, az orvostudomány és a gyógyszeripar a folyamatos innovációra épül, az erre való felkészítés a biológia tanulásának is feladata.

Témakörök a 7-8. évfolyamon:

- A biológia tudománya
- Az élet kialakulása és szerveződése
- Az élővilág fejlődése
- Az élővilág országai
- Bolygónk élővilága
- Életközösségek vizsgálata
- A természeti értékek védelme
- Az élővilág és az ember kapcsolata, fenntarthatóság
- Az emberi szervezet I. – Testkép, testalkat, mozgásképesség
- Az emberi szervezet II. – Anyagforgalom
- Az emberi szervezet III. – Érzékelés, szabályozás
- Szaporodás, öröklődés, életmód
- Egészségmegőrzés, elsősegély

MŰVÉSZETEK 5-8. évfolyam (Iskolarendszerű felnőttoktatás, esti tagozat)

A felnőttek általános iskolája 5-8. osztályának feladata az alapműveltségre épülő közműveltségi tartalmak közvetítése. Olyan ismereteket és képességeket nyújt, amelyek átfogják az általános alapműveltség általános iskolai körét, tekintetbe véve a tanulók élettapasztalatait és korábbi (megszakított) iskolai tanulmányait, elért eredményeit, rendezve és kiegészítve ezeket. A művészeti neveléshez kapcsolódó eredményes készségfejlesztés tanári vezetéssel, a tanár és a tanuló együttműködését igénylő, élményt jelentő, aktív alkotó tevékenységen keresztül valósítható meg az iskolában. A tanórai keretek között, mindenki

számára elérhető művészeti nevelés célja olyan képességek fejlesztése, melyek elősegíthetik a harmonikus társadalmi együttélést, azaz a művészeti tantárgyak a művészet eszközeit a személyiség egészének fejlesztése érdekében használják fel.

A művészeti tanóra egyrészt keretet biztosít a művészet különböző területeinek megismerésén keresztül az érdeklődés felkeltésére, az esztétikai alapfogalmak elsajátítására, ízlésformálásra, másrészt a mérlegelő gondolkodás és a minőségi alkotómunka iránti igény kialakítására. A kerettanterv a tananyagot az esti és levelező munkarendben történő tanításra tervezve tartalmazza. Ettől azonban, amennyiben a feltételek adottak, el lehet térni oly módon, ahogy azt a köznevelési törvény lehetővé teszi. A vizuális nevelés a tanulók személyiségfejlesztésének rendkívül fontos része, hiszen az itt alkalmazott tevékenységekre jellemző alkotva tanulás, érzelmeket gazdagító, empátiát, intuíciót és minőségérzéket, valamint önmagukkal szembeni igényességet kialakító hatása működik, ami vitathatatlanul az önépítő és önszabályozó egyén és közösség egyik alappillére. A Nat alapelvei alapján a vizuális kultúra tantárgy gyakorlatközpontúsága a vizuális megismerés, a közvetlen tapasztalatszerzés, az elemző-szintetizáló gondolkodás egységében értelmezhető, ebben a tekintetben a tanulók ténylegesen megvalósuló alkotó munkája elengedhetetlenül fontos. A tantárgy fontos célja, hogy a tanulók az iskolában megismerjék a magyarság által létrehozott legfontosabb képzőművészeti és építészeti műalkotásokat, nemzetünk hagyományos tárgykultúráját és díszítőművészetét. A tantárgy kulcsszerepet játszik a tanulók érzelmi fejlesztésében, mely az őket körülvevő világhoz való pozitív érzelmi viszonyulásuk kialakításának fontos eszköze. Ennek eredményeként elérendő cél, hogy a tanulók a magyar kultúrára büszkék legyenek, és kötődjenek szülőföldünk értékeihez. További fontos cél, hogy a tanulók ismerjék meg az európai és egyetemes vizuális kultúra legjelentősebb képzőművészeti és építészeti alkotásait, alakuljon ki bennük érdeklődés a vizuális jellegű művészetek iránt. Váljanak nyitottá a régmúlt korok, illetve az őket körülvevő XXI. század művészeti jelenségek befogadására.

A művészetek tantárgy tartalmát három részterület, a képzőművészet, a vizuális kommunikáció és a tárgy- és környezetkultúra képezi. A vizuális nevelés szempontjából a képzőművészet részterület az ábrázoló és kifejező szándékú, esetleg művészi élményt nyújtó képalkotással, illetve befogadással foglalkozik, a tárgy- és környezetkultúra részterület az ember tervezett tárgyi és épített környezetét jelenti, a vizuális kommunikáció pedig képekben, gyakran kép és szöveg egységében megjelenő, eleve kommunikációs célú képalkotással foglalkozik. E részterületek tartalmi elemei különböző hangsúllyal, de minden iskolaszakaszban jelen vannak a tantervi követelményekben. A Nat alapelvei alapján a vizuális kultúra tantárgy gyakorlatközpontúsága a vizuális megismerés, a közvetlen tapasztalatszerzés, az elemző-szintetizáló gondolkodás egységében értelmezendő, és a tanulók ténylegesen megvalósuló alkotó munkáját szolgálja. A művészeti fejlesztés legfontosabb célja adott iskolaszakaszokban az életkornak megfelelő szinteken kreatív szemlélet kialakítása és alkalmazása. Fontos cél továbbá a minél változatosabb médiumok és megközelítési módok alkalmazása, a vizuális médiumok közötti átjárhatóság és a művészi gondolkodás szabadságának a kialakítása. Mindez segíti a tanulók tájékozódását az őket érő nagy mennyiségű vizuális információ feldolgozásában, szelektálásában, s végül majd az önálló,

mérlegelni képes szemlélet kialakításában. Jelen korunk jellemző képkészítési lehetőségeit is figyelembe véve további cél a vizuális kommunikáció digitális kultúrához is köthető mindennapi formáinak, illetve az épített környezet és a tárgyi világnak a vizsgálata, valamint a környezetalakítás tudatosságának fejlesztése. A művészeti nevelés kiemelt feladatának tekinti a kreativitás fejlesztését, mely a vizuális problémamegoldás folyamatában fejleszthető. A tanulók kreativitása az élményekben gazdag, alkotótevékenység közben bontakozhat és teljesedhet ki, mely mind az egyén, mind pedig a közösség alkotó energiáinak a motorja lehet. Lényeges elem mindezekben a motiváció kialakítása az önmagát folytonosan építő, alkotói magatartás megteremtésére és a folyamatos önművelésre. Ezzel összefüggésben fontos a tanulók önértékelésének és önismeretének fejlesztése, a mérlegelő szemlélet kialakítása. A művészeti nevelés a tanulók személyiségfejlesztésének rendkívül fontos eleme, hiszen az itt alkalmazott tevékenységekre jellemző érzelmeket gazdagító, empátiát, intuíciót és minőségérzéket, valamint önmagukkal szembeni igényességet kialakító hatás a gyakorlati élet számos területén hasznos lehet. A művészetek tantárgy a következő módon fejleszti a kulcskompetenciákat:

A tanulás kompetenciái: Ahogyan a kisgyermekkorban a megismerés alapvető eszköze a vizualitás, úgy a későbbi tanulási folyamatban is meghatározó szerepe van a vizuálisan nyerhető információk feldolgozásának. A vizuális megfigyelés, a belső képalkotás, a vizuális elemzés, összehasonlítás, esetleg a tapasztalatok, a következtetések vizuális megjelenítése – kiváltképp a digitális kor vizuális dominanciája miatt – az információszerzés, a tanulás feltétele. A vizuális információszerzés rutinja különösen fontos az önálló tanulás szempontjából. A vizuális gondolkodás ugyanakkor nemcsak az információszerzést, hanem az információk feldolgozását és a gondolkodási folyamatokat is ösztönözheti (például gondolattérkép, modellalkotás), segítséget nyújtva különböző tanulási stílusok és stratégiák megtalálásában. Miközben a művészetek tantárgy változatos tevékenységei és fejlesztési technikái más műveltségi területeket is támogathatnak, olyan tanulási motivációt jelentenek, melyek érdekesebbé, izgalmasabbá és sikeresebbé tehetik a tanulók számára a tanulást.

A kommunikációs kompetenciák: A művészetek tantárgy célja, hogy a tanulók megismerjék és használják a vizuális kommunikáció lehetőségeinek minél szélesebb skáláját. A digitáliseszköz-használat – a kommunikációs csatornák átalakításával – folyamatosan hatást gyakorol a kommunikáció domináns formáira és minőségére. A vizuális kommunikációs formák értelmezése, értő és felelős használata – ami a vizuális kultúra tantárgy keretében fejleszthető leginkább – a mindennapi életben és a munka világában is elengedhetetlen. A vizuális kultúra a művészeti nevelés olyan átfogó megközelítésére törekszik, melynek keretében sokféle önkifejezési forma (vizuális megjelenítés, beszéd, mozgás) gyakorlására van mód, ami a kommunikációs lehetőségek körét is tágítja. A tanórákon (és az iskolán kívüli kapcsolatokban) a csoportban végzett feladatmegoldás során a tanulónak együttműködési készségeit fejlesztve lehetősége nyílik építő jellegű párbeszédre, az emberi kapcsolatok kommunikáción keresztül történő alakítására.

A digitális kompetenciák: A digitális kor, amelyben élünk, nagyrészt vizuális kommunikációs formákat használ, ezért a művészetek tantárgynak is alapvető feladata, hogy segítse a digitális médiumok használatát, mind a közlés, mind a befogadás képességeinek

fejlesztésével. A kreatív feladatmegoldás érdekében a tanulók digitálisan hozzáférhető információkat gyűjtenek, és életkori sajátosságaiknak megfelelően lehetőséget kapnak arra, hogy az egy-egy tananyagrész produktumát digitális formában készítsék el. Ezáltal megtanulják, hogy hogyan érdemes alkotó folyamatba építeni az elérhető és összegyűjthető információkat, és hogyan lehet felhasználni a technikai lehetőségeket. A digitális technika lehetőségeinek előre nem látható fejlődési iránya miatt legfontosabb éppen a változásokra reagálni tudó tanulói személyiség fejlesztése.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák: A megismerési folyamatok fontos eleme a vizuális megfigyelés. A vizualitás a belső képalkotásnak, majd az ismeretszerzésnek és a magasabb szintű gondolkodási folyamatoknak is sajátos eszköze. A művészetek tanulása során mind a szabad alkotásban, mind az egyszerű tervezési feladatokban a problémamegoldó gondolkodást gyakorolhatja a tanuló, amikor végigjárja az információgyűjtés, -elemzés, -értelmezés, az ötletelés, a tesztelés és az újraértelmezés szakaszait. Minden problémamegoldás esetében nagy jelentősége van a szabad asszociáción alapuló, divergens gondolkodási szakaszoknak, amelyet a művészetek tantárgy tanulása a nyitottság, az egyéni ötletek és a sajátos kifejezési megoldások bemutatásával és elfogadásával jelentős mértékben képes fejleszteni.

A személyes és társas kompetenciák: A művészettel nevelés elvének megfelelően a művészetek tantárgy kiemelt feladata a személyiség fejlesztése, különös tekintettel a személyes és társas kompetenciákra. A tantárgy egyik jellemzője a gazdag önkifejezési formák támogatása, ami segíti az önismeretet és a reális önértékelés kialakítását, miközben a változatos tevékenységi formák nagyobb esélyt adnak a sikerélmény elérésére. Az érzelmek kifejezéséhez, felismeréséhez és szabályozásához kapcsolódó készségek gyakorlása ugyanakkor szerepet játszik a társas viselkedésben is. A művészetek tantárgy – és ezen belül a kreatív problémamegoldás fejlesztésének – lehetősége, hogy csoportos (családtagokkal, barátokkal, munkatársakkal) együttműködésben valósuljon meg, azaz a feladatmegoldások sokféle nézőpont és sokféle tudás megjelenítésével, mindenki közreműködésével és megelégedésével jöjjön létre. A csoportos együttműködésen alapuló alkotó vagy befogadó feladatmegoldásokban lehetőség van a különböző szerepek (csoporton belüli vezetői, illetve végrehajtói szerep) megtapasztalására, a közös döntések megvitatására és a konfliktushelyzetek megoldására, végül a legjobb megoldás érdekében a produktív tevékenység gyakorlására.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: A művészetek tantárgy, hagyományosan magába foglalja a műalkotások elemző vizsgálatát, így alapvető feladata a művészet kultúraközvetítésben elfoglalt helyének hangsúlyozása. Cél, hogy kontextusba helyezze a művészettörténeti változásokat, különös tekintettel kulturális örökségünk jelentőségére, ugyanakkor a tantárgy feladata a kortárs kulturális jelenségek értelmezése is. A tantárgy fontos célja, hogy a tanulók az iskolában megismerjék a magyarság által létrehozott legfontosabb képzőművészeti és építészeti alkotásokat, nemzetünk hagyományos tárgykultúráját és díszítőművészetét, ezáltal büszkék legyenek a magyar kultúrára, és kötődjenek szülőföldünk értékeihez. A befogadó tevékenység aktív alkotótevékenységgel támogatva a kreativitásfejlesztés egyedülálló lehetőségeként működik.

A kreatív gazdaság a világ leggyorsabban fejlődő ága, hisz a mindennapos kihívásokkal szemben mindig új megoldásokra van szükség. A művészetek tantárgy az alkotó feladataiban olyan megoldásra váró problémákat tud meghatározni, amelyek kreatív megoldásokra várnak, a megoldások pedig produktum formájában is bemutatásra kerülnek. Vagyis erősödjön a cselekvő tudatosság, amely hozzájárul a munkájára vonatkozó igényességhez, saját (és családja) életvitelének aktív alakításához, fejlesztéséhez.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák: A művészetek tantárgy leginkább a személyiségfejlesztésben betöltött feladata miatt képes a munkavállalói és vállalkozói kompetenciák fejlesztésére. A kreatív feladatmegoldás megköveteli az adott helyzet rugalmas kezelését, az innovatív ötletek, új megoldások megtalálását, a megoldás érdekében a helyzetek értékelését, majd a hatékony döntés céljából a kitartó mérlegelést és döntést. A csoportos feladatmegoldások (például projektfeladatok) esetében a tanuló kipróbálhat ugyanakkor olyan együttműködéseket is, amelyekre a munka világában is szüksége lehet.

Művészetek 5-6. évfolyam

A fokozott realitásigény megléte az adott életkorban megalapozza a tanulók információk közti szelekciós képességét, és mérlegelő gondolkodást alakít ki. A művészeti nevelés értékközvetítő, értékteremtő és személyiségformáló szerepe lehetőséget biztosít a kompetenciák legszélesebb körű fejlesztésére. A tantárgy tanításának egyik alapvető célja az alkotásra késztető motiváció fenntartása. A tanulók érdeklődése személyenként változó, ezért az eredményes fejlesztés érdekében differenciált feladatkiadásra van szükség. A személyiségformálás e szakaszában is fontos szerepet kapnak a művészi alkotó-befogadó tevékenységek. A tervezéshez figyelembe kell venni az előzményeket és a más tantárgyak által tanított ismeretek meglétét, mely lehetőséget ad azok felhasználására és beépítésére a művészetek tanításakor.

Művészetek 7–8. évfolyam

A művészetek tantárgy feladata ebben a szakaszban is az, hogy a tanulók a vizuális művészet eszközeivel megismerhető világ jelenségeit megvizsgálják, értelmezzék, következtetéseiket az életkoruknak megfelelő szinten használják fel alkotó munkájukban. A mérlegelő gondolkodást, továbbá a személyes vélemények megjelenítését a művészetek tantárgy minden részterületén érdemes érvényesíteni. Itt jelenik meg a vizuális nevelés értékközvetítő és értékteremtő hatásának személyiségformáló ereje. A művészetek tantárgy kultúraközvetítő hatása a történeti korok művészetének alkotó jellegű megismerésében rejlik. A magyar művészet kiemelkedő alkotásainak megismerése erősíti a nemzeti önazonosságtudatot és a szociális kompetenciák fejlesztését is támogatja. A realitásigény erősödésével a tanulók érdeklődése erőteljesebben fordul a mindennapi vizuális jelenségek felé, így a tantárgy határozott célja a médiatudatosság fejlesztése, a fenntarthatóság, a környezettudatos szemlélet erősítése. A technikai médiumok használatának túlsúlya miatt rendkívül fontos az újabb vizuális médiumok sajátosságainak megismertetése a tanulókkal, és az azok használatával kapcsolatos mérlegelő magatartás kialakítása is.

Témakör az 5-8. évfolyamon:

- Vizuális művészeti jelenségek – Alkotások, stílusok
- Vizuális művészeti jelenségek – Személyes vizuális tapasztalat és reflexió
- Médiumok sajátosságai – Médiumok jellemző kifejezőeszközei
- Tér és időbeli viszonyok – Tér és idő vizuális megjelenítésének lehetőségei
- Vizuális információ és befolyásolás – Kép és szöveg üzenete
- Környezet: Technológia és hagyomány – Hagyomány, design, divat
- Környezet: Technológia és hagyomány – Tárgyak, terek, funkció

DRÁMA ÉS SZÍNHÁZ 7-8. évfolyam (Iskolarendszerű felnőttoktatás, esti tagozat)

A dráma és színház tanítása olyan művészeti és művészetpedagógiai tevékenység, amelynek célja az élményeken keresztül történő megértés, valamint a kommunikáció, a kooperáció, a kreativitás fejlesztése, az összetartozás érzésének erősítése. A dráma és színház kreatív folyamata szolgálja a felnőtt tanulók ön- és társismeretének gazdagodását, segíti az oldottabb és könnyebb kapcsolatépítést és kapcsolatfenntartást. A tanulói tevékenységek a gondolatok és érzelmek kifejezését, ezzel együtt különböző drámai és színházi kifejezési formák megismerését és értelmezését szolgálják. A dramatikus tevékenység gyakorlása és tanulása hozzájárul az önazonosság erősítéséhez és a nemzeti, helyi vagy nemzetiségi közösségi tudat kialakításához. A dráma és színház tevékenységformáival való személyes találkozás révén a művészeti ág nyelve a felnőtt tanulók sajátjává válik, és mindezek eredményeként kialakul bennük a művészettel élés, az értő befogadóvá válás alapvető igénye.

A dráma és színház tevékenységei nagy szerepet játszanak a Nemzeti alaptantervben megfogalmazott valamennyi kompetencia fejlesztésében.

Fejleszti a tanulás kompetenciáit, mert a tanuláshoz kapcsolódó sikeresség megélt élményként jelenik meg, mely más tárgyak tanulásához is pozitív megerősítést ad. Fejleszti a kommunikációs kompetenciákat, mert a dráma és színház keretei között sokféle önkifejezési forma (verbális, vokális, nonverbális) alkalmazására és gyakorlására van lehetőség, ami a kommunikációs lehetőségek körét a megszokotthoz képest erőteljesen kitágítja. A kommunikáció folyamatában a tanulók nyitottan, érzékenyen és kritikusan viszonyulnak mások véleményéhez, illetve konstruktív párbeszéd folytatására törekednek. Fejleszti a digitális kompetenciákat, hiszen a felnőtt tanulók kezében lévő digitális eszközök a hétköznapi kommunikáció mindennapos eszközei, melyeket konkrét vagy szimbolikus tartalommal gyakran alkalmaznak a mindennapi életben. Emellett a dramatikus tevékenységek során a tanulók azonosítják a digitális környezet kínálta lehetőségeket és veszélyeket is, érvényesen foglalkozhatnak a magánszféra, a személyes adatok és a digitális identitás meglétével vagy hiányával, veszélyeztetésével vagy biztonságával.

Fejleszti a matematikai, gondolkodási kompetenciákat, hiszen a dramatikus tevékenységek folyamán és következtében a felnőtt tanuló motivált a problémák azonosítására, a kérdések megfogalmazására, a bizonyítékok keresésére és értékelésére, a logikus érvelés alkalmazására, a következtetések levonására, és megalapozott információkra, tényekre és bizonyítékokra támaszkodó döntésekre törekszik. Ugyanakkor a dráma és színház tevékenységei teret adnak a szabad asszociáción alapuló, divergens gondolkodási

szakaszoknak is, a fantázia, kreatív megközelítések szabadságának, melyek szintén nagy szerepet játszanak a gondolkodás fejlesztésében.

Fejleszti a személyes és társas kapcsolati kompetenciákat, hiszen a tantárgy tanulásának jellemzője a gazdag önkifejezési formák támogatása, ami segíti az önismeret, a reális önértékelés kialakulását, ugyanakkor a csoportos együttműködésben, közös cél érdekében zajló munka erősíti az érdekérvényesítés és az alkalmazkodás dinamikus egyensúlyában zajló konfliktusmegoldások folyamatát.

A tantárgy sajátosságai miatt nagyban fejleszti a kreativitás, kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciáit, hiszen a tárgy tanulása során a felnőtt tanuló olyan készségeket sajátít el, amelyek magukban foglalják gondolatok, tapasztalatok és érzések befogadását és kifejezését a művészetek és más kulturális kifejezésmódok széles körében.

Végül a személyiségfejlesztésben betöltött szerepe miatt fejleszti a munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciákat is. Minden felnőtt tanuló önmagához, saját fejlődési útjához mérten értékelendő. A tevékenységek értékelésében meghatározó szerepet kell kapnia a tanulói önértékelésnek, a társértékelésnek és a csoportos értékelési formáknak, fejlesztve ezzel a tanuló reflektivitását és érzelmi, szociális intelligenciáját.

A dráma és színház tanítása komplex művészeti és művészetpedagógiai tevékenység, amely interakciókon keresztül, játék, cselekvés és tapasztalat útján éri el célját, a dramatikus tevékenységben megvalósuló tanulást. A dráma és színház eszközeinek megismerése és kreatív alkalmazása segíti a felnőtt tanulók személyes megnyilvánulását, az önbizalom megteremtését, kapcsolatteremtő képességének kibontakoztatását. Szolgálja a tanulók beszédfejlesztését, mozgásfejlesztését, önkifejezését, ön- és társismeretének gazdagodását. Szerepet játszik a koncentráció, a figyelemösszpontosítás, az együttműködési készség kialakításában. A dramatikus tevékenységekben, a problémaközpontú tematikus foglalkozásokban való cselekvő részvétel során megélt egyéni és közösségi élményeken keresztül fejlődnek a felnőtt tanulók alkotó és befogadó, valamint kommunikációs és szocializációs készségei, képességei.

Témakörök 7-8. évfolyamon:

- Szabályjátékok, népi játékok
- Dramatikus játékok (szöveggel, hanggal, bábbal, zenével, mozgással, tánccal)
- Rögtönzés
- Saját történetek feldolgozása
- Műalkotások feldolgozása
- Dramaturgiai alapfogalmak
- A színház kifejezőeszközei (szöveg, hang, báb, zene, mozgás, tánc)
- Színházi műfajok, stílusok
- Színházi előadás megtekintése

DIGITÁLIS KULTÚRA 5-8. évfolyam (Iskolarendszerű felnőttoktatás, esti tagozat)

A digitális átalakulás komoly kihívást jelent oktatási rendszerünk számára, valamint a felnőttoktatásban munka mellett tanuló (azon belül is az idősebb generációk) számára. Ahhoz ugyanis, hogy tanulóink sikeresen érvényesüljenek a társadalmi életben és megfeleljenek a gazdaság munkaerőpiaci elvárásainak, el kell sajátítaniuk a felmerülő problémák digitális eszközökkel történő megoldását is. Alapvető követelmény, hogy ennek elvi és gyakorlati kérdéseit folyamatosan kövessék, tudásukat bővítsék, és azt szükség esetén felelősséggel osszák meg. Mivel az informatikai eszközök fejlődése folyamatosan olyan új lehetőségeket tár fel, amelyekkel korábban nem találkoztunk, a felnőtt tanulók digitális kompetenciájának fejlesztése nem csupán az informatikai tudás átadását jelenti, hanem a felnőtt tanulók digitális kultúrájuk sokoldalú fejlesztését igényli. Ez természetesen valamennyi tanulási területen megjelenik, azonban a szükséges szakmai és módszertani hátteret és koherenciát a digitális kultúra tantárgy biztosítja.

A digitális kultúra tanítása felhasználói szemléletű, a fókusz a gyakorlati problémák megoldásán van, amelyben nagy szerepet kell kapnia a felnőtt tanulók kreativitásának és együttműködésének is. Cél a problémák tudatos, célszerű és hatékony kezelésének elsajátítása. Az 5-8. évfolyamok felnőtt tanulóinál is fontos, hogy a hagyományos PC-központú megközelítés helyett egy sokkal szélesebb spektrumot bemutató és használó rendszert mutassunk be, ami hatékony eszköz az együttműködéshez. Az elterjedtebb szolgáltatások megismerésével egyidejűleg a tanuló elsajátítja a rendszerek felhasználását a csoportmunka, projektmunka, távoktatás szervezésében, lebonyolításában, ami a felnőttoktatásban nagy hangsúlyt kap. A foglalkozások tervezésében és lebonyolításában az eltérő tudásszinttel rendelkező tanulók fejlesztése terén nagy lehetőségeket kínál a digitális technológia alkalmazása. A digitális kultúra tantárgy a Nemzeti alaptantervben rögzített kulcskompetenciákat az alábbi módon fejleszti:

A tanulás kompetenciái: A digitális kultúra tanulása során a tanuló képessé válik a digitális környezetben, felhőalapú információmegosztó rendszerekben megszerezhető tudáselemek keresésére, szűrésére, rendszerezésére, továbbá tudásépítő folyamataikban való alkotó felhasználására.

A kommunikációs kompetenciák: A digitális kultúra tantárgy fejleszti az eszközhasználatot, így különösen a kommunikációs eszközök használatát.

A digitális kompetenciák: A digitális kultúra tantárgy elsősorban a digitális kompetenciákat fejleszti. Ezeket a tanuló képes lesz egyéb tudásterületeken, a mindennapi életben is alkalmazni. A tantárgy segíti a kreatív alkotótevékenységhez szükséges képességek kialakítását és fejlesztését is.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák: A digitális kultúra keretében végzett tevékenység fejleszti a tanulónak a problémák megoldása során szükséges analizáló, szintetizáló és algoritmizáló gondolkodását.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák: A digitális kultúra tantárgy keretében végzett tevékenység fejleszti a tanuló online térben történő közös feladatmegoldáshoz, kapcsolatteremtéshez, alkotótevékenységhez szükséges képességeit, továbbá fejleszti a felelősségtudatot a különböző felületeken való információmegosztás során. Az online térben elősegíti a szerepelvárásoknak megfelelő kommunikációs stílus kialakítását.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: A digitális kultúra tantárgy keretében végzett tevékenység kialakítja azokat a biztos és koherens kompetenciákat, melyek birtokában lehetőség nyílik az önkifejezési tevékenységek szélesebb körben történő bemutatására.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák: A digitális kultúra tantárgy keretében végzett tevékenység fejleszti a tanuló azon képességét, hogy alkalmazkodni tudjon a változó környezethez, képes legyen tudását folyamatosan felülvizsgálni és frissíteni, ahogyan azt a munkaerőpiac megkívánja. Fejleszti továbbá a munka világában alapkövetelményként megjelenő élethosszon át tartó tanulás és flexibilitás képességét.

A digitális kultúra tantárgy fejlesztési feladatait a Nat négy témakör köré szervezi, amelyek szervesen kapcsolódnak egymáshoz.

Az informatikai eszközök használata önálló tartalmi elemként nem jelenik meg. Ezt a témakört a többi témakör oktatásában dolgozzuk fel akkor, amikor az adott eszköz használata azt szükségessé teszi. A tanulók mindennapi életük során sokféle digitális eszközzel és e-megoldással találkoznak. A tananyag feldolgozása során támaszkodnunk kell a tanulók különböző informális tanulási utakon összegyűjtött ismereteire, azt rendszereznünk, kiegészítenünk kell. Az informatikai eszközök megismerése felhasználói szemléletű: hogyan kell üzembe helyezni, hogyan kell a különböző funkciókat beállítani, hogyan kell a működési hibákat elhárítani. A javasolt óraszám nem egyszeri, lezárható témafeldolgozást jelent, hanem egy becsült, összegzett elképzelést.

A digitális írástudás közvetlen gyakorlati hasznát a tanulók az iskolai élet egyéb területein, más tantárgyak esetében is megtapasztalják. Az informatikatanár rendelkezik megfelelő szakmódszertani képzettséggel, ezért a digitális írástudás alapjait neki kell átadnia, míg a többi tantárgy az ismeretek alkalmazásának és felhasználásának nélkülözhetetlen terepe.

A felnőtt tanuló a digitális írástudás fejlesztése során a megfelelő szintű és biztonságos eszközhasználat gyakorlásával problémaorientált feladatmegoldásokat sajátít el, lehetőség szerint minél több célprogram megismerésével. A szövegszerkesztési, a bemutatókészítési, a rajzolási, a képfeldolgozási és a multimédia ismereteknél a gyakorlati felhasználás, a dokumentumkészítés lényegesebb, mint egy szoftver részletes funkcionalitásának ismerete. A megfelelő szemlélet kialakítása lehetővé teszi, hogy a felnőtt tanuló a későbbiekben olyan szoftvereket is bátran, önállóan megismerjen, céljaira felhasználjon, amelyek nem voltak részei a formális iskolai tanulásának. Ebben a nevelési-oktatási szakaszban fontos célkitűzés, hogy a hétköznapi életből vett feladatok mellett a többi tantárgy tanulása során felbukkanó problémák is előkerüljenek. A felnőtt tanulók ismerkedjenek meg az információszerzés, tárolás, értékelés és kreatív felhasználás folyamatával. Tanuljanak meg ismereteket szerezni

különböző digitális technológiák segítségével a más tantárgyak tanulása során felmerülő témakörökben. Kollaboratív tevékenységgel használják fel a megszerzett ismereteket például kiselőadások, tanulmányok, projektek során. A problémamegoldás a hétköznapi élethelyzetek, a tanulási feladatok, a munkavégzés fontos részét képezi. A feladatok eredményes megoldásához azok megértése, részekre bontása, majd a megfelelő lépések tervezett, precíz végrehajtása szükséges. A problémamegoldás egyre gyakrabban digitális eszközökkel történik, ezért a digitális kultúra tantárgy tanulási eredményei között kiemelt szerepet kap a problémamegoldás témaköre.

Az algoritmizálás, programozás ismerete elősegíti az olyan elvárt készségek fejlesztését, amelyek a digitális eszközökkel történő problémamegoldásban, a kreativitás kibontakozásában és a logikus gondolkodásban nélkülözhetetlenek. Ez az alapfokú képzés második nevelési-oktatási szakaszában blokkprogramozással valósul meg, ami játékos, de az algoritmikus gondolkodást jól fejlesztő eszközt biztosít. A blokkprogramozás az iskola lehetőségeitől függően sokféle módon megvalósítható: használhatunk robotot, készíthetünk mobilalkalmazásokat, alkalmazhatunk mikrokontrollert, vagy futtathatunk valamilyen asztali, kifejezetten a blokkprogramozáshoz készült fejlesztői környezetet. A programozási feladatok kezdetben mindig olyanok legyenek, melyeket a felnőtt tanulók informatikai eszköz nélkül is el tudnak játszani, hogy legyen személyes élményük a megoldandó feladattal kapcsolatosan.

Az információs technológiákat nem csak a digitális szolgáltatások igénybevételéhez használjuk, azok ma már az állampolgári kötelezettségek teljesítéséhez is szükségesek. A webes és mobilkommunikációs eszközök széles választéka, felhasználási területük gazdagsága lehetővé teszi a tanórák rugalmas alakítását, és szükségessé teszi a felnőtt tanulók bevonását a tanulási folyamat tervezésébe – beleértve ebbe a felnőtt tanulók saját mobileszközeinek alkalmazását is. A témakör feldolgozása során nem a technikai újdonságokra kell helyezni a hangsúlyt, hanem az „okos eszközök" „okos használatára", vagyis a tudatos felhasználói és vásárlói magatartás alakítására, a biztonsági okokból bevezetett korlátozások megismerésére és elfogadására.

Az ajánlásban szereplő időkeret a tanulók haladási üteme szerint rugalmasan kezelendő, a rendelkezésre álló és fejleszthető, önálló tanulást támogató eszközök, anyagok, közvetítési technológia hasznosításával. A tanulási, a tanulásirányítási folyamat eredményes megvalósítása során célszerű figyelembe venni a felnőttek gyakorlat- és munkatapasztalatait, a már meglévő elméleti és módszertani ismereteit, vagyis a tanulók előzetes tudás(bázis)át.

Témakörök 5-8. évfolyamon:

- Algoritmizálás és blokkprogramozás
- Online kommunikáció
- Robotika
- Szövegszerkesztés
- Bemutatókészítés
- Multimédiás elemek készítése
- Táblázatkezelés
- Az információs társadalom, e-Világ

- A digitális eszközök használata

TECHNIKA ÉS TERVEZÉS 5–7. évfolyam (Iskolarendszerű felnőttoktatás, esti tagozat)

A tantárgy célrendszere az 5–7. évfolyamon nem változik. Az egyes tartalmi elemek kiválasztásánál célszerű mérlegelni a felnőtt tanulók előzetes élet- és munkatapasztalatait. A technika és tervezés tantárgy a problémamegoldó gondolkodást, a saját tapasztalás útján történő ismeretszerzést helyezi a középpontba, melynek eszköze a tanórákon megvalósuló kreatív tervező és alkotó munka, a hagyományos kézműves és a legmodernebb digitális technológiák felhasználásával. A tantervben kiemelt szerepet kap a tanulni tudás, az alkalmazás, a problémamegoldáson alapuló alkotás. Ezt szolgálják a kínált tevékenységek, a nevelés, a kompetenciafejlesztés és a műveltségtartalom leírt rendszere, az egyes elemek arányos megjelenítése. A technika és tervezés tantárgy a Nemzeti alaptantervben rögzített kulcskompetenciákat az alábbi módon fejleszti:

A kommunikációs kompetenciák: A tantárgy tanulása során a tanuló elképzeléseit, terveit megoszthatja társaival, véleményét ütközteti, a különbségek tisztázásával konszenzusra jut. A tanórákon a csoportban végzett feladatmegoldás során a tanulónak együttműködési készségeit fejlesztve lehetősége nyílik építő jellegű párbeszédre. Kiemelt jelentőségű a szaknyelv használata, a szakkifejezések helyes és szakszerű alkalmazása. Ezzel párhuzamosan – a tananyag jellegéből adódóan – a tanuló vizuális kommunikációs kompetenciái is fejlődnek. Megtanul rajz, ábra, műszaki leírás alapján építeni, tárgyakat kivitelezni, terveit rajzban bemutatni, szóban fogalmazni, előadni. A tantárgy technikatörténeti ismeretei hozzájárulnak a régi korok – esetleg tájegységenként eltérő – elnevezéseinek megismeréséhez és elsajátításához, amin keresztül bemutatható a gyakorlati tevékenységhez kapcsolódó nyelvhasználat gazdagsága, árnyaltsága és a tájnyelvi értékek.

A digitális kompetenciák: A tantárgy olyan értékrendet közvetít, melynek szerves része a környezet folyamatos észlelése, az információhoz jutás, az információk értékelése, beépülése a hétköznapokba. A tanuló elsajátítja az alapvető technikákat ahhoz, hogy az információ hitelességét és megbízhatóságát értékelni tudja. A technika és tervezés a különböző tevékenységek, munkafolyamatok, technológiák algoritmizálásával támogatja a digitális tervezői kompetenciákat, hozzájárul a rendszerszintű gondolkodáshoz. A tantárgy tanítása során kiemelt fontosságú a vizuális szemléltetés, és speciális lehetőségeket nyújt a különféle digitális tervezőprogramok felhasználása számára.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák: A technika és tervezés a természettudományos tantárgyak – környezetismeret, természettudomány 5–6. évfolyam – előkészítésében, valamint azok bevezetését követően a tanult ismeretek szintetizálásában és gyakorlati alkalmazásában tölt be fontos szerepet. A célok eléréséhez széles körű, differenciált tevékenységrendszert alkalmaz, mellyel megalapozza a tanulók természettudományos és műszaki műveltségét, segíti a mindennapi életben felmerülő problémák megoldását. A tanuló az anyaghasználat, az eszközök, a technológiák fejlődésének követésével, a változások hatásainak elemzésével értékeli környezete állapotát, életvitelét.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák: A tantárgy változatos tevékenységeken keresztül ad lehetőséget a praktikus feladatmegoldó képesség fejlesztésére, valamint a kedvelt, sikerélményt nyújtó tevékenységi területek azonosítására, ezzel segítve a tanuló pályaválasztási döntését is. A tanuló a másokkal közösen végzett csoportos gyakorlati alkotótevékenységek révén szerez tapasztalatot a csoporttagokkal tervezett együttműködés kialakításának lehetőségeiről és a csoporton belüli vezetői, illetve végrehajtói szerepekről.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: A tanulóban az iskolai tevékenysége során erősödik a cselekvő tudatosság, amely hozzájárul a munkára vonatkozó igényességhez, az életvitel aktív alakításához, fejlesztéséhez. A kreatív alkotás készségei tekintetében fejlesztési lehetőséget biztosít a különböző tárgyak és működőképes eszközök tanulói tervezése. Az emberek mindennapi életet átalakító jelentős technikai találmányok történetének és emberi életre gyakorolt hatásának megismerése hozzájárul a kulturális tudatosság fejlesztéséhez.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák: A tantárgyi keretekben végzett tevékenységek elősegítik, hogy a tanulók számára olyan munkavállalói és vállalkozói készségek fejlesztésére nyíljon lehetőség, mint a tervezés, szervezés, irányítás, tapasztalatok értékelése, kockázatfelmérés és kockázatvállalás, az egyéni és csapatmunkában történő munkavégzés, felelősségvállalás. Ezek a készségek alapvető alkalmazkodási lehetőséget biztosítanak a szakmák gyorsan változó világában történő eligazodáshoz. A tevékenységek során szerzett munkatapasztalat hozzájárul a pályaválasztási önismeret, a továbbtanulási és a szakmaválasztási célok kirajzolódásához, valamint az élethosszig tartó tanulás mint szükségszerűség és érték felismerésének megalapozásához.

Cél a tanulók életében felmerülő komplex gyakorlati problémák megoldási készségének kialakítása, a cselekvés általi tanulás és fejlődés támogatása. A tanulók a tanulási folyamat során használható (működő, megehető, felvehető stb.) produktumokat hoznak létre valódi anyagokból, ezekhez az adott életkorban biztonságosan használható szerszámokat, eszközöket alkalmazva. A tantárgy sajátossága, hogy a tanórai tevékenység gyakorlatközpontú; kiemelkedő jellemzője, hogy a tanulási folyamatban központi szerepet kap az ismereteken túlmutató tudásalkalmazás, ezért az értékelés elsősorban az alkotó folyamatra, a munkavégzési szokásokra, az elkészült produktumra irányul, és jelentős szerepet kap benne az elért sikerek, eredmények kiemelése, a pozitív megerősítés.

A tantárgy tanulása és tanítása során célszerű alkalmazni azokat a közismereti tárgyak tanulása során elsajátított ismereteket, amelyek segíthetnek a mindennapi életben felmerülő problémák megoldásában. Olyan cselekvőképesség kialakítása a cél, amelynek mozgatója a felelősségérzet és az elköteleződés, alapja pedig a megfelelő autonómia és nyitottság, megoldási komplexitás. A tantárgy struktúrájában rugalmas, elsősorban cselekvésre épít és tanulócentrikus. A megszerezhető tudás alkalmazható, s ezzel lehetővé teszi a mindennapi életben használható és hasznos készségek kialakítását és a munka világában való alkalmazását.

Témakör az 5-7. évfolyamon:
Alap témák:

a) Otthon – család – életmód („*A*" program szerint)
   - Háztartásökonómia – életvitel technológiái
   - Gazdálkodás, munkamegosztás
   - Táplálkozás és ételkészítés
   - Textiltechnika

b) Jeles napok, ünnepek

Modulok: „*A*" modul szerint:

- Épített környezet – tárgyalkotás technológiái
- Település – a település kialakulása, településtípusok
- Építészet – forma és funkció, anyagok és szerkezetek
- Közterek, közösségi terek, középületek
- Közlekedés – közlekedés egykor és ma
- Lakás, lakókörnyezet – a lakás jellemzői, lakástípusok, funkciók, helyiségek
- Lakás, lakókörnyezet – funkciók, berendezések
- Lakás karbantartása – a legfontosabb állagmegóvási, karbantartási munkák

OSZTÁLYKÖZÖSSÉG-ÉPÍTÉS (Osztályfőnöki program) 5-8. évfolyam
(Iskolarendszerű felnőttoktatás, esti tagozat)

Az alapfokú felnőttoktatás számára készített osztályfőnöki program célja az, hogy elősegítse az iskolák (és a pedagógusok) számára azt, hogy az egyes évfolyamokra beiratkozott tanulókból az iskolai előrehaladás, a tanulás sikeressége érdekében felgyorsítsa az (osztály)közösség kialakulását. A tananyag elvégzése lehetővé teszi azt, hogy az osztályfőnök a tanulók sokszor csak formális (az adminisztráció szempontjából ugyan nem nélkülözhető) megismerése helyett magukról a tanulókról és a tanulóktól kaphassanak komplexebb információkat, amelyek elősegíthetik az idő előtti iskolaelhagyás, a tanulási kudarcok magas arányának a csökkenését. A programot (de legalább is annak számottevő részét) célszerű, ha az adott osztály felelőse, osztályfőnöke „tanítja". Többről és másról van szó ebben az esetben, mint a hagyományos osztályfőnöki órák esetében megszokhattuk. Ezeken az órákon is „tananyagot" kell feldolgozni, amelyeknek a célja részben eltér a többi tantárgy és tanulási területétől. Amíg a többi esetben elsősorban a közismereti tananyag elsajátítása áll a középpontban, itt a hangsúly azoknak a kompetenciáknak a fejlesztésre irányul, amely erősíthetik e tanulók beilleszkedését az iskolai közösségekbe. A cél ezért alapvetően az, hogy az osztályba járó tanulók idővel valódi közösséget alkossanak, mert ennek a kialakulása /kialakítása nagymértékben hozzájárulhat ahhoz, hogy a tanulók iskolával és tanulással kapcsolatos kedvezőtlen attitűdjei megváltozzanak.

A tanulás kompetenciái: A felnőtt tanuló különféle jellegű tudástartalmakkal és különböző típusú feladatokkal találkozik, amelyek megtanulásához, illetve elvégzéséhez különféle módszereket kell választania. Az információk keresése és feldolgozása, a következtetések levonása és egyéb gondolkodási műveletek közvetítő hatásuk révén általában fejlesztik a tanulási kompetenciákat.

Kommunikációs kompetenciák: A különféle feladatok feldolgozása a szövegértés fejlesztésének egyik hatékony módja. A felnőtt tanuló a felmerülő problémákról beszélgetéseket folytat, érveket gyűjt, azokat írásban és szóban összefoglalja, digitális kommunikációs eszközök segítségével mutatja be.

Digitális kompetenciák: A tanulás során a digitális eszközök etikus, felelősségteljes használatával a tanuló információkezelési és -feldolgozási készségei fejlődnek, ami elősegíti elemző és mérlegelő gondolkodása kialakulását és elmélyítését is, aminek része a megszerzett információk ellenőrzése, hitelességének vizsgálata.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák: A felnőtt tanuló az információk feldolgozása során problémákat azonosít, magyarázatokat fogalmaz meg, kiemeli a lényeget, következtetéseket von le.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák: A felnőtt tanuló a mindennapi élet vizsgálatával, az életmód változatos formáinak, saját cselekedeteteinek a megismerésével viszonyítási pontokat találhat, illetve követhető modelleket adaptálhat saját életútjának tervezéséhez és szervezéséhez. A tanulóban tudatosul, hogy nehéz élethelyzetekben is kialakíthatók cselekvési tervek, lehetőségek. A tanuló arra törekszik, hogy az emberi cselekedeteket, életutakat, élethelyzeteket, társadalmi folyamatokat és jelenségeket árnyaltan értelmezze. A társadalmakra, közösségekre jellemző magatartási és kommunikációs szabályok felismerése a tanuló alkalmazkodóképességét fejleszti. A kreativitás a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: A tanulás során a felnőtt tanuló megismeri a kulturális örökségének fő elemeit. Értékeli a kiemelkedő emberi alkotásokat és értelmezi azok technológiai, tudományos és művészeti szerepét.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák: A felnőtt tanuló megismeri és értékeli az alkotó emberi tevékenységek változatos formáit. Értelmezi és elismeri a tudósok, kutatók és művészek teljesítményét. Az életmódtörténeti témakörök feldolgozása révén a tanuló felismeri, hogy a munkavégzés az egyén, a család és a társadalom létfenntartását biztosítja; belátja, hogy a munka sokszor küzdelmekkel jár, ugyanakkor személyiségépítő, társadalmi összetartozást is erősítő tevékenység.

Témakörök az 5-6. évfolyamon:

- Ismerkedés az osztálytársakkal, az iskolával, a tanárokkal, az iskola házi rendjével
- A tanulni jó! (Tanulásmódszertani ismeretek 1.)
- A család és a családi hagyományok
- Barátok és az osztálytársak
- Cselekvő állampolgár
- Egészséges életmód kialakítása és megteremtése/fenntartása és egészségvédelem
- Tanulás tanulása (Tanulásmódszertani ismeretek 2.)
- Az érzelmek világa

Témakörök a 7-8. évfolyamon:

- Hétköznapi ismeretek: háztartási alapismeretek,

- balesetvédelem, elsősegélynyújtás, KRESZ
- Deviancia, deviáns viselkedés
- Tanulás tanulása (Tanulásmódszertani ismeretek 3.)
- Eligazodás a mindennapokban
- Divat (Legyen stílusod!)
- Szubkultúrák világa
- Tanulás tanulása (Tanulásmódszertani ismeretek 4.)
- Természetvédelem / állatvédelem
- Gazdálkodj okosan! (Családi gazdálkodás)
- Hagyományok, ünnepek

2.3. GIMNÁZIUM 9-12. ÉVFOLYAM - ISKOLARENDSZERŰ FELNŐTTOKTATÁS (NAT2020)

Bevezető

A felnőttek gimnáziuma 9-12. évfolyamainak feladata olyan ismeretek és képességek nyújtása, amelyek átfogják az általános műveltség középiskolai körét, tekintetbe véve a tanulók élettapasztalatait és korábbi (általános iskolai, illetve megszakított középiskolai) tanulmányait, rendezve és kiegészítve ezek eredményeit.

A felnőttek gimnáziuma megteremti az érettségi, a középfokra alapozott szakképzés, a felsőfokú továbbtanulás, a munkaerőpiacon történő eredményesebb elhelyezkedés, illetve a szakmai végzettség megszerzésének lehetőségét.

A tananyag tantárgyi és tantárgyközi tartalmai, tevékenységformái közvetítik és továbbfejlesztik

- a kommunikációs és a tanulási képességeket,
- az egész életen át tartó tanulás igényeinek és az erre való képességek kifejlődésének érdekében.
- Alkalmat adnak a tanulók életvitelének, társadalmi létformáiknak és a világban való tájékozottságuk továbbfejlesztésére.
- Lehetőséget biztosítanak korábbi iskolai kudarcaik kompenzálására, a különböző forrású hátrányok ledolgozására.
- Módot nyújtanak a tanulók személyiségének minél átfogóbb fejlesztésére, szocializálására.

A helyi tantervünk hangsúlyt helyez arra, hogy a középfokú tananyag nemcsak ismeretek rendszere, hanem ezzel együtt bevált megismerési-tanulási és cselekvési módszerek elsajátítási eszköze is, az ismeretelsajátítástól elválaszthatatlan gondolkodási és cselekvési műveletek kifejlesztője. Ily módon törekszik a műveltség elvontabb elméleti és konkrétabb gyakorlati szintjeinek egyensúlyára, az elméleti és a gyakorlati gondolkodás közti átmenetek létrehozására, különös tekintettel az érettségire, illetve a felsőfokú továbbtanulás lehetőségeinek biztosítására. Hangsúly került a reproduktív gondolkodás továbbfejlesztési lehetőségeinek biztosítására, a problémamegoldó és a kreatív működés irányába. Mindezek a felnőttek középfokú oktatásának kiemelt feladataihoz kapcsolódnak intézményünkben. A Nemzeti alaptanterv tartalmainak érvényesülése a különböző kompetenciák tükrében:

a/ A kommunikációs kompetenciák kialakításának és fejlesztésének az a célja, hogy az egyes tantárgyak tanulása során a tanuló elképzeléseit, terveit megoszthatja társaival, véleményét ütközteti, a különbségek tisztázásával konszenzusra jut. A tanórákon (és az iskolán kívüli kapcsolatokban) a csoportban végzett feladatmegoldás során a tanulónak együttműködési készségeit fejlesztve lehetősége nyílik építő jellegű párbeszédre, az emberi

kapcsolatok kommunikáción keresztül történő alakítására. A fejlesztés során figyelembe kell venni

- egyrészt a tanulók előzetes ismereteit,
- másrészt azokat a követelményeket, amelyeket az 1-8. évfolyam tantárgyi rendszere meghatároz.

b/ A digitális kompetenciák fejlesztésével olyan értékrendet közvetítünk, melynek szerves része a környezet folyamatos észlelése, az információhoz jutás, az információk értékelése, beépülése a hétköznapokba. A tanulók számára az 4-8. évfolyamon már elindult ennek a területnek a fejlesztése, ezért a tervezés során

- egyrészt figyelembe kell venni a korábban már tanított tartalmi elemek és ezekre építve kell a programot szervezni,
- másrészt azok számára, akik korábban különböző okok miatt ilyen képzésben nem részesültek, célszerű a korábbi ismeretanyagot beépítve kidolgozni a programot.

c/ A matematikai, gondolkodási kompetenciák kialakításának és fejlesztésnek az a célja, hogy az iskolai és az iskolán kívüli világban a (felnőtt)tanulók a tanult ismeretek szintetizálásával és gyakorlati alkalmazásával képesek legyenek megoldani minden olyan feladatot, amely hozzájárulhat a sikeres életpálya megvalósításához. Emellett a célok eléréséhez széles körű, differenciált tevékenységrendszert alkalmaz, mellyel megalapozza a tanulók természettudományos és műszaki műveltségét és érdeklődését s végül segíti a mindennapi életben felmerülő problémák megoldását. A fejlesztés során figyelembe kell venni

- egyrészt a tanulók előzetes ismereteit,
- másrészt azokat a követelményeket, amelyeket az 1-8. évfolyam tantárgyi rendszere meghatároz

d/ A személyes és társas kapcsolati kompetenciák fejlesztésének a legfontosabb célja az, hogy a tanuló a másokkal közösen végzett csoportos gyakorlati alkotótevékenységek révén szerezzen tapasztalatot a csoporttagokkal (családtagokkal, barátokkal, munkatársakkal) tervezett együttműködés kialakításának lehetőségeiről és a csoporton belüli vezetői, illetve végrehajtói szerepekről.

e/ A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái:

A cél, hogy a (felnőtt) tanulóban az iskolai tevékenysége során erősödjön a cselekvő tudatosság, amely hozzájárul a munkájára vonatkozó igényességhez, saját (és családja) életvitelének aktív alakításához, fejlesztéséhez. Cél a tanulók életében felmerülő komplex gyakorlati problémák megoldási készségének kialakítása, a cselekvés általi tanulás és fejlődés támogatása.

Tantárgyi rendszer:

A tantárgyi szerkezetben a hagyományos közismereti tárgyak mellett újdonságként jelenik meg

- a második idegen nyelv. A kibővített nyelvtanulás célja egyrészt a felsőfokú tanulmányokra történő előkészítés, másrészt esélynövelés a munkaerőpiaci szerepvállaláshoz.
- Ugyanakkor, ha a gimnáziumban a felnőttoktatás munkarendjében folyik a nevelő-oktató tevékenység, a *második idegen nyelv oktatása nem kötelező*.
- Intézményünkben biztosítjuk a két nyelv tanulási lehetőségét, amelyet a tanulóknak írásban kell jelezniük a beiratkozásukkor.
- Folytatódik a (felnőtt) tanulók ismeretbővítése a művészeti ágakkal kapcsolatban (Művészetek),
- és ***választható programként*** új elemként, önálló tantárgyként iktatódik be a programba a *dráma és színház*, valamint a *mozgóképkultúra és médiaismeret* tantárgyak, amelyekben a tartalmi elemek kialakításánál figyelembe vesszük a felnőtt tanulók élethelyzetét/életkorát.

A tantárgyi követelmények – szem előtt tartva az iskolafokozat elsődleges feladatát, az érettségi követelmények teljesítésére történő felkészítést – megegyeznek mindazokkal, amelyeket a Nat és a nappali tagozatok számára készült kerettantervek megfogalmaznak. A helyi tanterv tantárgyi szerkezete a Nat szabályozásnak megfelel. Kivételt képez a testnevelés tantárgy, amelyen a felnőtt tanulónak nem kell részt vennie, és az iskolánknak nem kell ezt biztosítania a köznevelési törvény 60. § (9) (c) pontja alapján.

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM 9–12. évfolyam (Iskolarendszerű felnőttoktatás, esti tagozat)

Az anyanyelv már nevében is a legszorosabb összetartozást fejezi ki az azonos nyelvet beszélő emberek között. Az anyanyelven megszületető irodalom alkotói és hallgatói olyan olvasói hagyományt, kultúrát teremtenek, amely megerősíti egy közösség tagjainak az identitását, mert a „... nemzeti hagyomány s nemzeti poézis szoros függésben állnak egymással" (Kölcsey Ferenc). Egy nemzet megmaradásának alapja, de fennmaradásának, jövőjének is a záloga a kultúrája, az anyanyelve. A magyar nyelv és irodalom tantárgynak ezért van kitüntetett szerepe: gondolkodni tanít, ismereteket ad át, szellemi, erkölcsi örökséget hagyományoz. Egy nép szimbolikus szövegei többnyire irodalmi alkotások, amelyek a legszorosabb összetartozást fejezik ki. Ezek olvasása, tanítása személyiséget formál, fejleszti a szépérzéket, az ítélőképességet, az erkölcsi érzéket. Ezzel a magyar nyelv és irodalom tantárgy az érzelmi nevelés egyik legfontosabb eszköze. Kultúránk, benne irodalmunk magyarul született meg, és ezen a nyelven formálódik tovább. A magyar irodalom a Kárpát-medence magyarságának irodalma. Nyelvünk, történelmünk, kultúránk közös. Kulturális értelemben egy nemzet vagyunk. A középfokú képzés szakaszában, a 9–12. évfolyamon a nevelésnek-oktatásnak sok és sokrétű cél- és feladatrendszere van:

- Cél, hogy a felnőtt diákok megértsék a nemzet, a szűkebb közösség és az egyes ember kapcsolatát. Megismerjék kultúrájukat, annak gondolati, erkölcsi tartalmait, esztétikai

értékeit. Ennek révén szellemileg és érzelmileg is kötődjenek ahhoz. Ismerjék és értsék múltjukat, jelenüket, benne önmagukat.

- A felnőtt tanulók felkészítése arra, hogy ennek a kulturális hagyománynak értői és később formálói legyenek.
- A felnőtt tanulók megértsék a gondolkodás, a viselkedés és a nyelvhasználat összefüggéseit, ennek feltétele a biztos szövegértés és szövegalkotás képességének fejlesztése. Az, hogy a diákok szabatosan és pontosan, illetve a kommunikációs helyzetnek megfelelően tudják kifejezni magukat.
- Ismerjék nyelvünk szerkezetét, grammatikáját, a nyelvhelyességi szabályokat, a stilisztikai árnyalatokat, hiszen csak ezek ismeretében tudják megítélni saját és a többi ember nyelvi teljesítményét. Ezek alapján ismerik fel az adott kommunikációs helyzetet, szövegösszefüggést, a műfaji elvárásokat.
- Cél, hogy a nyelvi megnyilatkozások jelentésszintjeit és -árnyalatait a képzési szakasz végén megértsék, mert így veszik észre a manipulációt vagy értik meg az összetett üzeneteket.
- A felnőtt tanulók tudják elhelyezni anyanyelvüket a világ többi nyelve között, ismerjék nyelvük történelmi fejlődését. Értsék, hogy a nyelv a jelenben is folyamatosan változik, s ezért a változásért felelősséggel tartoznak.
- Alakuljon ki nyelvhasználati igényességük. Legyen elemi elvárás számukra – önmaguktól és másoktól is – a pontos és a magyar nyelvhelyességi szabályokat betartó szövegalkotás, a magyar helyesírás szabályainak ismerete.
- Értsék meg és példákkal tudják szemléltetni, hogy a nyelv és a gondolkodás, a beszéd és a gondolkodás feltételezik egymást, szorosan összefüggnek, ismerjék fel, hogy a nyelv szegényedése a gondolkodás szegényedését jelenti.
- Fontos cél a digitális kompetencia fejlesztése is, az IKT-eszközök tudatos és kreatív alkalmazása.
- A digitális világ bővülésével a felnőtt tanulókra hatalmas információmennyiség zúdul. Meg kell tanulniuk kiválasztani a fontos, értékes adatokat és ismereteket, azt is, hogy ezen adatokat és információkat etikusan és elemzően használják, építsék be tudásukba.
- Az irodalmi szövegek megértéséhez elengedhetetlen, hogy a felnőtt tanulók rendelkezzenek megfelelő művészettörténeti, műfajtörténeti, irodalomelméleti, -történeti ismeretekkel. A képzési szakasz első felében ezek az ismeretek állnak a tananyag középpontjában. Fontos, hogy a diákok az irodalmat egy közösség történelmi-társadalmi folyamataként is lássák. A képzési szakasz második felében a szerzői portrék és látásmódok is helyet kapnak. Mindkét képzési szakasz célja és feladata az irodalmi művek elemző értelmezése. Ez fejleszti a gondolkodást, az erkölcsi érzéket, segíti az érzelmi nevelést. Az önálló elemzési készség fejleszti az önismeretet, önbizalmat ad, fejleszti az anyanyelvi kompetenciát is.
- Cél, hogy a felnőtt tanulók rendelkezzenek az irodalmi művek értelmezéséhez szükséges elemzési stratégiákkal. A művek tartalmi összefoglalásán túl vállalkozzanak önálló értelmezés kialakítására.
- Vegyék észre a különböző korok szerzői, művei között kialakuló párbeszédet, az irodalom vándortémáit és motívumait, értsék meg azok jelentésváltozását.
- A XXI. század emberei már élethosszig tanulnak, ezért a felnőtt diákoknak is meg kell őrizni kíváncsiságukat, meg kell tanulniuk középiskolás módon tanulni. Ennek feltétele, hogy olvasó emberekké neveljük őket, akik többféle olvasási és értelmezési technikákkal rendelkeznek, az általuk olvasott szövegeket képesek mérlegelve végiggondolni. Össze tudják kapcsolni a már meglévő ismereteiket az olvasott, hallott vagy a digitális szövegek tartalmával, képesek meglátni és kiemelni az összefüggéseket. Tudnak önállóan jegyzetelni.

- Alakuljon ki a felnőtt diákokban az önfejlesztés igénye. Ennek alapja az önvizsgálaton alapuló magatartás és gondolkodás fejlesztése. Az irodalmi szövegek sokfélesége biztosítja, hogy olyan esztétikai, morális, lélektani, társadalmi kérdésekkel szembesüljenek a tanulók, amelyekben felismerik önmagukat, saját gondjaikat.
- Kiemelt cél a gondolkodni tanítás, kíváncsiságuk, alkotókedvük megtartásával.

A magyar nyelv és irodalom más tantárgyakhoz, műveltségi területekhez is kötődik. A tantárgyi koncentráció kialakítása a tantárgyi struktúra egyik fontos elve. Bizonyos irodalmi témakörök feldolgozásához a művek filmes vagy színházi adaptációjának beépítésére kerül sor az órai vagy az otthoni munkába. A magyar nyelv és irodalom tanításának nemcsak a műveltségátadás, a kompetenciafejlesztés, hanem az érzelmi nevelés is a célja. A diákok érzelmi fejlődése az alapja későbbi személyes boldogulásuknak, együttműködési képességüknek, társadalmi beilleszkedésüknek és kulturált viselkedésüknek. A képzési szakasz feladata, hogy a tanulókat felkészítse az érettségire, tegye lehetővé – megfelelő ismeret, műveltség átadásával, a tanulói kompetenciák fejlesztésével – a sikeres továbbtanulást, a társadalomba való beilleszkedést. Érett, gondolkodó, ép erkölcsi érzékkel rendelkező, kiegyensúlyozott felnőttekként kerüljenek ki a köznevelésből.

Az előírások értelmében az órakeret minimum 80%-át a törzsanyagra kell fordítani. Az órakeret 20%-át a szaktanár választása alapján a tananyagok mélyebb, sokszínűbb tanítására, ismétlésre, gyakorlásra vagy a tanórán kívüli tudásszerzésre (múzeumlátogatás, színházi előadás megtekintése, előadó meghívása), kompetenciafejlesztésre, projektmunkák megalkotására lehet felhasználni. A magyar nyelv és irodalom tantárgy kötelező törzsanyagában csak lezárt, biztosan értékelhető életművek szerepelnek. Ezen felül, a választható órakeret terhére a szaktanár szabadon beilleszthet kortárs alkotókat, műveket a tananyagba. Ha a szaktanár úgy ítéli meg, hogy az órakeret 100%-át a törzsanyag tanítására kell fordítania, lemondhat a választás lehetőségéről.

A törzsanyagot jelentő témákra, művekre, tevékenységekre szánt órák nem vonhatók össze a szabadon választott témák, művek értelmezésére szánt órákkal. Az ajánlott, illetve választott témákra szánt órakeretet a pedagógus akkor használhatja fel, ha a törzsanyagot már feldolgozta a diákokkal. A szövegek kiválasztásakor is ez a két elv érvényesül a magyar nyelv és az irodalom tanításában is: a törzsanyag témái és művei, a hozzájuk kapcsolódó választható témák, művek, illetve a szabadon választható témák, művek. Az irodalom és média (film, tévéjáték, színház) kapcsolata azt jelenti, hogy a szaktanár döntése alapján – a kötelező olvasmányok kivételével – vagy a művet olvastatja el a diákokkal, vagy annak feldolgozását nézik meg. Az iskolarendszerű felnőttoktatásban az esti tagozatokon kevesebb óra áll rendelkezésre, mint a nappali rendszerű oktatásban. Ezért a tantárgy tanítása során hangsúlyt kell helyezni az önálló (otthoni) tanulás módszereinek megismertetésére és az otthon végzett tanulmányi tevékenység folyamatos támogatására.

Magyar nyelv és irodalom 9–10. évfolyam

A középiskolai képzés első szakaszának kiemelt cél- és feladatrendszere:

- A tanulás tanulása. Egy új tanulási szakaszt kezdenek el a felnőtt diákok, nagyobb, bonyolultabb tananyagokkal találkoznak. Meg kell tanulniuk a lényeget kiemelni, vázlatot írni, gondolataikat írásban és szóban is pontosan és szándékaik szerint árnyaltan, adekvátan kifejezni.
- A felnőtt diákok szövegértésének folyamatos fejlesztése. A biztos szövegértés nemcsak a magyar nyelv és irodalom, de valamennyi tantárgy értő és eredményes tanulását segíti, feltétele a gondolkodás és a beszéd fejlesztésének is.
- A szövegértés és -alkotás tanulásának feltétele a biztos anyanyelvi (grammatikai, stilisztikai) ismeret, a kommunikációelmélet alapvető fogalmainak elsajátítása, hiszen csak így tudják a tanulók felismerni az adott kommunikációs helyzetet.
- Az érvelési képesség és a beszédkészség folyamatos fejlesztése.
- A felnőtt tanulók személyiségfejlesztésének feltétele, hogy rendelkezzenek megfelelő ismeretekkel ahhoz, hogy kérdéseket tudjanak megfogalmazni, az irodalmi szereplők, konfliktusok és saját élethelyzeteik között felfedezzék a párhuzamokat, kialakuljon elvonatkoztató képességük, s igényük és képességük arra, hogy kifejezzék saját véleményüket.
- Ez a két évfolyam a felnőtt diákok számára a tájékozódás, saját tehetségük és érdeklődési körük felfedezésének kora, ezért elengedhetetlen, hogy sokféle ismerettel és ismerethordozóval találkozzanak.
- Tudásuk megszerzésében és bővítésében a hagyományos információhordozókon kívül egyre erőteljesebb szerepet kapnak a digitális eszközök. Cél ezek észszerű, gondolkodásukat segítő, etikus használatának elsajátítása.
- A képzésnek ebben a szakaszában már rendszerezett nyelvtani és irodalmi (irodalomtörténeti, -elméleti, és műfaji) ismeretek elsajátítása elvárt eredmény, hiszen a képzési szakasz második felében csak így lesznek képesek a tanulók az irodalomtörténeti ismereteiket rendszerezni, így sajátítják el a nyelvészet és az irodalomtudomány – korosztályuknak megfelelő szintű – szaknyelvét, s így tudnak az érettségi dolgozatban is elvárt szintű, nyelvezetű esszét, érvelést, műfajnak megfelelő gyakorlati szöveget alkotni.

A magyar nyelv és irodalom nem pusztán tantárgy a középiskolában, hanem kulcsszerepet tölt be a tanulók identitásának kialakításában, megismerteti velük saját kultúrájukat, nemzeti önazonosságukat. A felnőtt tanulókat segíti abban, hogy a kommunikációs célnak megfelelően fejezzék ki magukat. Fejlődjék érvelési kultúrájuk, könnyebben beilleszkedjenek környezetükbe, és ismerjék fel saját tehetségüket.

A témakörök áttekintő táblázata:

MAGYAR NYELV
I. Kommunikáció – fogalma, eszközei, típusai, zavarai; digitális kommunikáció
II. A nyelvi rendszer, a nyelv szerkezeti jellemzői, a nyelvi elemzés, a magyar és az idegen nyelvek
III. A szöveg fogalma, típusai; a szövegkohézió, a szövegkompozíció; szövegfajták; szövegértés, szövegalkotás
IV. Stilisztika – stílusrétegek, stílushatás, stíluseszközök, szóképek, alakzatok
MAGYAR IRODALOM
I. Bevezetés az irodalomba – művészet, irodalom
A) A művészet fogalma, művészeti ágak. Művészet és irodalom. Az irodalom születése, hatása. Az irodalmi kommunikáció

B) Szerzők, művek párbeszéde – a művészet
C) Népszerű irodalom. Az irodalom határterületei
D) Műnemi-műfaji rendszer
II. Az irodalom ősi formái. Mágia, mítosz, mitológia
A) Az ősi magyar hitvilág
B) A görög mitológia
C) Egyéb teremtésmítosz – Babiloni teremtésmítosz
III. A görög irodalom
A) Az epika születése
B) A görög líra, az időmértékes verselés
C) A görög dráma
IV. A római irodalom
V. A Biblia mint kulturális kód
A) Az Ószövetség
B) Újszövetség
VI. A középkor irodalma
A) Egyházi irodalom
B) Lovagi és udvari irodalom
C) Dante Alighieri: Isteni színjáték – Pokol (részletek)
D) A középkor világi irodalma
VII. A reneszánsz irodalma
A) A humanista irodalom
B) A reformáció vallásos irodalma, az anyanyelvű kultúra születése, hatása az irodalomra, a magyar nemzeti tudatra
C) A reformáció világi irodalma
D) Líra a reformáció korában
E) Dráma a reformáció korában
VIII. A barokk és a rokokó irodalma
A) Epika
B) A kuruc kor lírája: műfajok, művek
IX. A felvilágosodás irodalma
A) Az európai felvilágosodás
a) Epika
b) Dráma
c) Líra
B) A felvilágosodás korának magyar irodalma: rokokó, klasszicizmus és szentimentalizmus
a) Epika
b) Líra
C) Klasszicizmus és kora romantika a magyar irodalomban
a) Líra
b) Epika
c) Dráma
X. A romantika irodalma
a) Az angolszász romantika
b) A francia romantika
c) A német romantika
d) Az orosz romantika
e) A lengyel romantika
XI. A magyar romantika irodalma I.
A) Életművek a magyar romantika irodalmából I.

a) Vörösmarty Mihály
b) Petőfi Sándor
c) Jókai Mór
B) Irodalomtudomány a romantika korában

KÖTELEZŐ OLVASMÁNYOK

Homérosz: Odüsszeia (részletek)
Szophoklész: Antigoné
Biblia (részletek az Ószövetségből és az Újszövetségből)
Dante Alighieri: Isteni színjáték – Pokol (részletek)
François Villon: A nagy testamentum (részletek)
Boccaccio: Dekameron, Első nap 3. novella
William Shakespeare: Romeo és Júlia vagy Hamlet, dán királyfi
Zrínyi Miklós: Szigeti veszedelem (részletek)
Mikes Kelemen: Törökországi levelek (1., 37., 112.)
Molière: A fösvény vagy Tartuffe
Katona József: Bánk bán
Vörösmarty Mihály: Csongor és Tünde
Petőfi Sándor: A helység kalapácsa (részlet)
Jókai Mór: A huszti beteglátogatók (novella)
Jókai Mór: Az arany ember

Magyar nyelv és irodalom 11–12. évfolyam

A 11–12. évfolyam a köznevelés utolsó szakasza. Ez a képzési szakasz a nevelési és oktatási célokat tekintve a legösszetettebb: nemcsak új ismereteket kell átadni, hanem a meglévő ismeretek gyakorlati felhasználását is, emellett bővíteni és fejleszteni kell a felnőtt tanulók kompetenciáit. Kiemelt feladat a szövegértés és a szövegalkotás tanítása. Ennek a képzési szakasznak a végén a tanulók érettségi vizsgát tesznek. Fontos cél, hogy ismereteik és képességeik birtokában önállóan fel tudjanak készülni a közép- és az emelt szintű érettségire. A 11–12. évfolyamon elvárható, hogy a tanulók képesek legyenek projekt- vagy kutatómunkában részt venni. Etikusan és elemzően használják a hagyományos, papíralapú, illetve a világhálón található és egyéb digitális adatbázisokat. Felismerjék az adott kommunikációs helyzetet, s arra írásban és szóban is adekvátan válaszoljanak. Képesek legyenek az összetett szövegek elsődleges jelentése mögé látni, a jelentéseket értelmezni, gondolataikat írásban és szóban is pontosan és elegánsan, illetve az adott kommunikációs helyzetnek megfelelően megfogalmazni. Képessé váljanak érvekkel vagy cáfolatokkal igazolni nézeteiket, véleményüket. Sajátítsák el a mindennapi életben szükséges szövegalkotás alapvető követelményeit (műfajok, stílus, retorikai építkezés).

A tanulmányaik során szerzett ismereteik és készségeik révén ismerjék a magyar irodalomtörténet korszakait, képesek legyenek azokat az európai és világirodalmi folyamatokkal összekapcsolni. Lássák meg a magyar irodalom nagy filozófiai, társadalmi, esztétikai kérdésfelvetéseit, az egyes művekben található válaszokat ezekre a kérdésekre. Tudják értelmezni a szerzők és irodalmi alkotások időn és téren átívelő párbeszédét, a magyar irodalom jellegzetes motívumait, s ezek jelentésváltozását az irodalom történetében. Váljanak képessé az absztrakt gondolkodásra, a differenciált véleményalkotásra. Értsék az irodalom és

a történelem kapcsolatát. Ezt szolgálja *„A XX. századi történelem az irodalomban"* című anyagrész. A *témakör* oktatásának célja, hogy a tanulók megismerjék a XX. századi magyar, illetve európai történelem kataklizmáit. Ennek révén szembesüljenek történelmi, erkölcsi kérdésekkel.

Ez az utolsó nevelési-oktatási szakasz, melyben lehetőség nyílik az erkölcsi és érzelmi nevelésre. A XIX-XX. századi irodalmi művek két nagy témája a nemzeti, illetve a személyes identitáskeresés. A művek kaleidoszkópszerű sokszínűsége lehetőséget teremt arra, hogy a Kárpát-medencei irodalomban felvetődő történelmi sorskérdésekkel, nemzeti és személyes erkölcsi dilemmákkal találkozzanak a tanulók. Ezekre a dilemmákra reagálva fejlődjék erkölcsi érzékük, érzelmi intelligenciájuk. Nemzeti és személyes identitásuk kialakulásában, szociális kompetenciáik fejlesztésében irodalmunk, nyelvünk ismerete a tanulók segítségére van. Ennek a képzési szakasznak a feladata – a műveltségátadás, a kompetencia és érzelemfejlesztés mellett –, hogy a felnőtt tanulóknak segítséget nyújtson új szakma választásában és/vagy felkészítse őket a továbbtanulásra. Mindezek elérése érdekében az oktatásunk kiemelt céljai:

- A retorikai ismeretek bővítése. Ismerjék meg a felnőtt diákok a retorika fogalmát, történetének nagy állomásait, az érvek, illetve a cáfolatok típusait, helyes alkalmazásukat. Ezek birtokában képesek legyenek arányos, előrehaladó szöveget alkotni, mely megfelel a műfaji és a stilisztikai követelményeknek, a magyar nyelvhelyességi – írásos szöveg esetében – a helyesírási szabályoknak.
- Ismerjék meg a magyar nyelv földrajzi és társadalmi tagozódását. A Kárpát-medence tíz nyelvjárási régiójának jellegzetes nyelvhasználati (hangtani, lexikai, mondatszerkesztési) sajátosságai közül ismerjenek fel néhányat.
- Ismerjék a magyar nyelv társadalmi tagozódását, jellegzetes csoportnyelveit, azok tipikus szóhasználatát, nyelvi sajátosságait.
- Ismerjék a nyelvvizsgálati módszereket, a világ nagy nyelvcsaládjait. Tanulják meg a magyar nyelv eredetéről szóló tudományos hipotéziseket, illetve az ezeket igazoló bizonyítékokat. Tudják a magyar nyelvtörténet nagy korszakait, az ezekben a korokban keletkezett kiemelkedő jelentőségű nyelvemlékeinket.
- Bővüljön stilisztikai tudásuk: ismerjék fel a szóképeket, alakzatokat. Képesek legyenek a tanulók ezeket értelmezni, saját nyelvhasználatukban is alkalmazni a metaforikus szövegépítést, a magyar nyelv archaikusabb elemeit, pl.: szólásokat, közmondásokat, szállóigéket.
- Szövegértő- és szövegalkotó kompetenciájuk folyamatos bővítése, irodalomelméleti és -történeti tudásuk gazdagodása lehetővé teszi, hogy a tanulók összetett szövegeket értelmezzenek. Poétikai és retorikai ismereteik aktualizálásával képessé válnak egy mű értelmezésére, elemzésére vagy két mű – megadott szempontok alapján történő – összevetésére. Elvárt cél, hogy elemző gondolatmenetüket arányos esszében vagy értekezésben tudják kifejteni.
- Cél, hogy a képzés ezen szakaszában a különböző művészeti ágak közös témáit, motívumkincsét, kérdésfelvetéseit is megértsék. Tudatosítsák, hogy egy-egy irodalmi alkotás adaptációja önálló művészeti alkotás. Az eredeti mű és az adaptáció összevetésével mindkét művet képesek legyenek értelmezni, az eltérő problémafelvetést érzékelni.

- A XIX-XX. századi irodalom rendkívüli gazdagságából ismerjenek meg a tanulók átfogó életműveket, több műnemben alkotó szerzőkről portrékat, illetve egy-egy – döntően egy műnemben alkotó – szerzőről vagy egy kiemelkedő irodalmi alkotásról metszetet kapjanak. Cél, hogy ismerjék meg a XIX-XX. század kiemelkedő jelentőségű, már lezárt életművel bíró alkotóit, a két század stílusirányzatait, irodalmi mozgalmait.

A témakörök áttekintő táblázata:

MAGYAR NYELV
Retorika- a beszédfajták, a beszéd felépítése, az érvelés
Pragmatika- a megnyilatkozás fogalma, társalgási forduló, beszédaktus, együttműködési elv
Általános nyelvi ismeretek – a nyelv és a gondolkodás, nyelvtípusok
Szótárhasználat
Nyelvtörténet- a nyelv változása, a nyelvrokonság kérdései, nyelvemlékek
A nyelv rétegződése, nyelvjárások, nyelvi tervezés, nyelvi norma
IRODALOM
I. A klasszikus modernség irodalma
A) A nyugat-európai irodalom
B) Az orosz irodalom
C) A klasszikus modernizmus líra alkotói, alkotásai
D) Romantika és realizmus a XIX. század magyar irodalmában
1. Életművek a XIX. század második felének magyar irodalmából
a) Arany János
b) Mikszáth Kálmán
1. Színház- és drámatörténet
2. Szemelvények a XIX. század második felének és a századfordulónak a magyar irodalmából
II. A magyar irodalom a XX. században
A) Életművek a XX. század magyar irodalmából
a) Herczeg Ferenc
b) Ady Endre
c) Babits Mihály
d) Kosztolányi Dezső
B) Portrék a XX. század magyar irodalmából
a) Móricz Zsigmond
b) Wass Albert
C) Metszetek a XX. század magyar irodalmából I.
Metszetek a modernista irodalomból – a Nyugat alkotói
a) Juhász Gyula
b) Tóth Árpád

c) Karinthy Frigyes
III. A modernizmus (a modernizmus kései korszaka) irodalma
A) Avantgárd mozgalmak
B) A világirodalom modernista lírájának nagy alkotói, alkotásai
C) A világirodalom modernista epikájának nagy alkotói, alkotásai
D) Színház- és drámatörténet: a modernizmus drámai törekvései
E) A posztmodern világirodalom
IV. A magyar irodalom a XX. században II.
A) Életmű a XX. század magyar irodalmából II.
a) József Attila
B) Portrék a XX. század magyar irodalmából I.
a) Örkény István
b) Szabó Magda
c) Kányádi Sándor
C) Metszetek a XX. század magyar irodalmából II.
a) Metszetek: egyéni utakon
Szabó Dezső, Krúdy Gyula, Weöres Sándor
b) Metszetek a modernista irodalomból
Szabó Lőrinc, Radnóti Miklós
c) Metszetek az erdélyi, délvidéki és kárpátaljai irodalomból
Dsida Jenő, Reményik Sándor, Áprily Lajos
d) Metszet a „Fényes szellők nemzedékének" irodalmából
Nagy László
e) Metszet a tárgyias irodalomból
Pilinszky János
f) Metszetek az irodalmi szociográfia alkotóinak munkáiból
Illyés Gyula
D) Színház- és drámatörténet
a) Örkény István, Szabó Magda
V. A XX. századi történelem az irodalomban
a) Trianon
b) Világháborúk
c) Holokauszt
d) Kommunista diktatúra
e) 1956
VI. Kortárs magyar irodalom

KÖTELEZŐ OLVASMÁNYOK

Honoré de Balzac: Goriot apó (részletek) vagy Stendhal: Vörös és fekete (részletek)
Henrik Ibsen: A vadkacsa vagy Nóra (Babaotthon) vagy Anton Pavlovics Csehov: A sirály vagy Ványa bácsi
Lev Nyikolajevics Tolsztoj: Ivan Iljics halála
Samuel B. Beckett: Godot-ra várva vagy Friedrich Dürrenmatt: A fizikusok vagy A nagy

Romulus
Arany János: Toldi estéje
Madách Imre: Az ember tragédiája
Mikszáth Kálmán: Beszterce ostroma
Herczeg Ferenc: Az élet kapuja
Babits Mihály: Jónás könyve, Jónás imája
Móricz Zsigmond: Úri muri, Tragédia
Wass Albert: Adjátok vissza a hegyeimet!
Örkény István: Tóték
Szabó Magda: Az ajtó

MATEMATIKA 9-12. ÉVFOLYAM (Iskolarendszerű felnőttoktatás, esti tagozat)

A középfokú képzés során a matematika tanulása-tanítása tekintetében az egyik legfontosabb feladat a tanuló önálló, rendszerezett, logikus gondolkodásának kialakítása, fejlesztése. A 9. évfolyamtól kezdve a spirális felépítésnek megfelelően – a korábbi képzési szakaszok során megszerzett készségekre, képességekre és ismeretekre alapozva – egyre absztraktabb formában épül fel a matematika belső struktúrája (fogalmak definíciója, tételek, bizonyítások).

A felnőtt tanulóknál hasznos és fontos, hogy élet- és munkatapasztalataikat, előzetes ismereteiket beépíthessék tanulásuk folyamatába. Erre a szaktanárnak lehetőséget kell adnia, ezeket értékelni és hasznosítani kell. Jól megválasztott problémák tárgyalása során válik a tanulók számára is szükségessé az új fogalmak bevezetése és pontos definiálása. Tanári irányítással a tételek, általános összefüggések is felfedeztethetők a tanulókkal. Ezen folyamat során fejlődik a tanulók szintetizáló és modellalkotó képessége. A felfedezett tételek és összefüggések egy része bizonyítás nélkül is gyarapítja a matematikai eszköztárat. Néhány tétel bizonyítása azonban elengedhetetlen része a matematika tanításának, hiszen a bizonyításokon keresztül mutatható meg a matematika logikus és következetes felépítése. Az új fogalmak megalkotása, az összefüggések, stratégiák felfedezése és az ismereteknek feladatok, problémák megoldása során történő tudatos alkalmazása fejleszti a kombinatív készséget, a meglévő ismeretek mobilizálásának képességét, valamint a problémamegoldó gondolkodás eltérő típusainak adekvát használatát. Ennek a folyamatnak az eredményeképpen a tanuló meg tudja állapítani adott állítás, tétel érvényességi és alkalmazási körét, megállapításai, állításai mellett logikusan tud érvelni. A matematika tanulásának-tanításának egyik fő célja, hogy fejlődjön a tanuló mérlegelő gondolkodása, az adatok elemzését, szintézisét és értékelését lehetővé tevő készségek és képességek rendszere. A matematikai játékok, logikai feladványok fejlesztik a stratégiaalkotást, az algoritmikus gondolkodást, a kreativitást és a gondolkodás rugalmasságát.

Ebben a nevelési-oktatási szakaszban az ismert számok köre az irracionális számokkal bővül, valamint új műveletek bevezetésére és már ismert műveletek alaphalmazának bővítésére kerül sor a permanenciaelv alapján. Ezen folyamat során a tanuló egyre inkább képes lesz rá, hogy változatos matematikai objektumokat jelölő szimbólumokkal végezzen műveleteket. A felnőttek gimnáziumában a matematika oktatásának célja a tanulók matematikai

kompetenciájának fejlesztése, amivel természetesen növeljük a tanulóink esélyeit az életben, a munkaerőpiacon, az egész életen át tartó tanulásban. A matematika tantárgy a Nemzeti alaptantervben rögzített kulcskompetenciákat az alábbi módon fejleszti:

A tanulás kompetenciái: A matematika tanulása során elengedhetetlen a tananyag alapos és átfogó megértése. A szöveges feladatok megoldása fejleszti az értő olvasás és a releváns információk kiválasztásának készségét. Az általánosítás és az analógiák adekvát használata, több szempont egyidejű figyelembevétele, a rendszerezési képesség, a megszerzett tudás új helyzetekben való alkalmazása elősegítik az aktív, önirányított tanulás kompetenciáinak kialakítását, fenntartását, megerősítését. A matematika tantárgy a matematikai logika és az algoritmikus gondolkodás fejlesztésével, az ok-okozati összefüggések megláttatásával hozzájárul a többi tantárgy tanulásához szükséges rendszerező, összefüggéseket felismerő, ezáltal hatékony önálló tanulási módszerek elsajátításához és megfelelő alkalmazásához is.
A kommunikációs kompetenciák: A matematika fejleszti a tanuló azon képességét, hogy világosan, röviden és pontosan fejezze ki gondolatait. A matematika tanulása során fokozatosan alakul ki a tanuló érvelési és vitakészsége. A szöveges problémák megoldása javítja a szöveg megértésének készségét: a tanulónak meg kell keresnie az információkat és fel kell ismernie egy adott információ jelentőségét a probléma megoldása során. A matematika tanulási folyamatában kialakul a különböző módon (szöveg, grafikon, táblázat, diagram és képlet) bemutatott tartalmak megértésének és alkotásának készségrendszere.
A digitális kompetenciák: A matematika tanulása során hangsúlyos szerepet kap a problémamegoldás és az algoritmikus gondolkodás, melyek elősegítik a tanuló digitális kompetenciáinak fejlesztését. A különböző matematikai tárgyú szoftverek, alkalmazások, applikációk és játékok alkalmazásán keresztül a matematika tanulása hozzájárul a tanuló digitális kultúrájának kialakításához.
A matematikai, gondolkodási kompetenciák: A matematika tanulása során a tanuló gondolkodásának fejlesztése elsősorban konkrét problémák megoldásán keresztül történik. A tanuló előzetes tudása és tapasztalata alapján azonosítja a problémákat, majd ismert matematikai fogalmakra támaszkodva stratégiát dolgoz ki ezek megoldására. Elfogadja, hogy a megoldás több különböző úton is elképzelhető, illetve találkozik olyan nyitott problémákkal is, amelyeknek több megoldása is lehetséges. Kellő kitartással próbál ki különböző matematikai módszereket, és felismeri azokat a problémákat is, amelyeknek nincs megoldása. A tanuló mérlegelő gondolkodásának fejlesztése többek között a feladatok megoldása során kapott eredmények elemzésén és értékelésén keresztül történik. A tanuló megtanul induktív úton példákat általánosítani és deduktív érvelést használni a matematikai állítások bizonyítására.
A személyes és társas kapcsolati kompetenciák: A matematika tanulása fejleszti a kitartás, a pontosság, a figyelem és a fegyelmezettség képességét. A matematika tanulásán keresztül erősödik a tanuló felelősségtudata, gazdagodik az önképe, fejlődik a kooperációs készsége. A tanuló matematikai ismereteit alkalmazni tudja az egyéni célok eléréséhez szükséges tervezésben, az életét befolyásoló döntései megalapozásában és meghozatalában, a várható következmények mérlegelésében. A matematika tanulása elősegíti annak belátását, hogy a személyes erősségekre építeni, a hibákból pedig tanulni lehet.

A tanuló a matematikai foglalkozások során megtanulja, hogyan oszthatja meg ötleteit másokkal, és hogyan segítheti társait a matematikai fogalmak megértése vagy azok alkalmazása során. Felelősséget vállal a közösen kitűzött feladatok elvégzéséért, s megtanulja tisztelni mások álláspontját, gondolkodásmódját.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: A matematika olyan tudomány, amely összeköti a különböző kultúrákat. A tanuló megismeri a gondolkodás logikai felépítésének eleganciáját, a matematikának a természethez, a művészetekhez és az épített környezethez fűződő viszonyát.

A tanuló konkrét vagy képi reprezentációval vagy szimbolikus modellekkel végzi a matematikai gondolatok vagy kapcsolatok feltárását, majd új kapcsolatokat alakít ki a matematikai fogalmak között.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák: A kompetencia fejlesztése valódi adatok felhasználásával összeállított mindennapi problémák megoldásán keresztül történik. Ennek során a különböző megoldási lehetőségek keresése fejleszti a gondolkodás rugalmasságát és az új ötletek megalkotásának képességét. A tanuló megfelelő játékokon keresztül képessé válik a különböző kockázatok felmérésére, a számára kedvezőnek tűnő stratégia kidolgozására, és megtapasztalja döntései következményét. A matematikai projektekben való részvétel segíti a későbbi munkavállalás szempontjából fontos készségek kialakulását (kreativitás, problémamegoldás, kezdeményezőkészség, másokkal való együttműködés készsége).

Matematika 9–10. évfolyam

A 9–10. évfolyamon a korábbi képzési szakaszok során megszerzett ismeretekre és kialakított készségekre, képességekre alapozva – a spirális tananyag-felépítést szem előtt tartva – az egyes témakörök új ismeretei matematikai szempontból egyre pontosabb és elvontabb formában jelennek meg a tanulási-tanítási folyamat során. Egyre határozottabb a fogalmak pontos definiálásának, az állítások, tételek indoklásának, bizonyításának, valamint az általánosításnak az igénye. Erre a szakaszra fokozottan jellemző a korábbi és az új ismeretek egységes rendszerbe foglalása, az egyes témakörökön belüli rendszerezés.

Ebben a szakaszban is fontos cél, hogy az ismeretszerzési folyamat során a tanuló – a lehetőségekhez mérten – a tanár által irányított módon, feladatok megoldása mentén maga fedezze fel az összefüggéseket, általánosítási lehetőségeket, megoldási módokat. A kooperatív munkaformák, a csoportmunkában megoldandó projektfeladatok fejlesztik a matematikai kommunikációt. A digitális eszközök, dinamikus szoftverek, online felületek támogatják a szemléltetést, a megértést és a felfedeztetést.

A 9–10. évfolyamon megjelenő témakörök tartalmának egy része folytatása, kiterjesztése és kiegészítése a korábbi szakaszokban is megjelenő tananyagtartalmaknak. Ebben a szakaszban jelennek meg először a valós számok; elsőfokú egyenlőtlenségek, egyenletrendszerek; másodfokú egyenletek, egyenlőtlenségek; a függvény fogalma, függvénytulajdonságok; a kör és részei. Vannak olyan témakörök, amelyek megjelennek más területek tanítása során is, ezért a tananyag egyes részeihez javasolt óraszámok nem feltétlenül jelentenek időben

összefüggő egységet. Az algebrai eszközök és a függvényekkel kapcsolatos ismeretek bővülése lehetővé teszi a hétköznapi vagy matematikai nyelven megfogalmazott problémák és a megoldás során alkalmazott matematikai modellek körének bővülését.

A témakörök áttekintő táblázata:

Halmazok
Matematikai logika
Kombinatorika, gráfok
Számhalmazok, műveletek
Hatvány, gyök
Betűs kifejezések alkalmazása egyenletmegoldás, függvényábrázolás során
Arányosság, százalékszámítás
Elsőfokú egyenletek, egyenlőtlenségek, egyenletrendszerek
Másodfokú egyenletek, egyenlőtlenségek
A függvény fogalma, függvénytulajdonságok
Geometriai alapismeretek
Háromszögek
Négyszögek, sokszögek
A kör és részei
Transzformációk, szerkesztések
Leíró statisztika
Valószínűség-számítás

Matematika 11–12. évfolyam

A 11–12. évfolyamon a tanulási-tanítási folyamatra jellemző, hogy az ismeretek jellege egyre absztraktabb és formálisabb, a matematika belső logikája egyre jobban érvényesül. Ebben a szakaszban az egyik nagyon fontos didaktikai cél a szimbolikus gondolkodás fejlesztése. A tanulóknak a korábban elsajátított készségekre, képességekre és ismeretanyagra támaszkodva kell eljutniuk az absztrakt összefüggések megértéséhez és tudatos alkalmazásához. Tudatosítani kell a matematikai fogalmak pontos definiálásának fontosságát és a matematikai bizonyítások szerepét. Amellett, hogy a lehetséges alkalmazásokat minden egyes témakör kapcsán szem előtt kell tartani, fontos, hogy a tanulók lássák az egyes matematikai területek kapcsolatát is.

Ebben a szakaszban is fontos cél, hogy az ismeretszerzési folyamat során a tanuló a tanár által irányított módon, a feladatok megoldása mentén maga fedezze fel az összefüggéseket, általánosítási lehetőségeket, megoldási módokat. A kooperatív munkaformák, a csoportmunkában megoldandó projektfeladatok ebben a szakaszban is fejlesztik a matematikai kommunikációt. Az érettségi vizsgára készülés során egyre nagyobb hangsúlyt kap a tanulók önálló munkája mind a feladatmegoldásokban, mind a tanultak ismétlésében, rendszerezésében. A digitális eszközök, dinamikus szoftverek, online felületek támogatják a szemléltetést, a megértést, a felfedeztetést és a gyakorlást.

A 11–12. évfolyamon is jellemző, hogy a megjelenő témakörök tartalmának egy része folytatása, kiterjesztése és kiegészítése a korábbi szakaszokban is megjelenő tananyagtartalmaknak. Bizonyos témakörök azonban ebben a szakaszban jelennek meg először. Ilyen a racionális kitevőjű hatvány, az exponenciális függvény, a logaritmus, a számtani és mértani sorozatok, a trigonometria, a koordinátageometria és a térgeometria. Vannak olyan témakörök, amelyek ismeretei megjelennek más terület tanítása során is, ezért az egyes részekhez javasolt óraszámok ebben a szakaszban sem jellemeznek feltétlenül időben összefüggő egységet. Az algebrai eszközök és a függvényekkel kapcsolatos ismeretek bővülése, a trigonometria és a koordinátageometria alapjainak megjelenése, valamint a statisztikai és valószínűségi szemlélet mélyülése további lehetőségeket nyújt változatos hétköznapi és matematikai problémák megoldására. A matematikai eszköztár bővülése ebben a szakaszban teszi leginkább lehetővé, hogy a tanulók más tantárgyakban, más tanulási területeken is alkalmazni tudják matematikai tudásukat.

A témakörök áttekintő táblázata:

Halmazok, matematikai logika
Kombinatorika, gráfok
Számelméleti ismeretek, számhalmazok épülése
Hatvány, gyök, exponenciális függvény, logaritmus
Exponenciális folyamatok vizsgálata
Sorozatok
Trigonometria
Térgeometria
Koordinátageometria
Leíró statisztika
Valószínűség-számítás
Rendszerező összefoglalás

TÖRTÉNELEM 9-12. ÉVFOLYAM (Iskolarendszerű felnőttoktatás, esti tagozat)

A történelemtanítás és -tanulás célja, hogy a felnőtt tanuló megismerkedjen a történettudomány, valamint a hagyomány által legfontosabbnak elismert történelmi tényekkel, szereplőkkel, eseményekkel, történetekkel és folyamatokkal, valamint tudatosodjon benne nemzeti hovatartozása. Ismerkedjen meg a kulturális kódrendszer legalapvetőbb elemeivel, amelyek lehetővé teszik, hogy azonosuljon kultúránk alapértékeivel. A történelem tantárgy tantervének középpontjában a magyar nemzet és Magyarország története áll.

A tantervi szabályozás irányítóelve, hogy a magyar történelmet általában kontinuitásában, az európai, illetve egyetemes történelmet szigetszerűen tárgyalja. A kerettanterv több általános európai jelenséget is konkrét magyar példákon keresztül mutat be. Ennek révén a felnőtt tanuló a magyar történelmi jelenségeket elsősorban nem általános modellek alapján, hanem a konkrét történelmi helyzet jellegzetességeit figyelembe véve tanulmányozhatja. Ez a megközelítés hozzásegíti a tanulót, hogy megértse és méltányolja a magyarság, a magyar nemzet, illetve Magyarország sajátos helyzetéből adódó jelenségeket és folyamatokat, így

alakulhat ki benne a tényeken alapuló reális és pozitív nemzettudat, és ezáltal erősödhet benne a hazaszeretet érzése. A történelem tantárgy a következő módon fejleszti a Nemzeti alaptantervben megfogalmazott kulcskompetenciákat:

A tanulás kompetenciái: A felnőtt tanuló a történelemtanulás során különféle jellegű tudástartalmakkal és különböző típusú feladatokkal találkozik, amelyek megtanulásához, illetve elvégzéséhez különféle módszereket kell választania. A történelmi információk keresése és feldolgozása, a forráskritika, a következtetések levonása és egyéb gondolkodási műveletek közvetítő hatásuk révén általában fejlesztik a tanulási kompetenciákat. A történelmi értelmező kulcsfogalmak megértésén és állandó használatán keresztül a tanuló fejleszti a lényeges és kevésbé lényeges elemek megkülönböztetésének és rendszerezésének a tanulás során elengedhetetlenül fontos képességét. A felnőtt tanuló a történelemtanulás során megtapasztalja, hogy a történelemtudása az iskolán kívül, más élethelyzetekben, illetve a jelen társadalmi, gazdasági és politikai jelenségeinek megértéséhez és megítéléséhez is segítséget nyújt. Ez a tapasztalat – az iskolai történelemtanulás élményszerűsége mellett – erős ösztönzést adhat az élethosszig tartó tanulásra vagy legalábbis a történelmi és társadalmi kérdések iránti érdeklődésre.

Kommunikációs kompetenciák: A történelmi források feldolgozása a szövegértés fejlesztésének egyik hatékony módja. A felnőtt tanuló a felmerülő történelmi problémákról beszélgetéseket folytat, érveket gyűjt, azokat írásban és szóban összefoglalja, digitális kommunikációs eszközök segítségével mutatja be. A különböző típusú, más-más korokból és eltérő társadalmi közegekből származó források feldolgozása pedig nagyban segíti a különféle kommunikációs környezetek (kontextusok) közötti magabiztos eligazodást.

Digitális kompetenciák: A történelem tanulása során a digitális eszközök etikus, felelősségteljes használatával a tanuló információkezelési és -feldolgozási készségei fejlődnek, ami elősegíti elemző és mérlegelő gondolkodása kialakulását és elmélyítését is, aminek része a megszerzett információk ellenőrzése, hitelességének vizsgálata. A történelmi forrásokat tartalmazó internetes portálok, hang- és filmarchívumok és adatbázisok megismerése és használata, az itt talált források feldolgozása elengedhetetlen feltétele a korszerű történelemtanulásnak. A digitális információfeldolgozás, illetve a digitális kommunikáció fejlesztésének nagy szerepe van a közéleti tájékozódási készségek kialakításában, így a felelős és aktív állampolgárrá nevelésben.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák: A felnőtt tanuló az információk, illetve a források feldolgozása során problémákat azonosít, magyarázatokat fogalmaz meg, kiemeli a lényeget, következtetéseket von le. A történelmi ismeretek, fogalmak elsajátításával, valamint a történelmi források és interpretációk mérlegelésével, hipotézisek alkotásával fejlődik az elemző, problémamegoldó gondolkodása. Mindezek együttesen segítik a differenciált történelmi gondolkodás kialakulását, melynek következtében a tanuló képessé válik események, folyamatok és jelenségek különböző szempontú megközelítésére, valamint bizonyos történések okainak és következményeinek több szempontú feltárására.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák: A felnőtt tanuló a különböző történelmi korok mindennapi életének vizsgálatával, az életmód változatos formáinak, valamint

történelmi életutaknak és cselekedeteknek a megismerésével viszonyítási pontokat találhat, illetve követhető modelleket adaptálhat saját életútjának tervezéséhez és szervezéséhez. A felnőtt tanulóban tudatosul, hogy nehéz élethelyzetekben is kialakíthatók cselekvési tervek, lehetőségek. Értékeli a válságos történelmi helyzetekben megnyilvánuló bátorság, kitartás, önfeláldozás, segítségnyújtás és szolidaritás követésre méltó példáit. A tanuló arra törekszik, hogy az emberi cselekedeteket, életutakat, élethelyzeteket, társadalmi folyamatokat és jelenségeket árnyaltan értelmezze. A társadalmakra, közösségekre jellemző magatartási és kommunikációs szabályok felismerése a tanuló alkalmazkodóképességét fejleszti.

A kreativitás a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: A történelem tanulása során a felnőtt tanuló megismeri az emberiség, a magyarság kulturális örökségének fő elemeit. Értékeli a kiemelkedő emberi alkotásokat és értelmezi azok technológiai, tudományos és művészeti szerepét. Az egyes történelmi korszakok áttekintése során felismeri az értékteremtő alkotások jelentőségét, és elemző gondolkodással feltárja azoknak az életmódra, a mindennapokra gyakorolt hatását.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák: A felnőtt tanuló megismeri és értékeli az alkotó emberi tevékenységek változatos formáit. Értelmezi és elismeri a tudósok, kutatók és művészek teljesítményét. Büszke a magyar tudósok, művészek, sportolók és más értékteremtő, alkotó emberek kiemelkedő eredményeire, teljesítményeire. Az életmódtörténeti témakörök feldolgozása révén a tanuló felismeri, hogy a munkavégzés az egyén, a család és a társadalom létfenntartását biztosítja; belátja, hogy a munka sokszor küzdelmekkel jár, ugyanakkor személyiségépítő, társadalmi összetartozást is erősítő tevékenység. A történelmi korszakok jellegzetes, egyedi vagy kiemelkedő példái kiindulópontként szolgálnak a saját életút tervezésekor.

Történelem 9–10. évfolyam

A középiskola első két évfolyamának témakörei az ókortól a 19. század közepéig ölelik fel a magyar és egyetemes történelem fontosabb folyamatait, jelenségeit, eseményeit, illetve az ehhez kapcsolódó tanulási eredményeket és fejlesztési feladatokat. A magyar és európai identitásunk alapját képező civilizációkhoz, korszakokhoz, történelmi eseményekhez tartozó témakörök az általános iskola után ismét előkerülnek, ám új megközelítéssel és bővülő tartalommal. Míg a témák többsége 5–6. évfolyamon a tanulók életkori sajátosságainak megfelelően többnyire életmódtörténeti és portré témakörökbe rendeződtek, a középiskolában előtérbe kerül a politikai, társadalmi, gazdasági és kultúrtörténeti megközelítés, a hangsúly a korszakok gazdasági változásaira, társadalmi szerkezetére, politikai modelljeire és világképére helyeződik. Az egyetemes és a magyar történeti témák általában külön témakörökbe szerveződnek, mivel előbbiek jobbára tematikus, utóbbiak pedig tematikus és eseménytörténeti jellegűek. A magyar történelem eseményei és folyamatai az egyetemes történelem által felrajzolt háttér előtt, nemzetközi összefüggésekbe ágyazva jelennek meg. A strukturáltabb szempontok és bővebb ismeretek mellett az egyes témák feldolgozási módja is változik. A szemléletes megjelenítés és a történetek tanítása mellett egyre nagyobb szerepet kapnak az önállóan végzett információszerző és -feldolgozó tevékenységek, a forrásokkal végzett különböző műveletek és a problémaközpontú tárgyalási mód.

Fejlesztési területekhez kapcsolódó tanulási eredmények (Általános követelmények)

Történelmi ismeretek

A nevelési-oktatási szakasz végére a felnőtt tanuló:

- ismeri az ókori civilizációk legfontosabb jellemzőit, valamint az athéni demokrácia és a római állam működését, hatásukat az európai civilizációra;
- felidézi a monoteista vallások kialakulását, legfontosabb jellemzőiket, tanításaik főbb elemeit, és bemutatja terjedésüket;
- bemutatja a keresztény vallás civilizációformáló hatását, a középkori egyházat, valamint a reformáció és a katolikus megújulás folyamatát és kulturális hatásait; érvel a vallási türelem, illetve a vallásszabadság mellett;
- képes felidézni a középkor gazdasági és kulturális jellemzőit, világképét, meghatározó birodalmait, és bemutatni a rendi társadalmat;
- ismeri a magyar nép őstörténetére és a honfoglalásra vonatkozó tudományos elképzeléseket és tényeket, tisztában van legfőbb vitatott kérdéseivel, a különböző tudományterületek kutatásainak főbb eredményeivel;
- értékeli az államalapítás, valamint a kereszténység felvételének jelentőségét;
- felidézi a középkori magyar állam történetének fordulópontjait, legfontosabb uralkodóink tetteit;
- ismeri a magyarság törökellenes küzdelmeit, azok fordulópontjait és hőseit; felismeri, hogy a magyar és az európai történelem alakulását meghatározóan befolyásolta a török megszállás;
- be tudja mutatni a kora újkor fő gazdasági és társadalmi folyamatait, ismeri a felvilágosodás eszméit, illetve azok kulturális és politikai hatását, valamint véleményt formál a francia forradalom európai hatásáról;
- összefüggéseiben és folyamatában fel tudja idézni, miként hatott a magyar történelemre a Habsburg Birodalomhoz való tartozás, bemutatja az együttműködés és konfrontáció megnyilvánulásait, a függetlenségi törekvéseket és értékeli a Rákóczi-szabadságharc jelentőségét;
- ismeri és értékeli a magyar nemzetnek a polgári átalakulás és nemzeti függetlenség elérésére tett erőfeszítéseit a reformkor és az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc időszakában; a kor kiemelkedő magyar politikusait és azok nézeteit;
- fel tudja idézni az ipari forradalom szakaszait, illetve azok gazdasági, társadalmi, kulturális és politikai hatásait; képes bemutatni a modern polgári társadalom és állam jellemzőit és a 19. század főbb politikai eszméit, valamint felismeri a hasonlóságot és különbséget azok mai formái között.

A témakörök áttekintő táblázata:

Civilizáció és államszervezet az ókorban
Vallások az ókorban
Hódító birodalmak
A középkori Európa
A magyar nép eredete és az Árpád-kor
A középkori Magyar Királyság fénykora
A kora újkor
A török hódoltság kora Magyarországon
A felvilágosodás kora
Magyarország a 18. században
Új eszmék és az iparosodás kora
A reformkor

A forradalom és szabadságharc

Megjegyzés: A szaggatott vonal az évfolyamok közötti határokat jelzi.

Történelem 11–12. évfolyam

A felnőtt tanuló történelmi ismereteinek gyarapodása, információszerzési és forrásfeldolgozási kompetenciájának, valamint gondolkodási és érvelő készségeinek fejlődése lehetővé teszi, hogy a középiskola utolsó évfolyamaira birtokába kerüljön azoknak az általános kompetenciáknak, amelyek hozzájárulnak a társadalmi életben való hatékony tájékozódásához és részvételéhez. Az utolsó két év az érettségire való felkészülés időszaka. Az utolsó két év témakörei a 19. század közepétől a 21. század elejéig terjedő időszakot ölelik fel. Feldolgozásuk során kiemelt szempont, hogy ez az időszak már közvetlen hatást gyakorol a jelen társadalmi, gazdasági és politikai viszonyaira, ezért különösképpen alkalmas a problémaközpontú megközelítésre. Az egyes témakörök, témák a korábbiaknál összetettebb feldolgozásra, komplexebb fejlesztésre adnak lehetőséget. A középiskolai történelemtanulás inspirációt nyújt arra, hogy a felnőtt tanuló a középiskola befejezése után is érdeklődjék a történelem, illetve közéleti kérdések iránt, valamint hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló az iskolából kikerülve hazáját szerető, demokratikus gondolkodású, kisebb-nagyobb közösségeiért felelősséget vállaló polgárrá; a társadalom tevékeny és autonóm tagjává váljék.

Fejlesztési területekhez kapcsolódó tanulási eredmények (Általános követelmények)

Történelmi ismeretek

A nevelési-oktatási szakasz végére a felnőtt tanuló:

- ismeri és értékeli a magyar nemzetnek a polgári átalakulás és nemzeti függetlenség elérésére tett erőfeszítéseit az 1848–1849-es forradalmat és szabadságharcot követő időszakban; a kor kiemelkedő magyar politikusait és azok nézeteit, véleményt tud formálni a kiegyezésről;
- fel tudja idézni az első világháború előzményeit, a háború jellemzőit és fontosabb fordulópontjait, értékeli a háborúkat lezáró békék tartalmát, és felismeri a háborúnak a 20. század egészére gyakorolt hatását;
- bemutatja az első világháború magyar vonatkozásait, a háborús vereség következményeit; példákat tud hozni a háborús helytállásra;
- képes felidézni azokat az okokat és körülményeket, amelyek a történelmi Magyarország felbomlásához vezettek;
- tisztában van a trianoni békediktátum tartalmával és következményeivel, be tudja mutatni az ország talpra állását, a Horthy-korszak politikai, gazdasági, társadalmi és kulturális viszonyait, felismeri a magyar külpolitika mozgásterének korlátozottságát;
- össze tudja hasonlítani a nemzetiszocialista és a kommunista ideológiát és diktatúrát, példák segítségével bemutatja a rendszerek embertelenségét és a velük szembeni ellenállás formáit;
- képes felidézni a második világháború okait, a háború jellemzőit és fontosabb fordulópontjait, ismeri a holokausztot és a hozzávezető vezető okokat;
- bemutatja Magyarország revíziós lépéseit, a háborús részvételét, az ország német megszállását, a magyar zsidóság tragédiáját, a szovjet megszállást, a polgári lakosság szenvedését, a hadifoglyok embertelen sorsát;

- össze tudja hasonlítani a nyugati demokratikus világ és a kommunista szovjet blokk politikai és társadalmi berendezkedését, képes jellemezni a hidegháború időszakát, bemutatni a gyarmati rendszer felbomlását és az európai kommunista rendszerek összeomlását;
- bemutatja a kommunista diktatúra magyarországi kiépítését, működését és változatait, az 1956-os forradalom és szabadságharc okait, eseményeit, és hőseit, összefüggéseiben szemléli a rendszerváltoztatás folyamatát, felismerve annak történelmi jelentőségét;
- bemutatja a gyarmati rendszer felbomlásának következményeit, India, Kína és a közel-keleti régió helyzetét és jelentőségét;
- ismeri és reálisan látja a többpólusú világ jellemzőit napjainkban, elhelyezi Magyarországot a globális világ folyamataiban;
- bemutatja a határon túli magyarság helyzetét, a megmaradásért való küzdelmét Trianontól napjainkig;
- ismeri a magyar cigányság történetének főbb állomásait, bemutatja jelenkori helyzetét;
- ismeri a magyarság, illetve a Kárpát-medence népei együttélésének jellemzőit, példákat hoz a magyar nemzet és a közép-európai régió népeinek kapcsolatára, különös tekintettel a visegrádi együttműködésére;
- ismeri hazája államszervezetét, választási rendszerét.

A témakörök áttekintő táblázata:

A nemzetállamok születése és a szocialista eszmék megjelenése
A dualizmus kori Magyarország
A nagy háború
Az átalakulás évei
A két világháború között
A Horthy-korszak
A második világháború
A két világrendszer szembenállása
Háborútól forradalomig
Az 1956-os forradalom és szabadságharc
A kádári diktatúra
A kétpólusú világ és felbomlása
A rendszerváltoztatás folyamata
A világ a 21. században
Magyarország a 21. században
A magyarság és a magyarországi nemzetiségek a 20-21. században
Ismétlés, felkészülés az érettségire

Megjegyzés: A szaggatott vonal az évfolyamok közötti határokat jelzi.

ÁLLAMPOLGÁRI ISMERETEK 12. ÉVFOLYAM (Iskolarendszerű felnőttoktatás, esti tagozat)

A középiskolai képzés záró szakaszában az állampolgári ismeretek tantárgy tanulásával – élet- és munkaerőpiaci tapasztalatainak a figyelembevételével – a felnőtt tanuló építve korábbi tanulmányaira elsajátítja az alapvető állampolgári ismereteket, valamint azokat a kompetenciákat és eljárásokat, amelyek a társadalmi részvételéhez, a haza iránti kötelességeinek teljesítéséhez és mindennapi boldogulásához szükségesek.

A 12. évfolyamon a kiemelt – mindegyik témakörben szereplő – fejlesztési feladatok a felnőtt tanuló képességeinek, készségeinek és személyiségének továbbfejlesztését szolgálják: a kommunikációs kultúra részeként a véleménynyilvánítás lehetőségeinek biztosításával, az érvelési technikák gyakorlásával, a vitakultúra fejlesztésével, a digitális lehetőségek használatával, a rendszerszemlélet és a mérlegelő gondolkodás kialakításával, erősítésével.
A felnőtt tanuló felismeri a család mint a társadalom alapvető intézményének jelentőségét és szerepét, megfogalmazza a párválasztás és a felelős családtervezés szempontjait, a gyermekvállalás fontosságát és demográfiai jelentőségét, valamint kiemeli a családi szocializációnak az életutat befolyásoló funkcióját.
A felnőtt tanuló értelmezi a nemzeti identitás alkotóelemeit, megfogalmazza a hazafiság kifejezésének lehetőségeit, személyiségébe beépülnek a hazaszeretet és a patriotizmus emocionális összetevői. Kiemeli a világ magyarsága mint nemzeti közösség kohéziós szerepét. Tájékozódik a határon túl és a diaszpórában élő magyarság életviszonyairól: információkat gyűjt és rendszerez közösségeikről, fontosabb szervezeteikről, felismeri törekvéseiket, átérzi örömeiket és gondjaikat. Véleményt alkot a nemzetek, nemzetállamok fontosságáról, a globalizáció hatásairól.
Megismeri Magyarország fontosabb állami intézményeit, értelmezi a demokratikus jogállam felépítését és működését, az országgyűlési és a helyhatósági választások alapelveit. Tudatosul benne, hogy a haza védelme nemcsak a fegyveres erők, hanem a nemzet minden tagjának közös feladata, amely a magyar állampolgárok hazafias elkötelezettségén és kötelességtudatán kell, hogy alapuljon.
A felnőtt tanuló alapvető jogi ismereteket szerez, ezek révén elsajátítja a mindennapi élethez szükséges jártasságokat is: elsajátítja a hivatali ügyintézéshez, a munkavállaláshoz, a szerződések kötéséhez kapcsolódó alapvető ismereteket, készségeket. Egyértelművé válik számára a társadalmi normák követése és az egyén felelősségvállalása közötti összefüggés, erősödik benne a normatudat.
Támpontokat kap saját pénzügyei racionális, gyakorlatorientált intézéséhez, a család költségvetésének megtervezéséhez, megismeri a körültekintő és megalapozott hitelfelvétel feltételeit. Életvitelébe beépül a fogyasztóvédelem, a környezeti, gazdasági-pénzügyi fenntarthatóság szemlélete és gyakorlata. Ismereteket szerez az állam gazdasági szerepvállalásának formáiról, szerepéről, a monetáris politika lényegéről és a vállalkozások működésének sajátosságairól. Mindez hozzájárul felelős állampolgári létének és a változásokhoz alkalmazkodó, a problémahelyzetekre eredményes válaszokat kereső innovatív, vállalkozói szemléletének megalapozásához.
A demokratikus attitűd megalapozását, illetve fejlődését szolgálja, hogy a felnőtt tanuló bekapcsolódik a tematikus vitákba, ezáltal fejlődik az értelmező, mérlegelő gondolkodási készsége, erősödik a problémamegoldó szemlélete. A felnőtt tanuló véleménynyilvánításához, érveléséhez, a vitahelyzetekben történő megszólalásaihoz a kommunikációs helyzetnek megfelelő nyelvhasználat és viselkedés társul. A vitakultúra fejlesztésének alapját mások álláspontjának, véleményének azonosítása, megértése és az érvekre épülő vélemény megfogalmazása képezi, ellenérvek ütköztetésére, továbbá közös gondolkodásra sarkall.
A tanulás változatos módszereinek és formáinak alkalmazása a tanulási folyamat hatékonyabbá válását eredményezi. A tantárgy elősegíti az együttműködés közösségi élményének megélését, a másik ember véleményének megértését, az empátia erősödését, és a

társadalmi kérdések közös megbeszélését is. A tanuló az információk gyűjtéséhez, beszámolói elkészítéséhez használja az infokommunikációs eszközöket.
Az állampolgári ismeretek tanulása a 12. évfolyamon is kapcsolódik a történelem tantárgyhoz: a közös értelmező és tartalmi kulcsfogalmak révén, a személyes és közösségi döntések okainak és következményeinek vizsgálatával, az egyén és közösség viszonyának elemzésével, a morális dilemmák számbavételével. A két tantárgy tanulása szoros – több esetben komplementer – együttműködést is feltételez, például a diktatórikus és a demokratikus rendszerek sajátosságainak elkülönítése, az emberi jogok megfogalmazásának és elfogadásának, a demokráciamodellek történetiségének nyomon követése, a magyarországi rendszerváltozás eredményeként kiépülő jogállami berendezkedés és intézményrendszer vizsgálata terén. Mindkét tantárgy tanulása során erősödik a felnőtt tanuló nemzeti öntudata, erősödnek az őt a hazájához fűző érzelmi szálak. Az állampolgári ismeretek tanulásakor építhetünk a földrajz tantárgy keretében elsajátított környezeti, gazdasági és pénzügyi ismeretekre: a 12. évfolyam fejlesztési feladatainak egy része a pénzügyi tudatosság megalapozását és a fenntarthatóság környezeti, gazdasági-társadalmi fontosságának kiemelését, valamint a környezet védelme iránti felelősségtudat kialakítását szolgálja.
A 12. évfolyamon összegző-minősítő értékelés (ötfokozatú skálán értelmezett érdemjeggyel) javasolt az ismeretek elsajátításának ellenőrzése, mérése, az ismeretek alkalmazásához kapcsolódó tudás mértékének megítélése során. A szöveges, tanulást támogató, értékelés elsősorban a társakkal végzett tevékenységekkel, a kooperációval, a beszámolók, prezentációk készítésével, portfólió összeállításával kapcsolatos. Az önértékelés, a társak értékelése és a csoportos megbeszélés biztosítja a segítő, támogató és fejlesztő jelleget.

A témakörök áttekintő táblázata:

A család, a családi szocializáció
A család gazdálkodása és pénzügyei
Szabadság és felelősség; jogok és kötelezettségek, a társadalmi felelősségvállalás
Nemzet, nemzettudat; lokálpatriotizmus, hazafiság, honvédelem
A magyar állam intézményei; az állam gazdasági szerepvállalása
A mindennapi ügyintézés területei és megszervezése
Fogyasztóvédelem, környezet- és természetvédelem
Bankrendszer, hitelfelvétel
Vállalkozás és vállalat

IDEGEN NYELV - ANGOL NYELV 9-12. ÉVFOLYAM (Iskolarendszerű felnőttoktatás, esti tagozat)

Az élő idegen nyelv oktatásának alapvető célja, összhangban a Közös Európai Referenciakerettel (KER), a tanulók idegen-nyelvi kommunikatív kompetenciájának, a korábbi ismereteiknek és képességeiknek feltérképezése, megalapozása és fejlesztése. Mindez szorosan összefonódik az általános kompetenciákkal; a tanuló közvetlen környezetéről szerzett ismereteivel, a gyakorlati készségekkel és a motivációval. A valós élethelyzeteken alapuló idegen nyelvi környezet, a tanulók érdeklődésének megfelelő, motiváló feladatok és

autentikus szövegek teszik lehetővé, hogy a tanuló megszerezhesse az érettségit, valamint lehetősége nyíljon a későbbiekben a középfokra alapozott szakképzésre, a felsőfokú továbbtanulásra, és a munkaerőpiacon történő előnyösebb elhelyezkedésre. Ezt törekszik elősegíteni az újonnan bevezetett második idegen nyelv is.

Az iskolarendszerű középfokú felnőttoktatás résztvevői a korábbi nappali rendszerű iskolai oktatásban már tanulhatták az idegen nyelvet, tudásuk és motivációjuk nagy valószínűséggel heterogén, a nappali és a felnőttoktatás között esetleg évek telhetnek el, így a tanterv nem épülhet az 5-8. osztály számára készített tantervre, hanem egy hosszabb szintre hozó szakasz beépítése szükséges. A szintre hozó szakasz hossza lerövidíthető, vagy hosszabbítható. Az a tanuló, aki még nem tanulta az idegen nyelvet, az a kezdő tanterv szerint halad.

Kiemelt célja a nyelvi oktatásnak a tanulók életében felmerülő komplex gyakorlati problémák kreatív megoldási készségének kialakítása, a *cselekvés általi tevékenységközpontú tanulás* és fejlődés támogatása, mely egyrészt olyan helyzetekre készíti fel a tanulót, amelyek már most vagy a későbbiek során várhatóan fontos szerepet játszanak életükben, másrészről pedig a személyes és társas kapcsolati kompetenciájukat is fejleszti. A tanulók olyan valós, a gyakorlatban is alkalmazható, alapszintű receptív, produktív és interaktív nyelvi tevékenységeken alapuló nyelvtudást kell hogy magukévá tegyenek intézményes keretek között, mely lehetővé teszi a későbbiekben egy szakma elsajátítását, és/vagy egy felsőfokú intézményben való továbbtanulást is.

A receptív és a produktív készségek a mindennapi nyelvhasználatban fontos szerepet játszanak. A tanuló elindul a szövegértelmezési és szövegalkotási stratégiák kialakítása felé. Receptív készségei fejlesztésével képes lesz az írott vagy hallott szövegből a lényeget felfogni, kiemelni és összefüggésében értelmezni. A produkció során megtervezi és szóban vagy írásban megalkotja a közlendőjét tartalmazó szöveget.

A tanórán kívüli idegen-nyelv tanulást támogató tevékenységek, valamint az *önálló tanulást elősegítő stratégiák* kiemelten fontosak a felnőttoktatásban, mivel a képzés specifikus jellegéből adódóan a tanórák száma a nappali munkarendű képzés óraszámainál alacsonyabbak, amíg a kimeneti követelmény, az érettségi vizsga a nappali és az esti-levelezőképzésben résztvevők számára azonos. Az önálló tanulás képességének kialakítása nem csak az érettségi megszerzéséhez elengedhetetlen, hanem az egész életen át tartó tanulásnak is alapfeltétele. A hatékony önálló tanulásban az alapvető nyelvtanulási stratégiákon kívül segítséget nyújt a modern digitális technika, a *digitális kompetenciák*, a direkt és indirekt nyelvtanulási lehetőségek sokasága. Az IKT eszközök használata már nem korlátozódik a nyelvórákra. Az internet segítségével a tanulók megtapasztalhatják, hogyan tudnak autentikus nyelvi környezetben önállóan is eligazodni. Így nem csak passzív módon tanulhatják a nyelvet például autentikus szövegek keresésével, értelmezésével és feldolgozásával, hanem a manapság nagy teret nyert blogok és a közösségi médiákon keresztül az egész világgal beszélhetnek az idegen nyelv segítségével. Ennek sokoldalú eredménye szinte beláthatatlan. Egyszerre fejleszti a nyelvi tudásukat, a kommunikációs, szociális és digitális kompetenciáikat és az önálló tanulást; növeli a tanulás iránti motivációjukat; elősegíti nem csak a célnyelvi országok, hanem a világ országainak, és azok kultúráinak és embereinek megismerését, erősítve ezzel saját magyarságtudatukat.

A nyelvtanítás sikerében fontos szerepet játszik a nyelvtanulók ismereteinek, érdeklődésének, igényeinek, nyelvi és nem nyelvi készségeinek a tanulási folyamatba történő bekapcsolása. A

nyelvtanulás ugyanakkor a témák sokfélesége miatt, valamint azért, mert minden más tantárgynál több lehetőséget nyújt a beszélgetésre, kiválóan alkalmas a *személyes és társas kompetenciák* fejlődéséhez és egy problémamegoldó, kreatív, nyitott és befogadó életszemlélet kialakításához. Az adott nyelvet használó embereket és kultúrájukat megismerve nyitottabbá, toleránsabbá, érdeklődőbbé és tájékozottabbá válhatnak és egyben jobban felismerhetik saját kultúrájuk értékeit; erősödik *kulturális tudatosságuk*. A tanuló a másokkal közösen végzett csoportos gyakorlati alkotótevékenységek révén tapasztalatot szerez a csoporttagokkal (családtagokkal, barátokkal, munkatársakkal) tervezett együttműködés kialakításának lehetőségeiről és a csoporton belüli vezetői, illetve végrehajtói szerepekről. Így segíthetjük őket mind a szakmai mind a személyes céljaik elérésében. A siker kulcsa a folyamatos pozitív megerősítés, a tanulók önmagukhoz mért fejlődésének fel- és elismerése, mely projektmunkák és kooperatív tanulási módszerek segítségével erősíthető.

Mivel a *kommunikációs kompetenciák* kialakítása és fejlesztése is kiemelt helyen szerepel, ezért létfontosságú, hogy a tanuló úgy tanuljon meg megnyilvánulni az adott idegen nyelven, hogy elképzeléseit, terveit meg tudja osztani társaival, képes legyen véleményét ütköztetni, különbségek tisztázásával konszenzusra jutni és bármilyen kommunikációs helyzetben elboldogulni. A tanórákon (és az iskolán kívüli kapcsolatokban) a csoportban végzett feladatmegoldás során a tanulónak együttműködési készségeit fejlesztve lehetősége kell hogy nyíljon építő jellegű párbeszédre, az emberi kapcsolatok kommunikáción keresztül történő alakítására.

A nyelvtanulás tartalmára vonatkozóan a NAT hangsúlyozza a *tantárgyközi integráció* jelentőségét. Fontos, hogy a tanulók az idegen nyelv tanulása során építeni tudjanak más tantárgyak keretében szerzett ismereteikre (esetünkben elsősorban számítástechnika, történelem, földrajz, irodalom) és személyes tapasztalataikra is. Ugyanakkor az idegen nyelvvel való foglalkozás olyan ismeretekkel, tapasztalatokkal gazdagíthatja a tanulókat, amelyeket más tantárgyak keretében is hasznosítani tudnak. Így erősíthető meg a *tudásintegráció*, valamint a tantárgyakon átívelő komplex gondolkodás.

A kerettanterv tartalmazza a nyelvi szintek és kompetenciák fejlesztésére vonatkozó elvárásokat, amelyeket a nemzetközi gyakorlatban és az érettségi *követelményrendszerben* mérceként használt Közös Európai Referenciakeret (KER) határoz meg. A nyelvi kompetenciák komplex fejlesztéséhez az ajánlott témakörök kínálnak kontextust.

A kerettanterv az elérendő célokat és nyelvi szinteket kétéves képzési szakaszokra bontva határozza meg. A 12. évfolyam végére az első idegen nyelvnél a tanulók eljutnak a KER szerinti B1 szintre (optimális esetben elérik a B2 szintet); az újonnan bevezetett második idegen nyelvnél pedig 10. évfolyamig csak a nyelvvel való ismerkedés, az alapvető nyelvi fordulatok gyakorlása a cél, és csak a 12. évfolyam végére kell elérni az A1 szintet.

	Bemeneti szint	**10. évfolyam**	**12. évfolyam**
Első idegen nyelv	heterogén (0 - A2)	B1 mínusz	B1
Második idegen nyelv*	heterogén, de többnyire kezdő	-	A1

*Megjegyzés: Az esti tagozaton két idegen nyelv tanulására van lehetősége a diákoknak, de nem kötelező. Egy idegen nyelv tanulása kötelező.

B1 Szintű nyelvtudás a KER szerint:

1. Elboldogul a legtöbb olyan nyelvi helyzetben, amely utazás során adódik.
2. Felkészülés nélkül részt tud venni az ismert, az érdeklődési körének megfelelő, vagy a mindennapi témákról (pl. család, szabadidő, tanulás, munka, utazás, aktuális események) folyó társalgásban.
3. Egyszerű kifejezésekkel tud beszélni élményekről, eseményekről, álmairól, reményeiről és céljairól.
4. Röviden is meg tudja magyarázni, indokolni véleményét és terveit.

A1 szintű nyelvtudás a KER szerint:

1. A tanuló megérti a célnyelvi óravezetést, az ismert témákhoz kapcsolódó kérdéseket, rövid megnyilatkozásokat, szövegeket.
2. Egyszerű nyelvi eszközökkel, begyakorolt beszédfordulatokkal kommunikál.
3. Felkészülés után elmond rövid szövegeket.
4. Közös feldolgozás után megérti az egyszerű olvasott szövegek lényegét, tartalmát.
5. Ismert témáról rövid, egyszerű mondatokat ír, mintát követve önálló írott szövegeket alkot.

Az idegen-nyelvi kerettanterv fejlesztési egységei a KER-ben leírt készségeknek megfelelően a hallott és olvasott szöveg értése, a szóbeli interakció, az összefüggő beszéd valamint az íráskészség. A *fejlesztési egységek* (szövegértés, szóbeli interakció, összefüggő beszéd, az olvasott szöveg értése és az íráskészség) fejlesztése mindig integráltan történik, ahogy azok a valós kommunikációs helyzetekben előfordulnak. Ezért nem szerepelnek óraszámok a fejlesztési egységek mellett, és külön táblázat tartalmazza az ajánlott témaköröket az ajánlott óraszámokkal. A témakörök megismerését a kerettanterv az első két évre tervezi, évfolyamonként öt-öt téma kerülhet feldolgozásra, amelyek kiválasztását és sorrendjét az intézmények - profiljuk és igényeik szerint - helyi tanterveikben határozzák meg. A szabadon választható órakerettel a helyi tantervek tetszőlegesen kibővíthetik a témák ajánlott óraszámait. A 11-12. évfolyamon a témák visszatérnek, folyamatosan bővülnek és magasabb nyelvi szinten kerülnek feldolgozásra.
A kerettanterv évfolyamonkénti *mérés-értékelést* tervez, amely iskolánk oktatási módszertanába is jól adaptálható (bemeneti mérések, évközi és kimeneti mérések, próbaérettségik)
A teljesítménymérés visszajelzést ad a tanítási-tanulási folyamat egy adott szakaszában elért eredményeiről, és segít a továbblépésben, másrészt alapot szolgáltat az egyes tanulók önmagukhoz és tanulótársaikhoz viszonyított teljesítményének értékeléséhez. A mérésnek tartalmilag és formailag összhangban kell állnia a tanítás tartalmával és módszereivel. (Csak azt mérhetjük, amit megtanítottunk, és csak úgy mérhetünk, ahogy tanítottunk.) A tanulókat minden esetben tájékoztatni kell a mérés céljáról/céljairól, tartalmáról/tartalmairól és az értékelés szempontjairól. A mérésnek és értékelésnek egyértelműen tükröznie kell azt a szemléletet, hogy a mérés célja az elsajátított ismeretek, készségek azonosítása. A tanulónak

lehetőséget kell kapni a felkészülésre, s ha indokolt, a javításra is. A mérés megvalósításának alapelvei:

- három területen végezzük: olvasott és hallott szövegértés és az íráskészség;
- a nyelvi jelentésre és ne a nyelvi formára koncentráljunk;
- az olvasott szöveg értését mérő feladatokban a szövegek lényegét kelljen megérteni a szövegösszefüggésre támaszkodva, vagy konkrét információt kelljen kikeresni a szövegből;
- a feladatok fokozatosan nehezedő itemeket tartalmazzanak a minimumszinttől az alapszint felé vezető skálán; a szövegek a célcsoportok számára érdekesek, motiválók legyenek, olyan témakörökhöz kapcsolódjanak, melyek az elvégzett tananyagban megtalálhatók; a feladatokhoz idegen nyelven egyszerűen megfogalmazott, közérthető utasításokat adjunk;
- a feladatlap alapvetően az érettségi vizsgák feladattípusaiból álljanak.

Angol nyelv 9-10. évfolyam

Az iskolarendszerű középfokú felnőttoktatás 9-10. évfolyama a heterogén idegen nyelvi szintek kiegyenlítésének az időszaka. Azok a tanulók, akik korábban még nem tanultak idegen nyelvet kezdő tanterv szerint haladnak az európai hatfokú skála második, A2 szintje felé. Azok, akik már rendelkeznek idegen nyelvi ismeretekkel tudásuk felelevenítésével, felzárkózással kezdik középiskolai tanulmányaikat, majd a közel azonos szint elérésével haladnak tovább az európai hatfokú skála második és harmadik szintje felé. A 10. osztály végére várhatóan a képzésben résztvevő minden egyes tanuló eléri az első idegen nyelvből minimum az A2 szintet. A célkitűzések sikeres megvalósításának elengedhetetlen eszköze az intenzív készségfejlesztés, a differenciálás, az egyéni szükségletek figyelembevétele és a motiváció. A tanulók motivációját növelik a változatos interakciós formák, a nyelvi órák elfogadó légköre, a pozitív visszajelzések, a konstruktív támogatás, az átlátható értékelés, a tanulókat érdeklő tantárgyi tartalmak valamint a kommunikációs, információs, és digitális technológiák használata. Tudatosítani kell a nyelvórai és az iskolán kívüli nyelvtanulás lehetőségeit, amelyek elengedhetetlenül szükségesek a kitűzött nyelvi szintek eléréséhez, valamint az önálló nyelvtanulóvá váláshoz.

Angol nyelv 11-12. évfolyam

Az iskolarendszerű középfokú felnőttoktatásban a 10. évfolyam végére a heterogén idegen nyelvi szintek kiegyenlítődnek, a tanulók az első idegen nyelvnél a KER A2 szintről folytatják tanulmányaikat és haladnak a B1 szint felé. A második idegen nyelvnél a 12. évfolyam végére az A1 szint elérése a cél, melyről a tanulók önállóan léphetnek majd tovább elképzeléseik és érdeklődési területük függvényében. Ezért továbbra is kiemelt fontosságú a tanulás tanítása, változatos nyelvtanulási stratégiák alkalmazása, mivel a tanulóknak a 12. évfolyam végére olyan tanulási képességekkel kell rendelkezniük, amelyek az érettségi letétele után is egész életükben lehetővé teszik nyelvtudásuk önálló fenntartását és továbbfejlesztését további tanulmányaik vagy munkájuk során.

A nyelvi készségek fejlesztése továbbra is komplex módon történik, a tanulók egyre több autentikus szövegfajtával ismerkednek meg, bővül a szókincsük, egyre magabiztosabban tudják megvalósítani beszédszándékaikat. Az új nyelvtani szerkezetekkel a korábbi fejlesztési szakaszokhoz hasonlóan továbbra is kontextusba ágyazva ismerkednek meg. Egyre jobban javasolt az önértékelés (saját haladásának felmérése; esetleg hibái észrevétele és javítása) és a társértékelés módszereinek alkalmazása. A helyes nyelvhasználat elsajátításában változatlanul nagy szerepe van a nyelvi input minőségének és mennyiségének, valamint a tanulói megnyilatkozások esetében a pozitív tanári visszajelzésnek.

A korábbi témakörök a 11-12. évfolyamon bővülnek és mélyülnek. Ezek összhangban állnak a NAT-ban más műveltségi területeinek tartalmaival, és lehetővé teszik a tanulók számára, hogy a nyelv eszközével alaposabban, árnyaltabban megismerjék szűkebb és tágabb környezetüket. Így a célnyelvi országok főbb jellemzőit megismerve saját kultúrájuk is jobban tudatosul bennük és megismerkednek hazánk legfőbb országismereti és történelmi eseményeivel célnyelven. A nyelvtanulás iránti motiváció fenntartása szempontjából meghatározó jelentősége van a témák gondos megválasztásának, és annak, hogy a tanulók kívánságára időről-időre olyan témák is feldolgozásra kerüljenek, amelyek aktuálisan érdeklik, foglalkoztatják őket. A tanulási kedvet fokozza, ha a tanulók változatos munkaformák, értelmes tevékenységek és érdekes, kihívást jelentő feladatok keretében fejleszthetik nyelvtudásukat, ahol az infokommunikációs technológiák is kiemelt szerepet kapnak. Mindezek segítségével a 12. évfolyam végére a tanulók el kell hogy érjék az első idegen nyelvnél, hogy kommunikációs szándékuknak megfelelően alkalmazzák a nyelvi funkciókat; hogy nyelvtudásukat az önálló tanulási stratégiáknak is köszönhetően tanórán kívül is fejleszteni tudják mind hagyományos, mind digitális alapú forrásokat, felületeket és eszközöket használva. A nyelvtanulási és nyelvhasználati eszközök elengedhetetlenek a saját nyelvtanulási céljaik megvalósításához, illetve nyelvtudásuk fenntartásához, fejlesztéséhez. Így teremthetőek meg az egész életen át tartó tanulás alapjai, amik nélkül például a második idegen nyelv iskolán kívüli továbbfejlesztése is elképzelhetetlen lenne. A 12. évfolyamon lehetőséget kell biztosítani arra, hogy a tanulók megismerjék a nyelvi érettségi felépítését, követelményeit, és elsajátítsák az ezeknek megfelelő stratégiákat; megismerjék az érettségi során használt értékelési szempontokat, és alkalmazni tudják azokat önértékeléseik során; illetve gyakorlatot szerezzenek az érettségi vizsga feladatainak megoldásában is.

IDEGEN NYELV - BEÁS NYELV ÉS IRODALOM 9-12. ÉVFOLYAM (Iskolarendszerű felnőttoktatás, esti tagozat)

A beás nyelv tantárgy tanításának célja a tanulók beás nyelvi kommunikatív kompetenciájának megalapozása és fejlesztése. A beás nyelvet tanulók könnyen kerülhetnek autentikus célnyelvi környezetbe, hisz a nyelvet tanulók közül sokan lehetnek olyanok, akik részesei ennek a kultúrának. Így a kapcsolatteremtés a beás nyelven beszélőkkel komoly motivációs forrás lehet, és nagyban elősegítheti az autonóm tanulóvá válást. A beás nyelvű kommunikáció során meghatározó jelentőségű a nyelvekkel, a nyelvtanulással, az idegen nyelveket beszélő emberekkel és a más kultúrákkal kapcsolatos pozitív attitűd kialakítása, ami

magában foglalja a kulturális sokféleség tiszteletben tartását és a nyelvek, kultúrák közötti kommunikáció iránti nyitottságot.

A beás nyelv tanulásának feladatai:

- a nyelvi ismeretek olyan szintű elsajátítása, mely lehetővé teszi a tanulók anyanyelvű olvasókká, írókká válását
- a beás nyelvi ismeretek tudatosítása és beszédkészséggé fejlődésének biztosítása
- az anyanyelven olvasható művek megismerésével a beás nép kultúrájának megismertetése, az olvasási kedv felébresztésével az olvasói szokások kialakítása
- a nyelvi gazdagság előnyeinek nyilvánvalóvá tétele
- iskolai rendezvények, amatőr művészeti produkciók színesítése anyanyelvi anyaggal
- a tanulók érzelmi motiválásának segítése a hagyományápolás és a beás kultúra megismerése érdekében
- nyelvi eszköz biztosítása a határainkon túl élő beás nyelvi közösségekkel való kapcsolatok kiépítéséhez.

Beás nyelv és irodalom 9-10. évfolyam

A beás nyelv a kapcsolatteremtésben, az egymással való érintkezésben fontos szerepet tölt be. Segítségével lehet megörökíteni és a következő generációknak átadni azokat az emberi értékeket, amelyeket a beás nyelvet beszélő nép kulturális téren alkotott. Ide tartozik a beás nép irodalma, szellemi és tárgyi kultúrája is.
A beás nyelv mint a hazai beás nyelvi közösségek anyanyelve nem csupán a kommunikáció hanem az irodalom, a történelem, a kultúra, a művészet, stb. közvetítője is. A nyelv tanításával egy időben ezeket az értékeket is átadjuk. A nyelvoktatásnak fontos célja, hogy a tanulókat képessé tegyük a nyelv használatára, ezért a kommunikatív készséget helyezzük előtérbe.
A beás nyelv tanulásának célja ezért egyfelől a megfelelő kommunikatív kompetencia kialakítása, fejlesztése, másfelől a nyelvvel kapcsolatos pozitív attitűd kialakítása. A nyelvészeti ismeretekkel segíteni kell a tanulókat a négy kompetenciaterület mindegyikén a megfelelő nyelvtudás elsajátítására, hogy képesek legyenek a megfelelő nyelvi eszközök használatával szóban és írásban helyes közléseket adni. A középfokú oktatás keretein belül ezt a mondat- és szövegszerkesztés elveinek ismeretével, tudatosabb használatával kell megtámogatni. A nyelvi érintkezés szabályszerűségeit szintén nagyobb fokú tudatossággal, a verbális és nonverbális szabályrendszer megfelelő ismeretével kell követniük. A hallott szöveg értésekor törekedni kell az autentikus beszédhelyzetek, ill. beszélők előnyben részesítésére – a kultúraátadás szempontjából is. A 10. évfolyam végére a tanulók képessé válnak a beás nyelv segítségével az őket érdeklő problémákkal kapcsolatban információszerzésre, nyelvi ismereteik eszközként való alkalmazására.

Témakörök és tematikai egységek:

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédértés**

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tananyag témáihoz kapcsolódó, a mindennapi élettel kapcsolatos beszéd, illetve a média által közvetített szöveg megértése. A hétköznapi – tanórán kívüli, spontán – kommunikáció megértésének elősegítése, az aktív beszédpartnerré válás kialakítása.
Ismeretek/fejlesztési követelmények - Követelmények	
A tanuló megérti a hétköznapi szituációkban elhangzó beszélgetést, képes a beszédpartnerek álláspontját megfigyelni, megérteni. A tanult témákban lezajló köznyelvi stílusú beszélgetést követi, főbb pontjait megérti. Telefonbeszélgetés főbb információit követni tudja. A tanuló megérti a hétköznapi szituációkban a főbb logikai kapcsolatokat: ellentétet, következtetést, magyarázatot, választás lehetőségét. Ismeretlen hallott szövegből ki tudja következtetni nyelvi és szövegértési technikáinak segítségével a főbb információkat. Képes információ jóslására, ismétlésre, következtetés levonására a tanult és az őt érdeklő témakörökben.	
Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség**
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A mindennapi élethelyzetekben való kommunikációs jártasság kialakítása. A tanuló képessé tétele saját érzései, gondolatai kifejezésére, álláspontja közlésére. A gyakori szituációs fordulatok gördülékeny alkalmazásának elősegítése. Kommunikatív kompetencia kialakítása többféle beszédhelyzetben.
Ismeretek/fejlesztési követelmények - Követelmények	
Az írásbeli és szóbeli kommunikáció különböző formáinak gyakorlása a következő témakörökben: - Emberi kapcsolatok A családi élet, házimunka, háztartási eszközök Foglalkozások, munkahelyek Ünnepek Barátság, emberek belső tulajdonságai - Tágabb környezetünk Településtípusok, városi élet - vidéki élet, lakóhelyünk - Természeti környezetünk: Növények, állatok, környezetvédelem - Az iskola világa Iskolai élet, iskolám bemutatása - Egészség, betegség Leggyakoribb betegségek (panaszok, kezelések), orvosnál, gyógyszertárban, kórházban - Időjárás, öltözködés Évszakok és az időjárás Divat, ruhák - Étkezés Vendéglő, rendelés, fizetés, reklamáció - Utazás Utazási lehetőségek, utazási előkészületek - Szabadidő, szórakozás Hobbi, szabadidős tevékenységek, sport	
Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasásértés**
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Ismeretlen szövegelemek jelentésének kikövetkeztetése a szövegösszefüggések alapján. A szöveg gondolatmenetének felismerése. Ismeretlen rövid szövegek otthoni, önálló feldolgozásának előkészítése.
Ismeretek/fejlesztési követelmények - Követelmények	
A tanuló képes a hétköznapi és attól kismértékben eltérő (tudományos, szépirodalmi) jellegű szövegek	

esetében a lényegi információ elkülönítésére a kevésbé lényegestől.
A szövegértési technikákat bátran alkalmazza a szöveg megértésének érdekében.
Képes megérteni írott szövegekben tényeket, állításokat, gondolatokat, érzéseket, vágyakat.
Mindennapi témákban megérti a hétköznapokban használt szövegtípusokban íródott szövegeket (hivatalos- és magánlevél, e-mail).
Meglevő ismeretinek felhasználásával képes az ismeretlen szövegrészek tartalmának kikövetkeztetésére.
Autentikus szövegekben képes az ismeretlen szavak jelentésének kikövetkeztetésére.
Biztonsággal használja a nyomtatott és elektronikus szótárakat, szószedeteket, nyelvi segédleteket.
Képes megérteni az alábbi szövegtípusokban íródott – többé-kevésbé ismert szavakra épülő – szövegeket: tájékoztató, hivatalos és magánlevél, újságcikk (hír, riport, interjú stb.), internetes fórumok hozzászólásai, irodalmi szövegek (próza, vers), dalszövegek.
Tudja megnevezni a jelentősebb cigány/roma szerzőket, életművük néhány alkotását ismerje.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Íráskészség**
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló képessé tétele egyszerűbb, hétköznapi szövegek létrehozására többféle műfajban. A jegyzetkészítés alapvető technikáinak elsajátíttatása a beás nyelvű köznyelvi, és más nyelvváltozatban íródott szövegek felhasználásával.
Ismeretek/fejlesztési követelmények - Követelmények	
A tanuló képes hosszabb szöveg létrehozására a hétköznapi, valamint az őt érdeklő témákban. Eseményekről képes a megfelelő kronológia alapján összefüggő szöveg írására. Érzéseit, gondolatait, véleményét változatos, kulturált módon képes kifejezni írásban. A tanuló ismeri az informális és formális írásbeli szövegtípusok alapvető fajtáit, azok formai és tartalmi elemeit beépíti saját írásbeli munkájába. A hivatalos ügyek intézéséhez szükséges szövegtípusokat ismeri, használja (nyomtatványok, hivatalos levél). A tanuló képes saját életrajzának pontos, lényegre törő leírására. Az írásművek tagolásának szabályait (bevezetés, tárgyalás, befejezés) ismeri, az értelmet tükrözően alkalmazza. Írásbeli szövegalkotás során biztonsággal használja a nyomtatott és elektronikus szótárakat, szószedeteket, nyelvi segédleteket. Kreatív írás során képes saját élményeinek, véleményének nyelvileg és a szövegtípusnak megfelelő visszatükrözésére, írásművébe képes beépíteni a kapcsolódó aktualitásokat is.	

Beás nyelv és irodalom 11-12. évfolyam

A 12. évfolyam végére a tanulók megfelelő nyelvtudást szereznek ahhoz, hogy beás nyelven a hétköznapi és az őket érdeklő témákban írásban és szóban kifejezhessék gondolataikat, érzéseiket a négy kompetenciaterület harmonikus fejlesztésének köszönhetően. Az utolsó fejlesztési ciklus egyik célja az élethosszig tartó tanulás szellemében a tanulók beás nyelv iránti és a nyelvtanulás iránti pozitív attitűdjének továbbfejlesztése, rövid távon az érettségi vizsga követelményeinek való megfelelés.
A tantárgy speciális fejlesztési céljának megfelelően a kisebbségi nyelvvel, illetve nyelvekkel kapcsolatos szemlélet alakítása szintén fontos: lehetővé kell tenni, hogy e korosztály megfelelő kritikai érzékkel helyes ítéletet alkosson a nyelvek presztízsét, értékét illetően is, láthatóvá váljon számukra a beás nyelv kultúramegőrző szerepének fontossága, az identitás meghatározásában betöltött szerepe.

Az érettségi vizsgára való felkészülés sarkalatos pontja a ciklusnak: a tanulóknak ismerniük kell a nyelvi érettségi felépítését, menetét, értékelési szempontjait. Tanári útmutatással valamint egyéni felkészüléssel képessé kell válniuk a beás nyelvű érettségi sikeres letételére.

Témakörök és tematikai egységek:

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédértés**
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló képessé tétele arra, hogy a természetes vagy rögzített beszédet, ill. a sztenderdtől eltérő és kommunikációs zajjal kísért hangzó beszéd főbb gondolatait is megértse. A tanuló képessé tétele a köznapi beszédhelyzetek, beszédesemények részleteikben való megértésére is.
Ismeretek/fejlesztési követelmények - Követelmények	
A tanuló képes megérteni a köznyelvi beszédet a hétköznapi tanult témakörökben. Hallott szöveg gondolatmenetét képes követni, annak lényeges és kevésbé fontos információinak figyelembe vételével is. Ismerős témájú előadást képes követni, akkor is, ha autentikus beszélőt hall. Telefonbeszélgetésekben az elhangzó információkat többségében képes megérteni. Köznyelvi szövegekben képes az egyes gondolatokat, érzéseket, véleményeket megérteni, az egyes véleményeket elkülöníteni/azonosítani. A szövegértési stratégiákat biztonsággal alkalmazza ismeretlen szavakat, kifejezéseket tartalmazó hallott szöveg megértésekor. Az érettségi vizsga elveinek megfelelően képes természetes és gépi hang megértésére, a szöveghez kapcsolódóan információk beazonosítására.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség**
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló képessé tétele önálló beszédtevékenységre beás nyelven – akár váratlan szituációban is. A tanuló felkészítése a mindennapi élet beszédtémáival kapcsolatos kommunikáció megértésére és az abba való bekapcsolódásra. A kommunikatív kompetencia fejlesztése hétköznapi és attól eltérő szituációkban (pl. vizsgahelyzet).
Ismeretek/fejlesztési követelmények - Követelmények	
Az írásbeli és szóbeli kommunikáció különböző formáinak gyakorlása a következő témakörökben: - Ruházat, divat Felsőruházat, alsóruhanemű, cipő Ruhavásárlás boltban, butikokban - Az ételek, az étkezés Az ételek elkészítése, az ételreceptek elmagyarázása Hideg és meleg ételek Étkezési szokások, hagyományos ételek - Személyes élmény elmesélése Jelen és múlt. Egy elmúlt esemény elbeszélése A hét eseménye – aktuális történések alapján - Vágyak és álmok kifejezése Jövőbeli elképzelések, tervek - Több generáció együtt: szerepek a családban - Az együttélés alapvető normái Vélemény, véleménykülönbség, konfliktus, alkalmazkodás, Bocsánatkérés - Iskola: érdeklődési kör, nyelvtanulás, kisebbségi nyelvek, továbbtanulás, elképzelések, a tanulás fontossága	

- Munka: a munka világa, kedvelt foglalkozások, munkanélküliség
- Életmód: egészséges életmód - kiemelten a cigány/roma közösségekben, ételrendelés, függőségek, káros hatások
- Szabadidő: a művészet a mindennapi életben, az internet hatása
- Gazdálkodás: családi pénzügyek, zsebpénz, vásárlás, szolgáltatások (pl. posta)

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasásértés**
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A közérthető nyelven, hétköznapi témában írt összefüggő szöveg megértésének elősegítése. Önálló állásfoglalás létrehozásának elsajátíttatása. A lényeges és részinformációk megértése, elkülönítése.

Ismeretek/fejlesztési követelmények - Követelmények

tanuló képes a hétköznapi szövegekben a lényeges, és kevésbé fontos információk megértésére, azonosítására. A kapott információkat képes hasznosítani.
Hosszabb szövegek esetén is képes az információ lehetőség szerinti gyors megkeresésére, illetve azok összefüggéseinek megtalálására a szöveg különböző részeinek segítségével.
Ismerős témákban képes kiemelni a fontos gondolatokat hétköznapi és az írott és elektronikus sajtóból származó szövegek esetében is. Képes a tény és a vélemény elkülönítésére, a szöveg átfogó értelmezésére és értékelésére.
Az ismeretlen szavak jelentését képes azonosítani az ismerős szövegkörnyezet vagy egyes szavak alapján.
Az autentikus szövegek ismeretlen szavait képes megérteni a szövegkörnyezet segítségével.
Az érettségi vizsga követelményeinek megfelelően képes alkalmazni a tanult szövegértési technikákat.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Íráskészség**
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Jártasság kialakítása összefüggő, tagolt szöveg létrehozására beás nyelven többféle műfajban, hétköznapi témában. Események, élmények, érzések tükrözésére való képessé tétel. Hatékony írásbeli kommunikáció elősegítése. Több írásbeli műfaj formai és tartalmi követelményeinek elsajátíttatása beás nyelven.

Ismeretek/fejlesztési követelmények - Követelmények

A tanuló képes összefüggő szöveg megalkotására a tanult és az őt érdeklő témakörökben.
Képes véleményét, gondolatait kifejteni a hétköznapi és az azon kívüli (egyszerűbb művészeti, társadalmi) témakörökben. Képes problémák felvetésére, megfogalmazására.
Beás nyelvű nyomtatványok kitöltésére képes.
Képes a vázlatkészítés alapvető technikáit alkalmazni, a vázlatot vizuális elemekkel gazdagítani, érthetőbbé tenni.
Rövid olvasott vagy hallott szövegről írásbeli összefoglalást, tartalmi kivonatot tud készíteni.
Írása tagolt, a megfelelő részek (bevezetés, tárgyalás, befejezés) formájukban és tartalmukban (az írásmű részeinek funkciói alapján) elkülönülnek.
A tanuló ismeri és alkalmazza az alapvető szövegkohéziós eszközöket írásbeli megnyilatkozásaiban.
Irányított fogalmazási feladat során a feladat utasításait követni képes, a kötött és a kreativitást igénylő részeket összefüggő szövegben képes egyesíteni.
Írását képes ellenőrizni, tudatosan korrigálni tanult szempontok alapján.
Hagyományos és elektronikus szövegeket (sms, e-mail, hivatalos levél) képes alkotni a formai követelmények betartásával.

ROMA/CIGÁNY NEMZETISÉGI NÉPISMERET 9-12. ÉVFOLYAM (Iskolarendszerű felnőttoktatás, esti tagozat) – B változat

A globalizációs folyamatok térhódítása mellett egyre nagyobb szükség van arra, hogy a felnövekvő nemzedék stabil értékrenddel, erős gyökerekkel rendelkezzen, ismerje és becsülje nemzetiségi értékeinket, alakuljon ki benne a nemzetiséghez tartozás tudata. A nemzetiségi és családi hagyományok, értékek elhalványulása, a nevelés folyamatának háttérbe szorulása miatt a hagyományos értékrend közvetítését, a nemzetiséghez kötődés megerősítését, a nemzetiségi értékek megismertetését az iskolának is hangsúlyosan fel kell vállalnia.

A cigány/roma nemzetiségi népismeret tantárgy lehetőséget ad a tapasztalati úton történő tanulásra, az ismeretek élménypedagógiai módszerekkel történő elsajátítására. Fontos szerepet kap a saját gyűjtőmunka, a szűkebb és tágabb szülőföld értékeinek, hagyományainak tanári támogatással történő felfedezése, a megismert néphagyományok feldolgozása, megjelenítése egyéni és csoportmunkában. Az önálló ismeretszerzésben szerepet kap a család és a tágabb rokoni, szomszédi környezet. Az idősebb korosztály ismereteinek befogadása erősíti a nemzedékek közötti párbeszédet, formálja a nemzethez, a családhoz, valamint a szűkebb és tágabb közösséghez tartozás tudatát. A különböző generációk ismereteinek, életmódjának felfedezése fejleszti a több nézőpontú gondolkodást, a mérlegelés képességét. A tantárgy a múltra támaszkodva erősíti a tanulóban a családja és a nemzetisége jövőjéért érzett felelősségtudatot.

A magyarországi cigány nemzetiség számára a kulturális értékek átadásában az iskola szerepe megnőtt. A nevelés és oktatás feladatai nem korlátozhatnak csak az ismeretek átadására és a készségek fejlesztésére. Gyakorlati és sokrétűen felhasználható tudásra és a képességek fejlesztésére kell törekedni.

A cigány nemzetiségi nevelést, oktatást vállaló iskolák tanulói először élményszerű helyzetekben találkoznak a legfontosabb hagyományokkal, szokásokkal és a nemzetiség kultúrájával. Ezekre az élményekre építve cselekvés- és projektorientált oktatási formákban a fokozatosság elve alapján szereznek ismereteket a nemzetiség történelméről, néprajzáról, nyelvéről, irodalmáról és a média szerepéről. Ebből kiindulva előnyt élveznek azon oktatási formák, melyek során a tanulók - szintén a fokozatosságot szem előtt tartva - egyre inkább képesek lesznek saját tanulási folyamataikat szervezni, abban egyéni felelősséget vállalni. A népismeret tanulása során a tanulók toleránsabbak és nyitottabbak lesznek más nemzetiségek iránt. A népismeret tantárgy feladata - identitás- és értékközvetítés - befolyásolja az oktatási módszerek megválasztását. A közép- és emelt szintű érettségi követelményeivel összhangban a tanulókban fokozatosan alakulnak ki azok a kompetenciák, amelyek alkalmassá teszik őket az önálló projektmunka lebonyolítására.

A tantárgy teret ad beszélgetésre, vitákra, saját álláspont képviseletére, a tolerancia gyakorlására. Rendszerezi a térbeli ismereteket, koordinálja az időbeli tájékozódást. Nyitottá teszi a tanulókat más nyelvek és kultúrák iránt. Pozitív jövőképet kínál.

Témakörök:

- Család és közvetlen környezet. Szociális kapcsolatok - önismeret, érdekérvényesítés
- Természeti és társadalmi és politikai környezet
- Múlt és jelen, tudomány - kutatások
- Kulturális élet - irodalom, zene, tánc, képzőművészet, média
- Cigány nyelvek

BIOLÓGIA 9-12. ÉVFOLYAM (Iskolarendszerű felnőttoktatás, esti tagozat)

A korábban tanult biológiai ismeretek minden tanuló számára képet adtak az élővilág kialakulásáról, fejlődéséről és szerveződéséről. Tudatosabbá váltak az egészségükkel és a természeti környezet fenntarthatóságával kapcsolatos kérdésekben, fejlődtek az életviteli készségeik. A középiskolában a tanulók erre az alapra építve kezdik meg a biológia tanulását. A felnőttek középiskolája 9-12. osztályának feladata, hogy erre a tudásra építve, esetlegesen azt kiegészítve, megadja azt a természettudományos alapműveltséget, amely segít a középfokra alapozott szakképzés, a felsőfokú továbbtanulás, a munkaerőpiacon történő előnyösebb elhelyezkedés biztosításában. Alapvető biológiai és természettudományos ismeretek megszerzésével a tanuló kevésbé lesz kiszolgáltatott az álhíreknek és a hétköznapokban tudatosabb életvitelt folytathat. A témakörök úgy lettek kialakítva, hogy a mindenki által megszerezhető és a mindennapi életben alkalmazható tudás és képességek legyenek a középpontban. Ebben a szemléletben törekszenek a műveltség elvontabb elméleti és konkrétabb gyakorlati szintjeinek egyensúlyára. A párhuzamosan folyó műveltségépítés és szaktudásbővítés szükségessé teszi, hogy az alkalmazott tanulási módszerek igazodjanak a tanulók eltérő tanulási céljaihoz és képességeihez, felébresztve és fenntartva az élő természet gazdagságára és szépségére való rácsodálkozást, valamint a természet épsége iránt érzett felelősséget. A biológia tantárgy a Nemzeti alaptantervben rögzített kulcskompetenciákat az alábbi módon fejleszti:

A tanulás kompetenciái: A biológiai megfigyelések alapján a tanuló átéli a tudásszerzés aktív folyamatát, míg a tudás alkalmazhatóságának tapasztalata az önirányító tanulás képességét erősíti. Tantárgyhoz kapcsolódó, napról napra frissülő információk keresése, az ezekre a forrásokra épített tanulás fejleszti az önálló tanulás képességét.

A kommunikációs kompetenciák: A természet megfigyelése és a tapasztalatok egymással történő megosztása a tanórákon (és az iskolán kívüli kapcsolatokban) vagy a csoportban végzett feladatmegoldás során fejleszti a tanulók együttműködési készségeit. A kontakt órákon lehetőségük nyílik építő jellegű párbeszédre, az emberi kapcsolatok kommunikáción keresztül történő alakítására. Az élő rendszerek és életjelenségek ábrák, képek, mozgóképek formájában is vizsgálhatók, ez fejleszti a képzeletet, a képek és a nyelvi kifejezésmódok közötti átalakítás képességét. A csoportos, interaktív tanulási helyzetek a vélemények felszínre hozását, a tudás közös építését és megosztását segítik.

A digitális kompetenciák: A közvetlen tapasztalatszerzés mellett a tanuló digitális forrásokból szerezhet információkat a természeti környezetéről. Megfelelő tanári támogatással a tanuló maga is alkotóvá válhat, személyre szabott digitális tananyagokat hozhat létre, az online térben eredményeit megoszthatja társaival. Az z adatok feldolgozása, értelemzése során építhetünk az eddig megtanult ismeretekre, de figyelni kell arra, hogy a különböző előzetes tudással rendelkező tanulókat közös szintre fejlesszük.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák: A biológiai vizsgálatok során a tanuló alkalmazza az analitikus és a szintetizáló gondolkodás műveleteit, összehasonlítja a különféle állapotokat és következtet a változások, folyamatok és egyensúlyok kialakulására. A

megismert biológiai elméletek alkalmazása többféle kontextusban, pl. a fenntarthatóság, a biotechnológia vagy az egészség összefüggésében, deduktív gondolkodás útján történhet. Az élet egymásra épülő szerveződési szintjeinek megértése rendszerszintű, komplex gondolkodást igényel. A kompetenciák fejlesztésének célja tehát, hogy az iskolai és az iskolán kívüli világban a (felnőtt) tanulók a tanult ismeretek szintetizálásával és gyakorlati alkalmazásával képesek legyenek megoldani minden olyan feladatot, amely hozzájárulhat a sikeres életpálya megvalósításához. Emellett a célok eléréséhez széles körű, differenciált tevékenységrendszert alkalmaz, mellyel megalapozza a tanulók természettudományos és műszaki műveltségét és érdeklődését s végül segíti a mindennapi életben felmerülő problémák megoldását

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák: Az ember biológiai és társadalmi lény, a biológia tanulása hozzásegít e kettősség tudatos szemléletéhez. A tanuló felismeri az öröklött és a szerzett tulajdonságaiban rejlő lehetőségeit, a testi és szellemi képességek kibontakoztatásának személyes felelősségét. Az önismeret fejlesztését szolgálják az interaktív, csoportos tanulási formák, melyek révén tapasztalatot szerez a csoporttagokkal (családtagokkal, barátokkal, munkatársakkal) tervezett együttműködés kialakításának lehetőségeiről és a csoporton belüli vezetői, illetve végrehajtói szerepekről.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: Az élő természeti környezetből érkező érzelmi hatások befogadása. Ezek kreatív alkotásokban történő kifejezése segíti, hogy erősödjön a cselekvő tudatosság, amely hozzájárul a munkájára vonatkozó igényességhez, saját (és családja) életvitelének aktív alakításához, fejlesztéséhez.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák: A mezőgazdaság, az élelmiszeripar, az orvostudomány és a gyógyszeripar a folyamatos innovációra épül, az erre való felkészítés a biológia tanulásának is feladata. Ezen kívül az alapvető természettudományos ismeretek segítik a mérlegelő munkavállalói attitűd kialakulását is, melynek birtokában tudatosabb döntéseket képes hozni.

Biológia 9–10. évfolyam

Az új Nat és a hozzátartozó kerettanterv szerint a biológia tantárgyat 9-10. évfolyamon tanulják a gimnáziumban a tanulók. A tárgy bevezető témaköre a tudomány működéséről, a tudásunk eredetéről szól. A biológia tudományának fejlődése, a jelenkori alkalmazások áttekintése mellett ebben kap helyet a vizsgálati módszerek áttekintése és a természettudományos gondolkodás módszereinek megismerése. A további témakörök a tanulási céloknak megfelelően három fő tartalmi területre oszthatók. Az első témakörök a tanulók általános biológiai szemléletét hivatottak fejleszteni, fő kérdésként állítva eléjük az élet mibenlétét, amelyre több szempontú megközelítésekkel igyekszik választ adni. A tanulók áttekintik az élet keletkezésére és fejlődésére vonatkozó elméleteket, fejlesztik a tudományos tényekre alapozott érvelés és a mérlegelő gondolkodás készségeit. Részletesen megismerkednek az élet alapvető egységeként működő sejt felépítésével és működésével, majd ezt összekötik a magasabb szerveződési szintekkel. Vizsgálati szempontként állítják az

energia biológiai rendszerekben történő áramlását, rávilágítanak az életfolyamatok energetikai összefüggéseire. Az életközösségekben zajló energiaforgalom elemzésével is megérthetik a növény- és állatvilág, valamint a lebontó szervezetek egymásrautaltságát. A második tartalmi terület célja az emberi szervezetről eddig szerzett tudás elmélyítése és az életkori sajátosságoknak megfelelő egészségműveltség építése. Ebben több olyan elem is található, amely a mindennapi élet egészséggel és betegséggel kapcsolatos kérdéseiben segíti a tanulókat. Ilyen például az egészségügyi rendszer áttekintése, valamint az elsősegélynyújtás képességének fejlesztése. A harmadik tematikai egység a környezettel és fenntarthatósággal kapcsolatos témaköröket foglalja magában. A tanulók forrásokat kereshetnek és elemezhetnek a különféle szintű ökológiai rendszerekkel kapcsolatban. Ez a tanulási folyamat nem csak az ismeretek bővítését célozza, hasonlóan fontos a természettel kapcsolatos érzelmi nevelés és attitűdformálás is. A Kárpát-medence élő természeti értékeinek áttekintése mellett a Föld bioszférájának állapotát is vizsgálják a tanulók. Ehhez felhasználják a korábban szerzett alapismereteiket, a földtörténeti múlt adatait és jelenkori eseteket, valamint megismerik az előrejelzést adó modellek működését is.

A témakörök áttekintő táblázata:

1. A biológia kutatási céljai és módszerei	A biológia tudománya	
2. Az élet eredete és szerveződése	Az élővilág egysége, a felépítés és működés alapelvei	
	A sejt és a genom szerveződése és működése	
	Sejtek és szövetek	
	Élet és energia	
	Az élet eredete és feltételei	
4. Öröklődés és evolúció 5. A biotechnológia módszerei és alkalmazása	A változékonyság molekuláris alapjai	
	Egyedszintű öröklődés	
	A biológiai evolúció	
6. Az ember szervezete és egészsége	Az emberi szervezet felépítése és működése	I. Testkép, testalkat, mozgásképesség
		II. Anyagforgalom
		III. Érzékelés, szabályozás
	Az emberi nemek és a szaporodás biológiai alapjai	
	A viselkedés biológiai alapjai, a lelki egyensúly és a testi állapot összefüggése	
	Az egészségügyi rendszer, elsősegélynyújtás	
3. Az életközösségek jellemzői és típusai	Az élőhelyek jellemzői, alkalmazkodás, az életközösségek biológiai sokfélesége	
7. A bioszféra egyensúlya, fenntarthatóság	A Föld és a Kárpát-medence értékei	
	Ember és bioszféra – fenntarthatóság	

FIZIKA 9-12. évfolyam (Iskolarendszerű felnőttoktatás, esti tagozat)

Civilizációnk egyik alapja a természettudományos műveltség, mely jelentős mértékben a fizika által feltárt ismereteken nyugszik. Ezek megőrzése, továbbadása, bővítése az egymást követő generációk kiemelt feladata. A korszerű fizikatanítás célja részben azoknak az ismereteknek átadása és képességeknek fejlesztése, amelyek ennek megvalósulását lehetővé

teszik. Emellett kiemelt feladat a korunkban fontossá vált, illetve a közeljövőben fontossá váló kulcskompetenciák fejlesztése, valamint a fizika és a technológia kapcsolatának, a fizika művelése sokoldalú társadalmi vonatkozásainak bemutatása. Fontos feladata a fizika tantárgynak a diákok természettudományos szemléletének formálása, mely alapvetően a fizika tudományában alakult ki, és amelyet később a többi természettudománnyal foglalkozó tudomány átvett.

A természettudomány feladata elsősorban a világ működésének leírása, a „hogyan működik?" kérdésre való válaszok keresése egyre alapvetőbb és átfogóbb törvények segítségével, azokból kiindulva, sokszor hosszú logikai láncok felhasználásával. Ez jelenti azt, hogy a „miért, mi az oka?" kérdésekre is választ keres. A megismerési folyamatban az empíria és az elmélet összhangja van jelen. A dolgok lehetséges működéséről, a megfigyelt jelenségek létrejöttének okáról hipotéziseket alkotunk, és ezek beválását megfigyelésekkel és kísérletekkel képesek vagyunk vizsgálni. A természet leírásához, megismeréséhez egyszerűsítő feltételeket vezetünk be, analógiákat és modelleket alkalmazunk, a lényeges és lényegtelen momentumokat elkülönítjük, majd minél több tényezőt veszünk fokozatosan figyelembe.

Mai technikai világunk alapja a természettudomány. A technika egyben segítője a további természettudományi kutatásnak és az oktatásnak egyaránt. Elsősorban a számítógépek megjelenése és fejlődése fontos elem. A számítógép a megismerés egyik alapvető eszközévé vált egyrészt a számítások gyorsabb elvégzésével, a hatalmas adatbázisok kezelési lehetőségeivel, a szimulációknak a modellalkotásban és a modell tesztelésében való felhasználásával. Ezzel egyben kitágult a vizsgálható jelenségek köre. Az Internet elterjedése másrészt megteremtette a gyors tudásmegosztás lehetőségét is.

A tanári értékelés célja nem lehet eltérő a tantárgy céljától, azaz fontos a motiváció felkeltése, a fizika tárggyal való pozitív attitűd kialakítása. Mindez fejlesztő, tanulást támogató értékeléssel valósítható meg.

A felnőttoktatási fizika tanterv nem a hagyományos, sokszor öncélú, „begyakoroltató" számítási feladatokon alapul. Számításokat csak olyan esetekben várunk, amikor a számítás elvégzése a tananyag mélyebb megértését szolgálja, vagy a számértékek önmagukban érdekesek.

Fizika 9-10. évfolyam

A Nemzeti alaptantervben megfogalmazott órabeosztás szerint a fizika tantárgy tanítására a 9. évfolyamon heti 1, a 10. évfolyamon heti 1 órában kerülhet sor, esti tagozaton. A helyitanterv témakörei a mindennapok gyakorlatában fontos kérdések köré szerveződnek arra biztatva a tanárt, hogy a diákok fizikai ismereteit a gyakorlathoz kapcsolódó témákból kiindulva, a gyakorlatban megfigyelt, megfigyelhető jelenségek magyarázata során mutassa be. Ilyen módon elkerülhető a főleg képletekre koncentráló és a gyakorlati alkalmazásokat csak érdekességként megemlítő elméleti fizika szemléletű képzés. Szó sincs ugyanakkor arról, hogy ez a tudományosság háttérbe szorulását, vagy az összefüggések teljes elhanyagolását jelentené. A helyitanterv hangsúlyozottan törekszik a fizikai gondolkodásmód, a tudomány művelésének közvetlen megmutatására fejlesztési területként megjelenítve a korunkat

fokozottan érintő, illetve a mai fizikai kutatásokkal kapcsolatos tudományos vitát, támogatva a tudományos megismerési folyamat aktív tanulás, kísérletezés során történő élményszerű átélését. Ebben az életszakaszban a diákok jövővel kapcsolatos elképzelése még gyakran kialakulatlan. Nagyon fontos, hogy a tananyag – a tartalmakkal túlzsúfolt elméleti tanulás erőltetése helyett – adjon lehetőséget a tárgy megszeretésére, illetve a későbbi, szakirányú tanulást megalapozó kompetenciák (például az önálló tanulás, a csoportban történő munka, a mérlegelőgondolkodás, a kreativitás) fejlesztésére. Mindez adatok memorizálása helyett aktív, differenciált, projektszemléletű tevékenységek révén valósítható meg – szem előtt tartva azt is, hogy a legfontosabb fogalmak és törvények helyes megértése alapozhatja meg a későbbi fizika tanulmányokat. Javasolt lehet tehát a kerettantervben megadott minimális elvárások alapján a helyi tantervben egy projektlistát készíteni, s ezen projektek köré szervezni a tanulást. A szabad órakeretet az adott projekt által megkívánt kiegészítő ismeretek és tevékenységek időigényének kielégítésére célszerű felhasználni. A projekt mind a differenciálás, mind az érdeklődés szerinti motiváció, mind az aktív tanulás lehetőségét megadja.

A fizika tantárgy sajátosan komplex tartalmából, valamint az imént említett tevékenység- és kompetencia központúságból következik az is, hogy értékelésében nem a szabály- és képletismeretnek kell dominálnia. Tág teret kell kapnia az értékelés sokféleségének. A prezentációra alapuló szóbeli felelet, a teszt, az esszé, az önálló munka, az aktív tanulás közbeni tevékenység, illetve a csoportmunka csoportos értékelése mellett a középiskolában előtérbe kerülhet a mérési és kísérleti feladatok értékelése, az önálló vagy kis csoportokban végzett projektmunka, az életkori sajátosságoknak megfelelő komplexebb kutató munka is.

A témakörök áttekintő táblázata:

Egyszerű mozgások
Ismétlődő mozgások
A közlekedés és sportolás fizikája
Az energia
A melegítés és hűtés következményei
Víz és levegő a környezetünkben
Gépek
Szikrák, villámok
Elektromosság a környezetünkben
Generátorok és motorok
A hullámok szerepe a kommunikációban
Képek és látás
Az atomok és a fény
Környezetünk épségének megőrzése
A Világegyetem megismerése

KÉMIA 9-12. ÉVFOLYAM (Iskolarendszerű felnőttoktatás, esti tagozat)

Középiskolában az addig alapvetően egységes szemlélettel tanított természettudomány – a lehetőségeknek megfelelően – különválik tantárgyakra, amelyek azonban a tantárgyi logika felé haladva, de a társtudományok ismeretanyagát szorosan a tananyagba integrálva építik és fejlesztik a tanulók természettudományos gondolkodását. A középiskolai kémiai ismeretek tanításának célja tehát egyrészt a természettudományos szemléletmód továbbfejlesztése, a különböző tantárgyak keretében tanult ismeretek természettudományos műveltséggé történő integrálása, másrészt az elvontabb kémiai ismeretek, fogalmak feldolgozása, a kémiát továbbtanulásra választó tanulók ismereteinek megalapozása.

A természettudományos műveltség kialakítását olyan komplex problémák tárgyalásával lehet elősegíteni, melyek megoldása a kémiai, fizikai, biológiai és természetföldrajzi ismeretek bizonyos mértékű integrálását igényli. Ilyenek lehetnek például: a víz, a talaj és a levegő szennyezése, tisztítása; a hulladékkezelés és hulladékhasznosítás; ételeink és italaink; gyógyszerek és „csodaszerek".

A középiskolai kémiatanulás hozzájárul ahhoz, hogy a fizika, kémia, biológia és földrajz tantárgyak által közvetített tartalmak egységes természettudományos műveltséggé rendeződjenek. A tananyag felépítése egyre jobban közelít a kémia tudományának logikájához.

A kémia tantárgy a Nemzeti alaptantervben rögzített kulcskompetenciákat az alábbi módon fejleszti:

A tanulás kompetenciái: A tanuló felismeri, összegyűjti, csoportosítja, rendszerezi és értékeli a hétköznapi életben, a tanulói kísérletezések során, illetve a szaknyelvi környezetben megjelenő, a kémiához kapcsolódó információkat. A rendszerezett és értékelt természettudományos információkat társaival megosztja.

A kommunikációs kompetenciák: A tanuló magabiztosan kommunikál írásban és szóban az anyanyelvén, ismeri és alkalmazza a legfontosabb természettudományos, különösen a kémiához kapcsolható legalapvetőbb szaknyelvi kifejezéseket. Egyszerű, a fizikai és kémiai tulajdonságokkal, a környezetvédelemmel, illetve a vegyipari tevékenységgel kapcsolatos médiatartalmakat, prezentációkat hoz létre, illetve szöveges feladatot old meg önállóan vagy csoportban dolgozva, annak érdekében, hogy általuk üzeneteket közvetítsen főként társai és korosztálya számára.

A digitális kompetenciák: A tanuló magabiztosan használja a digitális technológiát kémiai tárgyú tartalmak keresésére, értelmezésére, elemzésére, a vizsgálatai során meghatározott adatok kiértékelésére. Ismeri azokat a szempontokat, amelyek alapján kiszűrhetők és helyesen értelmezhetők az áltudományos tartalmak a világhálón. A technológia felhasználásával a tanuló különböző médiatartalmakat, prezentációkat, esetleg modelleket, animációkat készít különböző témakörökben. A tanulás része az együttműködés és a kommunikáció, korszerű eszközökkel, felelős és etikus módon.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák: A tanuló a kémiai tanulmányai során gyakorlatot szerez a bizonyítékokon alapuló következtetések levonásában és az ezekre alapozott döntések meghozatalában. A kémiai tárgyú problémák megoldása során hipotézist alkot, az elvégzendő kísérleteket megtervezi, miközben fejlődik absztrakciós készsége. Az

elemzés során összefüggéseket vesz észre, ok-okozati viszonyokra jön rá, ami alapján egyszerűbb általánosításokat fogalmaz meg.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák: A kémiatanulás alapja az egyéni és a csoportos tevékenység. A tanulási tevékenységet vagy munkavégzést érintő csoportmunka során a tanuló felismeri feladatát, szerepét a csoportban, csoporttagként a társakkal együtt végez különböző tevékenységeket, illetve megfelelő készségek birtokában igény szerint csoportvezetői szerepet vállal.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: A tanuló a projektfeladatok megoldása során önállóan, illetve a csoporttagokkal közösen különböző médiatartalmakat, prezentációkat, rövidebb-hosszabb szöveges produktumokat hoz létre a tapasztalatok, eredmények, elemzések, illetve következtetések bemutatására.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák: A tanuló a kémiaórai tevékenysége során elsajátít számos olyan készséget, amely alkalmassá teszi arra, hogy képes legyen a feladatkörét érintő változó szerepekhez újító módon és rugalmasan alkalmazkodni. Felismeri a hétköznapi életben előforduló, kémiai tárgyú problémákban rejlő lehetőségeket, lehetőségeihez mérten hozzájárul a problémák megoldásához, az esélyeket és alternatívákat mérlegeli. Hatékonyan kommunikál másokkal, a többség álláspontját elfogadva vagy saját álláspontját megvédve érvel, mások érveit meghallgatja, azokat elfogadja vagy cáfolja.

Kémia 9-10. évfolyam

A 9–10. évfolyamos kémiaoktatás célja, hogy a gimnáziumi tanulók többsége számára releváns, a mindennapi életben felmerülő problémák magyarázatán keresztül fejlessze a tanulók kémiai ismereteit, gondolkodási képességeit, valamint pozitív attitűdöt alakítson ki a tanulókban a kémiához való viszonyukban és a kémia életünkben betöltött szerepének megítélésében. Ugyanakkor az alapvető kémiai ismeretek tárgyalása és gyakoroltatása révén megteremti az alapjait annak is, hogy az érdeklődő tanulók sikeres érettségi vizsgát tegyenek kémiából. A gyakorlatban hasznosítható ismeretek egyrészt konkrét tárgyi ismereteket jelentenek, másrészt pedig az ismeretekből kialakuló olyan szemléletet adnak, amely a még nem ismert, új jelenségekben való eligazodásban nyújt segítséget. A tananyag felépítése, elrendezése közelít a tudomány logikájához, de annak mentén még a kontextus- vagy problémaközpontú feldolgozás a jellemző. Ez egyrészt megkönnyíti a jelenségek értelmezéséhez szükséges ismeretek és képességek kapcsolati rendszerének kialakulását, másrészt kellő alapot biztosít a 11. évfolyam természettudomány tantárgyhoz.

A logikai kapcsolatok feltárása lehetőséget ad az óravezetésben az aktív tanulási formák használatára is: a problémák tudatos azonosítására, információkeresésre, kísérletek tervezésére, objektív megfigyelésre, a grafikonok elemzésére, modellezésre, szimulációk használatára, következtetések levonására. A logikai kapcsolatok hangsúlyozása elsősorban a kémia és a természettudományok iránt fogékony tanulók érdeklődését tartják fenn, esetleg fokozzák is. A humán érdeklődésű tanulók kémia iránti érdeklődését pedig csak úgy lehet felkelteni, ha folyamatosan a mindennapi életből vett példákkal, a jelenüket és a jövőjüket meghatározó kérdésekkel és problémákkal szembesítjük őket.

A témakörök áttekintő táblázata:

Az anyagok szerkezete és tulajdonságai
Kémiai átalakulások
Elemek és szervetlen vegyületeik
A szén egyszerű szerves vegyületei
Az életműködések kémiai alapjai
Kémia az ipari termelésben és a mindennapokban
Környezeti kémia és környezetvédelem

FÖLDRAJZ 9-12. ÉVFOLYAM (Iskolarendszerű felnőttoktatás, esti tagozat)

A földrajztudomány a természeti és a társadalmi-gazdasági környezet jelenségeit, folyamatait – a természet- és társadalomtudományok vizsgálati módszereire egyaránt építve – mutatja be, ezáltal sajátos helyet foglal el, és összekapcsolja a természet- és társadalomtudományokat. Ezen interdiszciplináris sajátosság alapján válik a földrajz szintetizáló, a természeti és társadalmi-gazdasági jelenségeket és folyamatokat összefüggéseiben, kölcsönhatásaiban feldolgozó tantárggyá. A tanítás során különös hangsúlyt kap, hogy a tanulók megértsék Földünk, mint egységes rendszer sérülékenységét, ahol az ember természeti és társadalmi lényként él, létezése és tevékenysége növekvő mértékben átalakítja, és ezzel veszélyezteti ennek a rendszernek az egyensúlyát, amelynek következményei az emberiség jelene és jövője szempontjából igen súlyosak is lehetnek. A földrajz tantárgy komplex természet- és társadalomtudományi szemléletének köszönhetően feltárja az egyensúly megbomlásának természeti és társadalmi okait, megoldást keres az egyensúly helyreállítására. Szemléletformálásra képes, ezért kiemelkedően fontos szerepet tölt be a környezettudatosság kialakításában.

A földrajz az a tantárgy, amelyből a tanulók megismerhetik szűkebb és tágabb természeti, társadalmi-gazdasági környezetünk jellemzőit, a körülöttük zajló folyamatokat – melyeknek önmaguk is részesei – és ezek összefüggéseit, kölcsönhatásait, a környezetben való tájékozódást, a benne történő eligazodást segítő alapvető eszközöket és módszereket. A földrajz a természet- és társadalomföldrajz, valamint a regionális tudomány mellett számos földtudományágat képvisel a közoktatásban, integrálja a földtani, a légkörtani, a hidrológiai, a talajtani és a planetológiai-csillagászati tudást, valamint megjelenít gazdaságtudományi, szociológiai, demográfiai, etikai, néprajzi, politológiai ismereteket is.

Bolygónkról és annak természeti és társadalmi-gazdasági folyamatairól összegyűjtött, mind pontosabb és sokrétűbb ismereteink, egyre összetettebbé váló világunk komplex problémáinak megértetésére csak a megújult szemléletű földrajzoktatás képes. Az oktatási hagyományok újragondolását teszi szükségessé az információforrások, illetve az általuk közvetített adatmennyiség rohamos növekedése is. Ezért napjaink földrajzoktatása szakít a leíró jellegű, szigorúan ismeretközlő hagyományokkal, és a hangsúlyt az információk tudatos keresésére, értelmezésére, az összefüggések feltárására, a megszerzett információk alkalmazását lehetővé tevő képességek kialakítására helyezi. Az élményszerű, a hétköznapi megfigyeléseken, tapasztalatokon és információgyűjtésen alapuló földrajztanítás nem pusztán leírja a jelenséget, hanem annak okait és következményeit is feltárja. Mindez a természeti-

környezeti és a társadalmi-gazdasági folyamatokat szintetizálva, a jelen eseményein túlmutatva értékelésre, problémamegoldásra, jövőképalkotásra ösztönöz.

A földrajzoktatás a különböző geoszférákban zajló jelenségek, folyamatok természet- és társadalomtudományi szempontú vizsgálatával a komplexitást szem előtt tartó, szintetizáló gondolkodás kialakítására törekszik. Az önálló földrajzi ismeretszerzés és -feldolgozás, valamint a problémaorientált, elemző és értékelő gondolkodás fejlesztésével hozzájárul az információs társadalomra jellemző hír- és információáradatban történő eligazodáshoz, a felelős és tudatos állampolgári szerepvállalás kialakításához.

A földrajztanítás fontos feladata annak felismertetése és tudatosítása a tanulókban, hogy a környezettudatos, a fenntarthatóságot szem előtt tartó gondolkodás és cselekvés az élhető jövő, a fenntartható környezet feltétele. A Föld tűrőképességét veszélyeztető problémák felismertetése, a már észlelhető és várható következmények beláttatása, a lehetséges megoldások keresése és bemutatása döntő szerepet játszik a cselekvőképes, a környezetért felelősséggel tenni akaró magatartás kialakításában.

A korszerű, a tanulók érdeklődését felkelteni képes földrajzoktatás alig képzelhető el a térinformatikai, illetve infokommunikációs eszközök használata nélkül, ez pedig hozzájárul a felnőtt tanulók digitális kompetenciájának fejlődéséhez, tudatos eszközhasználóvá válásukhoz.

Mindennapjainkat, életvitelünket, szokásainkat jelentősen átalakította és folyamatosan formálja a globalizáció. Ezért is fontos feladat, hogy a tanulók megértsék, hogyan válnak globális folyamatokká, jelenségekké az egyes regionális történések, és ez a folyamat hogyan befolyásolja mindennapi életünket. A globális világ nyújtotta lehetőségek mellett fontos a nemzeti és az európai önazonosság felvállalása és ezek értékeinek megőrzése. Hazánk nemzeti értékeinek és a globális világban betöltött szerepének megismertetésével a földrajzoktatás hozzájárul a szülőföldhöz és a magyarsághoz való kötődés kialakításához és elmélyítéséhez.

A térbeli társadalmi egyenlőtlenségek által kiváltott folyamatok földrajzi okainak és lehetséges természeti és társadalmi-gazdasági következményeinek bemutatása révén a földrajzoktatás hozzájárul az empatikus, problémamegoldó gondolkodás, illetve az érvek ütköztetésére épülő vitakultúra kialakulásához.

A földrajzoktatás a jelen folyamataira, történéseire és azok jövőbeli következményeire fókuszál, így hozzájárul az érdeklődés felkeltéséhez az aktuális, körülöttünk zajló társadalmi-gazdasági és környezeti folyamatok megismerése iránt. Napjaink társadalomföldrajzi, vallásföldrajzi és etnikai földrajzi folyamatainak bemutatása révén a tantárgy hozzájárul a toleráns és etikus, egymás tiszteletét szem előtt tartó felnőtt magatartás kialakulásához is.

A földrajz a helyi, regionális és globális gazdasági-pénzügyi folyamatok megismertetésével elősegíti a gazdasági élet eseményeiben eligazodó aktív, kreatív, rugalmas és vállalkozóképes felnőtt állampolgári gondolkodás és viszonyulás kialakulását. Fontos feladatának tartja, hogy a mindennapi életben hasznosítható gazdasági és pénzügyi ismeretek bemutatásával hozzájáruljon az értő és felelős pénzügyi döntési képesség kialakításához.

A földrajz tantárgy a Nemzeti alaptantervben rögzített kulcskompetenciákat az alábbi módon fejleszti:

A tanulás kompetenciái: Szüntelenül változó és globalizálódó világunk megismeréséhez, megértéséhez elengedhetetlen a folyamatos tájékozódás, információszerzés és a nyitott gondolkodás a tanulók számára. Így a tanulás-tanítási folyamatnak hozzá kell járulnia az információszerzés és -feldolgozás készségének fejlesztéséhez, különös tekintettel a digitális világ nyújtotta lehetőségek mérlegelő felhasználására. A földrajztanulás célja, hogy elősegítse a megszerzett ismeretek alkalmazását a mindennapi élet különböző területein, támogassa az egyéni igényekkel összhangban lévő önfejlesztő tanulási képességek fejlődését. Cél, hogy a tanuló képes legyen a földrajzi-földtudományi, gazdasági, társadalmi és környezetvédelmi jellegű információk felismerésére és összegyűjtésére a valós térben és különböző információhordozókból (például újságcikkek, grafikonok, térképek, híradások, forrásszövegek, képek, ábrák elemzése révén).

A kommunikációs kompetenciák: A különféle szóbeli és írásbeli ismeretközvetítő, illetve értékelési módszerek alkalmazásával a földrajztanítás segíti az anyanyelvi kommunikáció fejlődését. A földrajzi információk értelmezése során fejlődik a tanuló érvelésen alapuló vitakészsége. A kommunikációs kompetenciák fejlesztését segítik a földrajzi tartalmú információk értelmezését elváró írásbeli és szóbeli – közöttük a prezentációhoz kapcsolódó – feladatok megoldása. A különböző forrásokból gyűjtött információk, leírások értelmezése és feldolgozása hozzájárul a szövegértési kompetencia fejlesztéséhez.

A digitális kompetenciák: A korszerű földrajzoktatás elképzelhetetlen a digitális világ nyújtotta aktuális információk tanításba való beépítése nélkül. A tanulási-tanítási folyamat tudatosan épít a digitális térképek, elemzések elvégzésére, földrajzi összefüggések felismerésére és megértésére. Az adatok összegyűjtése és felhasználása mellett fontos feladatnak tartja az információforrások értő szemléletének kialakítását, a tudatos felhasználóvá válás támogatását. A projektfeladatok, kutatások fejlesztik a tudatos közösségi információáramlást, a tudás megosztásának képességét. A földrajztanítás tudatosan épít a tanuló prezentációs képességére, ösztönzi a földrajzi folyamatok digitális eszközökkel történő bemutatását.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák: A földrajztanítás során a földrajzi problémák megoldásán keresztül lehetőség nyílik a gondolkodási készségek (elemzés, a rendszerezés), tapasztalást követő következtetés fejlesztésére. A földrajztanítás fontos célja a sokféleségben rejlő azonosságok és különbségek összehasonlítási készségének fejlesztése. Előtérbe kerül a tanulók kreatív gondolkodásának fejlesztése, a kockázatvállalás, az értékelés, az érvelés kultúrájának bővítése. Fontos feladat a mérlegelő gondolkodás megerősítése.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák: A földrajz elsősorban a társadalomföldrajzi témák feldolgozásával hozzájárul a világ társadalmi-kulturális sokszínűségének megismertetéséhez, ehhez társul a más kultúrák, szokások iránti érdeklődés és tisztelet kialakulásának támogatása, az emberi felelősség fontosságának tudatosítása. A tanuló szociális kompetenciáinak fejlesztése hozzájárul ahhoz, hogy élete során képes legyen hatékony módon részt venni a társadalmi életben, és kezelni tudja a felmerülő konfliktusokat.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: A világ társadalmi, kulturális sokszínűségének bemutatásával a földrajzoktatás segíti a kulturális értékek megismerését, emellett hozzájárul a kulturális identitás tudatosításához, a kulturális értékeink és hagyományaink megőrzése iránti igény kialakításához. A földrajzoktatás során létrehozott produktumok hozzájárulnak a kreatív alkotás és önkifejezés képességének fejlődéséhez.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák: Modern földrajzoktatásunk révén napjaink társadalmi-gazdasági és környezeti folyamatainak megismerése nagymértékben hozzájárul a társadalmi-gazdasági élet eseményeiben történő eligazodáshoz. Az oktatás a modern gazdasági élet sikeres szereplőinek bemutatásával hozzájárul az innováció szerepének, a munkaerőpiac igényeinek megismeréséhez, ez pedig hatással van a munkavállalói és a vállalkozói kompetencia fejlődésére.

Földrajz 9-10. évfolyam

A 9–10. évfolyamos földrajz tananyag a természeti és társadalmi környezet összefüggéseivel, kölcsönhatásaival foglalkozik, és tudatosan épít az általános iskolában elsajátított földrajzi, természet- és társadalomtudományi ismeretekre. A középiskolai tananyag a múltból kiindulva a jelen folyamataira, jelenségeire és azok lehetséges jövőbeli következményeire összpontosít, építve a hagyományos és digitális térképi, grafikus és szöveges adatforrásokból megszerezhető információkra.

A középiskolai évfolyamok tananyaga a geoszférák természeti, társadalmi, gazdasági és környezeti folyamatait állítja a középpontba, kiemelt hangsúlyt helyezve a térbeli folyamatok közötti összefüggésekre, kölcsönhatásokra. A 9. évfolyam feladata a kozmikus környezet, valamint a geoszférák természeti folyamatainak, törvényszerűségeinek megismertetése és megértetése, a tananyag-feldolgozás fókuszába állítva a folyamatok összefüggéseinek és hatásmechanizmusainak bemutatását, a földrajzi eredetű veszélyek és kockázatok felismerését, illetve a természeti erőforrások és a társadalmi-gazdasági folyamatok közti kapcsolatok feltárását. A 10. évfolyam kiemelt feladata a 21. század jellemző társadalmi és gazdasági folyamatainak, a mindinkább globális léptékben szerveződő világgazdaság térbeli sajátosságainak feltárása a tanulók előtt. Ugyancsak a tantárgy feladata ezen az évfolyamon az egész bolygónk jövőjét meghatározó természet-, társadalom- és gazdaságföldrajzi okokra visszavezethető problémák, veszélyhelyzetek összefüggésekben történő bemutatása, a mind nagyobb mértékű fogyasztás és a fenntarthatóság között feszülő ellentétek problémaközpontú feldolgozása, illetve az egyéni szerepvállalás lehetőségeinek és fontosságának felismertetése.

A földrajzoktatás ebben a képzési szakaszban is fontosnak tartja a tananyag feldolgozása során elsajátított földrajzi tudás és a mindennapi élet történései, döntéshelyzetei közötti kapcsolatok bemutatását. Tudatosan épít a tanulók más forrásokból (média, világháló, utazások stb.) megszerzett földrajzi ismereteinek és a korábbi évfolyamokon kialakított készségek, képességek és saját tapasztalatok tanórai alkalmazására.

A középiskolai földrajzoktatás komplex és szemléletformáló ismeretanyaga révén segíti a tanuló pályaválasztását, eligazodását a munka világában, illetve felkészíti a szakirányú felsőfokú tanulmányokra. Hozzájárul ahhoz, hogy a középiskolai földrajzi tanulmányok

befejezésekor a tanuló biztonsággal eligazodjon a természeti és társadalmi környezetben, és megszerzett ismereteit alkalmazni tudja a mindennapi életben. Kialakítja a tanulóban a földrajzi problémák iránti fogékonyságot valamint az azokra való reflektálás és véleménynyilvánítás képességét.

A 9–10. évfolyamon a természet- és társadalomföldrajzi folyamatok közti kapcsolatrendszerek bemutatása révén kiemelt feladat a földrajzi gondolkodás tudatos fejlesztése, a tanulók földrajzi ismereteinek rendszerezése. Fontos feladat a geoszférák jellemzőinek, törvényszerűségeinek és változásainak, valamint az ember geoszférákat befolyásoló társadalmi és gazdasági tevékenységeinek megismerésén keresztül a rendszerben való gondolkodás, az egyéni és közösségi felelősségvállalás, a környezettudatos és fenntartható szemléletű magatartás, valamint a felelős döntéshozatal fejlesztése. A 9. és 10. évfolyamos földrajz tananyag témaköreinek feldolgozása során a tanuló:

- földrajzi tartalmú adatok, információk alapján következtetéseket von le, tendenciákat ismer fel;
- feltárja a földrajzi folyamatok, jelenségek közötti hasonlóságokat és eltéréseket, különböző szempontok alapján rendszerezi azokat;
- földrajzi megfigyelést, vizsgálatot, kísérletet végez és értelmezi az eredményeket;
- adatokat, információkat értékel;
- önálló, érvekkel alátámasztott véleményt fogalmaz meg földrajzi kérdésekben.

A témakörök feldolgozásakor kiemelt figyelmet kell fektetni a földrajzi tartalmú információszerzésre és -feldolgozásra, valamint a digitáliseszköz-használatra. Ennek megfelelően a tanuló:

- önállóan használja a hagyományos, illetve digitális információforrásokat;
- földrajzi tartalmú szövegek alapján lényegkiemelő összegzést készít szóban és írásban;
- megadott szempontok alapján alapvető földrajzi-földtani folyamatokkal, tájakkal, országokkal kapcsolatos földrajzi tartalmú szövegeket, képi információkat mutat be;
- törekszik közvetlen környezetének földrajzi megismerésére;
- digitális eszközök segítségével bemutat és értelmez földrajzi jelenségeket, folyamatokat, törvényszerűségeket, összefüggéseket.

A témakörök áttekintő táblázata:

Tájékozódás a kozmikus térben és az időben
A kőzetburok
A légkör
A vízburok
A geoszférák kölcsönhatásai és összefüggései
Átalakuló települések, eltérő demográfiai problémák a 21. században
A nemzetgazdaságtól a globális világgazdaságig
Magyarország és Kárpát-medence a 21. században
A pénz és a tőke mozgásai a világgazdaságban
Helyi problémák, globális kihívások, a fenntartható jövő dilemmái

TERMÉSZETTUDOMÁNY 11. évfolyam (Iskolarendszerű felnőttoktatás, esti tagozat)

A tanulók a 9–10. évfolyamon a fizika, kémia, biológia és földrajz tantárgyak keretében, a gyakorlati alkalmazások köré szervezett szaktárgyi programok szerint tanulva fejlesztik a sikeres életpálya építéséhez fontos, a természettudományos műveltség befogadásához, alkalmazásához és továbbadásához szükséges képességeiket és tudásukat, illetve megalapozzák a szakirányú felsőfokú tanulmányok sikeres elvégzését. A nem szakirányon továbbtanulók számára a Nemzeti alaptanterv a 11. évfolyamon heti két órában újabb természettudományos tárgy tanulását írja elő. Az iskola választása alapján a tanulók szaktárgyi programok (biológia, fizika, földrajz és kémia) vagy integrált természettudományos program keretében, a mindennapokban megjelenő természettudományos kérdések és problémák mentén, a tanulói aktivitásra, interaktivitásra épülő, továbbá a projektmunkát előtérbe helyező tantárgyak közül választhatnak.

A 11. évfolyamon belépő természettudományos tárgy célja hangsúlyozottan nem a lexikális ismeretek további gyarapítása vagy a szaktudomány mélyebb megértésére való törekvés. Az egyes témakörök közérthető nyelven bemutatják a legújabb felfedezéseket, azok várható hatásait. Újra megvilágítják azokat a globális problémákat, amelyekkel az emberiség ma, illetve a közeljövőben szembenéz. Az emberi tevékenység bizonyíthatóan hozzájárult e problémák kialakulásához, ugyanakkor a felelősséggel alkalmazott természettudomány lehetőséget nyújt a megoldásukra is. A tárgy tanulása révén lehetőség nyílik a természettudományos megismerés művészeti, irodalmi, történelmi vonatkozásainak bemutatására is, illetve annak az ösztönzésére, hogy felnőttként is eredményesebben és biztonságosabban használják a természettudományos fejlődésre alapozott innováció révén egyre tökéletesedő eszközeinket. A tanulás során érvényesülő gyakorlat és alkalmazásközpontú szemlélet közvetlenül nyújt segítséget a tudományos ismeretekre alapozott, testi, lelki egészséget biztosító életvitel kialakításához. A tanítás eredményessége nem feltételezi a kerettantervekben megjelenő tananyag hiánytalan feldolgozását, mivel az oktatás középpontjában nem a lexikális ismeretek, azaz a tartalom mennyisége áll, hanem a tanulás során alkalmazott módszerek sokfélesége, a tanulók csoportos munkájának, illetve egymás közti vitájának támogatása, a projektfeladatok végzéséhez nyújtott támogatás. A kerettantervben javasolt témakörök a lehetőségek sokaságát mutatják meg, amelyek mentén a tanulási folyamat szerveződhet; kapaszkodót és segítséget adnak a tanárnak a tanulókkal való közös munka optimális megtervezéséhez.

A természettudományos diszciplínák elemeit tartalmazó természettudomány tantárgy tanítására a 11. évfolyamon kerülhet sor. Amíg az általános iskolában tanult, azonos elnevezésű tantárgy a szaktárgyi tanulás előszobája volt, addig a középiskolában az összegzés, a kapcsolódások erősítése, a komplex látásmód kialakítása szolgál célként. A tanulók már rendelkeznek olyan előzetes tudással, amire mindez építhető, továbbá a készségek, képességek és attitűdök fejlesztése is tovább folytatható. A 21. századi környezetben különösen fontos, hogy a tudomány hitelessége, a tudás megbízhatóságának képzete erősödjön a tanulókban. Ezért lényeges, hogy képet kapjanak a természettudományos elméletek keletkezésének folyamatáról, maguk is gyakorolják a vizsgálati módszereket, legyenek képesek alkalmazni a gondolkodási műveleteket. Ezek segítségével felismerhetik a

mindennapi környezetükben, életvitelükben jelentkező természettudományos problémákat, ezek megoldását tényekre alapozott módszerekkel kísérelhetik meg.

A tananyag témakörei az ember és környezete komplex viszonyrendszere köré épülnek. Elemzik a Föld természeti erőforrásait, áttekintik a velük való gazdálkodás történeti előzményeit. A Föld különlegessége az élővilág, amely napjainkban gyors változáson megy keresztül. Az élőhelyek átalakulása olyan alkalmazkodási kényszert jelent, amelynek nyomán csökken a fajok sokfélesége, sérül az életközösségek önfenntartó képessége. Az emberi tevékenység nyomán a levegő, a vizek és a talajok állapota is változóban van, ami az emberi egészségre nézve kedvezőtlen következményekkel jár. Az időjárási anomáliák gyakoribbá válása figyelmeztető jel a klímaváltozás erősödésére. A hatások mérséklése és az alkalmazkodás kihívásaira való válaszadás a Föld természeti rendszereinek, gazdasági és társadalmi berendezkedésének egységben való vizsgálatával lehetséges. A várható jövő számtalan nyitott kérdést tartogat, de a tudományosan megalapozott előrejelzések, szimulációk segítenek a döntések és választások kimunkálásában.

A kerettantervben foglalt témakörök bőven adnak lehetőséget az információk gyűjtésére, a vélemények megfogalmazására és vitákban való ütköztetésére. A tananyagtartalom nem előíró jellegű, inkább egyfajta étlapként értelmezhető, amelybe a készségek és képességek fejlesztése beágyazható. A tanulás-tanítás során kisebb csoportok önállóan feldolgozhatnak bármilyen – őket érdeklő – témát, az eredményeiket pedig bemutathatják egymásnak prezentációk, poszterek formájában. Ebben a munkaformában nem a tartalom kerül a középpontba, hanem a választhatóság, a feldolgozási eljárások, módszerek sokfélesége. Így mód nyílik a tárgyalt problémák több szempontú megközelítésére, az eltérő érdeklődésű és képességű tanulók tanulási szükségletéhez való alkalmazkodásra. A természettudomány tantárgy a Nemzeti alaptantervben rögzített kulcskompetenciákat az alábbi módon fejleszti:

A tanulás kompetenciái: A természettudomány tanulásának belső motivációs bázisa a természet, az élő és élettelen környezeti jelenségek iránti érdeklődés, amelyet a tantárgy tudatos ismeretszerzéssé alakít át. A kezdetben több támogatással, később egyre önállóbban végzett természettudományos megfigyelések és kísérletek alapján a tanuló átéli a tudásszerzés aktív folyamatát. A természettudomány vizsgálati témáit és módszereit a tanuló össze tudja kapcsolni a mindennapi élet kontextusaival, a tudás alkalmazhatósága az önirányító tanulás képességét is erősíti. A korosztály számára egy-egy maga által választott tématerület önálló feldolgozása, kutatási terv készítésétől kezdve a már tudományosabb igényességgel megfogalmazott következtetések levonásáig bejárt út jelenti a kihívást.

A kommunikációs kompetenciák: A természettudomány tantárgy és általában a természettudományok azon képességeket fejlesztik, amelyek révén a tanuló megtanulja világosan, röviden és pontosan kifejezni saját gondolatait, megfigyeléseit és tapasztalatait.

A digitális kompetenciák: A tanulók számára természetes a digitális technológia jelenléte és aktív részesei a digitális kultúrának, ez azonban nem jelenti azt, hogy ne lenne szükséges és fontos a digitális kompetenciáik fejlesztése. A tantárgy által felölelt tudományterületek számos lehetőséget kínálnak a digitális kompetenciák fejlesztésére, hiszen a technológia jól

alkalmazható a megismerés, az együttműködés, az információk mérlegelő értelmezése, az értékelés és alkotás során, illetve a természettudományos gondolkodás tanításakor.

A tanuló korosztályában pl. a digitális eszközök által megtámogatott, megfigyeléseken alapuló adatgyűjtés és ezek feldolgozása, az IKT eszközök által segített modellalkotás, a szimulációs és térinformatikai feladatok kínálnak számtalan lehetőséget a digitális kompetenciák fejlesztésére.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák: A természettudományok alapvetően a gyakorlatorientált, a tapasztalatokon alapuló tudományok, ahol a minőségi tulajdonságok mellett a mennyiségi viszonyok vizsgálata is elengedhetetlen. Sok esetben ez csak statisztikus gondolkodással lehetséges. Ugyancsak fontos cél az elemző gondolkodás kialakítása is. Mivel a természettudomány tantárgy alapvetően integráló jellegű, ezért szinte minden témakör fejleszti a tanuló rendszerszintű, komplex gondolkodását. Ez az olyan problémakörök tárgyalásánál a leghangsúlyosabb, amelyeknek több diszciplínát is érintő vetülete van. Ilyen például a víz vagy a levegő témaköre, vagy akár a globális éghajlatváltozás. A kísérletek, terepi megfigyelések számos egyedi jelenséget tárnak fel, ezek tanulságainak levonásához az induktív gondolkodás képességét is fejleszteni kell.

A tanuló megismerkedik a természettudományos gondolkodás modelljeivel, valamint adatgyűjtő, adatelemző eszközeivel, módszereivel, az empirikus megközelítés (például kísérlet, megfigyelés, modellezés) alapvető eljárásaival. A modelleket és adatgyűjtő, adatelemző eszközöket, módszereket használva készségeket sajátít el a környező világ jelenségeinek megértéséhez. Gyakorolja az e jelenségek megértésére irányuló kérdések megfogalmazását, a tényeken alapuló következtetések levonását és az azokra alapozott döntések meghozatalát. Felismeri az összefüggéseket, a kölcsönhatásokat, az alkalmazandó stratégiai lépéseket; ezeket képes verbális és vizuális formában megjeleníteni, felhasználva az IKT nyújtotta lehetőségeket is. Az érdeklődési körébe tartozó területeken motivált a problémák azonosítására, kérdések megfogalmazására, objektív bizonyítékok keresésére és értékelésére, logikus érvelés alkalmazására, a következtetések levonására. A mindennapi életét érintő megalapozott információkra, tényekre és bizonyítékokra támaszkodó döntésekre törekszik. Az élő és élettelen természeti környezet egymásra épülő szerveződési szintjeinek, működésének megértése rendszerszintű, komplex gondolkodást igényel.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák: Mivel a természettudomány alapvetően gyakorlatorientált tantárgy, a tudás elsajátításához alkalmazott módszerek között nagyon gyakran szerepel a társakkal együttműködést igénylő csoportmunka, amely során a tanuló felismeri feladatát, szerepét a csoportban, csoporttagként a társakkal együtt végez különböző tevékenységeket, illetve megfelelő készségek birtokában igény szerint csoportvezetői szerepet vállalhat.

A tanuló képes érvelni, vitázni természettudományos vagy a fenntarthatóságot érintő kérdéskörben.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: A természeti/környezeti nevelési célok eléréséhez az ismeretszerzés mellett a tanulmányok első

szakaszában kiemelt fontosságú volt a természetből érkező érzelmi hatások befogadása, amelyek akár egy életre is meghatározhatják a gyerekek természettudományokhoz történő hozzáállását, attitűdjét. Az érzelmi hatás kreatív alkotásokban került kifejezésre, amit felerősítettünk a természetben történő vizsgálódás, tapasztalás élményével. A tanulók számára a természeti, társadalmi és kulturális környezet értékeinek megismerése tudatosabbá, a lakóhely értékeinek megőrzése érdekében vállalt aktív szerep egyre erősebbé válik.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák: A természettudományos diszciplínák közül szinte mindegyikre jellemző, hogy a nagyon komoly elméleti tudás mögött a társadalmi hasznosulást nagyban segítő, gyakorlati alkalmazásuk is van. Ezt az adottságot remekül ki lehet használni a gazdasági élet szereplőivel, gyárakkal, cégekkel történő együttműködés kialakítására, amelynek a természettudomány tantárgy keretein belül még elsősorban gyakorlati ismeretszerző, közvetlen tapasztalást segítő szerepe lehet. A jövőbeni pályaorientáció, életpálya-tervezés és munkavállalás szempontjából az ilyen tapasztalatok kulcsfontosságú szerepet tölthetnek be.

A témakörök áttekintő táblázata:

A természet megismerése
Az ember környezetformáló tevékenysége
Nyersanyagok, energiaforrások
Változó éghajlat
Az élővilág sokszínűsége
Környezet és egészség
Kozmikus környezetünk
Jövőképek

MŰVÉSZETEK 11-12. évfolyam (Iskolarendszerű felnőttoktatás, esti tagozat)

Ebben az iskolaszakaszban a művészetek tantárgy szokásos részterületeinek további fejlesztése mellett egyre nagyobb hangsúlyt kap a mérlegelő szemlélet és a problémamegoldó gondolkodás, valamint a szociális attitűd további erősítése. Ezen időszakában rendkívül fontos a reális önértékelés és az önismeret megerősítése, ami a tantárgyhoz kapcsolódó tudásterületek alkotó-befogadó folyamatain keresztül juthat érvényre. Ebben fontos szerepük van az egyéni feladatoknak éppúgy, mint a társadalmi együttműködést mintázó csoporttevékenységeknek. A kortárs környezet médiahasználati szokásai szükségessé teszik a médiatudatosság elvének és gyakorlatának erősítését, vagyis a vizuális megfigyelés és értelmezés segítségével megvalósuló mérlegelő médiaértés kompetenciájának megszilárdítását. Ebből következtethető, hogy e korosztálynál nem pusztán a kifejező képzőművészeti produktumok létrehozása a cél, hanem az is, hogy a tanulók képesek legyenek újszerű technikai eszközök használatával is továbbvinni a hagyományos képalkotási eljárások kialakult gyakorlatát, mint például a képi elemek elrendezésének alapvető eseteit. A 11–12. évfolyamos tanulóktól elvárható komplex gondolkodás és látásmód lehetőséget nyújt a korábbi évfolyamokon megszerzett ismeretek és tapasztalatok rendszerezésére, a befogadó jellegű vizuális képességek fejlesztésére, ami tovább segíti a problémamegoldó gondolkodás és kreativitás fejlődését.

A művészetek tanulási terület tantárgyai közül a felnőttoktatásban a kerettanterv a vizuális kultúra tárgyat jelöli meg, így mi is ezen tárgyat oktatjuk a művészeteken belül.

A témakörök áttekintő táblázata:

Korszak, stílus, műfaj
Kortárs művészeti jelenségek – Művészi koncepció, személyes és társadalmi üzenet
A vizuális közlés hatásmechanizmusa – Vizuális információfeldolgozás
Digitális képalkotás, közösségi média – Digitális tartalom-előállítás, személyesség
Design, divat, identitás – Tervezett környezet, azonosulás
Környezet és fenntarthatóság – Természeti és tervezett környezet egyensúlya

Ajánlott műtípusok, művek, alkotók 11-12. évfolyamon:

- Megalitikus építészet (pl. Stonehenge),
- őskori mágikus ábrázolás (pl. altamirai barlangrajz),
- ókori egyiptomi és mezopotámiai sírtípusok és templom (pl. Kheopsz piramisa, Zikkurat – Úr, karnaki Ámon-templom),
- faragott mészkőszobor az ókori Egyiptomból (pl. Írnok szobor, Nofretete fejszobra),
- halotti kultusz tárgyai (pl. arany halotti maszkja),
- az ókori Egyiptom ábrázolását bemutató falfestmény vagy dombormű (pl. Fáraó vadászaton – thébai falfestmény),
- az ókori görög és római templom (pl. athéni Akropolisz: Parthenon, Erektheion; Pantheon),
- ókori színház, amfiteátrum (pl. Colosseum),
- görög és római emberábrázolás (pl. delphoi kocsihajtó, Szamothrakéi Niké, Laokoón-csoport, római portré szobor),
- korakeresztémy és bizánci templom (pl. Santa Sabina, Hagia Sophia),
- népvándorlás kori tárgy (pl. nagyszentmiklósi kincs, honfoglaláskori öltözet),
- románkori és gótikus templom, székesegyház (pl. pisai dóm, jáki bencés apátsági templom, amiens-i székesegyház, nyírbátori református templom),
- Magyar Szent Korona és koronázási palást, épületdíszítő és oltárszobrok a középkorból (pl. V. Stoss),
- gótikus freskó és oltárkép (pl. Giotto, M.S. Mester), gótikus üvegablak (pl. chartres-i katedrális üvegablakai),
- reneszánsz és barokk palota és kastély (pl. Palazzo Farnese, chambordi kastély, versailles-i palota, fertődi Eszterházy-kastély), a reneszánsz és barokk mesterei (pl. Michelangelo B., Leonardo da Vinci, Raffaello S., A. Dürer, P. Bruegel, P. P. Rubens, Rembrandt, D. Velazquez, Vermeer van Delf).
- 19. század építészetének megjelenései (pl. Pollack Mihály: Nemzeti Múzeum, Steindl Imre: Országház),
- romantika, realizmus és impresszionizmus, posztimpresszionizmus festői (pl. F. Goya, Munkácsy Mihály, Szinyei Merse Pál, E. Manet, C. Monet, V. van Gogh, P. Gauguin),
- 19-20. század fordulójának irányzatai (pl. A. Gaudi, A. Rodin, G. Klimt, Rippl-Rónai József, Csontváry Kosztka Tivadar),
- 20. századi és kortárs irányzatok példái (pl. W. Gropius, F. L. Wright, Le Corbusier, Makovecz Imre, H. Moore, H. Matisse, P. Picasso, M. Duchamp, M. Chagall, S. Dali, Kassák Lajos, J. Pollock, A. Warhol, V. Vasarely, Erdély Miklós).

VÁLASZTHATÓ TANTÁRGYAK:

Az iskolarendszerű felnőttoktatás esti tagozatának 12. évfolyamán a választható tantárgyak köre:

- dráma és színház
- mozgóképkultúra és médiaismeret

Iskolánkban bármelyik tárgy oktatására van lehetőség, ezért a helyi tantervünkben megjelenik mindkét tantárgy tanterve.

DRÁMA ÉS SZÍNHÁZ 12. évfolyam (Iskolarendszerű felnőttoktatás, esti tagozat)

B VÁLTOZAT

A dráma és színház tanítása komplex művészeti és művészetpedagógiai tevékenység, amely interakciókon keresztül játék, cselekvés és tapasztalat útján valósítja meg célját, amelynek középpontjában maga a dramatikus tevékenységben megvalósuló tanulás áll. A dramatikus tevékenységeknek nagyon sok formája ismert. A játék, a cselekvő részvétel, a problémaközpontú tematikus foglalkozások következtében megélt egyéni és közösségi élményeken keresztül, az aktív tevékenységeknek köszönhetően fejlődnek a felnőtt tanulók alkotó és befogadó, valamint kommunikációs és szocializációs készségei, képességei. A dramatikus formák alkalmazásának következtében a tanulók emberi kapcsolataikban, a családi életben sikeresen együttműködő emberként boldogulnak. Fontos a megfelelő értelmezői eszköztár elsajátítása, és annak tudatos és adekvát használata is, az eligazodás képességének megteremtése a kortárs kultúrában.

A felnőttoktatás során kétféle (A és B) választható kerettantervi óratábla áll a pedagógusok részére, melyből iskolánk a B verziót választotta. A *B változat* célja a dráma érettségi vizsgára való felkészítés. Itt a gyakorlati tevékenységek mellett hangsúlyosan megjelennek a dráma- és színháztörténet, dráma- és színházelmélet, színjátékos tevékenység területei, amelyekkel való ismerkedésben továbbra is a dramatikus formák használhatóak. Ez segíti az érettségi vizsgára való elméleti és gyakorlati felkészülést is. Az alaposabb felkészüléshez (pl. az esetleges emelt szintű érettségi vizsgához, szakirányú továbbtanuláshoz) a megjelenő fenti témakörök részletesebb tárgyalása (pl. a fontosabb színháztörténeti korszakok részletesebb megismerése, egyes drámaszerkezetek részletes tárgyalása, vagy napjaink néhány fontosabb dráma- és színháztörténeti irányzatával való találkozás) a 12. évfolyam választható óráinak terhére javasolt.

A tantárgy tanulása során érintett témakörök az *A* és *B változat*ban nem különböznek, de az egyes témakörökre ajánlott óraszám igen. Ennek függvényében a fejlesztési feladatok és ismeretek, illetve a javasolt tevékenységek közül a szaktanár a csoport előzetes tudása, érdeklődése, céljai és saját pedagógiai szándékai alapján szabadon válogathat, illetve ezeket saját döntése szerint egy vagy több átfogó téma feldolgozásába is illesztheti. Például: egy színház, színházi csoportosulás tevékenységének, szervezeti és műsorrendjének alaposabb

megismerése, egy konkrét drámai szöveg részletes vizsgálata, egy, a csoport vagy a szaktanár által ajánlott téma köré épített szerkesztett játék létrehozása improvizációkból vagy kötött szövegű jelenetekből, egy szaktanár vagy a csoport által választott téma, élethelyzet, probléma részletes és több oldalról történő feldolgozása, körüljárása).

A tárgy fejlesztési feladatai és ismeretei elsősorban tevékenység-központú, komplex, folyamatos és rendszeres képzési egységekre bontott, egész évre kiterjedő gyakorlati képzés során sajátíthatók el. Ezért a tematikai egységekhez időkeretek csak ajánlatként határozhatók meg. A szintén csak ajánlásként feltüntetett témakörök és fejlesztési feladatok megjelenése átfedi egymást, a tagolás csak a könnyebb áttekinthetőséget szolgálja, a tanterv óraszámajánlásai az éves összóraszám vonatkozásában nyújtanak tájékoztatást. A témakörök, illetve a fejlesztési feladatok és ismeretek nem sorrendben, hanem a csoport adottságainak, képzettségének megfelelően, a szaktanár döntése alapján, akár integrált formában, ugyanazon tevékenységek keretében is feldolgozhatóak; egy fejlesztési feladat pedig több tevékenység során is vizsgálható.

A témakörök áttekintő táblázata:

Szabályjátékok
Dramatikus játékok (szöveggel, hanggal, bábbal, zenével, mozgással, tánccal)
Rögtönzés
Saját történetek feldolgozása
Műalkotások feldolgozása
Dramaturgiai ismeretek
A színház kifejezőeszközei (szöveg, hang, báb, zene, mozgás, tánc)
Dráma- és színháztörténet
Dráma- és színházelmélet
Kortárs dráma és színház
Színjátékos tevékenység (vers- és prózamondás, jelenet, előadás)
Színházi előadás megtekintése

MOZGÓKÉPKULTÚRA ÉS MÉDIAISMERET 12. évfolyam (Iskolarendszerű felnőttoktatás, esti tagozat)

A mozgóképkultúra és médiaismeret tantárgy 12. évfolyamon, heti 1 órában a választható tárgyak körébe tartozik a felnőttoktatásban.
A tantárgy fejleszti a tanulás kompetenciáit, mert a tanulási tevékenységei a digitális eszközökkel való egyéni és közösségi tanulási módozatokon keresztül megélt élményként jelennek meg. Az internet világának, a digitális eszközöknek, a mozgókép formanyelvének valamint ezek működési mechanizmusainak ismerete más tantárgyak tanulását is nagyban támogathatja.
A tantárgy alapvető a kommunikációs kompetenciák fejlesztésében. A nekünk szóló vagy a minket elérő üzenetek nagy részét audiovizális médiaüzenetek formájában fogalmazzuk vagy osztjuk meg, ahogy mondandónk egyre nagyobb részét is ilyen formában tesszük közzé. A kommunikáció folyamatában a tanulók nyitottan, érzékenyen és kritikusan viszonyulnak

mások véleményéhez, illetve konstruktív párbeszéd folytatására törekednek. Az egyes projektek megvalósításakor a generációk közti párbeszéd is megvalósul, hiszen sokszor a tágabb társas környezet, a család, a felnőtt segítők világa is bevonódik a munkafolyamatokba.
A tantárgy fejleszti a digitális kompetenciákat, mivel a mozgóképi és mediális kommunikáció ma már döntően a digitális környezetben valósul meg. A mozgókép és médiaismeret a digitális eszközhasználati képességeket a társadalmi nyilvánosságban való részvétel, a digitális állampolgárság szempontjából kontextualizálja. A tantárgy fejleszti a logikai, gondolkodási kompetenciákat, ami a problémák azonosításában, a kérdések megfogalmazásában, az összefüggések keresésében és értékelésében, a logikus ok-okozati érvelés alkalmazásában, az egyes folyamatok következményeinek a kiszámításában nyilvánulhat meg.
A tantárgy fejleszti a kollaboratív munkavégzési illetve személyes és társas kapcsolati kompetenciákat a kommunikációs gyakorlatok megoldásában, a csoportos együttműködésben. A közös cél érdekében zajló munka erősíti az érdekérvényesítés és az alkalmazkodás dinamikus egyensúlyában zajló konfliktusmegoldások folyamatát.
A tantárgy sajátosságai miatt nagyban fejleszti a kreativitás, kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciáit, hiszen a tárgy tanulása során a tanuló olyan készségeket sajátít el, amelyek magukban foglalják gondolatok, tapasztalatok és érzések befogadását és kifejezését a művészetek és más kulturális kifejezésmódok széles körében.
A tantárgy személyiségfejlesztésben betöltött szerepe, a digitális és a kommunikációs kompetenciák fejlesztése hozzájárul a munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák fejlesztéséhez is.
A tantárgy tartalmai szoros kapcsolatban állnak a magyar nyelv és irodalom, a történelem, az állampolgári ismeretek, a hon- és népismeret, az etika, a vizuális kultúra, a dráma és színház, valamint a digitális kultúra tantárgyak tartalmaival. A tanulóknak ezen tantárgyak tanulása során szerzett ismereteit, tudását a mozgóképkultúra és médiaismeret tantárgy frissítheti, új összefüggésekbe tudja helyezni. A tanuló előzetes – nem csak az iskolában szerzett – tudását a tantárgy keretei között szükséges rendszerezni, beépíteni a tantárgy tanítási-tanulási folyamatába. Fontos, hogy a tanuló a mozgóképkultúra és médiaismereti órákon világosan lássa, hogy a tantárgy tartalmai az ő médiafogyasztásának fejlesztését, igényességét célozzák és a tudatos médiafogyasztóvá válását segítik elő. A filmpedagógia (a filmmel való oktatás) módszerével pedig a tanulók az egyes – nemcsak humán és művészeti - tudományterületek világához is kaphatnak élmény alapú fejlesztést.
Az audiovizuális médiaszövegek azonban természetesen nem érthetők a mozgókép formanyelvének (természetének, kifejezőeszközeinek) ismerete nélkül. A Nemzeti alaptanterv célként határozza meg – elsősorban a magyar – értékhordozó audiovizuális művek tanulmányozását is.
A Nemzeti alaptanterv a tanulási célokban megfogalmazottakat jelentős részben alkotói eszközökkel kívánja elérni. A mozgóképi és médiaanyagok megfelelő befogadói attitűdjének kialakításához elsősorban a hasonló anyagok aktív előállítását adja meg eszközként, azaz a mozgóképkultúra és médiaismeret tantárgy keretei között számos esetben a tanulók rendelkezésére álló eszközök (pl. okostelefonok) gyakorlati használata módszertani szempontból kifejezetten ajánlott. A Nemzeti alaptanterv a gyakorlati tevékenységek hangsúlyozásával arra ad lehetőséget, hogy a mozgóképi és mediális kommunikáció

hatásmechanizmusát a diákok az audiovizuális vagy írott médiaanyagok előállításával ismerjék meg. Így ez a tantárgy a befogadói és az alkotói személyiség fejlesztését is szolgálja, valamint lehetővé teszi, hogy a diákok ne csak passzív befogadói, hanem aktív résztvevői is lehessenek a mediális kommunikációnak.

A témakörök áttekintő táblázata:

1. A média fogalma és kifejezőeszközei: műfajok, eszközök, írott és elektronikus sajtó; a hír fogalma, típusai; a hírérték.
2. A tömegkommunikáció fogalma, eszközei: nyilvánosság, hálózati kommunikáció, nonprofit és kereskedelmi, a közszolgálati és a közösségi média szerepe; a tömegtájékoztatás eszközei, felelőssége; az online kommunikáció lehetőségei és veszélyei.
3. Tudatos médiahasználat az egyén és a társadalom szempontjából: szellemi önvédelem, a kereskedelmi célú médiatartalmak kezelése – tudatos fogyasztói magatartás kialakítása; az információbiztonság, a közszféra és a magánszféra a médiában.
4. A média társadalmi szerepe, használata: médiaetika, médiaszabályozás, információáramlás irányítása, a véleményformálás lehetőségei, feladatai.
5. A mozgóképi közlésmód kifejezőeszközei; szövegépítkezés a hagyományos és az új médiában, képi eszközök a digitalizáció előtt és most; az audiovizuális elemek esztétikai szerepe a művészi alkotásoknál és céljai a kereskedelmi célú tartalomszolgáltatásban.
6. Kultúra és tömegkultúra: hatása az egyénre és a társadalomra; esztétikai minőség és a fogyasztói társadalom kölcsönhatása; jelenségek a médiában és a filmművészetben – sztárok, szerepek, sztereotípiák, életformák; a virtuális valóság.
7. A magyar film: alkotók és alkotások; a magyar filmművészet jelentősége és értékei a nemzeti kultúrában; a magyar film korszakai, sajátosságai; jeles magyar rendezők és színészek.

Ajánlott művek a magyar filmtörténetből

- Meseautó (Gaál Béla, 1934)
- Halálos tavasz (Kalmár László, 1939)
- Emberek a havason (Szőts István, 1942)
- Valahol Európában (Radványi Géza, 1947)
- Körhinta (Fábri Zoltán, 1955)
- Hannibál tanár úr (Fábri Zoltán, 1956)
- Ház a sziklák alatt (Makk Károly, 1958)
- A tizedes meg a többiek (Keleti Márton, 1965)
- Apa (Szabó István, 1966)
- Csillagosok, katonák (Jancsó Miklós, 1967)
- Tízezer nap (Kósa Ferenc, 1967)
- Feldobott kő (Sára Sándor 1968)
- Magasiskola (Gaál István, 1970)
- Szerelem (Makk Károly, 1970)
- N.N a halál angyala (Herskó János, 1970)
- Fotográfia (Zolnay Pál, 1972)
- Régi idők focija (Sándor Pál, 1973)
- Sisyphus (Jankovics Marcell, 1974)
- Jutalomutazás (Dárday István, 1974)
- Amerikai anzix (Bódy Gábor, 1975)
- Az ötödik pecsét (Fábri Zoltán, 1976)
- 80 huszár (Sára Sándor, 1978)
- Magyar rapszódia (Jancsó Miklós, 1979)
- A kis Valentino (Jeles András, 1979)

- Családi tűzfészek (Tarr Béla, 1979)
- Megáll az idő (Gothár Péter, 1980)
- Pergőtűz (Sára Sándor, 1982)
- Szirmok, virágok, koszorúk (Lugossy László, 1984)
- Eldorádó (Beremányi Géza, 1988)
- Az én XX. Századom (Enyedi Ildikó, 1989)
- Álombrigád (Jeles András, 1989)
- Woyzeck (Szász János, 1994)
- Hagyjállógva Vaszka (Gothár Péter, 1996)
- Hukkle (Pálfi György, 2002)
- Fehér tenyér (Hajdú Szabolcs, 2006)
- Testről és lélekről (Enyedi Ildikó, 2017)

DIGITÁLIS KULTÚRA 9-11. évfolyam (Iskolarendszerű felnőttoktatás, esti tagozat)

A digitális átalakulás komoly kihívást jelent mind oktatási rendszerünk, mind a felnőttoktatásban, munka mellett tanulók (és azon belül is az idősebb generációk) számára. Ahhoz ugyanis, hogy a felnőttek sikeresen érvényesüljenek a társadalmi életben és megfeleljenek a gazdaság munkaerőpiaci elvárásainak, el kell sajátítaniuk a felmerülő problémák digitális eszközökkel, eljárásokkal történő megoldását is. Alapvető követelmény, hogy ennek elvi és gyakorlati kérdéseit folyamatosan kövessék, tudásukat bővítsék, és azt szükség esetén felelősséggel osszák meg. Mivel az informatikai eszközök fejlődése folyamatosan olyan új lehetőségeket tár fel, amelyekkel korábban nem találkoztunk, a felnőtt tanulók digitális kompetenciájának fejlesztése nem csupán az informatikai tudás átadását jelenti, hanem a felnőtt tanulók digitális kultúrájának sokoldalú fejlesztését is igényli. Ez természetesen valamennyi tanulási területen megjelenik, azonban a szükséges szakmai és módszertani hátteret és koherenciát a digitális kultúra tantárgy biztosítja.
A digitális kultúra tanítása felhasználói szemléletű, a fókusz a gyakorlati problémák megoldásán van, amelyben nagy szerepet kell kapnia a felnőtt tanulók kreativitásának és együttműködésének is. Cél a problémák tudatos, célszerű és hatékony kezelésének elsajátítása. A felnőtt középiskolai korosztálynál is fontos, hogy a hagyományos PC-központú megközelítés helyett egy sokkal szélesebb spektrumot bemutató és használó rendszert mutassunk be, ami hatékony eszköz az együttműködéshez. Az elterjedtebb szolgáltatások megismerésével egyidejűleg a felnőtt tanuló elsajátítja a rendszerek felhasználását a csoportmunka, projektmunka, távoktatás szervezésében, lebonyolításában, amelyek a felnőttoktatásban nagy hangsúlyt kapnak. A foglalkozások tervezésében és lebonyolításában az eltérő tudásszinttel rendelkező tanulók fejlesztése terén nagy lehetőségeket kínál a digitális technológia alkalmazása. A digitális kultúra tantárgy a Nemzeti alaptantervben rögzített kulcskompetenciákat az alábbi módon fejleszti:

A tanulás kompetenciái: A digitális kultúra tanulása során a felnőtt tanuló képessé válik a digitális környezetben, felhőalapú információmegosztó rendszerekben megszerezhető tudáselemek keresésére, szűrésére, rendszerezésére, továbbá tudásépítő folyamataikban való alkotó felhasználására.

A kommunikációs kompetenciák: A digitális kultúra tantárgy fejleszti az eszközhasználatot, így különösen a kommunikációs eszközök használatát.

A digitális kompetenciák: A digitális kultúra tantárgy elsősorban a digitális kompetenciákat fejleszti. Ezeket a felnőtt tanuló képes lesz egyéb tudásterületeken, a mindennapi életben is alkalmazni. A tantárgy segíti a kreatív alkotótevékenységhez szükséges képességek kialakítását és fejlesztését is.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák: A digitális kultúra keretében végzett tevékenység fejleszti a felnőtt tanulónak a problémák megoldása során szükséges analizáló, szintetizáló és algoritmizáló gondolkodását.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák: A digitális kultúra tantárgy keretében végzett tevékenység fejleszti a felnőtt tanuló online térben történő közös feladatmegoldáshoz, kapcsolatteremtéshez, alkotótevékenységhez szükséges képességeit, továbbá fejleszti a felelősségtudatot a különböző felületeken való információmegosztás során. Az online térben elősegíti a szerepelvárásoknak megfelelő kommunikációs stílus kialakítását.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: A digitális kultúra tantárgy keretében végzett tevékenység kialakítja azokat a biztos és koherens kompetenciákat, melyek birtokában lehetőség nyílik az önkifejezési tevékenységek szélesebb körben történő bemutatására.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák: A digitális kultúra tantárgy keretében végzett tevékenység fejleszti a felnőtt tanuló azon képességét, hogy alkalmazkodni tudjon a változó környezethez, képes legyen tudását folyamatosan felülvizsgálni és frissíteni, ahogyan azt a munkaerőpiac megkívánja. Fejleszti továbbá a munka világában alapkövetelményként megjelenő élethosszon át tartó tanulás és flexibilitás képességét.

A digitális kultúra tantárgy fejlesztési feladatait a Nat a középiskolában is négy témakör köré szervezi, amelyek szervesen kapcsolódnak egymáshoz.

Az *informatikai eszközök használata* fejlesztési területet integráltan dolgozzuk fel akkor, amikor az adott eszköz használata azt szükségessé teszi. A felnőtt tanuló ugyanakkor több olyan témakörrel is találkozik, ahol az elméleti háttér fontos alapokat biztosít a feladatok gyakorlati megoldásához (pl. grafika, adatbázis-kezelés). A tananyag feldolgozása során támaszkodnunk kell a felnőtt tanulók különböző informális tanulási utakon megszerzett tudására, melyet kiegészítünk, rendszerezünk. A javasolt óraszám nem egyszeri, lezárható témafeldolgozást jelent, hanem egy becsült, összegzett tervezetet.

A *digitális írástudást* a középiskolás felnőtt tanulóktól a többi tantárgy tananyagának feldolgozása során, a munkahelyen, a hétköznapi életben, és ha tovább tanul, akkor a felsőoktatásban is elvárják. A digitális írástudás alapjait a felnőtt tanulók az általános iskolai képzésben nem biztos, hogy megszerezték (ha esetleg évek vagy akár évtizedek teltek el az általános iskolába járás és jelenlegi tanulmányaik között). Ezért a tananyag feldolgozása során a tanárnak fel kell mérnie a felnőtt tanulók szintjét és igényeit, és ehhez igazodva kell kialakítani a feldolgozandó tananyagot. Nem egy szoftver részletes funkcionalitásának ismeretére kell törekednünk, hanem arra, hogy a felnőtt tanulók megismerjék az alapvető „filozófiát", és azt később egy új verziószám alatt vagy más programnál is bátran merjék

alkalmazni. Továbbá használják az online segítségeket (videók, fórumok stb.). Ki kell alakítani a megfelelő szemléletet ahhoz, hogy a tanuló a későbbiekben olyan szoftvereket is bátran, önállóan megismerjen, alkalmazzon, amelyek nem voltak részei a formális iskolai tanulmányának.

A *problémamegoldás informatikai eszközökkel és módszerekkel* a hétköznapi élethelyzetek, a tanulási feladatok, a munkavégzés, a felsőoktatás fontos részét képezi. A feladatok eredményes megoldásához azok megértése, részekre bontása és tervezett, precíz végrehajtása szükséges. A problémamegoldás egyre gyakrabban digitális eszközökkel történik, ezért a digitális kultúra tantárgy tanulási eredményei között kiemelt szerepet kap.

Az algoritmizálás, programozás ismerete elősegíti az olyan elvárt készségek fejlesztését, amelyek a digitális eszközökkel történő problémamegoldásban, a kreativitás kibontakozásában és a logikus gondolkodásban nélkülözhetetlenek. A középfokú oktatásban fontos szerepet kap az algoritmusok megfogalmazása, létrehozása és adott problémák megoldása során azok alkalmazása. Sokan lehet, hogy még soha nem találkoztak programozással, így a tanárnak szinte az alapoktól kell kezdenie a tanítást grafikus felületet is kezelő fejlesztői környezetben egy könnyen tanulható programozási nyelven (lehetőleg olyan nyelvvel, amelyhez magyar nyelven található online segítség). Célszerű a fejlesztői környezetet és a programozási nyelvet úgy megválasztani, hogy az lehetőséget adjon az elterjedt grafikus felületek alkalmazására, továbbá könnyen kezelhető és hiteles, azaz akár ipari környezetben is elterjedt legyen.

Az *információs technológiákat* nem csak a digitális szolgáltatások igénybevételéhez használjuk, azok ma már az állampolgári jogok és kötelezettségek teljesítéséhez is szükségesek. A webes és mobilkommunikációs eszközök széles választéka, felhasználási területük gazdagsága lehetővé teszi a tanórák rugalmas alakítását, és szükségessé teszi a felnőtt tanulók bevonását a tanulási folyamat tervezésébe, egyéni adottságaikhoz, szükségleteikhez igazítva – beleértve ebbe a felnőtt tanulók saját mobileszközeinek alkalmazását is. A témakör feldolgozása során nem a technikai újdonságokra kell helyezni a hangsúlyt, hanem az „okos eszközök" „okos használatára", vagyis a tudatos felhasználói és vásárlói magatartás alakítására, a biztonsági okokból bevezetett korlátozások megismerésére és elfogadására.

A felnőtt tanulók középiskolájának viszonylag csekély óraszáma és egyéb sajátosságok miatt kiemelten fontos, hogy a digitális kultúra tantárgy minden lehetséges alkalommal szerepet kapjon más tantárgyak tanításában, a felkészülésben. Olyan sok így a „kapcsolódási pont", hogy ezek felsorolása is szükségtelen. Cél, hogy minden esetben használják a számítógép, mobileszközök és a hálózatok adta lehetőségeket, és mint eszközök ezek váljanak ismertté és megszokottá a tanulók számára. A hangsúlyok az elméleti kérdésekről a felhasználói gyakorlatra helyeződnek.

A felnőttek középiskolájának kerettanterve azt feltételezi, hogy általános iskolai vagy szakmai tapasztalataik során a tanulók már rendelkeznek alapfokú informatikai ismeretekkel. Amennyiben ez valóban így igaz, akkor képesek a többi műveltségterület anyagának elsajátításához használni és — amennyiben kapnak rá lehetőséget — az órákon alkalmazni

ezt. A tapasztalatok azonban azt mutatják, hogy nagyon vegyes az osztályok digitális tudással kapcsolatos ismerete és gyakorlata. Fontos, hogy jól mérjük fel a felnőtt tanulók ismereteit és céljait (munkához mit használnak, ki akar érettségizni informatikából, továbbtanulni ki szeretne, esetleg programozónak készül-e valaki). A kerettanterv nagyfokú szabadságot ad ahhoz, hogy ennek megfelelően alakítsuk a tanmenetet. Az eltérő tudásszinttel rendelkező tanulók fejlesztése terén nagy lehetőségeket kínál a digitális technológia alkalmazása. A jelenkor kihívásaira reagálva az iskolai tanulás és különösképpen a digitális kultúra tantárgy feladata, hogy támogassa a felnőtteket a technológiával való kapcsolattartásban, segítsen nekik kibővíteni és kiterjeszteni a technológia használatát a projektfeladatok teljesítésében, az önálló és csoportos tanulásban, az önképzésben, szem előtt tartva a kreatív alkalmazás ösztönzését.
A témakörök áttekintő táblázata:

Algoritmizálás, formális programozási nyelv használata
Információs társadalom, e-Világ
Mobiltechnológiai ismeretek
Szövegszerkesztés
Számítógépes grafika
Multimédiás dokumentumok készítése
Online kommunikáció
Publikálás a világhálón
Táblázatkezelés
Adatbázis-kezelés
A digitális eszközök használata

BUDDHISTA HITTAN 11. évfolyam (Iskolarendszerű felnőttoktatás, esti tagozat)

Az oktatásunkban résztvevő, mélyszegénységből, alacsony státuszú családból származó tanulóink számára buddhista oktatási-nevelési programunk lehetőséget teremt arra, hogy fogékonnyá váljanak saját környezetük, a természet, a társas kapcsolataik, és a tágabb társadalom értékei iránt is. Mindamellett, hogy az iskolai nevelés-oktatásunk a tanítási tartalmak feldolgozásának folyamatában – élményszerű tanulással, problémahelyzetekből kiinduló izgalmas tevékenységekkel, kreativitást ösztönző feladatokkal – fejleszti diákjaink alapvető képességeit, alapkészségeit, közvetítjük az elemi ismereteket is. A többkomponensű oktatásunk szereplőivel képesek leszünk megerősíteni a humánus magatartásformákat, szokásokat, és a tanulók jellemét formálva elősegíthetjük a személyiségük érését, fejlődését is. Támogatni tudjuk az egyéni képességek kibontakozását, segíteni tudjuk a tanulási nehézségekkel való megküzdés folyamatait is. A buddhista oktatási-nevelési programunk törődik azoknak a hátrányoknak a csökkentésével, kompenzálásával, amelyek a tanulóink szocio-kulturális környezetéből vagy a szokásostól eltérő ütemű éréséből, fejlődési szükségleteiből fakadhatnak.
A buddhizmus nem térítő vallás, ennek megfelelően sem a diákoktól, sem a tanároktól nem követeli meg a világnézeti elkötelezettséget, sőt tiszteletben tartja azok vallási meggyőződését. Erre építkezik a buddhista hitoktatás, mely részletesen kitér a nyugati

vallások tanaira, tudatosítja azoknak a minden vallásokban közös erkölcsi alapelveit. A buddhizmus így főként etikai és nem elvont filozófiai doktrínák formájában jelenik meg. Az oktatásban szervesen integrálódik minden, erre alkalmas tantárgyban. A buddhizmus etikai alapvetése – a magától értetődő erkölcsi alapelvek képviseletén túl – a következő, az iskola jellegéből adódó lelki-szellemi irányulásokat szorgalmazza úgy a munkatársak, mint a tanulók irányába:

- az erőszak minden szintű elvetése az oktatás és nevelés terén, beleértve az erőszakos hangvételű kommunikációt is
- a tudás, megismerés és bölcsesség erényeinek alapozása
- együttérző attitűd a szociális és kulturális szempontból alávetett, illetve kirekesztett embertársakkal
- megértő figyelem, törekvő megismerés a másik kultúrájának irányába
- büntetés helyett a jutalmazás a motiváció eszköze
- a különböző vallások, világnézeti különbségek összehangolása, közös értékeik felmutatása
- az elfogadás és a tolerancia alapelvének szorgalmazása a diák-diák, diák-tanár és a tanár-tanár kapcsolatokban
- az erkölcsi és szellemi példamutatás minden kapcsolatrendszerben

A buddhista hittan tantárggyal heti két órában találkoznak a tanulók minden évfolyamon. Egy óra tanórai keretben, egy óra pedig fakultációban kerül megszervezésre.
Tematikai egységek:
11. évfolyam:

Szertartásismeret
A vallás fogalma
A mitológia és a vallás összefüggése
A rítusok
Az ókori India
A Buddha korabeli India
A kasztrendszer
A Buddha élete:
A Tusita mennyek
A jóslat
Az ifjúkor
A kikocsizás
A szökés
A vándorévek
A megvilágosodása)
A Tan kerekének megforgatása
Tanításai, a közösség felépítése
Történetek, mesék a Megvilágosodottról
A Buddha halála és az azt követő időszak
Beszélgetés a tudat természetéről és megismerhetőségéről („csak tudat" tan)

Ázsia vallásai (Hinduizmus, Dzsainizmus, Iszlám, stb.)
A buddhizmus alapvető irányzatai és azok kialakulása
Ázsia vallásai (Sintoizmus, Konfucianizmus, Taoizmus, stb.)
A buddhista praxis
A buddhista praxis fajtái
Jézus és Buddha életének és tanításainak összehasonlítása
A buddhizmus és a kereszténység erkölcsi parancsolatainak összehasonlítása
A Bódhiszattva eszménykép kialakulása és jelentősége
Buddhista pszichológia (spirituális pszichológia)
Buddhista közgazdaságtan (fenntartható gazdaság).
A buddhista filozófiai iskolák (Abhidhamma, jógacsára, madhjamaka, stb.)
Történetek és mesék a Buddháról
A buddhista országok napjainkban
Gyakorlatok: relaxáció, koncentráció, meditáció

OSZTÁLYKÖZÖSSÉG-ÉPÍTÉS (OSZTÁLYFŐNÖKI PROGRAM) 9-12. évfolyam
(Iskolarendszerű felnőttoktatás, esti tagozat)

A középfokú felnőttoktatás számára készített osztályfőnöki program célja az, hogy elősegítse az iskolák (és a pedagógusok) számára azt, hogy az egyes évfolyamokra beiratkozott tanulók számára az iskolai előrehaladás és a tanulás sikeressége érdekében felgyorsítsa az (osztály)közösség kialakulását. A másik cél az, hogy az óra keretében lehetőség nyíljon a tanulókkal azoknak a kérdéseknek az alaposabb megbeszélésére és megvitatására, amelyekre a szaktárgyi órákon nem minden esetben jut idő. A témák feldolgozása hozzájárulhat a tanulók eligazodásához az ún. „mindennapi kérdésekben", aktualitásokban. Az órákon a szemléletformálás mellett jelentős hangsúlyt kaphat a tanulással kapcsolatos motiváció erősítése, és a különféle tananyagtartalmak iránti érdeklődés felkeltése.

A tanulás kompetenciái: A felnőtt tanuló különféle jellegű tudástartalmakkal és különböző típusú feladatokkal találkozik, amelyek megtanulásához, illetve elvégzéséhez különféle módszereket kell választania. Az információk keresése és feldolgozása, a következtetések levonása és egyéb gondolkodási műveletek közvetítő hatásuk révén általában fejlesztik a tanulási kompetenciákat.

Kommunikációs kompetenciák: A különféle feladatok feldolgozása a szövegértés fejlesztésének egyik hatékony módja. A felnőtt tanuló a felmerülő problémákról beszélgetéseket folytat, érveket gyűjt, azokat írásban és szóban összefoglalja, digitális kommunikációs eszközök segítségével mutatja be.

Digitális kompetenciák: A tanulás során a digitális eszközök etikus, felelősségteljes használatával a tanuló információkezelési és -feldolgozási készségei fejlődnek, ami elősegíti elemző és mérlegelő gondolkodása kialakulását és elmélyítését is, aminek része a megszerzett információk ellenőrzése, hitelességének vizsgálata.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák: A felnőtt tanuló az információk feldolgozása során problémákat azonosít, magyarázatokat fogalmaz meg, kiemeli a lényeget, következtetéseket von le.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák: A felnőtt tanuló a mindennapi élet vizsgálatával, az életmód változatos formáinak, saját cselekedeteinek a megismerésével viszonyítási pontokat találhat, illetve követhető modelleket adaptálhat saját életútjának tervezéséhez és szervezéséhez. A tanulóban tudatosul, hogy nehéz élethelyzetekben is kialakíthatók cselekvési tervek, lehetőségek. A tanuló arra törekszik, hogy az emberi cselekedeteket, életutakat, élethelyzeteket, társadalmi folyamatokat és jelenségeket árnyaltan értelmezze. A társadalmakra, közösségekre jellemző magatartási és kommunikációs szabályok felismerése a tanuló alkalmazkodóképességét fejleszti.

A kreativitás a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: A tanulás során a felnőtt tanuló megismeri a kulturális örökségének fő elemeit. Értékeli a kiemelkedő emberi alkotásokat és értelmezi azok technológiai, tudományos és művészeti szerepét.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák: A felnőtt tanuló megismeri és értékeli az alkotó emberi tevékenységek változatos formáit. Értelmezi és elismeri a tudósok, kutatók és művészek teljesítményét. Az életmódtörténeti témakörök feldolgozása révén a tanuló felismeri, hogy a munkavégzés az egyén, a család és a társadalom létfenntartását biztosítja; belátja, hogy a munka sokszor küzdelmekkel jár, ugyanakkor személyiségépítő, társadalmi összetartozást is erősítő tevékenység.

A témakörök áttekintő táblázata:

9. évfolyam
1. Minden téma esetében célszerű a tanulók előzetes tudáselemeinek az azonosítását elvégezni.
2. Tanulás tanítása 1.
3. Az iskola és a tanulás szerepe – az élethosszig tartó tanulás eszméje
4. Ünnepek a társadalomban és családban
5. Helyi társadalom és intézményei /civilszervezetek, helyi média
6. A helyi politikai világa /önkormányzat, képviselők, pártok
7. Egészséges életvitel /életmód kérdései
8. Gazdaság, munkaerő-piac

10. évfolyam
Minden téma esetében célszerű a tanulók előzetes tudáselemeinek azonosítását elvégezni.
Tanulás tanítása 2.
Munkavállalás és erkölcsi dilemmák /a fehér és fekete gazdaság szerepe/
Munkanélküliség és képzettség összefüggései
Álláskeresési technikák
Fenntartható fejlődés – helyi szintű környezetvédelem
Konfliktusok és megoldásaik

11. évfolyam
Minden téma esetében célszerű a tanulók előzetes tudáselemeinek az azonosítását elvégezni.

Tanulás tanítása 3.
Életpálya-építés-karriertervezés
Társadalmi normák és a deviáns magatartás
Tudatos vásárlási / fogyasztási szokások és az ökológiai lábnyom
Helyi hagyományok, népszokások, hungarikumok
A családi gazdálkodás tervezése

12. évfolyam
Minden téma esetében célszerű a tanulók előzetes tudáselemeinek az azonosítását elvégezni
Tanulás tanítása 4.
Tanulási stratégiák az érettségire (együtt vagy külön? –tanulóközösségek előnyei és hátrányai)
A társadalmi integráció /kohézió (az együttélés dilemmái –többség/kisebbség)
Házasság, család, gyermekvállalás (demográfia mikro és makro szinten)
Férfiak és nők a társadalomban (a hagyományos nemi szerepek változásai)
Mit gondolunk a műveltségről? (általános műveltéség – iskolai tudás dilemmái)

FENNTARTHATÓSÁG (Iskolarendszerű felnőttoktatás, esti tagozat)

Fenntarthatóság – 9. vagy 10. évfolyam

A fenntartható fejlődés egy olyan folyamat, amely úgy használja a szűkebb és tágabb környezet jelenlegi erőforrásait, hogy biztosítja, és nem csökkenti a jövő generációinak lehetőségeit, életterét és életminőségét. Jelen kerettanterv az erős fenntarthatóság jegyében készült, mely szerint az emberiség valamennyi tevékenységét alapvetően a Föld eltartóképessége határozza meg. Mivel a természet- és a társadalom-környezet-gazdaság rendszert alkot, így a problémákat nem kiragadva, hanem ezeknek az összefüggéseknek a keretében kell megvizsgálni, és keresni a fenntartható megoldásokat.

Az Európai Unió Tanácsa 2010. november 18-án fogadta el a fenntartható fejlődést szolgáló oktatásról szóló tanácsi következtetést[3]. Eszerint a fenntartható fejlődést szolgáló oktatás legfontosabb szerepe az, hogy az egyéneket és a csoportokat felvértezze a tudatos választáshoz szükséges ismeretekkel, készségekkel, képességekkel és attitűdökkel, amelyek birtokában a világot élhetővé tudják alakítani nem csak saját maguk, hanem a jövő nemzedéke számára is. A Tanács felkérte a tagállamokat, hogy hozzák meg a megfelelő intézkedéseket a fenntartható fejlődést szolgáló oktatás továbbfejlesztésének és alkalmazásának ösztönzésére, annak érdekében, hogy az minden szinten beépüljön az oktatási rendszerekbe. A Magyarországon 2013-ban elfogadott *Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia* célként tűzi ki a fenntartható fejlődés értékeinek és gyakorlatának megjelenését a tanulásban és az oktatásban. Az ENSZ által 2015-ben elfogadott, a *Világunk átalakítása: Fenntartható fejlődési keretrendszer 2030* című dokumentumban minden ország és valamennyi szektor számára 2030-ig tartalmaz fenntartható fejlődési célokat egy élhető jövő biztosítása érdekében. A 4. cél a minőségi oktatásra vonatkozik, amelynek 4.7. alcélja kitűzi, hogy minden tanuló olyan tudást, illetve képességeket szerezzen, amelyek a fenntartható fejlődés előmozdításához szükségesek.

Jelen kerettanterv rögzíti a fenntartható fejlődésre való felkészülést segítő, a 9. vagy 10. évfolyamon választható egy tanéves, heti egy tanórás tantárgy keretében fejlesztendő kompetenciafókuszokat, a kompetenciák eléréséhez szükséges tudáselemeket, megjelöli azokat a kapcsolódási pontokat, amelyek más tantárgyi tartalmakból a témához rendelhetők, illetve meghatározza a tanulási eredményeket.

[3] https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:327:0011:0014:HU:PDF

Továbbá jelen tanterv rögzíti a fenntartható fejlődésre való felkészülést segítő, a 11. vagy 12. évfolyamon választható egy tanéves, heti két tanórás tantárgy keretében fejlesztendő kompetenciafókuszokat, a kompetenciák eléréséhez szükséges tudáselemeket, illetve meghatározza a tanulási eredményeket is.

A *Nemzeti alaptanterv* egyik kiemelt fejlesztési területe maga a fenntarthatóság. Az alaptanterv megfogalmazásában a felnövekvő nemzedéknek meg kell tanulnia, hogy az erőforrásokat tudatosan, takarékosan és felelősségteljesen, megújulási képességükre tekintettel használja. Ebben a tanulási folyamatban részt kell venniük az intézményeknek is, hiszen az iskolai keretek alkalmasak arra, hogy a tanulóknak lehetőséget biztosítsanak a környezettel kapcsolatos állampolgári kötelességek és jogok gyakorlására, a változásokat, válságokat előidéző gazdasági és társadalmi folyamatok megismerésére, valamint a közvetlen és tágabb környezetük értékeinek, sokszínűségének megismerésére, megőrzésére, gyarapítására.

A tananyag-feldolgozás alapja a tanulók előzetes tapasztalatai, mindennapi ismeretei, valamint a tanult kapcsolódó tantárgyi tartalmak. A kerettantervben foglaltak keretet biztosítanak a mérlegelő és kutatói szemlélet kialakítására. Jelen kerettantervben a tanulási eredményeket az itt szereplő tananyagtartalom – helyi sajátosságokhoz való – rugalmas alakításával kell elérni, az alkalmazás helye, a tanulók szűkebb-tágabb környezete, előismeretei, érdeklődése alapján.

Fenntarthatóság 9. vagy 10. évfolyam

A 9. vagy 10. évfolyamon választható tantárgy célja elsősorban nem a lexikális ismeretátadás, hanem a pozitív környezeti attitűd megalapozása és fejlesztése, valamint a fenntarthatósággal kapcsolatos ágencia megerősítése. Ennek részeként a fenntartható fejlődés és az egyéni felelősség összefüggéseinek megértetése, annak támogatása, hogy a problémamegoldás mindennapi feladatait a tanulók – saját lehetőségeikhez mérten – érezzék sajátjuknak, és ez a szemlélet épüljön be viselkedésükbe, gondolkodásukba. Kövessék a fenntarthatóság értékrendjét, és úgy szervezzék saját életüket, hogy hozzájáruljanak egyénileg és közösségben is a fenntartható fejlődési célok eléréséhez.

Az alábbi részkompetenciák szükségesek a fenntartható fejlődést támogató szemlélethez, viselkedéshez, életmódhoz (igazodva az egyéves tantárgy heti egyórás keretéhez):

KÉPESSÉGEK, KÉSZSÉGEK	ISMERETEK	ATTITŰD
A tanuló felfedezi a kapcsolatot saját fogyasztási, életviteli szokásai és a természeti, környezeti problémák között. Felismeri és példákat tud mondani arra, hogy miben lehet változtatni.	*Fogalmak*: fenntartható fejlődés és fenntarthatóság; ökoszisztéma-szolgáltatások.	Elkötelezett a fenntartható fejlődés felé való elmozdulás, a környezeti értékek megóvása iránt.
Egyszerű erőforrástervet készít. Terve reális, megfelel saját prioritásainak, a tevékenységek időigényének és a rendelkezésre álló erőforrások fenntartható használatának.	*Fogalmak*: jövőkép; az időgazdálkodás szempontjai (feladatok összetettsége, prioritás, mérés). *Folyamatok*: a jövőképtervezés módja.	Elkötelezett az igazságos, békés, együttműködő közösségek, társadalmak építése iránt.
Munkaprogramot tervez és valósít meg – megadott szempontok alapján – a fenntarthatóság érdekében. A munkája eredményét elemzi, értékeli, bemutatja.	*Fogalmak*: munkaprogram és projekt; szükségletek és igények különbsége. *Folyamatok*: a munkaprogram-tervezés lépései.	Felelősséget érez, vállal saját tevékenysége és természeti környezet megóvása, a társadalmi
Konkrét probléma elemzésével felismeri	*Ismeretek*: a rendszerek jellemzői,	környezetével való

KÉPESSÉGEK, KÉSZSÉGEK	ISMERETEK	ATTITŰD
a kölcsönös függőségi kapcsolatokat a természeti és épített környezet, az egyes ember viselkedése és az őt körülvevő gazdasági-szociális tér között. Szempontok alapján elemez, véleményez, javasol fenntarthatóságot segítő döntéseket.	elemek és a közöttük levő kapcsolatok felismerése. *Folyamatok*: a függőségi kapcsolatok elemzésének módja.	együttműködés iránt.

A tantárgy témakörei szorosan illeszkednek a tanulók mindennapi tapasztalataihoz, miközben ezekből kiindulva mutatnak rá azokra a problémákra, melyek közvetlen természeti, társadalmi, gazdasági környezetüket vagy a bolygó egészét érintik. A tanulás módja elsősorban a tapasztalatszerzés és -elemzés, az ok-okozati összefüggéseken alapuló mérlegelő gondolkodás, az érvelés, a vita, az együttműködés, a közös alkotás. A célok elérését, a tananyag elsajátítását gyakorlatközpontúan, élményalapú tanulást segítő eszközökkel, a kíváncsiság és motiváció ébrentartásával lehet elősegíteni.

A tantárgy alkalmas arra, hogy a témában a korábban az egyes tantárgyak keretében megszerzett ismereteket integrálja. Ezért érdemes építeni az általános iskolában megszerzett, illetve attól függően, hogy 9. vagy 10. évfolyamon választja-e az intézmény, az addig feldolgozott tudáselemekre, rámutatni azok összefüggéseire. A tanulási célok kiterjednek a kognitív, szociális-érzelmi és viselkedési területekre egyaránt.

A kerettantervben foglaltak átadása során törekedni kell a felelős és vizsgálódó szemlélet kialakítására, az adatgyűjtésre és -elemzésre, a tények és vélemények összevetésére, az érvelés és vita módszerének gyakorlására. A téma a gyakorlatközpontú, a saját élményekre alapozott, aktív tanulásra épülő ismeretelsajátítást, illetve képességfejlesztést igényli. Módszereiben a rendszergondolkodást, felelősségvállalást segítő gyakorlatokat, játékokat, projekteket célszerű előtérbe helyezni.

A hatékonyság növelése érdekében javasoljuk tömbösítve – például 2-2 órában összevonva vagy akár témanapok keretében – feldolgozni az elmélyülést igénylő tartalmakat, a több időt igénylő gyakorlatokat. A kerettanterv alkalmas arra is, hogy nem tantárgyhoz kötődő tematikaként – tanórai kereteken kívül – a délutáni foglalkozások keretében támogassa a fenntarthatóságra való felkészülést.

Témakörök – 9. vagy 10. évfolyamon

A fenntartható fejlődés jelentése, céljai
Önfenntartó természet
Fogyasztás, divat, kikapcsolódás
Egészségmegőrzés környezettudatosan
Szoba, épület, település
Szabadidő, közlekedés, szállítás
Jövőkép-alakítás

Fenntarthatóság 11. – 12. évfolyam

A 11. és/vagy 12. évfolyamon választható tantárgy célja – a 9–10. évfolyamon tanultakra építve –, hogy bővítse a fenntarthatósággal kapcsolatos, a mindennapi élet döntéseiben is alkalmazható ismereteket, fejlessze a fenntartható fejlődés céljainak megvalósításáért érzett elkötelezettséget, a

fenntarthatóságért cselekedni akaró és képes magatartást. Ennek érdekében olyan ismeretek, képességek, szemlélet- és viselkedésmódok elsajátítását támogassa, melyek fókuszában

- az egyéni felelősség,
- a lokális-regionális-egyetemleges hatásrendszer összefüggéseinek,
- a természeti és a társadalmi-gazdasági környezet egymástól függő folyamatainak és az azokból adódó a problémák kölcsönhatásainak a megértése áll.

A tantárgy tanulásának eredményeképpen a tanulók felismerik, hogy bolygónk élhető jövője mindannyiunk felelőssége, ezért életmódjukban, viselkedésükben, személetükben, későbbi munkájukban a fenntarthatósági szempontokat is érvényesíteni kell.

Az alábbi részkompetenciák fejlesztése szükséges a fenntartható fejlődést támogató szemlélethez, viselkedéshez, életmódhoz (igazodva a tantárgy időkeretéhez):

A tananyag egészére vonatkozó készség és képességfejlesztési, illetve viselkedésmódbeli célok, elvárt eredmények	
KÉPESSÉGEK, KÉSZSÉGEK	**VISELKEDÉSMÓDOK**
• Nézőpontváltás • Tény- és adatkezelés: gyűjtés, csoportosítás, rangsorolás, összehasonlítás • Adatelemzés: a problémamegoldás, a kiválasztott rendszer működése szempontjából lényeges és lényegtelen adatok, változók megkülönböztetése; adatok, változók kapcsolatának, összefüggéseinek vizsgálata • Figyelem, megfigyelés • Logikai képességek: összehasonlítás (azonosítás-megkülönböztetés), analízis, szintézis, általánosítás, következtetés - visszakövetkeztetés, absztrakció, konkretizálás, szabályalkotás • Újító alkotóképesség • A problémakezeléssel kapcsolatos műveleti képességek: problémafelismerés, -elemzés, lehetséges megoldások megfogalmazása, tervezés, döntéshozás (indoklás), megvalósítás, értékelés, korrekció • Tervezéssel kapcsolatos műveleti képességek: célmeghatározás, útkeresés, az utak közötti választás (döntés), a haladás módjának meghatározása, a tevékenységek tartalmának tervezése, ütemezése • Tervmegvalósítás: a terveknek megfelelő haladás, szükség esetén tervmódosítás • A rendszerben történő, holisztikus gondolkodás	• Önvizsgálat és önfejlesztés iránti igény • Életmód-változtatási hajlandóság • Segítőkészség, a rászorulókkal való együttérzés és támogató magatartás • Kezdeményezés • Elköteleződés a fenntarthatóság iránt • Nyitott, a jövőre is fókuszáló gondolkodás • Annak elfogadása, hogy a világot rendszerben, összefüggéseiben kell szemlélni

A tananyag egészére vonatkozó készség és képességfejlesztési, illetve viselkedésmódbeli célok, elvárt eredmények	
KÉPESSÉGEK, KÉSZSÉGEK	**VISELKEDÉSMÓDOK**
• A tények és a személyes vélemény közötti különbség megkülönböztetése • Következtetés megadott adatok és szempontok alapján indoklással • Induktív és deduktív megközelítés adott probléma szerint • Tudományos felvetések megfogalmazása • Együttműködés • Párbeszéd, állítások, érvek és ellenérvek ütköztetése • Kérdezés, tudakozódás, tájékozódás, problémafelvetés képessége • Időkezelés	

Jelen kerettanterv fő célja, hogy olyan kompetenciafejlesztési feladatokat írjon elő, amelyekkel az iskola elősegíti, hogy a tanulók felelős, életvitelükben, leendő szakmájuk gyakorlása közben a fenntarthatósági szempontokat szem előtt tartó felnőttekké váljanak. Ehhez kijelöli a szükséges tudáselemeket és készségeket, képességeket, illetve azokat a kapcsolódási pontokat, amelyek az addig tantárgyakba tagolt ismereteket összekapcsolják, rendszerbe szervezik. A tananyag-feldolgozás alapja a 9–10. évfolyamon tanultak mellett a tanulók előzetes tapasztalatai, mindennapi ismeretei, valamint a már tanult kapcsolódó tantárgyi tartalmak. A kerettantervben foglaltak lehetőséget biztosítanak a mérlegelő, kutató, a problémákra és azok megoldására hangsúlyt helyező szemlélet, a felelős véleményalkotás és döntéshozatali képesség kialakításához, miközben hangsúlyozza a fentiek szociális, érzelmi és viselkedésben megnyilvánuló elválaszthatatlanságát. A kerettanterv szemlélete, a tananyagtartalmak elvárt feldolgozási módja problémamegoldás-centrikus. Ez azt jelenti, hogy a problémák felismerése, elemzése, a megoldásukra vagy enyhítésükre való törekvés a tudásátadás legfőbb üzenete kell, hogy legyen. Más szóval arra inspirálja a tanulókat, hogy lehetőségeikhez mérten aktívan működjenek közre a fenntarthatósági feladatok megvalósításában.

A tanulásirányítás során alapozni kell – a tanulók digitális és nyomtatott források felhasználására épülő – önálló adat- és ténygyűjtési és feldolgozási képességére. Törekedni kell arra, hogy a tanulók felismerjék a tények és vélemények közötti különbséget, el tudják különíteni a hiteles és a nem hiteles forrásokat, tudják saját álláspontjukat pontosan kifejteni, és legyenek képesek érveik logikus megfogalmazására, állításaik adatokkal alátámasztott indoklására. Javasoljuk, a helyi adottságokat, lehetőségeket figyelembe véve az egyes témák tömbösítését, tematikus blokkokban való feldolgozását. Így több idő juthat az ismeretek elmélyítésére és az időigényesebb feladatok közös megoldására. A tantárgy tanításának előnyben részesített módszere a tanulási projekt, ezzel is segítve az érettségi vizsgára történő hatékonyabb felkészülést. Mivel a tantárgy tanítására a 11., illetve a 12. évfolyamon kerül sor, ezért lehetséges és egyben nagyon fontos is, hogy a Fenntarthatóság tantárgyat tanító pedagógus építsen a természettudományos (biológia, fizika, kémia, földrajz), illetve amennyiben az

osztály korábban tanulta, a 9–10. évfolyamon tanult fenntarthatóság tantárgyakban megszerzett, a fenntarthatósággal és környezeti problémákkal kapcsolatos ismeretekre.

A 11. és/vagy 12. évfolyamon választott tantárgy témakörei:

Témakör neve
A gazdasági fejlettség és a fenntarthatóság összefüggései
Világot átfogó és mindenre kiterjedő környezeti problémák és azok természeti és társadalmi következményei
Szegény gazdagok és gazdag szegények – a fogyasztói társadalom ellentmondásai
A települések fejlődésének fenntarthatósági vonatkozásai
Összefogás a fenntartható jövő érdekében

2.4. GIMNÁZIUM 9-12. ÉVFOLYAM – NAPPALI TAGOZATOS OKTATÁS (NAT 2020)

Bevezető - Módszertani alapelvek

A gimnáziumban az aktív tanulás a tanulónak a tanulási tevékenységekben történő részvételét hangsúlyozza. A tanulási tevékenység legfőbb célja pedig olyan tanulói kompetenciák fejlesztése, amelyek lehetővé teszik az ismereteknek különböző helyzetekben történő kreatív alkalmazását. A tevékenységekre épülő tanulásszervezési formák segítik a tanulóinkat a tanulási eredmények által kijelölt ismeretek megszerzésében, és ezen keresztül a kompetenciák fejlesztésében. Lehetőség szerint ki kell használnunk a tanulás társas természetéből adódó előnyeit, a differenciált egyéni munka adta lehetőségeket. Segíteni kell a párban vagy csoportban végzett felfedező, tevékeny és jól szervezett, együttműködésen alapuló tanulást. A tanulási eredmények elérését segítik elő az olyan differenciáló módszerek, mint a minden szempontból akadálymentes és minden tanuló számára egyformán hozzáférhető tanulási környezet biztosítása, a tanulói különbségekhez illeszkedő, differenciált célkijelölés, a többszintű tervezés és tananyag-alkalmazás, a fejlesztő, tanulást támogató értékelés. A differenciált tanulásszervezés jellegzetességeit képviselik az olyan eljárások, mint az egyéni rétegmunka vagy az adaptált szövegváltozatok felhasználása, melyek kiterjeszthetik és elmélyíthetik a tankönyvek tartalmát. A pedagógusaink a probléma-megoldási és a jelenségértelmezési folyamatot – a tanuló szükségleteinek megfelelően – közvetett, illetve közvetlen eszközökkel segítik. Az aktív tanulói tevékenységek megvalósítása során lehetővé teszik iskolán kívüli szakemberek bevonását, valamint a külső helyszínek nyújtotta pedagógiai lehetőségek felhasználását (könyvtár, múzeum, levéltár, színház, koncert). A pedagógusaink együttműködnek más tantárgyakat tanító pedagógusokkal azért, hogy a tanulóiknak lehetőségük legyen a tanórákon vagy a témahetek, tematikus hetek, projektnapok, témákhoz szervezett események, tanulmányi kirándulások, iskolai táborok alkalmával a tantárgyak szervezett, összefüggő, illetve kapcsolódó tartalmainak integrálására. Az iskolánk tanítási évenként több olyan tanóra megszervezését illeszteni be a helyi tantervbe és az éves munkatervekbe, amelyekben több tantárgy ismereteinek integrálását igénylő (multidiszciplináris) téma kerül a középpontba, a tanóra céljának, tartalmának és megvalósítási módszereinek megjelölésével. A különleges bánásmódot igénylő tanulóink esetében a tananyag feldolgozásánál a pedagógusainknak figyelembe kell venniük a tantárgyi tartalmaknak a tanulói sajátosságokhoz való illesztését. A különleges bánásmódot igénylő tanulók esetében ez az adaptálás lehetővé teszi az egyéni haladási ütem biztosítását, valamint a differenciált (optimális esetben személyre szabott) nevelés, oktatás során az egyéni módszerek alkalmazását. Az aktív tanulás segítése a tanuló tehetségének, különleges nevelési-oktatási szükségleteinek típusához igazodó mentortanári támogatással történik.

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM 9-12. évfolyam (nappali tagozat)

Cél- és feladatrendszer:

- cél, hogy a diákok megértsék a nemzet, a szűkebb közösség és az egyes ember kapcsolatát. Megismerjék kultúrájukat, annak gondolati, erkölcsi tartalmait, esztétikai értékeit. Ennek révén szellemileg és érzelmileg is kötődjenek ahhoz. Ismerjék és értsék múltjukat, jelenüket, benne önmagukat.
- A tanulók felkészítése arra, hogy ennek a kulturális hagyománynak értői és később formálói legyenek.
- A tanulók megértsék a gondolkodás, a viselkedés és a nyelvhasználat összefüggéseit, ennek feltétele a biztos szövegértés és szövegalkotás képességének fejlesztése. Az, hogy a diákok szabatosan és pontosan, illetve a kommunikációs helyzetnek megfelelően tudják kifejezni magukat.
- Ismerjék nyelvünk szerkezetét, grammatikáját, a nyelvhelyességi szabályokat, a stilisztikai árnyalatokat, hiszen csak ezek ismeretében tudják megítélni saját és a többi ember nyelvi teljesítményét. Ezek alapján ismerik fel az adott kommunikációs helyzetet, szövegösszefüggést, a műfaji elvárásokat.
- Cél, hogy a nyelvi megnyilatkozások jelentésszintjeit és -árnyalatait a képzési szakasz végén megértsék, mert így veszik észre a manipulációt vagy értik meg az összetett üzeneteket.
- A tanulók tudják elhelyezni anyanyelvüket a világ többi nyelve között, ismerjék nyelvük történelmi fejlődését. Értsék, hogy a nyelv a jelenben is folyamatosan változik, s ezért a változásért felelősséggel tartoznak.
- Alakuljon ki nyelvhasználati igényességük. Legyen elemi elvárás számukra – önmaguktól és másoktól is – a pontos és a magyar nyelvhelyességi szabályokat betartó szövegalkotás, a magyar helyesírás szabályainak ismerete.
- Értsék meg és példákkal tudják szemléltetni, hogy a nyelv és a gondolkodás, a beszéd és a gondolkodás feltételezik egymást, szorosan összefüggnek, ismerjék fel, hogy a nyelv szegényedése a gondolkodás szegényedését jelenti.
- Fontos cél a digitális kompetencia fejlesztése is, az IKT-eszközök tudatos és kreatív alkalmazása.
- A digitális világ bővülésével a diákokra hatalmas információ-mennyiség zúdul. Meg kell tanulniuk kiválasztani a fontos, értékes adatokat és ismereteket, azt is, hogy ezen adatokat és információkat etikusan és kritikusan használják, építsék be tudásukba.
- Az irodalmi szövegek megértéséhez elengedhetetlen, hogy a diákok rendelkezzenek megfelelő művészettörténeti, műfajtörténeti, irodalomelméleti, -történeti ismeretekkel. A képzési szakasz első felében ezek az ismeretek állnak a tananyag középpontjában. Fontos, hogy a diákok az irodalmat egy közösség történelmi-társadalmi folyamataként is lássák. A képzési szakasz második felében a szerzői portrék és látásmódok is helyet kapnak. *Mindkét képzési szakasz célja és feladata az irodalmi művek elemző értelmezése.* Ez fejleszti a gondolkodást, az erkölcsi érzéket, segíti az érzelmi nevelést. Az önálló elemzési készség fejleszti az önismeretet, önbizalmat ad, fejleszti az anyanyelvi kompetenciát is.
- Cél, hogy a tanulók rendelkezzenek az irodalmi művek értelmezéséhez szükséges elemzési stratégiákkal. A művek tartalmi összefoglalásán túl vállalkozzanak önálló értelmezés kialakítására.
- Vegyék észre a különböző korok szerzői, művei között kialakuló párbeszédet, az irodalom vándortémáit és motívumait, értsék meg azok jelentésváltozását.

- A XXI. század emberei már élethosszig tanulnak, ezért a diákoknak meg kell őrizni kíváncsiságukat, meg kell tanulniuk középiskolás módon tanulni. Ennek feltétele, hogy olvasó emberekké neveljük őket, akik többféle olvasási és értelmezési technikákkal rendelkeznek, az általuk olvasott szövegeket képesek mérlegelve végiggondolni. Össze tudják kapcsolni a már meglévő ismereteiket az olvasott, hallott vagy a digitális szövegek tartalmával, képesek meglátni és kiemelni az összefüggéseket. Tudnak önállóan jegyzetelni.
- Alakuljon ki a diákokban az önfejlesztés igénye. Ennek alapja az önvizsgálaton alapuló magatartás és gondolkodás fejlesztése. Az irodalmi szövegek sokfélesége biztosítja, hogy olyan esztétikai, morális, lélektani, társadalmi kérdésekkel szembesüljenek a tanulók, amelyekben felismerik önmagukat, saját gondjaikat.
- Kiemelt cél a gondolkodni tanítás, kíváncsiságuk, alkotókedvük megtartásával.

A magyar nyelv és az irodalom tantárgy fejlesztési céljai jórészt összehangolhatók: az alaptantervben meghatározott hat fő fejlesztési területből (szövegértés; szövegalkotás; olvasóvá nevelés; mérlegelő gondolkodás, véleményalkotás; anyanyelvi kultúra, anyanyelvi ismeretek; irodalmi kultúra, irodalmi ismeretek) négy mindkét tantárgy keretében fejleszthető. Minden nyelvtanóra kiemelt feladata a szövegértés és a szövegalkotás tanítása.

A képzési szakasz feladata, hogy a tanulókat felkészítse az érettségire, tegye lehetővé – megfelelő ismeret, műveltség átadásával, a tanulói kompetenciák fejlesztésével – a sikeres továbbtanulást, a társadalomba való beilleszkedést.

Az órakeret minimum 80%-át a törzsanyagra kell fordítani. Az órakeret 20%-át a szaktanár választása alapján a tananyagok mélyebb, sokszínűbb tanítására, ismétlésre, gyakorlásra vagy a tanórán kívüli tudásszerzésre (múzeumlátogatás, színházi előadás megtekintése, előadó meghívása), kompetenciafejlesztésre, projektmunkák megalkotására lehet felhasználni. A magyar nyelv és irodalom tantárgy kötelező törzsanyagában csak lezárt, biztosan értékelhető életművek szerepelnek. Ezen felül, a választható órakeret terhére a tanár szabadon beilleszthet kortárs alkotókat, műveket a tananyagba. Ha a szaktanár úgy ítéli meg, hogy az órakeret 100%-át a törzsanyag tanítására kell fordítania, lemondhat a választás lehetőségéről.

A Nat alapján álló törzsanyag és az azt kiegészítő tartalmak, választható, ajánlott témák, művek

I. A törzsanyag
   A témakörökben megadott művek a Nat-ban megfogalmazott tanulási eredmények elérését biztosítják.
II. A törzsanyaghoz kapcsolódó, kiegészítő tartalmak
   A törzsanyagon felüli ajánlott témák, művek elősegítik a pedagógus választását a helyi sajátosságoknak, az osztály érdeklődésének megfelelően.

A törzsanyagot jelentő témákra, művekre, tevékenységekre szánt órák nem vonhatók össze a szabadon választott témák, művek értelmezésére szánt órákkal. Az ajánlott, illetve választott témákra szánt órakeretet a pedagógus akkor használhatja fel, ha a törzsanyagot már feldolgozta a diákokkal. A szövegek kiválasztásakor is ez a két elv érvényesül a magyar nyelv és az irodalom tanításában is: a törzsanyag témái és művei, a hozzájuk kapcsolódó választható

témák, művek, illetve a szabadon választható témák, művek. Az irodalom és média (film, tévéjáték, színház) kapcsolata azt jelenti, hogy a szaktanár döntése alapján – a kötelező olvasmányok kivételével – vagy a művet olvastatja el a diákokkal, vagy annak feldolgozását nézik meg.

Magyar nyelv és irodalom 9–10. évfolyam

A középiskolai képzés első szakaszának kiemelt cél- és feladatrendszere:

- A tanulás tanulása. Egy új tanulási szakaszt kezdenek el a diákok, nagyobb, bonyolultabb tananyagokkal találkoznak. Meg kell tanulniuk a lényeget kiemelni, vázlatot írni, gondolataikat írásban és szóban is pontosan és szándékaik szerint árnyaltan, adekvátan kifejezni.
- A diákok szövegértésének folyamatos fejlesztése. A biztos szövegértés nemcsak a magyar nyelv és irodalom, de valamennyi tantárgy értő és eredményes tanulását segíti, feltétele a gondolkodás és a beszéd fejlesztésének is.
- A szövegértés és -alkotás tanulásának feltétele a biztos anyanyelvi (grammatikai, stilisztikai) ismeret, a kommunikációelmélet alapvető fogalmainak elsajátítása, hiszen csak így tudják a tanulók felismerni az adott kommunikációs helyzetet.
- Az érvelési képesség és a beszédkészség folyamatos fejlesztése.
- A tanulók személyiségfejlesztésének feltétele, hogy rendelkezzenek megfelelő ismeretekkel ahhoz, hogy kérdéseket tudjanak megfogalmazni, az irodalmi szereplők, konfliktusok és saját élethelyzeteik között felfedezzék a párhuzamokat, kialakuljon elvonatkoztató képességük, s igényük és képességük arra, hogy kifejezzék saját véleményüket.
- Ez a két évfolyam a diákok számára a tájékozódás, saját tehetségük és érdeklődési körük felfedezésének kora, ezért elengedhetetlen, hogy sokféle ismerettel és ismerethordozóval találkozzanak.
- Tudásuk megszerzésében és bővítésében a hagyományos információhordozókon kívül egyre erőteljesebb szerepet kapnak a digitális eszközök. Cél ezek észszerű, gondolkodásukat segítő, etikus használatának elsajátítása.
- A képzésnek ebben a szakaszában már rendszerezett nyelvtani és irodalmi (irodalomtörténeti, -elméleti, és műfaji) ismeretek elsajátítása elvárt eredmény, hiszen a képzési szakasz második felében csak így lesznek képesek a tanulók az irodalomtörténeti ismereteiket rendszerezni, így sajátítják el a nyelvészet és az irodalomtudomány – korosztályuknak megfelelő szintű – szaknyelvét, s így tudnak az érettségi dolgozatban is elvárt szintű, nyelvezetű esszét, érvelést, műfajnak megfelelő gyakorlati szöveget alkotni.

A témakörök áttekintő táblázata:

MAGYAR NYELV
I. Kommunikáció – fogalma, eszközei, típusai, zavarai; digitális kommunikáció
II. A nyelvi rendszer, a nyelv szerkezeti jellemzői, a nyelvi elemzés, a magyar és az idegen nyelvek
III. A szöveg fogalma, típusai; a szövegkohézió, a szövegkompozíció; szövegfajták; szövegértés, szövegalkotás
IV. Stilisztika – stílusrétegek, stílushatás, stíluseszközök, szóképek,

alakzatok
MAGYAR IRODALOM
I. Bevezetés az irodalomba – művészet, irodalom
A) A művészet fogalma, művészeti ágak. Művészet és irodalom. Az irodalom születése, hatása. Az irodalmi kommunikáció
B) Szerzők, művek párbeszéde – a művészet
C) Népszerű irodalom. Az irodalom határterületei
D) Műnemi-műfaji rendszer
II. Az irodalom ősi formái. Mágia, mítosz, mitológia
A) Az ősi magyar hitvilág
B) A görög mitológia
C) Egyéb teremtésmítosz - Babiloni teremtésmítosz
III. A görög irodalom
A) Az epika születése
B) A görög líra, az időmértékes verselés
C) A görög dráma
IV. A római irodalom
V. A Biblia mint kulturális kód
A) Az Ószövetség
B) Újszövetség
VI. A középkor irodalma
A) Egyházi irodalom
B) Lovagi és udvari irodalom
C) Dante Alighieri: Isteni színjáték – Pokol (részletek)
D) A középkor világi irodalma
VII. A reneszánsz irodalma
A) A humanista irodalom
B) A reformáció vallásos irodalma, az anyanyelvű kultúra születése, hatása az irodalomra, a magyar nemzeti tudatra
C) A reformáció világi irodalma
D) Líra a reformáció korában
E) Dráma a reformáció korában
VIII. A barokk és a rokokó irodalma
A) Epika
B) A kuruc kor lírája: műfajok, művek
IX. A felvilágosodás irodalma
A) Az európai felvilágosodás
a) Epika
b) Dráma
c) Líra
B) A felvilágosodás korának magyar irodalma: rokokó, klasszicizmus és szentimentalizmus
a) Epika
b) Líra
C) Klasszicizmus és kora romantika a magyar irodalomban
a) Líra
b) Epika
c) Dráma
X. A romantika irodalma
a) Az angolszász romantika
b) A francia romantika
c) A német romantika

d) Az orosz romantika
e) A lengyel romantika
XI. A magyar romantika irodalma I.
A) Életművek a magyar romantika irodalmából I.
a) Vörösmarty Mihály
b) Petőfi Sándor
c) Jókai Mór
B) Irodalomtudomány a romantika korában

Magyar nyelv és irodalom 11–12. évfolyam

A középiskolai képzés befejező szakaszának kiemelt cél- és feladatrendszere:

- a retorikai ismeretek bővítése. Ismerjék meg a diákok a retorika fogalmát, történetének nagy állomásait, az érvek, illetve a cáfolatok típusait, helyes alkalmazásukat. Ezek birtokában képesek legyenek arányos, előrehaladó szöveget alkotni, mely megfelel a műfaji és a stilisztikai követelményeknek, a magyar nyelvhelyességi – írásos szöveg esetében – a helyesírási szabályoknak.
- Ismerjék meg a magyar nyelv földrajzi és társadalmi tagozódását. A Kárpát-medence tíz nyelvjárási régiójának jellegzetes nyelvhasználati (hangtani, lexikai, mondatszerkesztési) sajátosságai közül ismerjenek fel néhányat.
- Ismerjék a magyar nyelv társadalmi tagozódását, jellegzetes csoportnyelveit, azok tipikus szóhasználatát, nyelvi sajátosságait.
- Ismerjék a nyelvvizsgálati módszereket, a világ nagy nyelvcsaládjait. Tanulják meg a magyar nyelv eredetéről szóló tudományos hipotéziseket, illetve az ezeket igazoló bizonyítékokat. Tudják a magyar nyelvtörténet nagy korszakait, az ezekben a korokban keletkezett kiemelkedő jelentőségű nyelvemlékeinket.
- Bővüljön stilisztikai tudásuk: ismerjék fel a szóképeket, alakzatokat. Képesek legyenek a tanulók ezeket értelmezni, saját nyelvhasználatukban is alkalmazni a metaforikus szövegépítést, a magyar nyelv archaikusabb elemeit, pl.: szólásokat, közmondásokat, szállóigéket.
- Szövegértő- és szövegalkotó kompetenciájuk folyamatos bővítése, irodalomelméleti és -történeti tudásuk gazdagodása lehetővé teszi, hogy a tanulók összetett szövegeket értelmezzenek. Poétikai és retorikai ismereteik aktualizálásával képessé válnak egy mű értelmezésére, elemzésére vagy két mű – megadott szempontok alapján történő – összevetésére. Elvárt cél, hogy elemző gondolatmenetüket arányos esszében vagy értekezésben tudják kifejteni.
- Cél, hogy a képzés ezen szakaszában a különböző művészeti ágak közös témáit, motívumkincsét, kérdésfelvetéseit is megértsék. Tudatosítsák, hogy egy-egy irodalmi alkotás adaptációja önálló művészeti alkotás. Az eredeti mű és az adaptáció összevetésével mindkét művet képesek legyenek értelmezni, az eltérő problémafelvetést érzékelni.

Ez a képzési szakasz a nevelési és oktatási célokat tekintve a legösszetettebb: nemcsak új ismereteket kell átadni, hanem a meglévő ismeretek gyakorlati felhasználását is, emellett bővíteni és fejleszteni kell a tanulók kompetenciáit. Kiemelt feladat a szövegértés és a szövegalkotás tanítása. Ennek a képzési szakasznak a végén a tanulók érettségi vizsgát tesznek. Fontos cél, hogy ismereteik és képességeik birtokában önállóan fel tudjanak készülni

a közép- és az emelt szintű érettségire. A 11-12. évfolyamon elvárható, hogy a tanulók képesek legyenek projekt- vagy kutatómunkában részt venni. Etikusan és kritikusan használják a hagyományos, papíralapú, illetve a világhálón található és egyéb digitális adatbázisokat. Felismerjék az adott kommunikációs helyzetet, s arra írásban és szóban is adekvátan válaszoljanak. Képesek legyenek az összetett szövegek elsődleges jelentése mögé látni, a jelentéseket értelmezni, gondolataikat írásban és szóban is pontosan és elegánsan, illetve az adott kommunikációs helyzetnek megfelelően megfogalmazni. Képessé váljanak érvekkel vagy cáfolatokkal igazolni nézeteiket, véleményüket. Sajátítsák el a mindennapi életben szükséges szövegalkotás alapvető követelményeit (műfajok, stílus, retorikai építkezés).

A tanulmányaik során szerzett ismereteik és készségeik révén ismerjék a magyar irodalomtörténet korszakait, képesek legyenek azokat az európai és világirodalmi folyamatokkal összekapcsolni. Lássák meg a magyar irodalom nagy filozófiai, társadalmi, esztétikai kérdésfelvetéseit, az egyes művekben található válaszokat ezekre a kérdésekre. Tudják értelmezni a szerzők és irodalmi alkotások időn és téren átívelő párbeszédét, a magyar irodalom jellegzetes motívumait, s ezek jelentésváltozását az irodalom történetében. Váljanak képessé az absztrakt gondolkodásra, a differenciált véleményalkotásra. Értsék az irodalom és a történelem kapcsolatát. Ezt szolgálja *„A XX. századi történelem az irodalomban"* című anyagrész. A *témakör* oktatásának célja, hogy a tanulók megismerjék a XX. századi magyar, illetve európai történelem kataklizmáit. Ennek révén szembesüljenek történelmi, erkölcsi kérdésekkel.

Ez az utolsó nevelési-oktatási szakasz, melyben lehetőség nyílik az erkölcsi és érzelmi nevelésre. A XIX-XX. századi irodalmi művek két nagy témája a nemzeti, illetve a személyes identitáskeresés. A művek kaleidoszkópszerű sokszínűsége lehetőséget teremt arra, hogy a Kárpát-medencei irodalomban felvetődő történelmi sorskérdésekkel, nemzeti és személyes erkölcsi dilemmákkal találkozzanak a tanulók. Ezekre a dilemmákra reagálva fejlődjék erkölcsi érzékenységük, érzelmi intelligenciájuk. Nemzeti és személyes identitásuk kialakulásában, szociális kompetenciáik fejlesztésében irodalmunk, nyelvünk ismerete a tanulók segítségére van.

Ennek a képzési szakasznak a feladata – a műveltségátadás, a kompetencia és érzelemfejlesztés mellett –, hogy a tanulóknak segítséget nyújtson a pályaválasztásban, felkészítse őket a továbbtanulásra.

A TÉMAKÖRÖK ÁTTEKINTŐ TÁBLÁZATA:

MAGYAR NYELV
Retorika- a beszédfajták, a beszéd felépítése, az érvelés
Pragmatika- a megnyilatkozás fogalma, társalgási forduló, beszédaktus, együttműködési elv
Általános nyelvi ismeretek – a nyelv és a gondolkodás, nyelvtípusok
Szótárhasználat
Nyelvtörténet- a nyelv változása, a nyelvrokonság kérdései, nyelvemlékek
A nyelv rétegződése, nyelvjárások, nyelvi tervezés, nyelvi norma
Felkészülés az érettségire, rendszerező ismétlés

Szabadon felhasználható óra – az intézmény saját döntése alapján, felzárkóztatásra, elmélyítésre, tehetséggondozásra, évfolyamonként 7, illetve 6 óra
IRODALOM
I. *A klasszikus modernség irodalma*
A nyugat-európai irodalom
Az orosz irodalom
A klasszikus modernizmus líra alkotói, alkotásai
Romantika és realizmus a XIX. század magyar irodalmában
Életművek a XIX. század második felének magyar irodalmából
Arany János
Mikszáth Kálmán
Színház- és drámatörténet
Szemelvények a XIX. század második felének és a századfordulónak a magyar irodalmából
II. A magyar irodalom a XX. században
Életművek a XX. század magyar irodalmából
Herczeg Ferenc
Ady Endre
Babits Mihály
Kosztolányi Dezső
Portrék a XX. század magyar irodalmából
Móricz Zsigmond
Wass Albert
Metszetek a XX. század magyar irodalmából I.
Metszetek a modernista irodalomból – a Nyugat alkotói
Juhász Gyula
Tóth Árpád
Karinthy Frigyes
III. A modernizmus (a modernizmus kései korszaka) irodalma
Avantgárd mozgalmak
A világirodalom modernista lírájának nagy alkotói, alkotásai
A világirodalom modernista epikájának nagy alkotói, alkotásai
Színház- és drámatörténet: a modernizmus drámai törekvései
A posztmodern világirodalom
IV. A magyar irodalom a XX. században II.
Életmű a XX. század magyar irodalmából II.
József Attila
Portrék a XX. század magyar irodalmából I.
Örkény István (a drámával együtt: 2+2=4)
Szabó Magda (a drámával együtt: 2+1=3)
Kányádi Sándor
Metszetek a XX. század magyar irodalmából II.
Metszetek: egyéni utakon
Szabó Dezső
Krúdy Gyula
Weöres Sándor
Metszetek a modernista irodalomból
Szabó Lőrinc
Radnóti Miklós
Metszetek az erdélyi, délvidéki és kárpátaljai irodalomból
Dsida Jenő
Reményik Sándor
Áprily Lajos

Metszet a „Fényes szellők nemzedékének" irodalmából
Nagy László
Metszet a tárgyias irodalomból
Pilinszky János
Metszetek az irodalmi szociográfia alkotóinak munkáiból
Illyés Gyula
Színház- és drámatörténet
Örkény István
Szabó Magda
V. A XX. századi történelem az irodalomban
Trianon
Világháborúk
Holokauszt
Kommunista diktatúra
1956
VI. Kortárs magyar irodalom

MATEMATIKA 9-12. évfolyam (nappali tagozat)

A középfokú képzés során a matematika tanulása-tanítása tekintetében az egyik legfontosabb feladat a tanuló önálló, rendszerezett, logikus gondolkodásának kialakítása, fejlesztése. A 9. évfolyamtól kezdve a spirális felépítésnek megfelelően – a korábbi képzési szakaszok során megszerzett készségekre, képességekre és ismeretekre alapozva – egyre absztraktabb formában épül fel a matematika belső struktúrája (fogalmak definíciója, tételek, bizonyítások). A 9–12. évfolyamokon fokozatosan hangsúlyosabbá válik a matematika deduktív jellege. Az új fogalmakat, algoritmusokat, ismereteket viszont továbbra is induktív módon, szemléltetéssel, felfedeztetéssel, tanulói tevékenységekre építve, a valósághoz kapcsolva kell bevezetni.

Jól megválasztott problémák tárgyalása során válik a tanulók számára is szükségessé az új fogalmak bevezetése és pontos definiálása. Ezen folyamat során fejlődik a tanulók szintetizáló és modellalkotó képessége. A felfedezett tételek és összefüggések egy része bizonyítás nélkül is gyarapítja a matematikai eszköztárat. Néhány tétel bizonyítása azonban elengedhetetlen része a matematika tanításának, hiszen a bizonyításokon keresztül mutatható meg a matematika logikus és következetes felépítése. Az új fogalmak megalkotása, az összefüggések, stratégiák felfedezése és az ismereteknek feladatok, problémák megoldása során történő tudatos alkalmazása fejleszti a kombinatív készséget, a meglévő ismeretek mobilizálásának képességét, valamint a problémamegoldó gondolkodás eltérő típusainak adekvát használatát. Ennek a folyamatnak az eredményeképpen a tanuló meg tudja állapítani adott állítás, tétel érvényességi és alkalmazási körét, megállapításai, állításai mellett logikusan tud érvelni. A matematika tanulásának-tanításának egyik fő célja, hogy fejlődjön a tanuló mérlegelő gondolkodása, az adatok elemzését, szintézisét és értékelését lehetővé tevő készségek és képességek rendszere. A matematikai játékok, logikai feladványok fejlesztik a stratégiaalkotást, az algoritmikus gondolkodást, a kreativitást és a gondolkodás rugalmasságát. Ebben a nevelési-oktatási szakaszban az ismert számok köre az irracionális számokkal bővül, valamint új műveletek bevezetésére és már ismert műveletek alaphalmazának bővítésére kerül sor a permanenciaelv alapján. Ezen folyamat során a tanuló

egyre inkább képes lesz rá, hogy változatos matematikai objektumokat jelölő szimbólumokkal végezzen műveleteket.

A matematika a maga hagyományos és modern eszközeivel segítséget ad a természettudományok, az informatika, a technika és a humán tanulási területek ismeretanyagának tanulmányozásához, a mindennapi problémák, a természeti és a gazdasági folyamatok értelmezéséhez és kezeléséhez. Ehhez – több más fogalom mellett – szükséges a függvény fogalmának változatos (nemcsak számhalmazokon értelmezett) példák mentén történő kiterjesztése.

A tanuló a matematika szaknyelvét érti és tudatosan használja. Életkorának megfelelő matematikai, matematikatörténeti szöveget képes önállóan olvasni, értelmezni. Mind írásban, mind szóban képes gondolatait a matematika szaknyelvének szabatos alkalmazásával közölni. A tanuló különböző forrásokat (tankönyv, függvénytáblázat, saját jegyzet, digitális források) használhat az órákon és a számonkérések alkalmával, bizonyos tételek, azonosságok, képletek felidézésére. A tanuló társaival közösen tervez és hajt végre kooperatív tevékenységeket, projekteket. A közös munkában érvel, képes a vitára, az érvei ütköztetésére. Mérlegeli és kontrollálja mind a társai, mind a saját véleményét. Ebben az életkorban is érvényesülnie kell a tanuló érdeklődésének, adottságának, absztrakciós szintjének megfelelő differenciálásnak. Ez a differenciálás jelentheti a Nat-ban leírt tananyagtartalmaknak a lehetőségekhez igazított bővítését is.

A tanuló digitális eszközöket, a tanulást, a szemléltetést, a tapasztalatszerzést és a felfedezést segítő szoftvereket, digitális információforrásokat használ, a matematika alkalmazását segítő számítógépes programokat ismer meg. Aktív résztvevője a tanulási-tanítási folyamatnak, ami lehetővé teszi azon kompetenciáinak és tervezési stratégiáinak a fejlődését, amelyek segítik a mai gyorsan változó világban való eligazodást és a különböző élethelyzetekben előforduló problémák megoldását. A matematika tantárgy a Nemzeti alaptantervben rögzített kulcskompetenciákat az alábbi módon fejleszti:

A tanulás kompetenciái: A matematika tanulása során elengedhetetlen a tananyag alapos és átfogó megértése. A szöveges feladatok megoldása fejleszti az értő olvasás és a releváns információk kiválasztásának készségét. Az általánosítás és az analógiák adekvát használata, több szempont egyidejű figyelembevétele, a rendszerezési képesség, a megszerzett tudás új helyzetekben való alkalmazása elősegítik az aktív, önirányított tanulás kompetenciáinak kialakítását, fenntartását, megerősítését. A matematika tantárgy a matematikai logika és az algoritmikus gondolkodás fejlesztésével, az ok-okozati összefüggések megláttatásával hozzájárul a többi tantárgy tanulásához szükséges rendszerező, összefüggéseket felismerő, ezáltal hatékony önálló tanulási módszerek elsajátításához és megfelelő alkalmazásához is.
A kommunikációs kompetenciák: A matematika fejleszti a tanuló azon képességét, hogy világosan, röviden és pontosan fejezze ki gondolatait. A matematika tanulása során fokozatosan alakul ki a tanuló érvelési és vitakészsége. A szöveges problémák megoldása javítja a szöveg megértésének készségét: a tanulónak meg kell keresnie az információkat és fel kell ismernie egy adott információ jelentőségét a probléma megoldása során. A matematika tanulási folyamatában kialakul a különböző módon (szöveg, grafikon, táblázat, diagram és képlet) bemutatott tartalmak megértésének és alkotásának készségrendszere.
A digitális kompetenciák: A matematika tanulása során hangsúlyos szerepet kap a problémamegoldás és az algoritmikus gondolkodás, melyek elősegítik a tanuló digitális

kompetenciáinak fejlesztését. A különböző matematikai tárgyú szoftverek, alkalmazások, applikációk és játékok alkalmazásán keresztül a matematika tanulása hozzájárul a tanuló digitális kultúrájának kialakításához.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák: A matematika tanulása során a tanuló gondolkodásának fejlesztése elsősorban konkrét problémák megoldásán keresztül történik. A tanuló előzetes tudása és tapasztalata alapján azonosítja a problémákat, majd ismert matematikai fogalmakra támaszkodva stratégiát dolgoz ki ezek megoldására. Elfogadja, hogy a megoldás több különböző úton is elképzelhető, illetve találkozik olyan nyitott problémákkal is, amelyeknek több megoldása is lehetséges. Kellő kitartással próbál ki különböző matematikai módszereket, és felismeri azokat a problémákat is, amelyeknek nincs megoldása.

A tanuló mérlegelő gondolkodásának fejlesztése többek között a feladatok megoldása során kapott eredmények elemzésén és értékelésén keresztül történik. A tanuló megtanul induktív úton példákat általánosítani és deduktív érvelést használni a matematikai állítások bizonyítására.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák: A matematika tanulása fejleszti a kitartás, a pontosság, a figyelem és a fegyelmezettség képességét. A matematika tanulásán keresztül erősödik a tanuló felelősségtudata, gazdagodik az önképe, fejlődik a kooperációs készsége. A tanuló matematikai ismereteit alkalmazni tudja az egyéni célok eléréséhez szükséges tervezésben, az életét befolyásoló döntései megalapozásában és meghozatalában, a várható következmények mérlegelésében. A matematika tanulása elősegíti annak belátását, hogy a személyes erősségekre építeni, a hibákból pedig tanulni lehet.

A tanuló a matematikai foglalkozások során megtanulja, hogyan oszthatja meg ötleteit másokkal, és hogyan segítheti társait a matematikai fogalmak megértése vagy azok alkalmazása során. Felelősséget vállal a közösen kitűzött feladatok elvégzéséért, s megtanulja tisztelni mások álláspontját, gondolkodásmódját.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: A matematika olyan tudomány, amely összeköti a különböző kultúrákat. A tanuló megismeri a gondolkodás logikai felépítésének eleganciáját, a matematikának a természethez, a művészetekhez és az épített környezethez fűződő viszonyát.

A tanuló konkrét vagy képi reprezentációval vagy szimbolikus modellekkel végzi a matematikai gondolatok vagy kapcsolatok feltárását, majd új kapcsolatokat alakít ki a matematikai fogalmak között.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák: A kompetencia fejlesztése valódi adatok felhasználásával összeállított mindennapi problémák megoldásán keresztül történik. Ennek során a különböző megoldási lehetőségek keresése fejleszti a gondolkodás rugalmasságát és az új ötletek megalkotásának képességét. A tanuló megfelelő játékokon keresztül képessé válik a különböző kockázatok felmérésére, a számára kedvezőnek tűnő stratégia kidolgozására, és megtapasztalja döntései következményét. A matematikai projektekben való részvétel segíti a későbbi munkavállalás szempontjából fontos készségek kialakulását (kreativitás, problémamegoldás, kezdeményezőkészség, másokkal való együttműködés készsége).

Matematika 9–10. évfolyam

A 9–10. évfolyamon megjelenő témakörök tartalmának egy része folytatása, kiterjesztése és kiegészítése a korábbi szakaszokban is megjelenő tananyagtartalmaknak. Ebben a szakaszban jelennek meg először a valós számok; elsőfokú egyenlőtlenségek, egyenletrendszerek; másodfokú egyenletek, egyenlőtlenségek; a függvény fogalma, függvénytulajdonságok; a kör

és részei. Vannak olyan témakörök, amelyek megjelennek más területek tanítása során is, ezért a tananyag egyes részeihez javasolt óraszámok nem feltétlenül jelentenek időben összefüggő egységet. Az algebrai eszközök és a függvényekkel kapcsolatos ismeretek bővülése lehetővé teszi a hétköznapi vagy matematikai nyelven megfogalmazott problémák és a megoldás során alkalmazott matematikai modellek körének bővülését.

A témakörök áttekintő táblázata:

Halmazok
Matematikai logika
Kombinatorika, gráfok
Számhalmazok, műveletek
Hatvány, gyök
Betűs kifejezések alkalmazása egyenletmegoldás, függvényábrázolás során
Arányosság, százalékszámítás
Elsőfokú egyenletek, egyenlőtlenségek, egyenletrendszerek
Másodfokú egyenletek, egyenlőtlenségek
A függvény fogalma, függvénytulajdonságok
Geometriai alapismeretek
Háromszögek
Négyszögek, sokszögek
A kör és részei
Transzformációk, szerkesztések
Leíró statisztika
Valószínűség-számítás

Matematika 11–12. évfolyam

A 11–12. évfolyamon a tanulási-tanítási folyamatra jellemző, hogy az ismeretek jellege egyre absztraktabb és formálisabb, a matematika belső logikája egyre jobban érvényesül. Ebben a szakaszban az egyik nagyon fontos didaktikai cél a szimbolikus gondolkodás fejlesztése. A tanulóknak a korábban elsajátított készségekre, képességekre és ismeretanyagra támaszkodva kell eljutniuk az absztrakt összefüggések megértéséhez és tudatos alkalmazásához. Tudatosítani kell a matematikai fogalmak pontos definiálásának fontosságát és a matematikai bizonyítások szerepét. Amellett, hogy a lehetséges alkalmazásokat minden egyes témakör kapcsán szem előtt kell tartani, fontos, hogy a tanulók lássák az egyes matematikai területek kapcsolatát is. Ebben a szakaszban is fontos cél, hogy az ismeretszerzési folyamat során a tanuló a tanár által irányított módon, a feladatok megoldása mentén maga fedezze fel az összefüggéseket, általánosítási lehetőségeket, megoldási módokat. A kooperatív munkaformák, a csoportmunkában megoldandó projektfeladatok ebben a szakaszban is fejlesztik a matematikai kommunikációt. Az érettségi vizsgára készülés során egyre nagyobb hangsúlyt kap a tanulók önálló munkája mind a feladatmegoldásokban, mind a tanultak ismétlésében, rendszerezésében. A digitális eszközök, dinamikus szoftverek, online felületek támogatják a szemléltetést, a megértést, a felfedeztetést és a gyakorlást. A 11–12. évfolyamon is jellemző, hogy a megjelenő témakörök tartalmának egy része folytatása, kiterjesztése és kiegészítése a korábbi szakaszokban is megjelenő tananyagtartalmaknak. Bizonyos témakörök azonban ebben a szakaszban jelennek meg először. Ilyen a racionális kitevőjű

hatvány, az exponenciális függvény, a logaritmus, a számtani és mértani sorozatok, a trigonometria, a koordinátageometria és a térgeometria. Vannak olyan témakörök, amelyek ismeretei megjelennek más terület tanítása során is, ezért az egyes részekhez javasolt óraszámok ebben a szakaszban sem jellemeznek feltétlenül időben összefüggő egységet. Az algebrai eszközök és a függvényekkel kapcsolatos ismeretek bővülése, a trigonometria és a koordinátageometria alapjainak megjelenése, valamint a statisztikai és valószínűségi szemlélet mélyülése további lehetőségeket nyújt változatos hétköznapi és matematikai problémák megoldására. A matematikai eszköztár bővülése ebben a szakaszban teszi leginkább lehetővé, hogy a tanulók más tantárgyakban, más tanulási területeken is alkalmazni tudják matematikai tudásukat.

A témakörök áttekintő táblázata:

Halmazok, matematikai logika
Kombinatorika, gráfok
Számelméleti ismeretek, számhalmazok épülése
Hatvány, gyök, exponenciális függvény, logaritmus
Exponenciális folyamatok vizsgálata
Sorozatok
Trigonometria
Térgeometria
Koordinátageometria
Leíró statisztika
Valószínűség-számítás
Rendszerező összefoglalás

TÖRTÉNELEM 9-12. évfolyam (nappali tagozat)

A történelemtanítás és -tanulás célja, hogy a tanuló megismerkedjen a történettudomány, valamint a hagyomány által legfontosabbnak elismert történelmi tényekkel, szereplőkkel, eseményekkel, történetekkel és folyamatokkal, valamint tudatosodjon benne nemzeti hovatartozása. Ismerkedjen meg a kulturális kódrendszer legalapvetőbb elemeivel, amelyek lehetővé teszik, hogy azonosuljon kultúránk alapértékeivel. A történelem tantárgy tantervének középpontjában a magyar nemzet és Magyarország története áll. A tantervi szabályozás irányítóelve, hogy a magyar történelmet általában kontinuitásában, az európai, illetve egyetemes történelmet szigetszerűen tárgyalja. A kerettanterv több általános európai jelenséget is konkrét magyar példákon keresztül mutat be. Ennek révén a tanuló a magyar történelmi jelenségeket elsősorban nem általános modellek alapján, hanem a konkrét történelmi helyzet jellegzetességeit figyelembe véve tanulmányozhatja. Ez a megközelítés hozzásegíti a tanulót, hogy megértse és méltányolja a magyarság, a magyar nemzet, illetve Magyarország sajátos helyzetéből adódó jelenségeket és folyamatokat, így alakulhat ki benne a tényeken alapuló reális és pozitív nemzettudat, és ezáltal erősödhet benne a hazaszeretet érzése.

A történelem tantárgy a következő módon fejleszti a Nemzeti alaptantervben megfogalmazott kulcskompetenciákat:

A tanulás kompetenciái: A tanuló a történelemtanulás során különféle jellegű tudástartalmakkal és különböző típusú feladatokkal találkozik, amelyek megtanulásához, illetve elvégzéséhez különféle módszereket kell választania. A történelmi információk keresése és feldolgozása, a forráskritika, a következtetések levonása és egyéb gondolkodási műveletek közvetítő hatásuk révén általában fejlesztik a tanulási kompetenciákat. A történelmi értelmező kulcsfogalmak megértésén és állandó használatán keresztül a tanuló fejleszti a lényeges és kevésbé lényeges elemek megkülönböztetésének és rendszerezésének a tanulás során elengedhetetlenül fontos képességét. A tanuló a történelemtanulás során megtapasztalja, hogy a történelemtudása az iskolán kívül, más élethelyzetekben, illetve a jelen társadalmi, gazdasági és politikai jelenségeinek megértéséhez és megítéléséhez is segítséget nyújt. Ez a tapasztalat – az iskolai történelemtanulás élményszerűsége mellett – erős ösztönzést adhat az élethosszig tartó tanulásra vagy legalábbis a történelmi és társadalmi kérdések iránti érdeklődésre.

Kommunikációs kompetenciák: A történelmi források feldolgozása a szövegértés fejlesztésének egyik hatékony módja. A tanuló a felmerülő történelmi problémákról beszélgetéseket folytat, érveket gyűjt, azokat írásban és szóban összefoglalja, digitális kommunikációs eszközök segítségével mutatja be. A különböző típusú, más-más korokból és eltérő társadalmi közegekből származó források feldolgozása pedig nagyban segíti a különféle kommunikációs környezetek (kontextusok) közötti magabiztos eligazodást.

Digitális kompetenciák: A történelem tanulása során a digitális eszközök etikus, felelősségteljes használatával a tanuló információkezelési és -feldolgozási készségei fejlődnek, ami elősegíti elemző és mérlegelő gondolkodása kialakulását és elmélyítését is, aminek része a megszerzett információk ellenőrzése, hitelességének vizsgálata. A történelmi forrásokat tartalmazó internetes portálok, hang- és filmarchívumok és adatbázisok megismerése és használata, az itt talált források feldolgozása elengedhetetlen feltétele a korszerű történelemtanulásnak. A digitális információfeldolgozás, illetve a digitális kommunikáció fejlesztésének nagy szerepe van a közéleti tájékozódási készségek kialakításában, így a felelős és aktív állampolgárrá nevelésben.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák: A tanuló az információk, illetve a források feldolgozása során problémákat azonosít, magyarázatokat fogalmaz meg, kiemeli a lényeget, következtetéseket von le. A történelmi ismeretek, fogalmak elsajátításával, valamint a történelmi források és interpretációk mérlegelésével, hipotézisek alkotásával fejlődik az elemző, problémamegoldó gondolkodása. Mindezek együttesen segítik a differenciált történelmi gondolkodás kialakulását, melynek következtében a tanuló képessé válik események, folyamatok és jelenségek különböző szempontú megközelítésére, valamint bizonyos történések okainak és következményeinek több szempontú feltárására.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák: A tanuló a különböző történelmi korok mindennapi életének vizsgálatával, az életmód változatos formáinak, valamint történelmi életutaknak és cselekedeteknek a megismerésével viszonyítási pontokat találhat, illetve követhető modelleket adaptálhat saját életútjának tervezéséhez és szervezéséhez. A tanulóban tudatosul, hogy nehéz élethelyzetekben is kialakíthatók cselekvési tervek, lehetőségek.

Értékeli a válságos történelmi helyzetekben megnyilvánuló bátorság, kitartás, önfeláldozás, segítségnyújtás és szolidaritás követésre méltó példáit. A tanuló arra törekszik, hogy az emberi cselekedeteket, életutakat, élethelyzeteket, társadalmi folyamatokat és jelenségeket árnyaltan értelmezze. A társadalmakra, közösségekre jellemző magatartási és kommunikációs szabályok felismerése a tanuló alkalmazkodóképességét fejleszti.

A kreativitás a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: A történelem tanulása során a tanuló megismeri az emberiség, a magyarság kulturális örökségének fő elemeit. Értékeli a kiemelkedő emberi alkotásokat és értelmezi azok technológiai, tudományos és művészeti szerepét. Az egyes történelmi korszakok áttekintése során felismeri az értékteremtő alkotások jelentőségét, és elemző gondolkodással feltárja azoknak az életmódra, a mindennapokra gyakorolt hatását.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák: A tanuló megismeri és értékeli az alkotó emberi tevékenységek változatos formáit. Értelmezi és elismeri a tudósok, kutatók és művészek teljesítményét. Büszke a magyar tudósok, művészek, sportolók és más értékteremtő, alkotó emberek kiemelkedő eredményeire, teljesítményeire. Az életmódtörténeti témakörök feldolgozása révén a tanuló felismeri, hogy a munkavégzés az egyén, a család és a társadalom létfenntartását biztosítja; belátja, hogy a munka sokszor küzdelmekkel jár, ugyanakkor személyiségépítő, társadalmi összetartozást is erősítő tevékenység. A történelmi korszakok jellegzetes, egyedi vagy kiemelkedő példái kiindulópontként szolgálnak a saját életút tervezésekor, akár a pályaválasztás során is.

A kerettanterv témakörönként határozza meg a javasolt óraszámot. Ezek összege megfelel az évi teljes óraszámnak, amely elegendő a témák ismeretanyagának feldolgozásához és a tanulási eredményekhez kapcsolódó kompetenciák elsajátításához. A kerettantervben meghatározott tanulási tartalmak azonban átlagos esetben a javasolt órakeret kb. 80%-ában feldolgozhatók. A helyi tanterv alapján a tanár a kerettantervből évente két témát mélységelvű feldolgozásra jelöl ki, amelyre több idő, a javasolt időkereten felül összesen további 6–10 óra tervezhető. Ezeknek legalább 70%-a magyar történelmi témájú legyen. A mélységelvű tanítás lehetőséget ad az adott téma részletesebb ismeretekkel, többféle megközelítési móddal és tevékenységgel történő feldolgozására. A mélységelvű témák esetében nagyobb lehetőség nyílik a projektmunkára, illetve a múzeumi órák és a témával kapcsolatos tanulmányi kirándulások szervezésére.

A 9–12. évfolyamok tanterve spirális módon épül az 5–8. évfolyamokéra, és nem ismétli automatikusan azokat. Természetesen a magyar és az egyetemes történelemnek meghatározó folyamatai, jelenségei vagy eseményei az általános iskola után a középiskolában is előkerülnek, mivel a hozzájuk kapcsolódó mélyebb ismeretek, illetve a témák forrás- és problémaközpontú tárgyalásmódja a középiskolai korosztály számára válik részletesebben hozzáférhetővé. A kerettanterv évenként 6–9 *témakör* feldolgozását írja elő; az egyes témakörök 2–6 témát foglalnak magukba. A kerettanterv pontos témaleírásai tartalmazzák azokat az ismereteket, amelyeknek a tanítása minden iskolában kötelező, ugyanakkor lehetőséget adnak esetleges új témák és tartalmak bevezetésére a helyi tantervben. Egy-egy téma feldolgozásához minimálisan 2–6 tanóra szükséges. Miközben az éves időkeret a korábbi tantervekhez képest nem változott, a minimálisan kötelező témák, fogalmak és egyéb lexikai egységek száma a korábbiakhoz képest csökkent. Mindez időt és alkalmat ad a tevékenységalapú tanulásra, az ismeretek alkalmazására, a kompetenciák fejlesztésére, a kooperatív tanulási technikák alkalmazására, továbbá a helyi tantervben megfogalmazott

helytörténeti vagy egyéb témák tantervbe való beépítésére. Így marad idő speciális foglalkozások (pl. múzeumi, könyvtári órák, közös filmnézés) szervezésére, illetve tantárgyközi projektek megvalósítására is. Az egyes témakörökhöz kapcsolódó *Fogalmak és adatok/Lexikák* címszó alatt a kötelezően elsajátítandó fogalmakat, személyeket, kronológiai és topográfiai adatokat soroljuk fel. Az egyértelműség kedvéért valamennyi olyan általános iskolában szereplő fogalmi elemet feltüntettünk itt is, ami az adott középiskolai témakörhöz kapcsolható, értelmezése tovább mélyíthető. Ezeket aláhúzással jelöltük. Az idegen személynevek a tantervben teljes névvel szerepelnek, de a diákoktól csak a vezetéknevek ismerete és pontos helyesírása várható el.

Történelem 9–10. évfolyam

A középiskola első két évfolyamának témakörei az ókortól a 19. század közepéig ölelik fel a magyar és egyetemes történelem fontosabb folyamatait, jelenségeit, eseményeit, illetve az ehhez kapcsolódó tanulási eredményeket és fejlesztési feladatokat. A magyar és európai identitásunk alapját képező civilizációkhoz, korszakokhoz, történelmi eseményekhez tartozó témakörök az általános iskola után ismét előkerülnek, ám új megközelítéssel és bővülő tartalommal. Míg a témák többsége 5–6. évfolyamon a tanulók életkori sajátosságainak megfelelően többnyire életmódtörténeti és portré témakörökbe rendeződtek, a középiskolában előtérbe kerül a politikai, társadalmi, gazdasági és kultúrtörténeti megközelítés, a hangsúly a korszakok gazdasági változásaira, társadalmi szerkezetére, politikai modelljeire és világképére helyeződik.

Az egyetemes és a magyar történeti témák általában külön témakörökbe szerveződnek, mivel előbbiek jobbára tematikus, utóbbiak pedig tematikus és eseménytörténeti jellegűek. A magyar történelem eseményei és folyamatai az egyetemes történelem által felrajzolt háttér előtt, nemzetközi összefüggésekbe ágyazva jelennek meg.

A strukturáltabb szempontok és bővebb ismeretek mellett az egyes témák feldolgozási módja is változik. A szemléletes megjelenítés és a történetek tanítása mellett egyre nagyobb szerepet kapnak az önállóan végzett információszerző és –feldolgozó tevékenységek, a forrásokkal végzett különböző műveletek és a problémaközpontú tárgyalási mód.

Fejlesztési területekhez kapcsolódó tanulási eredmények - Történelmi ismeretek

A nevelési-oktatási szakasz végére a tanuló:

- ismeri az ókori civilizációk legfontosabb jellemzőit, valamint az athéni demokrácia és a római állam működését, hatásukat az európai civilizációra;
- felidézi a monoteista vallások kialakulását, legfontosabb jellemzőiket, tanításaik főbb elemeit, és bemutatja terjedésüket;
- bemutatja a keresztény vallás civilizációformáló hatását, a középkori egyházat, valamint a reformáció és a katolikus megújulás folyamatát és kulturális hatásait; érvel a vallási türelem, illetve a vallásszabadság mellett;
- képes felidézni a középkor gazdasági és kulturális jellemzőit, világképét, meghatározó birodalmait, és bemutatni a rendi társadalmat;

- ismeri a magyar nép őstörténetére és a honfoglalásra vonatkozó tudományos elképzeléseket és tényeket, tisztában van legfőbb vitatott kérdéseivel, a különböző tudományterületek kutatásainak főbb eredményeivel;
- értékeli az államalapítás, valamint a kereszténység felvételének jelentőségét;
- felidézi a középkori magyar állam történetének fordulópontjait, legfontosabb uralkodóink tetteit;
- ismeri a magyarság törökellenes küzdelmeit, azok fordulópontjait és hőseit; felismeri, hogy a magyar és az európai történelem alakulását meghatározóan befolyásolta a török megszállás;
- be tudja mutatni a kora újkor fő gazdasági és társadalmi folyamatait, ismeri a felvilágosodás eszméit, illetve azok kulturális és politikai hatását, valamint véleményt formál a francia forradalom európai hatásáról;
- összefüggéseiben és folyamatában fel tudja idézni, miként hatott a magyar történelemre a Habsburg Birodalomhoz való tartozás, bemutatja az együttműködés és konfrontáció megnyilvánulásait, a függetlenségi törekvéseket és értékeli a Rákóczi-szabadságharc jelentőségét;
- ismeri és értékeli a magyar nemzetnek a polgári átalakulás és nemzeti függetlenség elérésére tett erőfeszítéseit a reformkor és az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc időszakában; a kor kiemelkedő magyar politikusait és azok nézeteit;
- fel tudja idézni az ipari forradalom szakaszait, illetve azok gazdasági, társadalmi, kulturális és politikai hatásait; képes bemutatni a modern polgári társadalom és állam jellemzőit és a 19. század főbb politikai eszméit, valamint felismeri a hasonlóságot és különbséget azok mai formái között.

A témakörök áttekintő táblázata:

Civilizáció és államszervezet az ókorban
Vallások az ókorban
Hódító birodalmak
A középkori Európa
A magyar nép eredete és az Árpád-kor
A középkori Magyar Királyság fénykora
A kora újkor
A török hódoltság kora Magyarországon
A felvilágosodás kora
Magyarország a 18. században
Új eszmék és az iparosodás kora
A reformkor
A forradalom és szabadságharc

Történelem 11–12. évfolyam

A tanuló történelmi ismereteinek gyarapodása, információszerzési és forrásfeldolgozási kompetenciájának, valamint gondolkodási és érvelő készségeinek fejlődése lehetővé teszi, hogy a középiskola utolsó évfolyamaira birtokába kerüljön azoknak az általános kompetenciáknak, amelyek hozzájárulnak a társadalmi életben való hatékony tájékozódásához és részvételéhez. Az utolsó két év az érettségire való felkészülés időszaka. A különböző témakörök, összefüggések, jelenségek összefoglaló áttekintése külön időkeretet igényel – ez a

kerettanterv ajánlása szerint 22 óra –, amit a helyi tantervek a vizsgakövetelmények figyelembevételével szabályozhatnak.

Az utolsó két év témakörei a 19. század közepétől a 21. század elejéig terjedő időszakot ölelik fel. Feldolgozásuk során kiemelt szempont, hogy ez az időszak már közvetlen hatást gyakorol a jelen társadalmi, gazdasági és politikai viszonyaira, ezért különösképpen alkalmas a problémaközpontú megközelítésre. Az egyes témakörök, témák a korábbiaknál összetettebb feldolgozásra, komplexebb fejlesztésre adnak lehetőséget.

Fejlesztési területekhez kapcsolódó tanulási eredmények - Történelmi ismeretek

A nevelési-oktatási szakasz végére a tanuló:

- ismeri és értékeli a magyar nemzetnek a polgári átalakulás és nemzeti függetlenség elérésére tett erőfeszítéseit az 1848–1849-es forradalmat és szabadságharcot követő időszakban; a kor kiemelkedő magyar politikusait és azok nézeteit, véleményt tud formálni a kiegyezésről;
- fel tudja idézni az első világháború előzményeit, a háború jellemzőit és fontosabb fordulópontjait, értékeli a háborúkat lezáró békék tartalmát, és felismeri a háborúnak a 20. század egészére gyakorolt hatását;
- bemutatja az első világháború magyar vonatkozásait, a háborús vereség következményeit; példákat tud hozni a háborús helytállásra;
- képes felidézni azokat az okokat és körülményeket, amelyek a történelmi Magyarország felbomlásához vezettek;
- tisztában van a trianoni békediktátum tartalmával és következményeivel, be tudja mutatni az ország talpra állását, a Horthy-korszak politikai, gazdasági, társadalmi és kulturális viszonyait, felismeri a magyar külpolitika mozgásterének korlátozottságát;
- össze tudja hasonlítani a nemzetiszocialista és a kommunista ideológiát és diktatúrát, példák segítségével bemutatja a rendszerek embertelenségét és a velük szembeni ellenállás formáit;
- képes felidézni a második világháború okait, a háború jellemzőit és fontosabb fordulópontjait, ismeri a holokausztot és a hozzávezető vezető okokat;
- bemutatja Magyarország revíziós lépéseit, a háborús részvételét, az ország német megszállását, a magyar zsidóság tragédiáját, a szovjet megszállást, a polgári lakosság szenvedését, a hadifoglyok embertelen sorsát;
- össze tudja hasonlítani a nyugati demokratikus világ és a kommunista szovjet blokk politikai és társadalmi berendezkedését, képes jellemezni a hidegháború időszakát, bemutatni a gyarmati rendszer felbomlását és az európai kommunista rendszerek összeomlását;
- bemutatja a kommunista diktatúra magyarországi kiépítését, működését és változatait, az 1956-os forradalom és szabadságharc okait, eseményeit, és hőseit, összefüggéseiben szemléli a rendszerváltoztatás folyamatát, felismerve annak történelmi jelentőségét;
- bemutatja a gyarmati rendszer felbomlásának következményeit, India, Kína és a közel-keleti régió helyzetét és jelentőségét;

- ismeri és reálisan látja a többpólusú világ jellemzőit napjainkban, elhelyezi Magyarországot a globális világ folyamataiban;
- bemutatja a határon túli magyarság helyzetét, a megmaradásért való küzdelmét Trianontól napjainkig;
- ismeri a magyar cigányság történetének főbb állomásait, bemutatja jelenkori helyzetét;
- ismeri a magyarság, illetve a Kárpát-medence népei együttélésének jellemzőit, példákat hoz a magyar nemzet és a közép-európai régió népeinek kapcsolatára, különös tekintettel a visegrádi együttműködésére;
- ismeri hazája államszervezetét, választási rendszerét.

A témakörök áttekintő táblázata:

A nemzetállamok születése és a szocialista eszmék megjelenése
A dualizmus kori Magyarország
A nagy háború
Az átalakulás évei
A két világháború között
A Horthy-korszak
A második világháború
A két világrendszer szembenállása
Háborútól forradalomig
Az 1956-os forradalom és szabadságharc
A kádári diktatúra
A kétpólusú világ és felbomlása
A rendszerváltoztatás folyamata
A világ a 21. században
Magyarország a 21. században
A magyarság és a magyarországi nemzetiségek a 20-21. században
Ismétlés, felkészülés az érettségire

ÁLLAMPOLGÁRI ISMERETEK 12. évfolyam (nappali tagozat)

Az állampolgári ismeretek tantárgy tanulása hozzájárul a tanuló egyéni és családi szocializációjának pozitív alakulásához, az aktív és felelős állampolgári magatartás megalapozásához, a szabadságértékek és a társadalmi normák belsővé válásához, nemzeti azonosságtudat és a hazaszeretet erősödéséhez, a haza iránti kötelezettségek megismeréséhez, a fenntartható fejlődés feltételeinek megértéséhez és a felnőtt szerepekre való eredményes felkészüléséhez.
A fenntarthatóság és a pénzügyi tudatosság szemléletének és gyakorlatának továbbfejlesztése nemcsak a tanuló előzetes tudására épít, hanem a társak értékes gondolatainak megértésére, a vélemények, javaslatok megbeszélésére, megvitatására, tervek közös kidolgozására is lehetőség nyílik: például a család pénzügyi tervezése, a környezettudatos életvitelt befolyásoló tényezők értelmezése, a pénzügyi döntések megfelelő előkészítése, a kockázatvállalás mérlegelése, a tudatos fogyasztóvá válás lehetőségei és a vállalkozások mikro- és makrokörnyezetének vizsgálata. A rendszerszemlélet és az értelmező gondolkodás érvényesítése, az egyéni, közösségi és társadalmi felelősségvállalás tudatosítása kiemelt fejlesztési feladat.

A tanulás folyamatában – az önálló ismeretszerzés mellett – a tanuló megtapasztalhatja a csoportos tanulási módszerek alkalmazásának hatékonyságát, a társas együttműködés személyiségfejlesztő és közösségi élményét. A tanuló reális jövőképének alakításához, az életpálya-tervezéshez szükséges ismeretek, jártasságok és készségek elsajátítása a szocializációs folyamat részévé válik.

Az állampolgári ismeretek tantárgy a Nemzeti alaptantervben rögzített kulcskompetenciákat az alábbi módon fejleszti:

A tanulás kompetenciái: A tanuló az információk gyűjtése, rendszerezése és feldolgozása közben megkülönbözteti a lényegest a lényegtelentől, és arra törekszik, hogy hiteles szövegeket használjon fel beszámolói elkészítéséhez. Önállóan vagy megadott szempontok alapján képes megkülönböztetni egymástól a megalapozott, tudományos hátterű és a hamis következtetéseket tartalmazó leírásokat, gondolatsorokat. Az érveléstechnikák alkalmazásával, mások véleményének megismerésével tovább fejlődik vitakultúrája.

A kommunikációs kompetenciák: A tanuló véleménynyilvánításához, érveléséhez, a vitahelyzetekben való megszólalásaihoz a kommunikációs helyzetnek megfelelő nyelvhasználat és viselkedés társul. A véleménynyilvánítás és a vitakultúra fejlesztése az autonóm magatartás kialakulását és a másik ember iránti tiszteletet, a más vélemények mérlegelését egyaránt segíti.

A digitális kompetenciák: A tanuló információk gyűjtéséhez és rendszerezéséhez használja a könyvtári dokumentumokat és az internetet, a beszámolók egy részéhez digitális tartalmakat készít. Az önálló és a társas tanulás folyamatában tanári segítséggel körültekintően választja ki az ismeretforrásokat, ha szükséges, tanácsot kér vagy tanácsot ad a médiahasználatról.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák: A tanuló információkat, tényeket, adatokat gyűjt, válogat, önállóan vagy társaival együttműködve rendszerez. Társadalmi jelenségeket hasonlít össze, összefüggéseket állapít meg, következtetéseket, magyarázatokat fogalmaz meg. A társadalommal, a honvédelemmel és az állampolgári feladatokkal kapcsolatban képes a problémák azonosítására, releváns kérdéseket alkot, javaslatokat tesz, társaival tervezeteket készít. Nyitott annak átgondolására, hogy a tudományos-technológiai fejlődés, a környezetvédelemmel kapcsolatos problémák és a fenntarthatóság kérdésköre miképpen hat életútjára, családjára és hazájára.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák: A pedagógus vagy a társak orientáló észrevételeit, javaslatait és tanácsait figyelembe véve a tanuló képes korrigálni álláspontját, véleményét, valamint módosíthatja, átértékelheti, felülbírálhatja döntéseit. A társas tanulás közösségi élménye növeli önbizalmát, önbecsülését, egyúttal segíti reális énképének alakulását, és erősíti a közösségért történő felelősségvállalást.

A kooperatív tanulás révén az együttes tevékenység saját élménnyé válik. A tanuló társaival közös véleményt alakít ki, javaslatokat fogalmaz meg és terveket készít. A tanulás folyamán sok esetben társaival együttműködve dolgoz fel szövegeket, készít beszámolókat, gyűjt információkat, továbbá bekapcsolódik egy téma vagy probléma közös megbeszélésébe, ennek során érveket-ellenérveket fogalmaz meg.

A tanulási tevékenységek jellege, a társas tanulás lehetőségei olyan szituációkat és légkört teremtenek, amelyek biztosítják a tanuló szorongásmentes önkifejezését, ezek révén támogatják véleményének, gondolatainak, érveinek szabad kifejtését, ugyanakkor tudatosítják, hogy saját szempontjai csak mások hasonló megnyilvánulásainak tiszteletben tartásával, érveinek megértésével, egyeztetésével érvényesülhetnek.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: A tanuló lakóhelye történetét és a település kulturális, néprajzi értékeit megismerve arra törekszik, hogy gazdagítsa a helyi társadalom életét. Önállóan és társaival együttműködve újságcikket ír, weboldalt szerkeszt. Problémaérzékenység, egyúttal együttműködő, segítő szemlélet jellemzi a projektekben való tevékenységét.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák: A mindennapi élethez kapcsolódó készségfejlesztés, a hivatali ügyintézés intézményeinek és alapvető eljárásainak megismerése, a munkavállaláshoz szükséges ismeretek és készségek megszerzése, fejlesztése elősegíti a tanulónak a felnőtt szerepekre való felkészülését. A tanuló javaslatokat fogalmaz meg, tervezeteket készít; mindez hozzájárul az innováció iránti nyitottság és igény, valamint a felelősségteljes munkamorál megalapozásához.

Állampolgári ismeretek 12. évfolyam

A középiskolai képzés záró szakaszában az állampolgári ismeretek tantárgy tanulásával, az életkori sajátosságok figyelembevételével, a tanuló – építve az általános iskolában a tantárgy keretében már kialakított attitűdre, megszerzett tudásra, képességekre és készségekre – elsajátítja az alapvető állampolgári ismereteket, valamint azokat a kompetenciákat és eljárásokat, amelyek a társadalmi részvételéhez, a haza iránti kötelességeinek teljesítéséhez és mindennapi boldogulásához szükségesek.
A 12. évfolyamon a kiemelt – mindegyik témakörben szereplő – fejlesztési feladatok a tanuló képességeinek, készségeinek és személyiségének továbbfejlesztését szolgálják: a kommunikációs kultúra részeként a véleménynyilvánítás lehetőségeinek biztosításával, az érvelési technikák gyakorlásával, a vitakultúra fejlesztésével, a digitális lehetőségek használatával, a rendszerszemlélet és a mérlegelő gondolkodás kialakításával, erősítésével.
A tanuló felismeri a család mint a társadalom alapvető intézményének jelentőségét és szerepét, megfogalmazza a párválasztás és a felelős családtervezés szempontjait, a gyermekvállalás fontosságát és demográfiai jelentőségét, valamint kiemeli a családi szocializációnak az életutat befolyásoló funkcióját.
A tanuló értelmezi a nemzeti identitás alkotóelemeit, megfogalmazza a hazafiság kifejezésének lehetőségeit, személyiségébe beépülnek a hazaszeretet és a patriotizmus emocionális összetevői. Kiemeli a világ magyarsága mint nemzeti közösség kohéziós szerepét. Tájékozódik a határon túl és a diaszpórában élő magyarság életviszonyairól: információkat gyűjt és rendszerez közösségeikről, fontosabb szervezeteikről, felismeri törekvéseiket, átérzi örömeiket és gondjaikat. Véleményt alkot a nemzetek, nemzetállamok fontosságáról, a globalizáció hatásairól.
Megismeri Magyarország fontosabb állami intézményeit, értelmezi a demokratikus jogállam felépítését és működését, az országgyűlési és a helyhatósági választások alapelveit. Tudatosul

benne, hogy a haza védelme nemcsak a fegyveres erők, hanem a nemzet minden tagjának közös feladata, amely a magyar állampolgárok hazafias elkötelezettségén és kötelességtudatán kell, hogy alapuljon.

A tanuló alapvető jogi ismereteket szerez, ezek révén elsajátítja a mindennapi élethez szükséges jártasságokat is: elsajátítja a hivatali ügyintézéshez, a munkavállaláshoz, a szerződések kötéséhez kapcsolódó alapvető ismereteket, készségeket. Egyértelművé válik számára a társadalmi normák követése és az egyén felelősségvállalása közötti összefüggés, erősödik benne a normatudat.

A tanuló tudatosan készül későbbi munkavállalói szerepére, életpályájára, ezért megismeri a munka világát érintő alapvető jogi szabályozást, illetve tájékozódik a munkaerőpiac helyzetéről, a sikeres munkaerőpiaci részvétel feltételeiről. A munkavállalásra vonatkozó ismeretek megszerzése elősegíti a felnőttkori szerepekre történő felkészülését.

Támpontokat kap saját pénzügyei racionális, gyakorlatorientált intézéséhez, a család költségvetésének megtervezéséhez, megismeri a körültekintő és megalapozott hitelfelvétel feltételeit. Életvitelébe beépül a fogyasztóvédelem, a környezeti, gazdasági-pénzügyi fenntarthatóság szemlélete és gyakorlata. Ismereteket szerez az állam gazdasági szerepvállalásának formáiról, szerepéről, a monetáris politika lényegéről és a vállalkozások működésének sajátosságairól. Mindez hozzájárul felelős állampolgári létének és a változásokhoz alkalmazkodó, a problémahelyzetekre eredményes válaszokat kereső innovatív, vállalkozói szemléletének megalapozásához.

A demokratikus attitűd megalapozását, illetve fejlődését szolgálja, hogy a tanuló bekapcsolódik a tematikus vitákba, ezáltal fejlődik az értelmező, mérlegelő gondolkodási készsége, erősödik a problémamegoldó szemlélete. A tanuló véleménynyilvánításához, érveléséhez, a vitahelyzetekben történő megszólalásaihoz a kommunikációs helyzetnek megfelelő nyelvhasználat és viselkedés társul. A vitakultúra fejlesztésének alapját mások álláspontjának, véleményének azonosítása, megértése és az érvekre épülő vélemény megfogalmazása képezi, ellenérvek ütköztetésére, továbbá közös gondolkodásra sarkall.

A tanulás változatos módszereinek és formáinak alkalmazása a tanulási folyamat hatékonyabbá válását eredményezi. A tantárgy elősegíti az együttműködés közösségi élményének megélését, a másik ember véleményének megértését, az empátia erősödését, és a társadalmi kérdések közös megbeszélését is. A tanuló az információk gyűjtéséhez, beszámolói elkészítéséhez használja az infokommunikációs eszközöket.

Az állampolgári ismeretek tanulása a 12. évfolyamon is kapcsolódik a *történelem* tantárgyhoz: a közös értelmező és tartalmi kulcsfogalmak révén, a személyes és közösségi döntések okainak és következményeinek vizsgálatával, az egyén és közösség viszonyának elemzésével, a morális dilemmák számbavételével. A két tantárgy tanulása szoros – több esetben komplementer – együttműködést is feltételez, például a diktatórikus és a demokratikus rendszerek sajátosságainak elkülönítése, az emberi jogok megfogalmazásának és elfogadásának, a demokráciamodellek történetiségének nyomon követése, a magyarországi rendszerváltozás eredményeként kiépülő jogállami berendezkedés és intézményrendszer vizsgálata terén. Mindkét tantárgy tanulása során erősödik a tanuló nemzeti öntudata, erősödnek az őt a hazájához fűző érzelmi szálak.

A 12. évfolyamon összegző-minősítő értékelés (ötfokozatú skálán értelmezett érdemjeggyel) javasolt az ismeretek elsajátításának ellenőrzése, mérése, az ismeretek alkalmazásához

kapcsolódó tudás mértékének megítélése során. A szöveges, tanulást támogató, értékelés elsősorban a társakkal végzett tevékenységekkel, a kooperációval, a beszámolók, prezentációk készítésével, portfólió összeállításával kapcsolatos. Az önértékelés, a társak értékelése és a csoportos megbeszélés biztosítja a segítő, támogató és fejlesztő jelleget.

A témakörök áttekintő táblázata:

A család, a családi szocializáció
A család gazdálkodása és pénzügyei
Szabadság és felelősség; jogok és kötelezettségek, a társadalmi felelősségvállalás
Nemzet, nemzettudat; lokálpatriotizmus, hazafiság, honvédelem
A magyar állam intézményei; az állam gazdasági szerepvállalása
A mindennapi ügyintézés területei és megszervezése
Fogyasztóvédelem, környezet- és természetvédelem
Bankrendszer, hitelfelvétel
Vállalkozás és vállalat

TERMÉSZETTUDOMÁNY – 11. évfolyam (nappali tagozat)

Az ember és környezete

A természettudományos diszciplínák elemeit tartalmazó természettudomány tantárgy tanítására a 11. évfolyamon kerül sor. A tananyag témakörei az ember és környezete komplex viszonyrendszere köré épülnek. Elemzik a Föld természeti erőforrásait, áttekintik a velük való gazdálkodás történeti előzményeit. A Föld különlegessége az élővilág, amely napjainkban gyors változáson megy keresztül. Az élőhelyek átalakulása olyan alkalmazkodási kényszert jelent, amelynek nyomán csökken a fajok sokfélesége, sérül az életközösségek önfenntartó képessége. Az emberi tevékenység nyomán a levegő, a vizek és a talajok állapota is változóban van, ami az emberi egészségre nézve kedvezőtlen következményekkel jár. Az időjárási anomáliák gyakoribbá válása figyelmeztető jel a klímaváltozás erősödésére. A hatások mérséklése és az alkalmazkodás kihívásaira való válaszadás a Föld természeti rendszereinek, gazdasági és társadalmi berendezkedésének egységben való vizsgálatával lehetséges. A várható jövő számtalan nyitott kérdést tartogat, de a tudományosan megalapozott előrejelzések, szimulációk segítenek a döntések és választások kimunkálásában.

A kerettantervben foglalt témakörök bőven adnak lehetőséget az információk gyűjtésére, a vélemények megfogalmazására és vitákban való ütköztetésére. A tananyagtartalom nem előíró jellegű, inkább egyfajta étlapként értelmezhető, amelybe a készségek és képességek fejlesztése beágyazható. A tanulás-tanítás során kisebb csoportok önállóan feldolgozhatnak bármilyen – őket érdeklő – témát, az eredményeiket pedig bemutathatják egymásnak prezentációk, poszterek formájában. Ebben a munkaformában nem a tartalom kerül a középpontba, hanem a választhatóság, a feldolgozási eljárások, módszerek sokfélesége. Így mód nyílik a tárgyalt problémák több szempontú megközelítésére, az eltérő érdeklődésű és képességű tanulók tanulási szükségletéhez való alkalmazkodásra.

A természettudomány tantárgy a Nemzeti alaptantervben rögzített kulcskompetenciákat az alábbi módon fejleszti:

A tanulás kompetenciái: A természettudomány tanulásának belső motivációs bázisa a természet, az élő és élettelen környezeti jelenségek iránti gyermeki érdeklődés, kíváncsiság, amelyet a tantárgy tudatos ismeretszerzéssé alakít át. A kezdetben több támogatással, később egyre önállóbban végzett természettudományos megfigyelések és kísérletek alapján a tanuló átéli a tudásszerzés aktív folyamatát. A természettudomány vizsgálati témáit és módszereit a tanuló össze tudja kapcsolni a mindennapi élet kontextusaival, a tudás alkalmazhatósága az önirányító tanulás képességét is erősíti. A korosztály számára egy-egy maga által választott tématerület önálló feldolgozása, kutatási terv készítésétől kezdve a már tudományosabb igényességgel megfogalmazott következtetések levonásáig bejárt út jelenti a kihívást.

A kommunikációs kompetenciák: A természettudomány tantárgy és általában a természettudományok azon képességeket fejlesztik, amelyek révén a tanuló megtanulja világosan, röviden és pontosan kifejezni saját gondolatait, megfigyeléseit és tapasztalatait.

A digitális kompetenciák: A gyermekek számára természetes a digitális technológia jelenléte és aktív részesei a digitális kultúrának, ez azonban nem jelenti azt, hogy ne lenne szükséges és fontos a digitális kompetenciáik fejlesztése. A tantárgy által felölelt tudományterületek számos lehetőséget kínálnak a digitális kompetenciák fejlesztésére, hiszen a technológia jól alkalmazható a megismerés, az együttműködés, az információk mérlegelő értelmezése, az értékelés és alkotás során, illetve a természettudományos gondolkodás tanításakor.

A tanuló korosztályában pl. a digitális eszközök által megtámogatott, megfigyeléseken alapuló adatgyűjtés és ezek feldolgozása, az IKT eszközök által segített modellalkotás, a szimulációs és térinformatikai feladatok kínálnak számtalan lehetőséget a digitális kompetenciák fejlesztésére.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák: A természettudományok alapvetően a gyakorlatorientált, a tapasztalatokon alapuló tudományok, ahol a minőségi tulajdonságok mellett a mennyiségi viszonyok vizsgálata is elengedhetetlen. Sok esetben ez csak statisztikus gondolkodással lehetséges. Ugyancsak fontos cél az elemző gondolkodás kialakítása is. Mivel a természettudomány tantárgy alapvetően integráló jellegű, ezért szinte minden témakör fejleszti a tanuló rendszerszintű, komplex gondolkodását. Ez az olyan problémakörök tárgyalásánál a leghangsúlyosabb, amelyeknek több diszciplínát is érintő vetülete van. Ilyen például a víz vagy a levegő témaköre, vagy akár a globális éghajlatváltozás. A kísérletek, terepi megfigyelések számos egyedi jelenséget tárnak fel, ezek tanulságainak levonásához az induktív gondolkodás képességét is fejleszteni kell.

A tanuló megismerkedik a természettudományos gondolkodás modelljeivel, valamint adatgyűjtő, adatelemző eszközeivel, módszereivel, az empirikus megközelítés (például kísérlet, megfigyelés, modellezés) alapvető eljárásaival. A modelleket és adatgyűjtő, adatelemző eszközöket, módszereket használva készségeket sajátít el a környező világ jelenségeinek megértéséhez. Gyakorolja az e jelenségek megértésére irányuló kérdések megfogalmazását, a tényeken alapuló következtetések levonását és az azokra alapozott

döntések meghozatalát. Felismeri az összefüggéseket, a kölcsönhatásokat, az alkalmazandó stratégiai lépéseket; ezeket képes verbális és vizuális formában megjeleníteni, felhasználva az IKT nyújtotta lehetőségeket is. Az érdeklődési körébe tartozó területeken motivált a problémák azonosítására, kérdések megfogalmazására, objektív bizonyítékok keresésére és értékelésére, logikus érvelés alkalmazására, a következtetések levonására. A mindennapi életét érintő megalapozott információkra, tényekre és bizonyítékokra támaszkodó döntésekre törekszik. Az élő és élettelen természeti környezet egymásra épülő szerveződési szintjeinek, működésének megértése rendszerszintű, komplex gondolkodást igényel.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák: Mivel a természettudomány alapvetően gyakorlatorientált tantárgy, a tudás elsajátításához alkalmazott módszerek között nagyon gyakran szerepel a társakkal együttműködést igénylő csoportmunka, amely során a tanuló felismeri feladatát, szerepét a csoportban, csoporttagként a társakkal együtt végez különböző tevékenységeket, illetve megfelelő készségek birtokában igény szerint csoportvezetői szerepet vállalhat. A tanuló képes érvelni, vitázni természettudományos vagy a fenntarthatóságot érintő kérdéskörben.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: A természeti/környezeti nevelési célok eléréséhez az ismeretszerzés mellett 10–12 éves korosztályban kiemelt fontosságú volt a természetből érkező érzelmi hatások befogadása, amelyek akár egy életre is meghatározhatják a gyerekek természettudományokhoz történő hozzáállását, attitűdjét. Az érzelmi hatás kreatív alkotásokban került kifejezésre, amit felerősítettünk a természetben történő vizsgálódás, tapasztalás élményével. A 17-18 éves korosztály számára a természeti, társadalmi és kulturális környezet értékeinek megismerése tudatosabbá, a lakóhely értékeinek megőrzése érdekében vállalt aktív szerep egyre erősebbé válik.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák: A természettudományos diszciplínák közül szinte mindegyikre jellemző, hogy a nagyon komoly elméleti tudás mögött a társadalmi hasznosulást nagyban segítő, gyakorlati alkalmazásuk is van. Ezt az adottságot remekül ki lehet használni a gazdasági élet szereplőivel, gyárakkal, cégekkel történő együttműködés kialakítására, amelynek a természettudomány tantárgy keretein belül még elsősorban gyakorlati ismeretszerző, közvetlen tapasztalást segítő szerepe lehet. A jövőbeni pályaorientáció, életpálya-tervezés és munkavállalás szempontjából az ilyen tapasztalatok kulcsfontosságú szerepet tölthetnek be.

A témakörök áttekintő táblázata:

A természet megismerése
Az ember környezetformáló tevékenysége
Nyersanyagok, energiaforrások
Változó éghajlat
Az élővilág sokszínűsége
Környezet és egészség
Kozmikus környezetünk
Jövőképek

KÉMIA 9-10. évfolyam (nappali tagozat)

A középiskolai kémiai ismeretek tanításának célja egyrészt a természettudományos szemléletmód továbbfejlesztése, a különböző tantárgyak keretében tanult ismeretek természettudományos műveltséggé történő integrálása, másrészt az elvontabb kémiai ismeretek, fogalmak feldolgozása, a kémiát továbbtanulásra választó tanulók ismereteinek megalapozása. A természettudományos műveltség kialakítását olyan komplex problémák tárgyalásával lehet elősegíteni, melyek megoldása a kémiai, fizikai, biológiai és természetföldrajzi ismeretek bizonyos mértékű integrálását igényli. Ilyenek lehetnek például: a víz, a talaj és a levegő szennyezése, tisztítása; a hulladékkezelés és hulladékhasznosítás; ételeink és italaink; gyógyszerek és „csodaszerek".

A gimnáziumi kémiatanulás hozzájárul ahhoz, hogy a fizika, kémia, biológia és földrajz tantárgyak által közvetített tartalmak egységes természettudományos műveltséggé rendeződjenek. 14–16 éves korban a tanuló szellemileg és érzelmileg is nagyon fogékony a környezeti kérdésekre. Már kezdi átlátni a világot, érzékeli és érti az ellentmondásos helyzeteket, erős a kritikai érzéke, és érzelmileg, értelmileg is nagyon nyitott. Ebben a korban a tanulók többsége már képes az elvont fogalmak befogadására, és igényli a logikus gondolkodást, a jelenségek, valamint az anyagok tulajdonságait értelmező magyarázatokat. A tananyag felépítése egyre jobban közelít a kémia tudományának logikájához. A kémia tantárgy a Nemzeti alaptantervben rögzített kulcskompetenciákat az alábbi módon fejleszti:

A tanulás kompetenciái: A tanuló felismeri, összegyűjti, csoportosítja, rendszerezi és értékeli a hétköznapi életben, a tanulói kísérletezések során, illetve a szaknyelvi környezetben megjelenő, a kémiához kapcsolódó információkat. A rendszerezett és értékelt természettudományos információkat társaival megosztja.

A kommunikációs kompetenciák: A tanuló magabiztosan kommunikál írásban és szóban az anyanyelvén, ismeri és alkalmazza a legfontosabb természettudományos, különösen a kémiához kapcsolható legalapvetőbb szaknyelvi kifejezéseket. Egyszerű, a fizikai és kémiai tulajdonságokkal, a környezetvédelemmel, illetve a vegyipari tevékenységgel kapcsolatos médiatartalmakat, prezentációkat hoz létre, illetve szöveges feladatot old meg önállóan vagy csoportban dolgozva, annak érdekében, hogy általuk üzeneteket közvetítsen főként társai és korosztálya számára.

A digitális kompetenciák: A tanuló magabiztosan használja a digitális technológiát kémiai tárgyú tartalmak keresésére, értelmezésére, elemzésére, a vizsgálatai során meghatározott adatok kiértékelésére. Ismeri azokat a szempontokat, amelyek alapján kiszűrhetők és helyesen értelmezhetők az áltudományos tartalmak a világhálón. A technológia felhasználásával a tanuló különböző médiatartalmakat, prezentációkat, esetleg modelleket, animációkat készít különböző témakörökben. A tanulás része az együttműködés és a kommunikáció, korszerű eszközökkel, felelős és etikus módon.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák: A tanuló a kémiai tanulmányai során gyakorlatot szerez a bizonyítékokon alapuló következtetések levonásában és az ezekre alapozott döntések meghozatalában. A kémiai tárgyú problémák megoldása során hipotézist alkot, az elvégzendő kísérleteket megtervezi, miközben fejlődik absztrakciós készsége. A

kritikai elemzések során összefüggéseket vesz észre, ok-okozati viszonyokra jön rá, ami alapján egyszerűbb általánosításokat fogalmaz meg.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák: A kémiatanulás alapja az egyéni és a csoportos tevékenység. A tanulási tevékenységet vagy munkavégzést érintő csoportmunka során a tanuló felismeri feladatát, szerepét a csoportban, csoporttagként a társakkal együtt végez különböző tevékenységeket, illetve megfelelő készségek birtokában igény szerint csoportvezetői szerepet vállal.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: A tanuló a projektfeladatok megoldása során önállóan, illetve a csoporttagokkal közösen különböző médiatartalmakat, prezentációkat, rövidebb-hosszabb szöveges produktumokat hoz létre a tapasztalatok, eredmények, elemzések, illetve következtetések bemutatására.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák: A tanuló a kémiaórai tevékenysége során elsajátít számos olyan készséget, amely alkalmassá teszi arra, hogy képes legyen a feladatkörét érintő változó szerepekhez újító módon és rugalmasan alkalmazkodni. Felismeri a hétköznapi életben előforduló, kémiai tárgyú problémákban rejlő lehetőségeket, lehetőségeihez mérten hozzájárul a problémák megoldásához, az esélyeket és alternatívákat mérlegeli. Hatékonyan kommunikál másokkal, a többség álláspontját elfogadva vagy saját álláspontját megvédve érvel, mások érveit meghallgatja, azokat elfogadja vagy cáfolja.

Kémia 9–10. évfolyam

A 9–10. évfolyamos kémiaoktatás célja, hogy a gimnáziumi tanulók többsége számára releváns, a mindennapi életben felmerülő problémák magyarázatán keresztül fejlessze a tanulók kémiai ismereteit, gondolkodási képességeit, valamint pozitív attitűdöt alakítson ki a tanulókban a kémiához való viszonyukban és a kémia életünkben betöltött szerepének megítélésében. Ugyanakkor az alapvető kémiai ismeretek tárgyalása és gyakoroltatása révén megteremti az alapjait annak is, hogy az érdeklődő tanulók – kiegészítő (pl. fakultációs) tanulmányok után – sikeres érettségi vizsgát tegyenek kémiából. A gyakorlatban hasznosítható ismeretek egyrészt konkrét tárgyi ismereteket jelentenek, másrészt pedig az ismeretekből kialakuló olyan szemléletet adnak, amely a még nem ismert, új jelenségekben való eligazodásban nyújt segítséget. A tananyag felépítése, elrendezése közelít a tudomány logikájához, de annak mentén még a kontextus- vagy problémaközpontú feldolgozás a jellemző. Ez egyrészt megkönnyíti a jelenségek értelmezéséhez szükséges ismeretek és képességek kapcsolati rendszerének kialakulását, másrészt kellő alapot biztosít azoknak a tanulóknak, akik 11–12. évfolyamon is tanulni szeretnék a kémiát. A logikai kapcsolatok feltárása lehetőséget ad az óravezetésben az aktív tanulási formák használatára is: a problémák tudatos azonosítására, információkeresésre, kísérletek tervezésére, objektív megfigyelésre, a grafikonok elemzésére, modellezésre, szimulációk használatára, következtetések levonására. A logikai kapcsolatok hangsúlyozása elsősorban a kémia és a természettudományok iránt fogékony tanulók érdeklődését tartják fenn, esetleg fokozzák is. A humán érdeklődésű tanulók kémia iránti érdeklődését pedig csak úgy lehet felkelteni, ha folyamatosan a mindennapi életből vett példákkal, a jelenüket és a jövőjüket meghatározó kérdésekkel és problémákkal szembesítjük őket.

A témakörök áttekintő táblázata:

Az anyagok szerkezete és tulajdonságai
Kémiai átalakulások
A szén egyszerű szerves vegyületei
Az életműködések kémiai alapjai
Elemek és szervetlen vegyületeik
Kémia az ipari termelésben és a mindennapokban
Környezeti kémia és környezetvédelem

FIZIKA 9-10. évfolyam (nappali tagozat)

A korszerű fizikatanítás célja részben azoknak az ismereteknek átadása és képességeknek fejlesztése, amelyek ennek megvalósulását lehetővé teszik. Emellett kiemelt feladat a korunkban fontossá vált, illetve a közeljövőben fontossá váló kulcskompetenciák fejlesztése, valamint a fizika és a technológia kapcsolatának, a fizika művelése sokoldalú társadalmi vonatkozásainak bemutatása. Ez úgy érhető el, ha a fizikai mennyiségek és törvények jelentése gyakorlati alkalmazások, illetve az egész emberiséget érintő határokon átívelő problémák (környezetszennyezés, globális éghajlatváltozás) kontextusában, a diákok életkori sajátosságainak megfelelően kerül megfogalmazásra.

Fontos feladata a fizika tantárgynak a diákok természettudományos szemléletének formálása, mely alapvetően a fizika tudományában alakult ki, és amelyet később a többi természettudománnyal foglalkozó tudomány átvett. A természettudományos szemlélet megismerése általános iskolában kezdődik, a középiskolában új elemek kapnak nagyobb hangsúlyt. A természettudomány feladata elsősorban a világ működésének leírása, a „hogyan működik?" kérdésre való válaszok keresése egyre alapvetőbb és átfogóbb törvények segítségével, azokból kiindulva, sokszor hosszú logikai láncok felhasználásával. Ez jelenti azt, hogy a „miért, mi az oka?" kérdésekre is választ keres. A megismerési folyamatban az empíria és az elmélet összhangja van jelen. A dolgok lehetséges működéséről, a megfigyelt jelenségek létrejöttének okáról hipotéziseket alkotunk, és ezek beválását megfigyelésekkel és kísérletekkel képesek vagyunk vizsgálni. A természet leírásához, megismeréséhez egyszerűsítő feltételeket vezetünk be, analógiákat és modelleket alkalmazunk, a lényeges és lényegtelen momentumokat elkülönítjük, majd minél több tényezőt veszünk fokozatosan figyelembe.

Mai technikai világunk alapja a természettudomány. A technika egyben segítője a további természettudományi kutatásnak és az oktatásnak egyaránt. Elsősorban a számítógépek megjelenése és fejlődése fontos elem. A számítógép a megismerés egyik alapvető eszközévé vált egyrészt a számítások gyorsabb elvégzésével, a hatalmas adatbázisok kezelési lehetőségeivel, a szimulációknak a modellalkotásban és a modell tesztelésében való felhasználásával. Ezzel egyben kitágult a vizsgálható jelenségek köre. Az Internet elterjedése másrészt megteremtette a gyors tudásmegosztás lehetőségét is.

A tanári értékelés célja nem lehet eltérő a tantárgy céljától, azaz fontos a motiváció felkeltése, a fizika tárggyal való pozitív attitűd kialakítása. Mindez fejlesztő, tanulást támogató értékeléssel valósítható meg. Az értékelésnek az elvárt sokszínű tanulói tevékenységekre kell

vonatkoznia, s kiemelt szerepe van benne az árnyalt, szöveges visszajelzésnek. Szerencsés lehet az önértékelés bevezetése, csoportmunka esetében egymás vagy a projekt értékelése. Egy-egy feladat kapcsán indokolt az értékelési szempontokat előre rögzíteni. Fontos az is, hogy az értékelés egy projektben, csoportmunkában annak a feladatrésznek a megítélésére irányul, melyet az értékelendő diák elvégzett. Így az értékelésnek a csoportmunkában egyénre szabottnak kell lennie. Az egyedi (tehát nem ötfokú skálát követő) értékelést indokolhatja az is, hogy a tanárnak – aki nem a tantárgyat, hanem a tanulót tanítja, irányítja – tisztában kell lennie azzal, hogy egy adott tanulót milyen típusú visszajelzésekkel lehet motiválni. A jól kialakított értékelés növeli a motivációt, a végiggondolatlan, nem megfelelően kialakított, nem elegendően árnyalt értékelés viszont ellenében hat. Az értékelés nagymértékben képes befolyásolni a tárgy tanítási céljainak sikeres teljesítését.

A kerettanterv témaköreit, fejlesztési feladatait és ismereteit úgy alakítottuk ki, hogy az ezek figyelembevételével készített helyi tanterv, illetve tanmenet segítségével megvalósuljanak a Nat-ban megfogalmazott fejlesztési területek szerint csoportosított tanulási eredmények. Ezek egy része nem kötődik szorosan a tananyaghoz és témakörökhöz. A „Fizikai megfigyelések, kísérletek végzése, az eredmények értelmezése" –fejlesztési részterület tanulási eredményeinek megvalósulását segítik a megfigyeléssel, méréssel, kísérletezéssel a mért adatok elemzésével, egyszerű számításos feladatok megoldásával foglalkozó órák, amelyek megtartására minden témakörben nyílik alkalom. A fizika mint természettudományos megismerési módszer - című első fejlesztési terület további tanulási eredményei a tudományos vitákkal gazdagított tanórák segítségével valósulnak meg, ezek lehetőségét – a megfelelő órakeretet biztosítva - külön jelezzük a kerettantervben. A digitális technológiák használatával kapcsolatos tanulás eredmények megvalósulása a megfelelő eszközök és programok tanári irányítás melletti önálló használatával biztosítható. Ezeket a tanulási eredményeket az alábbiakban soroljuk fel:

- A tanuló használ helymeghatározó szoftvereket, a közeli és távoli környezetünket leíró adatbázisokat, szoftvereket;
- a vizsgált fizikai jelenségeket, kísérleteket bemutató animációkat, videókat keres és értelmez;
- ismer magyar és idegen nyelvű megbízható fizikai tárgyú honlapokat;
- készségszinten alkalmazza a különböző kommunikációs eszközöket, illetve az internetet a főként magyar, illetve idegen nyelvű, fizikai tárgyú tartalmak keresésére;
- fizikai szövegben, videóban el tudja különíteni a számára világos, valamint nem érthető, további magyarázatra szoruló részeket;
- az interneten talált tartalmakat több forrásból is ellenőrzi;
- a forrásokból gyűjtött információkat számítógépes prezentációban mutatja be;
- az egyszerű vizsgálatok eredményeinek, az elemzések, illetve a következtetések bemutatására prezentációt készít;
- a projektfeladatok megoldása során önállóan, illetve a csoporttagokkal közösen különböző médiatartalmakat, prezentációkat, rövidebb-hosszabb szöveges produktumokat hoz létre a tapasztalatok, eredmények, elemzések, illetve következtetések bemutatására;
- a vizsgálatok során kinyert adatokat egyszerű táblázatkezelő szoftver segítségével elemzi, az adatokat grafikonok segítségével értelmezi;

– használ mérésre, adatelemzésre, folyamatelemzésre alkalmas összetett szoftvereket (például hang és mozgókép kezelésére alkalmas programokat).

Fizika 9–10. évfolyam

A Nemzeti alaptantervben megfogalmazott órabeosztás szerint a fizika tantárgy tanítására a 9. évfolyamon heti 2, a 10. évfolyamon heti 3 órában kerülhet sor. A kerettanterv témakörei a mindennapok gyakorlatában fontos kérdések köré szerveződnek arra biztatva a tanárt, hogy a diákok fizikai ismereteit a gyakorlathoz kapcsolódó témákból kiindulva, a gyakorlatban megfigyelt, megfigyelhető jelenségek magyarázata során mutassa be. Ilyen módon elkerülhető a főleg képletekre koncentráló és a gyakorlati alkalmazásokat csak érdekességként megemlítő elméleti fizika szemléletű képzés. Szó sincs ugyanakkor arról, hogy ez a tudományosság háttérbe szorulását, vagy az összefüggések teljes elhanyagolását jelentené. A kerettanterv hangsúlyozottan törekszik a fizikai gondolkodásmód, a tudomány művelésének közvetlen megmutatására fejlesztési területként megjelenítve a korunkat fokozottan érintő, illetve a mai fizikai kutatásokkal kapcsolatos tudományos vitát, támogatva a tudományos megismerési folyamat aktív tanulás, kísérletezés során történő élményszerű átélését. Ebben az életszakaszban a diákok jövővel kapcsolatos elképzelése még gyakran kialakulatlan. Nagyon fontos, hogy a tananyag – a tartalmakkal túlzsúfolt elméleti tanulás erőltetése helyett – adjon lehetőséget a tárgy megszeretésére, illetve a későbbi, szakirányú tanulást megalapozó kompetenciák (például az önálló tanulás, a csoportban történő munka, a kritikus gondolkodás, a kreativitás) fejlesztésére. Mindez adatok memorizálása helyett aktív, differenciált, projektszemléletű tevékenységek révén valósítható meg – szem előtt tartva azt is, hogy a legfontosabb fogalmak és törvények helyes megértése alapozhatja meg a későbbi fizika tanulmányokat. Javasolt lehet tehát a kerettantervben megadott minimális elvárások alapján a helyi tantervben egy projektlistát készíteni, s ezen projektek köré szervezni a tanulást. A szabad órakeretet az adott projekt által megkívánt kiegészítő ismeretek és tevékenységek időigényének kielégítésére célszerű felhasználni. A projekt mind a differenciálás, mind az érdeklődés szerinti motiváció, mind az aktív tanulás lehetőségét megadja. A fizika tantárgy sajátosan komplex tartalmából, valamint az imént említett tevékenység- és kompetencia központúságból következik az is, hogy értékelésében nem a szabály- és képletismeretnek kell dominálnia. Tág teret kell kapnia az értékelés sokféleségének. A prezentációra alapuló szóbeli felelet, a teszt, az esszé, az önálló munka, az aktív tanulás közbeni tevékenység, illetve a csoportmunka csoportos értékelése mellett a középiskolában előtérbe kerülhet a mérési és kísérleti feladatok értékelése, az önálló vagy kis csoportokban végzett projektmunka, az életkori sajátosságoknak megfelelő komplexebb kutató munka is.

A tantárgy fő témakörei:

- A fizikai jelenségek megfigyelése, modellalkotás, értelmezés, tudományos érvelés
- Mozgások a környezetünkben, a közlekedés kinematikai és dinamikai vonatkozásai
- A halmazállapotok és változásuk, a légnemű, folyékony és szilárd anyagok tulajdonságai
- Az emberi test fizikájának elemei
- Fontosabb mechanikai, hőtani és elektromos eszközeink működésének alapjai, fűtés és világítás a háztartásban
- A hullámok szerepe a képek és hangok rögzítésében, továbbításában
- Az energia megjelenési formái, megmaradása, energiatermelés és -felhasználás
- Az atom szerkezete, fénykibocsátás, radioaktivitás

- A Föld, a Naprendszer és a Világegyetem, a Föld jövője, megóvása, az űrkutatás eredményei

BIOLÓGIA 9-10. évfolyam (nappali tagozat)

A 7–8. évfolyamokon tanult biológiai ismeretek minden tanuló számára képet adtak az élővilág kialakulásáról, fejlődéséről és szerveződéséről. Alapszinten elsajátították a biológiai vizsgálatok néhány laboratóriumi és terepen végezhető módszerét is. Tudatosabbá váltak az egészségükkel és a természeti környezet fenntarthatóságával kapcsolatos kérdésekben, fejlődtek az életviteli készségeik. A középiskolában a tanulók erre az alapra építve kezdik meg a biológia tanulását. Közöttük vannak, akik később a szaktárgyi tudás további bővítését választják, de olyanok is, akik inkább a természettudományos műveltségük gyarapítását várják ettől a tantárgytól. Ehhez a tanulói alaptudáshoz és célrendszerhez kell igazodni a biológia tantárgy témakörszerkezetének, tartalmi elemeinek és készségfejlesztési céljainak. A témakörök a mindenki által megszerezhető és a mindennapi életben alkalmazható tudás és képességek mellett előkészítik a 11–12. évfolyamokon választható biológia tanulmányokat is. A biológia tantárgy tanulási folyamatának tervezése többféleképpen történhet, figyelembe véve az évfolyamok óraszámát, a témakörök logikai kapcsolódását, a természettudományos társtantárgyak haladási ütemét, illetve a helyi sajátosságokat (pl. iskolán kívüli tanulás, tematikus napok szervezése). A párhuzamosan folyó műveltségépítés és szaktudásbővítés szükségessé teszi, hogy az alkalmazott tanulási módszerek igazodjanak a tanulók eltérő tanulási céljaihoz és képességeihez, felébresztve és fenntartva az élő természet gazdagságára és szépségére való rácsodálkozást, valamint a természet épsége iránt érzett felelősséget. A biológia tantárgy a Nemzeti alaptantervben rögzített kulcskompetenciákat az alábbi módon fejleszti:

A tanulás kompetenciái: A biológiai megfigyelések és kísérletek alapján a tanuló átéli a tudásszerzés aktív folyamatát, míg a tudás alkalmazhatóságának tapasztalata az önirányító tanulás képességét erősíti. Tantárgyhoz kapcsolódó, napról napra frissülő információk keresése, az ezekre a forrásokra épített tanulás fejleszti az önálló tanulás képességét.

A kommunikációs kompetenciák: A természet megfigyelése és a tapasztalatok megfogalmazása fejleszti a tanuló szókincsét, anyanyelvi kifejezőkészségét. Az élő rendszerek és életjelenségek ábrák, képek, mozgóképek formájában is vizsgálhatók, ez fejleszti a képzeletet, a képek és a nyelvi kifejezésmódok közötti átalakítás képességét. A csoportos, interaktív tanulási helyzetek a vélemények felszínre hozását, a tudás közös építését és megosztását segítik.

A digitális kompetenciák: A közvetlen tapasztalatszerzés mellett a tanuló digitális forrásokból szerezhet információkat a természeti környezetéről. A könyvtári és egyéb adatbázisokban végzett célzott keresése kiegészül a tárolás, rendezés és átalakítás műveleteivel. Megfelelő tanári támogatással a tanuló maga is alkotóvá válhat, személyre szabott tananyagokat hozhat létre, eredményeit megoszthatja társaival.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák: A biológiai vizsgálatok során a tanuló alkalmazza az analitikus és a szintetizáló gondolkodás műveleteit, összehasonlítja a különféle állapotokat és következtet a változások, folyamatok és egyensúlyok kialakulására. Az

elvégzett megfigyelések és kísérletek számos egyedi jelenséget tárnak fel, ezek tanulságainak levonásához az induktív gondolkodás képességét is fejleszteni kell. A megismert biológiai elméletek alkalmazása többféle kontextusban, pl. a fenntarthatóság, a biotechnológia vagy az egészség összefüggésében, deduktív gondolkodás útján történhet. A biológiai jelenségek leírása gyakran csak statisztikai szemlélettel lehetséges, a sokféleségben rejlő azonosságok és különbségek összehasonlítása az analógiás gondolkodást fejleszti. Az élet egymásra épülő szerveződési szintjeinek megértése rendszerszintű, komplex gondolkodást igényel.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák: Az ember biológiai és társadalmi lény, a biológia tanulása hozzásegít e kettősség tudatos szemléletéhez. A tanuló felismeri az öröklött és a szerzett tulajdonságaiban rejlő lehetőségeit, a testi és szellemi képességek kibontakoztatásának személyes felelősségét. Az önismeret fejlesztését szolgálják az interaktív tanulási formák, a fejlesztő szemléletű ön- és társértékelés. A tanuláshoz nyújtott megfelelő tanári támogatás, az egymástól tanulás növeli a közösségi összetartozás érzését, a segítség adásának és elfogadásának képességét.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: Az élő természeti környezetből érkező érzelmi hatások befogadása, ezek kreatív alkotásokban történő kifejezése segíti a biológia nevelési céljainak elérését.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák: A mezőgazdaság, az élelmiszeripar, az orvostudomány és a gyógyszeripar a folyamatos innovációra épül, az erre való felkészítés a biológia tanulásának is feladata.

Biológia 9–10. évfolyam

A kerettanterv bevezető témaköre a tudomány működéséről, a tudásunk eredetéről szól. A biológia tudományának fejlődése, a jelenkori alkalmazások áttekintése mellett ebben kap helyet a vizsgálati módszerek elméleti áttekintése és a természettudományos gondolkodás módszereinek megismerése. A további témakörök a tanulási céloknak megfelelően három fő tartalmi területre oszthatók. Az első témakörök a tanulók általános biológiai szemléletét hivatottak fejleszteni, fő kérdésként állítva eléjük az élet mibenlétét, amelyre több szempontú megközelítésekkel igyekszik választ adni. A tanulók áttekintik az élet keletkezésére és fejlődésére vonatkozó elméleteket, fejlesztik a tudományos tényekre alapozott érvelés és a kritikai gondolkodás készségeit. Részletesen megismerkednek az élet alapvető egységeként működő sejt felépítésével és működésével, majd ezt összekötik a magasabb szerveződési szintekkel. Vizsgálati szempontként állítják az energia biológiai rendszerekben történő áramlását, rávilágítanak az életfolyamatok energetikai összefüggéseire. Az életközösségekben zajló energiaforgalom elemzésével mélyebben is megérthetik a növény- és állatvilág, valamint a lebontó szervezetek egymásrautaltságát. Fontos szempont a biológiai információ mibenlétének, változékonyságának és áramlásának megértése, amit a modern, rendszerszemléletű biológia szintjén is elemeznek. A második tartalmi terület célja az emberi szervezetről eddig szerzett tudás elmélyítése és az életkori sajátosságoknak megfelelő egészségműveltség építése. Ebben több olyan elem is található, amely a mindennapi élet egészséggel és betegséggel kapcsolatos kérdéseiben segíti a tanulókat. Ilyen például az egészségügyi rendszer áttekintése, valamint az elsősegélynyújtás képességének fejlesztése. A harmadik tematikai egység a környezettel és fenntarthatósággal kapcsolatos témaköröket

foglalja magában. A tanulók vizsgálatokat végezhetnek a környezetükben, forrásokat kereshetnek és elemezhetnek a különféle szintű ökológiai rendszerekkel kapcsolatban. Ez a tanulási folyamat nem csak az ismeretek bővítését célozza, hasonlóan fontos a természettel kapcsolatos érzelmi nevelés és attitűdformálás is. A Kárpát-medence élő természeti értékeinek áttekintése mellett a Föld bioszférájának állapotát is vizsgálják a tanulók. Ehhez felhasználják a korábban szerzett alapismereteiket, a földtörténeti múlt adatait és jelenkori eseteket, valamint megismerik az előrejelzést adó modellek működését is.

A témakörök áttekintő táblázata:

Nat témakör	Témakör neve	
1. A biológia kutatási céljai és módszerei	A biológia tudománya	
2. Az élet eredete és szerveződése	Az élővilág egysége, a felépítés és működés alapelvei	
	A sejt és a genom szerveződése és működése	
	Sejtek és szövetek	
	Élet és energia	
	Az élet eredete és feltételei	
4. Öröklődés és evolúció 5. A biotechnológia módszerei és alkalmazása	A változékonyság molekuláris alapjai	
	Egyedszintű öröklődés	
	A biológiai evolúció	
6. Az ember szervezete és egészsége	Az emberi szervezet felépítése és működése	I. Testkép, testalkat, mozgásképesség
		II. Anyagforgalom
		III. Érzékelés, szabályozás
	Az emberi nemek és a szaporodás biológiai alapjai	
	A viselkedés biológiai alapjai, a lelki egyensúly és a testi állapot összefüggése	
	Az egészségügyi rendszer, elsősegélynyújtás	
3. Az életközösségek jellemzői és típusai	Az élőhelyek jellemzői, alkalmazkodás, az életközösségek biológiai sokfélesége	
7. A bioszféra egyensúlya, fenntarthatóság	A Föld és a Kárpát-medence értékei	
	Ember és bioszféra – fenntarthatóság	

FÖLDRAJZ 9–10. évfolyam (nappali tagozat)

A 9–10. évfolyamos földrajz tananyag a természeti és társadalmi környezet összefüggéseivel, kölcsönhatásaival foglalkozik, és tudatosan épít az általános iskolában elsajátított földrajzi, természet- és társadalomtudományi ismeretekre. A középiskolai tananyag a múltból kiindulva a jelen folyamataira, jelenségeire és azok lehetséges jövőbeli következményeire összpontosít, építve a hagyományos és digitális térképi, grafikus és szöveges adatforrásokból megszerezhető információkra.

A középiskolai évfolyamok tananyaga a geoszférák természeti, társadalmi, gazdasági és környezeti folyamatait állítja a középpontba, kiemelt hangsúlyt helyezve a térbeli folyamatok közötti összefüggésekre, kölcsönhatásokra. A 9. évfolyam feladata a kozmikus környezet,

valamint a geoszférák természeti folyamatainak, törvényszerűségeinek megismertetése és megértetése, a tananyag-feldolgozás fókuszába állítva a folyamatok összefüggéseinek és hatásmechanizmusainak bemutatását, a földrajzi eredetű veszélyek és kockázatok felismerését, illetve a természeti erőforrások és a társadalmi-gazdasági folyamatok közti kapcsolatok feltárását. A 10. évfolyam kiemelt feladata a 21. század jellemző társadalmi és gazdasági folyamatainak, a mindinkább globális léptékben szerveződő világgazdaság térbeli sajátosságainak feltárása a tanulók előtt. Ugyancsak a tantárgy feladata ezen az évfolyamon az egész bolygónk jövőjét meghatározó természet-, társadalom- és gazdaságföldrajzi okokra visszavezethető problémák, veszélyhelyzetek összefüggésekben történő bemutatása, a mind nagyobb mértékű fogyasztás és a fenntarthatóság között feszülő ellentétek problémaközpontú feldolgozása, illetve az egyéni szerepvállalás lehetőségeinek és fontosságának felismertetése.

A földrajzoktatás ebben a képzési szakaszban is fontosnak tartja a tananyag feldolgozása során elsajátított földrajzi tudás és a mindennapi élet történései, döntéshelyzetei közötti kapcsolatok bemutatását. Tudatosan épít a tanulók más forrásokból (média, világháló, utazások stb.) megszerzett földrajzi ismereteinek és a korábbi évfolyamokon kialakított készségek, képességek és saját tapasztalatok tanórai alkalmazására.

A középiskolai földrajzoktatás komplex és szemléletformáló ismeretanyaga révén segíti a tanuló pályaválasztását, eligazodását a munka világában, illetve felkészíti a szakirányú felsőfokú tanulmányokra. Hozzájárul ahhoz, hogy a középiskolai földrajzi tanulmányok befejezésekor a tanuló biztonsággal eligazodjon a természeti és társadalmi környezetben, illetve földrajzi ismereteit alkalmazni tudja a mindennapi életben. Fontos szerepet játszik abban, hogy a tanuló felnőtt élete során reálisan tudja értékelni a természeti veszélyeket és környezeti kockázatokat, ezzel összefüggésben tudjon helyes döntést hozni. Kialakítja a tanulóban a földrajzi problémák iránti érzékenységet, valamint az azokra való reflektálás, a tudatos és felelős véleménynyilvánítás képességét.

A földrajzoktatás ahhoz is hozzájárul, hogy az iskolából kilépő tanuló képes legyen felelős döntéshozatalra az állampolgári szerep gyakorlása során, valamint kialakuljon benne az igény arra, hogy későbbi élete folyamán önállóan tovább gyarapítsa földrajzi ismereteit.

A 9–10. évfolyamon a természet- és társadalomföldrajzi folyamatok közti kapcsolatrendszerek bemutatása révén továbbra is kiemelt feladat az analizáló és szintetizáló földrajzi gondolkodás tudatos fejlesztése, a tanulók ismereteinek rendszerezése. További kiemelt feladat a geoszférák jellemzőinek, törvényszerűségeinek és változásainak, valamint az ember geoszférákat befolyásoló társadalmi és gazdasági tevékenységeinek megismerésén keresztül a rendszerben való gondolkodás, az egyéni és közösségi felelősségvállalás, a környezettudatos és fenntartható szemléletű magatartás, valamint a felelős döntéshozatal fejlesztése. A 9. és 10. évfolyamos földrajz tananyag témaköreinek feldolgozása során a tanuló:

- földrajzi tartalmú adatok, információk alapján következtetéseket von le, tendenciákat ismer fel és várható következményeket (prognózist) fogalmaz meg;
- feltárja a földrajzi folyamatok, jelenségek közötti hasonlóságokat és eltéréseket, különböző szempontok alapján rendszerezi azokat;

- földrajzi megfigyelést, vizsgálatot, kísérletet tervez és valósít meg, az eredményeket értelmezi;
- megkülönbözteti a tényeket a véleményektől, adatokat, információkat értékel;
- önálló, érvekkel alátámasztott véleményt fogalmaz meg földrajzi kérdésekben.

Ugyanígy minden témakör feldolgozásakor kiemelt figyelmet kell hogy kapjon a földrajzi tartalmú információszerzés és -feldolgozás, valamint a digitáliseszköz-használat. Ennek megfelelően a tanuló:

- céljainak megfelelően kiválasztja és önállóan használja a hagyományos, illetve digitális információforrásokat és adatbázisokat;
- adatokat rendszerez és ábrázol hagyományos és digitális eszközök segítségével;
- földrajzi tartalmú szövegek alapján lényegkiemelő összegzést készít szóban és írásban;
- megadott szempontok alapján alapvető földrajzi-földtani folyamatokkal, tájakkal, országokkal kapcsolatos földrajzi tartalmú szövegeket, képi információhordozókat dolgoz fel;
- közvetlen környezetének földrajzi megismerésére terepvizsgálódást tervez és kivitelez;
- digitális eszközök segítségével bemutat és értelmez földrajzi jelenségeket, folyamatokat, törvényszerűségeket, összefüggéseket.

A földrajz tantárgy a Nemzeti alaptantervben rögzített kulcskompetenciákat az alábbi módon fejleszti:

A tanulás kompetenciái: Szüntelenül változó és globalizálódó világunk megismeréséhez, megértéséhez elengedhetetlen a folyamatos tájékozódás, információszerzés és a nyitott gondolkodás, amely elképzelhetetlen a tanuló kezdetben még irányított, majd egyre önállóbbá váló információszerző tevékenysége nélkül. Így a tanulás-tanítási folyamatnak hozzá kell járulnia az információszerzés és -feldolgozás készségének fejlesztéséhez, különös tekintettel a digitális világ nyújtotta lehetőségek kritikus felhasználására. A földrajztanulás célja, hogy elősegítse a megszerzett ismeretek alkalmazását a mindennapi élet különböző területein, támogassa az egyéni igényekkel összhangban lévő önirányító és önfejlesztő tanulás képességének fejlődését. Cél, hogy a tanuló képes legyen a földrajzi-földtudományi, gazdasági, társadalmi és környezetvédelmi jellegű információk felismerésére és összegyűjtésére a valós térben (például terepen) csakúgy, mint különböző információhordozókból (például újságcikkek, grafikonok, térképek, híradások, forrásszövegek, karikatúrák, képek, ábrák elemzése révén).

A kommunikációs kompetenciák: A különféle szóbeli és írásbeli ismeretközvetítő, illetve értékelési módszerek alkalmazásával a földrajztanítás segíti az anyanyelvi kommunikáció fejlődését. A földrajzi információk értelmezése során fejlődik a tanuló érvelésen alapuló egészséges vitakészsége. A kommunikációs kompetenciák fejlesztését segítik a földrajzi tartalmú információk értelmezését elváró írásbeli és szóbeli – közöttük a prezentációhoz kapcsolódó – feladatok megoldása. A különböző forrásokból gyűjtött információk, leírások értelmezése és feldolgozása hozzájárul a szövegértési kompetencia fejlesztéséhez.

A digitális kompetenciák: A korszerű földrajzoktatás elképzelhetetlen a digitális világ nyújtotta aktuális információk tanításba való beépítése nélkül. Ehhez szükség van a tanuló

digitális kompetenciáinak alkalmazására. A tanulási-tanítási folyamat tudatosan épít a digitális térképek, térinformatikai szoftverek alkalmazására, elemzések elvégzésére, földrajzi összefüggések felismerésére és megértésére. Az adatok összegyűjtése és felhasználása mellett fontos feladatnak tartja az adatbázisok, információforrások értő szemléletének kialakítását, a tudatos felhasználóvá válás támogatását. A projektfeladatok, önálló vagy csoportban végzett kutatások fejlesztik a tudatos közösségi információáramlást, a tudás hálózatos megosztásának képességét. A földrajztanítás tudatosan épít a tanuló prezentációs képességére, ösztönzi a földrajzi folyamatok digitális eszközökkel történő bemutatását.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák: A földrajztanítás során a földrajzi problémák kezdetben közös, majd csoportos vagy önálló megoldásán keresztül lehetőség nyílik a gondolkodási készségek, elsősorban az elemzés, a rendszerezés, a valós vagy modellkísérleteken alapuló tapasztalást követő következtetés és problémamegoldás fejlesztésére. A földrajztanítás fontos célja az analógiás gondolkodás, a sokféleségben rejlő azonosságok és különbségek összehasonlítási készségének fejlesztése. A különböző földrajzi folyamatok vizsgálata során szükség van az analitikus és a szintetizáló gondolkodásra. Előtérbe kerül az új megoldási ötletek megfogalmazása, azaz a kreatív gondolkodás fejlesztése, ezzel párhuzamosan pedig nagy hangsúlyt kap a tanulói döntéshozatal, az alternatívák végiggondolása, a kockázatvállalás, az értékelés, az érvelés és a legjobb megoldási lehetőségek kiválasztása. Fontos feladat a mérlegelő gondolkodás megerősítése.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák: A földrajz elsősorban a társadalomföldrajzi témák feldolgozásával hozzájárul a világ társadalmi-kulturális sokszínűségének megismertetéséhez, ehhez társul a más kultúrák, szokások iránti érdeklődés és tisztelet kialakulásának támogatása. A csoportos és interaktív munkamódszerek alkalmazása során lehetőség nyílik az egyéni és a kollektív felelősség tudatosítására. A kooperatív módszerek alkalmazása lehetővé teszi a tanuló szociális kompetenciáinak fejlesztését, amelyek elengedhetetlenek ahhoz, hogy későbbi élete során képes legyen hatékony és konstruktív módon részt venni a társadalmi életben, és szükség esetén kezelni tudja a felmerülő konfliktusokat.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: A világ társadalmi, kulturális sokszínűségének bemutatásával a földrajzoktatás segíti a kulturális értékek megismerését, emellett hozzájárul a kulturális identitás tudatosításához, a kulturális értékeink és hagyományaink megőrzése iránti igény kialakításához. Az önállóan vagy csoportosan létrehozott produktumot (például modell, prezentáció) elváró feladatok hozzájárulnak a kreatív alkotás és önkifejezés képességének fejlődéséhez.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák: Modern földrajzoktatásunk révén napjaink társadalmi-gazdasági és környezeti folyamatainak megismerése nagymértékben hozzájárul a társadalmi-gazdasági élet eseményeiben történő eligazodáshoz, az aktív, kreatív, a körülményekhez rugalmasan alkalmazkodó állampolgárrá váláshoz. Az oktatás a modern gazdasági élet sikeres szereplőinek bemutatásával hozzájárul az innováció szerepének, a munkaerőpiac igényeinek megismeréséhez, ez pedig hatással van a munkavállalói és a vállalkozói kompetencia fejlődésére.

A témakörök áttekintő táblázata:

Tájékozódás a kozmikus térben és az időben
A kőzetburok
A légkör
A vízburok
A geoszférák kölcsönhatásai és összefüggései
Átalakuló települések, eltérő demográfiai problémák a 21. században
A nemzetgazdaságtól a globális világgazdaságig
Magyarország és Kárpát-medence a 21. században
A pénz és a tőke mozgásai a világgazdaságban
Helyi problémák, globális kihívások, a fenntartható jövő dilemmái

ELSŐ IDEGEN NYELV - ANGOL NYELV 9 –12. évfolyam (nappali tagozat)

Az első idegen nyelv tantárgy tanterve

Az idegen nyelvi tanterv célja kettős: egyrészt megadni azokat a kimeneti kritériumokat melyek az iskolai nyelvoktatás lépcsőihez a nyelvi fejlődés érdekében elengedhetetlenek, másrészt irányelveket adni az iskoláknak a helyi tantervek elkészítéséhez és az eredményes nyelvtanári munkához. A korszerű idegennyelv-tanítás elsődleges célja a nyelvtanuló nyelvi cselekvőképességének fejlesztése. A tanuló legyen képes személyes és szakmai életében egyéni céljait elérni, saját gondolatait kifejezni, és mind valódi mind pedig digitális térben idegen nyelven kommunikálni, ismereteket szerezni. Az idegen nyelvek tanítása eltér a többi tantárgyétól abból a szempontból, hogy nem a tartalmi ismeretek átadásán van a hangsúly, hanem azoknak a készségeknek a kialakításán és állandó fejlesztésén, melyek segítségével a tanuló saját gondolatait és elképzeléseit idegen nyelven is ki tudja fejezni.

A 9-12. évfolyamon az idegennyelv-tanítás szervesen épül a korábbi évfolyamokon megkezdett nyelvi fejlesztésre, valamint annak eredményeire. Továbbra is fontos szerepet játszik a nyelvtanulás iránti motiváció fenntartása és erősítése, ugyanakkor egyre inkább középpontba kerül a valós élethelyzetekben, valamint a pályaválasztás és a továbbtanulás során felhasználható nyelvtudás és a nyelvi tudatosság fejlesztése. Ebben a nevelési-oktatási szakaszban folytatódik az eddig megszerzett nyelvi ismeretek bővítése, illetve az idegen nyelv felépítésének és szerkezetének még mélyebb és árnyaltabb megismerése. A diák aktív, önálló, önszabályozó nyelvtanulóvá válása elengedhetetlen feltétele az egész életen át tartó nyelvtanulás megalapozásának. Fejlesztéséhez szükség van a tanulási stratégiák egyre tudatosabb elsajátítására, további útmutatásra az önálló tanuláshoz, valamint az önértékelés és a társértékelés alkalmainak folyamatos megteremtésére.

Kapcsolódás a kompetenciákhoz

A tanulás kompetenciái: Az idegen nyelvek tanulása során fejlődik a tanuló memóriája, a korábban tanult elemek felidézését és rendszerezését igénylő tanulási teljesítménye. A tanuló képessé válik a nyelvtanulási stratégiák felismerésére és ezek alkalmazására, ez pedig hasznosul más tantárgyak esetében is. A tanuló megtanulja a hibákra történő visszajelzések elfogadását, a hibák kijavításának szükségességét, valamint képessé válik saját és társai

fejlődésének értékelésére. A tanórán kívüli nyelvtanulási lehetőségek felismerésével és kihasználásával is készül az egész életen át tartó tanulásra. Az önálló nyelvtanulásra való felkészülés a tanulási folyamat aktív résztvevőivé teszi.

A kommunikációs kompetenciák: A nyelvórai tevékenységek képessé teszik a tanulót arra, hogy az élő idegen nyelven árnyaltan fejezze ki, objektíven támassza alá, szemléltesse gondolatait, hallgassa meg társait, társaival közösen hozzon döntéseket, formáljon véleményt, információt és tudást osszon meg. Képekre, ábrákra, hanganyagokra, szövegekre idegen nyelven utal, azokra vonatkozóan véleményt fogalmaz meg és állást foglal, s ezeket felhasználva, párban vagy csoportban, további kommunikációs feladatokat old meg. Nyelvtudását személyes és online nyelvi érintkezésben kapcsolatépítésre használja fel.

A digitális kompetenciák: Az idegen nyelvek tanulása során a tanuló úgy használja a digitális eszközöket, forrásokat és mobiltelefonos applikációkat, hogy a célnyelv jellemző kifejezéseit és pragmatikáját megfelelően alkalmazza, valamint saját fejlődését és tanulását támogassa. Ezzel lehetővé válik az idegen nyelvű szövegalkotás, szövegértés és nyelvi interakciók fejlesztése digitális felületeken és eszközök használatával.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák: Az idegen nyelv tanulása során a tanulónak több szempontból fejlődik a gondolkodása, mely során egyre több nyelvi elemet képes felismerni, felidézni, az egymásra épülő elemeket logikusan elrendezni és alkalmazni. A feldolgozott témák hatására mérlegelő idegen nyelvgondolkodása és problémamegoldó készsége, a nyelvek közötti kódváltást lehetővé tevő kognitív képességei is fejlődnek. Nyelvtudása növeli az információszerzési és tudásmegosztási lehetőségeit.

A személyes és társas kompetenciák: A társas kompetenciák fejlődéséhez hozzájárulnak a nyelvórákon gyakran párban vagy csoportban végzett feladatok, valamint egyéb, kooperáción alapuló tanulási tevékenységek is, melyek során fejlődik együttműködési készsége, kitartása, cél- és feladattudata. A nyelvtudás növeli a tanulók önbizalmát, önbecsülését, valamint fejleszti más nemzetek tagjaihoz, kultúrájához és az idegen, ismeretlen világokhoz való viszonyát.

A kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: Az idegen nyelv tanulása során a tanuló nyitottá válik a saját országa, nemzete és más népek történelmére, kultúrája közötti eltérésekre, elfogadja a különbségeket, magabiztosságát az anyanyelvi kötődés és az a mérlegelő, toleráns gondolkodásmód határozza meg, amely teret ad a kreatív, alkotó jellegű önkifejezésnek. A korszerű nyelvtanítás szükségszerűen magában foglalja a tanuló életkorának megfelelő alkotó tevékenységeket és az alkotással kapcsolatos tartalmakat.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák: A kompetencia fejlesztése valós nyelvi célok és helyzetek idegen nyelven történő leképezésével valósul meg. Egy nyelvi feladat megoldása közben a tanuló együttműködik, hagyományos és digitális forrásokat használ, kommunikál, problémát vitat meg, döntéseket hoz, ezekről beszámol, és mindezek felkészítik a munkavállalásra.

Módszerek

Az idegen nyelv-oktatás a középiskolában is tevékenység- és tanulóközpontú, vagyis a tanuló számára olyan életkorának, illetve érdeklődésének megfelelő helyzeteket teremt, amelyekben a nyelvet eszközként, hatékonyan használja, a nyelvi funkciókat kommunikációs szándékának megfelelően alkalmazza, és birtokában van a megfelelő szókincsnek.

Kiemelten fontos a nyelvoktatásban az interdiszciplináris, azaz a tantárgyak között átívelő szemlélet, mely épít a más tantárgyak keretében szerzett ismeretekre, és az idegen nyelven megszerzett tudással pedig gazdagítja más tantárgyak tanulását. Projektfeladatok, információgyűjtés a szaktantárgyhoz, internetes kutatómunka, mind-mind történhet idegen nyelven is, felkészítve a tanulót a munka világában zajló információcserére.

A hosszú távon is fenntartható nyelvi fejlődés érdekében a középiskolában kiemelten fontos, hogy a tanórán kívüli nyelvhasználati és nyelvtanulási tevékenységekre is építsünk, és erre a tanulót a nyelvórán egyre nagyobb mértékben felkészítsük. Mindezek révén a tanuló nyelvtanulási céljai élővé, valódivá és elérhetővé válnak, erősítik a motivációt és annak fenntartását. A diák tudatában van annak, hogy a nyelvtanulás fontos szerepet tölt be a körülöttünk lévő világ megismerésében és megértésében. A nevelési-oktatási szakasz fő célkitűzése tehát a felhasználóképes nyelvtudás megszerzése, amelyben az iskolai nyelvtanításon túl fontos szerepet játszanak a digitális eszközök, az internet, valamint általában a nyelvórákon kívüli nyelvtanulási lehetőségek, (idegen nyelvű filmek, könnyített olvasmányok, e-mail levelezés, idegen nyelvű színi előadások, internetes kutatási feladatok stb.), amelyek feltételezik és fejlesztik az aktív, önálló tanulói magatartást. Ennek kialakítása és megalapozása a nyelvórák egyik fontos feladata. Fontosak a kooperatív módszerek, valamint a projektmunka, amelyek fejlesztik a tevékenység-központú tervezést, a probléma- és folyamatközpontú gondolkodást, és általában a célnyelven folytatott kommunikációt. A nyelvoktatói munka tervezése során fontos szerepet kapnak az egyéni tanulási sajátosságok és igények is.

A nyelvtanítás folyamatában szükséges, hogy a tanuló a digitális tartalmak feldolgozásához segítséget kapjon. Az iskolai és az otthon elvégzendő feladatoknak köszönhetően a diák már képes arra, hogy digitális eszközökön keresztül is megértsen és létrehozzon szöveget, valamint interakciót folytasson és tartalmat közvetítsen angol nyelven. Az idegen nyelvi órák során, valamint az iskolán kívüli célnyelvi tevékenységek által a nyelvtanuló részesévé válhat az adott kultúrának, kapcsolatot teremthet anyanyelvi beszélőkkel, és ilyen módon a saját és más kultúrákkal szembeni tudatossága erősödik. Az ismeretszerzésben segíthetnek a célnyelvi országokról szóló olvasmányok vagy filmek, vagy a rendszeres idegen nyelvi projekt feladatok, melyet a tanuló akár egyénileg, akár csoportosan készíthet el. E tapasztalatok által a nyelvtanuló a nevelési-oktatási szakasz végére képes saját nemzeti sajátosságait és értékeit a célnyelven közvetíteni. A motiváció fenntartása és erősítése érdekében a nyelvórát továbbra is a pozitív, stresszmentes, jó hangulatú tanulási környezet jellemzi, amelyben a tanuló életkori sajátosságainak megfelelő, érdekes, nyelvi és kognitív szempontból is kihívást jelentő feladatokat old meg. A változatos munkaformák, a projektmunkák, a kooperatív tanulási technikák alkalmazása, valamint az irányító tanár és a társak visszajelzései, a különféle

értékelési formák a középiskolában is segítik a tanulót abban, hogy továbbra is szívesen és örömmel vegyen részt a tanórai feladatokban. Önbizalma erősödik, nyitott és motivált marad nyelvtudása hosszú távú fejlesztésére. A nevelési-oktatási szakasz végére magabiztossá válik, és egyre inkább szívesen és tudatosan használja nyelvtudását. Képes saját hibáit észrevenni, javítani, valamint saját és társai haladását értékelni.

A nyelvtanulásban a valódi kommunikációs szituációknak és a valós nyelvi cselekvéseknek az alapja az idegen nyelvű szöveg, mely a nyelvtanuló számára tartalmi és nyelvi szempontból is illeszkedik életkorához és érdeklődéséhez. A jól megválasztott, megbízható tananyag nagy segítség tanárnak és tanulónak egyaránt, és a tanulási folyamat sikeressége szempontjából meghatározó lehet. E nevelési-oktatási szakasz egyik legfontosabb célja a szövegkompetencia tudatos fejlesztése egyre elvontabb és összetettebb szövegek révén. A nyelvtanulónak képessé kell válnia arra, hogy a szövegeket megértse, és az azokból kinyert információkat fel tudja használni saját kommunikációs céljainak megvalósítására. Hangsúlyos szerepe van emellett a nyelvi eszközök funkcionalitásának, melyek nem különálló egységekként, hanem kontextusba ágyazottan kell, hogy megjelenjenek. A nyelvtanulót arra is képessé kell tenni, hogy a szövegértés és a szövegalkotás során a nyelvi eszközök szövegben betöltött funkcióját tudatosan kezelje, és szövegkohéziós, valamint figyelemvezető eszközöket használjon. A nyelvi tartalmak és eszközök átadása továbbra is kontextusba ágyazottan, szövegek alapján, konkrét beszédhelyzetekben akár nonverbális és/vagy vizuális elemekkel megsegítve történik. A használható nyelvtudás és a valós kommunikáció elsajátítása érdekében továbbra is integráltan kell fejleszteni a nyelvi és nem nyelvi készségeket. Amennyiben az idegen nyelv oktatása csoportbontásban történik a tanulókat nyelvtudásuk alapján kell beosztani, az intézmény kötelező nyelvi szintfelmérést tarthat.

Tanulási eredmények

Ebben a nevelési-oktatási szakaszban a 12. évfolyam végére a KER szerinti B2 nyelvi szint a kimeneti cél, ezen belül a továbbtanulni nem szándékozó tanulónak fel kell készülnie legalább a középszintű idegen nyelvi érettségi követelményeinek sikeres teljesítésére. A nevelési-oktatási szakasz végére a tanuló témakörtől függetlenül ismer és tudatosan alkalmaz nyelvtanulási és nyelvhasználati stratégiákat, képessé válik arra, hogy nyelvtudását valós, személyes, tanulással kapcsolatos vagy szakmai céljaira alkalmazza, valamint készül az aktív nyelvtanulás eszközeivel az egész életen át tartó tanulásra. Ezeket más tanulási területeken is alkalmazza kompetenciáinak mélyítésére.

Angol nyelv 9–10. évfolyam

Ennek a nevelési-oktatási szakasznak a fő célja az, hogy a tanuló az előző szakaszokban megalapozott idegen nyelvi kommunikatív kompetenciáját továbbfejlessze. A nyelvi alapkészségek, valamint egyre hangsúlyosabban a társadalom és nyelvhasználat, a jel- és szabályrendszerek és az interkulturális kompetenciák együttes fejlesztése a feladat, és mindez továbbra is összhangban áll a Nat-ban megfogalmazott egyéb kulcskompetenciákkal és nevelési célokkal. Ebben a szakaszban is fontos, hogy a nyelvtanulás az idegen nyelvi tartalmakon keresztül ébressze fel a tanulóban a világ megismerésének igényét, az ismeretek, a tudás átadásának lehetőségét, a kreatív, felelősségteljes gondolkodást, az önkifejezési

vágyat, a nemzeti és az interkulturális tudatosságot, valamint a digitális kompetenciák kialakítását.

Nyelvtudásának fejlődésével egyidőben a tanuló ebben a szakaszban is tovább halad az önálló, tudatos nyelvhasználóvá válás útján. Nemcsak egyre több és árnyaltabb, valós kommunikációs helyzetben tudja használni a nyelvórákon megszerzett tudását, hanem azt is egyre jobban érti, hogy a használható nyelvtudás a felnőtt élet, elsősorban a továbbtanulás, a szakmai boldogulás egyik alapvető kulcsa. Egyre inkább kész arra, hogy akár elvontabb témákban is alkalmazza nyelvi ismereteit, készségeit. Ezért a nyelvóráknak segíteniük kell a tanulót abban, hogy az elsajátított nyelvi eszközöket egyre inkább személyes érdeklődéséhez, terveihez, valamint boldogulásához igazodó, valós kommunikációs helyzetekben használhassa.

Az egyre összetettebbé váló tartalmak megértésének, elsajátításának és használatának érdekében a diák továbbra is sokféle, érdekes, kihívást jelentő feladatot old meg a nyelvórákon. A változatos munkaformák lehetőséget biztosítanak arra, hogy együtt dolgozzon társaival, például projektmunkákban, kiselőadásokban, vitafórumokon, és ezek során használja kreativitását, problémamegoldó gondolkodását, illetve, hogy kifejtse véleményét hagyományos és digitális csatornákon keresztül is. Érzékenységéből adódóan különösen fontos az irányító tanár támogató visszajelzése, a többféle értékelési forma, amelyek által segítséget és mintát kap önmaga és társai értékeléséhez, megtanulja saját, és mások hibáit felismerni, és azokat helyükön kezelni. Így válik egyre inkább önállóvá a nyelvtanulás és a nyelvhasználat terén is.

Az egyéni érdeklődés figyelembevétele meghatározó, ezért a nyelvórákba be kell emelni olyan idegen nyelvi tartalmakat, lehetőségeket és eszközöket, amelyekkel a tanuló a nyelvórákon kívül is szívesen foglalkozik. A 9-10. évfolyamon új témakörként megjelenik a tudomány és technika, a kommunikáció, az utazás és turizmus, és a már ismert témakörök is bővülnek, összetettebbé válnak. Kettéválik a személyes és a környezeti tématartomány, a személyes tématartomány kiegészül a tágabb emberi kapcsolatok, az életmód, valamint az ember és társadalom témakörökkel, a környezeti pedig a környezetvédelemmel. Míg az osztálytermi témakör, valamint a személyes és a környezeti vonatkozások súlya csökken, addig hangsúlyosabbá válnak a kereszttantervi, a kibővített közéleti, aktuális, célnyelvi és nyelvtanulási tématartományok. A hozzájuk rendelt óraszámok továbbra is ajánlások, inkább a tématartományok feldolgozásának javasolt mélységét jelölik.

Ebben a nevelési-oktatási szakaszban a tanuló újabb szövegtípusokkal – nyelvi szintjének és érdeklődésének megfelelő ifjúsági irodalmi olvasmányokkal ismerkedik meg. A gondosan kiválasztott, autentikus szövegek feldolgozása során tovább fejlődik a szövegalkotási, szövegértési, valamint interakciós készsége. A célnyelvi ismeretszerzés és tudásmegosztás az általános iskolához képest hangsúlyosabbá válik. A szakasz végére a tanuló eléri a KER szerinti B1 nyelvi szintet. Az egyes témakörökön kívül a tantervben megtalálhatók az adott szakasz végére elsajátítandó nyelvi funkciók, valamint nyelvi elemek és struktúrák, célnyelvi példákkal. A 9-10. évfolyamokra vonatkozó listákban nem jelennek meg az általános

iskolában elsajátított elemek, de ezek további gyakorlása, tudatosítása elengedhetetlen a KER szerinti B1 szint eléréséhez.

Nyelvi funkciók az angol, mint első idegen nyelvre a szakasz végéig (a zárójelben olvasható angol nyelvű kifejezések példák):

- bemutatás (Let me introduce myself. This is Jack, an old friend of mine. Let me introduce Mr Smith to you.)
- telefonálás (XY speaking. Can I speak to XY? I'll call you later. Thanks for calling.)
- elismerés kifejezése (Welldone. It's a good idea. I'm proud of you.)
- ismétléskérés kifejezése nem értés esetén (Sorry, what did you say?)
- nem értés, magyarázatkérés, magyarázat értésének ellenőrzése (Could you understand me? Is it clear? Sorry, what does that mean?)
- aggódás, félelem kifejezése (I'm worried about it, I fear..., I'm afraid that...)
- üdvözletküldés (Give my best regards to...)
- megszólítás, elbúcsúzás hivatalos levélben (Dear Sir/Madam, Dear Mr. Smith, I look forward to hearing from you. Yours faithfully/sincerely,)
- beszédszándék jelzése beszélgetés közben (I've just got an idea. I'll tell you what. Why don't we...?)
- elemek összekapcsolása szóban (First..., then, after that...finally)
- kiemelés, hangsúlyozás (It's cats that are very active at night. The biggest problem is that the weather is horrible.)
- mondandó összefoglalása (All in all... To sum up... In short...)
- beszélgetés lezárása (Right. OK. It was nice talking to you.)
- együttérzés kifejezése (I'm so sorry to hear that. Oh, no! What a shame!)
- szemrehányás kifejezése (It's your fault. You shouldn't have said that.)
- segítségkérés és arra reagálás (Will you help me? Sure, no problem. Can you do the washing-up instead of me? Not now, I am afraid, I'm busy.)
- segítség felajánlása és elfogadása (Shall I bring you something from the shop? Yes, please. I'll help you with your homework. Thanks, that sounds great.)
- tanács kérése és adása (What shall I do? I think you should take a rest. Should I see a doctor? You'd better ..., That's a good idea. ..., I think you should/ought to do this.)
- reklamálás (This soup is cold. The driver was rude. I'd like to make a complaint.)
- engedélykérés és arra reagálás (May I use your phone? Sure, go ahead. Do you mind if I open the window? Please, don't, I'm cold.)
- feltételezés, kétely kifejezése (I don't think he did it. He might be right. I wonder where he is.)
- ok-okozat kifejezése (Why is that? Because..., How come he didn't take part? He's ill, that's why.)
- magyarázat kifejezése (What is it good for? It's used for cooking., How does it work? It works with a battery.)
- emlékezés, nem emlékezés kifejezése (I remember seeing her at the party last year. I can 't remember locking the door.)
- elkeseredés kifejezése (I am disappointed/ devastated.)
- érdeklődés, érdektelenség kifejezése (I am interested in... I don't care.)

— bosszúság kifejezése (Oh, no! I am fed up with it.)

Nyelvi elemek, struktúrák az angol, mint első idegen nyelvre a szakasz végéig (a zárójelben olvasható angol nyelvű kifejezések példák):

— cselekvés, történés, létezés kifejezése jelen időben: 'to be' létige; Present Simple; Present Continuous; Present Perfect Simple (Have you done your room? I haven't finished it yet.) Present Perfect Continuous (I've been learning English for 3 years. Have you been waiting for a long time?);
— cselekvés, történés, létezés kifejezése múlt időben: 'to be' létige (Past Tense); Past Simple (I ate bread for breakfast. I didn't see the film. Did you visit Joe?); Past Continuous (I was listening to her. Were they crying?) Past Perfect (I had seen her before.);
— cselekvés, történés, létezés kifejezése jövő időben: 'going to' (I'm going to be a doctor. It's going to rain.); Future Simple (When will you be sixteen? I'll help you.) Future Continuous (This time tomorrow I will be skiing in Austria.)
— modalitás: 'can', 'must' segédige (I can/can't swim.); 'could', 'may' (Can/could/may I join you?) 'should/shouldn't' (You should ask her.); 'mustn't' (You mustn't smoke here.); 'can', 'could', 'be able to' (I could swim when I was 5. I was able to pass the exam.); 'must', 'may', 'might', 'can't' (Clara must be at school, she can't be on holiday. She might like you); 'should have /might have' (She should have done it sooner. He might have passed the exam.)
— múltbeli szokások kifejezése: 'used to' / 'would' (I used to cry a lot when I was a child. My mum would always tell us stories.)
— feltételesség kifejezése (We'll stay at home if it rains. We would buy it if we had money.)
— függő beszéd kifejezése jelenidőben (He says he is tired. I don't know where he lives. Tell him to stop it.)
— függő beszéd múlt idejű igével (He said he was tired. She told me not to leave.)
— szenvedő szerkezet: (The school was renovated during the summer. My car will be repaired tomorrow.)
— mennyiségi viszonyok: egyes és többes szám; számok, sorszámok; megszámlálható főnevek; megszámlálhatatlan főnevek; 'all', 'both', 'none', 'neither', 'every', 'each', 'enough', 'too', 'quite' (It isn't good enough. The cake tastes quite good.)
— minőségi viszonyok: rövid melléknevek fokozása (Tom's younger than Sue. Mary is the prettiest girl.); rendhagyó melléknevek fokozása (good/bad, better/worse); hosszabb melléknevek fokozása, összehasonlítás (more intelligent, She is the most intelligent of all.); leírás (What's it like? What colour is it? What does it look/sound/taste/feel like?)
— térbeli viszonyok: prepozíciók, helyhatározók, képleírás kifejezései (here, there, on the left, on the right, in, on, under, opposite, next to, between, outside, inside, indoors, outdoors, upstairs, downstairs, abroad)
— időbeli viszonyok: gyakoriság (How often? always, often, sometimes, never, once/twice a week, every day); időpontok/dátumok (in 1997, in July, at 5 o'clock, on Monday, It's eight. It's quarter to eight.); 'already', 'yet', 'just' (I have already read

it. He has not finished it, yet. She has just entered the room.); időtartam: How long? (How long were you in Spain? For one month.); időpont meghatározása (soon, afterwards, later, next, then, the day before yesterday, the day after tomorrow, the other day, during the winter)

- logikai viszonyok: célhatározás kifejezése (He went to Rome to study Italian)
- szövegösszetartó eszközök: mutató névmások (this, that, these, those); kötőszavak (and, or, but, because), személyes névmások; 'some/any'; határozatlan névmások (somebody, anybody, nobody, everybody); további kötőszavak (e.g. however)
- birtoklás kifejezése múlt időben (I didn't have many friends at school.); jövő időben (At the age of 25 I will have a car.); genitive 's' (Joe's brother..., Whose...?)
- visszakérdezés: (She's ill, isn't she? She hasn't met you before, has she?).

Az egyes témakörök tanulási eredményeként a tanuló:

- az adott tématartományban megért összetettebb célnyelvi szöveget;
- az adott tématartományban létrehoz összetettebb célnyelvi szöveget;
- az adott tématartományban életkorának megfelelő interakciót folytat.

A témakörök áttekintő táblázata:

Personal topics: family relations, lifestyle, people and society
Environment and nature
School and education
Holidays, travelling, tourism
Public matters, entertainment
English and language learning
Intercultural topics
Cross-curricular topics and activities
Current topics
Science and technology, Communication
Gaining and sharing knowledge

Angol nyelv 11–12. évfolyam

A 11. évfolyamra a tanuló már B1 nyelvtudással érkezik, és célja - nyelvtudása további fejlesztése mellett -, hogy legalább a középszintű, de felsőoktatási felvételi esetén az emelt szintű érettségi követelményeit sikeresen teljesítse. Középiskolai tanulmányai végére már elegendő tudással és tapasztalattal rendelkezik ahhoz, hogy nyelvtudását hatékonyan fel tudja használni a körülötte lévő világ megismerésére, információszerzésre és -cserére, valamint valós kommunikációra és kapcsolatépítésre. A szakasz végére célként kitűzött, KER szerinti B2 szint az önálló nyelvhasználat magasabb fokát jelenti. A tanuló tudja és érti, hogy ezt a célt akkor tudja elérni, ha a tanórán kívüli nyelvtanulási és nyelvhasználati lehetőségeit a lehető legjobban kihasználja: olvas, filmet néz, illetve digitális csatornákon keresztül használja a nyelvet lehetőleg minden nap. A személyes tartomány a nyelvtanuló számára kibővül oly módon, hogy már a közéleti, az oktatási és akár a szakmai tartományok vonatkozásában is tényleges nyelvhasználóként tud működni, és nyelvtudását egyéni céljainak

megfelelően tudja alkalmazni. Egyre kevésbé akadályozzák a fizikai korlátok (például a környezeti zajok, vagy a kiejtés milyensége), a társadalmi/társasági tényezők (például beszédpartnereinek száma vagy egymáshoz viszonyított státusza), a 'mentális kontextus' (például a motiváció, a lelkiállapot), vagy egyéb paraméterek (például a felkészülés lehetősége, vagy egy vizsgaszituáció), és egyre sokszínűbb nyelvi tevékenységekben vesz részt, a nyelvi stratégiák széles körének aktív és tudatos beépítésével. Általános beszédprodukcióját ekkor már változatos, az érdeklődési körén túlmutató témákban is részletes, példákkal kiegészített és jól felépített szöveg jellemzi, szükség esetén megfelelő érveléssel alátámasztva. Képes az előre elgondoltaktól eltérni, mondandóját a beszédpartnerekhez, hallgatósághoz igazítani. Írásprodukciója is összetettebbé válik, élményeiről és különböző eseményekről részletes és világos leírást képes adni. Megtervezi és az adott szituációhoz illeszti az alkalmazott nyelvi eszközöket, hiányosságait egyre hatékonyabban kompenzálja, és javítja hibáit. Írás-, illetve beszédprodukciójában érzelmeit, személyes véleményét megjeleníti, számára ismerős helyzetekben helytállóan folytat célnyelvi információátadást és -cserét. Szóbeli beszélgetést hatékonyan és megfelelő eszközökkel kezdeményez, azt fenntartja és lezárja, a megértést biztosítja céljainak megfelelően. Egészében világosan ki tudja fejezni magát mind írásban, mind beszédben anélkül, hogy komoly korlátokba ütközne.

A tanult nyelvi elemek segítségével ismeretlen témákat és szituációkat is felismer mind élőbeszédben, mind pedig hangzóanyagokban, és ez igaz az anyanyelvi beszélők által folytatott köznyelvi társalgásra is. A konkrét bejelentések mellett képes az elvontabb témájú üzenetek megértésére is, ideértve a beszélők attitűdjét, nézeteit is. Olvasásában nagy önállóságot tanúsít, a szövegeknek megfelelően alkalmazza olvasási stílusát és sebességét. Hosszabb, összetettebb szövegekben megleli a részleteket is. Megért standard dialektusban, szokványos tempóban folyó célnyelvi műsorokat, filmeket a média különböző csatornáin, és ehhez változatos stratégiákat tudatosan alkalmaz.

Interakcióiban jó nyelvhelyességgel, megfelelő szókinccsel, a természeteshez közelítő szinten vesz részt. A különböző közegekben olvasott és hallott szövegeket képes összegezni, azt továbbadni. Szókincsében változatos, a hiányosságokat körülírással megoldja. Nyelvhelyességében még előfordulnak hibák, de a megértést ezek már kevéssé gátolják. Szövegalkotásában többnyire koherens, a kohéziós eszközök széles körét tudja használni. Kiejtésében, hanglejtésében közelít a természeteshez, helyesírásában már többnyire pontos.

A szakasz végére szociokulturális ismeretei (például célnyelvi társadalmi szokások, testbeszéd) már lehetővé teszik azt, hogy társasági szempontból is megfelelő kommunikációt folytasson. Interkulturális tudatosságára építve felismeri a célnyelvi és saját hazájának kultúrája közötti hasonlóságokat és különbségeket, és a magyar értékek átadására képessé válik. Megszerzett nyelvtudásával részt tud venni célnyelvű oktatási és szabadidős tevékenységekben, és ez egyre inkább igaz a választott pályájának, érdeklődésének megfelelő tartalmakra is. A nyelvtanulás során elsajátított tanulási stratégiákat és készségeket már más tantárgyak elsajátításában is alkalmazza, és nyelvtudását kereszttantervi témákban is fejleszti.

Ebben a szakaszban a témakörök óraszámai kifejezik a nyelvtudás fejlődésének és az életkor változásának következtében áthelyeződő hangsúlyokat. A középiskola elején a személyes tématartomány még kiemelkedő szerepet játszik. Ezt itt felváltja egy egyenletesebb eloszlás, azaz nagyobb jelentőséget kapnak további témakörök, mint például az országismeret és az interkulturális ismeretek vagy egyes kereszttantervi tartalmak idegen nyelven. A tanuló életkora és elvontabb gondolkodása lehetővé teszi, hogy megjelenjenek új témakörök is, melyeket az érettségi vizsgára történő felkészülés tesz szükségessé. Ilyen témák az ember és társadalom, a különböző és egyre szaporodó függőségek veszélyei vagy a gazdasági és pénzügyi ismeretek. A pályaválasztás előtt álló 11-12. évfolyamos diákok számára szintén elengedhetetlen a munka világával való ismerkedés a célnyelven, mely a nyelvi fejlődés mellett kiváló lehetőséget nyújt az erről történő beszélgetésre, gondolkodásra, valamint a munkavállalói kompetencia megalapozására. Ezeken az évfolyamokon az osztálytermi és iskolai témakört a vizsgafelkészülés váltja fel, mert a tanulónak tanórai keretek között kell megismerkednie az angol nyelvi érettségi feladataival, követelményeivel, valamint a sikeres teljesítéshez szükséges stratégiákkal. Rálátást kell kapnia az értékelés szempontjaira, és gyakorlatot kell szereznie a feladatsorok megoldásában. Mindezek elérése érdekében a középiskola utolsó két évében a legnagyobb jelentőség a célnyelvi és nyelvtanulással kapcsolatos témakörnek jut.

Ebben a szakaszban is fontos szerepet kap az önálló nyelvtanulás fejlesztése, mert a középiskolai évek végére a tanulónak képessé kell válnia nyelvtudása önálló fenntartására és továbbfejlesztésére, valamint arra, hogy nyelvtudását személyes és szakmai életében való használatra adaptálni tudja. A szakasz végére a tanuló eléri a KER szerint meghatározott B2 nyelvi szintet, és fel tud készülni az emelt szintű nyelvi érettségi vizsga sikeres teljesítésére, amely elősegíti számára a felsőoktatásba való bejutást. A tantervek a kötelező tartalmat témakörökön keresztül közelítik meg. Az egyes témakörök mellett az adott két évfolyamra kötelező nyelvi funkciók és nyelvi elemek, struktúrák kerültek megfogalmazásra célnyelvi példákkal. A 11-12. évfolyamokra vonatkozó listákban megjelenhetnek korábbi elemek összetettebb nyelvi példákkal és újonnan belépő funkciók és struktúrák is.

Nyelvi funkciók az angol, mint első idegen nyelvre a 11-12. évfolyamon (a zárójelben olvasható angol nyelvű kifejezések példák):

- álláspont, vélemény kifejezése (In my view ..., As I see it ..., Personally, I think ...)
- érvek felvezetése (I find it extremely important ..., When we consider..., Considering ..., We should keep it in mind that ..., I suppose we all agree that ...)
- egyetértés mások érveivel (I completely agree. I couldn't agree more. That's exactly what I think, You've persuaded me.)
- kétely, bizonytalanság kifejezése (I'm not entirely sure, Yes, maybe, but..., I see what you mean, but ... I agree to some extent, but...)
- mások érveivel való egyet nem értés (I am afraid I disagree/can't agree with you. I don'see why/how ..., Actually, ... Surely you don't think that ... I partly agree. I agree up to a point. I completely disagree. You must be joking.)
- konklúzió levonása (The point I'm trying to make is ..., All in all it shows ...)

- statisztikai adatok elemzése grafikon, diagramm segítségével (Judging from the examples …, The diagram proves that …)
- reklamáció, panasz kifejezése (I'd like to make a complaint about …, I'd like to return this …, It doesn't fit. It's not my size. It won't work properly. Can I have a refund?)
- bocsánatkérés értelmezése és annak kifejezése (I apologise. I feel/am sorry for …)
- érzések kifejezése (I'm satisfied. I'm frightened. I'm embarrassed.)
- szükségesség kifejezése (It is necessary/unnecessary to …)
- dicséret, kritika kifejezése (Congratulations! I congratulate you on doing it.)
- javaslat és arra reagálás (I was wondering if you'd like to ... I recommend.... Yes, that would be excellent. That's a good idea, but…)
- információkérés (Could you please tell me when the next train leaves? You wouldn't know the time, would you?)
- egymást követő események leírása (Firstly, secondly, thirdly, later on, in the end, eventually)
- beszédszándék jelzése beszélgetés közben (Can I interrupt you for a second? May I say something?)
- segítségkérés és arra reagálás (Could you do me a favour? Could you give/lend me a hand? Sure. No problem.)

Nyelvi elemek és struktúrák az angol, mint első idegen nyelvre a 11-12. évfolyamon (a zárójelben olvasható angol nyelvű kifejezések példák):

- cselekvés, történés kifejezése jövő időben: future continuous, future perfect (I'll be cooking then. I'll have finished cooking by then.)
- jövőidejűség kifejezése a múltban: 'was/were going to', 'was/were about to', 'was/were to have' (I was going to help her. I was about to leave.)
- cselekvés, történés kifejezése múlt időben: past perfect continuous (I had been learning English for two years before I passed my exam.)
- feltételes mód kifejezése: third conditional, 'I wish', 'if only' (I would have done it if I had had the time. I wish you were here. If only he could have helped me.)
- függő beszéd: statements, questions, requests, offers, orders, reporting verbs (She threatened to leave me there. She asked me if she should leave. She asked me to take her home. She offered to take me home. She told me to take him home.)
- vonatkozó névmások / mellékmondatok: relative pronouns and clauses (She's a girl who can sing really well. I won't eat the banana which was on the floor.)
- közvetett kérdések: indirect questions (Could you tell me what the time is, please?)
- műveltetés kifejezése: causative (I have my hair cut every month.)
- igei vonzatok (gerunds and infinitives)
- szövegkohéziós elemek (in addition, furthermore, in fact, so as, since, although, even though, however…)
- inverzió: inversion (Not only did they listen to me, they also followed my orders. Never have I seen such a beautiful landscape.)
- képzők: negative prefixes (uneducated, impolite), adjective suffixes (dangerous, professional, hopeful) noun suffixes (teacher, bakery, difference)
- visszaható névmások: reflexive pronouns (myself, yourself, herself…)

A témakörök áttekintő táblázata:

Personal topics: family relations, lifestyle
Environment and nature
Holidays, travelling, tourism
Public matters, entertainment
English and language learning
Intercultural topics
Cross-curricular topics and activities
Current topics
Science and technology, Communication
People and society
Financial matters
Carreer and employment
Gaining and sharing knowledge
Final exam preparation

MÁSODIK IDEGEN NYELV - BEÁS NYELV ÉS IRODALOM 9-12. évfolyam (nappali tagozat)

A második idegen nyelv tantárgy kerettanterve

A korszerű idegennyelv-oktatás elsődleges célja – a második élő idegen nyelvből is – a tanuló nyelvi cselekvőképességének kiterjesztése. Nyelvtudása segítse, hogy személyes és szakmai életében egyéni céljait elérhesse, saját gondolatait kifejezhesse, és mind valódi mind pedig digitális térben idegen nyelven ismereteket szerezzen, valamint kommunikáljon. A második idegen nyelv tanításánál is törekedni kell arra, hogy a tanuló megismerje és használja a kommunikációs kompetencia tágabb összefüggéseit: a nyelvi elemek, a jel- és szabályrendszerek, valamint a nyelvhasználati stílusok és regiszterek társadalmilag elfogadott változatait. A második élő idegen nyelv esetén a nevelési-oktatási szakasz fő célkitűzése az alapfokú, felhasználóképes nyelvtudás megszerzése, amelyben az iskolai nyelvtanításon túl fontos szerepet játszanak a digitális eszközök, az internet, és a nyelvórákon kívüli nyelvtanulási lehetőségek (idegen nyelvű filmek, könnyített olvasmányok, e-mail levelezés, idegen nyelvű színi előadások, internetes kutatási feladatok stb.).

Mindezek feltételezik és fejlesztik az aktív, önálló tanulói magatartást, melynek kialakítása és megalapozása a nyelvórák egyik fontos feladata. A második idegen nyelv tanítása a 9-12. évfolyamon szervesen épül a korábbi évfolyamokon megkezdett anyanyelvi fejlesztésre, annak eredményeire, valamint az első élő idegen nyelv tanulása során szerzett tapasztalatokra, és a kialakult tanulási stratégiákra. Továbbra is fontos szerepet játszik a nyelvtanulás iránti motiváció fenntartása és erősítése, ugyanakkor egyre inkább középpontba kerül a valós élethelyzetekben, valamint a pályaválasztás és a továbbtanulás során felhasználható nyelvtudás és a nyelvi tudatosság.

Kapcsolódás a kompetenciákhoz

A tanulás kompetenciái: Az idegen nyelvek tanulása során fejlődik a tanuló memóriája, a korábban tanult elemek felidézését és rendszerezését igénylő tanulási teljesítménye. A tanuló képessé válik a nyelvtanulási stratégiák felismerésére és ezek alkalmazására, ez pedig hasznosul más tantárgyak esetében is. A tanuló megtanulja a hibákra történő visszajelzések elfogadását, a hibák kijavításának szükségességét, valamint képessé válik saját és társai fejlődésének értékelésére. A tanórán kívüli nyelvtanulási lehetőségek felismerésével és kihasználásával is készül az egész életen át tartó tanulásra. Az önálló nyelvtanulásra való felkészülés a tanulási folyamat aktív résztvevőivé teszi.

A kommunikációs kompetenciák: A nyelvórai tevékenységek képessé teszik a tanulót arra, hogy az élő idegen nyelven árnyaltan fejezze ki, objektíven támassza alá, szemléltesse gondolatait, hallgassa meg társait, társaival közösen hozzon döntéseket, formáljon véleményt, információt és tudást osszon meg. Képekre, ábrákra, hanganyagokra, szövegekre idegen nyelven utal, azokra vonatkozóan véleményt fogalmaz meg és állást foglal, s ezeket felhasználva, párban vagy csoportban, további kommunikációs feladatokat old meg. Nyelvtudását személyes és online nyelvi érintkezésben kapcsolatépítésre használja fel.

A digitális kompetenciák: Az idegen nyelvek tanulása során a tanuló úgy használja a digitális eszközöket, forrásokat és mobiltelefonos applikációkat, hogy a célnyelv jellemző kifejezéseit és pragmatikáját megfelelően alkalmazza, valamint saját fejlődését és tanulását támogassa. Ezzel lehetővé válik az idegen nyelvű szövegalkotás, szövegértés és nyelvi interakciók fejlesztése digitális felületeken és eszközök használatával.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák: Az idegen nyelv tanulása során a tanulónak több szempontból fejlődik a gondolkodása, mely során egyre több nyelvi elemet képes felismerni, felidézni, az egymásra épülő elemeket logikusan elrendezni és alkalmazni. A feldolgozott témák hatására mérlegelő gondolkodása és problémamegoldó készsége, a nyelvek közötti kódváltást lehetővé tevő kognitív képességei is fejlődnek. Nyelvtudása növeli az információszerzési és tudásmegosztási lehetőségeit.

A személyes és társas kompetenciák: A társas kompetenciák fejlődéséhez hozzájárulnak a nyelvórákon gyakran párban vagy csoportban végzett feladatok, valamint egyéb, kooperáción alapuló tanulási tevékenységek is, melyek során fejlődik együttműködési készsége, kitartása, cél- és feladattudata. A nyelvtudás növeli a tanulók önbizalmát, önbecsülését, valamint fejleszti más nemzetek tagjaihoz, kultúrájához és az idegen, ismeretlen világokhoz való viszonyát.

A kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: Az idegen nyelv tanulása során a tanuló nyitottá válik a saját országa, nemzete és más népek történelmére, kultúrája közötti eltérésekre, elfogadja a különbségeket, magabiztosságát az anyanyelvi kötődés és az a mérlegelő, toleráns gondolkodásmód határozza meg, amely teret ad a kreatív, alkotó jellegű önkifejezésnek. A korszerű nyelvtanítás szükségszerűen magában foglalja a tanuló életkorának megfelelő alkotó tevékenységeket és az alkotással kapcsolatos tartalmakat.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák: A kompetencia fejlesztése valós nyelvi célok és helyzetek idegen nyelven történő leképezésével valósul meg. Egy nyelvi feladat megoldása közben a tanuló együttműködik, hagyományos és digitális forrásokat használ, kommunikál, problémát vitat meg, döntéseket hoz, ezekről beszámol és mindezek felkészítik a munkavállalásra.

Módszerek

Az idegennyelv-tanítás tevékenység- és tanulóközpontú, vagyis a tanuló számára olyan életkorának, illetve érdeklődésének megfelelő szituációkat teremt, amelyekben a nyelvet eszközként hatékonyan használja, a nyelvi funkciókat kommunikációs szándékának megfelelően alkalmazza és birtokában van a megfelelő szókincsnek.

Fontos a nyelvoktatásban az interdiszciplináris, azaz a tantárgyak között átívelő szemlélet, mely épít a más tantárgyak keretében szerzett előzetes tudásra, képes új kapcsolódási pontok kialakítására, az idegen nyelven megszerzett ismeretekkel pedig gazdagítja más tantárgyak tanulását. Projektfeladatok, információgyűjtés a szaktantárgyhoz, internetes kutatómunka, mind-mind történhet idegen nyelven is, felkészítve a tanulót a munka világában zajló információcserére. Az interdiszciplináris szemlélet mellett a második idegen nyelv tanítása-tanulása szervesen épít az anyanyelvi ismeretekre és az első idegen nyelv tanulása során megszerzett stratégiák alkalmazására, valamint a nyelvek közötti hasonlóságokra és különbségekre. A hosszútávon fenntartható nyelvi fejlődés érdekében a középiskolában kiemelten fontos, hogy a tanórán kívüli nyelvhasználati és nyelvtanulási tevékenységekre is építsünk, és erre a tanulót a nyelvórán egyre nagyobb mértékben fel kell készíteni. Ezek azok a feladatok, amelyek révén a tanuló nyelvtanulási céljai élővé, valódivá és elérhetővé válnak, erősítik a motivációt és annak fenntartását. A diák tudatában van annak, hogy a nyelvtanulás kulcsfontosságú szerepet tölt be a körülöttünk lévő világ megismerésében és megértésében.

A nyelvtanuló aktív, önálló, önszabályozó nyelvtanulóvá válása elengedhetetlen feltétele az élethosszig tartó tanulás megalapozásának is. Fejlesztéséhez a második idegen nyelv tanulása során szükség van a már az első idegen nyelv kapcsán megismert tanulási stratégiák további alkalmazására és fejlesztésére, az önálló tanulás megtapasztalásában való útmutatásra, valamint az önértékelés és a társértékelés alkalmainak folyamatos megteremtésére. Fontosak a kooperatív módszerek, valamint a projektmunka, amelyek fejlesztik a tevékenység-központú tervezést, a probléma- és folyamatközpontú gondolkodást és általában a célnyelven folytatott kommunikációt. Az oktatói munka tervezése során fontos szerepet kapnak az egyéni tanulási sajátosságok és igények is. A nyelvtanítás folyamatában feltétlenül szükséges, hogy a tanuló a digitális tartalmak feldolgozásához segítséget kapjon. Az iskolai és az otthon elvégzendő feladatoknak köszönhetően a diák egyre inkább képes arra, hogy digitális eszközökön keresztül is megértsen és létrehozzon szöveget, valamint interakciót folytasson és tartalmat közvetítsen idegen nyelven.

A második élő idegen nyelvi órák során, valamint az iskolán kívüli célnyelvi tevékenységek által a nyelvtanuló részesévé válhat egy újabb kultúrának, kapcsolatot teremthet a célnyelven beszélőkkel, ilyen módon a saját és más kultúrákkal szembeni tudatossága fejlődik. Az ismeretszerzésben segíthetnek a célnyelvi országokról szóló olvasmányok vagy filmek, vagy

a rendszeres idegen nyelvi projekt feladatok, melyet a tanuló akár egyénileg, akár csoportosan készíthet el. Mindezek révén a nyelvtanuló a nevelési-oktatási szakasz végére képes saját nemzeti sajátosságait és értékeit a célnyelven közvetíteni.

A nyelvtanulásban a valódi kommunikációs szituációknak és a valós nyelvi cselekvéseknek az alapja az idegen nyelvű autentikus szöveg, mely a nyelvtanuló számára mind tartalmi, mind pedig nyelvi és kognitív szempontból is releváns. A jól megválasztott, megbízható tananyag nagy segítség tanárnak és tanulónak egyaránt, és a tanulási folyamat sikeressége szempontjából meghatározó lehet. A nevelési-oktatási szakasz egyik legfontosabb célja a szövegkompetencia, azaz a szövegekkel való munka tudatos fejlesztése. A nyelvtanulónak képessé kell válnia arra, hogy a szövegeket megértse, hasonlókat létre tudjon hozni, és azokból kinyert információkat fel tudja használni saját céljainak megvalósítására. Hangsúlyos szerepe van emellett a nyelvi eszközök funkcionalitásának, melyek nem különálló egységekként, hanem kontextusba ágyazva jelennek meg. Ennek értelmében a nyelvtanulót képessé kell tenni arra, hogy a szövegértés és a szövegalkotás során a nyelvi eszközök szövegben betöltött funkcióját tudatosan kezelje, valamint szövegösszetartó és figyelemvezető eszközöket használjon.

A motiváció fenntartása és erősítése érdekében a nyelvórát a pozitív, stresszmentes, jó hangulatú tanulási környezet jellemzi, amelyben a tanuló életkori sajátosságainak megfelelő, érdekes, nyelvi és kognitív szempontból is kihívást jelentő feladatokat old meg. A változatos munkaformák, a projektmunkák, a kooperatív tanulási technikák alkalmazása, valamint az irányító tanári és a társak visszajelzései, a különféle értékelési formák a második idegen nyelv esetében is segítik a tanulót abban, hogy továbbra is szívesen és örömmel vegyen részt a tanórai feladatokban. Önbizalma így erősödhet, nyitott és motivált marad nyelvtudása hosszú távú fejlesztésére. A nevelési-oktatási szakasz végére magabiztossá válik, szívesen használja nyelvtudását, és egyúttal egyre inkább tudatos nyelvhasználó is lesz, aki képes saját hibáit észrevenni, valamint saját és társai haladását értékelni.

A nyelvi tartalmak és eszközök átadása az első nyelvhez hasonlóan kontextusba ágyazottan, szövegek alapján, konkrét beszédhelyzetekben, akár nonverbális és/vagy vizuális elemekkel megsegítve történik. A használható nyelvtudás és a valós kommunikáció elsajátítása érdekében továbbra is integráltan kell fejleszteni a nyelvi és nem nyelvi készségeket. Amennyiben az idegen nyelv oktatása csoportbontásban történik a tanulókat nyelvtudásuk alapján kell beosztani, az intézményünk kötelező nyelvi szintfelmérést tarthat.

Tanulási eredmények

Ebben a nevelési-oktatási szakaszban a 12. évfolyam végére a KER szerinti A2 nyelvi szint a kimeneti elvárás. A nevelési-oktatási szakasz végére a tanuló ismer és egyre tudatosabban használ nyelvtanulási és nyelvhasználati stratégiákat, valamint ezeket más tanulási területeken is alkalmazza kompetenciáinak mélyítésére. Készül továbbá az aktív nyelvtanulás eszközeivel az egész életen át tartó tanulásra. Életkorának és nyelvi szintjének megfelelő hagyományos és digitális nyelvtanulási forrásokat használ, célnyelvi (könnyített) olvasmányokat olvas, továbbá kiaknázza a tanórán kívüli nyelvtanulási lehetőségeket szórakozásra, kommunikációra, közvetítésre, ismeretszerzésre és tudásmegosztásra.

A szakasz végére - témakörtől függetlenül - a második idegen nyelvből a tanuló:

- részt vesz a változatos szóbeli interakciót és kognitív kihívást igénylő nyelvórai tevékenységekben;
- változatos, kognitív kihívást jelentő írásbeli feladatokat old meg önállóan vagy kooperatív munkaformában, a tanult nyelvi eszközökkel, szükség szerint tanári segítséggel;
- értelmezi az életkorának és nyelvi szintjének megfelelő célnyelvi szituációkhoz kapcsolódó hangzószövegekben megjelenő információkat;
- kiemel, kiszűr konkrét információkat a nyelvi szintjének megfelelő írott szövegből, és azokat összekapcsolja más iskolai vagy iskolán kívül szerzett ismereteivel;
- a tanult nyelvi elemeket többnyire megfelelően használja, beszédszándékainak megfelelően, egyszerű spontán helyzetekben;
- digitális eszközökön és csatornákon keresztül is alkot szöveget szóban és írásban;
- digitális eszközökön és csatornákon keresztül is folytat célnyelvi interakciót az ismert nyelvi eszközök segítségével;
- digitális eszközökön és csatornákon keresztül is megérti az ismert témához kapcsolódó írott vagy hallott szövegeket;
- nyomtatott és/vagy digitális alapú segédeszközt, szótárt használ.

Beás nyelv és irodalom 9–12. évfolyam

A beás nyelv tantárgy tanításának célja a tanulók beás nyelvi kommunikatív kompetenciájának megalapozása és fejlesztése. A beás nyelvet tanulók könnyen kerülhetnek autentikus célnyelvi környezetbe, hisz a nyelvet tanulók közül sokan lehetnek olyanok, akik részesei ennek a kultúrának. Így a kapcsolatteremtés a beás nyelven beszélőkkel komoly motivációs forrás lehet, és nagyban elősegítheti az autonóm tanulóvá válást. A beás nyelvű kommunikáció során meghatározó jelentőségű a nyelvekkel, a nyelvtanulással, az idegen nyelveket beszélő emberekkel és a más kultúrákkal kapcsolatos pozitív attitűd kialakítása, ami magában foglalja a kulturális sokféleség tiszteletben tartását és a nyelvek, kultúrák közötti kommunikáció iránti nyitottságot.

A beás nyelv tanulásának feladatai:

- a nyelvi ismeretek olyan szintű elsajátítása, mely lehetővé teszi a tanulók anyanyelvű olvasókká, írókká válását
- a beás nyelvi ismeretek tudatosítása és beszédkészséggé fejlődésének biztosítása
- az anyanyelven olvasható művek megismerésével a beás nép kultúrájának megismertetése, az olvasási kedv felébresztésével az olvasói szokások kialakítása
- a nyelvi gazdagság előnyeinek nyilvánvalóvá tétele
- iskolai rendezvények, amatőr művészeti produkciók színesítése anyanyelvi anyaggal
- a tanulók érzelmi motiválásának segítése a hagyományápolás és a beás kultúra megismerése érdekében
- nyelvi eszköz biztosítása a határainkon túl élő beás nyelvi közösségekkel való kapcsolatok kiépítéséhez.

Beás nyelv és irodalom 9-10. évfolyam

A beás nyelv a kapcsolatteremtésben, az egymással való érintkezésben fontos szerepet tölt be. Segítségével lehet megörökíteni és a következő generációknak átadni azokat az emberi értékeket, amelyeket a beás nyelvet beszélő nép kulturális téren alkotott. Ide tartozik a beás nép irodalma, szellemi és tárgyi kultúrája is.
A beás nyelv mint a hazai beás nyelvi közösségek anyanyelve nem csupán a kommunikáció hanem az irodalom, a történelem, a kultúra, a művészet, stb. közvetítője is. A nyelv tanításával egy időben ezeket az értékeket is átadjuk. A nyelvoktatásnak fontos célja, hogy a tanulókat képessé tegyük a nyelv használatára, ezért a kommunikatív készséget helyezzük előtérbe.
A beás nyelv tanulásának célja ezért egyfelől a megfelelő kommunikatív kompetencia kialakítása, fejlesztése, másfelől a nyelvvel kapcsolatos pozitív attitűd kialakítása. A nyelvészeti ismeretekkel segíteni kell a tanulókat a négy kompetenciaterület mindegyikén a megfelelő nyelvtudás elsajátítására, hogy képesek legyenek a megfelelő nyelvi eszközök használatával szóban és írásban helyes közléseket adni. A középfokú oktatás keretein belül ezt a mondat- és szövegszerkesztés elveinek ismeretével, tudatosabb használatával kell megtámogatni. A nyelvi érintkezés szabályszerűségeit szintén nagyobb fokú tudatossággal, a verbális és nonverbális szabályrendszer megfelelő ismeretével kell követniük. A hallott szöveg értésekor törekedni kell az autentikus beszédhelyzetek, ill. beszélők előnyben részesítésére – a kultúraátadás szempontjából is. A 10. évfolyam végére a tanulók képessé válnak a beás nyelv segítségével az őket érdeklő problémákkal kapcsolatban információszerzésre, nyelvi ismereteik eszközként való alkalmazására.
Tematikai egységek, témakörök:

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédértés**
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tananyag témáihoz kapcsolódó, a mindennapi élettel kapcsolatos beszéd, illetve a média által közvetített szöveg megértése. A hétköznapi – tanórán kívüli, spontán – kommunikáció megértésének elősegítése, az aktív beszédpartnerré válás kialakítása.
Ismeretek/fejlesztési követelmények - Követelmények	
A tanuló megérti a hétköznapi szituációkban elhangzó beszélgetést, képes a beszédpartnerek álláspontját megfigyelni, megérteni. A tanult témákban lezajló köznyelvi stílusú beszélgetést követi, főbb pontjait megérti. Telefonbeszélgetés főbb információit követni tudja. A tanuló megérti a hétköznapi szituációkban a főbb logikai kapcsolatokat: ellentétet, következtetést, magyarázatot, választás lehetőségét. Ismeretlen hallott szövegből ki tudja következtetni nyelvi és szövegértési technikáinak segítségével a főbb információkat. Képes információ jóslására, ismétlésre, következtetés levonására a tanult és az őt érdeklő témakörökben.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nyelvi sztenderd, köznyelv, társalgási stílus, következtetés, magyarázat, ellentét, választás.
Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség**
A tematikai egység nevelési-fejlesztési	A mindennapi élethelyzetekben való kommunikációs jártasság kialakítása. A tanuló képessé tétele saját érzései, gondolatai kifejezésére, álláspontja

céljai	közlésére. A gyakori szituációs fordulatok gördülékeny alkalmazásának elősegítése. Kommunikatív kompetencia kialakítása többféle beszédhelyzetben.
Ismeretek/fejlesztési követelmények - Követelmények	
Az írásbeli és szóbeli kommunikáció különböző formáinak gyakorlása a következő témakörökben: - Emberi kapcsolatok A családi élet, házimunka, háztartási eszközök Foglalkozások, munkahelyek Ünnepek Barátság, emberek belső tulajdonságai - Tágabb környezetünk Településtípusok, városi élet - vidéki élet, lakóhelyünk - Természeti környezetünk: Növények, állatok, környezetvédelem - Az iskola világa Iskolai élet, iskolám bemutatása - Egészség, betegség Leggyakoribb betegségek (panaszok, kezelések), orvosnál, gyógyszertárban, kórházban - Időjárás, öltözködés Évszakok és az időjárás Divat, ruhák - Étkezés Vendéglő, rendelés, fizetés, reklamáció - Utazás Utazási lehetőségek, utazási előkészületek - Szabadidő, szórakozás Hobbi, szabadidős tevékenységek, sport A tanuló képes egy adott szöveggel kapcsolatban valós vagy stimulált beszédhelyzetekben több, egymást követő kérdést feltenni. Képes beszélgetést kezdeményezni és azt fenntartani begyakorolt hétköznapi témákat érintő beszélgetésekben. Érzelmeit pontosabban, árnyaltabban ki tudja fejezni, tud a beszédpartner hasonló megnyilvánulására reagálni. Mindennapi szituációk esetén képes véleményt alkotni, egyetérteni, szembehelyezkedni másokkal. Képes egyszerű utasításokat adni, illetve azokat követni. Az órai interakciókat képes beás nyelven adni, a tanárral és társaival való kommunikáció esetén is. A beszélgetésben elhangzottakat tömören, lényegre törően képes ismertetni. Ismeri és helyesen alkalmazza a kommunikációs illemszabályokat. Kiejtése, intonációja megközelítőleg pontos, az értelmet helyesen tükrözi vissza, nem ad okot kétértelműségre. A beás nyelvű digitális kommunikációban képes részt venni (chat, fórumok, közösségi oldalak).	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Vita, érv/ellenérv, reklamáció, szó- és mondatjelentés, szinonímia, intonáció.
Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasásértés**
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Ismeretlen szövegelemek jelentésének kikövetkeztetése a szövegösszefüggések alapján. A szöveg gondolatmenetének felismerése. Ismeretlen rövid szövegek otthoni, önálló feldolgozásának előkészítése.
Ismeretek/fejlesztési követelmények - Követelmények	
A tanuló képes a hétköznapi és attól kismértékben eltérő (tudományos, szépirodalmi) jellegű szövegek esetében a lényegi információ elkülönítésére a kevésbé lényegestől. A szövegértési technikákat bátran alkalmazza a szöveg megértésének érdekében. Képes megérteni írott szövegekben tényeket, állításokat, gondolatokat, érzéseket, vágyakat. Mindennapi témákban megérti a hétköznapokban használt szövegtípusokban íródott szövegeket	

(hivatalos- és magánlevél, e-mail). Meglevő ismeretinek felhasználásával képes az ismeretlen szövegrészek tartalmának kikövetkeztetésére. Autentikus szövegekben képes az ismeretlen szavak jelentésének kikövetkeztetésére. Biztonsággal használja a nyomtatott és elektronikus szótárakat, szószedeteket, nyelvi segédleteket. Képes megérteni az alábbi szövegtípusokban íródott – többé-kevésbé ismert szavakra épülő – szövegeket: tájékoztató, hivatalos és magánlevél, újságcikk (hír, riport, interjú stb.), internetes fórumok hozzászólásai, irodalmi szövegek (próza, vers), dalszövegek. Tudja megnevezni a jelentősebb cigány/roma szerzőket, életművük néhány alkotását ismerje: Orsós Jakab, Choli Daróczi József, Lakatos Menyhért. Ajánlott irodalom: Kalányos Terézia (2003): *Bárou-l dă cîgán – Jókai Mór: A cigánybáró* című kisregényének fordítása. Czupi Kiadó, Nagykanizsa Kalányos Terézia (2002): *Nauă korbj - A kilenc holló* - Beás cigány mesék beás és magyar nyelven. Gandhi Közalapítványi Gimnázium és Kollégium, Pécs Gombos Péter (2006): *Lá să szfătászkă dăp-ásztá sî péstyi* - Magyar gyerekversek beás nyelven. Szerk.: Gombos Péter. Fordította: G. Szabó Sára – Gombos Péter. Juta: Profunda Könyvek, 2006. 48 p. http://janus.ttk.pte.hu/tamop/tananyagok/beas_nyelvkonyv/start.html www.romapage.hu	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szövegösszefüggés, stílusrétegek (és azok kifejezőeszközei), elektronikus szótár, sajtóműfajok.
Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Íráskészség**
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló képessé tétele egyszerűbb, hétköznapi szövegek létrehozására többféle műfajban. A jegyzetkészítés alapvető technikáinak elsajátíttatása a beás nyelvű köznyelvi, és más nyelvváltozatban íródott szövegek felhasználásával.
Ismeretek/fejlesztési követelmények - Követelmények	
A tanuló képes hosszabb szöveg létrehozására a hétköznapi, valamint az őt érdeklő témákban. Eseményekről képes a megfelelő kronológia alapján összefüggő szöveg írására. Érzéseit, gondolatait, véleményét változatos, kulturált módon képes kifejezni írásban. A tanuló ismeri az informális és formális írásbeli szövegtípusok alapvető fajtáit, azok formai és tartalmi elemeit beépíti saját írásbeli munkájába. A hivatalos ügyek intézéséhez szükséges szövegtípusokat ismeri, használja (nyomtatványok, hivatalos levél). A tanuló képes saját életrajzának pontos, lényegre törő leírására. Az írásművek tagolásának szabályait (bevezetés, tárgyalás, befejezés) ismeri, az értelmet tükrözően alkalmazza. Írásbeli szövegalkotás során biztonsággal használja a nyomtatott és elektronikus szótárakat, szószedeteket, nyelvi segédleteket. Kreatív írás során képes saját élményeinek, véleményének nyelvileg és a szövegtípusnak megfelelő visszatükrözésére, írásművébe képes beépíteni a kapcsolódó aktualitásokat is.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hivatalos stílus és szövegtípusai; hagyományos és amerikai típusú önéletrajz.

Beás nyelv és irodalom 11-12. évfolyam

A 12. évfolyam végére a tanulók megfelelő nyelvtudást szereznek ahhoz, hogy beás nyelven a hétköznapi és az őket érdeklő témákban írásban és szóban kifejezhessék gondolataikat, érzéseiket a négy kompetenciaterület harmonikus fejlesztésének köszönhetően. Az utolsó

fejlesztési ciklus egyik célja az élethosszig tartó tanulás szellemében a tanulók beás nyelv iránti és a nyelvtanulás iránti pozitív attitűdjének továbbfejlesztése, rövid távon az érettségi vizsga követelményeinek való megfelelés.
A tantárgy speciális fejlesztési céljának megfelelően a kisebbségi nyelvvel, illetve nyelvekkel kapcsolatos szemlélet alakítása szintén fontos: lehetővé kell tenni, hogy e korosztály megfelelő kritikai érzékkel helyes ítéletet alkosson a nyelvek presztízsét, értékét illetően is, láthatóvá váljon számukra a beás nyelv kultúramegőrző szerepének fontossága, az identitás meghatározásában betöltött szerepe.
Az érettségi vizsgára való felkészülés sarkalatos pontja a ciklusnak: a tanulóknak ismerniük kell a nyelvi érettségi felépítését, menetét, értékelési szempontjait. Tanári útmutatással valamint egyéni felkészüléssel képessé kell válniuk a beás nyelvű érettségi sikeres letételére.
Tematikai egységek, témakörök:

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédértés**
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló képessé tétele arra, hogy a természetes vagy rögzített beszédet, ill. a sztenderdtől eltérő és kommunikációs zajjal kísért hangzó beszéd főbb gondolatait is megértse. A tanuló képessé tétele a köznapi beszédhelyzetek, beszédesemények részleteikben való megértésére is.
Ismeretek/fejlesztési követelmények - Követelmények	
A tanuló képes megérteni a köznyelvi beszédet a hétköznapi tanult témakörökben. Hallott szöveg gondolatmenetét képes követni, annak lényeges és kevésbé fontos információinak figyelembe vételével is. Ismerős témájú előadást képes követni, akkor is, ha autentikus beszélőt hall. Telefonbeszélgetésekben az elhangzó információkat többségében képes megérteni. Köznyelvi szövegekben képes az egyes gondolatokat, érzéseket, véleményeket megérteni, az egyes véleményeket elkülöníteni/azonosítani. A szövegértési stratégiákat biztonsággal alkalmazza ismeretlen szavakat, kifejezéseket tartalmazó hallott szöveg megértésekor. Az érettségi vizsga elveinek megfelelően képes természetes és gépi hang megértésére, a szöveghez kapcsolódóan információk beazonosítására.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hangzó anyag, szövegértés, előadás, autentikus beszélő.
Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség**
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló képessé tétele önálló beszédtevékenységre beás nyelven – akár váratlan szituációban is. A tanuló felkészítése a mindennapi élet beszédtémáival kapcsolatos kommunikáció megértésére és az abba való bekapcsolódásra. A kommunikatív kompetencia fejlesztése hétköznapi és attól eltérő szituációkban (pl. vizsgahelyzet).
Ismeretek/fejlesztési követelmények - Követelmények	
Az írásbeli és szóbeli kommunikáció különböző formáinak gyakorlása a következő témakörökben: - Ruházat, divat Felsőruházat, alsóruhanemű, cipő Ruhavásárlás boltban, butikokban - Az ételek, az étkezés Az ételek elkészítése, az ételreceptek elmagyarázása Hideg és meleg ételek	

Étkezési szokások, hagyományos ételek
- Személyes élmény elmesélése
  Jelen és múlt. Egy elmúlt esemény elbeszélése
  A hét eseménye – aktuális történések alapján
- Vágyak és álmok kifejezése
  Jövőbeli elképzelések, tervek
- Több generáció együtt: szerepek a családban
- Az együttélés alapvető normái
  Vélemény, véleménykülönbség, konfliktus, alkalmazkodás,
  Bocsánatkérés
- Iskola: érdeklődési kör, nyelvtanulás, kisebbségi nyelvek, továbbtanulás, elképzelések, a tanulás fontossága
- Munka: a munka világa, kedvelt foglalkozások, munkanélküliség
- Életmód: egészséges életmód - kiemelten a cigány/roma közösségekben, ételrendelés, függőségek, káros hatások
- Szabadidő: a művészet a mindennapi életben, az internet hatása
- Gazdálkodás: családi pénzügyek, zsebpénz, vásárlás, szolgáltatások (pl. posta)

A tanuló képes a hétköznapi beszédhelyzetekben a nyelvi és a kommunikációs illemszabályoknak megfelelő szöveg létrehozására.
Képes probléma felvetésére, a lehetőségek osztályozására, a közöttük való választásra.
Véleményét, gondolatait a hétköznapi témákon kívül a közösséget érintő témakörökben is képes kifejezni, róluk önállóan tud ítéletet alkotni.
Képes a hétköznapi mellett irodalmi szövegek tartalmának összefoglalására, lényeges elemeinek kiemelésére, a szó szerinti és másodlagos jelentések értelmezésével.
A tanuló képes váratlan szituációkban is megnyilatkozni.
Részletes, folyamatszerű utasítások követésére, adására képes.
A beszélgetések során körülírásra, javításra, szinonimák alkalmazására képes.
Az udvariassági szokásokat, formulákat a helyzetnek megfelelően használja.
A mindennapi témákon túl képes beszélgetést folytatni aktuális problémákról is.
A szóbeli érettségi vizsga követelményeinek megfelelően a vizsga témaköreiben megfelelő minőségű és mennyiségű összefüggő szöveg alkotására képes. Megszólalása alkalmazkodik a vizsgán elvárható kommunikációs illemszabályokhoz.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Udvariassági formák, másodlagos jelentés, nyelvi norma, érettségi témakör/szituáció/képleírás.
Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasásértés**
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A közérthető nyelven, hétköznapi témában írt összefüggő szöveg megértésének elősegítése. Önálló állásfoglalás létrehozásának elsajátíttatása. A lényeges és részinformációk megértése, elkülönítése.
Ismeretek/fejlesztési követelmények - Követelmények	

A tanuló képes a hétköznapi szövegekben a lényeges, és kevésbé fontos információk megértésére, azonosítására. A kapott információkat képes hasznosítani. Hosszabb szövegek esetén is képes az információ lehetőség szerinti gyors megkeresésére, illetve azok összefüggéseinek megtalálására a szöveg különböző részeinek segítségével. Ismerős témákban képes kiemelni a fontos gondolatokat hétköznapi és az írott és elektronikus sajtóból származó szövegek esetében is. Képes a tény és a vélemény elkülönítésére, a szöveg átfogó értelmezésére és értékelésére. Az ismeretlen szavak jelentését képes azonosítani az ismerős szövegkörnyezet vagy egyes szavak alapján. Az autentikus szövegek ismeretlen szavait képes megérteni a szövegkörnyezet segítségével. Az érettségi vizsga követelményeinek megfelelően képes alkalmazni a tanult szövegértési technikákat. Ajánlott irodalom: Orsós Anna (2001): Petőfi Sándor – Sándăr Petéfi – Sándor Petőfi: *János vitéz – Jánăs dă Vityáz.* Műfordítás. (Orsós Jánossal és Orsós Sándorral). Fodor Ildikó – Devi Art Alapítvány, Pécs Orsós Anna (2002): *A magyarországi cigány nyelvek.* In: A roma közösség kultúrája és pszichológiája (Labodáné Lakatos Szilviával és Varga Arankával) PTE BTK Pszichológiai Intézete és Romológia Tanszéke, Pécs Kalányos Terézia (2003): *Bárou-l dă cîgán – Jókai Mór: A cigánybáró* című kisregényének fordítása. Czupi Kiadó, Nagykanizsa Orsós Anna /1994/ (1997): *Beás nyelvkönyv. Pă lyimbá băjásilor.* Csokonai Vitéz Mihály Tanítóképző Főiskola, Kaposvár Orsós Anna (1997): *Beás-magyar kéziszótár. Vorbé dă băjás.* Kaposvár: Csokonai Vitéz Mihály Tanítóképző Főiskola. Orsós Anna (1999): *Magyar-beás kéziszótár. Vorbé dă ungur.* Csokonai Vitéz Mihály Tanítóképző Főiskola, Kaposvár http://janus.ttk.pte.hu/tamop/tananyagok/beas_nyelvkonyv/start.html

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szövegértés, használati utasítás, tájékoztató, hagyományos és elektronikus levél, menetrend, fórum.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Íráskészség**
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Jártasság kialakítása összefüggő, tagolt szöveg létrehozására beás nyelven többféle műfajban, hétköznapi témában. Események, élmények, érzések tükrözésére való képessé tétel. Hatékony írásbeli kommunikáció elősegítése. Több írásbeli műfaj formai és tartalmi követelményeinek elsajátíttatása beás nyelven.

Ismeretek/fejlesztési követelmények - Követelmények
A tanuló képes összefüggő szöveg megalkotására a tanult és az őt érdeklő témakörökben. Képes véleményét, gondolatait kifejteni a hétköznapi és az azon kívüli (egyszerűbb művészeti, társadalmi) témakörökben. Képes problémák felvetésére, megfogalmazására. Beás nyelvű nyomtatványok kitöltésére képes. Képes a vázlatkészítés alapvető technikáit alkalmazni, a vázlatot vizuális elemekkel gazdagítani, érthetőbbé tenni. Rövid olvasott vagy hallott szövegről írásbeli összefoglalást, tartalmi kivonatot tud készíteni. Írása tagolt, a megfelelő részek (bevezetés, tárgyalás, befejezés) formájukban és tartalmukban (az írásmű részeinek funkciói alapján) elkülönülnek. A tanuló ismeri és alkalmazza az alapvető szövegkohéziós eszközöket írásbeli megnyilatkozásaiban. Irányított fogalmazási feladat során a feladat utasításait követni képes, a kötött és a kreativitást igénylő részeket összefüggő szövegben képes egyesíteni. Írását képes ellenőrizni, tudatosan korrigálni tanult szempontok alapján. Hagyományos és elektronikus szövegeket (sms, e-mail, hivatalos levél) képes alkotni a formai követelmények betartásával.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szövegkohézió, nyomtatvány, elektronikus szövegtípusok (sms, e-mail stb.), irányított fogalmazás, érvelés, esszé.

ÉNEK-ZENE 9-10. évfolyam (nappali tagozat)

A kilencedik és tizedik évfolyamokon a zenei nevelés célja a nemzeti és az európai azonosságtudat erősítése, a hagyományos és a mai kulturális értékek megismertetése, a tudás gazdagítása a zeneművészet eszközeivel. Cél továbbá, hogy a műalkotások által közvetített magatartásminták segítsék a nemzethez, közösséghez való viszony elmélyítését és járuljanak hozzá a tanulók személyiségfejlődéséhez, szocializációjához, mely egyúttal egy közösség fennmaradásának biztosítéka is.

Az egyes témaköröknél megjelölt minimum óraszámok, csak arányaiban segítik a tájékozódást. A témakörökön belül megjelenő fejlesztési feladatok átfedik egymást, egy-egy fejlesztési feladat több különböző témakörben is megjelenik. Ezáltal a tanórákon belül is érvényesül a komplexitás.

A zenei anyanyelv ápolásának továbbra is fontos szerepet kell betöltenie, hiszen egy nép múltjának legnemesebb értékei őrződnek meg benne: érzelmi tartás, kedélyvilág, vérmérséklet, temperamentum. Mindez a *„népdalaink világa"* fejezetben átélhető a tanulók számára. A dalanyag igazodik életkori sajátosságaikhoz, átélhető élethelyzetekhez, a *„mindenre van hangja"* kodályi megállapításhoz.

Az előadói készség gazdagítása - a kifejezőkészség, tiszta intonáció, a stílusnak megfelelő előadásmód, a közösségi zenélés kiemelten fontos eleme, melynek színvonala a tanár igényességén múlik. A zenehallgatási anyag válogatásánál az életszerűség a fő szempont: a zeneművek e két évfolyamon a tanulók tanulmányaihoz és mindennapjaihoz kapcsolódnak. A 10. évfolyamon a korábban hallgatott zeneművek történelmi szemléletmóddal összegződnek, és a tanulók megismerkednek a hallgatott zenék kulturális környezetével is. Folyamatos feladat a zeneművek műfajának megnevezése, értelmezése. A tanár megismertethet diákjaival „kedvenc" dalokat, figyelmet fordít a 20. századi népies műdalokra, illetve a zenei rétegműfajok napjainkban folyamatosan változó jelenségeire is. Ezek sajátos értékrendet képviselnek, társadalmi szerepek szerint formálódnak. A kialakult évezredes értékrendhez képest gyakran változó normák miatt a tanár csak naprakész ismerettel tudja az ízlésformálás eszközeként alkalmazni.

Az énekelt zeneművek igényes megszólaltatásához, a zenehallgatási anyag elmélyült befogadásához és a zeneművekkel kapcsolatos gondolatok megfogalmazásához, valamint a kreatív zenei megnyilvánulásokhoz továbbra is fontos a készségfejlesztés. A korábbi évfolyamokon *Ritmikai fejlesztés, Hallásfejlesztés és Zenei írás-olvasás* elnevezésű témakörök a középiskolában *Komplex készségfejlesztés* elnevezéssel folytatódnak. Az ének-zene tantárgy a következő módon fejleszti a Nemzeti alaptantervben megfogalmazott kulcskompetenciákat:

A tanulás kompetenciái: A tanár és a tanuló együttműködésének kiemelt szerepe van az aktív tanulás kompetenciáinak kialakításában és fenntartásában, megerősítésében és továbbfejlesztésében. Ebben az ének-zenére különösen fontos szerep hárul. Az ének-zene tanulását nem a hagyományosnak tekintett tanulási módok, hanem a ráérzés, a gyakorlás (ismétlés) és az önreflexivitás támogatja. Ebből adódik, hogy a tanulásból adódó sikeresség

élményként jelenik meg. Ennek az élménynek a megtapasztalása más tárgyak tanulásához is pozitívan járul hozzá.

A kommunikációs kompetenciák: Az írott és a beszélt nyelvhez hasonlóan létezik zenei anyanyelv is, mely saját szintaktikával rendelkező, hierarchikus rendszer. Ezek feldolgozása azonos agyi struktúrák által történik, ezért a zene kiválóan alkalmas az anyanyelvi és az idegen nyelvi kompetenciák fejlesztésére, illetve a beszédnehézségek enyhítésére, melyekre hatékony eszköz a ritmus és a hallásfejlesztés. Lényeges a szöveges éneklés mint verbális kommunikáció, valamint a saját, alkotó gondolatokat kifejező improvizáció. A kommunikációs készségek mélyüléséhez kapcsolódik a zeneművek elemzése, amely által a tanuló saját szavaival képes leírni a zenei folyamatokat, megérti a tágabb összefüggéseket, a zene funkcióját és kapcsolatát azzal a világgal, amelyben létrejött, illetve azzal a világgal, melyben aktuálisan hatást gyakorol. A tanuló így megismeri a zene mindennapi funkcióját és megtanulja értelmezni a zene médiában történő használatát is.

A digitális kompetenciák: A tanuló a digitális világban él és annak eszközeit használja mindennapjaihoz, ezért az oktatás hatékonyságát növeli, ha a pedagógus épít a tanuló ilyen irányú jártasságára. A tanuló kezében lévő mindennapos digitális eszközök alkalmasak arra is, hogy használójuk számára a zenei kommunikáció eszközei legyenek. A zenei szoftverek, alkalmazások játékosan fejlesztik az infokommunikációs kompetenciákat.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák: A tanuló megtapasztalja az együttműködés hatékonyságát a csoportos zenei tevékenységeken keresztül (pl. kórus), és lehetősége van véleményének, gondolatainak kinyilvánítására. Mások produkciójának tisztelettel való figyelése a különböző nézőpontok iránti toleranciáját formálja.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: Az önkifejezés, a kreativitás és a szépérzék fejlesztése keretében a tanuló a zenét sajátos nyelvként ismeri fel, mellyel képessé válik gondolatai, érzései tolmácsolására, használva az improvizáció adta lehetőségeket is. Ezen kívül különböző kultúrák zenéjével való ismerkedés és azok társadalmi funkciójának megértése hozzájárul a komplex látásmód kifejlődéséhez.

A témakörök és a fejlesztési feladatok átfedik egymást, egy-egy fejlesztési feladat több különböző témakörben is megjelenik, ezáltal a tanórákon belül is érvényesül a komplexitás.

Az ének-zene oktatás főbb témakörei:

- Zeneművek /Énekes anyag
- Zeneművek/Zenehallgatási anyag
- Komplex készségfejlesztés.

VIZUÁLIS KULTÚRA 9-10. évfolyam (nappali tagozat)

A vizuális nevelés legfontosabb célja, hogy segítse a tanulókat az őket körülvevő világ vizuálisan értelmezhető jelenségeinek megértésében, ezen belül a vizuális művészeti alkotások átélésében és értelmezésében, illetve ennek segítségével környezetünk tudatos

alakításában. Ez a cél a tanórai kereteken belül az alkotva befogadás elvét követve valósulhat meg a leghatékonyabban, azaz a tantárgy jellemző tulajdonsága, hogy aktív tanulói tevékenységen alapul.

A tantárgy fontos célja, hogy a tanulók az iskolában megismerjék a magyarság által létrehozott legfontosabb képzőművészeti és építészeti műalkotásokat, nemzetünk hagyományos tárgykultúráját és díszítőművészetét. A tantárgy kulcsszerepet játszik a tanulók érzelmi fejlesztésében, mely az őket körülvevő világhoz való pozitív érzelmi viszonyulásuk kialakításának fontos eszköze. Ennek eredményeként elérendő cél, hogy a tanulók büszkék legyenek a magyar kultúrára, és kötődjenek szülőföldünk értékeihez. További fontos cél, hogy a tanulók ismerjék meg az európai és egyetemes vizuális kultúra legjelentősebb képzőművészeti és építészeti alkotásait, alakuljon ki bennük érdeklődés a vizuális jellegű művészetek iránt, váljanak nyitottá a régmúlt korok, illetve a XXI. század művészeti jelenségeinek befogadására.

A vizuális kultúra tantárgy tartalmát három részterület – a képzőművészet, a tárgy- és környezetkultúra, valamint a vizuális kommunikáció – képezi. A vizuális nevelés szempontjából a képzőművészet részterület az ábrázoló és kifejező szándékú, esetleg művészi élményt nyújtó képalkotással, illetve befogadással foglalkozik, a tárgy- és környezetkultúra részterület az ember tervezett tárgyi és épített környezetét jelenti, a vizuális kommunikáció pedig a képekben, gyakran kép és szöveg egységében megjelenő, eleve kommunikációs célú képalkotást tartalmazza. E részterületek tartalmi elemei különböző hangsúllyal, de minden iskolaszakaszban jelen vannak a tantervi követelményekben. A Nat alapelvei alapján a vizuális kultúra tantárgy gyakorlatközpontúsága a vizuális megismerés, a közvetlen tapasztalatszerzés, az elemző-szintetizáló gondolkodás egységében értelmezendő, és a tanulók ténylegesen megvalósuló alkotó munkáját szolgálja.

A vizuális fejlesztés legfontosabb célja adott iskolaszakaszokban az életkornak megfelelő szinteken játékos, kreatív szemlélet kialakítása és alkalmazása. Fontos cél továbbá a minél szélesebb körű anyaghasználat, az alkotótevékenységen keresztül a kéz finommotorikájának fejlesztése, a változatos médiumok és megközelítési módok alkalmazása, a vizuális médiumok közötti átjárhatóság és a művészi gondolkodás szabadságának kialakítása. Mindez segíti a tanulók tájékozódását az őket érő nagy mennyiségű vizuális információ feldolgozásában, szelektálásában, majd az önálló, mérlegelni képes szemlélet kialakításában. Jelen korunk jellemző képkészítési lehetőségeit is figyelembe véve további cél a vizuális kommunikáció digitális kultúrához is köthető mindennapi formáinak, illetve az épített környezet és a tárgyi világ vizsgálata, valamint a környezetalakítás tudatosságának fejlesztése.

A vizuális nevelés kiemelt feladatának tekinti a kreativitás fejlesztését, mely a vizuális problémamegoldás folyamatában fejleszthető és gyakorolható. A tanulók kreativitása az örömteli, kísérletező, élményekben gazdag alkotótevékenység közben bontakozhat és teljesedhet ki, ami mind az egyén, mind pedig a közösség alkotó energiáinak motorja lehet. Lényeges elem mindezekben a motiváció kialakítása az önmagát folytonosan építő, alkotói magatartás megteremtésére és a folyamatos önművelésre. Ezzel összefüggésben fontos a tanulók önértékelésének és önismeretének fejlesztése, a mérlegelő szemlélet kialakítása, amelynek az önálló és a társakkal együttműködő gyakorlati feladatmegoldásokban kell megjelennie és működnie a tanulók fejlesztése során. A vizuális nevelés a tanulók személyiségfejlesztésének rendkívül fontos eleme, hiszen az itt alkalmazott tevékenységekre

jellemző alkotva tanulás érzelmeket gazdagító, empátiát, intuíciót és minőségérzéket, valamint önmagukkal szembeni igényességet kialakító hatása működik.

A köznevelésben a vizuális kultúra tantárgy a művészettel nevelés eszköze, s mint ilyen, az általánosan alapozó, vizuális szemlélet kialakítását és fejlesztését tartja elsőrendű feladatának.

A kerettanterv segíti e célok megvalósítását, adott iskolaszakaszokra és ciklusokra kijelölve a legfontosabb fejlesztési feladatokat, a tanterv témaköreire reflektáló tanári szabadság figyelembevételével. A kerettanterv fő tematikai egységei, témakörei a – vizuális kultúra részterületein alapuló – Nat-ban foglalt fő témakörök további részletezéseként alakultak ki. Minden témakör tartalmazza a megvalósításhoz szükséges óraszámajánlást, támaszkodik a Nat megadott tanulási eredményeire, és minden témakör fejlesztési feladatok és ismeretek, minimális fogalomkészlet megadásával konkretizálja az adott tanítási egység elvárható követelményeit. A tematikai egységek és meghatározott fejlesztési feladatok és ismeretek nem jelölnek időrendi sort, és nem azonosak egy-egy tanóra tananyagával, feladataival. Az egységek rugalmasan kezelhetők, a tanulásszervezés felépítésének logikája mentén történő saját igényű alkalmazás és az adott évfolyamra ajánlott óraszámjavaslatok figyelembevételével. A kerettantervi fejlesztési feladatok értelmezését ugyanakkor példák segítik, amelyek az adott követelmény pontosabb értelmezéséhez adnak ötleteket, illetve inspirálják a helyi tanterv vagy tanmenet tervezését. Egy-egy témakörnél megjelenő fogalmak iskolai feldolgozása természetesen az adott témakör fejlesztési feladataival összekapcsolva értelmezendő. Minden fejlesztési szakaszban és minden témakör esetében csak a belépő új fogalmak jelennek meg, ugyanakkor a már bevezetett fogalmakhoz kapcsolódó tudás elmélyítése és további felhasználása érdekében a fogalmak magasabb évfolyamokon az aktuális fejlesztési feladatoknak megfelelően, az iskola saját igényeinek és a tanulók fejlettségi szintjének megfelelően ismételhetők. Kapcsolódás a kompetenciákhoz:

A tanulás kompetenciái: Ahogyan a kisgyermekkorban a megismerés alapvető eszköze a vizualitás, úgy a későbbi tanulási folyamatban is meghatározó szerepe van a vizuálisan nyerhető információk feldolgozásának. A vizuális megfigyelés, a belső képalkotás, a vizuális elemzés, összehasonlítás, esetleg a tapasztalatok, a következtetések vizuális megjelenítése – kiváltképp a digitális kor vizuális dominanciája miatt – az információszerzés, a tanulás feltétele. A vizuális információszerzés rutinja különösen fontos az önálló tanulás szempontjából. A vizuális gondolkodás ugyanakkor nemcsak az információszerzést, hanem az információk feldolgozását és a gondolkodási folyamatokat is ösztönözheti (például gondolattérkép, modellalkotás), segítséget nyújtva különböző tanulási stílusok és stratégiák megtalálásában. Miközben a vizuális kultúra tantárgy változatos tevékenységei és fejlesztési technikái más tudásterületeket is támogathatnak, olyan tanulási motivációt jelentenek, melyek érdekesebbé, izgalmasabbá és sikeresebbé tehetik a tanulók számára a tanulást.

Kommunikációs kompetenciák: A vizuális kultúra tantárgy célja, hogy a tanulók megismerjék és használják a vizuális kommunikáció lehetőségeinek minél szélesebb skáláját. A digitáliseszköz-használat – a kommunikációs csatornák átalakításával – folyamatosan hatást gyakorol a kommunikáció domináns formáira és minőségére. A vizuális kommunikációs formák értelmezése, értő és felelős használata – ami a vizuális kultúra tantárgy keretében fejleszthető leginkább – a mindennapi életben és a munka világában is elengedhetetlen. A vizuális kultúra a művészeti nevelés olyan átfogó megközelítésére

törekszik, melynek keretében sokféle önkifejezési forma (vizuális megjelenítés, beszéd, mozgás) gyakorlására van mód, ami a kommunikációs lehetőségek körét is tágítja.

Digitális kompetenciák: A digitális kor, amelyben élünk, nagyrészt vizuális kommunikációs formákat használ, ezért a vizuális kultúra tantárgynak is alapvető feladata, hogy segítse a digitális médiumok használatát, mind a közlés, mind a befogadás képességeinek fejlesztésével. A kreatív feladatmegoldás érdekében a tanulók digitálisan hozzáférhető információkat gyűjtenek, és életkori sajátosságaiknak megfelelően lehetőséget kapnak arra, hogy az egy-egy tananyagrész produktumát digitális formában készítsék el. Ezáltal megtanulják, hogy hogyan érdemes alkotó folyamatba építeni az elérhető és összegyűjthető információkat, és hogyan lehet felhasználni a technikai lehetőségeket. A digitális technika lehetőségeinek előre nem látható fejlődési iránya miatt legfontosabb éppen a változásokra reagálni tudó tanulói személyiség fejlesztése.

A matematikai, gondolkodás kompetenciái: A megismerési folyamatok fontos eleme a vizuális megfigyelés. A vizualitás a belső képalkotásnak, majd az ismeretszerzésnek és a magasabb szintű gondolkodási folyamatoknak is sajátos eszköze. A vizuális kultúra tanulása során mind a szabad alkotásban , mind az egyszerű tervezési feladatokban a problémamegoldó gondolkodást gyakorolhatja a tanuló, amikor végigjárja az információgyűjtés, -elemzés, -értelmezés, az ötletelés, a tesztelés és az újraértelmezés szakaszait. Minden problémamegoldás esetében nagy jelentősége van a szabad asszociáción alapuló, divergens gondolkodási szakaszoknak, amit a vizuális kultúra tantárgy tanulása a nyitottság, az egyéni ötletek és a sajátos kifejezési megoldások bemutatásával és elfogadásával jelentős mértékben képes fejleszteni.

A társadalmi részvétel és felelősségvállalás kompetenciái: Az életkori sajátosságok változásával az identitás keresésének egy sajátos és izgalmas lehetősége a szűkebb, majd az egyre tágabb kulturális környezettel való ismerkedés. A vizuális kultúra tantárgy ezen belül bemutatja kulturális örökségünk bizonyos részeit, amelynek kapcsán egyrészt felhívja a figyelmet a közös értékeinkre és azok megőrzésének jelentőségére, másrészt a vizuális alkotásokkal való kapcsolat megalapozott értékítélet megfogalmazására ösztönöz. A kortárs képzőművészet fontos feladata, hogy a művészet sajátos kifejezési formáival hívja fel a társadalom figyelmét a kortárs problémákra, így a vizuális kultúra tantárgy sajátos, szokatlan megjelenésekkel is képes üzeneteket közvetíteni a körülöttünk lévő társadalmi és környezeti jelenségekkel kapcsolatban. Ugyanakkor – miután a vizuális kultúra tantárgy feladata nem csupán a kultúra és a magasművészet közvetítése, hanem a média és az épített, tervezett környezetünk vizuális szempontú vizsgálata is – e tartalmakhoz kapcsolódóan hatást gyakorol a társadalmi felelősség erősítésére is.

Személyes és társas kompetenciák: A művészettel nevelés elvének megfelelően a vizuális kultúra tantárgy kiemelt feladata a személyiség fejlesztése, különös tekintettel a személyes és társas kompetenciákra. A tantárgy egyik jellemzője a gazdag önkifejezési formák támogatása, ami segíti az önismeretet és a reális önértékelés kialakítását, miközben a változatos tevékenységi formák nagyobb esélyt adnak a sikerélmény elérésére. Az érzelmek kifejezéséhez, felismeréséhez és szabályozásához kapcsolódó készségek gyakorlása ugyanakkor szerepet játszik a társas viselkedésben is. A vizuális kultúra tantárgy – és ezen belül a kreatív problémamegoldás fejlesztésének – lehetősége, hogy csoportos

együttműködésben valósuljon meg, azaz a feladatmegoldások sokféle nézőpont és sokféle tudás megjelenítésével, mindenki közreműködésével és megelégedésével jöjjön létre. A csoportos együttműködésen alapuló alkotó vagy befogadó feladatmegoldásokban lehetőség van a különböző szerepek megtapasztalására, a közös döntések megvitatására és a konfliktushelyzetek megoldására, végül a legjobb megoldás érdekében a produktív tevékenység gyakorlására.

A kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: A vizuális kultúra tantárgy a *Művészetek* tanulási terület részeként, hagyományosan magába foglalja a műalkotások elemző vizsgálatát, így alapvető feladata a művészet kultúraközvetítésben elfoglalt helyének hangsúlyozása. Cél, hogy kontextusba helyezze a művészettörténeti változásokat, különös tekintettel kulturális örökségünk jelentőségére, ugyanakkor a tantárgy feladata a kortárs kulturális jelenségek értelmezése is. A tantárgy fontos célja, hogy a tanulók az iskolában megismerjék a magyarság által létrehozott legfontosabb képzőművészeti és építészeti alkotásokat, nemzetünk hagyományos tárgykultúráját és díszítőművészetét, ezáltal büszkék legyenek a magyar kultúrára, és kötődjenek szülőföldünk értékeihez. A befogadó tevékenység aktív alkotótevékenységgel támogatva a kreativitásfejlesztés egyedülálló lehetőségeként működik. A kreatív gazdaság a világ leggyorsabban fejlődő ága, hisz a mindennapos kihívásokkal szemben mindig új megoldásokra van szükség. A vizuális kultúra tantárgy az alkotó feladataiban olyan megoldásra váró problémákat tud meghatározni, amelyek kreatív megoldásokat kívánnak, a megoldások pedig produktum formájában is bemutatásra kerülnek.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák: A vizuális kultúra tantárgy leginkább a személyiségfejlesztésben betöltött feladata miatt képes a munkavállalói és vállalkozói kompetenciák fejlesztésére. A kreatív feladatmegoldás megköveteli az adott helyzet rugalmas kezelését, az innovatív ötletek, új megoldások megtalálását, a megoldás érdekében a helyzetek értékelését, majd a hatékony döntés céljából a kitartó mérlegelést és döntést. A csoportos feladatmegoldások (például projektfeladatok) esetében a tanuló kipróbálhat ugyanakkor olyan együttműködéseket is, amelyekre a munka világában is szüksége lehet.

Vizuális kultúra 9–10. évfolyam

Ebben az iskolaszakaszban a vizuális kultúra tantárgy szokásos részterületeinek további fejlesztése mellett egyre nagyobb hangsúlyt kap a mérlegelő szemlélet és a problémamegoldó gondolkodás, valamint a szociális érzékenység további erősítése. A felnőtté válás ezen időszakában rendkívül fontos a reális önértékelés és az önismeret megerősítése, ami a tantárgyhoz kapcsolódó tudásterületek alkotó-befogadó folyamatain keresztül juthat érvényre. Ebben fontos szerepük van az egyéni feladatoknak éppúgy, mint a társadalmi együttműködést mintázó csoporttevékenységeknek. A fiatalok és a kortárs környezet médiahasználati szokásai szükségessé teszik a médiatudatosság elvének és gyakorlatának erősítését, vagyis a vizuális megfigyelés és értelmezés segítségével megvalósuló mérlegelő médiaértés kompetenciájának megszilárdítását. Ebből következtethető, hogy e korosztálynál nem pusztán a kifejező képzőművészeti produktumok létrehozása a cél, hanem az is, hogy a tanulók képesek legyenek újszerű technikai eszközök használatával is továbbvinni a hagyományos képalkotási eljárások kialakult gyakorlatát, mint például a képi elemek elrendezésének alapvető eseteit. A

9–10. évfolyamos tanulóktól elvárható komplex gondolkodás és látásmód lehetőséget nyújt a korábbi évfolyamokon megszerzett ismeretek és tapasztalatok rendszerezésére, a befogadó jellegű vizuális képességek fejlesztésére, ami tovább segíti a problémamegoldó gondolkodás és kreativitás fejlődését.

A témakörök áttekintő táblázata 9-10. évfolyamon:

Korszak, stílus, műfaj
Kortárs művészeti jelenségek – Művészi koncepció, személyes és társadalmi üzenet
A vizuális közlés hatásmechanizmusa – Vizuális információfeldolgozás
Digitális képalkotás, közösségi média – Digitális tartalom-előállítás, személyesség
Design, divat, identitás – Tervezett környezet, azonosulás
Környezet és fenntarthatóság – Természeti és tervezett környezet egyensúlya

MOZGÓKÉPKULTÚRA ÉS MÉDIAISMERET – 11-12. évfolyam (nappali tagozat)

A szabályozás szerint a 12. évfolyamon kötelezően választandó a mozgóképkultúra és médiaismeret vagy a dráma és színház tantárgy. Intézményünkben a kötelezően választott tárgy a ***mozgóképkultúra és médiaismeret*** tantárgy. A 11. évfolyamon a Művészetek tanulási terület tantárgyai közül (ének-zene, dráma és színház, ***vizuális kultúra***, mozgóképkultúra és médiaismeret) az iskola döntheti el, hogy melyik tantárgy számára biztosítja a heti órakeretet. A tanulási terület tantárgyai közül több lehetőséget is felkínálhat az iskola. Intézményünkben 11. évfolyamon vizuális kultúra, 12. évfolyamon pedig emelt óraszámban (heti 2 óra) tanítjuk a mozgóképkultúra és médiaismeret tárgyat.

A tantervben a témakörök javasolt sorrendje felcserélhető, módosítható. Az egy-egy témakörben megjelenő fejlesztési feladatok és tartalmak hasonlóak. Ezek taníthatók egyik vagy másik témakör keretei között vagy akár mindkettő részeként, a jobb elmélyítés érdekében. A tantervben megjelenő szövegpéldák a gyorsan alakuló médiakörnyezetben viszonylag gyakran frissítendőek. A mozgóképkultúra és médiaismeret tantárgy tevékenységei jelentős szerepet játszanak a Nemzeti alaptantervben megfogalmazott valamennyi kompetencia fejlesztésében.

A tantárgy fejleszti **a tanulás kompetenciáit**, mert a tanulási tevékenységei a digitális eszközökkel való egyéni és közösségi tanulási módozatokon keresztül megélt élményként jelennek meg. Az internet világának, a digitális eszközöknek, a mozgókép formanyelvének valamint ezek működési mechanizmusainak ismerete más tantárgyak tanulását is nagyban támogathatja.

A tantárgy alapvető **a kommunikációs kompetenciák** fejlesztésében. A nekünk szóló vagy a minket elérő üzenetek nagy részét audiovizális médiaüzenetek formájában fogalmazzuk vagy osztjuk meg, ahogy mondandónk egyre nagyobb részét is ilyen formában tesszük közzé. A kommunikáció folyamatában a tanulók nyitottan, érzékenyen és kritikusan viszonyulnak mások véleményéhez, illetve konstruktív párbeszéd folytatására törekednek. Az egyes projektek megvalósításakor a generációk közti párbeszéd is megvalósul, hiszen sokszor a tágabb társas környezet, a család, a felnőtt segítők világa is bevonódik a munkafolyamatokba.

A tantárgy fejleszti a **digitális kompetenciákat**, mivel a mozgóképi és mediális kommunikáció ma már döntően a digitális környezetben valósul meg. A mozgókép és

médiaismeret a digitális eszközhasználati képességeket a társadalmi nyilvánosságban való részvétel, a digitális állampolgárság szempontjából kontextualizálja. A tantárgy fejleszti a logikai, gondolkodási kompetenciákat, ami a problémák azonosításában, a kérdések megfogalmazásában, az összefüggések keresésében és értékelésében, a logikus ok-okozati érvelés alkalmazásában, az egyes folyamatok következményeinek a kiszámításában nyilvánulhat meg.

A tantárgy fejleszti a kollaboratív munkavégzési illetve **személyes és társas kapcsolati kompetenciákat** a kommunikációs gyakorlatok megoldásában, a csoportos együttműködésben. A közös cél érdekében zajló munka erősíti az érdekérvényesítés és az alkalmazkodás dinamikus egyensúlyában zajló konfliktusmegoldások folyamatát.

A tantárgy sajátosságai miatt nagyban fejleszti a kreativitás, **kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciáit**, hiszen a tárgy tanulása során a tanuló olyan készségeket sajátít el, amelyek magukban foglalják gondolatok, tapasztalatok és érzések befogadását és kifejezését a művészetek és más kulturális kifejezésmódok széles körében.

A tantárgy személyiségfejlesztésben betöltött szerepe, a digitális és a **kommunikációs kompetenciák** fejlesztése hozzájárul a munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák fejlesztéséhez is.

A tantárgy tartalmai szoros kapcsolatban állnak a magyar nyelv és irodalom, a történelem, az állampolgári ismeretek, a hon- és népismeret, az etika, a vizuális kultúra, a dráma és színház, valamint a digitális kultúra tantárgyak tartalmaival. A tanulóknak ezen tantárgyak tanulása során szerzett ismereteit, tudását a mozgóképkultúra és médiaismeret tantárgy frissítheti, új összefüggésekbe tudja helyezni. A tanuló előzetes – nem csak az iskolában szerzett – tudását a tantárgy keretei között szükséges rendszerezni, beépíteni a tantárgy tanítási-tanulási folyamatába. Fontos, hogy a tanuló a mozgóképkultúra és médiaismereti órákon világosan lássa, hogy a tantárgy tartalmai az ő médiafogyasztásának fejlesztését, igényességét célozzák és a tudatos médiafogyasztóvá válását segítik elő. A filmpedagógia (a filmmel való oktatás) módszerével pedig a tanulók az egyes – nemcsak humán és művészeti - tudományterületek világához is kaphatnak élmény alapú fejlesztést.

A Nemzeti alaptanterv a tanulási célokban megfogalmazottakat jelentős részben alkotói eszközökkel kívánja elérni. A mozgóképi és médiaanyagok megfelelő befogadói attitűdjének kialakításához elsősorban a hasonló anyagok aktív előállítását adja meg eszközként, azaz a mozgóképkultúra és médiaismeret tantárgy keretei között számos esetben a tanulók rendelkezésére álló eszközök (pl. okostelefonok) gyakorlati használata módszertani szempontból kifejezetten ajánlott. A Nemzeti alaptanterv a gyakorlati tevékenységek hangsúlyozásával arra ad lehetőséget, hogy a mozgóképi és mediális kommunikáció hatásmechanizmusát a diákok az audiovizuális vagy írott médiaanyagok előállításával ismerjék meg. Így ez a tantárgy a befogadói és az alkotói személyiség fejlesztését is szolgálja, valamint lehetővé teszi, hogy a diákok ne csak passzív befogadói, hanem aktív résztvevői is lehessenek a mediális kommunikációnak.

A témakörök áttekintő táblázata:

A média fogalma és kifejezőeszközei: műfajok, eszközök, írott és elektronikus sajtó; a hír fogalma, típusai; a hírérték.
A tömegkommunikáció fogalma, eszközei: nyilvánosság, hálózati kommunikáció, nonprofit és kereskedelmi, a közszolgálati és a közösségi média szerepe; a tömegtájékoztatás eszközei,

felelőssége; az online kommunikáció lehetőségei és veszélyei.
Tudatos médiahasználat az egyén és a társadalom szempontjából: szellemi önvédelem, a kereskedelmi célú médiatartalmak kezelése – tudatos fogyasztói magatartás kialakítása; az információbiztonság, a közszféra és a magánszféra a médiában.
A média társadalmi szerepe, használata: médiaetika, médiaszabályozás, információáramlás irányítása, a véleményformálás lehetőségei, feladatai.
A mozgóképi közlésmód kifejezőeszközei; szövegépítkezés a hagyományos és az új médiában, képi eszközök a digitalizáció előtt és most; az audiovizuális elemek esztétikai szerepe a művészi alkotásoknál és céljai a kereskedelmi célú tartalomszolgáltatásban.
Kultúra és tömegkultúra: hatása az egyénre és a társadalomra; esztétikai minőség és a fogyasztói társadalom kölcsönhatása; jelenségek a médiában és a filmművészetben – sztárok, szerepek, sztereotípiák, életformák; a virtuális valóság.
A magyar film: alkotók és alkotások; a magyar filmművészet jelentősége és értékei a nemzeti kultúrában; a magyar film korszakai, sajátosságai; jeles magyar rendezők és színészek.

DIGITÁLIS KULTÚRA 9-11. évfolyam (nappali tagozat)

A digitális átalakulás komoly kihívást jelent oktatási rendszerünk számára. Ahhoz ugyanis, hogy tanulóink sikeresen érvényesüljenek a társadalmi életben és megfeleljenek a gazdaság munkaerőpiaci elvárásainak, el kell sajátítaniuk a felmerülő problémák digitális eszközökkel, eljárásokkal történő megoldását is. Mivel az informatikai eszközök fejlődése folyamatosan olyan új lehetőségeket tár fel, amelyekkel korábban nem találkoztunk, a tanulók digitális kompetenciájának fejlesztése nem csupán az informatikai tudás átadását jelenti, hanem a tanulók digitális kultúrájának sokoldalú fejlesztését is igényli. Ez természetesen valamennyi tanulási területen megjelenik, azonban a szükséges szakmai és módszertani hátteret és koherenciát a digitális kultúra tantárgy biztosítja.

A tanulók digitális kultúráját a középiskolában is elsősorban gyakorlati problémák tudatos és célszerű megoldásával fejlesztjük, amelyben nagy szerepet kell kapnia a tanulók kreativitásának és együttműködésének is. A problémák összetettségében építünk a korosztályra jellemző, magasabb absztrakciós szintre, és célként már megjelenik az elméleti tudás rendszerezése és mélyítése is. A középiskolás korosztálynál is fontos, hogy a hagyományos PC-központú megközelítés helyett egy sokkal szélesebb spektrumot bemutató és használó rendszert írjunk le. Az ismeretszerzés, kompetenciafejlesztés, tudásépítés és -alkalmazás szempontjából a mindennapokban megjelenő, a diákok életében jelen lévő hálózati, mobil- és webes eszközök is kiemelt szerepet kapnak. A digitális kultúra tantárgy a Nemzeti alaptantervben rögzített kulcskompetenciákat az alábbi módon fejleszti:

A tanulás kompetenciái: A digitális kultúra tanulása során a tanuló képessé válik a digitális környezetben, felhőalapú információmegosztó rendszerekben megszerezhető tudáselemek keresésére, szűrésére, rendszerezésére, továbbá tudásépítő folyamataikban való alkotó felhasználására.

A kommunikációs kompetenciák: A digitális kultúra tantárgy fejleszti az eszközhasználatot, így különösen a kommunikációs eszközök használatát.

A digitális kompetenciák: A digitális kultúra tantárgy elsősorban a digitális kompetenciákat fejleszti. Ezeket a tanuló képes lesz egyéb tudásterületeken, a mindennapi életben is alkalmazni. A tantárgy segíti a kreatív alkotótevékenységhez szükséges képességek kialakítását és fejlesztését is.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák: A digitális kultúra keretében végzett tevékenység fejleszti a tanulónak a problémák megoldása során szükséges analizáló, szintetizáló és algoritmizáló gondolkodását.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák: A digitális kultúra tantárgy keretében végzett tevékenység fejleszti a tanuló online térben történő közös feladatmegoldáshoz, kapcsolatteremtéshez, alkotótevékenységhez szükséges képességeit, továbbá fejleszti a felelősségtudatot a különböző felületeken való információmegosztás során. Az online térben elősegíti a szerepelvárásoknak megfelelő kommunikációs stílus kialakítását.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: A digitális kultúra tantárgy keretében végzett tevékenység kialakítja azokat a biztos és koherens kompetenciákat, melyek birtokában lehetőség nyílik az önkifejezési tevékenységek szélesebb körben történő bemutatására.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák: A digitális kultúra tantárgy keretében végzett tevékenység fejleszti a tanuló azon képességét, hogy alkalmazkodni tudjon a változó környezethez, képes legyen tudását folyamatosan felülvizsgálni és frissíteni, ahogyan azt a munkaerőpiac megkívánja. Fejleszti továbbá a munka világában alapkövetelményként megjelenő élethosszon át tartó tanulás és flexibilitás képességét.

A digitális kultúra tantárgy fejlesztési feladatait a Nat a középiskolában is négy témakör köré szervezi, amelyek szervesen kapcsolódnak egymáshoz.

Az *informatikai eszközök használata* önálló tartalmi elemként csak a közép- és emelt szintű érettségi vizsgát közvetlenül előkészítő kurzusokban jelenik meg, elsősorban a 11-12. évfolyamon. Ezt a fejlesztési területet integráltan dolgozzuk fel akkor, amikor az adott eszköz használata azt szükségessé teszi. A tanuló ugyanakkor több olyan témakörrel is találkozik, ahol az elméleti háttér fontos alapokat biztosít a feladatok gyakorlati megoldásához (pl. grafika, adatbázis-kezelés). A tananyag feldolgozása során támaszkodnunk kell a tanulók különböző informális tanulási utakon megszerzett tudására, melyet kiegészítünk, rendszerezünk. A javasolt óraszám nem egyszeri, lezárható témafeldolgozást jelent, hanem egy becsült, összegzett elképzelést.

A *digitális írástudást* a középiskolás tanulóktól a többi tantárgy tananyagának feldolgozása során, az iskolai élet egyéb területein, a hétköznapi életben és később, a felsőoktatásban is elvárják. A digitális írástudás alapjait a tanulók az általános iskolában megszerezték. A középiskolában ezt a tudást a tanulók életkori sajátosságainak megfelelően összetettebb problémákon – együttműködésben a többi tantárgy oktatóival – ismételjük, alkalmazzuk, illetve néhány ponton kiegészítjük (pl. körlevélkészítés, vektorgrafika, weblapkészítés). Nem egy szoftver részletes funkcionalitásának ismeretére kell törekednünk, hanem a tanulóknak

minél több célprogrammal minél több szituációban érdemes találkozniuk. Ki kell alakítani a megfelelő szemléletet ahhoz, hogy a tanuló a későbbiekben olyan szoftvereket is bátran, önállóan megismerjen, alkalmazzon, amelyek nem voltak részei a formális iskolai tanulásának.

A *problémamegoldás informatikai eszközökkel és módszerekkel* a hétköznapi élethelyzetek, a tanulási feladatok, a munkavégzés, a felsőoktatás fontos részét képezi. A feladatok eredményes megoldásához azok megértése, részekre bontása és tervezett, precíz végrehajtása szükséges. A problémamegoldás egyre gyakrabban digitális eszközökkel történik, ezért a digitális kultúra tantárgy tanulási eredményei között kiemelt szerepet kap.

Az algoritmizálás, programozás ismerete elősegíti az olyan elvárt készségek fejlesztését, amelyek a digitális eszközökkel történő problémamegoldásban, a kreativitás kibontakozásában és a logikus gondolkodásban nélkülözhetetlenek. A középfokú oktatásban, az életkori sajátosságoknak megfelelően, fontos szerepet kap az algoritmusok megfogalmazása, létrehozása, és adott problémák megoldása során azok alkalmazása. Míg a tanulók az általános iskolában a blokkprogramozás eszközeivel ismerkedtek meg, középiskolai tanulmányaikban a grafikus felületet is kezelő fejlesztői környezetben egy könnyen tanulható programozási nyelvvel találkoznak.

Az *információs technológiákat* nem csak a digitális szolgáltatások igénybevételéhez használjuk, azok ma már az állampolgári jogok és kötelezettségek teljesítéséhez is szükségesek. A webes és mobilkommunikációs eszközök széles választéka, felhasználási területük gazdagsága lehetővé teszi a tanórák rugalmas alakítását, és szükségessé teszi a tanulók bevonását a tanulási folyamat tervezésébe, egyéni adottságaikhoz, szükségleteikhez igazítva – beleértve ebbe a tanulók saját mobileszközeinek alkalmazását is. A témakör feldolgozása során nem a technikai újdonságokra kell helyezni a hangsúlyt, hanem az „okos eszközök" „okos használatára", vagyis a tudatos felhasználói és vásárlói magatartás alakítására, a biztonsági okokból bevezetett korlátozások megismerésére és elfogadására.

Digitális kultúra 9–10. évfolyam

A 8. évfolyam végére a tanulók a *digitális írástudás* alapjainak elsajátítását lezárták. A 9–10. évfolyamon feladatunk a tanulók tudásának egy szintre hozása, felkészítése a középiskolában elvárt, a korábbinál bonyolultabb feladatok megoldására. Ugyancsak feladatunk az új környezetben a tanulók közötti együttműködés fejlesztése. A differenciált fejlesztés lehetőséget teremt arra, hogy a tanulók egy-egy részterületen, egyéni érdeklődésüknek megfelelően elmélyültebb munkát végezzenek.

A *programozás és algoritmizálás* témaköreiben a tanulók új kihívással találkoznak. Míg korábban a blokkprogramozás segítségével gyakran közvetlenül vezéreltek eszközöket, most magasabb szintű absztrakciót igénylő feladatokat oldanak meg hagyományosnak nevezhető, azaz a programkód közvetlen beírását elváró fejlesztői környezetben. Célszerű a fejlesztői környezetet és a programozási nyelvet úgy megválasztani, hogy az lehetőséget adjon az elterjedt grafikus felületek alkalmazására, továbbá könnyen kezelhető és hiteles, azaz akár ipari környezetben is elterjedt legyen.

A témakörök áttekintő táblázata:

Algoritmizálás, formális programozási nyelv használata
Információs társadalom, e-Világ
Mobiltechnológiai ismeretek
Szövegszerkesztés
Számítógépes grafika
Multimédiás dokumentumok készítése
Online kommunikáció
Publikálás a világhálón
Táblázatkezelés
Adatbázis-kezelés
A digitális eszközök használata

Digitális kultúra 11. évfolyam

A 11. évfolyamon a digitális kultúra tantárgy oktatását jelentősen befolyásolja a tanulók továbbtanulási szándéka. Azoknak a tanulóknak, akik digitális kultúra tantárgyból közép- vagy emelt szinten érettségi vizsgát kívánnak tenni, fel kell készülniük az érettségi vizsga követelményrendszerére. Esetükben a tananyagot ez a követelményrendszer is befolyásolja, így például az ott elvárt elméleti ismeretek rendszerezett feldolgozása is szükséges. Másrészt a tanulók a gimnázium befejezése után vagy továbbtanulnak, vagy a munka világában helyezkednek el, így valamennyi gimnazista számára fontos azoknak a kompetenciáknak a fejlesztése, amelyeket a felsőoktatási intézmények vagy a munkahelyek a digitális eszközök alkalmazásának terén elvárnak.

Míg korábban a diákok kész, főleg weben át elérhető adatbázisokkal találkoztak, abból kértek le, módosítottak adatokat, addig a 11. évfolyamon új elemként jelenik meg a strukturált adatbázis-kezelés. A diákok olyan elemi adatbázis-kezelési feladatokkal ismerkednek meg, melyekkel jól szemléltethető nagy mennyiségű, strukturált adat tárolása, feldolgozása az információszerzés érdekében.

A 11. évfolyamon fontos szerepet kell kapniuk az olyan összetett problémák digitális eszközökkel történő megoldásának, amelyek akár egy munkahelyen, akár egy felsőoktatási intézményben végzett kutatómunka során felmerülnek. A tanulók egyre több olyan projektmunkát végeznek, amelyekben együttműködve egy valós, de az informatikától gyakran távol eső probléma feldolgozása során kell egyszerre többféle digitális eszközt és programot használniuk.

A témakörök áttekintő táblázata:

Algoritmizálás, formális programozási nyelv használata
Információs társadalom, e-Világ
Mobiltechnológiai ismeretek
Szövegszerkesztés
Online kommunikáció
Táblázatkezelés

Adatbázis-kezelés
A digitális eszközök használata

TESTNEVELÉS 9-12. évfolyam (nappali tagozat)

A harmadik nevelési-oktatási szakaszba lépve az előző években megkezdett sokoldalú alapozó és sportági jellegű pszichomotoros, kognitív, affektív-emocionális irányú képzés tovább folytatódik. A testnevelés – szenzitív időszakokhoz igazított – tartalmi kerete a mozgáshoz fűződő felnőttkori pozitív viszonyulást, az egészségtudatos magatartás igényének, napi életritmusba ágyazott struktúrájának kiépülését teszi lehetővé. A Nat-ban megfogalmazott nevelési célok mentén az Európai Unió által kialakított kulcskompetenciák kialakítása a középfokú nevelési-oktatási szakaszban is folytatódik, a Nat-ban meghatározott tanulási kompetencia-összetevők fejlesztésével.

A testnevelés tanulása során kiemelt szerepet kap a testi-lelki egészségre nevelés, ezen belül az egészségtudatos magatartás kialakítása, a primer prevenció jelentőségének, módszereinek hangsúlyozása, a mindennapi stresszel történő megküzdés pozitív stratégiáinak elsajátítása, tudatos alkalmazása. Az egyéni érdeklődéshez, adottságokhoz igazodó önálló mozgásprogramok kialakítása a konstruktív tanulás alapelvén keresztül realizálódik, mely az autonóm tanulásra és tudatos életpálya-építésre nevelés célját valósítja meg. A testnevelés sajátos társas környezetben megvalósuló mozgástartalmai az együttműködésre és kölcsönös tiszteletadásra nevelik a tanulókat a társas kapcsolataikban.

A mozgástanuláson keresztül megvalósuló motorikus fejlesztés mellett ebben az időszakban kiemelt hangsúlyt kap az alapvető kondicionális képességek fejlesztése, azok gyakorlati hasznának tudatosítása. A mozgással kapcsolatos pozitív attitűd mellett szükséges kialakítani a mozgásszegény életmód rizikótényezőivel szembeni egészséges félelmet. A tanuló megismeri az egészségorientált képesség-összetevőket, azok jelentőségét az egészségmegőrzésben. Tudatos lépéseket tesz egészsége megőrzése érdekében, amelynek megvalósításához a sport eszközrendszerének felhasználását stratégiai fontosságúnak tartja. Ismeri a testi-lelki jóllét fogalmát, jelentőségét. Sokoldalú mozgástapasztalatai birtokában képes választani a különböző rekreációs mozgásformák közül, önálló és tudatos sporttevékenységet végez. Értéknek tartja a természetben folytatott mozgást, tudja és tapasztalja annak pozitív, egészségmegőrző hatását, ami erősíti a fenntartható jelen és jövő iránti elkötelezettségét.

A korosztály kondicionális fejlesztésében kiemelt szerepet kap a teljes nevelési szakaszon átívelő aerob állóképesség-fejlesztés, melynek módszereit, különböző lehetséges mozgásformáit, a biztonságos fejlődést elősegítő alapelveit, eljárásait megismeri és egyre tudatosabban alkalmazza.

A kondicionális képesség fejlesztésénél figyelembe kell venni a nemi különbségekből fakadó biológiai-élettani eltéréseket. Míg a fiúk esetében a szervezetben lezajló változások kedvezően hatnak a teljesítmény fejlődésére, a lányok helyzetében a 15-16 éves korra elért teljesítmény maximum szinten tartása is relatív fejlődésként értelmezhető, mivel fejlesztő

hatások nélkül jelentős a visszaesés mértéke. A koordinációs képesség fejlesztésében a 15–18 éves kor a differenciáló-irányító képesség fejlődésének kiemelt szenzitív időszaka. Ez elsősorban a nyílt jellegű mozgásvégrehajtások során megmutatkozó kreativitásban, a játékszituációkhoz történő gyors alkalmazkodásban ölt testet. A tanulási terület nevelési-oktatási stratégiájában egyre fontosabb szerepet játszanak az egyéni tanulási útvonalakra épülő, kognitív dominanciájú, tanulóközpontú indirekt módszerek. Itt fokozatosan megjelenik a tanulók által szervezett, tervezett tanulás.

A tanár-diák kapcsolatokban egyre kevésbé a hierarchián alapuló tekintélyelvű, mindinkább a mentor jellegű viszony kap hangsúlyos szerepet. A korosztály nevelését koordináló pedagógiai kultúra legfontosabb részét továbbra is a tanulók pozitív énképét, önismereti folyamatait alakító, a pedagógustól érkező formatív értékelés képezi, melyet az ön- és társértékelés egészít ki.

A tradicionális sportágak meghatározó szereplőinek, olimpikonjainak megismerésével a tanulókat az általános iskolában megkezdett személyiségformáló tevékenység folytatásaként a nemzeti azonosságtudatra, a haza szeretetére neveljük, amelyben a példaképformálás kiemelt szerepet kap.

A digitális technológiák segítségével a tanulói teljesítmények monitorozásán keresztül erősíthetjük a tanulói motivációt és igényt az egészségorientált fittségösszetevők fejlesztésére. A technológia adta lehetőségek további felhasználásával az elméleti ismeretek elmélyítésére nyílik mód, különböző projektek megvalósításával, az aktív tanulás alapelvét követve.

A testnevelés tantárgy a Nemzeti alaptantervben rögzített kulcskompetenciákat az alábbi módon fejleszti:

A tanulás kompetenciái: A testnevelés tantárgy eredményességéhez fontos a mély és értő (motoros) tanulás képességének elsajátítása. A motoros tanulásra is igaz, hogy a környezettel kialakult kölcsönhatás eredményeként létrejövő, tartós és alkalmazkodó változás, amely a különböző tanulási formákkal összekapcsolódva a személyiség fejlődésének más területeire is hatást gyakorol. A különböző mozgásformák elsajátítása – különös tekintettel az általános iskola kezdeti szakaszában – jelentős befolyással van a tanuló kognitív fejlődésére, hiszen a mozgásos cselekvés célirányos, komplex kognitív-motoros tevékenység. Hatékony és eredményes motoros tanulás-tanítás csak akkor valósulhat meg, ha annak során figyelembe veszik az életkori és tanulási sajátosságokat, s ha az spirálisan építkező és gyakorlatorientált.

A kommunikációs kompetenciák: A testnevelés – az érthetőség, az árnyaltság és a pontosság elvárásainak mentén – fejleszti a nyelvi kommunikáció minőségét. A testnevelésben a kommunikáció általában nehezített körülmények között, felhívó, felszólító módon zajlik, amelynek nem lehet sajátja az erőtlenül formált és artikuláció nélküli beszéd. A tantárgy fejleszti a hallás utáni szövegértés mellett a kommunikáció más formáit is, úgymint a kéz- és karjelzéseket, a testmozgás, a sportolás közbeni gesztusokat, a tekintet és/vagy az arc izmainak játékát. A sporttevékenységek folyamatos metakommunikáció mentén folynak, elég csak a jelzésértékű testtartásokra vagy a távolodó-közeledő mozgások kifejezőerejére

gondolni. A szakkifejezések, a helyes terminológia elsajátításával lehetővé válik a procedurális tudás átfordítása a gondolkodás révén tervezhető motoros produktummá.

A digitális kompetenciák: Az információs és tudástársadalom korában meghatározóan fontos, hogy a korszerű digitális eszközök hogyan épülnek be a nevelés, az oktatás és a képzés tanítási-tanulási folyamataiba. A digitális kompetencia főbb területeinek – digitális jelenlét, életvezetés és produktivitás – fejlesztése a testnevelésnek és egészségfejlesztésnek is egyik kiemelt célja. A digitális kompetencia a testnevelés tantárgy esetében is elengedhetetlen, példaként említhető a teljesítménymonitorozás, a mozgáselemzés, az információkeresés, -szűrés és -feldolgozás digitális eszközökkel történő megvalósítása.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák: A motoros tanulás során elsősorban a cselekvéses tényező dominál, de a hatékonysága és eredményessége – a verbális metódusok által – a kognitív komponensektől is függ. A beszéd és a gondolkodás kapcsolata révén válik lehetővé a motoros tevékenységekkel összefüggő ismeretek és tapasztalatok tárolása, felidézése. A nyelvhasználat teszi lehetővé a mozgásos cselekvéstanuláshoz szükséges ideomotoros kép, a gondolati modell kialakítását, tervezését. A kreatív feladatmegoldásokon alapuló problémamegoldó gondolkodás egyaránt megjelenik a nyílt jellegű mozgáskészségek (pl. sportjátékok) változatos döntéshozatali játékhelyzeteiben és a kognitív típusú testnevelési játékokban (pl. táblajátékok mozgásos változatai).

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák: A testnevelés tantárgy a személyes és társas kompetenciák fejlesztésének egyik terepe. Az iskolának fejlesztenie szükséges a szomatikus egészséggel, a társas-érzelmi jólléttel, a biztonsággal kapcsolatos kompetenciákat. A fejlesztés kiterjed a testi jóllét és a motoros teljesítőképesség kialakítására is. A tantárgy tanulásának és tanításának jelentős közösségfejlesztő hatása van. Külön kiemelendők a csapatsportokban fontos szerepet játszó együttműködési formák, a közösséget alakító tényezők (a közös célkitűzések, a közös gyakorlás élménye, a teljesítmény egyént és csapatközösséget formáló szerepe, a csapaton belüli összetartozás és egymásrautaltság stb.).

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: Az iskola a kiemelkedő sportszakemberek és sportolók által létrehozott kreatív produktumok megismerésének egyik helye, ami az alkotó produkálás biztosításával támogatja, hogy a tanuló értelmezni tudja a sporteredmények személyes és társadalmi életre gyakorolt hatását. A tanuló ezeknek a kompetenciáknak az elsajátításával képessé válik arra, hogy saját tanulási tevékenységében is értékesnek tartsa a testnevelés, az egészségfejlesztés kreatív ötleteit és produktumait. Önmaga kreatív alkotásokat hoz létre (pl. alkotóképes játéktevékenység vagy bemelegítő gyakorlatok és edzésprogramok összeállítása) a tanulási tevékenység ezen területén, és elsajátítja a fizikai aktivitás, a testedzés és a sportolás rekreációt támogató elemeit. A tanuló megtanulja értékként kezelni az olimpiai eszmét, az olimpiai játékokon elért eredményeket. Értékesnek tartja a magyar, az európai és a világ testkulturális örökségét.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák: A testnevelés és egészségfejlesztés a tanuló ügyességét, erejét, állóképességét, szomatikus, mentális és érzelmi teherbírását fejlesztve teszi képessé az egyént a különböző munkatevékenységek elvégzésére. A sporttevékenység hozzájárul a munkaerkölcsi tulajdonságok (például fegyelmezettség,

közösségi szemlélet, lelkiismeretesség, felelősségteljesség, munkaszeretet) kialakításához. A testnevelésben és a sportban alkalom nyílik a bátorságot, a kockázatot, az önállóságot, a monotóniatűrést és az innovációt igénylő tevékenységekre, a vállalkozáshoz szükséges kezdeményezőkészség alkalmazására és a határozott viselkedésre. Az önállóságot igénylő, döntési helyzeteket biztosító sportolás a tanulót hozzásegíti, hogy a munkavégzés során is hasonló módon cselekedjen. A testedzés, a sportolás – a szabadidő egészséges eltöltésén keresztül, rekreatív hatásával – elősegíti a munka utáni pihenést, kikapcsolódást és regenerálódást.

Az iskolai testnevelés óra keretén belül megvalósuló könnyített testnevelés esetében - amelyen egészségi állapotváltozásuk miatt ideiglenesen illetve tartósan csökkent teljesítőképességű tanulók vesznek részt – a testnevelő tanárnak az egészségi állapotot és az abból adódó egyéni sajátosságot maximálisan figyelembe véve, differenciáltan kell megvalósítania a fejlesztési feladatokat. Ezekhez a fejlesztési feladatokhoz nyújt segítséget a gyógytestnevelés témakör.

A korszerű gyógytestnevelés szemlélet, amely szakít az eddigi korrekciós gyakorlatok túlsúlyára épülő tananyagtartalommal, indokolttá teszi a mindennapos testnevelés szerves részként való megjelenést a kerettantervben. A korszerű szemléletben elvárásként jelenik meg a korrekciós gyakorlatokkal egyenlő arányban megjelenő, a kerettantervben megvalósuló témakörök elsajátítása a gyógytestnevelésre utalt tanulók körében is. A fentiek indokolják, hogy minden témakör mellett megjelennek a gyógytestnevelés specifikus gyakorlatelemei. Az önállóan megjelenő „Gyógytestnevelés" témakör csak az ezen a területen érintett tanulókra vonatkozik, mely külön órakeretben valósul meg. A gyógytestneveléssel kapcsolatos órakeret meghatározásához ad segítséget „A témakörök áttekintő táblázata" kiegészítő szövege.

A fő célok mellett kiemelt részcél a 15–18 éves korosztály körében nagyobb arányban megjelenő mozgásszervi elváltozásokkal és belgyógyászati betegségekkel rendelkező tanulók adaptív testedzésének, mozgásműveltségük bővítésének biztosítása, az egészségi állapot, a teljesítőképesség helyreállítását kínáló testgyakorlatok elsajátítása és tudatos, rendszeres végzése, a preventív szemlélet alkalmazása. A tanulók kiválaszthatják a betegségüktől, elváltozásuktól függetlenül végezhető különböző testgyakorlatokat, szabadidős és sportjátékokat.

A tanulók mozgáshoz fűződő pozitív attitűdjének kialakítása érdekében az értékelés alapja a különböző sportági mozgáskészségekben, valamint a motorikus képességekben a tanuló önmagához mért fejlődése, ami egyre növekvő tanulói felelősségen alapuló eljárások (ön- és társértékelés) megjelenésével válik módszertanilag változatos repertoárrá. A teljesítmények méréséhez ebben az életkori szakaszban is fontosak a különböző kritériumokra vagy normákra vonatkoztatott pontérték-táblázatok, melyeket a tanulók tudatosan nyomon követnek, de az egyes próbákon és teszteken elért eredmények nem lehetnek kizárólagos eszközei a tanulói teljesítmény értékelésének. A motoros tanulói teljesítmények mellett az értékelés részét képezik még az érzelmi-akarati tényezők is. A minősítésbe beszámítható a tanuló által önállóan választott és rendszeresen gyakorolt szabadidős vagy versenyszerű sporttevékenység, valamint a különböző sporteseményeken való szurkolói, szervezői és versenybírói aktivitás. Ez nemcsak emocionális, hanem pedagógiai és sportszakmai kérdés is.

Testnevelés 9–10. évfolyam

A pubertáskor viharos évei és annak fokozatos lecsengése tehető erre az időszakra. A 9. évfolyamba lépve a fiúk egy jelentős növekedési szakaszban vannak, melynek során koordinációs képességeik átmeneti visszaesése folyamatosan megszűnik. A tanulók között biológiai fejlettségük tekintetében jelentős eltérések tapasztalhatók, ami fokozott odafigyelést, gondos tervezést és differenciált terhelésadagolást igényel a pedagógus részéről. A lányok 7–8. évfolyamban elkezdődött testösszetétel-változási szakasza tovább folytatódik. Az egészségorientált képességösszetevők közül az aerob állóképesség fejlődése az előző évekhez hasonlóan sok tanulónál megtorpanást mutat, melynek befolyásoló tényezője a testalkati átrendeződés és a motivációs bázis jelentős átalakulása. Itt hangsúlyossá válik a kognitív folyamatok szabályozó szerepe a rendszeres mozgás kialakításában. A nyílt jellegű mozgásformák iránti – a szituációkhoz kötött és a személyiségvonást érintő – érdeklődés csökken, viszont a hatékony pedagógiai folyamatok eredményeként a különböző mozgásformák összetett hatásainak elérésére irányuló autonóm külső motiváció növekszik, mely idővel belső hajtóerővé válhat. A belépő tevékenységként ezen iskolafokon megjelenő ritmikus gimnasztika és az aerobik jól illeszkedik a leányok megváltozott érdeklődéséhez. Az eredményesség, a mozgáshoz fűződő pozitív attitűd kialakítása tekintetében a teljes középfokú nevelési-oktatási időszakban kulcsfontosságú tényezővé válnak a kortársak visszajelzései.

A sportjátékok oktatása terén nagy kihívást jelent a tanulók eltérő általános iskolai előképzettségének összehangolása; oktatásmódszertani szempontból fokozott jelentőséget kap a társanítás, társtutorálás. Az előző években kialakított sokoldalú, széles körű mozgásműveltség az eltérő sportágspecifikus tudástartalmak problematikáját hatékonyan képes feloldani. A cél elsősorban a fair play szabályai melletti folyamatos játék kialakítása, melynek során fokozatosan formálódik a tanulók önszabályozó képessége. A tanulók egyre inkább felismerik a sportjátékok rekreációs célú, a szabadidő hasznos eltöltését szolgáló lehetőségeit.

Serdülőkorra tehető a mozgásszervi betegségek számának ugrásszerű növekedése. Ebből kiindulva kiemelt szerepet kell szánni a saját testtömeget felhasználó vagy kisebb súlyú eszközökkel támogatott relatíverő-növelésnek, de különösen a törzsizom erő-állóképessége javításának, valamint az aerob állóképesség fejlesztésének.

A testnevelés tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

Mozgáskultúra-fejlesztés

- a tanult mozgásformákat alkotó módon, a testedzés és a sportolás minden területén használja;
- a testedzéshez, a sportoláshoz kívánatosnak tartott jellemzőknek megfelelően (fegyelmezetten, határozottan, lelkiismeretesen, innovatívan és kezdeményezően) törekszik végrehajtani az elsajátított mozgásformákat;
- sporttevékenységében spontán, automatikus forma- és szabálykövető attitűdöt követ;
- nyitott az alapvető és sportágspecifikus mozgásformák újszerű és alternatív környezetben történő felhasználására, végrehajtására.

Motorosképesség-fejlesztés

- olyan szintű motoros képességekkel rendelkezik, amelyek lehetővé teszik a tanult mozgásformák alkotó módon történő végrehajtását;
- relatív erejének birtokában a tanult mozgásformákat változó környezeti feltételek mellett, hatékonyan és készségszinten kivitelezi;
- a különböző sportágspecifikus mozgásformákat változó környezeti feltételek mellett, hatékonyan és készségszinten hajtja végre;
- a (meg)tanult erő-, gyorsaság-, állóképesség- és ügyességfejlesztő eljárásokat önállóan, tanári ellenőrzés nélkül alkalmazza;
- tanári ellenőrzés mellett digitálisan méri és értékeli a kondicionális és koordinációs képességeinek változásait, ezekből kiindulva felismeri saját motoros képességbeli hiányosságait, és ezeket a tulajdonságokat tudatosan és rendszeresen fejleszti.

Versengések, versenyek

- a versengések és a versenyek közben toleráns a csapattársaival és az ellenfeleivel szemben, ezt tőlük is elvárja;
- a versengések és a versenyek közben közösségformáló, csapatkohéziót kialakító játékosként viselkedik.

Prevenció, életvitel

- megoldást keres a különböző veszély- és baleseti források elkerülésére, erre társait is motiválja;
- az egyéni képességeihez mérten, mindennapi szokásrendszerébe építve fejleszti keringési, légzési és mozgatórendszerét;
- családi háttere és a közvetlen környezete adta lehetőségeihez mérten, belső igénytől vezérelve, alkotó módon, rendszeresen végez testmozgást.

Egészséges testi fejlődés, egészségfejlesztés

- mindennapi életének részeként kezeli a testmozgás, a sportolás közbeni higiéniai és tisztálkodási szabályok betartását;
- az életkorának és alkati paramétereinek megfelelő pozitív, egészségtudatos, testmozgással összefüggő táplálkozási szokásokat alakít ki.

A témakörök áttekintő táblázata:

Gimnasztika és rendgyakorlatok – prevenció, relaxáció
Atlétikai jellegű feladatmegoldások
Torna jellegű feladatmegoldások
Ritmikus gimnasztika és aerobik (választható)
Sportjátékok
Testnevelési és népi játékok
Önvédelmi és küzdősportok
Alternatív környezetben űzhető mozgásformák
Úszás

Testnevelés 11–12. évfolyam

Az ifjúkor küszöbéhez érkezett diákok testalkati változásai lelassulnak, kialakulnak a felnőttkori testarányok, ami a mozgáskoordináció jelentős minőségi javulásában ölt testet. Személyiségük kiegyensúlyozottabbá válik, a pubertáskori érzelmi labilitás fokozatosan megszűnik, kialakul a tanulókban a sajátos egyedi értékrend, mely áthatja mindennapi tevékenységüket. A tanulókban tudatosul a sport egészségmegőrzésben betöltött szerepe, módszerei. Az előző években elsajátított széles körű és sokoldalú mozgásműveltségük birtokában többé-kevésbé kialakult érdeklődési körrel rendelkeznek a mozgás területén.

A 11. évfolyamba lépő tanulók nevelésének fontos feladata, hogy az őket érő pedagógiai hatásrendszerek eredményeként olyan sportágat válasszanak és űzzenek rendszeresen, amely a felnőtté válást követően hosszú évekre, évtizedekre meghatározza életminőségüket. Ezt a törekvést az önálló tanulói kezdeményezéseket preferáló, indirekt oktatásmódszertani eljárások, tanítási stílusok hatékonyan támogatják, egyúttal a tanulók belső motivációját jelentősen növelik. A fokozatosan előtérbe kerülő tanulói döntések sorozatára épülő módszerek egyre inkább kiterjednek a tanulási célok kijelölésén keresztül a megvalósítás lépéseinek kidolgozásáig, valamint az értékelés módszereinek meghatározásáig, végrehajtásáig. Ebben a tanár szerepe a konstruktív szemléletnek megfelelően átalakul egyfajta segítővé, facilitátorrá. A pedagógus nevelési stílusát a tanulót egyre inkább felnőttként kezelő bizalomteljes légkör uralja.

A tanuló társakkal történő versengő és együttműködő mozgásformáiban a nagyfokú tolerancia, a fair play szellemisége már természetes módon kirajzolódik. Ismeri és önállóan végrehajtja a különböző sportmozgások általános és speciális bemelegítő gyakorlatait, edzettséget fejlesztő eljárásait és sportági mozgástechnikáit. Szívesen és otthonosan mozog az uszodai környezetben, értékként kezeli a természetben, a szabad levegőn végzett mozgásformákat. A nevelési-oktatási szakasz végére kész megküzdési stratégiákkal rendelkezik a civilizációs ártalmak elhárítására. A megfelelő pedagógiai tevékenység hatására a felnőttkor küszöbén a köznevelésből kilépő tanulóifjúság a testnevelés és egészségfejlesztés tanulási terület eszköz- és hatásrendszereit felhasználva az egészséget értékként kezelő, élete természetes részének tekintő magatartásformákat alakít ki. A magas szintű jóllét elérésével olyan személyiségvonásokat alakít ki, melyekkel a társadalom pozitív szemléletű, rugalmas, innovatív és hasznos tagjává válik. A testnevelés tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

Mozgáskultúra-fejlesztés

- a tanult mozgásformákat alkotó módon, a testedzés és a sportolás minden területén használja;
- a testedzés, a sport személyiségjellemzői mentén (fegyelmezetten, határozottan, lelkiismeretesen, innovatívan és kezdeményezően) hajtja végre az elsajátított mozgásformákat;
- sporttevékenységében spontán, automatikus forma- és szabálykövető attitűdöt követ;
- nyitott az alapvető és sportágspecifikus mozgásformák újszerű és alternatív környezetben történő felhasználására, végrehajtására.

Motorosképesség-fejlesztés

- olyan szintű motoros képességekkel rendelkezik, amelyek lehetővé teszik a tanult mozgásformák alkotó módon történő végrehajtását;
- relatív erejének birtokában a tanult mozgásformákat változó környezeti feltételek mellett, hatékonyan és készségszinten kivitelezi;
- a különböző sportágspecifikus mozgásformákat változó környezeti feltételek mellett, hatékonyan és készségszinten hajtja végre;
- a (meg)tanult erő-, gyorsaság-, állóképesség- és ügyességfejlesztő eljárásokat önállóan, tanári ellenőrzés nélkül alkalmazza;
- tanári ellenőrzés mellett digitálisan méri és értékeli a kondicionális és koordinációs képességeinek változásait, ezekből kiindulva felismeri saját motoros képességbeli hiányosságait, és ezeket a képességeket tudatosan és rendszeresen fejleszti.

Versengések, versenyek

- a versengések és a versenyek közben toleráns a csapattársaival és az ellenfeleivel szemben, ezt tőlük is elvárja;
- a versengések és a versenyek közben közösségformáló, csapatkohéziót kialakító játékosként viselkedik.

Prevenció, életvitel

- megoldást keres a különböző veszély- és baleseti források elkerülésére, erre társait is motiválja;
- az egyéni képességeihez mérten, mindennapi szokásrendszerébe építve fejleszti keringési, légzési és mozgatórendszerét;
- a családi háttere és a közvetlen környezete adta lehetőségeihez mérten, belső igénytől vezérelve, alkotó módon, rendszeresen végez testmozgást.

Egészséges testi fejlődés, egészségfejlesztés

- mindennapi életének részeként kezeli a testmozgás, a sportolás közbeni higiéniai és tisztálkodási szabályok betartását;
- az életkorának és alkati paramétereinek megfelelő pozitív, egészégtudatos, testmozgással összefüggő táplálkozási szokásokat alakít ki.

A témakörök áttekintő táblázata:

Gimnasztika és rendgyakorlatok – prevenció, relaxáció
Atlétikai jellegű feladatmegoldások
Torna jellegű feladatmegoldások
Ritmikus gimnasztika és aerobik (választható)
Sportjátékok
Testnevelési és népi játékok
Önvédelmi és küzdősportok
Alternatív környezetben űzhető mozgásformák
Úszás

ROMA/CIGÁNY NEMZETISÉGI NÉPISMERET 9-12. évfolyam (nappali tagozat)

A hazai cigány nemzetiség számára a kultúra az identitás fenntartásának és megerősödésének alapvető feltétele. Megnőtt a nemzetiségi nevelést és oktatást végző intézmények szerepe a kultúra közvetítésében, az identitás tudatosításában. A nevelés és oktatás feladatai éppen ezért nem korlátozódhatnak csak az ismeretek átadására és a készségek fejlesztésére. Gyakorlati és sokrétűen felhasználható tudásra és a képességek fejlesztésére kell törekedni, amelyek egyben feltételei az értékeken alapuló cselekvésnek. Az önmeghatározás, az ítélőképesség, a tudomány és művészet iránti nyitottság és a mindenkori személyes adottságok és lehetőségek határain belüli teljesítmény elérése a cél. Ez a feltételrendszer nyit utat a felelősségteljes élet felé. Az élethosszig tartó tanulás jegyében a magyarországi nemzetiségek legfontosabb oktatáspolitikai célja egy olyan nevelési és oktatási kínálat fenntartása és fejlesztése, amely mindenki számára elérhető és átjárható. A szokások ápolása, a történelem és a jelen ismerete – mindezek az identitás nélkülözhetetlen részét képezik. Modern világunkban az emberi kapcsolatokon keresztül történő tanulás éppoly fontos, mint a tudás és az információ megszerzése, valamint a cselekvési stratégiák kifejlesztése. A célok és a feladatok a tantárgy sajátosságaiból adódnak, így a család érték- és hagyományközvetítő szerepének és azok tiszteletének intézményi befogadása is. A cigány nemzetiségi nevelést, oktatást vállaló iskolák tanulói először élményszerű helyzetekben találkoznak a legfontosabb hagyományokkal, az életmódbeli szokásokkal és a nemzetiség kultúrájával. Ezekre az élményekre építve cselekvés- és projektorientált oktatási formákban a fokozatosság elve alapján szereznek ismereteket a nemzetiség történeleméről, néprajzáról, nyelvéről, irodalmáról és a médiáról. A tanulók tájékozottak abban, hogy a hagyományőrzés családon kívüli színterei különböző intézmények és szervezetek. A népismeret tantárgy tanulása a tanulók számára lehetővé teszi, hogy toleránsak és nyitottak legyenek a mássággal szemben, amely alkalmassá teszi őket más nemzetiségek és népek elfogadására. A heti egy tanítási óra tizenkét évfolyamon keresztül intenzív és alapos ismeretszerzést és képességfejlesztést tesz lehetővé. A kerettanterv a népismeretet önálló tantárgyként tervezte, nemzetiségi iskolaként a helyitantervünkben is önálló tárgyként jelenik meg.
A népismeret tantárgy feladata – identitás- és értékközvetítés – hatással van a módszerek megválasztására. A nyitott oktatási formákban történő tanítás olyan ismeretszerzést biztosít, amely az élménytől a cselekvésen és megértésen át a tapasztalathoz vezet. Így fokozatosan kialakulnak a tanulókban azok a kompetenciák, amelyek alkalmassá teszik őket önálló projektek lebonyolítására.

A globalizációs folyamatok térhódítása mellett egyre nagyobb szükség van arra, hogy a felnövekvő nemzedék stabil értékrenddel, erős gyökerekkel rendelkezzen, ismerje és becsülje nemzetiségi értékeinket, alakuljon ki benne a nemzetiséghez tartozás tudata. A nemzetiségi és családi hagyományok, értékek elhalványulása, a nevelés folyamatának háttérbe szorulása miatt a hagyományos értékrend közvetítését, a nemzetiséghez kötődés megerősítését, a nemzetiségi értékek megismertetését az iskolának is hangsúlyosan fel kell vállalnia.
A cigány/roma nemzetiségi népismeret tantárgy lehetőséget ad a tapasztalati úton történő tanulásra, az ismeretek élménypedagógiai módszerekkel történő elsajátítására. Fontos szerepet kap a saját gyűjtőmunka, a szűkebb és tágabb szülőföld értékeinek, hagyományainak tanári

támogatással történő felfedezése, a megismert néphagyományok feldolgozása, megjelenítése egyéni és csoportmunkában. Az önálló ismeretszerzésben szerepet kap a család és a tágabb rokoni, szomszédi környezet. Az idősebb korosztály ismereteinek befogadása erősíti a nemzedékek közötti párbeszédet, formálja a nemzethez, a családhoz, valamint a szűkebb és tágabb közösséghez tartozás tudatát. A különböző generációk ismereteinek, életmódjának felfedezése fejleszti a több nézőpontú gondolkodást, a mérlegelés képességét. A tantárgy a múltra támaszkodva erősíti a tanulóban a családja és a nemzetisége jövőjéért érzett felelősségtudatot.
A magyarországi cigány nemzetiség számára a kulturális értékek átadásában az iskola szerepe megnőtt. A nevelés és oktatás feladatai nem korlátozhatnak csak az ismeretek átadására és a készségek fejlesztésére. Gyakorlati és sokrétűen felhasználható tudásra és a képességek fejlesztésére kell törekedni.

Roma/cigány nemzetiségi népismeret 9-10. évfolyam
A forráselemzésen alapuló önálló tanulás az általános műveltséget fejleszti. Az összefüggések meglátásának, értelmezésének ideje ez.
A tantárgy, beszélgetéseknek, vitáknak, saját álláspont képviseletének, vélemények tiszteletben tartásának, másság megértésének, elfogadásának, tolerancia gyakorlásának ad teret. Rendszerezi a térbeli ismereteket, koordinálja az időbeli tájékozódást. Nyitottá teszi a tanulókat más nyelvek és kultúrák iránt. Pozitív jövőképet kínál.

Roma/cigány nemzetiségi népismeret 11-12. évfolyam

Az összefüggések felismerésének, rendszerbe foglalásának időszaka ez. A tantárgy biztosítja projektmunka bemutatását, beszámoló, előadás tartását, az objektív érvelés gyakorlását. Segít tájékozódni a cigány nemzetiséget érintő aktuális kérdésekben. Pozitív példákat mutat különböző kultúrák együttéléséről.

Témakörök:
- Család és közvetlen környezet. Szociális kapcsolatok - önismeret, érdekérvényesítés
- Természeti és társadalmi és politikai környezet
- Múlt és jelen, tudomány - kutatások
- Kulturális élet - irodalom, zene, tánc, képzőművészet, média
- Cigány nyelvek

BUDDHISTA HITTAN 9-12. ÉVFOLYAM (nappali tagozat)

Az oktatásunkban résztvevő, mélyszegénységből, alacsony státuszú családból származó tanulóink számára buddhista oktatási-nevelési programunk lehetőséget teremt arra, hogy fogékonnyá váljanak saját környezetük, a természet, a társas kapcsolataik, és a tágabb társadalom értékei iránt is. Mindamellett, hogy az iskolai nevelés-oktatásunk a tanítási tartalmak feldolgozásának folyamatában – élményszerű tanulással, problémahelyzetekből kiinduló izgalmas tevékenységekkel, kreativitást ösztönző feladatokkal – fejleszti diákjaink alapvető képességeit, alapkészségeit, közvetítjük az elemi ismereteket is. A többkomponensű

oktatásunk szereplőivel képesek leszünk megerősíteni a humánus magatartásformákat, szokásokat, és a tanulók jellemét formálva elősegíthetjük a személyiségük érését, fejlődését is. Támogatni tudjuk az egyéni képességek kibontakozását, segíteni tudjuk a tanulási nehézségekkel való megküzdés folyamatait is. A buddhista oktatási-nevelési programunk törődik azoknak a hátrányoknak a csökkentésével, kompenzálásával, amelyek a tanulóink szocio-kulturális környezetéből vagy a szokásostól eltérő ütemű éréséből, fejlődési szükségleteiből fakadhatnak.

A buddhizmus nem térítő vallás, ennek megfelelően sem a diákoktól, sem a tanároktól nem követeli meg a világnézeti elkötelezettséget, sőt tiszteletben tartja azok vallási meggyőződését. Erre építkezik a buddhista hitoktatás, mely részletesen kitér a nyugati vallások tanaira, tudatosítja azoknak a minden vallásokban közös erkölcsi alapelveit. A buddhizmus így főként etikai és nem elvont filozófiai doktrínák formájában jelenik meg. Az oktatásban szervesen integrálódik minden, erre alkalmas tantárgyban. A buddhizmus etikai alapvetése – a magától értetődő erkölcsi alapelvek képviseletén túl – a következő, az iskola jellegéből adódó lelki-szellemi irányulásokat szorgalmazza úgy a munkatársak, mint a tanulók irányába:

- az erőszak minden szintű elvetése az oktatás és nevelés terén, beleértve az erőszakos hangvételű kommunikációt is
- a tudás, megismerés és bölcsesség erényeinek alapozása
- együttérző attitűd a szociális és kulturális szempontból alávetett, illetve kirekesztett embertársakkal
- megértő figyelem, törekvő megismerés a másik kultúrájának irányába
- büntetés helyett a jutalmazás a motiváció eszköze
- a különböző vallások, világnézeti különbségek összehangolása, közös értékeik felmutatása
- az elfogadás és a tolerancia alapelvének szorgalmazása a diák-diák, diák-tanár és a tanár-tanár kapcsolatokban
- az erkölcsi és szellemi példamutatás minden kapcsolatrendszerben

A buddhista hittan tantárggyal heti két órában találkoznak a tanulók minden évfolyamon. Egy óra tanórai keretben, egy óra pedig fakultációban kerül megszervezésre.

Tematikai egységek évfolyamonként:

9-12. évfolyam:

Szertartásismeret
A vallás fogalma
A mitológia és a vallás összefüggése
A rítusok
Az ókori India
A Buddha korabeli India
A kasztrendszer
A Buddha élete:

A Tusita mennyek
A jóslat
Az ifjúkor
A kikocsizás
A szökés
A vándorévek
A megvilágosodása)
A Tan kerekének megforgatása
Tanításai, a közösség felépítése
Történetek, mesék a Megvilágosodottról
A Buddha halála és az azt követő időszak
Beszélgetés a tudat természetéről és megismerhetőségéről („csak tudat" tan)
Ázsia vallásai (Hinduizmus, Dzsainizmus, Iszlám, stb.)
A buddhizmus alapvető irányzatai és azok kialakulása
Ázsia vallásai (Sintoizmus, Konfucianizmus, Taoizmus, stb.)
A buddhista praxis
A buddhista praxis fajtái
Jézus és Buddha életének és tanításainak összehasonlítása
A buddhizmus és a kereszténység erkölcsi parancsolatainak összehasonlítása
A Bódhiszattva eszménykép kialakulása és jelentősége
Buddhista pszichológia (spirituális pszichológia)
Buddhista közgazdaságtan (fenntartható gazdaság).
A buddhista filozófiai iskolák (Abhidhamma, jógacsára, madhjamaka, stb.)
Történetek és mesék a Buddháról
A buddhista országok napjainkban
Gyakorlatok: relaxáció, koncentráció, meditáció

FENNTARTHATÓSÁG (nappali tagozat)

Fenntarthatóság – 9. vagy 10. évfolyam

A fenntartható fejlődés egy olyan folyamat, amely úgy használja a szűkebb és tágabb környezet jelenlegi erőforrásait, hogy biztosítja, és nem csökkenti a jövő generációinak lehetőségeit, életterét és életminőségét. Jelen kerettanterv az erős fenntarthatóság jegyében készült, mely szerint az emberiség valamennyi tevékenységét alapvetően a Föld eltartóképessége határozza meg. Mivel a természet- és a társadalom-környezet-gazdaság rendszert alkot, így a problémákat nem kiragadva, hanem ezeknek az összefüggéseknek a keretében kell megvizsgálni, és keresni a fenntartható megoldásokat.

Az Európai Unió Tanácsa 2010. november 18-án fogadta el a fenntartható fejlődést szolgáló oktatásról szóló tanácsi következtetést[4]. Eszerint a fenntartható fejlődést szolgáló oktatás legfontosabb szerepe az, hogy az egyéneket és a csoportokat felvértezze a tudatos választáshoz szükséges ismeretekkel, készségekkel, képességekkel és attitűdökkel, amelyek birtokában a világot élhetővé tudják alakítani nem csak saját maguk, hanem a jövő nemzedéke számára is. A Tanács felkérte a tagállamokat, hogy hozzák meg a megfelelő intézkedéseket a fenntartható fejlődést szolgáló oktatás továbbfejlesztésének és alkalmazásának ösztönzésére, annak érdekében, hogy az minden szinten beépüljön az oktatási

[4] https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:327:0011:0014:HU:PDF

rendszerekbe. A Magyarországon 2013-ban elfogadott *Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia* célként tűzi ki a fenntartható fejlődés értékeinek és gyakorlatának megjelenését a tanulásban és az oktatásban. Az ENSZ által 2015-ben elfogadott, a *Világunk átalakítása: Fenntartható fejlődési keretrendszer 2030* című dokumentumban minden ország és valamennyi szektor számára 2030-ig tartalmaz fenntartható fejlődési célokat egy élhető jövő biztosítása érdekében. A 4. cél a minőségi oktatásra vonatkozik, amelynek 4.7. alcélja kitűzi, hogy minden tanuló olyan tudást, illetve képességeket szerezzen, amelyek a fenntartható fejlődés előmozdításához szükségesek.

Jelen kerettanterv rögzíti a fenntartható fejlődésre való felkészülést segítő, a 9. vagy 10. évfolyamon választható egy tanéves, heti egy tanórás tantárgy keretében fejlesztendő kompetenciafókuszokat, a kompetenciák eléréséhez szükséges tudáselemeket, megjelöli azokat a kapcsolódási pontokat, amelyek más tantárgyi tartalmakból a témához rendelhetők, illetve meghatározza a tanulási eredményeket.

Továbbá jelen tanterv rögzíti a fenntartható fejlődésre való felkészülést segítő, a 11. vagy 12. évfolyamon választható egy tanéves, heti két tanórás tantárgy keretében fejlesztendő kompetenciafókuszokat, a kompetenciák eléréséhez szükséges tudáselemeket, illetve meghatározza a tanulási eredményeket is.

A *Nemzeti alaptanterv* egyik kiemelt fejlesztési területe maga a fenntarthatóság. Az alaptanterv megfogalmazásában a felnövekvő nemzedéknek meg kell tanulnia, hogy az erőforrásokat tudatosan, takarékosan és felelősségteljesen, megújulási képességükre tekintettel használja. Ebben a tanulási folyamatban részt kell venniük az intézményeknek is, hiszen az iskolai keretek alkalmasak arra, hogy a tanulóknak lehetőséget biztosítsanak a környezettel kapcsolatos állampolgári kötelességek és jogok gyakorlására, a változásokat, válságokat előidéző gazdasági és társadalmi folyamatok megismerésére, valamint a közvetlen és tágabb környezetük értékeinek, sokszínűségének megismerésére, megőrzésére, gyarapítására.

A tananyag-feldolgozás alapja a tanulók előzetes tapasztalatai, mindennapi ismeretei, valamint a tanult kapcsolódó tantárgyi tartalmak. A kerettantervben foglaltak keretet biztosítanak a mérlegelő és kutatói szemlélet kialakítására. Jelen kerettantervben a tanulási eredményeket az itt szereplő tananyagtartalom – helyi sajátosságokhoz való – rugalmas alakításával kell elérni, az alkalmazás helye, a tanulók szűkebb-tágabb környezete, előismeretei, érdeklődése alapján.

Fenntarthatóság 9. vagy 10. évfolyam

A 9. vagy 10. évfolyamon választható tantárgy célja elsősorban nem a lexikális ismeretátadás, hanem a pozitív környezeti attitűd megalapozása és fejlesztése, valamint a fenntarthatósággal kapcsolatos ágencia megerősítése. Ennek részeként a fenntartható fejlődés és az egyéni felelősség összefüggéseinek megértetése, annak támogatása, hogy a problémamegoldás mindennapi feladatait a tanulók – saját lehetőségeikhez mérten – érezzék sajátjuknak, és ez a szemlélet épüljön be viselkedésükbe, gondolkodásukba. Kövessék a fenntarthatóság értékrendjét, és úgy szervezzék saját életüket, hogy hozzájáruljanak egyénileg és közösségben is a fenntartható fejlődési célok eléréséhez.

Az alábbi részkompetenciák szükségesek a fenntartható fejlődést támogató szemlélethez, viselkedéshez, életmódhoz (igazodva az egyéves tantárgy heti egyórás keretéhez):

KÉPESSÉGEK, KÉSZSÉGEK	ISMERETEK	ATTITŰD
A tanuló felfedezi a kapcsolatot saját fogyasztási, életviteli szokásai és a természeti, környezeti problémák között. Felismeri és példákat tud mondani arra,	*Fogalmak*: fenntartható fejlődés és fenntarthatóság; ökoszisztéma-szolgáltatások.	Elkötelezett a fenntartható fejlődés felé való elmozdulás, a környezeti értékek

KÉPESSÉGEK, KÉSZSÉGEK	ISMERETEK	ATTITŰD
hogy miben lehet változtatni.		megóvása iránt. Elkötelezett az igazságos, békés, együttműködő közösségek, társadalmak építése iránt. Felelősséget érez, vállal saját tevékenysége és természeti környezet megóvása, a társadalmi környezetével való együttműködés iránt.
Egyszerű erőforrástervet készít. Terve reális, megfelel saját prioritásainak, a tevékenységek időigényének és a rendelkezésre álló erőforrások fenntartható használatának.	*Fogalmak*: jövőkép; az időgazdálkodás szempontjai (feladatok összetettsége, prioritás, mérés). *Folyamatok*: a jövőképtervezés módja.	
Munkaprogramot tervez és valósít meg – megadott szempontok alapján – a fenntarthatóság érdekében. A munkája eredményét elemzi, értékeli, bemutatja.	*Fogalmak*: munkaprogram és projekt; szükségletek és igények különbsége. *Folyamatok*: a munkaprogram-tervezés lépései.	
Konkrét probléma elemzésével felismeri a kölcsönös függőségi kapcsolatokat a természeti és épített környezet, az egyes ember viselkedése és az őt körülvevő gazdasági-szociális tér között. Szempontok alapján elemez, véleményez, javasol fenntarthatóságot segítő döntéseket.	*Ismeretek*: a rendszerek jellemzői, elemek és a közöttük levő kapcsolatok felismerése. *Folyamatok*: a függőségi kapcsolatok elemzésének módja.	

A tantárgy témakörei szorosan illeszkednek a tanulók mindennapi tapasztalataihoz, miközben ezekből kiindulva mutatnak rá azokra a problémákra, melyek közvetlen természeti, társadalmi, gazdasági környezetüket vagy a bolygó egészét érintik. A tanulás módja elsősorban a tapasztalatszerzés és -elemzés, az ok-okozati összefüggéseken alapuló mérlegelő gondolkodás, az érvelés, a vita, az együttműködés, a közös alkotás. A célok elérését, a tananyag elsajátítását gyakorlatközpontúan, élményalapú tanulást segítő eszközökkel, a kíváncsiság és motiváció ébrentartásával lehet elősegíteni.

A tantárgy alkalmas arra, hogy a témában a korábban az egyes tantárgyak keretében megszerzett ismereteket integrálja. Ezért érdemes építeni az általános iskolában megszerzett, illetve attól függően, hogy 9. vagy 10. évfolyamon választja-e az intézmény, az addig feldolgozott tudáselemekre, rámutatni azok összefüggéseire. A tanulási célok kiterjednek a kognitív, szociális-érzelmi és viselkedési területekre egyaránt.

A kerettantervben foglaltak átadása során törekedni kell a felelős és vizsgálódó szemlélet kialakítására, az adatgyűjtésre és -elemzésre, a tények és vélemények összevetésére, az érvelés és vita módszerének gyakorlására. A téma a gyakorlatközpontú, a saját élményekre alapozott, aktív tanulásra épülő ismeretelsajátítást, illetve képességfejlesztést igényli. Módszereiben a rendszergondolkodást, felelősségvállalást segítő gyakorlatokat, játékokat, projekteket célszerű előtérbe helyezni.

A hatékonyság növelése érdekében javasoljuk tömbösítve – például 2-2 órában összevonva vagy akár témanapok keretében – feldolgozni az elmélyülést igénylő tartalmakat, a több időt igénylő gyakorlatokat. A kerettanterv alkalmas arra is, hogy nem tantárgyhoz kötődő tematikaként – tanórai kereteken kívül – a délutáni foglalkozások keretében támogassa a fenntarthatóságra való felkészülést.

Témakörök – 9. vagy 10. évfolyamon

A fenntartható fejlődés jelentése, céljai
Önfenntartó természet
Fogyasztás, divat, kikapcsolódás

Egészségmegőrzés környezettudatosan
Szoba, épület, település
Szabadidő, közlekedés, szállítás
Jövőkép-alakítás

Fenntarthatóság 11. – 12. évfolyam

A 11. és/vagy 12. évfolyamon választható tantárgy célja – a 9–10. évfolyamon tanultakra építve –, hogy bővítse a fenntarthatósággal kapcsolatos, a mindennapi élet döntéseiben is alkalmazható ismereteket, fejlessze a fenntartható fejlődés céljainak megvalósításáért érzett elkötelezettséget, a fenntarthatóságért cselekedni akaró és képes magatartást. Ennek érdekében olyan ismeretek, képességek, szemlélet- és viselkedésmódok elsajátítását támogassa, melyek fókuszában

- az egyéni felelősség,
- a lokális-regionális-egyetemleges hatásrendszer összefüggéseinek,
- a természeti és a társadalmi-gazdasági környezet egymástól függő folyamatainak és az azokból adódó a problémák kölcsönhatásainak a megértése áll.

A tantárgy tanulásának eredményeképpen a tanulók felismerik, hogy bolygónk élhető jövője mindannyiunk felelőssége, ezért életmódjukban, viselkedésükben, személetükben, későbbi munkájukban a fenntarthatósági szempontokat is érvényesíteni kell.

Az alábbi részkompetenciák fejlesztése szükséges a fenntartható fejlődést támogató szemlélethez, viselkedéshez, életmódhoz (igazodva a tantárgy időkeretéhez):

A tananyag egészére vonatkozó készség és képességfejlesztési, illetve viselkedésmódbeli célok, elvárt eredmények	
KÉPESSÉGEK, KÉSZSÉGEK	**VISELKEDÉSMÓDOK**
• Nézőpontváltás • Tény- és adatkezelés: gyűjtés, csoportosítás, rangsorolás, összehasonlítás • Adatelemzés: a problémamegoldás, a kiválasztott rendszer működése szempontjából lényeges és lényegtelen adatok, változók megkülönböztetése; adatok, változók kapcsolatának, összefüggéseinek vizsgálata • Figyelem, megfigyelés • Logikai képességek: összehasonlítás (azonosítás-megkülönböztetés), analízis, szintézis, általánosítás, következtetés - visszakövetkeztetés, absztrakció, konkretizálás, szabályalkotás • Újító alkotóképesség • A problémakezeléssel kapcsolatos műveleti képességek: problémafelismerés, -elemzés, lehetséges megoldások	• Önvizsgálat és önfejlesztés iránti igény • Életmód-változtatási hajlandóság • Segítőkészség, a rászorulókkal való együttérzés és támogató magatartás • Kezdeményezés • Elköteleződés a fenntarthatóság iránt • Nyitott, a jövőre is fókuszáló gondolkodás • Annak elfogadása, hogy a világot rendszerben, összefüggéseiben kell szemlélni

A tananyag egészére vonatkozó készség és képességfejlesztési, illetve viselkedésmódbeli célok, elvárt eredmények	
KÉPESSÉGEK, KÉSZSÉGEK	**VISELKEDÉSMÓDOK**
megfogalmazása, tervezés, döntéshozás (indoklás), megvalósítás, értékelés, korrekció • Tervezéssel kapcsolatos műveleti képességek: célmeghatározás, útkeresés, az utak közötti választás (döntés), a haladás módjának meghatározása, a tevékenységek tartalmának tervezése, ütemezése • Tervmegvalósítás: a terveknek megfelelő haladás, szükség esetén tervmódosítás • A rendszerben történő, holisztikus gondolkodás • A tények és a személyes vélemény közötti különbség megkülönböztetése • Következtetés megadott adatok és szempontok alapján indoklással • Induktív és deduktív megközelítés adott probléma szerint • Tudományos felvetések megfogalmazása • Együttműködés • Párbeszéd, állítások, érvek és ellenérvek ütköztetése • Kérdezés, tudakozódás, tájékozódás, problémafelvetés képessége • Időkezelés	

Jelen kerettanterv fő célja, hogy olyan kompetenciafejlesztési feladatokat írjon elő, amelyekkel az iskola elősegíti, hogy a tanulók felelős, életvitelükben, leendő szakmájuk gyakorlása közben a fenntarthatósági szempontokat szem előtt tartó felnőttekké váljanak. Ehhez kijelöli a szükséges tudáselemeket és készségeket, képességeket, illetve azokat a kapcsolódási pontokat, amelyek az addig tantárgyakba tagolt ismereteket összekapcsolják, rendszerbe szervezik. A tananyag-feldolgozás alapja a 9–10. évfolyamon tanultak mellett a tanulók előzetes tapasztalatai, mindennapi ismeretei, valamint a már tanult kapcsolódó tantárgyi tartalmak. A kerettantervben foglaltak lehetőséget biztosítanak a mérlegelő, kutató, a problémákra és azok megoldására hangsúlyt helyező szemlélet, a felelős véleményalkotás és döntéshozatali képesség kialakításához, miközben hangsúlyozza a fentiek szociális, érzelmi és viselkedésben megnyilvánuló elválaszthatatlanságát. A kerettanterv szemlélete, a tananyagtartalmak elvárt feldolgozási módja problémamegoldás-centrikus. Ez azt jelenti, hogy a problémák felismerése, elemzése, a megoldásukra vagy enyhítésükre való törekvés a tudásátadás legfőbb üzenete kell, hogy legyen. Más szóval arra inspirálja a tanulókat, hogy lehetőségeikhez mérten aktívan működjenek közre a fenntarthatósági feladatok megvalósításában.

A tanulásirányítás során alapozni kell – a tanulók digitális és nyomtatott források felhasználására épülő – önálló adat- és ténygyűjtési és feldolgozási képességére. Törekedni kell arra, hogy a tanulók felismerjék a tények és vélemények közötti különbséget, el tudják különíteni a hiteles és a nem hiteles forrásokat, tudják saját álláspontjukat pontosan kifejteni, és legyenek képesek érveik logikus megfogalmazására, állításaik adatokkal alátámasztott indoklására. Javasoljuk, a helyi adottságokat, lehetőségeket figyelembe véve az egyes témák tömbösítését, tematikus blokkokban való feldolgozását. Így több idő juthat az ismeretek elmélyítésére és az időigényesebb feladatok közös megoldására. A tantárgy tanításának előnyben részesített módszere a tanulási projekt, ezzel is segítve az érettségi vizsgára történő hatékonyabb felkészülést. Mivel a tantárgy tanítására a 11., illetve a 12. évfolyamon kerül sor, ezért lehetséges és egyben nagyon fontos is, hogy a Fenntarthatóság tantárgyat tanító pedagógus építsen a természettudományos (biológia, fizika, kémia, földrajz), illetve amennyiben az osztály korábban tanulta, a 9–10. évfolyamon tanult fenntarthatóság tantárgyakban megszerzett, a fenntarthatósággal és környezeti problémákkal kapcsolatos ismeretekre.

A 11. és/vagy 12. évfolyamon választott tantárgy témakörei:

Témakör neve
A gazdasági fejlettség és a fenntarthatóság összefüggései
Világot átfogó és mindenre kiterjedő környezeti problémák és azok természeti és társadalmi következményei
Szegény gazdagok és gazdag szegények – a fogyasztói társadalom ellentmondásai
A települések fejlődésének fenntarthatósági vonatkozásai
Összefogás a fenntartható jövő érdekében

KÖZÖSSÉGI NEVELÉS (OSZTÁLYFŐNÖKI) 9-12. ÉVFOLYAM – (nappali tagozat)

A közösségi nevelés (osztályfőnöki) óra célja olyan komplex tevékenység, amely magában foglalja az osztályközösségbe tartozó tanulók számára az iskolai értékek közvetítését, az osztályprogramok tervezését, szervezését és lebonyolítását, az osztály tanulmányi, magatartási helyzetének nyomon követését, s mindemellett feladata a Nemzeti alaptanterv kiemelt fejlesztési területeinek, nevelési céljainak, valamint a kulcskompetenciáknak a fejlesztése is. A *Nemzeti alaptanterv* az Alaptörvénnyel összhangban fogalmaz meg olyan fejlesztési területeket és nevelési célokat, amelyek amellett, hogy az egyes műveltségi területek, illetve tantárgyak tartalmaiba beépülnek, azok részterületeivé válnak, az osztályfőnöki órák témaköreit is tematizálják. A közösségi nevelés (osztályfőnöki) különösen eredményesen járul hozzá a tanuláshoz és a munkához szükséges képességek, készségek, ismeretek, attitűdök (ezen belül pedig a személyes és személyközi kompetenciák) együttes fejlesztéséhez, az egyéni és csoportos teljesítmény ösztönzéséhez, a közjóra való törekvés megalapozásához, valamint a nemzeti, közösségi összetartozás és a hazafiság megerősítéséhez is.

A tanuláshoz és munkához szükséges készségek közül a társas és kulturális tudatosság, az alkalmazkodókészség, a kezdeményezőkészség, az önmotiváció, a kíváncsiság, a kreativitás, a problémamegoldás, a kommunikáció és az együttműködés fejlesztésére a közösségi nevelés keretében sor kerül. A személyes készségek közül kiemelt szerepet kap az önismeret, az önállóság, a

magabiztosság, az asszertivitás, az önmenedzsment készségek építése, valamint az olyan készségterületek megerősítése, mint a proaktivitás, a kreativitás, a problémamegoldás, a stressz és a kudarc kezelése. A személyközi készségek közül a hatékony kommunikáció, a konfliktuskezelés, a csapatmunka, a döntéshozatal és az empátia támogatása mind szerepet kap a közösségi nevelés során.

A közösségi nevelés (osztályfőnöki) tananyaga – más műveltségi területek és tantárgyak kerettantervével ellentétben – nem elsősorban kulcsfogalmakban, hanem nevelési célokban megfogalmazható tartalmak köré épül, amelyeket az osztályfőnök vagy az osztályfőnöki munkaközösség feladata az adott tanulócsoport, osztály igényeihez igazítani. A kerettantervben rögzített tananyag feldolgozásánál tehát az adott tanulócsoport történetét, jellemzőit, a csoporttal kapcsolatos pedagógiai célokat és az iskola helyi sajátosságait kell figyelembe venni. Jelen kerettanterv tanulási eredményeit tehát a tanulók egyéni szükségletei, érdeklődése, a tanulók szűkebb és tágabb környezetének jellemzői alapján, a közös tanulási folyamat rugalmas alakításával lehet elérni.

A közösségi nevelés (osztályfőnöki) kerettanterv négy fő témakörből áll, amelyek a kétévfolyamos szakaszokban szabadon csoportosíthatók:

1. egyén és közösség,
2. a tanulás tanulása
3. egészségfejlesztés,
4. alkalmazkodás és biztonság.

Az egyén és közösség témakör a hagyományos osztályfőnöki fejlesztő, közösségépítő, szervező és értékelő munkát öleli fel. Ezen belül feladata elsősorban a személyes és személyközi kompetenciák olyan komplex fejlesztése, amelynek révén a tanulócsoport közösséggé válik, ahol a tanulók átélhetik a csoporthoz tartozás élményét, és amely az egyéni problémák és az egyének közötti konfliktushelyzetek megoldására mintát mutat. A pedagógus munkája révén kialakuló csoportkohézió, valamint a közösség befogadó szemlélete a közösségfejlesztés eredményességének egyik leglényegesebb fokmérője. Fontos, hogy a közösségi nevelés során a pedagógus olyan tanulási környezetet alakítson ki, ahol az osztályközösségen, a tanulócsoporton belüli személyek és mikroközösségek éppúgy megélik a közösség gyarapításához tett hozzájárulásukat, mint ahogy maga az osztályközösség vagy tanulócsoport is büszke lehet az iskolai közösséghez, sőt az intézmény tágabb környezetének gyarapításához tett hozzájárulására. Emellett az egyéni fejlesztésben az életpálya-építés, az életpálya-tervezés készségei és az életpálya-tanácsadás is fontos hangsúlyt kapnak. Ezeket egészíti ki az önkéntes munkára való felkészülés. Mindezeken túl e témakör nevelő munkájában kiemelten fontos a Nemzeti alaptantervben is rögzített, a családi és településszerkezeti hátrányokból eredő, az eltérő kulturális és nyelvi elsajátítási lehetőségekhez köthető, valamint a különleges bánásmódot igénylő tanulókhoz illeszkedő fejlesztő tevékenység. Ezekben a feladatokban a pedagógus más pedagógusokkal, a segítő szakterületek (iskolapszichológia, gyógypedagógia, fejlesztő pedagógia), de az egyes érintett területek (például életpálya-tanácsadás, pályaorientáció) szakértő képviselőivel együttműködve, egymást segítve válhat eredményessé.

A tanulás tanulásának célja a tanulási motiváció megőrzése, felkeltése vagy fokozása, a tudás mint érték átadása, valamint az egyes tanulási stílusok megismerése és az ezekhez alkalmazkodó technikák kipróbálása és gyakorlása – mindezeken keresztül saját tanulási stratégiák kialakítása és felépítése. Az úgynevezett fejlődésfókuszú szemléletmód segíti azt, hogy a tanulók a tudás megszerzésébe fektetett munkát értékeljék, higgyenek saját fejlődési képességeikben, a teljesítményükre kapott visszajelzést pedig a továbblépéshez kapott segítségként értékeljék.

Az egészségfejlesztés célja a megfelelő egészségmagatartás megalapozása. Az ehhez szükséges ismeretek, minták átadása és az egészségmegőrzéshez szükséges motiváció felkeltése, ébren tartása vagy megerősítése a cél. Az egészségfejlesztés témái a személyes élettel, a segítő magatartás gyakorlásával, az intézményrendszerrel és a jövőképpel, valamint a környezettel kapcsolatos területeken nyújtanak iránymutatást a tanulóknak.

Az alkalmazkodás és biztonság célja, hogy a tanulók megismerjék a bántalmazás típusait, tereit, a bántalmazásban résztvevők szerepeit felismerjék; megismerjenek és elsajátítsanak az életkoruknak megfelelő konfliktuskezelési és resztoratív sérelemkezelési módszereket. A témakör elősegíti a tanulók érzelmi intelligenciájának és szociális kompetenciáinak fejlesztését, az empatikus, biztonságos közösség kialakítását.

A közösségi nevelés (osztályfőnöki) tantárgy a Nemzeti alaptantervben rögzített fejlesztési területek és nevelési célok eléréséhez az alábbi módon járul hozzá:

Az erkölcsi nevelés: Az osztályközösség vagy tanulócsoport normáinak megismerése és betartása, a közös csoportnormák kialakítása hozzájárul a tanulók erkölcsi érzékének, felelősségtudatának és igazságérzetének fejlesztéséhez. A resztoratív technikák megismerése, a békés konfliktuskezelés gyakorlása révén alapvető személyes készségek bontakoznak ki, amelyek mind a személyes életben, mind a munka világában alapot adnak a sikeres helytálláshoz.

Nemzeti öntudat, hazafias nevelés: a közösséghez tartozás megélése, az iskolához és azon belül az osztályközösséghez vagy tanulócsoporthoz való kötődés kialakítása teremti meg az alapját annak, hogy a tanulók az otthont, a lakóhelyet, a szülőföldet, a hazát és népeit megismerjék és megbecsüljék. Az ünnepekre való készülődés, az ünnepekre és jeles napokra való reflexió a közösségi nevelés részét képezik, és mind a magyarságtudat, mind az egyetemes emberi civilizációhoz való kapcsolódás kialakításának fontos eleme.

Állampolgárságra, demokráciára nevelés: A közösségi normák gyakorlása, a közösség életében való aktív részvétel ennek a nevelési területnek megalapozó eleme. A méltányos, szabálykövető, erőszakmentes, egymás tiszteletén alapuló kommunikáció és együttműködés a demokratikus magatartás alapja. A közösségi nevelés során ehhez kap eszközöket a tanuló.

Az önismeret és a társas kultúra fejlesztése: A közösségi nevelés fontos része a tanulók önismeretének elmélyítése és olyan befogadó közösség kialakítása, amely az egyéni kibontakozást segíti. Az egyes témakörökben kiemelt feladat annak tudatosítása, hogy az elsajátított magatartások, normák, szabályok és minták hozzásegítik a tanulót ahhoz, hogy felelős döntéseivel maga irányítsa egyéni fejlődését, sorsát és életpályáját. Az önismeret szolgál alapként a harmonikus közösségi élet kialakításához és a társas kultúra fejlesztéséhez is.

A családi életre nevelés: A harmonikus családi minták közvetítésén túl a közösségi nevelés során a felelős kapcsolatok, a konfliktuskezelés, a vitakultúra megalapozására is sor kerül. Ez hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló értékelje a család mint közösség jelentőségét és fejlessze a család kiegyensúlyozott, eredményes működéséhez szükséges egyéni kompetenciáit.

A testi és lelki egészségre nevelés: A közösségi nevelés két kiemelt témaköre is ezt a fejlesztési területet célozza: az egészségfejlesztés, valamint az alkalmazkodás és biztonság. A közösségi nevelésnek különösen fontos szerepe van abban, hogy a családdal együttműködve felkészítse a tanulókat az önállóságra, testi és lelki (mentális) egészségük megőrzésére és fejlesztésének lehetőségeire, a betegséggel való megküzdés, együttélés módjaira, a különböző betegségekkel és

fogyatékossággal élőkkel szembeni tolerancia és empátia kialakítására, érzékenyítésre, továbbá a szabályok betartására a közlekedésben, a testi higiénében, a veszélyes körülmények és anyagok felismerésében, valamint a váratlan helyzetek kezelésében. A pedagógusok feladata, hogy motiválják és segítsék a tanulókat a kockázatos magatartásokhoz és káros függőségekhez vezető szokások kialakulásának megelőzésében.

Felelősségvállalás másokért, önkéntesség: A közösségi nevelés közvetlenül gyakoroltatja a felelősségvállalást a csoport együtt vállalt feladatainak teljesítésében és a csoportnormák követésében, valamint felkészít az iskolai közösségi szolgálatban való részvételre is. A segítő magatartás gyakorlásához szükséges egyéni képességek (együttérzés, együttműködés, problémamegoldás, önkéntes feladatvállalás és -megvalósítás) kibontakoztatására a közösségi nevelés számos pedagógiai forgatókönyvet kínál.

Pályaorientáció: Az életpálya-tervezés és –tanácsadás feladata az, hogy a tanuló rendelkezzen egyéni jövőképpel, legyen képes elhelyezni magát érdeklődésének és életkorának megfelelő módon a munka világa kínálta lehetőségekben, és váljék képessé arra, hogy céljai eléréséhez erőfeszítéseket tegyen, beleértve az önmenedzsment, a kommunikációs, az együttműködési készségeket, valamint a vezetéssel, a vezetettséggel, a versengéssel és a kudarccal kapcsolatos magatartásmódokat, illetve megküzdési stratégiákat.

Médiatudatosságra nevelés: A mindennapi élet értelmes és értékelvű megszervezése és gyakorlása a közösségi nevelés alapfeladata, amelyben az új és hagyományos médiumok felhasználása és tartalmaira való reflexiók révén a médiatudatosságra nevelés is megvalósul – többek között az egyes témakörökhöz kapcsolódó tevékenységeken keresztül.

A tanulás tanítása: A pedagógus feladata, hogy a közösségi nevelés révén is erősítse a tudást és az annak megszerzéséhez vezető tanulási folyamatot, a tanulásba fektetett munkát értékelő közösségi szemléletet és értékrendet. Ezen belül kiemelt cél, hogy olyan szemléletmódot erősítsen, amely az elvégzett munkát, a kitartó szorgalmat, a folyamatos próbálkozást és fejlődést jutalmazza. Ezzel a tanuló számára a saját fejlődésébe vetett bizalmat és olyan értéket közvetít, amely a gyarapodásra és a fejlődési képességre helyezi a hangsúlyt. Az egyéni fejlesztés fontos feladata az is, hogy a tanuló tanulási stratégiákkal és saját képességeinek megfelelő módszerekkel találkozzon, amelyek segítségével saját stratégiákat alakíthat ki. Ezek révén a tanuló képessé válik arra, hogy tudását számára megengedhető és eredményes módon fejlessze.

A közösségi nevelés (osztályfőnöki) kerettanterve a Nemzeti alaptantervben rögzített kompetenciák közül kiemelten foglalkozik az alábbiakkal:

A tanulás kompetenciái: A fenntartható fejlődés maga is folyamatos tanulás – a természet, gazdaság, társadalom, egyén összefüggéseinek – tanulmányozása, mely sok esetben a mindennapi tapasztalatokra épül. A tanulók gyakorolják a kutatói módszereket, miközben elsajátítják a kutatói szemlélet- és viselkedésmódot és megtanulják a hitelesség kritériumait.

A kommunikációs kompetenciák: A komplex problémák felismerése, értelmezése és csoportos megoldás-keresés, az érvelés, a megbeszélés, a véleménycsere, az érvek ütköztetése módszerének alkalmazása mind a szóbeli, mind az írásbeli kifejezőképességet fejleszti. A tanulókat arra készteti, hogy megtanulják véleményüket összefoglalni, érvekkel alátámasztani, mások véleményét mérlegelni, megbeszélni, közösen megoldásokat keresni.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák: A közösségben betöltött egyéni, egyedi szerep, továbbá a közösség működésének megfigyelése és értelmezése alapot ad e kompetenciák fejlesztésére. A közösségi nevelés során alkalmazott munkaformák – a kötetlen beszélgetésen, a különféle technikákkal vezetett csoportos megbeszéléseken, a páros munkákon, a csoportos feladatokon át a közösségi feladatok teljesítésének és a közösségi élmények megélésének és feldolgozásának mozzanataiig – egyenként is és összességében is hozzájárulnak a személyes és társas kapcsolati kompetenciák fejlesztéséhez.

Az alkotóképesség, a találékony, a saját ötleteket megvalósító alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: A közösségi nevelésben a saját csoporthagyományok megteremtése, az iskolai hagyományok megélése, továbbá a kerettantervi tartalmak feldolgozásához választott, tanulóközpontú munkaformák mind segítik e kompetenciaterület fejlesztését.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák: A közösségi nevelés fontos feladata, hogy foglalkozzon az életpálya-építési, pályaorientációs kérdésekkel, a jövő és jelen munkavállalói kompetenciák előrejelzésével, a fenntartható termelésre és szolgáltatásra való felkészüléssel. A tervező gondolkodás, az életpálya-építés mellett az egyes feladattípusok e terület részkompetenciáit megfelelően fejlesztik.

A közösségi nevelés (osztályfőnöki) kerettantervében az egyes tématerületeket évfolyampáronként kötelezően választható és szabadon választott témák feldolgozásával lehet teljesíteni. Ehhez központilag biztosított tartalmak feldolgozását javasoljuk. Az intézmények pedagógiai programja és helyi tanterve lehetőséget biztosíthat arra is, hogy egy-egy tématerületet átfogóan, az egyes tantárgyak tartalmaiba építve vagy tanórán kívüli tevékenységek, továbbá témanapok, témahetek, átfogó iskolai projektek vagy epochák segítségével dolgozzanak fel.

Közösségi nevelés - 9–10. évfolyam

A 9–10. évfolyamon a közösségi nevelés (osztályfőnöki) alapvető feladata a középiskolára jellemző közösségi normák és működés gyakorlatának segítése, az osztályközösség építése, az egyén és közösség kapcsolatának mélyítése, az egyéni és csoportos felelősség tudatosítása, és ezek megéléséhez megfelelő helyzetek, minták és eszközök biztosítása a tanulók számára. Az egyén és közösség témakörben a hagyományos osztályfőnöki munka kap teret. Ennek – a szervezői, adminisztratív és értékelő munkán túl – kiemelt feladata az együttműködés és a kommunikáció kompetenciáinak fejlesztése. Emellett az osztályközösség vagy tanulócsoport által vállalt feladat teljesítésén keresztül a konfliktusos, együttműködési helyzetekre adott minták és reflexiók, továbbá a folyamat értékelésének eszközei is érdemi fejlesztési lehetőséget kínálnak. A tanulás tanulása témakörben a tanulási motiváció megőrzése és fejlesztése, az egyes tanulási stílusokhoz igazodó technikák és a saját tanulási stratégia kialakításának gyakorlása áll középpontban. Az egészségfejlesztés témakörben a társas kapcsolatok, valamint a káros szenvedélyek témái segítik a tanulók tájékozódását és a helyes egészségmagatartás megalapozását. Az alkalmazkodás és biztonság témakör a biztonságos iskolai közösségek kialakítására fókuszál, a tanulók mentális egészségét és szociális készségeit fejleszti.

A 9-10. évfolyamon kötelező tantárgy témakörei

Egyén és közösség
A tanulás tanulása
Egészségfejlesztés
Alkalmazkodás és biztonság

Közösségi nevelés - 11–12. évfolyam

A 11–12. évfolyamon a közösségi nevelés (osztályfőnöki) célja a korábbiakban megkezdett közösségépítő és egyéni fejlesztő munka folytatása és bővítése, továbbá felkészítés a közösségi szolgálatra, a vizsgákra, a továbbtanulásra vagy munkába állásra. Az egyén és közösség témakörben a hagyományos osztályfőnöki munka kap teret. Ennek – a szervezői, adminisztratív és értékelő munkán túl – kiemelt feladata az életpálya-tervezés és az azt megalapozó önismereti és pályaorientációs munka. Emellett a befogadó közösség gazdagítása, a helyi és nemzeti hagyományok ápolása, az együttműködéshez szükséges személyes és személyközi készségek fejlesztése kerül előtérbe.

A tanulás tanulása témakörben az autonóm tanulás, az önművelés módjai és jelentősége már a felnőtt életre és az élethosszig tartó tanulásra készít elő, míg a mentális egészség és jóllét megismerése és elérésének technikái a korábban elsajátított stratégiák eredményes alkalmazásához teremtenek feltételeket. Az egészségfejlesztés témakörben az egészséges környezet és egészséges jövőkép témái a felnőtt életre készítenek elő, a fenntarthatóság szemléletmódját megerősítve, valamint a személyes felelősség gyakorlásának kompetenciáit fejlesztve. Az alkalmazkodás és biztonság témakörben a tanulók megismerik a bántalmazás offline és online típusait; a bántalmazás megelőzésére és a bekövetkezett esetek kezelésére tehető intézkedéseket, módszereket. A tanulók megismerik a segítő szakemberek munkáját.

A 11-12. évfolyamon kötelező tantárgy témakörei:

Egyén és közösség
A tanulás tanulása
Egészségfejlesztés
Alkalmazkodás és biztonság

3. Az intézmény tantárgyi rendszere, órakerete (NAT 2020 szerint)

3.1. ÓRAKERET AZ ÁLTALÁNOS ISKOLA 1-4. ÉVFOLYAM ISKOLARENDSZERŰ FELNŐTTOKTATÁS, ESTI MUNKAREND SZÁMÁRA (NAT 2020)

Évfolyam / Tantárgy	1. évfolyam		2. évfolyam		3. évfolyam		4. évfolyam	
	éves óraszám	heti óraszám	éves óraszám	heti óraszám	éves óraszám	heti óraszám	éves óraszám	heti óraszám
Magyar nyelv és irodalom	144	4ó/hét	144	4ó/hét	144	4ó/hét	108	3ó/hét
Matematika	144	4ó/hét	144	4ó/hét	144	4ó/hét	108	3ó/hét
Etika/hit és erkölcstan	36	1ó/hét	36	1ó/hét	36	1ó/hét	36	1ó/hét
Idegen nyelv - Beás nyelv és irodalom	72	2ó/hét	72	2ó/hét	72	2ó/hét	72	2ó/hét
Roma/cigány nemzetiségi népismeret	36	1ó/hét	36	1ó/hét	36	1ó/hét	36	1ó/hét
Technika és tervezés	--	--	--	--	--	--	36	1ó/hét
Környezetismeret	--	--	--	--	--	--	36	1ó/hét
Ének-zene	18	0,5ó/hét	18	0,5ó/hét	18	0,5ó/hét	--	--
Művészetek - Vizuális kultúra	18	0,5ó/hét	18	0,5ó/hét	18	0,5ó/hét	--	--
Digitális kultúra	--	--	--	--	36	1ó/hét	36	1ó/hét
Osztályközösség-építés	18	0,5ó/hét	18	0,5ó/hét	18	0,5ó/hét	18	0,5ó/hét
Összes óra	**486**	**13,5ó**	**486**	**13,5ó**	**522**	**14,5ó**	**486**	**13,5ó**

Megjegyzések:

(1) A felnőttek általános iskolája oktatásunkban 36 tanítási héttel számolunk.

(2) Az alsó tagozat 1-4. évfolyamán összevont osztályt kívánunk indítani, amennyiben az egy évfolyamra jelentkezők száma nem éri el a jogszabályban meghatározott minimum csoportlétszámok alsó határát. Az összevont évfolyamok struktúráját a 2011. évi CXC köznevelési törvény 4.§ (24) pontja alapján szervezzük meg.

(3) A helyi tanterv és az órakeretek meghatározása a **NAT2020** és a hozzátartozó kerettantervek alapján készültek.

(4) Nemzetiségi oktatás irányelvei: Intézményünkben nyelvoktató roma/cigány nemzetiségi oktatást valósítunk meg, melynek értelmében minden tagozatunk minden évfolyamán oktatjuk a nemzetiség nyelvét (beás nyelv és irodalom), valamint a nemzetiségi népismeret tantárgyat.

Beás nyelv és irodalom óraszámai alsó tagozat 1-4 évfolyamán: 2-2 óra/hét

Roma/cigány nemzetiségi népismeret óraszáma alsó tagozat 1-4. évfolyamán: 1-1 óra/hét.

(5) Az etika tantárgy kiváltható hit-és erkölcstan oktatással.

(6) Az osztályközösségépítés tanóra a nappali tagozat óraszámának a felével (0,5 óra/hét) lett tervezve az esti tagozat minden évfolyamán. Az osztályfőnöknek adható órakedvezményt is a nappali tagozat kedvezményórájának a felével számoljuk.

(7) Jelen órakeret a Kormány 5/2020. (I. 31.) Korm. rendelete a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet módosítása alapján a 2020/2021-es tanévtől felmenő rendszerben kerül bevezetésre az 1. évfolyamtól.

3.2. ÓRAKERET AZ ÁLTALÁNOS ISKOLA 5-8. ÉVFOLYAM ISKOLARENDSZERŰ FELNŐTTOKTATÁS, ESTI MUNKAREND SZÁMÁRA (NAT 2020)

Évfolyam / Tantárgy	5. évfolyam		6. évfolyam		7. évfolyam		8. évfolyam	
	éves óraszám	heti óraszám	éves óraszám	heti óraszám	éves óraszám	heti óraszám	éves óraszám	heti óraszám
Magyar nyelv és irodalom	108	3ó/hét	108	*3ó/hét*	72	*2ó/hét*	72	*2ó/hét*
Matematika	108	*3ó/hét*	108	*3ó/hét*	72	*2ó/hét*	72	*2ó/hét*
Történelem	36	*1ó/hét*	36	*1ó/hét*	54	*1,5ó/hét*	72	*2ó/hét*
Állampolgári ismeretek							18	*0,5ó/hét*
Etika	36	*1ó/hét*	36	*1ó/hét*	36	*1ó/hét*	18	*0,5ó/hét*
Technika és tervezés	18	*0,5ó/hét*	18	*0,5ó/hét*	18	*0,5ó/hét*		
Természettudomány	36	*1ó/hét*	36	*1ó/hét*				
Fizika					18	*0,5ó/hét*	36	*1ó/hét*
Kémia					36	*1ó/hét*	18	*0,5ó/hét*
Földrajz					36	*1ó/hét*	18	*0,5ó/hét*
Biológia					18	*0,5ó/hét*	36	*1ó/hét*
Élő idegen nyelv	72	*2ó/hét*	72	*2ó/hét*	72	*2ó/hét*	72	*2ó/hét*
Nemzetiségi nyelv (beás nyelv)	72	*2ó/hét*	72	*2ó/hét*	72	*2ó/hét*	72	*2ó/hét*
Művészetek	18	*0,5ó/hét*	18	*0,5ó/hét*	18	*0,5ó/hét*	18	*0,5ó/hét*
Digitális kultúra	36	*1ó/hét*	36	*1ó/hét*	36	*1ó/hét*	36	*1ó/hét*
Hon- és népismeret					36	*1ó/hét*		
Dráma és színház							36	*1ó/hét*
Roma/cigány nemzetiségi népismeret	36	*1ó/hét*	36	*1ó/hét*	36	*1ó/hét*	36	*1ó/hét*

Osztályközösség-építés	18	*0,5ó/hét*	18	*0,5ó/hét*	18	*0,5ó/hét*	18	*0,5ó/hét*
Összes óra	**594**	***16,5 ó***	**594**	***16,5 ó***	**648**	***18 ó***	**648**	***18 ó***

Megjegyzések

1 A **természettudományos** gondolkodás megalapozása az alapfokú képzés első szakaszában a magyar nyelv és irodalom tanulási területének tudásbővítést és olvasásfejlődést segítő olvasmányaiba (1–2. évfolyam) ágyazva kezdődik, és a Természettudomány és földrajz tanulási terület környezetismeret (3–4. évfolyam) és *természettudomány (5–6. évfolyam)* tantárgyainak keretében folytatódik. A természettudomány oktatása a *7–8. évfolyamon a biológia, a kémia és a fizika*, valamint hozzájuk kapcsolódva *a földrajz* tantárgyak keretében valósul meg. Vagyis a korábban tanult környezetismeret tantárgyra épül a komplex természettudomány, amelyet a tanulók 7-8. évfolyamon már – részben a középfokú (szakmai) tanulmányokra gondolva – négy diszciplínaterületre (kémia/fizika/biológia/földrajz) bontva tanulnak tovább.

2 A **művészetre tervezett heti 0,5 óra** az 5-6-7-8. évfolyamokon megvalósulhat a dráma és színház, a vizuális kultúra, az ének-zene, valamint a mozgóképkultúra és médiaismeret tantárggyal is. A TKBG általános iskolai évfolyamain a művészetek tárgy alatt *a vizuális kultúra tárgy* oktatása valósul meg.

3 Az alapfokú képzésünkben megjelenő **nemzetiségi oktatás**unk a beás nyelv és irodalom nemzetiségi nyelvet, valamint a roma/cigány nemzetiségi népismeret tárgyakat oktatja (nyelvoktató formában). A nemzetiségi oktatás többlet tanórai foglalkozásainak száma a 2011. évi CXC trv. 6. melléklete alapján heti 2 tanóra, melyet az esti tagozatos munkarendben az alábbi bontásban kerülnek megszervezésre:

Beás nyelv és irodalom: 2óra/hét/évfolyam
Roma/cigány nemzetiségi népismeret: 1óra/hét/évfolyam

4 **Idegen nyelv**: Az első idegen nyelv oktatása az alapfokú képzésünkben az általános iskola 4. évfolyamán kezdődik el. Élő idegen nyelveink: beás nyelv vagy angol nyelv. Bármely nyelv választása esetén biztosítani tudjuk, hogy azt a felsőbb évfolyamainkon is folyamatosan tanulhassák a tanulók.

5 Az **etika** tantárgy kiváltható **hit-és erkölcstan** oktatással. Ezen kívül további 1 óra/hét fakultációt is szervezünk.

6 Az **osztályközösségépítés** tanóra a nappali tagozat óraszámának a felével (0,5 óra/hét) lett tervezve az esti tagozat minden évfolyamán. Az osztályfőnöknek adható órakedvezményt is a nappali tagozat kedvezményórájának a felével számoljuk.

7 Iskolánk a tanév rendjének megfelelően 36 tanítási héttel számol mindegyik alapfokú évfolyamon.

8 Az esti oktatás munkarendje szerint folyó oktatás esetében a tanórák számának a kerettantervben a nappali rendszerű oktatás munkarendje szerinti kötelező tanórai foglalkozások legalább ötven százalékát el kell érnie. (köznevelési törvény 60. § (8))

9 A felnőttoktatásban, ha a tanítást nem a nappali oktatás munkarendje szerint szervezik, a tanév rendjében meghatározott tanítási napot az egyéni felkészülés keretében tanulásra fordított - az iskola által előírt - napokkal együtt kell számítani, és nem kell alkalmazni az ötnapos tanítási hétre vonatkozó rendelkezéseket. (köznevelési törvény 60. § (9))

10 A felnőttoktatásban a nem kötelező tanórai foglalkozásra, az osztálybontásra és egyéni foglalkozásra, az egyéb foglalkozásra, a mindennapos testnevelésre vonatkozó rendelkezések alkalmazása nem kötelező. (köznevelési törvény 60. § (9)). Ennek értelmében testnevelést nem oktatunk a felnőttoktatásunkban.

11 Az új órakeretek hatályba lépése: 2020. szeptember 01. Az órakeretek bevezetése elsőként az 5. évfolyamon, felmenő rendszerben történik.

3.3. ÓRAKERET A GIMNÁZIUM 9-12. ÉVFOLYAM ISKOLARENDSZERŰ FELNŐTTOKTATÁS, ESTI MUNKAREND SZÁMÁRA (NAT 2020)

Évfolyamok / Tantárgyak	9. évfolyam		10. évfolyam		11. évfolyam		12. évfolyam	
	éves óraszám	heti óraszám	éves óraszám	heti óraszám	éves óraszám	heti óraszám	éves óraszám	heti óraszám
Magyar nyelv és irodalom	108	*3 ó/hét*	108	*3 ó/hét*	108	*3ó/hét*	96	*3ó/hét*
1. Idegen nyelv	108	*3 ó/hét*	108	*3 ó/hét*	108	*3 ó/hét*	128	*4 ó/hét*
2. Idegen nyelv	36	*1 ó/hét*	36	*1 ó/hét*	72	*2 ó/hét*	64	*2 ó/hét*
Történelem	72	*2 ó/hét*	72	*2 ó/hét*	108	*3 ó/hét*	64	*2 ó/hét*
Állampolgári ismeretek							32	*1 ó/hét*
Matematika	108	*3 ó/hét*	108	*3 ó/hét*	108	*3 ó/hét*	96	*3 ó/hét*
Természettudomány					72	*2 ó/hét*		
Fizika	36	*1 ó/hét*	36	*1 ó/hét*				
Kémia	36	*1 ó/hét*	36	*1 ó/hét*				
Biológia	36	*1 ó/hét*	36	*1 ó/hét*				
Földrajz	36	*1 ó/hét*	36	*1 ó/hét*				
Művészetek	18	*0,5 ó/hét*					32	*1 ó/hét*
Digitális kultúra	36	*1 ó/hét*	54	*1,5 ó/hét*				
Mozgóképkultúra és médiaismeret **vagy** Dráma és színház							32	*1 ó/hét*
Buddhista hittan					36	*1 ó/hét*		
Roma/cigány nemzetiségi népismeret	36	*1 ó/hét*	36	*1 ó/hét*	36	*1 ó/hét*	32	*1 ó/hét*
Osztályközösség-építés	18	*0,5 ó/hét*	18	*0,5 ó/hét*	18	*0,5 ó/hét*	16	*0,5 ó/hét*

Választható tárgy: Fenntarthatóság			*18*	*0,5 ó/hét*	*36*	*1 ó/hét*		
Összes óra	**684**	***19 ó***	**684**	***19 ó***	**666**	***18,5ó***	**592**	***18,5 ó***

Megjegyzések

1 Gimnáziumunkban a 9–10. évfolyamon diszciplináris bontásban folyik a **természettudományi tantárgyak tanulása, tanítása**. A természettudományi tantárgyak emelt óraszámban 11–12. évfolyamon folytathatók. A természettudományos ismeretek és kiemelten az MTMI készségek fejlesztése érdekében a gimnáziumban a 11. évfolyamon azon tanulóknak, akik nem tanulnak emelt óraszámban vagy fakultáción természettudományos tantárgyat, egy jelenségek vizsgálatán alapuló, komplex szemléletmóddal oktatott, a természettudományos műveltséget bővítő integrált természettudomány tantárgyat vagy a fizika, kémia, biológia, földrajz tantárgyak egyikét kell tanulniuk *heti két óra időkeretben*. A választott tantárgyak ismeretanyaga nem képezi részét e tárgyak középszintű érettségi követelményeinek, ugyanakkor az érettségi vizsga letételéhez az itt megszerzett tudás és készségek segítséget jelentenek. (*MTMI: A matematikai, természettudományos, mérnöki-műszaki és informatikai készségek.*)

2 A **művészetre tervezett heti 1 óra** a 11-12. évfolyamokon megvalósulhat a dráma és színház, a vizuális kultúra, az ének-zene, valamint a mozgóképkultúra és médiaismeret tantárggyal is. A TKBG 12. évfolyamán a művészetek tárgy alatt összevontan *a vizuális kultúra tárgy* oktatása valósul meg 1 óra/hét/12.évfolyam bontásban.

3 **Választható tárgyak** köre: Iskolánkban a kerettantervben megjelenő mindkét tantárgy (dráma és színház vagy mozgóképkultúra és médiaismeret) oktatására van lehetőség.

4 A **nemzetiségi oktatás** többlet tanórai foglalkozásainak száma attól függően alakul, hogy első vagy második idegen nyelvként tanulja a tanuló a nemzetiségi nyelvet, valamint a roma/cigány nemzetiségi népismeret 1óra/hét/évfolyam bontásban valósul meg.

5 **Idegen nyelvek**: A tanuló a középiskolai tanulmányai végére képes elérni a KER szerinti B2 szintet, de legalább a középszintű nyelvi érettségit (B1 szint) teljesíti. A második idegen nyelv tanulása felnőttoktatásban nem kötelező.

A gimnáziumban a második idegen nyelvre meghatározott órakeret egy részét a vonatkozó szabályozásnak megfelelően fel lehet használni az első idegen nyelv oktatására, az intézmény pedagógiai programjában rögzített keretek között. A középiskolákban második idegen nyelvként szabad választás szerint oktathatók a különböző nyelvek. A TKBG esti tagozatán a tanulandó nyelvek az angol vagy a beás nyelv. Ha a felnőtt tanuló úgy dönt, hogy két idegen nyelvet tanul, akkor ő dönti el azt is, hogy melyik nyelv lesz az első tanult idegen nyelve, és melyik a második. A kibővített nyelvtanulás célja egyrészt a felsőfokú tanulmányokra történő előkészítés, másrészt esélynövelés a munkaerő-piaci szerepvállaláshoz.

6 **Hitoktatás** megszervezése: Buddhista hittanóra 1óra/hét/11. évfolyam. Ezen felül további 1 óra/hét fakultációt is szervezünk.

7 Az **osztályközösségépítés** tanóra a nappali tagozat óraszámának a felével (0,5 óra/hét) lett tervezve az esti tagozat minden évfolyamán. Az osztályfőnöknek adható órakedvezményt is a nappali tagozat kedvezményórájának a felével számoljuk.

8 **Fenntarthatóság**: A tárgy szabadon választható, azaz a tanulása nem kötelező minden tanuló számára. Aki viszont választja, az a Fenntarthatóság érettségi vizsgára való felkészítésben részesül, így középszintű érettségi vizsgát kell tennie. A tárgy oktatása fakultáció keretében valósul meg. Az évfolyamok összóraszámába nem került beszámításra.

9 **Tanítási hetek**: Iskolánk a tanév rendjének megfelelően 36 tanítási héttel számol, a végzős évfolyamon pedig 32-vel.

10 Az esti oktatás munkarendje szerint folyó oktatás esetében a tanórák számának a kerettantervben a nappali rendszerű oktatás munkarendje szerinti kötelező tanórai foglalkozások legalább ötven százalékát el kell érnie. (köznevelési törvény 60. § (8))

11 A felnőttoktatásban, ha a tanítást nem a nappali oktatás munkarendje szerint szervezik, a tanév rendjében meghatározott tanítási napot az egyéni felkészülés keretében tanulásra fordított - az iskola által előírt - napokkal együtt kell számítani, és nem kell alkalmazni az ötnapos tanítási hétre vonatkozó rendelkezéseket. (köznevelési törvény 60. § (9))

12 A felnőttoktatásban a nem kötelező tanórai foglalkozásra, az osztálybontásra és egyéni foglalkozásra, az egyéb foglalkozásra, a mindennapos testnevelésre vonatkozó rendelkezések alkalmazása nem kötelező. (köznevelési törvény 60. § (9))

13 Az új órakeretek hatályba lépése: 2020. szeptember 01. Az órakeretek bevezetése elsőként a 9. évfolyamon, felmenő rendszerben történik.

3.4. ÓRAKERET A GIMNÁZIUM 9-12. ÉVFOLYAM NAPPALI TAGOZATOS MUNKAREND SZÁMÁRA (NAT 2020)

Évfolyamok / Tantárgyak	9. évfolyam		10. évfolyam		11. évfolyam		12. évfolyam	
	éves óraszám	heti óraszám	éves óraszám	heti óraszám	éves óraszám	heti óraszám	éves óraszám	heti óraszám
Magyar nyelv és irodalom	144	*4 ó/hét*	144	*4 ó/hét*	180	*5 ó/hét*	160	*5 ó/hét*
Első idegen nyelv – Angol	108	*3 ó/hét*	108	*3 ó/hét*	144	*4ó/hét*	128	*4ó/hét*
Második idegen nyelv	0	*0 ó/hét*	0	*0 ó/hét*	0	*0 ó/hét*	0	*0 ó/hét*
Nemzetiségi nyelv – Beás	160	*5 ó/hét*	160	*5 ó/hét*	160	*5 ó/hét*	160	*5 ó/hét*
Történelem és állampolgári ismeretek - történelem - állampolgári ismeretek	 108 -	 *3 ó/hét* -	 108 -	 *3 ó/hét* -	 180 -	 *5 ó/hét* -	 128 32	 *4 ó/hét* *1 ó/hét*
Matematika	108	*3 ó/hét*	144	*4 ó/hét*	180	*5 ó/hét*	160	*5 ó/hét*
Természettudomány vagy Fizika/Biológia					72	*2 ó/hét*		
Fizika	72	*2 ó/hét*	108	*3 ó/hét*				
Kémia	36	*1 ó/hét*	72	*2 ó/hét*				
Biológia	108	*3 ó/hét*	72	*2 ó/hét*				
Földrajz	72	*2 ó/hét*	36	*1 ó/hét*				
Technológia – Digitális kultúra	72	*2 ó/hét*	36	*1 ó/hét*	72	*2 ó/hét*		
Művészetek - vizuális kultúra					36	*1 ó/hét*		
Ének-zene	36	*1 ó/hét*	36	*1 ó/hét*				
Vizuális kultúra	36	*1 ó/hét*	36	*1 ó/hét*				

Mozgóképkultúra és médiaismeret							32	*1 ó/hét*
Dráma és színház							32	*1 ó/hét*
Testnevelés és egészségfejlesztés	180	*5 ó/hét*	180	*5 ó/hét*	180	*5 ó/hét*	160	*5 ó/hét*
Roma/cigány nemzetiségi népismeret	36	*1 ó/hét*	36	*1 ó/hét*	36	*1 ó/hét*	64	*2 ó/hét*
Buddhista hittan	36	*1 ó/hét*	36	*1 ó/hét*	36	*1 ó/hét*	32	*1 ó/hét*
Osztályfőnöki óra	36	*1 ó/hét*	36	*1 ó/hét*	36	*1 ó/hét*	32	*1 ó/hét*
Választható tárgy: Fenntarthatóság			*36*	*1 ó/hét*	*72*	*2 ó/hét*		
Fakultáció: Szabadon választott érettségi vizsgatárgy							64	*2 ó/hét*
Fakultáció: Emelt érettségi vizsgatárgy					36	*1 ó/hét*	32	*1 ó/hét*
Mentorálás	360	*10 ó/hét*	360	*10ó/hét*	360	*10ó/hét*	320	*10ó/hét*
Összes óra	**1368**	***38 ó***	**1368**	***38 ó***	**1368**	***38 ó***	**1216**	***38 ó***
Összes óra mentorálással	**1728**	***48 ó***	**1728**	***48 ó***	**1728**	***48 ó***	**1536**	***48 ó***

Megjegyzések

1 Iskolánkban a mozgóképkultúra és médiaismeret és a dráma és színház tantárgyak a 12. évfolyamon **kötelezően választandó tanórák** heti 1-1 órában.

2 Gimnáziumunkban a 9–10. évfolyamon diszciplináris bontásban folyik a **természettudományi tantárgyak tanulása, tanítása**. A természettudományi tantárgyak emelt óraszámban 11–12. évfolyamon folytathatók. A természettudományos ismeretek és kiemelten az MTMI készségek fejlesztése érdekében a gimnáziumban a 11. évfolyamon azon tanulóknak, akik nem tanulnak emelt óraszámban vagy fakultáción természettudományos tantárgyat, egy jelenségek vizsgálatán alapuló, komplex szemléletmóddal oktatott, a természettudományos műveltséget bővítő integrált természettudomány tantárgyat vagy a fizika, kémia, biológia, földrajz tantárgyak egyikét kell tanulniuk *heti két óra időkeretben*. A választott tantárgyak ismeretanyaga nem képezi részét e tárgyak középszintű érettségi követelményeinek, ugyanakkor az érettségi vizsga letételéhez az itt megszerzett tudás és készségek segítséget jelentenek. (*MTMI: A matematikai, természettudományos, mérnöki-műszaki és informatikai készségek.*)

3 A **kötelező érettségi tantárgyakhoz rendelendő órakeret**: 8 óra (4-4ó/évf.). A 11. és 12. évfolyamon legalább 4-4 tanórát bármely érettségi tantárgy oktatására kell felhasználni. Ha a tanuló a 11. évfolyamon a természettudomány tantárgyat tanulja, akkor legalább további 2 órát kell hetente egyéb érettségi tantárgyból felvennie. A TKBG évfolyamain az alábbi bontásban jelennek meg az óraszámok:

	9. évfolyam	10. évfolyam	11. évfolyam	12. évfolyam
Kötött célú órakeret	-	-	**4ó/hét**	**4ó/hét**
			magyar nyelv és irodalom 1ó/hét	magyar nyelv és irodalom 1ó/hét
			történelem 1ó/hét	történelem 1ó/hét
			matematika 2ó/hét	matematika 2ó/hét

4 A **szabadon tervezhető órakeret** terhére az oktatásért felelős miniszter által közzétett kerettantervvel rendelkező tantárgyak tanítását építettük be a helyi tantervbe. Ezen akkreditált tantárgyak érettségi vizsgatárgyként történő megjelenéséről az érettségi vizsga vizsgaszabályzatának kiadásáról szóló kormányrendelet rendelkezhet. Ez az órakeret lehetővé teszi az alapóraszámban biztosított tantárgyak óraszámának az iskola helyi tantervében meghatározandó emelését is. A TKBG évfolyamain az alábbi bontásban jelennek meg az óraszámok:

	9. évfolyam	10. évfolyam	11. évfolyam	12. évfolyam
Szabadon tervezhető órakeret	**2ó/hét**	**2ó/hét**	**4ó/hét**	**5ó/hét**
	magyar nyelv és irodalom 1ó/hét	matematika 1ó/hét	nemzetiségi nyelv 1ó/hét	nemzetiségi népismeret 1ó/hét
	történelem 1ó/hét	történelem 1ó/hét	történelem 1ó/hét	mozgóképkultúra és médiaismeret 1ó/hét
			emelt* érettségi fakultáció 1ó/hét vagy	emelt* érettségi fakultáció 1ó/hét
			szabadon választott érettségi vizsgatárgy fakultáció 1ó/hét	szabadon választott érettségi vizsgatárgy fakultáció 2ó/hét
			Hittan 1ó/hét	

Ha valakinek nincs emelt* érettségi vizsgatárgyi jelentkezési szándéka, annak a szabadon választott érettségi vizsgatárgyból heti 1 tanóra fakultációt szervezünk.

5 A **művészetre tervezett heti 1 óra** a 11. évfolyamon megvalósulhat a dráma és színház, a vizuális kultúra, az ének-zene, valamint a mozgóképkultúra és médiaismeret tantárggyal is. A TKBG 11. évfolyamán *a vizuális kultúra tárgy* oktatása valósul meg.

6 A **nemzetiségi nevelést-oktatást** folytató iskolában a biztosított óratöbbletek mellett a szabadon tervezhető órakeret is felhasználható a nemzetiségi nyelv és irodalom és a nemzetiségi népismeret tantárgyak oktatására. A nemzetiségi oktatás többlet tanórai foglalkozásainak száma: Beás nyelv és irodalom 5óra/hét/9-10-11-12.évfolyam, valamint roma/cigány nemzetiségi népismeret 1óra/hét/9-10-11.évfolyam, a 12. évfolyamon pedig 2óra/hét.

7 **Idegen nyelvek**: A tanuló a középiskolai tanulmányai végére képes elérni a KER szerinti B2 szintet, de legalább a középszintű nyelvi érettségit (B1 szint) teljesíti. A gimnáziumban a második idegen nyelvre meghatározott órakeret egy részét a vonatkozó szabályozásnak megfelelően fel lehet használni az első idegen nyelv oktatására, vagy nemzetiségi oktatásban a nemzetiségi tárgyak oktatására az intézmény pedagógiai programjában rögzített keretek között. A TKBG alsószentmártoni telephelyének nappali tagozatán az első élő idegen nyelv az angol nyelv, második élő idegen nyelv óraszáma pedig teljes mértékben átcsoportosításra kerül a nemzetiségi oktatásunkra. Nemzetiségi nyelv és irodalom: 5ó/hét/9-10-11-12. évfolyam, valamint a népismeret 1ó/hét/9-10-11. évfolyam és 2ó/hét/12.évfolyam bontásban valósul meg.

8 **Pályázati kötelezettségek**: A 9. és 10. évfolyamon a *magyar nyelv és irodalom* oktatása alapvetően és a TÁMOP 3.1.4. pályázat előírásainak megfelelően a *szövegértés és szövegalkotás kompetenciák* fejlesztésére épül. A 9. és 10. évfolyamon a TÁMOP 3.1.4. pályázat értelmében *kompetencia alapú matematikaoktatás* folyik, számolási készségfejlesztéssel, diagnosztizáló mérésekkel.

9 A **mindennapos testnevelés** megvalósításának módja az Nkt. 27. § (11.)-(12)-(13) bek. alapján történik.

10 **Hitoktatás** megszervezése: Buddhista hittanóra 1óra/hét/évfolyam és Buddhista hittan szakkör: 1óra/hét/évfolyam.

11 Iskolánk a tanév rendjének megfelelően 36 tanítási héttel számol, a végzős évfolyamon pedig 32-vel.

12 Iskolánkban mentortanárok bevonásával felzárkóztató és tehetséggondozó foglalkozások is folynak, párhuzamosan az oktatás munkarendjével, minden évfolyamon, minimum heti 10 órában. Ennek dokumentálása külön mentori csoportnaplóban történik. Megnevezése: mentorálás.

Az Nkt. 27. § (5) bekezdése alapján: „Az általános iskola és a középfokú iskola köteles megszervezni a tanuló heti kötelező óraszáma és az osztályok engedélyezett heti időkeret-különbözete terhére a tehetség kibontakoztatására, a hátrányos helyzetű tanulók felzárkóztatására, a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő tanulók számára, továbbá az első– negyedik évfolyamra járó tanulók eredményes felkészítésére szolgáló, differenciált fejlesztést biztosító egy-három fős foglalkozásokat. Tehetséggondozásra és felzárkóztatásra osztályonként legalább további heti egy-egy óra biztosított az osztályok 6. mellékletben meghatározott időkerete felett."

13 **Sportkör**: Az iskolai sportköri foglalkozások megszervezéséhez legalább kétszer 45 percet biztosítunk.(Nkt. 27.§ (13).bek. alapján.)

14 **Fenntarthatóság**: A tárgy szabadon választható, azaz a tanulása nem kötelező minden tanuló számára. Aki viszont választja, az a Fenntarthatóság érettségi vizsgára való felkészítésben részesül, így középszintű érettségi vizsgát kell tennie. A tárgy oktatása fakultáció keretében valósul meg. Az évfolyamok összóraszámába nem került beszámításra.

15 Az új órakeretek hatályba lépése: 2020. szeptember 01. Az órakeretek bevezetése elsőként a 9. évfolyamon, felmenő rendszerben történik.

4. Érettségi vizsga

Az intézményünkben elsősorban a középszintű érettségi vizsgákra készítjük fel tanulóinkat, de a jogszabályi változásoknak megfelelve, valamint a DÖK igénye szerint, legalább két vizsgatárgyból tesszük lehetővé az emelt szintű érettségi vizsgára történő felkészülést. Iskolánk valamennyi – általa oktatott- tantárgyból lehetőséget ad az érettségi vizsgára. A választás joga a tanulót illeti.

A 11. és 12. évfolyamon legalább 4-4 tanórát bármely érettségi tantárgy oktatására fordítunk, valamint, ha a tanuló a 11. évfolyamon a természettudomány tantárgyat tanulja, akkor legalább további 2 órát kell hetente egyéb érettségi tantárgyból felvennie.

Az emelt szintű érettségi vizsgára való felkészítést a következő választható tantárgyakból biztosítjuk. Az emelt érettségi vizsgára történő felkészítések a 11-12. évfolyamon indulnak, a tanulók az alábbi tárgyak közül választhatnak. Mivel csak egy csoport indul minden tárgyból, tanárválasztás nem lehetséges.

Magyar nyelv és irodalom	Matematika	Történelem
Idegen nyelv	Nemzetiségi nyelv	Biológia
Fizika	Földrajz	Digitális kultúra

Amennyiben nem kíván emelt szinten érettségizni a tanuló, akkor bármely – az intézményünkben tanult tantárgyból – tehet középszintű érettségi vizsgát, a felkészítő fakultációkon kötelező a résvétel ez esetben is.

a) Választható érettségi vizsgatárgyak:

Minden olyan tantárgy szabadon választható középszintű érettségi vizsgatárgynak, amelyet az intézményünkben oktatunk. Feltétel: a tantervi követelmények teljesítése. Emelt szintű érettségi vizsgára a fent jelzett tantárgyakból tesszük lehetővé a felkészítést. Ezen tárgyakon kívül a DÖK igénye szerint szervezzük meg a felkészítéseket. Szabadon választható tárgyak: földrajz, biolóia,

népismeret, társadalomismeret, kémia, természettudomány, fenntarthatóság, második idegen nyelv, művészeti tárgyak (ének-zene, vizuális kultúra).

b) Érettségi vizsga témakörei vizsgatárgyanként

Lásd: *6. számú melléklet*

5. Csoportbontások és egyéb foglalkozások szervezésének elvei

Csoportbontások: Magas osztálylétszámú tanulócsoport esetében idegen nyelvi és digitális kultúra órákon, illetve ha szükséges, akkor egyéb más foglalkozásokon is, lehetőség van a tanulócsoportok bontására. A bontások elveit az érintett szaktanárok közösen döntik el. Amennyiben viszont az intézmény költségvetése nem teszi lehetővé, vagy a Fenntartó nem járul hozzá a csoportbontások finanszírozásához, úgy nem engedélyezett a csoportbontás.

Egyéb foglalkozások szervezése:

Szakkörök/Fakultációk

Fenntarthatósági tantárgy – amennyiben van olyan tanuló, aki e tárgyból kíván érettségi vizsgát tenni. A tárgy fakultációs bontása az alábbiakban kerül megszervezésre:

Tagozat	Évfolyam	Órakeret
Nappali	10.	1ó/hét
	11.	2ó/hét
Esti	10.	0,5ó/hét
	11.	1ó/hét

Buddhista hittan tantárgy – a heti 2 óra/hét hittan órából az Alsószentmárton telephelyen heti 1óra szakkörként szerveződik minden tagozaton, a helyi tantervben jelölt évfolyamok esetében.

Sportkör tantárgy: heti 2 órában szerveződik a nappali tagozaton. Értékelése a testnevelés tantárggyal együtt történik.

Fakultációk

Emelt érettségi tantárgyakból a 11. és 12. évfolyamokon szerveződik a helyi tantervben jelöltek szerint.

Szabadon választott érettségi vizsgatárgyak esetében is szervezhető fakultáció, ha nincs emelt érettségi vizsgafelkészítése a 11. és 12. évfolyamos tanulónak. A szabadon választható vizsgatárgyak felsorolását lásd: jelen fejezet 3.a) bekezdésében.

6. A tanulók fizikai állapotának méréséhez szükséges módszerek

Lásd: *7. számú melléklet*

7. Egészségnevelési és környezeti nevelési elvek

Lásd: *5. számú melléklet*

8. A tanulók esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések

Lásd: Intézményi Esélyegyenlőségi terv

9. Iskolai közösségi szolgálat

Lásd: *10. számú melléklet* – A Tan Kapuja Buddhista Gimnázium 50 órás közösségi szolgálatának szabályzata

IV. A pedagógiai program végrehajtásához szükséges nevelő-oktató munkát segítő eszközök és felszerelések

Mind a fenntartó, mind az iskolavezetés fokozott erőfeszítéseket tesz annak érdekében, hogy az iskolában folyó oktató – nevelő munka objektív tárgyiasult keretei, formai oldala, tartalmi mélysége az elvárásoknak megfeleljen.

Eszköz- és felszerelés jegyzék

Intézményünk a székhelyen, valamint az egyes telephelyeken lévő taneszközöket használja az oktatáshoz. A fenntartó segítségével igyekszünk eszközállományunkat folyamatosan bővíteni, az innovációs elvárásoknak megfelelni. A részletes eszköz és felszerelés jegyzéket a *9. számú melléklet* tartalmazza, a 20/2012. EMMI rendelet 2. számú melléklete szerint.

Személyi feltételek

A tantestületünkben rendelkezünk a jogszabályokban meghatározott főállású pedagógusállománnyal. Tanáraink végzettsége megfelel a törvényi előírásoknak. Kollégáink felkészültsége és eddigi munkája egyértelmű garancia arra, hogy a pedagógiai programunkban leírtak teljesíthetők.

Pénzügyi feltételek

Intézményünk az állami normatívából és egyházi működési támogatásból gazdálkodik. Ez a bevétel fedezi az intézmény operatív, rövid- és hosszú távú költségeit.

A költségvetésünk számai azt vetítik előre, hogy szigorú gazdálkodás mellett az állami támogatás fedezi az új tanévek indítási költségeit. Folyamatosan törekszünk arra, hogy pályázatok révén, a nyert pénzekből kiegészíthetjük költségvetésünket, és így megvalósíthatóvá válnak innovációs törekvéseink az oktató-nevelő munka terén.

A vázolt feltételek együttesen biztos garanciái iskolánk folyamatos és egyre tartalmasabb működésének.

V. A Pedagógiai Program legitimációja, érvényessége, elhelyezése

Legitimáció

A TKB Gimnázium és Általános Iskola - módosításokkal egybeszerkesztett - Pedagógiai Programját a tantestület megismerte, elfogadta, a Fenntartó jóváhagyta.

Érvényesség, hatályosság

Jelen pedagógiai program érvényességi ideje 2025. szeptember 01-től 2029. augusztus 31-ig tart.

Értékelés, Felülvizsgálat

A Pedagógiai Program módosítására az élet diktálta szükségszerűség alapján, törvényi változások esetén, vagy legalább négy évenként kerítünk sort.

Nyilvánosság, elhelyezés

A Pedagógiai Program megtalálható:

- az igazgatói irodában
- a titkárságon
- az iskola honlapján (https://tkbg.hu/dokumentumok/intezmenyi-dokumentumok/)
- OH felületein – KIR intézménytörzs

VI. Függelék

Elfogadó nyilatkozatok

1. A Nevelőtestület elfogadó nyilatkozata – Záradék I.
2. A Fenntartó elfogadó nyilatkozata – Záradék II.

Mellékletek

1. számú: Preferált pedagógiai módszerek
2. számú: A tanulók iskolai munkájának értékelése
3. számú: Pedagógus teljesítményértékelési rendszer
4. számú: Mentorrendszer

   Függelékei:

   4/1. Készségszint mérés- és fejlesztés a szövegértés, szövegalkotás kompetencia területén

   4/2. Készségszint mérés- és fejlesztés a matematika kompetencia területén

   4/3. Nyitni a világra

   4/4. Szülőföldem

5. számú: Egészséges életre nevelés – egészség- és környezeti nevelési elvek
6. számú: Az érettségi vizsgatárgyak témakörei, követelményei
7. számú: A tanulók fizikai- és edzettségi állapotának mérése, alapelvei
8. számú: Az elsősegély-nyújtási alapismeretek oktatásának terve
9. számú: Eszköz- és felszerelésjegyzék
10. számú: A Tan Kapuja Buddhista Gimnázium 50 órás közösségi szolgálatának szabályzata
11. számú: Fejlesztések területei általános iskolában
12. számú: Vizsgaszabályzat
13. számú: Az SNI tanulók oktatásának, nevelésének intézményi elvei
14. számú: Etikai Szabályzat

A mellékletek elérhetősége: https://tkbg.hu/a-pedagogiai-program-mellekletei/

ZÁRADÉK I.

A jelen Pedagógiai Programot az intézmény igazgatójának előterjesztése után, a **nevelőtestület** megvitatta, véleményezte és **2025.év augusztus hó 25.** napján **elfogadta.**

Az elfogadás tényét a nevelőtestület képviselő(i) az alábbiakban hitelesítő aláírásukkal tanúsítják.

.....

Pencs Anikó
Adminisztratív igazgatóhelyettes

.....

Sinkovics Ádám
Általános igazgatóhelyettes

ZÁRADÉK II.

A Pedagógiai Program felülvizsgálatával és módosításával az **intézmény alapítója és fenntartója egyetért és jóváhagyja 2025. augusztus 28-án:**

.....

Szalai Gyula
A Tan Kapuja Buddhista Egyház
Köznevelési Bizottságának Elnöke